

ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ
ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΑ
(ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ)

ΤΟΜΟΣ Β΄
(οιδ' - ρλγ')

Κείμενο - Μετάφραση - Σχόλια

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ»
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
ΚΑΡΕΑΣ 1996

Τίτλος πρωτοτύπου κειμένου

ΒΙΒΛΟΣ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΣΤΑΤΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ, ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΣΙΝ ΑΝΗΚΟΥΣΑΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΕΝ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΩΝ

ΠΑΤΕΡΩΝ ΗΜΩΝ

ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ἐπιμελῶς δὲ διορθωθεῖσα καὶ τῇ τῶν ὁσίων βιογραφίᾳ

καὶ πλατυτάτῳ πίνακι πλουτισθεῖσα

παρὰ τοῦ ἐν μοναχοῖς ἐλακίστου

Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου

ISBN set 960-8447-00-3

τ.Β. 960-8447-02-χ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΕΥΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ - ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Μέ τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καί τήν ἐνίσχυση τῶν Ὁσίων καί Θεοφόρων Πατέρων μας Βαρσανουφίου καί Ἰωάννου, ἀλλά καί τίς ἐνθαρρυντικές προτροπές τῶν «ἐν Χριστῷ» ἀδελφῶν μας, προχωρήσαμε στή μετάφραση καί στό σχολιασμό τοῦ Β' τόμου, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει τίς Ἑρωταποκρίσεις σιθ'–φλγ'.

Στόν τόμο αὐτό τά σχόλια εἶναι περισσότερα. Μᾶς τό ζήτησαν ἀρκετοί ἀδελφοί μας οἱ ὁποῖοι μελετοῦν τίς ἐκδόσεις μας. Καί ἡ πείρα μας ὅμως μᾶς ἔπεισε ὅτι μόνοι τους, οἱ περισσότεροι, δέν θά εἶχαν χρόνο ἤ, κάποτε, καί τίς προϋποθέσεις γιά νά ἐπεκτείνουν τή μελέτη τους σέ θέματα τόσο ζωτικά γιά τήν πνευματική ζωή μας. Ἐμεῖς ἀπλῶς δίνουμε, ὡς νομίζουμε, βásiμες ἀφορμές καί εὐλογα ἐρεθίσματα στό σύγχρονο ἀναγνώστη γιά μιά βαθύτερη κατανόηση τοῦ «ῥαρίου» αὐτοῦ καρποῦ ἀπό τό δέντρο τῆς Ἀσκητικῆς Διάκρισης μέ τήν ἐλπίδα καί τή βεβαιότητα ὅτι δέν εἶναι «ἀπηγορευμένος».

Ἐπίσης θά θέλαμε νά πληροφoρήσουμε τοὺς ἀναγνώστες μας ὅτι γιά τά κείμενα πού περιλαμβάνονται στό Β' καί στόν Γ' τόμο δέν ἔχει γίνει κριτική μελέτη ἀφοῦ, ὅπως ἀναφέραμε στήν Εἰσαγωγή τοῦ Α' τόμου, ὁ Derwas James Chitty, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀρχίσει νά παραβάλλει κώδικες καί χειρόγραφα γιά νά προβεῖ σέ κριτική ἔκδοση, ἄφησε τό ἔργο του ἡμιτελές, λόγω αἰφνιδίου θανάτου του καί ἔφθασε μόνο μέχρι τήν Ἑρωταπόκριση σιθ', ὅπου τελειώνει καί ὁ δικός μας Α' τόμος¹.

Στούς τόμους Β' καί Γ' χρησιμοποιοῦσαμε τό κείμενο τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, (Ἔκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, 1960), τό ὁποῖο διορθώσαμε σέ ἐλάχιστα σημεῖα γιά τήν

1. Ἡ κριτική ἐργασία τοῦ Derwas James Chitty περιλαμβάνει μόνο ἑκατὸν εἴκοσι Ἑρωταποκρίσεις, ἀλλά φθάνει ὡς τήν Ἑρωταπόκριση σιθ', λόγω διαφορετικῆς σειρᾶς καί ἀριθμίσσεως τῶν Ἑρωταποκρίσεων (δὲς Εἰσαγωγή Α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. 28-30).

ἀποκατάσταση τῆς νοηματικῆς σαφήνειας, μέ γραφές πού, κατά τή γνώμη μας, ἦταν σύμφωνες μέ τή λογική, αἰσθητική καί συντακτική δομή τοῦ κειμένου, παραβάλλοντας στά σημεία αὐτά, τό κείμενο τοῦ ἁγίου Νικοδήμου μέ τό χειρόγραφο ΕΒΕ Τ.Χ.Ο., 541, πού βρίσκεται στήν Ἑθνική μας βιβλιοθήκη καί εἶναι «γεγραμμένον τήν ΙΖ΄ ἑκατονταετηρίδα». Ἔτσι λοιπόν σέ ὅποια σημεία προβήκαμε σέ διόρθωση τό σημειώσαμε μέ τά γνωστά σημεία γραφῆς στίς Ἑκδόσεις τῶν κειμένων. Καί συγκεκριμένα, μέ τά ἀντίλαμβδα < >, γιά ὅσες λέξεις παραβάλαμε μέ τό χειρόγραφο καί τίς διορθώσαμε γραμματικῶς ἢ συντακτικῶς· καί τίς ἀγκύλες [], γιά ὅσες λέξεις διορθώσαμε ἢ συμπληρώσαμε, μέ δική μας πρωτοβουλία, διότι ἦταν λανθασμένες στό κείμενο τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, ἀλλά καί στό ὥς ἄνω χειρόγραφο.

Ἡ Ἑκδότρια Μονή

**Ζ'. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΑΝΩΝΥΜΟΥΣ
ΑΔΕΛΦΟΥΣ**

σιθ'

Ἄδελφός τις ἔχων τρεῖς λογισμούς, καὶ βουλόμενος ἐρωτῆσαι τὸν μέγαν Γέροντα, οὐ σαφῶς τὴν ἐρώτησιν ἐποίησατο, ἀλλὰ δι' αἰνιγμάτων θέλων λαθεῖν τὸν Ἀββᾶν· στοιχεῖα γάρ τινα γράψας, καὶ κατὰ διάνοιαν ἐνθυμηθεὶς ὅπερ ἐρωτῆσαι ἐβούλετο, ἐκάστω κεφαλαίῳ τὰ δόξαντα αὐτῷ στοιχεῖα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ [ἐνετυπώσατο]. Ἦν δὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα· πρῶτον τὸ ἰ, ᾧτινι κατὰ νοῦν διετύπωσεν ἐρώτησιν περὶ τε ἡσυχίας ἀκριβοῦς καὶ παντελοῦς σιωπῆς τοῦ μηδενὶ παντελῶς συντυχεῖν· δεύτερον τὸ κ, περὶ διαίτης, δι' οὗ ἐσημαίνετο εἰ δεῖ ξηροφαγεῖν καὶ ἀοινεῖν καὶ εἰ δεῖ συντυγχάνειν μόνῳ τῷ ἰδίῳ ὑπηρέτῃ· τρίτον τὸ λ, δι' οὗ ἐπηρώτα εἰ δεῖ συντυχίας ποιεῖσθαι καὶ τῷ σώματι ἐν τῇ τροφῇ συγκαταβαίνειν.

Ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο αὐτῷ οὕτως.

Μὴ ἐκκλίνης εἰς τὰ δεξιά, μηδὲ εἰς τὰ ἀριστερά, ἕως οὗ τὰ δύο ἀμφοτεροδέξια γένηται.

σκ'

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς τῷ αὐτῷ μεγάλῳ Γέροντι ἐρώτησιν ἑτέραν ἐποίησατο, οὔτε σαφῶς αὐτὴν ἐρωτήσας, οὔτε στοιχείοις δι' αἰνιγμάτων, καθὼς τὸ πρότερον αὐτὴν ἐντυπώσας, ἀλλὰ μόνῳ τῷ νοῦ ἐνθυμηθεὶς· ἦν δὲ περὶ βάρους ὕπνου καὶ ἀσθενείας ψυχῆς καὶ αἵτησις περὶ βοηθείας καὶ

219

Κάποιος αδελφός είχε τρεις λογισμούς και ἔνω ἤθελε νά ρωτήσῃ τό μεγάλο Γέροντα Βαρσανούφιο, δέν ἔκανε τήν ἐρώτηση ἀνοιχτά μέ σαφήνεια, ἀλλά μέ αἰνιγματικό καί γριφώδη τρόπο, ἐπειδὴ δέν ἤθελε νά ἀποκαλυφθεῖ ὁ λογισμός του καθαρά στόν ἀββά Σέριδο. Ἐγγραψε λοιπόν μερικά γράμματα ἀντιπροσωπευτικά γιά τόν κάθε του λογισμό καί κατέγραψε στό νοῦ του ἀκριβῶς αὐτά πού ἤθελε νά ρωτήσῃ. Ἔτσι γιά τό κάθε θέμα ὅποιο γράμμα τοῦ φάνηκε κατάλληλο, αὐτό ἔβαλε συμβατικά καί ἀντίστοιχα στό νοῦ του. Καί τά γράμματα αὐτά ἦταν: Πρῶτο τό ι, τό ὅποιο ἀντιστοιχοῦσε στήν ἐρώτηση γιά τήν ἀπόλυτη ἡσυχία καί τήν παντελή σιωπή, δηλαδή νά μή συναντᾷ κανένα. Δεύτερο τό κ, τό ὅποιο σήμαινε τήν ἐγκράτεια, ἃν πρέπει δηλαδή νά ξηροφαγεῖ, νά ἀποφεύγει τό κρασί καί νά συναντᾷ μόνο τό διακονητή του. Τρίτο τό λ, μέ τό ὅποιο ρωτοῦσε ἃν πρέπει νά ἔχει συναντήσεις καί συνομιλίες καί νά συγκαταβαίνει στό σῶμα ὡς πρὸς τό φαγητό.

Καί ὁ Γέροντας σ' αὐτά ἀποκρίθηκε:

Νά μή στραφεῖς οὔτε στά δεξιὰ, οὔτε στά ἀριστερά, ἕως ὅτου τά δύο γίνουν ἀμφοτεροδέξια.

220

Ὁ ἴδιος αδελφός ἔκανε μιά ἄλλη ἐρώτηση στόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, χωρίς νά τή διατυπώσῃ εὐθέως, ἀλλά οὔτε καί αἰνιγματικά μέ γράμματα ὅπως προηγουμένως, παρά μόνο τή σχημάτισε στό νοῦ του. Καί αὐτά πού ἔβαλε στό νοῦ του ἦταν: Γιατί νά ἔχει ὕπνο βαρὺ καί γιατί ἡ ψυχὴ του

προσευχῆς ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας· καὶ τί ἐστι τὸ ρηθὲν ἐν τῇ ἀποκρίσει, ἕως οὗ τὰ δύο ἀμφοτεροδέξια γέννται.

Πρὸς ᾧ ὁ Γέρων ἀπεκρίνατο ταῦτα.

Τὸ μὲν πρῶτόν ἐστιν ἐπιζήμιον, τὸ δὲ δεύτερον ὠφέλιμον· καὶ ὅσον ἐπιζήμιόν ἐστι τὸ πρῶτον, τοσοῦτον ὠφελιμώτερον τὸ δεύτερον.

σκα '

Πρὸς ταῦτα πάλιν ἀπορήσας ὁ ἀδελφὸς παρεκάλει μαθεῖν, πῶς τε ἐπιζήμιόν ἐστι καὶ τί δεῖ ποιῆσαι πρὸς ἐπικουρίαν· καὶ τί ἐστι τὸ ἐν τῇ ἀποκρίσει εἰρημένον περὶ τῶν δύο.

Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο οὕτως.

Πάντα ὀρθὰ τοῖς συνιοῦσιν· αὕτη ἡ φύσις διδάσκει ἡμᾶς. Καὶ περὶ μὲν τοῦ τί ἐστι τὰ δύο, περὶ ὧν εἶπον, περὶ τε τοῦ ἐρωτῶντος καὶ τοῦ διακονοῦντος τῇ ἀποκρίσει. Περὶ δὲ τοῦ ὕπνου, περὶ ψυχῆς καὶ σώματός ἐστιν. Ἐὰν γὰρ μὴ δουλωθῇ τὸ σωματικὸν τῷ πνευματικῷ, οὐ δύναται καταπονθῆναι τὰ πάθη ἀπ' αὐτοῦ· διὰ τοῦτο γὰρ παρεπλησίασα τοὺς λογισμοὺς ἀλλήλοις.

σκβ '

Πρὸς ταῦτα. Ἀπορήσαντος δὲ αὐτοῦ πάλιν τὸ παραπλησιάσαι τοὺς

1. Τὸ μήνυμα πού θέλει νὰ δώσει ὁ Ἅγιος μέ τῇ λέξει αὐτή εἶναι: Τὰ ἄκρα, εἴτε πρὸς τὴν αὐστηρότητα εἴτε πρὸς τὴν καλάρωση, δέν πρέπει νὰ τὰ ἐπικειρούμε ὅσοι δέν ἱκανωθήκαμε νὰ ζοῦμε καί νὰ πορευόμαστε στή μέση δόδ, ὥστε ἡ χαρισματικὴ διάκρισι νὰ ἐγγυηθεῖ τὴν ὀρθὴ διακριτικὴ μετάβασί μας στὰ ἄκρα, κατὰ τὴν ἐπιταγὴ τῶν πραγμάτων, χωρὶς δυσμενεῖς συνέπειες.

2. Ἐπειδὴ, ὅπως ἤδη εἶπαμε καὶ στὸ σχόλιο 5, σελ. 55, τοῦ Α' τόμου, οἱ Ἐρωτήσεις δίνονταν στὸν ἀββᾶ Βαρσανούφιο μέσω τοῦ ἀββᾶ Σερίδου, τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς, μερικοὶ ἀδελφοί, ὅπως φαίνεται στὴν παρούσα Ἐρώτησι, εἴτε ἀπὸ συστολὴ εἴτε ἀπὸ κενοδοξία, δέν ἤθελαν νὰ διατυπώσουν τὰ ἐρωτήματά τους εὐθέως. Ἔτσι καὶ ἐδῶ ὁ ἀδελφὸς ἔστειλε ἐρώτησι μὲ συμβολικὴ μορφή, πεπεισμένος πὼς ὁ Γέροντας μέ τὸ διορατικὸ του χάρισμα θὰ ἐννοοῦσε τὰ ὑπονοούμενα. Ὁ Γέροντας ὅμως, ἀποβλέποντας στὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς του, στρέφει τὸν ψυχικὸ του κόσμον πρὸς τὴν ταπεινώσι, χτυπώντας τὴν κενοδοξία του μέ τίς ἀντιστοίχως αἰνιγματικές του ἀποκρίσεις. Τό τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου: «τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα» (Α' Κορ. 9,

νά είναι τόσο αδύνατη καί εὐθραυστη; Ἀκόμη ζητοῦσε τή βοήθειά του καί τήν προσευχή του ὑπέρ τῆς σωτηρίας του. Καί ἤθελε νά μάθει τί σημαίνει ἐκεῖνο πού ὁ μέγας Γέροντας ἀνέφερε στήν προηγούμενη ἀπόκριση «ἕως ὅτου τά δύο νά γίνουν ἀμφοτεροδέξια¹».

Πρός αὐτά ὁ Γέροντας ἀποκρίθηκε:

Τὸ μὲν πρῶτο εἶναι ἐπιζήμιο, ἐνῶ τὸ δεύτερο ὠφέλιμο. Καί ὅσο ἐπιζήμιο εἶναι τὸ πρῶτο τόσο πιο ὠφέλιμο τὸ δεύτερο².

221

Μέ αὐτά πάλι, ἐπειδὴ βρέθηκε σέ ἀπορία ὁ ἀδελφός, παρακαλοῦσε νά μάθει πῶς εἶναι ἐπιζήμιο τὸ πρῶτο καί τί πρέπει νά κάνει γιὰ νά βοηθήσει ὥστε νά μὴν τοῦ γίνει ἐπιζήμιο. Ἐπίσης τί σημαίνει αὐτό πού τοῦ ἀνέφερε στήν προηγούμενη ἀπόκριση σχετικά μέ «τά δύο»;

Καί αὐτός ἀποκρίθηκε ἔτσι:

Οῦλα εἶναι ὀρθά γιὰ ἐκείνους πού μποροῦν νά καταλαβαίνουν σωστά. Ἡ ἴδια ἡ φύση μᾶς διδάσκει. Ὅσο γιὰ τὸ τί σημαίνουν «τά δύο», αὐτὰ ἀναφέρονται σέ σᾶς. Δηλαδή ἐννοῶ ἐκείνον πού ἐρωτᾷ καί αὐτόν πού μεταφέρει τήν ἀπόκριση. Ἐπίσης σχετικά μέ τὸν ὕπνο, ἀναφέρεται στήν ψυχὴ καί στοῦ σώμα. Διότι ἂν δέν ὑποταχθεῖ τὸ σωματικὸ στοῦ πνευματικῶ, δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξασθενήσουν τὰ πάθη. Γι' αὐτὸ συμπεριέλαβα μέ τήν ἴδια διατύπωση καί τοὺς δυὸ αὐτοὺς λογισμούς³.

222

Γι' αὐτά πάλι, ἐπειδὴ ἀπόρησε ὁ ἀδελφός γιὰ τὸ τί σημαίνει τὸ «γι' αὐτὸ συμπεριέλαβα μέ τήν ἴδια διατύπωση καί τοὺς δυὸ αὐτοὺς логи-

22) μπορεῖ νά ἔχει καί μιὰ τέτοια ἐφαρμογή. Ἡ συγκατάβαση τοῦ Γέροντα στοῦ ἐπίπεδο τοῦ ὑποτακτικοῦ εἶναι προπαιδευτικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴ «σάρκωση τοῦ Λόγου» στὴ βάση τῆς ἀνθρωπίνης ὑπόστασης. Ἡ ποιμαντικὴ ἐπινοητικότητα καί συγκατάβαση πολλές φορές κάνει τήν πνευματικὴ ἐλευθερία ἀξιοθαύμαστη, ἀλλὰ καί θαυματουργή.

3. Στὴν πρῶτη περίπτωση: Ἡγούμενος - ἐρωτῶν. Στὴ δεύτερη περίπτωση: Ψυχὴ - σώμα. Ὅπου κυριαρχοῦν τὰ δύο πρῶτα, βελτιώνονται τὰ δύο δεύτερα. Κατὰ συνέπεια: Μὴ χαρίζεσαι οὔτε στὸν ἑαυτὸ σου (ἔναντι τοῦ Ἀββᾶ), οὔτε στοῦ σώμα σου (ἔναντι τῆς ψυχῆς σου) καί ὁ ὕπνος θά παύσει νά εἶναι βαρὺς καί ἡ ψυχὴ ἀδύναμη καί πλασμαρῆ, διότι πρέπει νά ἐξουδευνώσουμε τὸν παλαιὸ ἀνθρώπο, γιὰ νά γεννηθεῖ ὁ νέος, ὁ κατὰ Χριστόν, ἡ «καινὴ κτίσις».

λογισμούς ἀλλήλοις, τίποτε ἄρά ἐστι; καὶ τοῦτο μαθεῖν αἰτοῦντος.

Ἐπεκρίνατο αὐτῷ ταῦτα.

Συγχαρήσατέ μοι διὰ τὸν Κύριον· ἐν ἀφροσύνῃ λαλῶ. Ὁ Κύριος εἶπε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, «ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;». Τὸ κεφάλαιον τὸ πρῶτον, καὶ τὸ κεφάλαιον τὸ <δεύτερον> ἔν ἐστι.

σκγ΄

Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσε τῷ Γέροντι. Πάτερ, ὑποτίθημι τὴν ψυχὴν μου εἰς τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς χεῖράς σου εὖξαι ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ταπεινῆς μου ψυχῆς.

Ἀποκρίσις διὰ γραμμάτων.

Αἰδελφέ, προσέχωμεν ἑαυτοῖς μετὰ προσοκῆς πολλῆς· καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἀφαιρῆναι προσέχειν τοῖς πράγμασιν· εἰ γὰρ ὁ Ἀπόστολος καταλαβὼν, ἑαυτὸν κηρύττει μὴ κατειληφέναι, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ μηδαμινοὶ ὀφείλομεν ταπεινοφρονεῖν; Ἐπειδὴ οὖν ὡς ἔδοξεν ὑμῖν διὰ τοῦ Θεοῦ δέξασθαι λογισμούς ἐν αἰνίγματι καὶ ὡσαύτως ἐν αἰνίγματι σοι ἀποκρίσιν αὐτῶν δοῦναι, ἅτινα μηρυκισμὸν πνευματικὸν ἐμποιεῖ ἐν τῇ λογικῇ ψυχῇ, μάλιστα τοῖς συνιοῦσιν· ἐξερευνῶντες γὰρ τὰ αἰνίγματα, εὐρίσκομεν βρύουσαν τὴν αὐτῶν ὠφέλειαν. ἔχοντες οὖν νύσσουντα ἡμᾶς τὸν Ἀπόστολον λέγοντα, «μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι», μηκέτι δι' αἰνιγμάτων ἀεὶ λέγε σου τοὺς λογισμούς· καὶ γὰρ ἡ ἀνότης μου ἀποκρίσις, ποιήσει μὴ νοῆσαι, καὶ εἰς ὅκλησιν συνεχεστέραν παρασκευάζει ἡμᾶς ἀμφοτέρους.

Ὡς ἀληθῶς γάρ, οὔτε ὠφέλιμόν ἐστιν ἡμῖν τὸ διὰ παντὸς αἰνιγματωδῶς λαλεῖν ἢ γράφειν ἀλλήλοις, κἂν ἴδωμεν ὅτι κεκάρισται ἡμῖν τοῦτο ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γινομένης ἀνάγκης. Ἐπεὶ δὲ κατὰ Θεὸν μέλη ἐσμὲν ἀλλήλων καὶ τὸ «ἀδελφὸς ὑπ' ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς πόλις ὀχυρά» ἔχομεν, φανερώς εἰπέ σου τοὺς λογισμούς διὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἢ γράψον, καὶ οὕτως ἀκούεις· αὕτη γὰρ ἀμφοτέροις ταπεινώσις ἐστι. Τίς γὰρ χρειά, εἰπέ μοι, διὰ ὑψηλῶν λαλεῖν,

σμούς», ζήτησε νά τοῦ δοθοῦν ἐξηγήσεις.

Καί τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Γέροντας τά ἑξῆς:

Συγχωρέστε με, γιά τόν Κύριο. Μιλᾶω ἀσύνετα. Ὁ Κύριος εἶπε στούς μαθητές του: «Ἀκόμη εἴσθε ἀσύνετοι;». Τό πρῶτο θέμα καί τό δεύτερο εἶναι ἕνα καί τό αὐτό.

223

Ὅταν τά ἄκουσε αὐτά ὁ ἀδελφός δῆλωσε στό Γέροντα: Πάτερ, παραδίδω τήν ψυχή μου στούς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ καί στά χέρια σου. Νά εὐχεσαι γιά τή σωτηρία τῆς ταπεινῆς μου ψυχῆς.

Γραπτή ἀπάντηση:

Α᾽δελφέ, ἄς προσέχουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας μέ πολλή προσοχή. Διότι δέν εἶναι δυνατόν εὐθύς ἀμέσως νά ἀντιλαμβανόμαστε ὀρθά καί νά κατανοοῦμε μέ πληρότητα τό καθεῖ. Ἄν ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Φιλιπ. 3, 12-13), ἐνῶ εἶχε φθάσει σέ ὑψηλά ἐπίπεδα, μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι ἀκόμη δέν εἶχε ἐπιτύχει νά τελειωθεῖ καί δέν ἦταν σίγουρος γιά τήν πνευματική πρόοδό του, πόσο περισσότερο ἐμεῖς οἱ μηδαμινοὶ ὀφείλουμε νά ταπεινοφρονοῦμε; Ἀφοῦ λοιπόν σᾶς φάνηκε καλὸ καί εὐλογημένο ἀπὸ τὸ Θεό νά δεχτῶ τοὺς λογισμούς σας σέ μορφή αἰνίγματος καί ὁμοίως νά ἀπαντήσω σ' αὐτοὺς σέ μορφή αἰνίγματος, γνωρίζοντας ὅτι τὰ αἰνίγματα προκαλοῦν πνευματικὸ μηρυκασμὸ στὶς ψυχές καί ἰδιαίτερα σ' αὐτοὺς πούμποροῦν νά ἀντιληφθοῦν τό πραγματικὸ νόημά τους, τό δέχτηκα, γιατί πιστεύω ὅτι ἡ ὅσο τὸ δυνατό βαθύτερη μελέτη τῶν αἰνιγμάτων προξενεῖ μεγάλη ὠφέλεια. ἔχοντας ὅμως τόν Ἀπόστολο, ὁ ὁποῖος μᾶς παρακινεῖ καί μᾶς λέει «νά μή φρονεῖτε τά ὑψηλά, ἀλλὰ νά ἀκολουθεῖτε τοὺς ταπεινοὺς» (Ρωμ. 12, 16), νά μὴ παρουσιάζεις πιά στό ἑξῆς τοὺς λογισμούς σου μέ αἰνίγματα. Διότι καί ἡ ἀνὸπτή μου ἀπόκριση θά σέ κάνει νά μὴ καταλάβεις τίποτα καί θά μᾶς φέρει καί τοὺς δύο σέ διαρκή σύγχυση.

Πράγματι, δέν εἶναι ὠφέλιμο γιά μᾶς τὸ νά μιλᾶμε ἢ νά γράφουμε συνεχῶς ὁ ἓνας στὸν ἄλλο μέ αἰνιγματικὸ τρόπο, ἔστω καί ἂν διαπιστώσουμε ὅτι μᾶς χαρίστηκε ἀπὸ τὸ Θεό. Αὐτὸ νά τὸ κάνουμε μόνο ἂν παραστεῖ ἀνάγκη. Καί ἐπειδὴ εἴμαστε, κατὰ Θεό, μέλη ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου καί ἔχουμε τή ρῆση πού λέει «ἀδελφός πού βοηθεῖται ἀπὸ ἀδελφὸ εἶναι σάν πόλη ὀχυρὴ καί περιτειχισμένη» (Παρμ. 18, 19), νά παρουσιάζεις φανερά τοὺς λογισμούς σου μέσω τοῦ ἀδελφοῦ ἢ νά τοὺς γράφεις καί ἔτσι θά παίρνεις τήν ἀπάντηση. Αὐτὸ εἶναι ταπείνωση καί γιά τοὺς δύο μας. Διότι ποιά ἡ ἀνάγκη νά μιλᾶμε ἐπιδεικνύοντας

δυναμένους διὰ ταπεινώσεως παρελθεῖν; Καὶ τοῦτο δὲ σπανίως ποίει· ὠφελεῖ γὰρ τὴν καρδίαν συντριβὴ ἢ μετὰ τῶν λογισμῶν.

Τὸ οὖν εἰπεῖν σε, ὑποτίθημι τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, εἴ τις διὰ τὸν Θεὸν φρονεῖ ὑποταγῆναι τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ, νοτιέον ἐστὶν ὅτι τῷ Θεῷ ὑποτάσσεται. Αὐτὸς οὖν δύναται ἐξυπνίσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὕπνου τῆς νοτιῆς μέθης. Καθὼς δέ με ῥήτσας εὐξασθαι, κἀγὼ σε παρακαλῶ τὸ αὐτό· γραφικὸς γὰρ ὁ λόγος· φησὶ δέ, ὅτι καὶ ἰαματικός. Ἐπειδὴ οὖν τὰ δύο κεφάλαια ὡς δυσεύρετα ὑμῖν ἐστιν, ἰδοὺ φανερώς λέγω. Τὸ κατὰ τὴν πρώτην γραφὴν ἰδικῶς ἐστὶ περὶ σοῦ καὶ τοῦ ἐμοῦ υἱοῦ Σερίδου. Καὶ τὸ δεύτερον κεφάλαιον περὶ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ταῦτόν νοεῖται εἰς τὸ σωματικὸν καὶ πνευματικόν· φησὶ γὰρ· «ἐὰν συμφωνήσωσι δύο ἐξ ὑμῶν, εἴ τι ἂν αἰτήσωνται προσευχόμενοι, λήψονται». Νοεῖται δὲ τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς πάντας· ἐὰν γὰρ μὴ συμφωνήσωμεν, οὐδέποτε φαίνεται παρ' ἡμῖν διαγωγὴ καθαρὰ.

Εὐξαί οὖν, ἀδελφέ, ἵνα ἐξέλθωμεν εἰρηνικῶς τὰς μικρὰς ἡμῶν ἡμέρας· οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἐστὶν, «ὁ γὰρ προσκολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἐν πνευμᾷ ἐστὶ». Δῶρ πᾶσιν ἡμῖν τοῦτο τὸ πέραμα τοῦ πελάγους διελθεῖν ἀβλαβεῖς ἐν τῷ ὄνοματι αὐτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Κτῆσαι ταπεινώσιν, ὑπομονήν, ἐλπίδα, καὶ τὴν πάντων μείζονα εἰς Θεὸν ἀγάπην.

σκδ'

Ἡρώτησέ τις τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην περὶ πράγματος. Καὶ λαβὼν ἀπόκρισιν ἔπεμψε περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἐρωτῶν τὸν ἀββᾶν Βαρσανού-

4. Ὁ ὕπνος, ὡς φυσικὴ κατάσταση, εἶναι μὲν ἐπιθυμητός, ἀλλὰ, ἀσκητικά, οἱ ἀγωνιστές τοῦ πνεύματος τὸν θέτουν ὑπὸ διακυβέρνησιν καὶ ἔλεγχον ὡς πρὸς τὴ διάρκειά του καὶ ἐρευνοῦν τὴν προέλευσίν του καὶ τοὺς καρπούς ἢ τίς συνέπειές του.

«Ὁ ὕπνος τῆς νοτιῆς μέθης», ὅπως διατυπώνεται σ' αὐτὸ τό κείμενο μπορεῖ νά ἔχει: 1) τὴν ἔννοια τοῦ «φυσικοῦ» ὕπνου στὸν ὁποῖο καταφεύγει ἡ ψυχὴ, ὁ ἄνθρωπος, ἀποφεύγοντας συνειδητές ἢ ἀσυνειδητές συγκρούσεις καὶ 2) τὴν ἔννοια τῆς ναρκώσεως ἢ τῆς δυσχέρειας ἢ καὶ τῆς πλήρους παρεμποδίσσεως τῆς νηπτικῆς λειτουργίας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται νά διαπρεῖ συγχύσεις, ἀσάφειες, ἀπὸ ἀγνοία ἢ πλάνη, καὶ συναισθηματικές συγκρούσεις ἢ ἐπιθετικότητες, ἐξαιτίας προσωπικῆς ἀκατανίκητης ἐμπάθειας ἢ καὶ διαβολικῆς συνδρομῆς. Ἰδιαίτερα σέ καταστάσεις ἀκηδιαστικές, ὁ ὕπνος μπορεῖ νά εἶναι κυρίαρχο στοιχεῖο καὶ γνώρισμα. Ἀπὸ τίς καταστάσεις αὐτές λυτρώνεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς Θεῆς Χάρης πού ἔρχεται μέ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν, τῆ μυστηριακῆ ζωῆ καὶ τὴν ἐν Χριστῷ διαρκῶς ἐπιδιωκόμενη μεταμόρφωσίν του.

5. Μὲ τὴν ἔννοια πού ἀναφέρεται στὸ χωρίο τῆς Καινῆς Διαθήκης «εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων ὅπως ἰαθῆτε» (Ἰακ. 5, 16). Τό ἰαματικὸ χάρισμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ἀναμφισβήτητα, δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀπαραίτητη προϋπόθεσις ὅμως γιὰ τὴν ἀπονομή αὐτῆς τῆς δωρεᾶς εἶναι τὸ νά διαποτίζονται οἱ διαπροσωπικὲς σχέσεις ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ Ἀγάπην, πού λειτουργεῖται ἰδιαίτερα στὴν προσευχή. Ἀπὸ πνευματικούς συγγραφεῖς ἡ προσευχὴ θεωρεῖται καὶ προκαταβολὴ στὴ σταυρικὴ αὐτοθυσία χάριν τοῦ ἀδελφοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἀξιολογεῖται ἢ χαρακτηρίζεται ὡς δυσχερέστατο ἔργο ζωῆς τῶν προηγμένων χριστιανῶν.

ύψηλά μέτρα, ἐνῶ μπορούμε νά κάνουμε τή δουλειά μας μέ ταπεινότερο τρόπο; Σπάνια νά κάνεις κάτι τέτοιο, διότι τήν καρδιά τήν ὠφελεῖ ἡ συντριβή πού συνοδεύει τήν ἐξαγόρευση τῶν λογισμῶν.

Καί γι' αὐτό πού εἶπες «σοῦ παραδίδω τήν ψυχή καί τό σῶμα μου», νά ξέρεις ὅτι ὅποιος φρονεῖ ὅτι ὑποτάσσεται στόν ἀδελφό του γιά τό Θεό, πρέπει νά καταλάβει ὅτι ὑποτάσσεται στόν ἴδιο τό Θεό. Ἐκεῖνος βέβαια μπορεῖ νά μᾶς ξυπνήσει ἀπό τόν ὕπνο τῆς νοητῆς μέθης⁴. Ἐπίσης, ὅπως ἐσύ μοῦ ζήτησες νά εὐχομαι γιά σένα καί ἐγώ σέ παρακαλῶ νά κάνεις τό ἴδιο γιά μένα (Ἰακ. 5, 16), διότι αὐτό μᾶς τό διδάσκει ἡ Καινή Διαθήκη⁵ καί μάλιστα, μᾶς βεβαιώνει ὅτι μέ τήν ἐφαρμογή του θά ἔχουμε ἱαματικά ἀποτελέσματα⁶. Καί ἐπειδή δέν μπορέσατε νά βρεῖτε τό νόημα πού ἔβαλα στή λέξη «δύο», δέν καταλάβατε πού ἀναφερόμουν, ἰδού σᾶς τά λέω φανερά: Τό θέμα τῆς πρώτης ἐπιστολῆς ἀναφέρεται εἰδικῶς σέ σένα καί στόν υἱό μου, τό Σέριδο. Ἐνῶ τό δεύτερο θέμα ἀναφέρεται στήν ψυχή καί στό σῶμα καί εἶναι τό ἴδιο, ἔχει τήν ἴδια σημασία καί στό πνευματικό καί στό σωματικό ἐπίπεδο. Διότι λέει: «Ἄν συμφωνήσουν δύο ἀπό σᾶς, ὅ,τι καί ἂν ζητήσουν, μέσα στήν ὀρθή σχέση προσευκῆς πρὸς τό Θεό, θά τό λάβουν» (Ματθ. 18, 19). Αὐτό βέβαια ἰσχύει καί γιά ὅλους μας. Γιατί, ἂν δέν ἐπιτύχουμε μιά τέτοια συμφωνία (πού ἐξασφαλίζεται ἀπό τήν ὑποταγή τοῦ ὑποτακτικοῦ στό Γέροντα καί τῆς καρδιάς στόν ἡγεμόνα νοῦ), δέν θά παρουσιάσουμε ποτέ συμπεριφορά χωρίς πάθη καί ἐλλείψεις.

Νά προσεύχεσαι λοιπόν, ἀδελφέ, γιά νά περάσουμε εἰρηνικά τίς λίγες ἡμέρες μας. Διότι δέν τό εἶπαν ἔτσι τυχαῖα «ὅτι αὐτός πού προσκολλᾶται στόν Κύριο, συνδέεται σταθερά καί μόνιμα μέ Αὐτόν, μέχρι ταυτίσεως τοῦ πνεύματος του μέ τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου» (Α΄ Κορ. 6, 17). Εἶθε ὁ Κύριος νά δώσει σέ ὅλους μας τή Χάρη νά διέλθουμε ἀβλαβῶς τοῦτο τό πέραμα τοῦ πελάγους τῆς ἐπίγειας ζωῆς, ἐπικαλούμενοι ἀδιάλειπτα τό Ὄνομά Του. Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Κάνε κτῆμα σου τήν ταπείνωση, τήν ὑπομονή, τήν ἐλπίδα καί τό μεγαλύ-τερο ἀπ' ὅλα, τήν ἀγάπη πρὸς τό Θεό⁶.

224

Κάποιος ρώτησε τόν ἀββά Ἰωάννη γιά ἓνα θέμα. Καί ἀφοῦ ἔλαβε τήν ἀπόκρισή του, ἔστειλε νά ρωτήσῃ γιά τό ἴδιο θέμα τόν ἀββά Βαρσανού-

6. Ὡς δέν θά ἦταν ἄσκοπο, νά ὑποσημειωθεῖ καί πάλι ὅτι κάτω ἀπ' αὐτή καί μέσα σ' αὐτή τή θέση του ὁ Μ. Γέρων Βαρσανούφιος -σύμφωνα καί μέ τό «ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γέννηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ» (Ματθ. 10, 25)- ζητᾷ ἀπὸ τόν ἀδελφό νά ἀγαπήσῃ τόν Ἑγούμενο γιά νά κατανοεῖ τίς ἐντολές του, γιά νά γίνη ἡ διαγωγή του πρὸς τόν Ἑγούμενο καθαρή, ἀνεπίληπτη καί «φυσιολογική».

φιον, μὴ εἰπὼν ὅτι ἤδη ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα περὶ αὐτοῦ· καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· καθὼς εἶπέ σοι ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ποίησον. Καὶ πάλιν μετὰ πῖνα χρόνον συνέβη τὸν αὐτὸν ἀδελφὸν ἐρωτῆσαι τίποτε τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην καὶ ἀκούσας τὴν ἀπόκρισιν, ἐπεμψεν ἐρωτῶν τὰ αὐτὰ τὸν ἀββᾶν Βαρσανούφιον. Ὁ δὲ Γέρων ἐδήλωσεν αὐτῷ λέγων· Ἀρκεῖ σοι λοιπόν· ὁ Θεὸς Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου εἷς ἐστι. Καὶ οὐκ ἔτι προσέθηκεν ἐκεῖνος τοὺς δύο ἐρωτῆσαι ποτὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ἀρκούμενος τῇ τοῦ ἐνὸς ἀποκρίσει.

Ἀπόκρισις

Ωκπσε δὲ ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἰωάννης ἐν τῷ πρώτῳ κελλίῳ τοῦ Γέροντος, τῷ κτισθέντι αὐτῷ ἔξω τῆς μονῆς, ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ ἡσυχάζων, ἕως τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, προμηνύσας αὐτὴν οὕτω λέγων· ὅτι εἰς τὰ ἑβδομα τοῦ ἀββᾶ Σερίδου τελευτῶ. Καὶ ἡμῶν δεομένων αὐτοῦ μὴ ἀφῆσαι ἡμᾶς ὀρφανούς, ἔλεγεν· εἰ ἔμεινεν ὁ ἀββᾶς Σερίδος, εἶχον μεῖναι ἄλλα πέντε ἔτη· ἐπειδὴ δὲ ἔκρυσέ μοι ὁ Θεὸς καὶ ἔλαβεν αὐτόν, οὐκ ἔτι μενῶ. Τότε ὁ ἀββᾶς Αἰλιανός, ὡς νεωστὶ κουρευθεὶς καὶ τῇ προβολῇ αὐτοῦ γενόμενος ἡγούμενος τοῦ κοινοβίου, παρηνώχλει τῷ ἀββᾷ Βαρσανουφίῳ διὰ πολλῶν δεήσεων καὶ δακρύων, χαρίσασθαι ἡμῖν αὐτόν, ὡς αὐτοῦ τοῦ ἀββᾶ Βαρσανουφίου μηκέτι παρέχοντος ἀποκρισιν.

Τοῦτο οὖν γνούς τῷ πνεύματι ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης πάλιν τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ, ὅτε κατήλθομεν παρακαλέσαι αὐτόν, προλαβὼν εἶπε τῷ ἀββᾷ Αἰλιανῷ· Τί τῷ Γέροντι παρενοχλεῖς δι' ἐμέ; Μὴ κακοπαθῆς, οὐ γὰρ μένω. Τότε ἡμῶν πλησθέντων κλαυθμοῦ, καὶ αὐτῷ προσπεσόντων, ἀντελάβετο ὁ ἀββᾶς Αἰλιανός καὶ εἶπε· Κἂν δύο ἑβδομάδας χάρισάι μοι, ἵνα ἐρωτήσω σε περὶ τοῦ μοναστηρίου καὶ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ. Ὁ δὲ Γέρων σπλαγχνισθεὶς καὶ κινηθεὶς ἐκ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτῷ Ἀγίου Πνεύματος, εἶπε· καὶ ἰδοὺ ἔχεις με τὰς δύο ἑβδομάδας. Ἐμεινε δὲ ὁ ἀββᾶς Αἰλιανὸς ἐρωτῶν αὐτόν περὶ ἐκάστου πράγματος τῆς διοικήσεως τοῦ κοινοβίου, καὶ τῶν δύο ἑβδομάδων πληρωθεισῶν, ἐντειλάτο ἡμῖν μὴ φανερῶσαι τὴν κοίμησιν αὐτοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας. Καὶ καλέσας πάντας τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς εὐρεθέντας ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἡσπάσατο ἕκαστον καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς· καὶ ἀπολύσας πάντας, παρέδωκεν ἐν εἰρήνῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τῷ Θεῷ.

7. Ἡ Ἑρωταπόκρισις αὕτη, μόνο σχηματικὰ παρουσιάζεται ὡς ἐρωταπόκρισις. Στὴν οὐσίᾳ εἶναι διευκρίνισις καὶ ἀφήγησις τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου, τοῦ συλλογέα τῶν Ἑρωταποκρίσεων, ἀρκετὰ σημαντικὴ, διότι μᾶς δίνει λεπτομερειακὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ ζωὴ τῶν Ἀββάδων (βλ. Εἰσαγωγή, σελ. 25, Α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου καὶ Ἀμβρ. Βεσελινόβιτς: «Βαρσανούφιος ὁ

φιο, χωρίς νά τοῦ ἀναφέρει ὅτι ἤδη ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα γι' αὐτό. Καί ὁ Γέροντας Βαρσανούφιος ἀποκρίθηκε: «Αὐτό πού σοῦ εἶπε ὁ ἀδελφός Ἰωάννης, αὐτό νά κάνεις». Καί πάλι, μετά ἀπό λίγο καιρό, συνέβη ὁ ἴδιος ἀδελφός νά ρωτήσῃ κάποιον τόν ἀββᾶ Ἰωάννη καί, ἀφοῦ πῆρε τήν ἀποκρίσιν του, ἔστειλε νά ρωτήσῃ γιά τό ἴδιο θέμα τόν ἀββᾶ Βαρσανούφιο. Καί ὁ Γέροντας τοῦ δήλωσε: «Σοῦ ἀρκεῖ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀββᾶ. Ὁ Θεός τοῦ Βαρσανουφίου καί τοῦ Ἰωάννου εἶναι ἕνας!» Καί ἀπό τότε ἐκεῖνος ὁ ἀδελφός οὐδέποτε τό ἐπανέλαβε νά ρωτήσῃ καί τούς δύο γιά τό ἴδιο πράγμα, ἀλλά ἀρκεῖτο στήν ἀπάντησις τοῦ ἐνός⁷.

Ἀπόκρισις

Ο ἄββας Ἰωάννης, ὁ προφήτης, ἔμενε στό πρῶτο κελλί τοῦ μεγάλου Γέροντα, τό ὁποῖο κτίσθηκε ἔξω ἀπό τή Μονή καί ἡσύχασε ἐκεῖ δέκα ὀκτώ χρόνια, μέχρι τήν ἡμέρα τῆς κοίμησής του, τήν ὁποία προέβλεψε καί εἶπε: Σέ ἑπτὰ ἡμέρες μετά τήν κοίμησιν τοῦ ἀββᾶ Σερίδου, θά φύγω! Καί ἐπειδή ἔμεῖς τόν παρακαλούσαμε νά μή μᾶς ἀφήσῃ ὀρφανούς, μᾶς εἶπε: «Ἄν ζοῦσε ὁ ἀββᾶς Σερίδος, θά μπορούσα νά μείνω ἄλλα πέντε χρόνια». Ὁ Θεός ὅμως μοῦ ἀπέκρυψε τό θάνατό του καί τόν πῆρε καί ἐγώ δέν μπορῶ νά παραμείνω πλέον. Τότε ὁ ἀββᾶς Αἰλιανός, τοῦ ὁποίου ἡ κουρά εἶχε γίνῃ πολὺ πρόσφατα καί εἶχε γίνῃ ἡγούμενος μέ τήν ὑπόδειξή του, ἐνοκλοῦσε τόν ἀββᾶ Βαρσανούφιο μέ πολλὰ παρακάλια καί δάκρυα καί τοῦ ἔλεγε: «νά μᾶς χαρισθεῖ, νά ζήσει ἀκόμη, ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης», ὅμως ὁ ἀββᾶς Βαρσανούφιος εἶχε σταματήσει πιά νά δίνει ἀπαντήσεις στίς ἐρωτήσεις μας.

Ὅταν τό ἔμαθε αὐτό, διὰ τοῦ Πνεύματος, ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, πάλι τήν ἄλλην ἡμέρα πού πήγαμε νά τόν παρακαλέσουμε, πρόλαβε καί εἶπε στόν ἀββᾶ Αἰλιανό: Γιατί ἐνοκλεῖς τό Γέροντα γιά μένα; Μή βασανίζεσαι γιατί δέν πρόκειται νά μείνω. Τότε, ἐνῶ ἔμεῖς κλαίγαμε καί πέφταμε στά πόδια του, ὁ ἀββᾶς Αἰλιανός πῆρε τό λόγο καί εἶπε: Χάρισέ μου, ἔστω δύο ἐβδομάδες, γιά νά σέ ρωτήσω γιά τό Μοναστήρι καί τή διοίκησίν του. Καί ὁ Γέροντας τόν σπλαχνίστηκε καί κινούμενος ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, πού ἐνοικοῦσε μέσα του, εἶπε: «Νά λοιπόν, θά μ' ἔχεις δύο ἐβδομάδες!» Καί ἔτσι ἔμεινε ὁ ἀββᾶς Αἰλιανός καί τόν συμβουλευτήκε γιά τό κάθε θέμα πού ἀφοροῦσε στή διοίκησιν τοῦ Κοινοβίου. Καί ὅταν πέρασαν οἱ δύο ἐβδομάδες, μᾶς παρήγγειλε νά μή φανερώσουμε τήν κοίμησίν του μέχρι τήν ἡμέρα πού θά πραγματοποιίονταν. Ἐπειτα, ἀφοῦ κάλεσε ὅλους τούς ἀδελφούς καί ὅλους ὅσους ἔτρεχε νά βρίσκονται στό Κοινόβιο, τούς ἀσπασθηκε, τόν καθένα χωριστά, καί τούς ἀπέλυσε. Καί ἀφοῦ τούς ἀπέλυσε, παρέδωσε εἰρηνικά τό πνεῦμα του στό Θεό.

σκέ΄

Ἄδελφός ἡρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα.

Εἶπέ μοι, Πάτερ, τί ποιήσω εἰς τὴν ταραχὴν τῶν λογισμῶν τῆς καρδίας μου καὶ εἰ ὀφείλω παντελῶς ἐκκόψαι τὸν οἶνον καὶ καθήμενος καθεύδειν καὶ εὖσαι περὶ τοῦ πάθους τοῦ ὀφθαλμοῦ μου καὶ εἰ δεῖ ἐπιδείξαι αὐτὸν ἱατρῷ καὶ παρακαλῶ σε δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ δοῦναι μοι μικρὰν προκοπὴν καὶ τὸ μὴ χωρισθῆναι με τῶν ἀγίων ὑμῶν ἰκνῶν.

Ἀπόκρισις

Αἰ δελφέ, ἐπειδὴ παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς τὰ κατὰ τοὺς λογισμοὺς σου ἐζήτησας ἀκοῦσαι, μὴ ἄρα ἀπήρεσέ σοι ἅπερ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου ἤκουσας; Ὅμως ταύτας δέχῃ τὰς ταραχάς, διὰ τὸ ἔχειν σε ἐλαφρὰν καρδίαν καὶ κατὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος λόγον, «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι», ποῦ ἐστὶ σου ἡ πίστις;

Περὶ οὖν τοῦ οἶνου, οὐ χρὴ παντελῶς ἐκκόψαι, ἀλλὰ χρῶ ἐν ὀλίγῳ. Καὶ περὶ καθέδρας εἰς ὕπνον, εἰς ταπείνωσιν φέρει ὕστερον ἀλλ' ἀνάθου σεαυτὸν τῷ Θεῷ κατὰ φόβον αὐτοῦ.

Περὶ δὲ τοῦ ὀφθαλμοῦ, μὴ δειλιάσης ἔχων τὸν φωτίζοντά σε Θεόν· ἐὰν δὲ εὐκαιρήσῃ τις ἔμπειρος καὶ δείξης αὐτῷ, οὐκ ἁμαρτάνεις καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ταπείνωσίς σου ἐστί.

Ταῦτά σοι ὑπ' ἐμοῦ ὑπνγορεύθη. Ἐγράφη δὲ διὰ τοῦ υἱοῦ μου Σερίδου. Ἐὰν μὴ πολεμθῇς ἀκυρῶσαί μου τοὺς λόγους τούτους τοὺς διὰ τοῦ Θεοῦ ρηθέντας, δέομαι τοῦ Θεοῦ ἀγαγεῖν σε εἰς μείζονα προκοπὴν καὶ μὴ ἀποχωρισθῆναι ἀφ' ἡμῶν, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

Συνεισθῆτι οὖν ὑπὲρ πάντας τοὺς διδάσκοντάς σε σκανδάλους δαίμονας, καὶ πάντοτε εἰς τὸ ἀγαθὸν ἐλκύσεις τὴν ψυχὴν σου καὶ τοὺς λογισμοὺς

8. Ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι μόνο τὸ ὄντως σημαντικό ὄργανο κυκλοφορίας τοῦ αἵματος. Στὴ Βιβλικὴ ὁρολογία καὶ θεολογία ἔχει πολυδιάστατη σημασία (πρβλ. Ματθ. 15, 18. Μάρκ. 7, 21. Λουκ. 2, 35. 9, 47. 24, 38. Πράξ. 11, 23. Ρωμ. 10, 9-10. Α' Κορ. 7, 37. Ἐβρ. 4, 12. Ἰακ. 4, 8 καὶ Α' Πέτρ. 3, 4). Εἶναι ἔδρα τῆς ζωῆς, ἔδρα τῆς ψυχῆς καὶ τῆς πολλαπλῆς λειτουργίας της, ἔδρα τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καὶ συναισθηματικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου κ.τ.λ. Παράγοντας μιᾶς ὑπαρκτικῆς πόλωσης (νοῦς - καρδιά) στό μὴ ἀναγεννημένο ἄνθρωπο, φαίνεται ὅτι ἔχει τὸ προβάδισμα ἔναντι τοῦ νοῦ. «Ἄ δέ τις βούλεται, ταῦτα καὶ οἶεται». Στούς Ἀγίους ὁ «ἡγεμὼν νοῦς» τὴν ὑποτάσσει καὶ τὴ μαθαίνει νά ζεῖ «ἐν Χριστῷ», νά προσλαμβάνει τὸ «εὐαγγελικῶς ζῆν» καὶ φυσικὰ νά ἐναρμονίζεται μέ τὸ νοῦ. Ὁ πνευματικὰ ὑπανάπτυκτος -πολύ περισσότερο ὁ ἄσχετος- ζεῖ τὸ δράμα τῆς διάστασης νοῦ καὶ καρδιάς καὶ ματώνει μέ τίς «πειρατικές καταλήψεις» τῆς μὴ ἐξαγιασμένης καρδιάς του, ποῦ εἶναι «ἐλαφρά». Δέν εἶναι τυχαία ἡ πρὸς κληση-πρόκληση τοῦ Κυρίου: «Υἱέ μου, δός μοι σὴν καρδίαν» (Παμμ. 23, 26).

225

Ἐδελφός ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα:

Πές μου, Πάτερ, τί νά κάνω πού μέ ταράζουν οἱ λογισμοί τῆς καρδιάς μου· καί ἄν πρέπει νά κόψω παντελῶς τό κρασί. Καί πῶς τό βλέπεις, τό εὐλογεῖς νά κοιμᾶμαι καθιστός; Ἐπίσης νά εὐχεσαι γιά τήν ἀρρώστια πού παρουσιάζει τό μάτι μου καί πές μου ἄν πρέπει νά τό δείξω σέ γιατρό. Παρακαλῶ δέ νά κάνεις δέηση στό Θεό νά μοῦ δώσει κάποια ψυχική προκοπή, ὥστε νά μή βγῶ ἔξω ἀπό τίς δικές σας ἅγιες γραμμές.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, ζητᾷς ἀπό μένα τόν εὐτελή νά σοῦ μιλήσω γιά τούς λογισμούς σου. Μήπως ἄραγε δέν σέ εὐχαρίστησαν ὅσα ἄκουσες ἀπό τόν ἀδελφόν Ἰωάννη; Νά ξέρεις λοιπόν ὅτι ὑφίστασαι αὐτή τήν ταραχή στούς λογισμούς σου, γιατί ἡ καρδιά σου⁸ (ἡ θέληση, ἡ ἐπιθυμία καί τό συναίσθημά σου) εἶναι εὐμετάβολη, δέν ἔχει σταθερούς καί σοβαροὺς στόχους. Γιατί, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Σωτήρα, ὅλα εἶναι δυνατά σ' αὐτόν πού πιστεῦει. Ποῦ εἶναι λοιπόν ἡ πίστη σου;

Γιά τό κρασί, σοῦ ἀπαντῶ, ὅτι δέν πρέπει νά τό κόψεις παντελῶς, ἀλλά νά πίνεις λίγο. Τό νά κοιμᾶσαι δέ καθιστός εἶναι κάτι πού φέρνει ταπείνωση ἐκ τῶν ὑστέρων. Ἀλλά ἀνάθεσε τόν ἑαυτό σου στό Θεό, φροντίζοντας νά βιώσεις τήν πρὸς Αὐτόν ἀπόλυτη εὐλάβεια.

Γιά τό μάτι σου μή δειλιάσεις, ἀφοῦ ἔχεις τό Θεό πού σοῦ δίνει τό δικό του φῶς. Καί ἄν βρεῖς κάποιον ἔμπειρο γιατρό καί τό δείξεις, δέν ἁμαρτάνεις, διότι καί τό νά προσφύγεις στό γιατρό προκαλεῖ μέ ἄλλο τρόπο πάλι τήν ταπείνωσή σου.

Αὐτά ὅλα τά ὑπαγόρευσα ἐγώ γιά σένα καί τά ἔγραψε ὁ υἱός μου ὁ Σέριδος. Ἄν δέν πολεμηθεῖς καί δέν ἀπορρίψεις τά λόγια μου αὐτά, πού σοῦ τά εἶπα μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ, θά παρακαλέσω νά σέ ὁδηγήσει σέ μεγαλύτερη προκοπή καί νά μὴν ἀποχωριστεῖς ἀπό μᾶς, οὔτε στόν αἰῶνα τοῦτο, οὔτε στό μέλλοντα.

Δεῖξε λοιπόν σύνεση περισσότερη ἀπό τούς δαίμονες ἐκείνους πού σοῦ υποβάλλουν διάφορους ταραχοποιούς καί ἐφάμαρτους λογισμούς καί πάντοτε

Οἱ στοχεύσεις τῆς καρδιάς χαρακτηρίζουν τά βιώματα τοῦ ἀνθρώπου, πού ἡ ἀναμόρφωσή του, χωρίς τή συμπόρευση τῆς καρδιάς του, παραμένει οὐτοπία ἀγευστή τῆς ἐν Χριστῷ Ἀγάπης. Ἡ καρδιακή Ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐκθρούς, πού λειτουργεῖται μόνο σάν σταυροαναστάσιμη θυσία, εἶναι ἡ μαρτυρία, ἡ ἀδιαμφισβήτητη βεβαιότητα γιά τήν ἐν Χριστῷ «καινὴν κτίσιν».

σου. Καὶ μὴ στήσης μετ' αὐτῶν διαθήκην, πανδεινότατοι γάρ εἰσι καὶ ἄλλοφυλοι· καὶ κληρονομεῖς τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σ κ ς '

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπέ μοι, εἰ ἐξ ὑμῶν ἐστὶν ἡ πρώτη ἀπόκρισις· ἐπειδὴ ὁ λογισμός εἶπέ μοι, μὴ ἄρα ἐκ τοῦ Ἀββᾶ ἐστὶν ὄνόματί σου; Καὶ εἶπέ μοι πῶς θεραπευθῇ τὰ πάθη μου. Καὶ δός μοι ἐντολὴν εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου. Καὶ αἴτησόν μοι ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καὶ εἰ καλόν ἐστι, καθὼς λέγει μοι ὁ λογισμός, διὰ παντός καταδέξασθαι τὸ μαγεῖρεϊον.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ακουσον, τέκνον· παντὶ πάθει ἔνι φάρμακον καὶ πάσῃ ἁμαρτίᾳ ἔνι μετάνοια. Εἰ ὅλως ἄπιστος εἶ, ὡς ἔφης, καὶ βούλει τὴν ἀπιστίαν θεραπευθῆναι, τὸ φάρμακον τοῦτο ἐστὶν ἡ πίστις, τὸ πιστεῦσαι ἀδιστάκτως τῷ ἀγαθῷ. Εἰ δὲ ἀπιστίαν μένεις ἔχων, βλέπε μὴ ἐκπέσης τοῦ μακαρισμοῦ ἐκείνου τοῦ «μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες»· γέγραπται γάρ, ὅτι «πιστεύσατε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γέννησθε».

Ἴδε δευτέραν σοι ἀπόκρισιν ἀνέπεμψα ἀπιστήσαντι τὴν πρώτην. Εἰ ἐδέχου προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν ἂν ἔλαβες προφήτου, τοῦτ' ἐστίν, εἰ ἐξ ἐμοῦ οὐκ ἦν ἡ πρώτη ἀπόκρισις, σὺ δὲ ἐδέξω ἐξ ἐμοῦ, ἐλάμβανες ἂν κατὰ τὴν πίστιν σου· πιστὸς γὰρ ὁ εἰπών, «δῶρ σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου»· καὶ τὸ εἰπεῖν, ὅτι θέλω στερεωθῆναι ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀββᾶ, γέγονεν ἡ πρώτη ἀπόκρισις.

Τί παρεπλησίστας σεαυτὸν τοῖς πειράσασι τὸν Κύριον καὶ λέγουσι, «δεῖξον ἡμῖν σημεῖον», οὗς καὶ ἀπεσόβησεν ὡς πειραστὰς λέγων, «σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτοῖς»; Καὶ οὐκὶ μᾶλλον τῷ Ἀχάζ σεαυτὸν προσήγγισας, κελευσθέντι αἰτῆσαι σημεῖον καὶ παραιτησαμένῳ λέγοντι· «οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδ' οὐ μὴ πειράσω Κύριον»; Εἰ ἀκούσας ἐπίστευσας ἀπλῶς, πολλῆς ἐτύγχανες ὠφε-

9. Στὴ γαλλικὴ μετάφρασις ἔχει διατυπωθεῖ ἀντιθετικά: «Ἀπὸ σένα καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν Ἀββᾶ Σέριδο», πράγμα ὅμως πού δέν τὸ ἐπιτρέπει τὸ κείμενο (βλ. Barsanuphe et Jean de Gaza Correspondance, Ἔκδ. Abbaye Saint Pierre de Solesmes, σελ.178).

θά ἐλκύεις στό ἀγαθό τήν ψυχή σου καί τούς λογισμούς σου. Καί μήν κάνεις μαζί τους συμφωνία, διότι εἶναι φοβερότατοι καί δέν ἀνήκουν στήν ἴδια μέ μᾶς φυλή (δέν εἶναι τῆς φυλῆς τοῦ νέου ἐν Χριστῷ Ἰσραήλ), καί ἔτσι θά κληρονομήσεις τήν ᾠάν Ἱερουσαλήμ, τήν πόλη τῆς φυλῆς τοῦ Νέου Ἰσραήλ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πού εἶναι ὁ Κύριός μας, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

226

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πάτερ, σέ παρακαλῶ, πές μου ἂν εἶναι δική σου ἡ προηγούμενη ἀπόκριση, ἐπειδή μοῦ εἶπε ὁ λογισμός μου μήπως εἶναι ἀπό τόν ἀββά Σέριδο μέ τό ὄνομά σου. Καί πές μου πῶς θά θεραπεύσω τά πάθη μου. Ἐπίσης δός μου κάποια ἐντολή, δεῖξε μου ποιό δρόμο νά ἀκολουθήσω ὥστε νά σωθεῖ σίγουρα ἡ ψυχή μου. Προσευχήσου δέ γιά τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μου καί πές μου ἂν εἶναι καλό, ὅπως μοῦ λέει ὁ λογισμός μου, νά δεχτῶ μέχρι τέλος ὡς διακόνημα τό μαγειρεῖο.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ακουσε τέκνο. Γιά κάθε πάθος ὑπάρχει φάρμακο, γιά κάθε ἁμαρτία ὑπάρχει μετάνοια. Ἄν εἶσαι ἐξ ὁλοκλήρου ἄπιστος, ὅπως εἶπες, καί θέλεις νά θεραπεύσεις τήν ἀπιστία, τό φάρμακο γι' αὐτήν εἶναι ἡ πίστη, τό νά πιστέψεις χωρίς δισταγμούς στό Μόνο, καί οὐσίαν Ἀγαθό, Ἰησοῦ Χριστό. Ἄν ὅμως παραμένεις κρατώντας τήν ἀπιστία, πρόσεχε μήπως μείνεις ἔξω ἀπό τό μακαρισμό ἐκεῖνο πού λέει: «Μακάριοι ὅσοι δέν εἶδαν καί ὅμως πίστεψαν» (Ἰωάν. 20, 29). Διότι ἔχει γραφεῖ: «Πιστεῦετε στό φῶς, γιά νά γίνετε υἱοί φωτός» (Ἰωάν. 12, 36).

Ἰδού, σοῦ ἔστειλα δεύτερη ἀπόκριση, ἐπειδή ἀμφέβαλες γιά τήν πρώτη. Ἄν δεχόσουν προφήτη στό ὄνομα προφήτου, θά λάβαινες τό μισθό τοῦ προφήτου. Δηλαδή ἂν ὑποτεθεῖ ὅτι ἡ πρώτη ἀπόκριση δέν ἦταν δική μου, σὺ ὅμως τήν ἐκλάμβανες ὡς δική μου, θά λάβαινες κατὰ τήν πίστη σου. Διότι εἶναι ἀξιόπιστος ἐκεῖνος πού εἶπε: «Εἶθε νά σοῦ δώσει ὁ Κύριος σύμφωνα μέ τά βιώματα τῆς καρδιᾶς σου». Καί ἐπειδή μοῦ εἶπες «θέλω νά στερεωθῶ ἀπό σένα καί ἀπό τόν ἀββά Σέριδο», γιά τοῦτο γράφτηκε ἡ πρώτη ἀπόκριση.

Γιατί θέλησες νά μοιάσεις σ' αὐτούς πού πείραξαν τόν Κύριο καί τοῦ εἶπαν «δεῖξε μας σημάδι» (Ματθ. 16, 4), τούς ὁποίους ὁ Κύριος τούς ἀπομάκρυνε ὡς πειραστές, λέγοντας «δέν θά τοὺς δοθεῖ σημάδι»; Καί δέν φρόντισες νά βρεθεῖς στό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τόν Ἀχάζ, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ διατάχθηκε νά ζητήσει σημάδι, παραιτήθηκε λέγοντας: «Δέν θά ζητήσω σημάδι, οὔτε θά πειράξω Κύριο τό Θεό μου». Ἄν πίστευες ἀπλά σ' ὅσα ἄκουσες ἀπό τόν ἀββά Σέριδο, θά λά-

λείας· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ πολεμῆσαι σοι πάλιν τὴν ἀπιστίαν, ἰδοὺ παρήγγειλα τῷ Ἀββᾷ σταθῆναι ἐπὶ τὴν θύραν μου καὶ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ βοῆσαι ἀναγινώσκων τὰ γραφέντα σοι παρ' ἐμοῦ ῥήματα πρὸς αἰσχύνην τοῦ διαβόλου. Ἐὰν γὰρ ἀναγνῶ ταῦτα κράζων, πῶς δύναται σε ὁ διάβολος πολεμῆσαι λέγων, οὐκ ἀκούω; Εἰ δὲ ἀκούω καὶ ἄλλος ἔγραψέ σοι ὡς ἠθέλησε, τί οὐκ ἐγκαλῶ αὐτῷ; Εἰ εἶχες με διορατικὸν καὶ κατὰ Θεὸν γινώσκοντα τὰ γινόμενα, εἶχες ἔχειν ὅτι οὐδεὶς ἐτόλμα ἀλλάξαι τὸν ἐμὸν λόγον καὶ οὐκ ἐγίνωσκον. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐμὲ κρυφίως ἐσμίκρυνέ σοι ὁ ἐχθρὸς, ποιήσας μέ σοι μὴ προγνῶναι τίποτε.

Εἰ οὖν θέλεις παρ' ἐμοῦ ἐντολὴν εἰς σωτηρίαν καὶ ζωὴν σου, κτῆσαι ἄκραν ταπείνωσιν καὶ ὑπακοὴν ἐν πᾶσιν· αὐταὶ γάρ εἰσιν ἐκκριώτριαι πάντων τῶν παθῶν καὶ φυτεύτριαι πάντων τῶν ἀγαθῶν. Καὶ μὴ δυσχεράνης ἀκούσαι τῶν τοῦ Ἀββᾶ σου μαθημάτων· τῶν γὰρ ἐχθρῶν ἐστὶν ὁ σπόρος οὗτος. Ἐὰν δὲ ποιήσης τὴν δύναμίν σου ἐργάσασθαι καὶ φυλάξαι, ἐλπίζω εἰς τὸν σαρκωθέντα καὶ σταυρωθέντα Χριστὸν ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὅτι οὐ χρονίζεις ποιῆσαι καρπὸν καλὸν καὶ ἀγαθόν.

Περὶ δὲ ὧν λέγεις πραχθέντων, ἐὰν φυλάξης τὴν ἐμὴν ἐντολὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πίστευσον ἀδιστάκτως ὅτι συνεχάρησέ σοι ὁ Κύριος αὐτὰ καὶ ὡς ἄρτι ἐγεννήθης ἐν τῇ μετανοίᾳ τοῦ Θεοῦ. Περὶ δὲ ἐνὸς ἐκάστου τῶν παθῶν, οὐ χρειά τοῦ γράψαι σοι, ἐν ἐνὶ γὰρ λόγῳ ἐσήμανά σοι τὸ τούτων φάρμακον· ὁ γὰρ Κύριός φησιν, «ἐνοικήσω ἐν τοῖς ταπεινοῖς». Τί οὖν; Νομίζεις ὅτι δύναται ὅλως τι τῆς κακίας τοῦ ἐχθροῦ οἰκῆσαι ὅπου βλέπει οἰκοῦντα τὸν Κύριον; Κατανόησον δὲ τοῦτο, ὅτι κακοῦργος οὐ δύναται φανῆναι ὅπου εἰσὶ τὰ πραιῶρια τῶν ἀρχόντων.

Περὶ δὲ τοῦ μαγειρείου, οὐκ ἀντέχεις ἔχειν αὐτὸ εἰς τέλος· μᾶλλον γὰρ φθόνον ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἀλλ' ὅταν κελευσθῇς, μὴ ὀκνήσης μηδὲ ἀντείπης, ἀλλὰ προθύμως ποιήσων· ἐκ τούτου γὰρ ἔστι σοι χάρις.

Περὶ δὲ τῶν δύο παθῶν, τῆς τε λήθης καὶ ἀμελείας, προθύμως ἐρώτησον,

10. Ἐκεῖ ἴσως καὶ ἐπανάληψη τονισθεῖ ὅτι οἱ Ἀββάδες μας κινούνται μέ ἄνεση καὶ πληρότητα στὸ κῶρο τῆς Ἀγίας Γραφῆς (Π. καὶ Κ. Δ.) καὶ στὰ Πατερικά κείμενα πού εἶχαν γραφεῖ μέχρι τὴν ἐποχὴ τους. Ὁ λόγος γιὰ «ἐντολὴ» συνειρμικὰ θυμίζει τὸν Παράδεισο καὶ τοὺς Πρωτόπλαστους γενάρχες μας, πού τοποθετοῦνται ἐντὸς τοῦ Παραδείσου «ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν αὐτόν» (Γεν. 2, 15). Ἐντολὴ ἐργασίας καὶ νήψεως πρὸ τῆς πτώσεως. Κάθε ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ ἂν φθάσει σέ μᾶς, εἶναι ἕνας συμπτυκνυμένος Παράδεισος. Καὶ ἔχουμε τὴν ἴδια ἐντολὴ: Νά ἐργαζόμαστε τὴν ἐντολὴ καὶ νά ἀγρυπνοῦμε, νά νήφουμε, ὥστε νά μὴ χάσουμε τίς παραμέτρους τῆς γνησιότητος καὶ τῆς πληρότητάς της, μέ ὅποιαδήποτε διαβολικὴ παρέμβαση σέ βάρος μας.

11. Μιά θαυμάσια σύζευξη μέλλοντος καὶ παρελθόντος σέ βάση πού βρίσκεται στὰ πλαίσια τῆς ἄχρονης ἐν Χριστῷ ζωῆς, στὸ διαρκές, στὸ «αἰδιον παρόν» τῆς Τριαδικῆς ἐν Μονάδι Θεότητος. Χαρακτηριστικὸ τῆς πορείας πρὸς τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν θέωση εἶναι ἡ κλιμακούμενη ἐξόδος ἀπὸ τὸ κωροχρόνο τῆς ἐπίγειας πραγματικότητας, βιωματικά, μέχρι νά γίνει καὶ ὄντολογικά.

12. Ὁ ὁρος πάθος χρησιμοποιεῖται εὐρέως μέ ἔννοια φιλοσοφική, ἠθική, ψυχολογική. Ὅταν

βαινες πολλή ωφέλεια. Ἀλλά, γιά νά μή σέ πολεμήσει πάλι ἡ ἀπιστία καί ἡ ἀμφιβολία γιά τά γραφόμενα, ἰδοὺ παρήγγειλα στὸν ἀββᾶ Σέριδο νά σταθεῖ μπροστά στή θύρα μου καί μέ εὐκρινή καί βροντώδη φωνή νά διαβάσει τὰ πρὸς ἐσένα λόγια μου, ὅπως σοῦ τὰ ἔγραψε, γιά νά καταντροπιασθεῖ ὁ διάβολος. Διότι, ἂν τὰ διαβάσει δυνατά, πῶς μπορεῖ ὁ διάβολος νά σέ πολεμήσει λέγοντας «ὅτι δέν ἀκούω καί δέν ἐλέγχω τί γράφει ὁ ἀββᾶς Σέριδος»; Ἄν πάλι καθὼς διάβαζε διεπίστωνε ὅτι ὁ Ἀββᾶς σοῦ ἔγραψε, ὅχι αὐτὰ πού τοῦ ὑπαγόρευσε, ἀλλὰ ὅτι αὐτός ἤθελε, γιατί τότε δέν θά τόν ἔλεγα γι' αὐτό πού ἔκανε; Ἄν βέβαια μέ εἶχες γιά διορατικό καί γνώστη, κατὰ Θεό, τῶν ὅσων γίνονται, θά ἤσσουν σίγουρος ὅτι κανεῖς δέν θά τολμοῦσε νά ἀλλάξει τὰ λόγια μου καί ἐγώ νά μὴν τό ξέρω. Ἀλλά, ὅπως φαίνεται, καί ἐμένα ὑπουλα μέ σμίκρυνε ὁ ἐχθρός στά μάτια σου, ὑποβάλλοντάς σου τό λογισμό ὅτι ἐγώ τίποτα δέν προγνωρίζω.

Καί ἀφοῦ λοιπόν θέλεις νά σοῦ δώσω μιά ἐντολή, πού μέ τὴν τήρησή της θά σωθεῖς καί θά χαρεῖς τὴν ἐν Χριστῷ αἰώνια ζωή, σοῦ λέω νά ἀποκτήσεις ἀκρα ταπείνωση καί ὑπακοή σέ ὅλα. Διότι ἡ ταπείνωση καί ἡ ὑπακοή εἶναι ἐκριζώτριες ὅλων τῶν παθῶν καί φυτεύτριες ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Γι' αὐτό νά μὴν εἶσαι δύσκολος καί ἀπρόθυμος στὸ νά δεχτεῖς τὴ διδασκαλία καί τὰ ὅσα θέλει νά σέ μάθει ὁ Ἡγούμενός σου. Γιατί εἶναι σίγουρα τόσο φανερό ὅτι ἡ ἀπροθυμία αὐτὴ εἶναι διαβολικὴ σπορά στήν ψυχὴ σου. Ἄν ὅμως βάλεις ὅλη σου τὴ δύναμη νά ἐργαστεῖς καί νά φυλάξεις¹⁰ τίς νουθεσίες του, ἐλπίζω στὸ Χριστό, πού σαρκώθηκε καί σταυρώθηκε γιά νά σώσει τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὅτι δέν θά ἀργήσεις νά ἀποδώσεις καρπὸ καλὸ καί ἀγαθό.

Γιά ὅσες ἁμαρτίες λές ὅτι ἔπραξες, ἂν βιώσεις μέ πρακτικὴ πληρότητα τὴν ἐντολή πού σοῦ ἔδωσα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πίστεψε ἀκράδαντα ὅτι σοῦ τίς συγχώρησε ὁ Κύριος καί ὅτι μόλις τώρα ξαναγεννηθήκες μέ τὴν κατὰ Θεὸ μετάνοια πού Ἐκεῖνος σοῦ δώρισε¹¹. Δέν εἶναι βέβαια ἀνάγκη νά σοῦ γράψω γιά καθένα ἀπὸ τὰ πάθη, διότι μ' ἓνα λόγο σοῦ ὑπέδειξα τό φάρμακό τους. Ἀλλωστε καί ὁ Κύριος τό εἶπε ὅτι «θὰ κατοικήσω στοὺς ταπεινοὺς» (πρβλ. Β' Κορ. 6, 16. Ἐφεσ. 3, 17). Τί λοιπόν; Νομίζεις ὅτι μπορεῖ ὁτιδήποτε προέρχεται ἢ πηγάζει ἀπὸ τὴν κακία τοῦ ἐχθροῦ μας, τοῦ διαβόλου, νά κατοικήσει ἐκεῖ ὅπου βλέπει νά κατοικεῖ ὁ Κύριος; Σκέψου βαθιά τοῦτο, ὅτι κακοῦργος δέν μπορεῖ νά φανεῖ ἐκεῖ ὅπου βρίσκονται τὰ ἀνάκτορα τῶν ἀρχόντων.

Γιά τό μαγεireῖο, δέν ἀντέχεις νά τό ἔχεις μέχρι τέλος ὡς διακόνημα, ἀλλὰ φαίνεται περισσότερο ἢ ἐπιθυμία σου αὐτὴ νά εἶναι καρπὸς διαβολικοῦ φθόγου. Πάντως, ὅταν σοῦ ζητήσουν νά διακονήσεις, νά μὴν τεμπελιάσεις, οὔτε νά φέρεις ἀντίρρηση, ἀλλὰ νά διακονήσεις μέ προθυμία. Διότι μ' αὐτό τὸν τρόπο ἔρχεται σέ σένα ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ὅσο γιά τὰ δύο ἐκεῖνα πάθη¹², τῆς λήθης καί τῆς ἀμέλειας, μέ προθυμία

ἀδελφέ, καὶ σπουδαιότερον ἔργασαι, καὶ μὴ κατὰ τὰς προτέρας ἐρωτήσεις, ὥς τῇ λήθῃ καὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς ἀμελείᾳ παρέδωκας· ἀλλὰ ἀνανέωσον τὰς πνευματικές σου ἐρωτήσεις διὰ τῆς χάριτος τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ θερμανόν σου τὴν καρδίαν ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἐξυπνίζων αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νοητοῦ ὕπνου τῶν εἰρημένων δύο δεινῶν παθῶν· καὶ θερμανθεῖσα λαμβάνει πόθον περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Καὶ λοιπὸν περὶ ταῦτα γίνεται σου ἡ μελέτη καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς μερίμνης ἀφίσταται σου ὁ αἰσθητὸς ὕπνος· καὶ τότε λέγεις κατὰ τὸν Δαβίδ, «καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ». Ἐρωτήσας οὖν περὶ τῶν δύο παθῶν συντόμως ἤκουσας περὶ πάντων· δίκην γὰρ φρυγάνων τυγχάνουσι, καὶ κατακαίονται ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πυρός.

Ἐὰν γὰρ περὶ πολιτειῶν πνευματικῶν εἴπω σοι μὴ παρούσης τῆς ἐγγηγόρσεως τοῦ ἡγεμονικοῦ λογισμοῦ, εἰς μάτην λογίζονται τῷ ἀνθρώπῳ. Φιλοπόνησον καὶ φιλολόγησον ἐν τούτοις, καὶ εὐρίσκεις τὴν βασιλικὴν ὁδὸν ἀφόβως βαδίζειν ἐν Κυρίῳ.

Ταῦτά σοι ἔγραψα καὶ πείσθητί μοι λέγοντι, ὅτι, «ἐὰν ἴδω σου τὴν ἐν Θεῷ σπουδὴν, ὑπερεύχομαι σου πρὸς Κύριον ἀδιαλείπτως, σῶσαί σε ἐκ θανάτου εἰς ζωὴν αἰώνιον», ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ψυχῆς ἀπὸ τὴν «σταθεροποιηθεῖσαν κακίαν» (βλ. ἀντίστοιχο λῆμμα στὴ Θ.Η.Ε.).

Σὲ ἄλληλ του ἀπόκρισι ὁ Ἀββάς μᾶς λέει ὅτι «καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπαθῇ ἔκτισεν ὁ Θεός, διὰ δὲ τῆς παρακοῆς ἐξέπεσον εἰς πάθην» (ἀπ. σμς'). «Καὶ ἔκτοτε ὁ ἄνθρωπος ζῇ κατὰ τρόπον μαρτυρικὸν τὸν ὀλέθριον ζόφον τῶν παθῶν, ὅστις χαρακτηρίζει ὅλους τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀδάμ» ('Αρχ.Σωφρόνιος: Ὁφόμεθα τὸν Θεὸν καθὼς ἐστι, σελ.123, Ἔκδ. 'Ιερ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ). Διηλαδῇ, ὁ ἄνθρωπος ποῦ ὑφίσταται τὸ πάθος περιέρχεται σὲ κατάστασι ψυχασωματικῶν διεργασιῶν ἀβουλήτως. Χάνει τὴ νηφαλιότητά του, τὴν κυριαρχία τοῦ λόγου, τὴν ἰκανότητα τῆς αὐτοπειθαρχίας, τὴν ψυχικὴ του ἐλευθερία, ἐμπίπτει στὴν ἐμπάθεια (μένειν ἐν τῷ πάθει). «Τὰ πάθην, θά μᾶς πεί σὲ ἄλληλ Ἀπόκρισι ὁ Ἀββάς, «εἶναι δαίμονες» (ἀπ. τδ'). Καὶ ἀλλοῦ ὅτι αὐξάνονται στὴν ψυχὴ «ὑπὸ τῶν δαιμόνων, συνεργεῖα τῆς ἡμετέρας ἀμελείας» (βλ. καὶ Φιλοκαλία Β' 23, ξβ', Ἔκδ. Ἀστήρ). Ἡ παγίωσι τῶν παθῶν κωλύει τὸν ἄνθρωπο «νὰ ἴδῃ τὴν ποθεινὴν αὐγὴν», διότι ἐμποδίζει τὴν «μνήμη τοῦ Θεοῦ». Θεωρεῖται δὲ ἀπαραίτητι ἡ νέκρωσι τῶν παθῶν, γιὰ νὰ ἔλθῃ ὁ νοὺς στὴν αἴσθησι τῶν νοητῶν. Στὴν υκδ' Ἀπόκρισι ὁ Ἀββάς ὑποστηρίζει ὅτι «τὰ πάθην ὅλα τὰ ἀναιρεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπικαλούμενον» καὶ «ἡ ρίζα τῶν κόπεται, διὰ τοῦ κόψαι τὸ θέλημα καὶ θλιῖναι ἑαυτὸν κατὰ τὸ ἐγκωροῦν καὶ βασανίσαι τὰ αἰσθητήρια φυλάττει τὴν τάξιν αὐτῶν εἰς τὸ μὴ χρῆσασθαι κακῶς» (ἀπ. υξβ'). Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ κατακαίει τὸ πάθην εἶναι ἡ ταπεινώσι (ἀπ.σμz'), «καὶ ὑπὸ τῆς ταπεινώσεως ὥς ἀπὸ πυρός καίονται τὰ πάθην» καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος ὀδυνεῖται στὴν ἀπάθεια. Ἡ ἀπάθεια εἶναι δηλαδὴ ἡ ἀπελευθέρωσι τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἐξ τῶν παθῶν, «ἡ ἀτέλεστος τελειότης», (βλ. Κλίμαξ, σελ. 369, Ἔκδ. 'Ιερ. Μονῆς Παρακλήτου), «ἡ ἐπίγνωσι τοῦ Θεοῦ», «τὸ μίμημα τῶν ἀγγέλων», «ἡ ἀνάστασις πρὸ τῆς κοινῆς Ἀναστάσεως», «ὁ Θεῖος Σαββατισμός καὶ ἡ κατάπαυσις, ἡ γεῦσις τῆς Βασιλείας». Γι' αὐτὸ καὶ «ἡ νίκη ἐφ' ὅλου τοῦ συμπλέγματος τῶν παθῶν, μαρτυρεῖ τὴν ἀπόκτινσιν τῆς θεοειδοῦς ζωῆς» θά μᾶς πεί ὁ π. Σωφρόνιος ('Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 32).

13. Μᾶλλον ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Ἀββάς «τόν ἡγεμόνα νοῦ» ἢ ἄλλως τὸ «ἡγεμονικόν τοῦ νοός», ποῦ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τοῦ κατ' εἰκόνα. Ὁ ὅρος «ἡγεμονικόν τοῦ νοός» χρησιμοποι-

καί ἐνδιαφέρον νά ρωτᾶς, ἀδελφέ, καί μέ ἀκόμη μεγαλύτερο ζήλο νά ἐργαστεῖς ὥστε νά ἐφαρμόσεις αὐτά πού θά σοῦ ὑποδειχθοῦν. Καί νά μὴν κάνεις ὅ,τι ἔκανες γιά τίς προηγούμενες ἐρωτήσεις, πού τίς παρέδωσες στή λήθη καί στήν ἀδελφή της τὴν ἀμέλεια. Ἀλλά νά ἀνανεώσεις τίς πνευματικές σου ἀνησυχίες, μέ τὴ χάρη τῆς Ἀγίας Τριάδος καί νά θερμάνεις τὴν καρδιά σου στό φόβο τοῦ Θεοῦ, ζυπνώντας τὴν ἀπὸ τὸν ὕπνο, τὴ νάρκη τῆς νήψεως, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ αὐτά τὰ δυό πάθη πού τώρα σχολιάζουμε. Καί ὅταν θερμανθεῖ, θά ἀνάψει ὁ πόθος της γιά τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Αὐτὰ ἀπὸ ἐδῶ καί στό ἐξῆς νά εἶναι ἡ μελέτη σου καί μ' αὐτὴ σου τὴν ἐργασία καί τὴ μέριμνα θά διώξεις ἀπὸ πάνω σου καί τὸν αἰσθητό (σωματικό) ὕπνο. Καί τότε θά λές μαζί μέ τὸ Δαβίδ: «Μέ τὴ μελέτη μου καί τὸ ζῆλο μου θά ἀνάψει φωτιά» (Ψαλμ. 38, 4). Ἀφοῦ λοιπόν ρώτησες γιά τὰ δυό αὐτά πάθη, ἄκουσες μέ συντομία γιά ὅλα. Εἶναι, σι' ἀλήθεια, τὰ πάθη σάν φρύγανα καί κατακαίγονται ἀπὸ τὴν πνευματικὴ φωτιά.

Ἄν βέβαια ἤθελα τώρα νά σοῦ μιλήσω γιά τὰ ἐπίπεδα, τίς μεθόδους καί τὰ κατορθώματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν καταξιωμένων ἀγωνιστῶν, χωρίς νά εἶναι ἀφυπνισμένη καί ἀνεπτυγμένη ἡ νοερά δύναμη τῆς ψυχῆς σου¹³, αὐτό θά μπορούσε νά θεωρηθεῖ μάταιη καί ἄκαρπη προσπάθεια, ὅπως καί γιά κάθε ἄνθρωπο πού βρίσκεται στό σύνθητες ἐπίπεδο ὑπανάπτυξης πνευματικῆς. Ἀρκεῖ σέ σένα λοιπόν νά καταβάλεις κάθε δυνατὴ προσπάθεια γιά νά κατανοήσεις καί νά ἐργαστεῖς πάνω σέ ὅσα σοῦ ἔχω δώσει καί θά βρεῖς τὴ βασιλικὴ ὁδὸ, ὥστε νά βαδίζεις ἀφόβως ἐν Κυρίῳ.

Αὐτὰ σοῦ τὰ ἔγραψα καί πίστεψέ με σ' αὐτό πού θά σοῦ πῶ: Ἐάν δῶ τὸν κατὰ Θεὸ ζῆλο σου, θά εὐχομαι ὑπερβολικά καί ἀδιάλειπτα στὸν Κύριο νά σέ σώσει ἀπὸ τὸ θάνατο καί νά σέ ὀδηγήσει στήν αἰώνια ζωὴ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πού εἶναι ὁ Κύριός μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ἦθηκε γιά πρώτη φορὰ ἀπὸ τοὺς Στωικούς. Διλοῖ τὸ μέρος τῆς ψυχῆς ἐκεῖνο, «τὸ ἐνυπάρχον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου», τὸ ὁποῖο θεωρεῖται ὡς κέντρο ὅλων τῶν παραστάσεων, τῶν ἐπιθυμιῶν καί γενικῶς πάσης ψυχικῆς λειτουργίας (βλ. τὸ ἀντίστοιχο λῆμμα στὴ Θ.Η.Ε.).

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ζεῖ «κατὰ φύσιν» ὁ νοῦς ἡγεμονεύει ἐπὶ τῶν παθῶν καί λίγο - λίγο τὰ ἐξαφανίζει. Ἡ ἀπόκτηση τοῦ ἡγεμονικοῦ λογισμοῦ ἀποτελεῖ ἕναν ἀπὸ τοὺς κεντρικότερους στόχους τῆς ἀσκητικῆς προσπάθειας. «Ὅσπερ Πάτερ, ἡγεμόνα νοῦν κατὰ παθῶν ἐκτίσας», βρίσκουμε συχνὰ μέσα στὴν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας. Καί στὴ Θ. Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων ἡ Ἐκκλησία ζητᾷ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ γιά τὰ τέκνα της «ἀγαθὸν ἡγεμόνα τὸν ἐνδοθεν λογισμὸν ἐπιστήσας», διότι ὁ ἄνθρωπος, ὅπως λέει ὁ ὁγιος Γρηγόριος Νύσσης, εἶναι «ἀρχικὸν ζῶον», ἔχει δηλαδὴ λάβει «τὸ ἡγεμονικόν, τὸ ἐξουσιαστικόν, τὸ ἀρχηγικόν ἀξίωμα». «Ἀρχικὸν εἶ ζῶον ἄνθρωπε. Καὶ τί δουλεύεις τοῖς πάθεσι; Τί τὸ σεαυτοῦ ἀξίωμα καταβάλλεις καὶ δοῦλος γίνῃ τῆς ἁμαρτίας; Διὰ τί σεαυτὸν ποιεῖς αἰχμάλωτον τοῦ διαβόλου; Ἀρχων κτίσεως ἐχειροτονήθης καὶ ἀπέρριψας σεμνότητα τῆς σεαυτοῦ φύσεως» (P.G. 44, 264).

Τὸ ἴδιο καί ὁ Ἀββάς ἐδῶ, ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν ἡγεμονία ἐπὶ τῶν παθῶν ἐννοεῖ, χωρίς τὴν ὁποία δέν μπορεῖ κανεὶς νά ἐντρυφήσει «εἰς τὰ ἄρρητα», ἀφοῦ κάθε τέτοια προσπάθεια εἶναι καταδικασμένη σὲ ἀποτυχία καί κατὰ συνέπεια εἶναι καί μάταιη.

ΟΚΖ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀββᾶ, ὁ λογισμός φοβερίζει με· ὅτι ἐρωτῶς καὶ οὐ ποιεῖς καὶ μήποτε καταράσῃταί σε ὁ Γέρων. Ἀλλ' εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα χαρίσῃταί μοι ὁ Θεὸς νοεῖν τὰ γραφόμενά μοι παρ' ὑμῶν, καὶ ποιεῖν αὐτά.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Τέκνον, εἴ τις ἀκούει καὶ ποιεῖ, καὶ ἑαυτῷ ποιεῖ καὶ ἑαυτὸν ὠφελεῖ· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶπας, ὅτι φοβερίζουσί [σε] οἱ λογισμοί, ἵνα μὴ σε καταράσωμαι, πῶς ἐνδέχεται φοβουμένῳ τὸν Θεὸν καταρᾶσθαι τινα, τοῦ Κυρίου λέγοντος «εὐλόγεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε»; Πρόσεχε δέ, ἀδελφέ, ὅτι θέλουσί σε πλανῆσαι εἰς τὰ μὴ πάνυ ἔχοντα ὠφέλειαν, κοιμηθῆναι καθήμενον, ἢ μὴ βαλεῖν προσκεφαλάδιον, ἅτινα ἡδύοσμον καὶ κύμινον καὶ ἄνηθον τυγχάνουσι, καὶ ἀφιέναι τὰ βαρέα τοῦ νόμου, ἅτινὰ ἐστὶ τὸ σβέσαι τὴν ὀργήν, καὶ ξηράναι τὸν θυμὸν, καὶ ὑποταγῆναι κατὰ πάντα. Ταῦτα δὲ σπεύρουσιν εἰς σέ, ἵνα ποιήσωσιν ἀτονῆσαί σου τὸ σῶμα, καὶ ἔλθῃς εἰς πάθος, καὶ θέλῃς στρώματα τρυφερὰ καὶ ποικίλα ἐδέσματα· ἀλλ' ἀρκέσθητι ἐνὶ προσκεφαλαίῳ καὶ ἀνάκλινε σεαυτὸν μετὰ φόβου Θεοῦ.

Τὸ δὲ νοῆσαι τὰ παρ' ἐμοῦ λεγόμενά σοι, δεήθητι τοῦ Θεοῦ καὶ παρέχει σοι σύνεσιν ἀγαθὴν· δοτὴρ γάρ ἐστι παντὸς ἀγαθοῦ δωρημάτος. Τοῦτο δὲ ἔχε ἐν πίστει, ὅτι, ἐὰν ποιήσῃς σου τὴν δύναμιν εἰς ἃ ἤκουσας, δεκαπλασίονα ποιῶ ὑπὲρ σοῦ τὴν δύναμίν μου, ὅπως λάβῃς βοήθειαν παρὰ τοῦ φιλήνθρωπου Θεοῦ.

14. Ἡ θέσις αὐτῇ τοῦ ἁγίου Βαρσανουφίου μᾶς προτρέπει νὰ ἀντιμετωπίσουμε ρεαλιστικά τὴ σκέσις τῆς ὑποταγῆς μας. Ἡ ὀρθὴ καὶ καρποφόρος ὑποταγὴ γίνεται χάριν τοῦ ὑποτακτικοῦ καὶ ὠφελεῖ τὸν ὑποτακτικό. Ὁ Γέρωντας φορτῶνεται κόπο καὶ ὀδύνη ἀλλὰ καὶ ὠδίνες. Ἀναμφισβήτητα οἱ «ἐπιτυχίες» τοῦ ὑποτακτικοῦ δὲν τὸν ἀφήνουν ἀδιάφορο, πολὺ δὲ περισσότερο δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὴν «πληρότητα» τῆς χριστοκεντρικῆς ὁλοκλήρωσις τῆς ὑποστάσεως τοῦ ὑποτακτικοῦ του. Τότε «οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. 16, 21). Δηλ. ἀπαρτίσθηκε ὑπαρξὴ ἀγγελικὴ γιὰ τὴν αἰώνια λατρεία «τῆς Τριαδικῆς ἐν Μονάδι Θεότητος».

15. Στὸ «χαρισματικό» κύκλωμα τῆς ἐν Χριστῷ ἀσκητικῆς ὑποταγῆς, κάποτε παρουσιάζεται μὴ σημαντικὴ ἐμπλοκή, ἡ ὁποία εἶναι ἀνάλογη μὲ αὐτὴ πού πέτυχε ὁ σατανὰς καὶ στοὺς πρωτόπλαστοι. Ἐκεῖ ὁ διάβολος διέβαλε τὸ Θεὸ στοὺς πρωτόπλαστοι. Ἐδῶ διαβάλλει ὁ σατανὰς τὸ Γέροντα στὸν ὑποτακτικό του. Κάνει τὸν ὑποτακτικό νὰ σκέπτεται λαθεμένα καὶ βλάσφημα γιὰ τὸ Γέροντά του: «Ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας σου καὶ τῆς ἀσυνεπείας σου, θὰ σέ καταρᾶσθαι». Στήριζεται στὸ «ναρκισσισμό» τοῦ ὑποτακτικοῦ καὶ διαβάλλει τὴν πνευματικὴ ἀκεραιότητα τοῦ

227

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα:

Ἀββά, ὁ λογισμός μου μέ φοβερίζει καί μοῦ λέει: «Ρωτᾶς καί δέν κάνεις τίποτα. Πρόσεξε, μήπως καμμιὰ φορά σέ καταρασθεῖ ὁ Γέροντας». Ἀλλά εὐχου γιά μένα νά μοῦ χαρίσει ὁ Θεός νά ἐννοήσω τὰ γραφόμενά σου καί νά τὰ κάνω ζωή μου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τέκνο, ὅποιος ἀκούει καί κάνει πράξη ὅσα ἀκούει, γιά τὸν ἑαυτό του τὰ κάνει καί τὸν ἑαυτό του ὠφελεῖ¹⁴. Ἀλλά ἐπειδὴ εἶπες ὅτι σέ φοβερίζουν οἱ λογισμοί μήπως σέ καταρασθῶ, πῶς γίνεται ἕνας πού φοβάται τὸ Θεό νά καταρασθεῖ¹⁵ κάποιον ἄλλον, ἀφοῦ ὁ Κύριος λέει «εὐλογεῖτε καί μὴ καταρᾶσθε»; (Ρωμ. 12, 14). Πρόσεχε, ἀδελφέ, διότι οἱ ἐχθροί τῆς σωτηρίας μας θέλουν νά σέ πλανήσουν ὥστε νά ἐπιδιώκεις ἐκεῖνα πού δέν προξενοῦν καμμιὰ ὠφέλεια, δηλαδή τὸ νά κοιμᾶσαι καθιστός ἢ τὸ νά μὴ βάζεις προσκέφαλο, τὰ ὁποῖα εἶναι ὁ δυόσμος, τὸ κύμινο καί τὸ ἄνηθο (Ματθ. 23, 23) καί νά ἀφήνεις «τὰ βαριά τοῦ νόμου», δηλαδή τὰ πιό σημαντικά καί τὰ πιό ὠφέλιμα ἀπὸ τὰ καθήκοντα πού ἐπιβάλλει ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου, πού εἶναι τὸ νά σβήσεις τὴν ὀργή, νά περιορίσεις μέχρι καί νά ἀφανίσεις τὸ θυμὸ καί νά ὑποταχθεῖς κατὰ πάντα. Αὐτὰ σοῦ τὰ σπεύρουν οἱ ἐχθροί τῆς ψυχῆς σου γιά νά πετύχουν τὴ μέγιστη δυνατὴ σωματικὴ ἀδυναμία σου καί νά σέ βρεῖ τέτοια ἀρρώστια, ὥστε μετὰ νά ζητᾶς ἀπαλὰ στρώματα καί ποικίλα φαγητά. Ἀρκέσου λοιπόν σ' ἕνα προσκέφαλο καί ξάπλωνε μέ συντροφιά σου τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ¹⁶.

Γιὰ τὴν κατανόηση δέ τῶν λεγομένων μου πρὸς ἐσένα, παρακάλεσε τὸ Θεό καί θά σοῦ δώσει ἀγαθὴ σύνεση, διότι εἶναι ὁ δοτῆρας κάθε ἀγαθοῦ δωρήματος. Τοῦτο δέ νά πιστεύεις· ὅτι ἂν βάλεις ὅλη σου τὴ δύναμη γιά νά κάνεις ὅ,τι ἀκουσες, δέκα φορές περισσότερο θά βάλω καί ἐγὼ τὴ δική μου, γιά νά λάβεις βοήθεια ἀπὸ τὸ φιλόνητο Θεό.

Γέροντα. Χρησιμοποιεῖ τὸ ψεῦδος (μαῦρη θεολογία) καί ἀπελπίζει. Μὲ ἀπώτερο σκοπὸ τῆς ἐνέργειας του αὐτῆς, τὴν ἄρνηση τῆς ὑποταγῆς, τὴ ματαιώση τῆς σωτηρίας.

16. Τὰ «ἄκρα» στὴν ἀσκητικὴ προσπάθεια εἶναι θανάσιμος κίνδυνος. Ἡ διακριτικὴ κλιμάκωση τῆς ἀσκήσεως ἐν Χριστῷ, εἶναι τὸ ζητούμενο. Τὸ ὕψος τῆς ἐπιτυχίας στὴν ἀσκήση συναρτᾶται ἢ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ἐν Χριστῷ κένωσης. Πρόσωπο – κλειδί πού ἐγγυᾶται αὐτὴ τὴν ἐπιτυχία εἶναι ὁ διακριτικὸς Γέροντας. Αὐτὴ ἡ διακριτικότητα τοῦ ἁββά Βαρσανουφίου καρποφόρησε καί αὐτὴ τὴ θέση του.

Ἄρτυσον οὖν σου τὴν χύτραν ἀπὸ νοπιῶν ἐδεσμάτων, ἅτινά ἐστι ταπεινώσεις, ὑπακοή, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· ὁ γὰρ ἔχων ταῦτα, ἐστι τὸν ἐπουράνιον βασιλέα Χριστόν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σκη΄

Αἵτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Παρακαλῶ σε, Πάτερ, ἐπειδὴ ἀναγινώσκω τὸ ἐλληνιστὶ καὶ οὐ νοῶ τί λέγω εὖσαι ἵνα ὁ Κύριος συνετίσῃ με εἰς τὴν ἀνάγνωσιν· καὶ εἰπέ μοι, εἰ ὀφείλω μαθεῖν ἐλληνιστὶ τοὺς Ψαλμοὺς.

Ἀπόκρισις

Περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἀναγνώσεως, εἴαν κατὰ Θεόν, καὶ τὰ πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς ζητήσωμεν ἐν ταπεινώσει, ἔστιν ὁ παρέχων σύνεσιν Θεός. Καὶ εἴαν ἡ δόξα Θεοῦ, δῆλον ὅτι καὶ πρὸς σωτηρίαν γίνεται ψυχῆς· αἱ γὰρ πλεῖσται τῶν βίβλων ἐλληνικῇ διαλέκτῳ εὐρίσκονται. Ἐὰν δὲ καὶ τοὺς Ψαλμοὺς κοπιᾷς μαθεῖν τῇ τοιαύτῃ διαλέκτῳ, εἰς βοήθειάν σου γίνεται τοῦτο τῶν ταύτης τῆς διαλέκτου ἀναγνώσμάτων. Εἴτε οὖν ἀναγνώσματα, εἴτε μάθησις Ψαλμῶν, ἀδιαλείπτως μνησκού τοῦ λέγοντος Θεοῦ, «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν». Νόησον ἃ λέγω σοι, κἂν κοπιᾷς, χάριν εὐρίσκεται ἔχων σου ὁ κόπος εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σκθ΄

Αἵτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Παρακαλῶ σε, Πάτερ, ἐπειδὴ ἤρπασέ με ὁ λογισμὸς τῆς βλασφημίας, συγκώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, καὶ εὖσαι ὑπὲρ ἐμοῦ διορθωθῆναι.

17. Πρόσεξε τὴ σοφίᾳ τοῦ Ἀγίου: Ἐπειδὴ ὁ ἀδελφός, πού θέτει τὴν ἐρώτησιν, ἦταν μάγειρας στοῦ Κοινόβιου, γι' αὐτό τοῦ ἔφερε παράδειγμα ἀπὸ τό διακόνημα τῶν μαγείρων.

(Σχόλιο ἁγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 141).

Εἶναι προφανές ὅτι τὰ «νοπιὰ ἐδέσματα» δέν ἔχουν σχέση μέ μαγειρικά σκεύη. «Χύτρα» ἐδῶ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀσκητῆ. Αὐτὴ ἔχει ἀνάγκη νά τρέφεται μέ αὐτά τὰ «πνευματικὰ φαγητά». Μιά τέτοια ψυχὴ γίνεται «φιλόξενος» κατοικίᾳ τοῦ Ἰησοῦ καὶ μέσα σέ μιά τέτοια ψυχὴ «ὁ Ἰησοῦς προκόπτει σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ» (Λουκ. 2, 52). Δηλαδή διαρκῶς αὐξάνει καὶ μεγαθύνεται τό χριστομῖμτο καὶ τό χριστοκεντρικὸ στοιχεῖο τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου πού βιώνει τὴν ἐν Χριστῷ ταπείνωσιν, ὑπακοή, πίστιν, ἐλπίδα καὶ ἀγάπην, μέ συνέπεια καὶ συνέχεια.

18. Θετικὸς λογισμὸς (συλλογισμὸς) μέ «μαθηματικὴ ἀκρίβεια» διατυπωμένος. Συνηθίζουν νὰ κατατάσσουν τὴ Θεολογία στὶς θεωρητικὰς ἐπιστῆμες. Ἐάν λάβουμε ὅμως ὑπόψη ὅτι «οὐδέν

Λοιπόν, φρόντιζε νά τροφοδοτεῖς τή κύτρα τῆς ψυχῆς σου μέ ὠφέλιμα καί εὐγευστα πνευματικά φαγητά¹⁷ πού εἶναι ἡ ταπείνωση, ἡ ὑπακοή, ἡ πίστη, ἡ ἐλπὶς, ἡ ἀγάπη. Διότι ὅποιος διαθέτει αὐτά τὰ ἐδέσματα ἀξιώνεται νά φιλοξενεῖ μέσα του τόν ἐπουράνιο Βασιλέα Χριστό, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

228

Παράκληση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, ἐπειδὴ διαβάζω τό ἐλληνικό κείμενο καί δέν καταλαβαίνω τή σημασία αὐτῶν πού διαβάζω, εὐχου νά μέ ἱκανώσει ὁ Κύριος νά κατανοῶ τήν ἀνάγνωση. Καί πές μου ἂν πράγματι εἶναι ἀπαραίτητο γιά μένα τό νά μάθω στά ἐλληνικά τούς Ψαλμούς.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ὡς πρὸς τό θέμα νά μάθεις νά διαβάζεις στά ἐλληνικά, ἔχω νά σοῦ πῶ ὅτι, ἂν ζητήσουμε κατὰ Θεό, μέ ταπείνωση, ὅσα εἶναι γιά τήν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς μας, Ὁ ἑκεῖνος εἶναι ὁ Μόνος πού μπορεῖ νά μᾶς χαρίσει μιά τέτοια γνώση καί ἱκανότητα. Καί ἐφόσον θά εἶναι δοσμένη ἀπό τό Θεό, εἶναι σίγουρο ὅτι θά ἀποβεῖ πρὸς σωτηρία ψυχῆς¹⁸. Εἶναι βέβαια τὰ περισσότερα βιβλία γραμμένα στά ἐλληνικά. Ἄν λοιπόν κοπιᾶσεις νά μάθεις τούς Ψαλμούς σέ μιά τέτοια γλῶσσα, θά ὠφεληθεῖς, γιατί θά μπορεῖς νά διαβάζεις καί ὅσα ἄλλα πνευματικά βιβλία εἶναι γραμμένα στά ἐλληνικά. Εἴτε ὅμως γιά τὰ ἀναγνώσματα πρόκειται, εἴτε γιά τήν ἐκμάθηση Ψαλμῶν, ἀδιάλειπτα νά ἔχεις κατὰ νοῦ τό Θεό πού μᾶς λέει: «Μάθετε ἀπό μένα ὅτι εἶμαι πρᾶος καί ταπεινός στήν καρδιά καί θά βρεῖτε ἀνάπαυση στίς ψυχές σας» (Ματθ. 11, 29). Κατανόησε ὅσα σοῦ λέω καί ἂν κοπιᾶσεις, ὁ κόπος σου θά σοῦ ἐπιδαψιλεύσει Χάρη καί θά σέ ὁδηγήσει στήν αἰώνια ζωή, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πού εἶναι ὁ Κύριος μας, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα, στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

229

Παράκληση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πάτερ, σέ παρακαλῶ, ἐπειδὴ κυρίεψε τήν ψυχὴ μου βλάσφημος λογισμός, συγχώρεσέ με, ὅχι γιατί τό ἀξίζω, ἀλλὰ γιατί ἡ Ἀγάπη τοῦ Κυρίου εἶναι εὐσπλαγχνή καί εὐχου γιά μένα νά διορθωθῶ.

θετικώτερον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει», ἡ ΑΓΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑ (θεολογία τῶν Ἀγίων) μπορεῖ καί διαθέτει τήν αὐθεντία μᾶς τόσο θετικῆς διατύπωσης, ἀναφερόμενης στά ὅσα συναντᾷ ὁ ἄνθρωπος «κατ' εὐδοκίαν ἢ κατὰ παρακώρησιν Θεοῦ», στήν ἐπίγεια διαβίωσή του.

Ἀπόκρισις

Εἰ ἡδυνάμην γεμίσαι δακρύων ταῦτα τὰ γράμματα καὶ πέμψαι σοι τῷ σαυτὸν θλίψαντι, συνέφερεν ἄν. Καὶ τί ποιήσω ἀνθρώπῳ μὴ φιλοκαλήσαντι τὴν γῆν τῆς καρδίας αὐτοῦ πρὸς τὸ δέξασθαι τὰ προσπαρέντα ρήματα δι' ἐμοῦ δι' ἐγγράφων ἀποκρίσεων, πρὸς ἀνάκτησιν ψυχῆς ἀπὸ παλαιότητος εἰς ἀνακαινίσιν ζωῆς αἰωνίου; Εἰ γὰρ ἐδέξω μετὰ προθυμίας τοὺς ἐμοὺς λόγους, ἐγεύου ἄν τῆς παρ' αὐτῶν γλυκύτητος, γλυκαινούσης ψυχὴν καὶ διωκούσης τὴν δεινοτάτην πικρίαν τὴν ὑπὸ δαιμόνων σπαρεῖσαν εἰς σέ. Ἀπὸ γὰρ ἱκανοῦ χρόνου παρετάξατο πρὸς σέ ὁ τῆς δυσφημίας δαίμων, ὁ [ἀπολλύων] τὰς αὐτὸν δεχομένας ψυχάς. Καὶ ἐρεύνησον, καὶ εὕρισκες ὅτι μὴδὲ μίαν ἀξίαν λόγου εὐρὼν πρόφασιν, ἐπαγίδευσεν εἰς ψέλλιον θανάτωσαι. Ὡς μὴ δώῃ αὐτῷ ὁ Θεὸς μου χώραν πληρῶσαι τὸ ἴδιον αὐτοῦ εἰς σέ θέλημα.

Ἐὰν μὴ ἀπελπίσωμεν, πάντοτε στήκει ὁ τὴν μετάνοιαν δεχόμενος Θεός· ἐὰν δὲ ἀπογνῶμεν ἡμῶν αὐτῶν, αὐτοκατάκριτοι εὕρισκόμεθα, τὸ αἷμα ἔχοντες ἐπάνω τῆς ἡμῶν κεφαλῆς. Τοῖνυν ἐξυπνίσθητι ἀπὸ τῆς πλάνης τῆς αἰκμαλωσίας, καὶ ἀνακάλεσαι τὰς αἰσθήσεις, ἃς ἠχμαλώτισεν ἀπὸ σοῦ ὁ ἐκθρός, ἀπὸ τῶν τοῦ Χριστοῦ δι' ἐμοῦ μαθημάτων, πρῶτον προστάξαντός σοι σβέσαι τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμόν, εἰδὼς ὅτι φέρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν τῆς κατὰ Θεοῦ δυσφημίας. Κτήσασθαι δὲ ταπεινώσιν, τὴν καύστραν τῶν δαιμόνων ὑπακοὴν τὴν φέρουσαν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ οἰκῆσαι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· πίστιν τὴν σώζουσαν τὸν ἄνθρωπον· ἐλπίδα μὴ καταισχύνουσαν· ἀγάπην τὴν μὴ ἐῶσαν τὸν ἄνθρωπον πεσεῖν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἦπτον φροντίσας τούτων, ἐπελέξω σεαυτῷ τὰ ἐναντία μᾶλλον, ὀργὴν καὶ θυμόν, καὶ τὸ τέλειον τῆς ἀπωλείας τὴν δυσφημίαν. Καὶ τοῦτο ἀκούσας παρ' ἐμοῦ, ὅτι ἐὰν ποιήσης τὴν δύναμίν σου ἀποστῆναι μὲν τούτων τῶν παθῶν, προσκολλᾶσθαι δὲ τούτοις

19. Εἶναι συνειδητὴ αὐτομαρτυρία ἑνὸς Ἀγίου ποῦ προσφέρει «ρήματα Ζωῆς αἰωνίου» καὶ κατὰ συνέπεια ζεῖ ὅτι ἡ αὐθεντία τῶν Λόγων τοῦ Θεοῦ ταυτίζεται μέ τὴν αὐθεντία τῶν λόγων του. Ὅποιος ζεῖ οὐσιαστικά τὴν ταπείνωσιν, δέν φροντίζει τὴν ταπεινολογία. Μὲ ἄλλα λόγια θά λέγαμε· ἡ ταπείνωσις δέν δέχεται τίς ὑπηρεσίες τῆς ταπεινολογίας.

20. Δέν εἶναι ποτέ δυνατόν νά ἀρνηθεῖ ὁ Θεός «τά ἔργα τῶν χειρῶν του». Ἡμέρα καὶ νύκτα ὁ Κύριος καὶ Σωτήρας μας «ἀπεργάζεται» τὴ μετάνοιά μας. Ὅσο εἶναι ἐνδεχόμενο νά μὴ θέλει ὁ ἀγγρότης τὸ σιτάρι του στὴν ἀποθήκη του, ἄλλο τόσο καὶ ἀπειρῶς περισσότερο, εἶναι δυνατόν νά μὴ δεχτεῖ ὁ Θεός τὴ μετάνοιά μας. Καὶ ὅμως ὁ διάβολος πείθει συχνά τοὺς ἀπειροὺς ἀγωνιστές νά ἀμφισβητοῦν αὐτὴ τὴ διφυῆ ἐργασία καὶ ἐτοιμότητα τοῦ Θεοῦ. Ξεκνοῦν τὴν ἀνοικτὴ ἀγκαλιά τοῦ Πατέρα ποῦ ὑποδέχεται τὸ γιό του ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν ἀσωτία.

21. «... καὶ ἦπτον φροντίσας τούτων, ἐπελέξω σεαυτῷ τὰ ἐναντία μᾶλλον».

«... καὶ μᾶλλον οὐ μέλλει σοι καταισχύνοντί μου τὰς πολιάς».

Καὶ οἱ δύο διατυπώσεις φανερόνουν δυναμικὴ ἀντίληψη τῆς ψυχολογίας τοῦ ἀνθρώπου,

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν μπορούσα νά γεμίσω μέ δάκρυα τοῦτα τὰ γράμματα καί νά τὰ στείλω σέ σένα, πού τόσο πολύ ταλαιπώρησες τόν ἑαυτό σου, θά συνέφερε νά τό κάνω. Ἀλλά καί τί ἄλλο θά μπορούσα νά κάνω σ' ἕναν ἄνθρωπο πού δέν καλλιέργησε τή γῆ τῆς καρδιάς του, γιά νά δεχτεῖ τὰ λόγια πού τόσο καιρό τώρα ἔχω σπείρει μέσα του μέ τὰ γράμματά μου, γιά νά τόν βοηθήσω νά ἐλευθερώσει τήν ψυχή του ἀπό τὰ δεσμά τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου» καί νά τήν ἀνακαινίσει γιά τήν αἰώνια ζωή; Διότι, ἂν δεχόσουν μέ προθυμία τὰ λόγια μου¹⁹, θά γεύοσουν καί τή γλυκύτητα πού περιέχουν, ἡ ὁποία γλυκαίνει τήν ψυχή καί διώχνει τή φοβερότατη πίκρα πού σπάρθηκε μέσα σου ἀπό τοὺς δαίμονες. Πρὶν ἀπὸ ἄρκετό καιρό παρατάχθηκε ἐναντίον σου ὁ δαίμονας τῆς βλασφημίας, πού καταστρέφει τίς ψυχές ὧσων τόν ἀποδέχονται. Ἐρεῦνησε καί θά βρεῖς ὅτι, χωρὶς νά ὑπάρχει κάποιος οὐσιαστικός καί σημαντικός λόγος, σέ παγίδεψε καί σοῦ πέρασε καλκὰ στή μύτη καί σέ σύρει ὅπου θέλει, μέ σκοπὸ τήν ὀριστική ἀπώλεια τῆς ψυχῆς σου. Εἶθε νά μὴ τοῦ ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς νά πραγματοποιήσει τό θέλημά του σέ σένα.

Ἄν δέν ἀπελπιστοῦμε, πάντοτε στέκει ὁ Θεὸς καί περιμένει νά δεχτεῖ τή μετάνοιά μας²⁰. Ἄν ὅμως πέσουμε σέ ἀπόγνωση μέ δική μας ὑπαιτιότητα, χάνοντας κάθε ἐλπίδα γιά τή σωτηρία μας, τότε θά βρεθοῦμε αὐτοκατάκριτοι καί θά πέσει πάνω μας ὅλη ἡ εὐθύνη γιά τήν ὀριστική ἀπώλειά μας. Ξύπνησε λοιπὸν ἀπὸ τήν πλάνη τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῆς καί ξανακάνε ἰσχυρά βιώματά σου ὅλα ὅσα ἐξαφάνισε ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τή συνειδήσή σου· δηλαδή τὰ παραγγέλματα πού σοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς μέ τή δική μου διδασκαλία, τότε πού πρῶτα-πρῶτα σέ πρόσταξε νά σβήσεις τήν ὀργή καί τό θυμό, ἐπειδὴ ἀκριβῶς γνωρίζει ὅτι αὐτὰ βοηθοῦν τόν ἄνθρωπο νά ἐξορίσει ἀπὸ μέσα του τή βλασφημία, ἐκείνη πού ἀπευθύνεται στό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα νά ἀποκτήσεις τήν ταπείνωση, διότι αὐτὴ κατακαίει τοὺς δαίμονες, τήν ὑπακοή, ἡ ὁποία φέρνει τόν υἱὸ τοῦ Θεοῦ νά κατοικήσει μέσα στὸν ἄνθρωπο, τή σωτήρια πίστη, τήν ἐλπίδα, πού ποτὲ δέν ντροπιάζει κανένα, τήν ἀγάπη, ἡ ὁποία δέν ἀφήνει τόν ἄνθρωπο νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ Θεό. Ἀλλὰ ἐσύ φρόντισες ἐλάχιστα γι' αὐτὰ καί διάλεξες γιά τόν ἑαυτό σου τὰ ἀντίθετα μᾶλλον²¹, δηλαδή τήν ὀργή, τό θυμό καί τό ἄκρον ἄωτον τῆς ἀπώλειας, τή βλασφημία. Καί ἔκανες αὐτό τό μεγάλο λάθος, παρόλο πού ἄκουσες ἀπὸ μένα ὅτι ἂν βάλεις τή δύναμή σου νά ἀπομακρυνθεῖς ἀπ' αὐτὰ τὰ πάθη καί ἂν προσκολληθεῖς σέ ὅσα ἀγαθὰ σοῦ ὑπέδειξα, δέκα φο-

ἀκόμη καί τοῦ ἀσκητῆ. Π.χ. τὸ «δέν θέλω τοῦτο» σχετίζεται μέ τὸ «θέλω τὸ ἀντίθετο ἀπ' αὐτό». Βέβαια ἡ ἀντιθετικὴ αὕτὴ συσχέτιση δέν λειτουργεῖται πάντοτε συνειδητά. Σημαντικὸ ρόλο παίζουν οἱ ἀσυνειδητές ἢ ὑποσυνειδητές ἐπιθυμίες ἢ καί ἀνομολόγητες, ἀνάλογα πρὸς τὸ ἐπίπεδο

τοῖς ἀγαθοῖς, δεκαπλασίονα κἀγὼ ποιῶ ὑπὲρ σοῦ τὴν δύναμίν μου, καὶ μᾶλλον οὐ μέλλει σοι καταισχύνοντί μου τὰς πολιάς. Ὅμως διὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἵνα μάθης οἷός ἐστιν ἀγαθός, κοπίασον διορθώσασθαι.

Καὶ ἐπειδὴ ἐντολὴν ἔχομεν συγχωρεῖν, συγκεχώρηταί σοι τὰ παρελθόντα ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν διόρθωσαι. Τεσσαράκοντα δὲ ἡμέρας ὑπὲρ τῶν χθесινῶν μετανόησον τῷ Θεῷ, τρεῖς μετανοίας βάλλων καὶ λέγων, συγχώρησόν μοι τῷ βλασφημήσαντι κατὰ σοῦ τοῦ Θεοῦ μου. Καὶ ὁμολόγησον αὐτῷ ἐν τῷ δυσφημήσαντι σώματι, τρίτον τῆς ἡμέρας, λέγων, δόξα σοι ὁ Θεός μου, καὶ εὐλογητὸς εἴ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Καὶ μὴ πάλιν εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι γένηται. Ἀπὸ γὰρ σκληρότητος καρδίας ἦλθες εἰς ὀργὴν καὶ ἀπὸ ὀργῆς εἰς τὸ ἀποστῆναι τῆς ἁγίας κοινωνίας, καὶ ἀπὸ τοῦ τελείως κατακυριευθῆναι ἔπεςας εἰς βόθρον δυσφημίας. Καὶ εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν ἁγίων προέφθασαν, εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀπογνώσεως ἐξέρριπτό σου ἂν ἡ ψυχὴ.

Λοιπὸν δι' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου λέγει σοι ὁ Θεός, «ἡμαρτες, μηκέτι προσθήσῃς». Καὶ περὶ τῶν προτέρων σου δεήθητι, ἐλεήμων γάρ ἐστιν ὁ Θεός καὶ θελόντων ἡμῶν συγχωρεῖ ἁμαρτίας. Ἐπὶ τούτοις δὲ μιμνήσκου, «ὅτι πολλὴ ἰσχύει δέσσις δικαίου ἐνεργουμένη».

Εἰ ἀρέσκει σοι ἔργασαι· εἰ δὲ μή, συγχώρησόν μοι κατὰ πάντα.

σλ'

Τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ συγχώρησιν αἰτήσαντος, ἀπεκρίθη αὐθις ὁ μέγας Γέρων.

κάθαρσης τοῦ ἀγωνιζόμενου.

Στὴ δευτέρῃ διατύπωση παρουσιάζεται ὁ Ἅγιος νὰ κάνει μιὰ νύξη - πρόκληση λειτουργίας ἐνός κινήτρου «προσωποκεντρικοῦ» στὴν ψυχοδυναμικὴ τοῦ ἀγωνιστῆ, σὰν νὰ τοῦ λέει: «Γιὰτὶ δέν συγκινήθηκες ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εἴμαστε συναγωνιστές καὶ ἡ πτώση σου μέ ντροπιάζει»; Ἐπρεπε νὰ ἐπιθυμῇς νὰ κάνεις κάτι γιὰ νὰ μὴ μέ ντροπιάσεις. Εἶναι μιὰ διακριτικὴ μεθόδευση ποῦ «δικαιολογεῖται» ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι πολλὲς φορές μέσα στὴν ἀτέλειά μας εἶναι πιὸ δυνατὴ ἡ σχέση μας μέ ἕναν Ἅγιο παρὰ μέ τὸν ΑΓΙΟ ΘΕΟ.

22. Οἱ στὰ γαλλικὰ μεταφράσαντες - ἴσως ἔχοντας πληροφορίες ἀπὸ ἄλλους κώδικες - ἀντικατέστησαν τὸ «σῶματι» μέ τὸ «στόματι». Ἡ δυσφημία ἢ εὐφημία λειτουργεῖται, μᾶλλον ἐκδηλώνεται, μέ τὸ στόμα. Τὸ στόμα ὅμως εἶναι μέλος τοῦ σώματος. Καὶ ἡ στρωτὴ μετάνοια καταπονεῖ ὅλο τὸ σῶμα. Ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ ὅμως φανερώνεται καὶ μέ τὸ στόμα μόνο καὶ μέ τὴ στρωτὴ μετάνοια (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 182).

23. Ὅσοι εἴμαστε ἀρχαῖοι στὸν πνευματικὸ ἀγώνα, λόγῳ τῆς ἐγκεντρικῆς ἐδραίωσης καὶ λειτουργίας τῆς «πνευματικῆς» ζωῆς μας, κάνουμε εὐκόλα τὴν ὀρθὴ ἀντίληψη καὶ τίς πραγματικὲς διαστάσεις τῆς μάχης. Συνειδητοποιοῦμε ἢ φοβόμαστε πολὺ πιὸ ἔντονα τὸ ρόλο τοῦ σατανᾶ καὶ τὴ δύναμη τοῦ πάθους μας καὶ μᾶς διαφεύγει τὸ τί κάνει ἀνελλιπῶς ὁ Θεός «ὑπὲρ ἡμῶν» καὶ πῶς μᾶς ἐπικουροῦν οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι καὶ οἱ ἅγιοι προστάτες μας.

ρές περισσότερο θά βάλω καί ἐγώ τή δική μου δύναμη γιά τό καλό τό δικό σου. Ἀλλά μᾶλλον δέν βλέπω νά σέ νοιάζει πού ντροπιάσεις τά ἄσπρα μου μαλλιά. Ὅμως γιά τήν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, γιά νά γνωρίσεις δηλαδή πόσο ἀγαθός εἶναι, κοπίασε νά διορθωθείς.

Ἐπειδή βέβαια ἔχουμε ἐντολή νά συγχωροῦμε, σοῦ συγχωροῦνται ὅλα τὰ παρελθόντα, ἀλλά ἀπό ἐδῶ καί στοῦ ἐξῆς, διορθώσου. Καί ἐπί σαράντα ἡμέρες δεῖξε τή μετάνοιά σου στοῦ Θεοῦ γιά τὰ χθεσινά σου αὐτά ἁμαρτήματα τῆς βλασφημίας, βάζοντας τρεῖς μετάνοιες καί λέγοντας: «Συγχώρεσέ με, ἐμένα πού βλασφήμησα κατά σοῦ τοῦ Θεοῦ μου». Καί ὁμολόγησε μέ τό βλάσφημο στόμα σου²², λέγοντας τρεῖς φορές τήν ἡμέρα: «Δόξα σοι ὁ Θεός μου καί εὐλογητός εἶ εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν». Καί μὴν ἐπανέλθεις σ' αὐτή τή βλάσφημη κατάσταση, γιά νά μή σοῦ συμβεῖ τίποτε χειρότερο. Διότι ἀπό τή σκληρότητα τῆς καρδιάς σου ἔφτασες στήν ὀργή καί ἀπό τήν ὀργή στήν ἀπομάκρυνση ἀπό τήν ἁγία Κοινωνία καί ἀφοῦ κατακυριεύτηκες ἐντελῶς ἀπό τόν ἐχθρό, ἔπεσες στοῦ βόθρου τῆς βλασφημίας. Καί ἄν τό χέρι τοῦ φιλάνθρωπου Θεοῦ καί οἱ εὐχές τῶν ἁγίων Πατέρων δέν πρόφταιναν, θά σοῦ γκρέμιζαν οἱ ἐχθροί τήν ψυχή στήν ἄβυσσο τῆς ἀπογνώσεως²³.

Λοιπόν, δι' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου σοῦ λέει ὁ Θεός: Ἀμαρτίες, μὴν προσθέτεις καί ἄλλες ἁμαρτίες. Καί γιά τίς προηγούμενες, παρακάλεσε τό Θεό, διότι εἶναι ἐλεήμων καί ὅταν τό ζητήσουμε, μᾶς συγχωρεῖ τίς ἁμαρτίες μας. Μαζί μ' αὐτά σκέψου ἀκόμη ὅτι «ἡ δέσση πού ἀπευθύνει ὁ δίκαιος ἔχει πολλή δύναμη ὅταν αὐτός πού προσεύχεται γιά κάτι, δραστηριοποιεῖται συγχρόνως πρὸς τόν ἴδιο στόχο» (*Ἰακ. 5, 16).

Ἄν σοῦ εἶναι ἀρεστό, ἐργάσου πάνω σ' αὐτά, εἰδάλλως συγχώρεσέ με γιά ὅλα²⁴.

230

Ὁ ἴδιος ἀδελφός ζήτησε συγχώρηση καί τοῦ ἀποκρίθηκε πάλι ὁ μεγάλος Γέροντας.

Στήν προκειμένη περίπτωση ἡ παρέμβαση τῶν Ἀγίων ἐκπροσωπεῖται, κατά πᾶσα πιθανότητα, ἀπὸ τόν ἴδιο τό Μ. Γέροντα.

24. Ἐάν λοιπόν ἐπιθυμεῖς νά εἰσακουσθεῖ ἡ προσευχή σου, δραστηριοποιήσου πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση. Κοπίασε γιά νά πετύχεις. Ἐάν ὅμως δέν θέλεις νά κοπιᾷς, τότε συγχώρεσέ με καί δέν εἶναι ἀνάγκη νά μέ ἀπασχολεῖς μέ κανένα ἀπὸ τὰ θέματά σου.

Ὁ σεβασμός τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας μας βιώνεται ἀπὸ τοὺς Ἀγίους, ὅπως λειτουργεῖται καί ἀπὸ τόν ἴδιο τό Δημιουργό μας Θεό. Εἶναι ὁρος καί τῆς δημιουργίας καί τῆς ἀναγέννησής μας. Ὅποιος σέβεται τήν ἐλευθερία μας, μᾶς μαθαίνει νά σηκώνουμε τίς εὐθύνες μας καί νά ὀριμάζουμε.

Ἀπόκρισις

Ο ὁ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν τυγχάνει· ἐὰν οὖν μὴ πράξωμεν τὰ πρότερα ἡμῶν ἁμαρτήματα, ἔχομεν ἤδη παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτῶν συγκώρησιν, ἐὰν μὴ πάλιν διστάζωμεν.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφέ μου, ἀσφάλισαι, ἵνα μὴ πληρωθῇ καὶ περὶ σοῦ, «ἰδοὺ ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι γένηται»· ἀπὸ τῆς ἀπειθείας σου φύγε, τὴν δὲ ἀπιστίαν μακρὰν ποίησον ἀπὸ σοῦ· τῆς δὲ ἀνεπιστίας ἀλλοτριώθητι καὶ κολληθήτη τῷ Θεῷ ἀγαπῶν, πιστεύων, ἐλπίζων, καὶ ἔξεις ἐν αὐτῷ ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν.

σλα΄

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Πάτερ, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα σκεπασθῶ ἀπὸ τῶν νυκτερινῶν φαντασιῶν· καὶ εἰ ἔστι δυνατόν, ἀξίωσόν με τῆς ὑμῶν προσκυνήσεως, καὶ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς ὑμῶν ἀγίας φωνῆς· πιστεύω γὰρ ὅτι, ἐὰν τοῦτό μοι προσγένηται, πολλὴν ἐκ τούτου σκέπην εὐρίσκω.

Ἀπόκρισις

Φησὶν ἡ Γραφή, ὅτι «ὁ ἐν ὀλίγῳ πιστός, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι»· εἰ ἐπίστευσάς μοι εἰπόντι καὶ παρόντι ἐπίστευσας· καὶ γὰρ τοὺς μὴ ἰδόντας καὶ πιστεύσαντας ἐμακάρισεν ὁ Κύριος. Καὶ πολλάκις ἔγραψά σοι περὶ ἀπειθείας καὶ ὀργῆς καὶ σκληρότητος· καὶ βλέπω ὅτι ὥς παρὰ μίαν [τιθεῖς] μου τοὺς λόγους. Ἐπειδὴ οὖν ὀφειλέτης εἰμι τοῦ παρασκεῖν εἴ τι ἔχω, κατὰ τὴν λέγουσαν Γραφήν, «παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου», καὶ γὰρ σοι λέγω, κτήσασθαι ταπεινῶσιν, ὑπακοήν, ἀγάπην, ἐλπίδα καὶ ἀπολογουῖμαι τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ ὑπὲρ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν σου. Τοῦτο δὲ μάθε ὅτι, ἐὰν μὴ τα-

25. Ἡ σταθερὴ βίωσις ἐκ μέρους μας τῆς Ἀγάπης καὶ τοῦ Ἐλέους τοῦ Κυρίου καὶ Σωτήρα μας εἶναι καὶ προϋπόθεσις τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος μας, ἀλλὰ καὶ καρπὸς τῆς γνήσιας μετάνοιάς μας. Τὴν πλήρη ἄρνησίν μας πρέπει νὰ τὴν ἐκδηλώνουμε στὸ σατανά· καὶ τὸ δισταγμὸ νὰ τὸν ζοῦμε ὡς πρὸς τὴν δικὴν μας ἐνέργειαν. Ὁ δισταγμὸς, ἀναφορικὰ μὲ τὴν Ἀγάπην καὶ τὸ Ἔλεος καὶ τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ θέλημα, εἶναι ἡ σατανικοκίνητος ἡ παθογενής.

26. Στὰ πρῶτα στάδια τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα, εἴτε κινούμενοι ἀπὸ τὸ δαίμονα εἴτε ἐλαυνόμενοι ἀπὸ τὰ πάθη μας, σχηματίζουμε τὴν ἀντίληψιν ὅτι εἴμαστε σὲ θέσιν νὰ ὀρίσουμε τί μᾶς βλάπτει καὶ τί μᾶς ὠφελεῖ. Εἶναι μὴ ἀπὸ τὴν μεθοδεύσεις τοῦ σατανᾶ τὸ νὰ μᾶς κάνει νὰ στηρίζουμε ἐλπίδες ἐκεῖ ποῦ δὲν πρέπει, ὥστε μὲ τὴν ματαιώσιν τους νὰ μᾶς σπρώχνει στὴν ἀπελπισίαν, ἀλλὰ καὶ στὸ γογγυσμὸ, ἀκόμη καὶ κατὰ τοῦ Σωτήρα μας Θεοῦ. Τέτοια «λάθη κοντροκοιμμένα» τρέφονται ἀπὸ τὴν μάταιαν ἐπιθυμίαν μας καὶ πιστοποιοῦν τὸν ἀνικανοποίητο καὶ ἀχόρταγο ναρ-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο ὁ θάνατος καί ἡ ζωή μας βρίσκονται στά χέρια μας. Ἄν λοιπόν δέν ξαναπέσουμε στά ἁμαρτήματα τοῦ παρελθόντος, ἔχουμε ἤδη λάβει συγχώρηση γι' αὐτά ἀπό τό Θεό, ἄν φυσικά δέν μᾶς καταλάβει πάλι ἡ ἀμφιβολία καί ὁ δισταγμός²⁵.

Λοιπόν, ἀδελφέ μου, ἀσφαλίσου, γιά νά μὴν ἐκπληρωθεῖ σέ σένα τό «ἰδοῦ, ἔγινες ὑγίης, μὴν ἁμαρτάνεις πλέον, μήπως σοῦ συμβεῖ κάτι χειρότερο» (Ἰωάν. 5, 14). Φύγε ἀπό τήν ἀνυπακοή καί διώξε τήν ἀπιστία μακριά ἀπό σένα. Ἀποξενώσου ἀπό τήν ἀπελπισία καί προσκολλήσου στό Θεό, ἀγαπώντας, πιστεύοντας, ἐλπίζοντας καί θά βρεῖς ἐν Αὐτῷ ζωή αἰώνια. Ἀμήν.

231

Παράκληση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πάτερ, νά εὐχесαι γιά μένα, ὥστε νά μέ σκεπάσει ὁ Θεός ἀπό τίς νυκτερινές φαντασίες. Καί ἄν εἶναι δυνατόν, ἀξιώσέ με νά σέ προσκυνήσω καί νά ἀκούσω τήν ἁγία σου φωνή. Διότι πιστεύω ὅτι, ἄν μοῦ χαρισθεῖ καί τοῦτο πού ζητῶ, θά ἔχω πολύ πιό ἀποτελεσματική προστασία καί ἀσφάλεια²⁶.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Λέει ἡ Γραφή ὅτι «αὐτός πού εἶναι πιστός στά λίγα εἶναι καί στά πολλά πιστός». Ὅση ἐμπιστοσύνη ἔδειξες σ' αὐτά πού σοῦ ἔγραψα, τόση θά ἔδειχνες καί στά ὅσα θά σοῦ ἔλεγα καί κατὰ τήν συνάντησή μας²⁷. Διότι καί ὁ Κύριος μακάρισε αὐτούς πού δέν εἶδαν καί πίστεψαν. Πολλές φορές βέβαια σοῦ ἔγραψα γιά τήν ἀνυπακοή, τήν ὀργή καί τή σκληρότητα, ἀλλά βλέπω ὅτι τά λόγια μου λίγο τά κατανοεῖς καί λιγότερο τά ἐφαρμόζεις. Ἐπειδή ὁμως εἶμαι ὀφειλέτης καί πρέπει νά δίνω ὅ,τι ἔχω, σύμφωνα μέ τή Γραφή πού λέει «σ' ὅποιον σοῦ ζητᾶ νά δίνεις», ἐγὼ σοῦ λέω νά ἀποκτήσεις ταπεινότητα, ὑπακοή, ἀγάπη, ἐλπίδα καί τότε θά ἀπολογηθῶ ἐγὼ στό Θεό γιά ὅλες τίς ἁμαρτίες σου. Τοῦτο θέλω νά καταλάβεις: Ἄν δέν ταπεινωθεῖς, δέν ὑπακούεις. Καί ἄν

κισισμὸς μας. Γι' αὐτό εἶναι σκόπιμο νά σημειώσουμε ὅτι δέν ἀνήκει στοὺς ὑποτακτικούς, ἀλλὰ στοὺς Γέροντες, μιά τόσο βασική καί σημαντική διάκριση.

27. Φαινομενικά, παρουσιάζεται ὁ Μ. Γέρων Βαρσανούφιος νά «χρησιμοποιεῖ λόγους τῆς Ἀγ. Γραφῆς» σέ μιά ἀπλή ἀνθρώπινη σχέση. Θά ἦταν ὁμως δυνατόν νά τονισθεῖ τό ἀκριβῶς ἀντίθετο. Ἡ θέσις αὐτή μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Μ. Γέρων, μέσα στή θεοκρατική καί χριστοκεντρική θεώρηση τῶν πάντων, βλέπει, ὅχι μόνο τή δική του ζωή, ἀλλὰ καί τή ζωή τοῦ παραλήπτη τῆς ἐπιστολῆς του, νά ἐλέγχονται ἀπὸ τή Θεία Χάρη. Εἶναι σάν νά τοῦ λέει: Ἄν τά λόγια πού

πεινωθῆς, οὐκ ὑπακούεις· καὶ ἐὰν μὴ ὑπακούης, οὐκ ἀγαπᾷς· καὶ ἐὰν μὴ ἀγαπᾷς, οὐ πιστεύεις οὐδὲ ἐλπίζεις. Ἐὰν οὖν κοπιάσῃς ἔχειν ταῦτα, ἀναλογίζομαι ἐπ' ἐμὲ τὰς ἁμαρτίας σου πάσας· κἂν ἔκῃς σεαυτὸν λεηρόν, πιστεύω ὅτι ἀκούεις καὶ σὺ παρὰ τοῦ Σωτῆρος, «θέλω, καθαρίσθητι»· κἂν ἁμαρτωλόν, ἀκούεις, «ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλάί·» εἰ δὲ καὶ τυφλὸν κατὰ τὴν πίστιν σου εὐρίσκεις.

Καὶ ταῦτα ἔγραψά σοι πρότερον καὶ κοιμᾶσαι· τὸ στόμα σου φύλαξον τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν πάλιν εἰς τὴν δεινοτάτην δυσφημίαν, κἂν ἕως αὐτῆς τῆς ψυχῆς σου φθάσῃς· πάντῃ γὰρ ἴδρωσα δυσωπῶν ὑπὲρ ταύτης τὸν Θεόν. Ἐὰν προσέκῃς τοῦ φυλάξαι ἐξ ὅλης σου τῆς ψυχῆς τὰ εἰρημένα, οὐ μόνον ἀπὸ φαντασιῶν σε νυκτερινῶν φυλάττουσιν, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν μηχανῶν τοῦ ἐκθροῦ, διὰ τοῦ βοηθοῦντός σου Χριστοῦ. Ἀμήν.

σλβ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ποίησον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, δέσποτα, καὶ εἰπέ μοι, πῶς δύναμαι σωθῆναι εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, ὅτι λογισμὸς δειλίας ἀνέβη εἰς τὴν καρδίαν μου. Τί οὖν κελεύεις ποιήσω;

Ἀποκρίσις

Κατὰ πάντα καιρὸν ἐὰν δύνηται ὁ ἄνθρωπος κόπτειν τὸ ἑαυτοῦ θέλημα ἐν πᾶσι, καὶ ἔχειν ταπεινὴν καρδίαν καὶ τὸν θάνατον διὰ παντὸς πρὸ ὀφθαλμῶν, δύναται σωθῆναι χάριτι Θεοῦ, καὶ ὅπου ἐὰν ᾖ, οὐ κατακυριεύει αὐτοῦ ἡ δειλία. Ὁ τοιοῦτος γὰρ τῶν ὀπισθεν ἐπελάθετο καὶ εἰς τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεται.

Ποίει ταῦτα καὶ σώζη ἀμερίμνως διὰ τὸν Θεόν.

σοῦ ἔγραψα τὰ δεχόσουν καὶ τὰ ἐφήρμοζες, ὅπως εἶχες καθῆκον, ὡς «δοθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ», τότε θὰ δεχόσουν ὅτι – ἂν καὶ σωματικά ἦμουν ἀπών– ἦμουν ὅμως τόσο πολὺ κοντὰ σου. Τὸ μέτρο τῆς παρουσίας μου κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους εἶναι καὶ αὐτὸ «δῶρο Θεοῦ» καὶ κατὰ συνέπεια ἐλέγχεται ἀπὸ τὸν Κύριο. Ἡ «πνευματικὴ μυωπία» δὲν μπορεῖ, καὶ δὲν πρέπει, νὰ ὀρίξει κανένα θέμα τῆς σχέσεως μας μετ' ἐκείνους ὅς ἐστιν οὗτοι οἱ ἀνθρώποι.

28. Ἀναμφισβήτητα ἡ ἀγάπη καὶ ὡς κίνητρο καὶ ὡς στόχος εἶναι ἔνδειξη, ὅχι μόνο ὀρθῆς πορείας, ἀλλὰ καὶ τελειότητας. Ἡ θέση τοῦ Μ. Γέροντα Βαρσανουφίου «ἐὰν μὴ ὑπακούῃς, οὐκ ἀγαπᾷς», εἶναι ἰσοδύναμη μετ' ἐκείνη «ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει». Στὸν ἀπόλυτο βαθμό, ἰσχύει στίς σχέσεις μας μετ' ἐκείνους. Ἰσχύει ὅμως καὶ στίς ἀνθρώπινες σχέσεις καὶ μάλιστα στίς σχέσεις Γέροντα καὶ ὑποτακτικοῦ. Ἡ ὑπακοή ἐξέρχεται παντελῶς, ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τῆς σχέσης μετ' ἐκείνους καὶ τὴν πειθαρχία καὶ τὴν ἠθική. Γίνεται ὑπαρκτικὴ λειτουργία. Ὅσο ὁ ἄνθρωπος Χριστοποιεῖται, τόσο ἡ σχέση ὑπακοῆς ὑπηρετεῖ τὸ «καθ' ὁμοίωσιν», τὴν ἐν Χριστῷ καὶ διὰ Χριστοῦ

δέν ὑπακούεις, δέν ἀγαπᾷς²⁸. Καί ἄν δέν ἀγαπᾷς, δέν πιστεύεις, οὔτε ἐλπίζεις. Ἄν λοιπόν κοπιᾷσεις νά τά ἀποκτήσεις ὅλα αὐτά, παίρνω ἐπάνω μου ὅλες σου τίς ἁμαρτίες. Ἄν τώρα θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου λεηρό, πιστεύω ὅτι θά ἀκούσεις καί σύ ἀπό τό Σωτήρα· «θέλω ἀπό τοῦτη τή στιγμή νά καθαρισθεῖς ἀπό τή λέπρα» (Ματθ. 8, 3). Ἄν τόν θεωρεῖς ἁμαρτωλό, θά ἀκούσεις· «σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες σου οἱ πολλές» (Λουκ. 7, 47). Ἄν δέ, ἔχεις τόν ἑαυτό σου ὡς τυφλό, πάλι θά θεραπευθεῖς κατὰ τό μέτρο τῆς πίστεώς σου.

Αὐτά ὅλα σοῦ τά ἔχω γράψει καί σέ ἄλλες ἐπιστολές, ἀλλά ἐσύ κοιμᾷσαι. Τό στόμα σου φύλαξε, νά μήν πέσεις πάλι στήν τρομερή βλασφημία, ἔστω κι ἄν φτάσεις νά θυσιάσεις καί τή ζωή σου ἀκόμη, διότι ἴδρωσα πολύ νά παρακαλῶ τό Θεό γι' αὐτό σου τό ἁμάρτημα²⁹. Ἄν προσέχεις νά φυλάξεις μ' ὅλη σου τήν ψυχή τά λεγόμενά μου, ὅχι μόνο θά ἀπαλλαγεῖς ἀπό τίς νυκτερινές φαντασίες, ἀλλά καί θά προστατεύεσαι ἀπό ὅλα τά τεχνάσματα τοῦ ἐκθροῦ, μέ τή βοήθεια πού θά σοῦ παρέχει ὁ Χριστός. Ἀμήν.

232

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Κάνε ἔλεος πρὸς ἐμένα, δέσποτα, καί πές μου πῶς μπορῶ νά γλυτώσω ἀπό τήν κατάσταση πού μοῦ συμβαίνει τοῦτο τόν καιρό, διότι στήν καρδιά μου κυριάρχησε ὁ λογισμός τῆς δειλίας. Τί μοῦ προτείνεις νά πράξω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Σέ κάθε περίπτωση, ἄν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά κόβει τό θέλημά του σέ ὅλα, νά ἔχει ταπεινή καρδιά καί νά ἔχει τό θάνατο ἀδιαλείπτως μπροστά στά μάτια του, μπορεῖ νά σωθεῖ μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ· καί ὅπου καί ἄν βρίσκεται, δέν θά τόν κυριέψει ἡ δειλία. Διότι ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος «τά περασμένα τά λησμονεῖ καί προχωρεῖ πρὸς τά παρόντα καί τά μέλλοντα».

Κάνε αὐτά καί θά σωθεῖς ἀμέριμνα, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ.

ἐμπερικώρπηση καί ταύτιση «τεθεωμένου» ἀνθρώπου καί Θεανθρώπου Ἰησοῦ. Θά τολμούσαμε νά ἰσχυρισθοῦμε ὅτι εἶναι ἡ βάση γιά τήν ἐδραίωση τοῦ θείου ἔρωτα. Δέν κάνω ὑπακοή γιά νά σωθῶ, οὔτε γιά νά ἀποφύγω τίς δυσάρεστες συνέπειες τῶν παραβάσεών μου. Κάνω ὑπακοή γιά νά λειτουργήσω τό θεῖο ἔρωτά μου πρὸς τόν Χριστό, νά μή χωρισθῶ ἀπ' Αὐτόν.

29. Εἶναι δογματικά καθορισμένο ὅτι οἱ ἀρετές ἢ οἱ ἀγαθές πράξεις μας δέν ἔχουν ἰσχύ συμβολῆς στή σωτηρία μας. Ἀντιθέτως, θά λέγαμε ὅτι ἡ ποιότητα τῶν «ἔργων τῆς πίστεως» ἐξαρτᾶται ἀπό τό βαθμό -τό ἐπίπεδο- τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας μας. Ἡ ὁμολογία-αὐτομαρτυρία τοῦ Μ. Γέροντα Βαρσανουφίου δέν φανερώνει τή δύναμή του νά ἀλλάζει τίς βουλές τοῦ Θεοῦ, ἀλλά κάνει φανερό τό ἐπίπεδο τῆς ἀγάπης του πρὸς τόν νεσόντα ἀδελφό του. Εἶναι φυσικό, λοιπόν, μιά τέτοια ἀγάπη νά λειτουργεῖ -στά δικά μας μάτια μπροστά- ὡς παρηγοσία.

σλγ΄

Ἀδελφός τις νεώτερος, ἔχων πίστιν εἰς τὸν αὐτὸν ἀδελφόν, ἐπύκναζεν αὐτῷ ὡς διὰ ὠφέλειαν ψυχῆς, καὶ ἅπας ἅπαξ τὰς χρείας αὐτοῦ ἐποίει ὡς ὑπηρετῶν αὐτῷ· καὶ ὁ ἀδελφός, μὴ κατανοήσας τὸ συμφέρον, οὐδὲν περὶ τούτου ἠρώτησεν· ὁ δὲ Γέρων, θεόθεν γνούς ὡς διορατικός, γράφει αὐτῷ ἄφ' ἑαυτοῦ ταῦτα.

Παραίνεσις Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, τὰ πρῶτα ἁμαρτήματα τὰ γεγονότα τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς τῇ πρεσβείᾳ τῶν ἁγίων καὶ τοῦ Ἀββᾶ σου συνεχώρησέ σοι, πρὸς ἔνδειξιν καρπῶν δικαιοσύνης, ἵνα πληρωθῇ ἐπὶ σέ ἡ λέγουσα Γραφή· «ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις». Τί οὖν πάλιν προτρέπεις τὸ πῦρ ἐλθεῖν εἰς τὸν δρυμῶνά σου; Ἐπειδὴ οὐκ ἀφισί σε εἰδέναι, ἕως οὗ λάβωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τότε πληρώσουσιν εἰς σέ τὸ θέλημα αὐτῶν· ὠφέλειαν γὰρ οὐκ ἔχει τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἀλλὰ κίνδυνον.

Πρόσεχε οὖν, ὅτι μετὰ δικαιώματος ποιούσί σε διδάσκαλον, ἵνα λάβῃς τὴν ἐπιτιμίαν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις»; Ἀκουσον, ἀδελφέ· παραλυτικός ἐγένου, ὅτι θέλεις διακονεῖσθαι ὑπὸ ἄλλου; Οὐκ οἶδας ὅτι κρῖμά ἐστι μάλιστα νεωτέρῳ δυναμένῳ ὑπηρετεῖν ἄλλοις; Πίστευσόν μοι ὅτι ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος, ἕως οὗ ἐπληροφόρησέ με ὁ Θεὸς ἡσυχᾶσαι, ἑμαυτῷ ὑπηρετοῦν, καὶ εἰς τὴν ἀσθένειαν ποιῶν μικρὸν ἐψητὸν ἑμαυτῷ καὶ τὸ θερμόν.

Μὴ οὕτως, ἐπεὶ ἀποθνήσκεις κακῶς· ἀλλὰ χρείας γενομένης, μὴ περισσὸν λαλήσης τίποτε τοῦ ζητουμένου πράγματος· ὁ γὰρ μὴ οἰκοδομήσας τὸ ἴδιον κελλίον, πῶς ἄλλου οἰκοδομεῖ; Οὐκ οἶδας ὅτι ὁ Κύριος εἶπεν, «ὁ υἱὸς

30. Ὁ ἅγιος Μ. Γέροντας μᾶς ἀποκαλύπτει μιά μέθοδο διαβολικῆς πού εἶναι τόσο γνωστή στους ἔμπειρους μοναχοὺς καὶ ἀσκητὲς καὶ τόσο ἄγνωστη στους ἄπειρους. Ὁ σατανὰς αὐτοδιαβάλλεται, ἀρκεῖ νὰ κάνει ἀμέριμνο καὶ ἀνίδεο τὸν ἀρχαῖο ἀγωνιστὴ, πολὺ δὲ περισσότερο τοὺς σημερινούς ἀκατήκτους ἀλλὰ βαπτισμένους νέους. Ἔτσι πετυχαίνει τὴν αἰχμαλωσίαν τους καὶ τὴν ὁλοσχερὴ ἐξαχρεώσιν τους.

Οἱ περισσότεροι, ἂν ὅχι ὅλοι οἱ νέοι, πού σήμερα παρουσιάζονται ὡς ὁπαδοί τοῦ «σατανισμοῦ», ἢ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ φοβοῦνται τὴν ἐκκλησίαν, τὸν κλῆρο, τὴν ἁγιότητα, τὸ μοναχισμό κ.τ.λ. ἢ ἔζησαν τὴν ἀντίθεσιν ἔργων καὶ λόγων στὰ πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μέσα στὴν ἀπογοήτευσίν τους ἄφησαν ἐλεύθερο τὸν ἑαυτὸ τους «στά χέρια τοῦ διαβόλου». Τό θέμα εἶναι ὅτι ὅσοι παραδίδουν σήμερα τὴ νεολαία «στά χέρια τοῦ διαβόλου», δημόσια καταδικάζουν τὸ «σατανισμό»! Εἶναι μιά μορφή αὐτοδιαβολῆς τοῦ σατανᾶ.

31. Εἶναι δυνατόν νὰ δηλώνεται μέ τῇ λέξει «θερμόν» «τό ζεστό» (ἀφέψημα), ἀλλὰ καὶ τό

233

Ένας ἀρχάριος μοναχός, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὸν προηγούμενο ἀδελφό, συχνά-πυκνά τὸν πλησίαζε μέ σκοπὸ νά ὠφελεῖται «πνευματικά» ἡ ψυχὴ του. Καί κάποτε-κάποτε, ἀλλὰ ὅλο καί περισσότερο, τὸν διακονοῦσε στίς ἀνάγκες του σάν νά 'ταν διακονητὴς του. Καί ὁ ἀδελφός, ἐπειδὴ δέν σκέφτηκε ἂν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον καί τῶν δύο αὐτὸ τὸ πράγμα, δέν συμβουλευτῆκε τὸ Γέροντα. Ὁ Γέροντας ὅμως, ὡς διορατικός, τὸ γνώρισε ἐκ Θεοῦ καί ἔγραψε στὸν ἀδελφό ἀπὸ μόνος του τὰ ἑξῆς:

Παραίνεση Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, τὰ πρῶτα σου ἁμαρτήματα πού ἔγιναν μέ τὴν ἀνοχή τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεός μέ τὴν πρεσβεία τῶν Ἀγίων καί τοῦ Ἑγουμένου σου, σοῦ τὰ συγκώρησε, γιὰ νά ἀποδώσεις καρπούς μετανοίας καί ἀρετῶν κατὰ Θεό, ὥστε νά ἐκπληρωθεῖ σέ σένα ἡ Γραφή πού λέει: «Ἐκεῖ πού πλεόνασε ἡ ἁμαρτία, περίσσια δόθηκε καί ἡ Χάρη» (Ρωμ. 5, 20). Γιατί λοιπὸν τώρα πάλι σπρώχνεις τὴ φωτιά νά ἔλθει στὸ δάσος σου; Μήπως ἐπειδὴ δέν σ' ἀφήνουν οἱ ἐκχθροὶ νά δεῖς τὴν πραγματικότητα, ἕως ὅτου κατορθώσουν νά σέ πάρουν στά χέρια τους καί τότε νά πραγματοποιήσουν τὸ θέλημά τους ἐπάνω σου;³⁰ Διότι αὐτὸ τὸ πράγμα πού κάνεις, νά δέχεσαι τὸν ἀδελφό, δέν ἔχει ὠφέλεια, ἀλλὰ κίνδυνο.

Πρόσεχε λοιπὸν, γιατί σέ σπρώχνουν νά κάνεις τὸ δάσκαλο, καλλιεργώντας μέσα σου τὴ συνειδηση κάποιου σχετικοῦ δικαιώματος. Καί αὐτὸ γιὰ νά λάβεις τὴν ἐπιτίμηση ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο πού λέει: «Ἐσύ πού διδάσκεις τὸν ἄλλο, τὸν ἑαυτὸ σου δέν τὸν διδάσκεις»; (Ρωμ. 2, 21). Δέν μοῦ λές, ἀδελφέ: Παράλυτος εἶσαι καί θέλεις νά διακονεῖσαι ἀπὸ ἄλλους; Δέν τὸ βλέπεις ὅτι κάτι τέτοιο εἶναι ντροπὴ καί κρίμα καί μάλιστα γιὰ ἓνα νέο ἀδελφό, σάν κι ἐσένα, πού μπορεῖ νά ὑπηρετεῖ ἄλλους; Πίστεψέ με, ὅτι ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος, μέχρι πού μοῦ ἔδωσε ὁ Θεός τὴν πληροφορία νά ζήσω ὡς ἐγκλειστος, ἐντελῶς ἡσυχαστικά, ὑπηρετοῦσα μόνος μου τὸν ἑαυτὸ μου· καί ὅταν ἀρρώσταινα, κοπίαζα λίγο ἀκόμη καί ἔφτιαχνα λίγο βραστό φαγητὸ καί τὸ ζεστὸ μου³¹.

Μὴν τὸ κάνεις λοιπὸν αὐτὸ, διότι ἡ ζωὴ σου θά ἔχει κακὸ τέλος. Καί ἂν ὑπάρξει ἀνάγκη καί σέ ρωτήσῃ ὁ ἀδελφός γιὰ ἓνα θέμα νά μὴν πεῖς τίποτε περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ πού σέ ρωτᾷ. Γιατί, αὐτὸς πού δέν οἰκοδόμησε ἀκόμη τὸ δικό του τὸ κελλί, πῶς μπορεῖ νά οἰκοδομεῖ τὸ κελλί τοῦ ἄλλου; Δέν γνωρίζεις

μαγκάλι, ἡ θερμάστρα, ἡ νυρά, ἡ φωτιά γιὰ θέρμανση χώρου. Ἐκεῖνο πού βαρύνει ἀλλὰ καί εὐδώνει τὴν πληρότητα τῆς εἰκόνας, ἴσως θά ἦταν προτιμότερο.

τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι; Μὴ πλανηθῆς τοῦ πλαγιάσαι ἀπὸ τούτων, ἐπεὶ τὸ αἷμά σου ἐπάνω τῆς κεφαλῆς σου· εἰπὲ δὲ μετὰ ταπεινώσεως, ὥς ἔχει ἡ ἀλήθεια, τοῖς ἐρωτῶσί σε τί ποτε· συγχωρήσατέ μοι, ὅτι πλανῶμαι. Ἐρώτησα γὰρ καὶ ἤκουσα· ὅτι νεώτερος νεώτερον οὐκ ὠφελεῖ, ἐὰν τὴν δύναμιν τῆς Γραφῆς ὅλης ποτίσῃ αὐτὸν ὡς ποτόν. Ἐὰν οὖν ποιήσῃς τὴν δύναμίν σου, καγὼ δίδωμί σοι λόγον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐ μὴ ἐξαλειφθῆς ἐκ τῆς ἐμῆς καρδίας· ἀλλὰ τὴν δύναμίν μου ποιῶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐκβάλῃ σε ἀπὸ τοῦ δεινοῦ σκότους εἰς φῶς τὸ ἀνεκκλήλκτον· ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωση· ἀπὸ τοῦ δευτέρου τῆς ἁμαρτίας θανάτου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Καὶ εἰ ἐπιποθεῖς σωθῆναι, μὴ καταφρονήσῃς τῶν εἰρημένων.

Ἰδοίμι σε καρποφοροῦντα ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνὰ τριάκοντα, ἀνὰ ἐξήκοντα, ἀνὰ ἑκατόν, εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

σλδ'

Αἵτισις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Διὰ τὸν Κύριον συγχωρήσόν μοι, Πάτερ, ὅτι ἀγνοῶν ἐκλευαζόμην καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα βάλῃ ἀρχήν.

Ἀπόκρισις

Εὐρίσκομεν, ἀδελφέ, ὅτι, ὅτε προσήρχοντό τινες τῷ Δεσπότη Χριστῷ γνησίᾳ τῇ μετανοίᾳ, ἐλάμβανον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὡς εἶπεν ἐκεῖνη τῇ ἁμαρτωλῷ· «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί». Καγὼ σοι λέγω, ἐὰν ποιήσῃς τὴν δύναμίν σου ποιῆσαι τὰ παρ' ἐμοῦ σοι λεγόμενα, ἔλεεῖ σε ὁ ἐλεήσας τὸν Δαβὶδ καὶ συγχωρήσας αὐτῷ καὶ τῇ ἁμαρτωλῷ. Ἐπεὶ δὲ εἶπας, ὅτι βαλεῖν θέλῃ ἀρχήν, κάμῃ χαροποιεῖς· ἀρχὴ δέ ἐστι ταπεινώσεως καὶ φόβος

32. Δέν πρόκειται μόνο γιὰ ὅσα ἀρνητικά μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει ὁ σατανὰς μὲ μιά οἰκειότητα μεταξὺ ἀρχαρίων, ἀλλὰ πρέπει νὰ σκεφθοῦμε καὶ ὅσα θετικά κάνει κάθε ἀρχάριος πού δέν ἐπιζητεῖ τὴν ἀναστροφή του μὲ τοὺς ἐμπειροὺς καὶ ἀπαθεῖς, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὁ χρόνος, ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς ἀρχάριους κοινοβίτες, εἶναι δυσεύρετος.

Ἡ σοφὴ αὐτὴ ὑπόδειξη τοῦ Ὁσίου εἶναι πολὺ χρησιμὴ καὶ γιὰ τοὺς σύγχρονους νέους καὶ ἐφθύσας πού ἔχουν ἀνώμαλα χειραφετηθεῖ ἀπὸ τὴν οἰκογενεῖς τους, ἀνάτεια ἢ αἰτιολογημένα, καὶ ἀντιμετωπίζουν τὴν δυσκολίαν καὶ τὰ προβλήματα τους ἀλληλοσυμβουλευόμενοι, μᾶλλον ἀλληλοβυθιζόμενοι στὸ χάος ἢ στὴν παγίδες τοῦ σατανᾶ.

33. Μὲ τὸν ὅρο «βάζω ἀρχή» οἱ νηπτικοὶ Πατέρες ἐννοοῦν τὴν ἀνανέωση τοῦ ζήλου καὶ τῆς προαιρέσεως κάθε ἀγωνιστῆ, ὥστε μὲ περισσότερη νήψη καὶ συναίσθηση τῆς ἁμαρτωλότητάς του νὰ ἐπιδοθεῖ στὸν κατὰ Θεὸ ἀγῶνα. Ὁ ἀββάς Βαρσανούφιος στὴν Ἀπόκριση αὐτή, ἀναλύει, μέσα στὴν ἀσκητικὴ πράξη, τὴ διαδικασία τοῦ νὰ βάλει κανεὶς ἀρχή. Μᾶς παρουσιάζει τὴν πνευματικὴς ἐμπειρίας καὶ τὰ βιώματα πού ζεῖ ἐν ἐξελίξει ὁ κάθε ἀγωνιστής καὶ ποιοὶ εἶναι τὸ σημεῖο

ὅτι ὁ Κύριος εἶπε «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δέν ἤλθε γιὰ νά διακονηθεῖ, ἀλλά νά διακονήσῃ»; (Ματθ. 20, 28). Μήν πλανεθεῖς καί παρεκκλίνεις ἀπ' αὐτές τίς θεοκάρακτες γραμμές, διότι θά πάρεις ὅλη τήν εὐθύνη γιὰ τήν ἀπώλειά σου ἐπάνω σου. Πές μέ ταπεινώση τήν ἀλήθεια, ὅπως εἶναι, σ' ὅποιον σοῦ ζητᾶ καθοδήγησι: «Νά μέ συγκωρήσετε γιατί ἐνδέχεται νά πλανεθῶ. Διότι ρώτησα καί μου εἶπαν ὅτι ἕνας ἀρχάριος ἀδελφός δέν μπορεῖ νά ὠφελήσῃ ἕναν ἄλλο ἀρχάριο³², ἔστω καί ἂν τοῦ δώσει νά πιεῖ ὡς ποτό ὅλη τή διδασκαλία πού πηγάζει ἀπό τήν ᾿Αγία Γραφή». Ἐάν λοιπόν βάλεις τή δύναμή σου καί προσπαθήσεις καί ἐγώ σοῦ δίνω τό λόγο μου, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι δέν θά βγεις ποτέ μέσα ἀπό τήν καρδιά μου. Καί μέ ὅλη μου τή δύναμη παρακαλῶ τό Θεό νά σέ βγάλει ἀπό τό φοβερό σκοτάδι πρὸς τό ἀνεκλάλητο φῶς, ἀπό τήν πλάνη τῶν δαιμόνων στήν ἐπίγνωσι τοῦ Χριστοῦ, ἀπό τό δεύτερο θάνατο τῆς ἁμαρτίας στήν αἰώνια ζωή. Ἐάν λοιπόν ἐπιθυμεῖς διακαῶς νά σωθεῖς, νά μήν περιφρονήσεις τά λεγόμενά μου.

Εἶθε νά σέ δῶ νά καρποφορεῖς στόν ἀμπελώνα τοῦ Δεσπότου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ τριακονταπλάσια, ἑξηκονταπλάσια ἢ ἑκατονταπλάσια, γιὰ τή δόξα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ᾿Αγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

234

Αἴτησι τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πάτερ, συγκώρεσέ με γιὰ τόν Κύριο, διότι ἀγνοοῦσα ὅτι μέ ἐνέπαιζαν οἱ δαίμονες καί εὔχου γιὰ μένα νά βάλω ἀρχή.

᾿Απόκρισι Βαρσανουφίου.

Α᾿δελφέ, βρίσκουμε στήν ᾿Αγία Γραφή ὅτι ὅταν κάποιοι πλησίαζαν τό Δεσπότη Χριστό μέ γνήσια μετάνοια, λάβαιναν ἄφεσι ἁμαρτιῶν, καθώς τό εἶπε σ' ἐκείνη τήν ἁμαρτωλή ὅτι «σοῦ συγκωροῦνται οἱ ἁμαρτίες σου οἱ πολλές» (Λουκ. 7, 47). Καί ἐγώ σοῦ λέω: Ἐάν καταθέσεις ὅλες σου τίς δυνάμεις γιὰ νά κάνεις πράξι τά λόγια μου, θά σέ ἐλεήσει Ἐκεῖνος πού ἐλέησε τό Δαβίδ καί συγκώρησε καί αὐτόν καί τήν ἁμαρτωλή ἐκείνη. Αὐτό δέ πού λές, «θέλω νά βάλω ἀρχή»³³, μου δίνει πολλή χαρά. Ἐλλά ἀρχή εἶναι ἡ ταπεινώσι

τοῦ νά βάλει κανεῖς ἀρχή οὐσιαστικά καί «ἀσφαλῶς». Θεωρεῖ λοιπόν ὡς ἀρχή τήν ταπεινώσι καί τό φόβο τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ φόβος εἶναι ἀρχή τῆς σοφίας. Καί ἀρχή τῆς σοφίας σημαίνει νά ἀπέχει κανεῖς ἀπό ὅλα ἐκεῖνα πού μισεῖ ὁ Θεός. Ἀπέχει δέ ἀπό ἐκεῖνα πού μισεῖ ὁ Θεός, μέ τό νά παίρνει εὐλογία γιὰ τό καθετί πού σκέπτεται ἢ θέλει νά ἐπιδώξῃ. Ἡ δυνατότητα τοῦ «*βαλεῖν ἀρχὴν ἀγαθὴν καθ' ἡμέραν*» θά ἀφήσῃ ἀναπολόγητο κάθε ἀμετανόητο καί ἀπογορευμένο τήν ἡμέρα τῆς Κρίσεως.

Θεοῦ· φόβος δὲ Θεοῦ, ἀρχὴ τῆς σοφίας. Τί δέ ἐστιν ἀρχὴ τῆς σοφίας, ἀλλ' ἢ τὸ ἀπέχεσθαι ἐκ πάντων τῶν μισουμένων ὑπὸ Θεοῦ; Πῶς δὲ ἀπέχεται τις ἐκ τούτων, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ μὴ ποιεῖν τι ἐκτὸς ἐρωτήσεως καὶ συμβουλίας, ἢ λαλεῖν τι τῶν μὴ δεόντων, καὶ μετὰ τούτων ἔχειν ἑαυτὸν μωρὸν καὶ ἄναλον καὶ ἐξουδενωμένον καὶ μηδὲν ὄντα παντελῶς; Οὐκ ὡς δίκαιος λέγω σοι, ὁ μέλλω λέγειν, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς οἶδεν· ἀλλ' ἐὰν πιστεύσῃς, κατὰ τὴν πίστιν σου, ποιεῖ μετὰ σοῦ ὁ Κύριος. Γέγραπται γάρ· «πολὺ ἰσχύει δέσσις δικαίου ἐνεργουμένη». Ποίησον οὖν τὴν δύναμίν σου βαλεῖν εἰς τὸ βαλάντιόν σου τὰ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ γὰρ βάλλω εἰς αὐτὸ τὰ μυρία μου τάλαντα καὶ μὴ ἀμελήσῃς τούτων, ἐπεὶ μέγα γίνεται σου τὸ πένθος.

Πάντοτε δὲ μιμνήσκου καὶ φύλαξον αὐτά· καὶ πιστεύω ὅτι οὐκ εἰς κενὸν γίνεται σου ὁ κόπος, οὐδὲ ὁ ἐμὸς ὑπὲρ σοῦ γινόμενος· ἐὰν φυλάξῃς τὸν μαργαρίτην, πλουτῆσαι ἔχεις εἰς αὐτόν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σλε΄

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ, δέσποτα, θλίβομαι εἰς τὸν Ἀββᾶν, ὡς ἔχοντα διαφορὰν περισσοτέραν μου πρὸς τινὰς ἀδελφούς, καὶ σκανδαλίζομαι εἰς αὐτὸν τοσοῦτῃ, ὥστε καὶ πολεμεῖσθαι μισεῖν αὐτόν, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ δήλωσόν μοι, τί ποιήσω.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, σεαυτὸν πειράζεις· οὐκ οἶδας ὅτι ἕκαστος ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειράζεται δελεαζόμενος; Πρόσεχε σεαυτῷ, ὅτι ταχέως ἐζήτησεν ὁ διάβολος σαλευσαί σε ἀπὸ τῆς παραδοθείσης σοι νουθεσίας· «μὴ δώρῃ αὐτῷ ὁ Θεὸς κώραν». Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ· «ἰδοὺ ᾔτησεν ὑμᾶς ὁ διάβολος, ὥστε σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον· καὶ γὰρ ἐδέηθην τοῦ Πατρὸς μου, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου».

Ἀδελφέ, μὴ πρόσεχε τινὶ ἄλλῳ, ἀλλὰ σεαυτῷ· καὶ μὴ περιεργάζου, οὐκ ὠφελεῖ σε γὰρ εἰς οὐδέν· διὰ μηδὲν ἐτάραξεν οὕτως ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου. Βλέπε μὴ ματαιώσῃς μου τὴν ὑπὲρ σοῦ δέσιν τὴν πρὸς τὸν Θεόν· καὶ

34. Ἡ περιέργεια εἶναι πάθος ἀπότοκο τῆς πληγωμένης ἢ ἀνικανοποίητης φιλαυτίας. Στὴ σύγχρονη γλώσσα τῆς ψυχολογίας θὰ λέγαμε ὅτι εἶναι τὸ ραντάρ τοῦ ναρκισσισμοῦ. Στὴν ἀσκητικὴ γλώσσα θὰ λέγαμε ὅτι ἡ περιέργεια εἶναι ὁ ἀχθοφόρος ποῦ φέρνει στὴν ψυχὴ μας τὰ ὑλικά γιὰ νὰ σκαρώσει ὁ σατανὰς τίς ναγίδες του. Αὐτὴ ἡ περιέργεια δὲν ἔχει καμμιά σχέση μέ τὸ «φύσει ὀρέγεται ὁ ἄνθρωπος τοῦ εἰδέναι». Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Μέγας διδάσκει: «ἡ τῆς ἀπλότητος πίστις βελτίων ἐστὶ τῆς ἐκ περιεργείας πηθανολογίας» (Migne τ. 26ος σελ. 324α).

καί ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ὁ φόβος δέ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀρχή τῆς σοφίας (Παρμ. 1, 7). Τί σημαίνει ὁμως «ἀρχή τῆς σοφίας», παρά τό νά ἀπέχει κανεῖς ἀπό ὅλα ὅσα μισεῖ ὁ Θεός; Πῶς ὁμως ἀπέχει ἀπ' αὐτά; Δέν ἀπέχει μέ τό νά μήν κάνει τίποτα, χωρίς πρῶτα νά πάρει εὐλογία καί κατεύθυνση ἢ μέ τό νά μήν λέει κάτι πού δέν χρειάζεται καί μαζί μ' αὐτά νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του μωρό, ἀνόητο, τιποτένιο, ἕνα μηδενικό; Δέν στό λέω μέ τή συνείδηση ὅτι εἶμαι τέλειος ἢ ἀναμάρτητος αὐτό πού πρόκειται νά σοῦ πῶ –ὁ Θεός τό ξέρει– ἀλλά στηρίζομαι στό ὅτι, ἄν πιστέψεις μέ συνέπεια καί ἀκριβεία σέ ὅσα σοῦ λέω, κατά τήν πίστη σου, θά σοῦ δώσει καί ὁ Κύριος. Διότι ἔχει γραφεῖ ὅτι «ἔχει μεγάλη δύναμη ἡ δέηση πού γίνεται ἀπό τό δίκαιο ὅταν καί αὐτός δραστηριοποιεῖται ὥστε νά πετύχει ἐκεῖνα γιά τά ὁποῖα προσεύχεται» (Ἰακ. 5, 16). Κατάβαλε λοιπόν τή δύναμή σου γιά νά θέσεις στό βαλλάντιό σου τά ἑκατό σου δηνάρια καί θά βάλω καί ἐγώ τά μύρια μου τάλαντα καί μήν παραμελήσεις, γιατί θά βρεθεῖς στό τέλος σέ μεγάλη ὁδύνη καί θά κλάψεις πολύ.

Νά θυμᾶσαι δέ πάντοτε καί νά τηρεῖς αὐτά τά πράγματα καί πιστεύω ὅτι δέν θά πηγαίνει ὁ κόπος σου στό κενό, οὔτε βέβαια καί ὁ δικός μου, αὐτός πού γίνεται γιά σένα. Ἄν φυλάξεις τό μαργαριτάρι, ἔχεις νά πλουτήσεις χάριν αὐτοῦ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πού εἶναι ὁ Κύριός μας, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

235

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Δέσποτα, θλίβομαι μέ τόν Ἠγούμενο, γιατί τρέφει μεγαλύτερη ἐκτίμηση καί ἀγάπη σέ μερικούς ἀδελφούς ἀπ' ὅτι σέ μένα καί σκανδαλίζομαι τόσο πολύ μαζί του, ὥστε νά πολεμοῦμαι ἀκόμη καί νά τόν μισήσω. Εὐχου γιά μένα καί διδάξε με τί νά κάνω.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, ἐσύ ὁ ἴδιος προξενεῖς πειρασμούς στόν ἑαυτό σου. Δέν γνωρίζεις ὅτι «ὁ καθένας πειράζεται δελεαζόμενος ἀπό τή δική του ἐπιθυμία»; Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, γιατί βλέπω ὅτι πολύ γρήγορα ζήτησε ὁ διάβολος νά σέ κάνει νά ἀθετήσεις τή συμβουλή πού σοῦ ἔδωσα. «Εἴθε ὁ Θεός νά μήν τοῦ τό ἐπιτρέψει» (πρβλ. Ἐφεσ. 4, 27). Εἶπε ὁ Κύριος στόν Πέτρο: «Νά, ὁ διάβολος ζήτησε νά σᾶς κοσκινίσει ὅπως τό σιτάρι, ἀλλά ἐγώ παρακάλεσα τόν Πατέρα μου νά μή χάσεις τήν πίστη σου» (Λουκ. 22, 31).

Ἀδελφέ, νά μήν προσέχεις σέ κανέναν ἄλλο, παρά μόνο στόν ἑαυτό σου. Καί νά μήν περιεργάζεσαι τούς ἄλλους³⁴, δέν σέ ὠφελεῖ σέ τίποτα. Γιά μηδανινό πράγμα ὁ σατανάς τάραξε τόσο δυνατά τήν καρδιά σου. Πρόσεχε νά μήν πάει εἰς μάτην ἡ δέηση πού ἀπευθύνω γιά σένα στό Θεό. Καί, ἔστω κι ἂν δέν

εἰ οὐκ ἥλθες ἄρτι, δηλῶσαί σοι εἶχον ταῦτα· ἡμαρτες, ἡσύχασον· καὶ μὴ λογίζου τὰ κακά, ἀλλὰ τὰ ἀγαθὰ· ὁ γὰρ ἀγαθὸς τὰ ἀγαθὰ λογίζεται, ὁ δὲ κακὸς τὰ κακά· ὁ Κύριος συγχωρήσῃ σοι. Ἐγείρου πάλιν κρατούμενος τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ πιστεύσης τοῖς λογισμοῖς σου· ὡς θέλουσι γὰρ οἱ δαίμονες δεικνύουσί σοι τὰ πράγματα· ἀσφαλίζου ἀπ' αὐτῶν· δεινοὶ γάρ εἰσι καὶ μαίνονται κατὰ σοῦ.

Καταργήσῃ αὐτοὺς ὁ Κύριος τὸ τάχος ἀπὸ σοῦ, ἀδελφέ.

σ λ ς '

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν λογισμῶν θλιβόμενος, ἔπεμψε πάλιν παρακαλῶν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα πέμψαι αὐτῷ λόγον ζωῆς.

Ὁ δὲ ἀντέγραψεν αὐτῷ ταῦτα.

Α δελφέ, κακῶς ταράσσουσί σε οἱ λογισμοὶ καὶ οἱ δαίμονες εἰς τὸν Ἀββᾶν σου, κατὰ τὴν κακὴν αὐτῶν τέχνην, ἵνα μισήσῃς αὐτὸν ἀγαπῶντά σε καὶ θλίψῃς αὐτὸν θέλοντά σε σκεπάσαι κατὰ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἵνα πληρώσῃς κατὰ σοῦ τὸ εἰρημένον· «ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλλόν με· καὶ ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου». Πολλάκις γὰρ πληροφορεῖ σε ὅτι ἀγαπᾷ σε, καὶ οὐ πιστεύεις· ἀλλὰ ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου τυφλοῖ σου τὴν καρδίαν, ἵνα λογίζῃ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν καὶ πικρὰ ἀντὶ γλυκέων, ἵνα λάβῃς τὸ «οὐαί», σὺν τῷ λέγοντι τὸ καλὸν κακόν, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν· τῷ τιθέντι τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος. Κλέπτουσί σε, ἀνόητε καὶ <βραδύ> τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐ νοεῖς ὅτι εἰς ἀπώλειάν σε ψυχῆς θέλουσιν ἐνεγκεῖν, καὶ κρύπτεις παρὰ σεαυτῷ καὶ παρορᾷς μου τοὺς λόγους καὶ ἐπιτιτρώσκεις αὐτούς. Οὐκ ὠφελοῦσί σε ταῦτα, οὐκ ὠφελοῦσί σε· ἐὰν δὲ οὐ πληροφορηθῇ σου ἡ καρδία, οὐκ εἴ ἄνθρωπος, ἀλλὰ διάβολος· αὐτὸς γὰρ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ ἔστηκε καὶ ἐν τῇ ἀπειθείᾳ· καὶ οἱ μὴ πειθόμενοι, διάβολοι κατ' αὐτὸν γίνονται.

35. Ἡ τόσο σαφὴς ἀλλὰ καὶ σκληρὴ αὐτὴ θέσις τοῦ Ὁσίου πρὸς τὸν συγκεκριμένο μοναχὸν δὲν ἔχει σκοπὸ νά τὸν βρῇ, ἀλλὰ νά τὸν ξυνηύσει. Στηρίζεται δὲ δογματικά, ἀσκητικά καὶ παιδαγωγικά. Τὸ «οὐ μὲ πείσῃς κἂν μὲ πείσῃς» εἶναι σατανικὴ ἐθελοκακία. Ἡ δυσκίνησις τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς ἀνάληψιν τὸν καθιστᾷ υπεύθυνον ἐθελοκακῆς ἐμμονῆς στὶς θέσεις του καὶ ἀνεπίδεκτο θείου φωτισμοῦ. Οἱ συχνὲς ἀναφορὲς του στὸν ὅσιο Μ. Γέροντα Βαρσανούφιο καὶ οἱ παρκαλίψεις του ἔρχονται σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τὴ διαγωγή του.

εἶσαι νεοφερμένος, θά σοῦ δώσω τήν ἐξῆς συμβουλή: Ἀμάρτιες, ἡσύκασε καί μή σκέπτεσαι τά κακά, ἀλλά τά ἀγαθά. Διότι ὁ ἀγαθός κάνει ἀγαθούς λογισμούς, ἐνῶ ὁ κακός κακούς. Ὁ Κύριος νά σέ συγκωρήσει. Σήκω πάλι λοιπόν, στηριζόμενος στό χέρι τοῦ Θεοῦ καί μήν πιστέψεις στούς λογισμούς σου. Διότι οἱ δαίμονες, ὅπως αὐτοί θέλουν, ἔτσι σοῦ τά παρουσιάζουν τά πράγματα. Ἀπ' αὐτούς καί μόνο νά προστατεύεις μέ ἀσφάλεια τόν ἑαυτό σου, γιατί αὐτοί εἶναι φοβεροί καί μαίνονται ἐναντίον σου.

Εἶθε γρήγορα νά τούς καταργήσει ὁ Κύριος ὥστε νά παύσουν νά σέ πολέμου, ἀδελφέ.

236

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ἐπειδή συνέχιζε νά πιέζεται καί νά στενοχωριέται ἀπό τούς ἴδιους λογισμούς, ἔστειλε ἐπιστολή πάλι παρακαλώντας τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, νά τοῦ στείλει «λόγο ζωῆς», ὁδηγίες πού θά τοῦ χαρίσουν τή σωτηρία του.

Καί αὐτός τοῦ ἀπάντησε γραπτῶς τά ἐξῆς:

Αἰδελφέ, κακῶς σέ τaráζουν οἱ λογισμοί καί οἱ δαίμονες σχετικά μέ τόν Ἀββά σου, σύμφωνα μέ τήν πονηρή τους μέθοδο, γιά νά σέ κάνουν νά μισήσεις αὐτόν πού σέ ἀγαπᾷ καί νά στενοχωρήσεις αὐτόν πού θέλει νά σέ σκεπάσει σάν τήν ἴδια του τήν ψυχή. Καί μέ αὐτό τόν πόλεμο ἐπιθυμοῦν νά συντελέσουν ὥστε νά ἐκπληρωθεῖ σέ σένα τό λεγόμενο· «ἀντί νά μέ ἀγαπήσουν μέ διέβαλαν· καί μοῦ ἀνταπέδωκαν κακά ἀντί ἀγαθῶν καί μίσος ἀντί τῆς ἀγάπης πού τούς ἔδειξα» (Ψαλμ. 108, 4-5). Διότι καί σένα πολλές φορές σέ ἔχει πληροφορήσει ὁ Ἀββάς σου γιά τήν ἀγάπη πού τρέφει στό πρόσωπό σου, ἀλλά δέν τόν πιστεύεις. Ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου σοῦ τυφλώνει τήν καρδιά καί σκέπτεσαι κακά ἀντί ἀγαθῶν καί πικρά ἀντί γλυκῶν, γιά νά πέσει ἐπάνω σου τό ἀνάθεμα πού ἔχει πέσει καί ἐπάνω σ' αὐτόν πού ὀνομάζει τό καλό κακό καί τό γλυκύ πικρό. Αὐτόν πού θεωρεῖ τό σκοτάδι φῶς καί τό φῶς σκοτάδι. Σοῦ ἀποσποῦν ὑπουλα τή συγκατάθεσή σου, ἀνόπτε καί δυσκίνητε στήν ὀλόκαρδη ἐπιθυμία τοῦ ἀγαθοῦ, καί δέν καταλαβαίνεις ὅτι θέλουν νά σέ ὀδηγήσουν στήν ψυχική ἀπώλεια, ἐνῶ ἐσύ ὥστόσο ἀπωθεῖς μέσα σου καί περιφρονεῖς τά λόγια μου καί ἔτσι τά καθιστᾷς ἄκαρπα καί ἀναποτελεσματικά. Αὐτά τά καμώματα δέν σέ ὠφελοῦν καθόλου, κατάλαβέ το δέν σέ ὠφελοῦν! Καί θά σοῦ πῶ κάτι ἀκόμα· ἂν ἡ ἐμπαθῆς καρδιά σου δέν σέ ἀφήνει νά κατανοήσεις τή δύναμη τῶν λόγων μου, ὥστε νά τούς δεχτεῖς καί νά τούς ἐφαρμόσεις, τότε δέν εἶσαι ἄνθρωπος ἀλλά διάβολος³⁵. Διότι μόνο αὐτός παραμένει συνεχῶς ἐδραῖος στήν ἀπιστία καί στήν ἀπειθεια. Ὅσοι λοιπόν δέν δίνουν ἐμπιστοσύνη καί δέν πείθονται, γίνονται ὅπως αὐτός, διάβολοι.

Οὐ συνιῆς τί ποιεῖς, ἀδελφέ μου, ὅτι πολλάκις φέρεις τὸν Ἀββᾶν σου εἰς παροξυσμὸν καὶ βαστάζει σου τὴν δυσκολίαν; Καὶ πολλάκις παρακαλεῖ σε ὡς υἱὸν γνήσιον καὶ ἀγαπητόν, ὡς ἔχει σε μετὰ ἀληθείας, καὶ πρὸς ὥραν μαλάσσεται σου ἡ καρδιά καὶ πάλιν οὐ στήκεις εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ μετατρέπη πάλιν ὡς ἡ σεληνὴ; Πρὸς τὸν Δεσπότην μου Θεὸν ἔχω πῶς λαλῶ σοι μηδὲν ἄνευ τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου· καὶ πολλάκις ἐζήτησα πέμψαι σοι λόγον περὶ τῶν κινημάτων σου καὶ τῶν ἐνθυμήσεων τῆς καρδίας σου καὶ ἐμακροθύμησα μέχρι τῆς σήμερον, ἐκδεχόμενός σε συνιέναι τὸ συμφέρον σου.

Ναί, τέκνον, ἀνάσκου μου τοῦ ἐλαχίστου καὶ ἀπόσκου ἀπὸ σοῦ τὰς κακὰς ἐνθυμήσεις, καὶ ἀνάλαβε τὰς καλὰς, ἀκακίαν, ἀγάπην, μακροθυμίαν, ταπεινώσιν, τὴν κενοῦσαν ὅλην τὴν βελοθήκην τοῦ διαβόλου καὶ ἀναψύκουσαν τὴν κεφαλὴν τῶν κτωμένων αὐτήν, τὴν ἐφέλκουσαν πρὸς ἑαυτὴν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἐξυπνίσθητι, γρηγόρησον, εὐθύμησον, παρακλήθητι ἐν τούτῳ καὶ πόθησον σωθῆναι. Μίσησον τὸν φθόνον, πῆλόν τε καὶ ἔριν καὶ καταλαλιὰν καὶ τὰ ὅμοια τούτοις καὶ γενοῦ πρόβατον ἄκακον τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ, μέλος τίμιον τοῦ κοινοβίου, σκευὸς ἡγιασμένον, υἱὸς τῆς βασιλείας, κληρονόμος τῆς δόξης, ὅπως, κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ πολιτευσάμενος, τύχης τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεως. Μαρτυρεῖ γάρ μοι ὁ Θεὸς ὅτι εὐχομαι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου· δώρ

36. Ἡ ταπείνωση, ὅπως τὴν βίωσαν οἱ Πατέρες μας, εἶναι «χριστοειδής» κατάστασις. «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶδός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ». Γι' αὐτὸ ὅταν πάει νὰ μιλήσει κάποιος γιὰ τὴν ταπείνωση εἶναι σὺν νὰ μιλάει γιὰ τὸ Θεό. Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία καὶ βίωσις τὴν τοποθετεῖ στὴ χώρα τῆς ἐμπειρίας. Ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος λέει ὅτι ἡ ταπείνωση εἶναι ἡ στολή τῆς θεότητας: «Στολὴ γὰρ θεότητος ἐστὶ, διότι ὁ Λόγος ὅταν ἐνπνευρώσῃ αὐτὴν ἐνεδύσαστο, ἵνα μὴ ἡ φύσις τῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ καταφλεχθεῖ». Καὶ γι' αὐτὸ ὅποιος ἐνδύεται αὐτὴ τὴ στολή, τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ ἐνδύεται. «Ὁ ταπεινόφρων προσεγγίζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὡς Κύριον προσέχουσιν εἰς αὐτόν. Καὶ τί λέγω τοὺς ἀνθρώπους; Ἀλλὰ καὶ οἱ δαίμονες μετὰ τῆς σφοδρότητος αὐτῶν καὶ τῆς πικρίας καὶ πάσης μεγαλαυχίας τοῦ φρονήματος αὐτῶν, ἥνικα φθάσωσιν πρὸς αὐτόν, γίνονται ὡς κοῦς. Καὶ μαυραίνεται πᾶσα ἡ κακία αὐτῶν, καὶ καταλύονται αἱ μηχαναὶ αὐτῶν, καὶ ἀργοῦσι τὰ πανουργήματα αὐτῶν» (Ἰσαάκ Σύρου Ἄπαντα τὰ Εὐρεθέντα Ἀσκητικά, σελ. 76-77, Ἔκδ. Σπανοῦ).

Ὁ ταπεινόφρων λοιπὸν εἶναι «τοῖς δαίμοσιν ἀπρόσιτος», «τοῖς θηρίοις φοβερός», «πᾶσιν αἰδέσιμος», «ἀγαπᾷ τοὺς πάντας καὶ οἱ πάντες ἀγαπῶσιν αὐτόν». «Πάντες ἐπιθυμοῦσιν αὐτὸν καὶ εἰς πάντα τόπον, ὅπου πλησιάζει ὡς Ἄγγελον φωτὸς ὁρῶσιν αὐτόν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῷ ἀφορίζωσι».

«Ὁ ταπεινόφρων δὲ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου οὐκ ἔστιν» ὅτι οὔτε ἐν ταῖς λύπαις θροεῖται καὶ ἀλλοιοῦται, οὔτε ἐν εὐφροσύναις θαυμάζεται καὶ ἐξαπλοῦται. Ἀλλ' ὅλη ἡ εὐφροσύνη αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀγαλλίασις ἡ ἀληθινὴ ἐν τοῖς τοῦ δεσπότη αὐτοῦ ἐστίν» (ἐνθ' ἁνωτ., σελ. 312).

Γι' αὐτὸ ἡ ταπείνωση ἀναψύχει τὴν κεφαλὴν τῶν κτωμένων αὐτήν, ὅπως μᾶς λέει ἐπιγραμματικὰ ὁ Ἀββάς. Δηλαδή ἡ διάνοια λειτουργεῖ νηπτικὰ καὶ εἰρηνικὰ καὶ ὑπηρετεῖ ἢ καὶ κοινωνεῖ τὴν ἀλήθεια μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο καὶ στὶς διαπροσωπικὲς του σχέσεις «ἐν φωτὶ ἀπαθείας».

Δέν καταλαβαίνεις τί εἶναι αὐτό πού κάνεις, ἀδελφέ μου, ὅταν φέρνεις τόσο συχνά τόν Ἀββὰ σου σέ παροξυσμό καί σπκώνει τέτοιο κόπο ἀπό μέρους σου; Καί πολλές φορές φτάνει στό σημείο νά σέ παρακαλεῖ ὡς υἱό του γνήσιο καί ἀγαπητό – ὅπως καί σ' ἔχει στ' ἀλήθεια – καί σὺ μαλακώνεις πρὸς στιγμή, ἀλλά καί πάλι δέν παραμένεις σταθερός στό καλό, ἀλλά μεταβάλλεσαι ὅπως ὁ φωτεινός δίσκος τῆς σελήνης (πού ἄλλοτε φαίνεται ὁλόκληρος καί ἄλλοτε ἐξαφανίζεται ὁλότελα). Ἔχω μάρτυρα τὸ Δεσπότη μου Θεό ὅτι δέν σοῦ λέω τίποτα χωρίς τὴ φώτιση καί τὴ βοήθειά Του γιά τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Καί νά ξέρεις ὅτι πολλές φορές εἶχα τὴν παρόρμηση νά σοῦ στείλω γράμμα γιά ὅλα αὐτά τὰ κινήματα καί τίς ἄτακτες καί ἄστοχες ἐπιθυμίες τῆς καρδιάς σου, ἀλλά μακροθύμησα μέχρι σήμερα, περιμένοντας μήπως καταλάβεις τὸ συμφέρον σου.

Ναί, τέκνο, δεῖξε ἀνοχή καί ἄκουσέ με ἐμένα, τόν ἐλάχιστο καί διῶξε μακριά ἀπὸ τὴν ψυχὴ σου τίς ἐπιβλαβεῖς ἐπιθυμίες καί ἐνεργοποίησε τίς καλές, δηλαδή κάνε τὴν καρδιά σου νά ἐπιθυμήσει τὴν ἀκακία, τὴν ἀγάπη, τὴ μακροθυμία, τὴν ταπείνωση, πού ἀδειάζει ὅλα τὰ βέλη ἀπὸ τὴ φαρέτρα τοῦ διαβόλου³⁶ καί κάνει νηφάλια καί εἰρηνικὴ τὴ διάνοια ὅσων τὴν ἐγκολπώνονται καί προσελκύει ἐπάνω της τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ξύπνα, νῆφε, εὐφραίνου, παρηγορήσου μέ ὅλα αὐτά καί πόθησε νά σωθεῖς³⁷. Μίσησε τὸ φθόνο, τὴ ζήλεια, τὴ φιλονεικία, τὴν καταλαλιά καί ὅλα τὰ παρόμοια καί γίνε πρόβατο ἄκακο τῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ, πολῦτιμο μέλος τοῦ Κοινοβίου, ἀγιασμένο σκεῦος, υἱός τῆς Βασιλείας, κληρονόμος τῆς δόξας, ὥστε ζώντας καί διάγοντας σύμφωνα μέ τίς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ, νά γίνεις ἄξιος τῆς αἰώνιας ζωῆς καί τῆς ἔνδοξης Ἀνάστασης. Εἶναι δέ μάρτυράς μου ὁ Θεός ὅτι εὐχομαι γιά τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Εἶθε νά μοῦ ἐκπληρώσει τὸν πόθο πού ἔχω νά σωθεῖς καί νά

«Ὅποιος ἐνυμφεῖται τὴν ταπείνωση εἶναι ἥπιος, προσπνής, εὐκατάνυκτος, εὐσπλαγκνικός, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον. Εἶναι γαλήνιος, καρῶπς, εὐκολοκυβέρνητος, ἄλπος, ἄγρυπνος, ἄοκνος καί –γιατί νά λέγω πολλὰ;– ἀπαθής!» (Κλίμαξ Ἰωάν. Σιναΐτου, κε', 10, Ἐκδ. Ἱερ. Μονῆς Παρακλήτου).

37. Θά τολμοῦσε ἴσως κάποιος νά ἰσχυρισθεῖ ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ «πόθου τῆς σωτηρίας» εἶναι φαινόμενο πού βρίσκεται στὴν κορυφὴ τῆς ποσοστιαίας ἀναλογίας τῶν σύγχρονων λαῶν. Ἐν τούτοις βλέπουμε νά γίνεται φανερό ὅτι ὁ Ὅσιος ἀναγκάζεται νά κάνει γιὰ τέτοια ἐκκλήση σ' ἕνα μοναχό. Δέν εἶναι ἄγνωστο –ἴσως δέν εἶναι καί τόσο σπάνιο– τὸ γεγονός κάποιος ρασοφόρος νά μὴν ποθεῖ τὴ σωτηρία του. Θεολογικότερα θά λέγαμε ὅτι ποθεῖ τὴν «ἀπώλειά» του ὡς «σωτηρία» του, ἔχοντας δεχτεῖ ἀνάλογη διαβολικὴ εἰσήγηση μέ ἐκείνη πού εἶχαν δεχτεῖ οἱ πρωτόπλαστοι.

Στὴν ἐποχὴ μας οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων, «σωτηρία» τους θεωροῦν – καί ἔτσι τὴν ἐπιδιώκουν – μιὰ ἀπρόσκοπτη καί ὁλοκληρωμένη ἐπίγεια εὐδαιμονία. Νευρωσικὰ ἀπωθοῦν κάθε ἀναφορά στὴ «σωτηρία» καί στό Σωτήρα Ἰησοῦ Χριστό. Πιο μπροστά ἔχουν νευρωσικὰ ἀπωθήσει τίς ἔννοιες τῆς «ἁμαρτίας» καί τῆς «ἐνοχῆς». Νά τοὺς σώσει ποίος, ἀπὸ ποιο κίνδυνο; Ἡ φτώχεια, ἡ ἀρρώστια καί ἡ εὐθύνη εἶναι ὁ κίνδυνος τῆς εὐτυχίας τους.

μοι πῶς θέλω σε σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Εἰ ἐμελέτας μου τοὺς λόγους συνεκῶς, οὐκ εἴχες σφαλῆναι οὐδὲ πλανηθῆναι, ἀλλὰ βαδίσαι τὴν κατὰ Θεὸν τεθλιμμένην ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον, τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Ὁ Θεὸς συνετίσσοι σε, ἀδελφέ, εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ.

σλζ

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Συγκώρησόν μοι, κύριε Ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον καὶ ἐπεὶ μνημονεύω διτι λέγουσιν οἱ Πατέρες, ὅτι εἰσέλθωμεν εἰς τὸ κελλίον καὶ μνημονεύσωμεν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ ὅταν μνημονεύω οὐκ ἔχω πόνον περὶ αὐτῶν. Πολλάκις δὲ ποθῶ καὶ κατάνυξιν καὶ οὐκ ἔρχεται· εἰπέ μοι, τί ἐστὶ τὸ κωλύον αὐτὴν καὶ οὐκ ἔρχεται;

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, χλευάζει λέγων καὶ οὐ θέλεις, ὅτι οὐ θέλεις μετὰ ἀληθείας. Τὸ γὰρ εἰσελθεῖν εἰς τὸ κελλίον τῆς ψυχῆς ἐστὶ καὶ τὸ ἐρευνῆσαι αὐτὴν καὶ συνάξαι τὸν λογισμὸν ἡμῶν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου· τότε πονοῦμεν καὶ καταनुσσομέθα. Ὁ κωλύων οὖν τὴν κατάνυξιν ἐλθεῖν σοι, τὸ θέλημά σου ἐστίν· ἐὰν γὰρ μὴ κόψη ὁ ἄνθρωπος τὸ ἴδιον θέλημα, οὐ πονεῖ καρ-

38. Μελέτη δέν εἶναι ἡ ἀνάγνωσις κάποιου κειμένου. Μὲ τὴν ἀνάγνωσι προσλαμβάνουμε τὸ ἀντικείμενο τῆς μελέτης. Μετὰ τὴν κατανόησι τῶν μηνυμάτων πού παίρνουμε μὲ τὴν ἀνάγνωσι εἶναι ἀνάγκη νά ἐναρμονίσουμε τὴν ἀλήθεια ἢ τὸ ψεῦδος τῶν μηνυμάτων αὐτῶν –καί νά προεκτιμήσουμε τίς συνέπειες τῆς ἀποδοχῆς ἢ τῆς ἀπόρριψής τους– μέσα στό πλαίσιο τῆς μέχρι τοῦ νῦν σχηματισμένης κοσμοβιοθεωρίας μας ἢ (γιά τοὺς χριστιανούς) τῆς ὅλης διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Ὅλη αὐτή ἡ ὑπεύθυνη ἐργασία δέν εἶναι δυνατή σέ κάθε ἄνθρωπο. Μά οὔτε καί σέ κάθε ἐπιστήμονα. Οὔτε τὸ ἐπιστητὸ τῶν ἐπιστημῶν οὔτε τὸ «ἐπιστητὸ» τῆς Πίστεως – Θεολογίας – Ἐκκλησίας εἶναι προσιτά σ' ἓνα καὶ μόνο ἄνθρωπο. Γινώστες καὶ ἀγνοοῦντες, ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις, εἴμαστε ὅλοι. Ἡ χαρισματικὴ γνῶσις δέν εἶναι δωρεάν συσσώρευσις γνωστικῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ ἀγιοπνευματικὴ ἰκάνωσις τῶν Ἀγίων γιὰ προσέγγισι ἢ κατανόησι καὶ τῶν υπερβατικῶν ἀκόμα ἀληθειῶν. Ἡ θεόπνευστη μελέτη χαρίζεται στὴν καθαρμένη καρδίᾳ καὶ στό φωτισμένο νοῦ, στίς ἅγιες ψυχές. Ἡ γνώσις τῶν Ἐπιστημῶν, τὰ ἀποθησαυρίσματα τῶν ἀνά τοὺς αἰῶνες ἐπιστημονικῶν κατακτίσεων, δέν εἶναι κατορθώματα τῶν ἀνθρώπων παρὰ τὴ θέλησι τοῦ Θεοῦ. «Οὐδὲν ἀπρονόητον ἢ ἡμελημένον παρὰ Θεῶν».

Ὁ Χριστιανὸς δέκεται καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιτεύγματα ὡς δῶρα Θεοῦ, ἀλλὰ τὴ χρῆσι ἢ χρησιμότητά τους τὴν ἐξαρτᾷ ἀπὸ τὸ κατὰ πόσο ἐξυπηρετοῦν τὸ θέλημα καὶ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, μέσα στὰ ὁποῖα βρίσκεται καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μελέτη τῶν ἀσκητικῶν καὶ πνευματικῶν ἐντολῶν εἶναι ἀπαραίτητη, προκειμένου νά υποβοηθήσει στὴν πληρότητα τῆς ἐφαρμογῆς τους, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὸ βαθμὸ τῆς ἐφαρμογῆς τους. Ἡ ὀντολογικὴ, ἱστορικὴ, ἠθικὴ καὶ κοι-

ἔλθεις σέ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας. Ἄν μελετοῦσες τὰ λόγια μου³⁸ συνέχεια, δέν θά ἦταν δυνατόν νά πείσεις σέ λάθη καί νά πλανηθεῖς, ἀλλά θά βιάδιζες τήν κατά Θεό ὁδό τῶν θλίψεων πού ὁδηγεῖ στήν αἰώνια ζωή, τήν ὁποία ἀποκτοῦμε ἐφαρμόζοντας τίς ἐντολές Του καί ζώντας ἐνωμένοι μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό, τόν Κύριό μας.

Ὁ Θεός νά σέ φωτίζει, ἀδελφέ, ὥστε νά κατανοεῖς ὀρθά καί νά πράττεις μέ συνέπεια τό Πανάγιο θέλημά Του.

237

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Συγχώρεσέ με, κύριε Ἀββά, γιά τόν Κύριο. Φέρνω στό νοῦ μου αὐτό πού λένε οἱ Πατέρες «νά μπαίνουμε στό κελλί καί νά μνημονεύουμε τίς ἁμαρτίες μας»³⁹, ἀλλά ὅταν πάω νά τό ἐφαρμόσω δέν αἰσθάνομαι πόνο γι' αὐτές. Πολλές μάλιστα φορές, ποθῶ τήν κατάνυξη καί δέν ἔρχεται. Πές μου τί εἶναι αὐτό πού τήν ἐμποδίζει καί δέν ἔρχεται;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α'δελφέ, μόνος σου γελοιοποιεῖς τόν ἑαυτό σου, διότι μέ τὰ λόγια ἰσχυρίζεσαι ὅτι θέλεις, ἀλλά μέ τὰ ἔργα δέν θέλεις. Αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια. Τό νά μποῦμε στό κελλί δέν σημαίνει μόνο νά βάλουμε τό σῶμα μας στό κελλί. Πρέπει νά βάζουμε καί τήν ψυχή μας στό κελλί καί νά εἰσερχόμαστε βαθιά μέσα της καί νά τήν ἐρευνοῦμε καί νά ἀποτραβοῦμε τή σκέψη καί τό λογισμό μας ἀπό κάθε ἄλλο ἄνθρωπο. Μόνο τότε νοιώθουμε πόνο καί κατάνυξη. Αὐτός πού ἐμποδίζει λοιπόν τήν κατάνυξη⁴⁰ νά σέ ἐπισκεφθεῖ, εἶναι τό θέλημά

νωνική συσχέτιση τῶν ἐντολῶν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁρος γνησιότητας τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας, τήν ὁποία ποτέ δέν ἐγκαταλείπει ἡ ταπεινώση καί τό πνεῦμα τῆς μαθητείας.

39. Ἀναμφισβήτητα, μέσα στίς ἀσκητικές μεθοδεύσεις, χάριν τοῦ ἁγιασμοῦ καί τῆς θεώσεως, εὐρίσκεται καί ἡ αὐτόβουλη ἀνάμνηση τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ παρελθόντος μας. Ὅμως δέν εἶναι προσιπτή αὐτή ἡ μέθοδος σέ ὅλους καί σέ κάθε ἐπίπεδο τῆς κλιμάκωσης τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας. Ἰδιαίτερα ἡ ἀνάμνηση ἁμαρτιῶν περὶ τὰ σαρκικά πρέπει νά ἀποφεύγεται καί ὅταν οἱ συνειρμοί ἢ οἱ σατανικῆς ὑποκινήσεις τῆ ζωτανεύουν. Καί ἐν προκειμένῳ, ἡ χρυσή τομή βρίσκεται μέσα στή συνεργασία Γέροντα – ὑποτακτικοῦ.

Εἶναι ὅμως ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ Ἅγιος οὔτε πού δέχτηκε νά ἀπαντήσῃ στή θέση αὐτῇ τοῦ ἀδελφοῦ. Μέ ὅσα ὅμως τοῦ λέει βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ διάβολος τόν εἶχε πάρει ἀπό τὰ δεξιά. Τοῦ ἔβαλε στόχο τήν κατάνυξη, γιά νά γλιστρήσῃ στή ματαιοδοξία ἢ στήν ἀπογοήτευσή.

40. «Κατάνυξις στήν κυριολεξία σημαίνει νά ἔχει ὁ μοναχὸς στήν ψυχὴ του ἀμετεώριστη ὁδὴν, χωρὶς νά ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτό του καμμίαν παρηγοριά. Τό μόνο πού συλλογίζεται συνεχῶς εἶναι ἡ ἀναχώρησις του ἀπὸ τῆ ζωῆ αὐτή. Καί ἐκεῖνο πού περιμένει σάν δροσιστικό ὕδωρ εἶναι ἡ

δία· ἡ ἀπιστία δὲ οὐκ ἀφίει σε κόψαι τὸ θέλημά σου, ἡ δὲ ἀπιστία γίνεται ἀπὸ τοῦ θέλῃν ἡμᾶς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριος εἶπε· «πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες»; Πολλάκις κωλύω τὸ ὕδωρ κατελθεῖν διὰ τοῦ στόματός σου εἰς τὴν κοιλίαν σου, καὶ σὺ διὰ τοῦ ρώθωνος ροφᾶς αὐτό· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ δεινὸν δικαίωμα, τὸ καταφέρον εἰς ἄδην τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο οὖν κλευάζουσί σε οἱ πικρότατοι δαίμονες, καὶ τὰ εὐκόλα δύσκολά σοι ποιοῦσι. Ἡ ἐρωτῶν με, παῦσαι τοῦ θελήματός σου καὶ τοῦ δικαιώματος καὶ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ ἐγὼ παύομαι ἀπὸ σοῦ. Εἰ οὖν οὐ πονεῖς κόψαι τὸ θέλημά σου καὶ μὴ θελούσης σου τῆς καρδίας, τί ἔσται τὸ ὄφελος τῆς ἐρωτήσεώς σου; Ἐγὼ εἶπόν σοι· δὸς σὺ τὰ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ ἐγὼ παρέχω τὰ μυρία μου τάλαντα, καὶ ἴδου τὰ παλαιά σου ἁμαρτήματα ἀφείθησαν, καὶ φιλονεικεῖς διὰ τῆς παραθυρίου τοῦ δικαιώματος καὶ εἰς χείρονα ἐμπεσεῖν.

Παῦσαι, ἀδελφέ, οὐ καλὴ γάρ ἐστὶν ἡ ὁδὸς αὕτη. Εἶπε γὰρ ἡ ἀμμᾶς Σάρρα· «ἐὰν θέλω ἀρέσαι πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰς τὰς θύρας αὐτῶν εὐρίσκομαι μετανοοῦσα» καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην». Εἰ ἐξ ἀληθείας θέλεις κλαῦσαι τὰς ἁμαρτίας σου, σεαυτῷ πρόσεχε, καὶ ἀπόθانون ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου· κόπος γάρ ἐστιν, ἀδελφέ, τὸ σωθῆναι ἄνθρωπον. Τὰ τρία ταῦτα κόψον· θέλημα, δικαίωμα, ἀνθρωπαρέσκειαν, καὶ ἔρχεται σοι κατάνυξις μετὰ ἀληθείας· καὶ σκεπάζει σε ὁ Θεὸς ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Ἀδελφέ, μαρτύρομαι σοι· πρόσεχε σεαυτῷ, καίρων, δερόμενος, ἐλεγχόμενος, ὕβριζόμενος, παιδευόμενος· ἄφες τὴν πανουργίαν τοῦ ὄφεως ἀπὸ σοῦ, μὴ τὴν φρόνησιν, καὶ κράτει τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μετὰ φρο-

προσηγορία τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος παρηγορεῖ τοὺς ταπεινοὺς μοναχοὺς» (Κλῆμας Ἰωάν. Σιναΐτου, Ζ, 30, Έκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Παρακλήτου). «Κατάνυξις ἐστὶν ἀένσας συνειδότος βασιανισμὸς διὰ νοερᾶς ἐξαγορεύσεως τὴν ἀνάψυξιν τοῦ πυρὸς τῆς καρδίας πραγματευόμενος» (ἐνθ' ἀνωτ., Ζ', γ'). «Γέννημα τῆς νοθευμένης κατανύξεως εἶναι ἡ οἴσις, ἐνῶ τῆς ἐπαινετῆς ἡ παράκλησις» (ἐνθ' ἀνωτ. §33). Ὁ Ἀββάς Βαρσανούφιος μᾶς λέει ποιά εἶναι τὰ στοιχεῖα πού βοηθοῦν νά ἔλθῃ ἡ κατάνυξη στήν ψυχή. Δίδεται, λέει, σέ ὅσους «φυλάττουν τὴν γλῶσσαν», κόβουν τὸ θέλημα, δέν ἐπιζητοῦν τὴν ἀνθρωπαρέσκεια. «Τὰ τρία ταῦτα κόψον, θέλημα, δικαίωμα, ἀνθρωπαρέσκειαν καὶ ἔρχεται σοι κατάνυξις μετὰ ἀληθείας» (σλζ'). Διότι, «ἐὰν μὴ κόψῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ ἴδιον θέλημα, οὐ πονεῖ ἡ καρδία». Ἡ ἀπιστία ὅμως, ὑποστηρίζει ὁ Ἀββάς, δέν μᾶς ἀφήνει νά κόψουμε τὸ θέλημα. Καὶ ἡ ἀπιστία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια. Φυσικά, ἡ κατὰ Θεὸ κατάνυξη εἶναι μιὰ ὑγιὲς πνευματικὴ κατάσταση, δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ θρησκοκλήνητους νοσηροὺς ψυχισμοὺς ἢ μέ ἄτομα πού καλλιεργοῦν συνείδηση περιδεῖ. Ὁ ἄνθρωπος πού θά βιώσει, μέ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, τὴν «ἐπαινετὴ κατάνυξη», θά γευθεῖ τὴν παράκληση ἐκείνη πού δίνουν οἱ νοερεῖς δυνάμεις, ὅταν ἐπισκεφθοῦν τὴν ψυχή, ὅπως μᾶς τὸ φανερῶνει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ ὁμολογητὴς στὰ Ἱηθικά Κεφάλαια: «Ἐν δροσεροῖς μὲν ἄνθεσι λειμώνων τὴν βασιλίδαν τοῦ σμίνους περιζάνουσι μέλιτται· ἐν κατανύξει δὲ τῇ γενομένῃ ἀδιαλείπτως ψυχῇ, ὡς οἰκεῖται αἱ νοεραὶ δυνάμεις περικυκλοῦσαι, συνεκπορθοῦσι τὰ καταθύμια» (P.G. Migne 90, στ. 1452).

σου. Διότι ἂν δέν κόψει ὁ ἄνθρωπος τό θέλημά του, δέν πονάει ἡ καρδιά. Ἡ ἀπιστία ὅμως δέν σέ ἀφήνει νά κόψεις τό θέλημά σου· καί ἡ ἀπιστία γεννιέται σέ μᾶς ἐπειδή ἐπιζητοῦμε τή δόξα τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριος εἶπε: «Πῶς εἶναι δυνατόν νά πιστεῦετε, ἀφοῦ δέχεσθε δόξα ὁ ἓνας ἀπό τόν ἄλλο καί δέν ἐπιζητεῖτε τή δόξα ἐκείνη πού μόνο ὁ Θεός μπορεῖ νά δώσει;» (Ἰωάν. 5, 44). Πολ- λές φορές ἐμποδίζω τό νερό νά κατεβεῖ ἀπό τό στόμα σου στήν κοιλιά καί σύ τό ρουφᾷς μέ τά ρουθούνια σου! Καί μ' αὐτό πού λέω ἐννοῶ τό φοβερό δικαίωμα⁴¹, τό ὁποῖο φέρνει τόν ἄνθρωπο στόν ἄδν. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος καί ὁ τρόπος πού σέ ἐμπαίζουν καί σέ πλανοῦν οἱ ἀπειλητικότεροι δαίμονες καί τά εὐ- κολὰ σοῦ τά κάνουν δύσκολα. Λοιπόν, ἀφοῦ μέ ρωτᾷς, ἦ ἄφησε τό θέλημα, τό δικαίωμα καί τήν ἀνθρωπαρέσκεια ἦ νά ἀφήσω ἐγώ ἐσένα ἥσυχο! Ἄν δηλαδή δέν κοπιάζεις νά κόψεις τό θέλημά σου καί ὅταν ἀκόμη ἡ καρδιά σου δέν τό θέλει, σέ τί θά σέ ὠφελήσῃ ἡ ἀπάντηση στήν ἐρώτηση πού μοῦ θέτεις; Ἐγώ σοῦ εἶπα: «Δώσε ἐσύ τά ἑκατό σου δηνάρια καί ἐγώ θά σοῦ δώσω τά μύριά μου τάλαντα». Καί νά, πού συγχωρέθηκαν ὅλα τά παλιά ἁμαρτήματά σου⁴² καί ὅμως τώρα φαίνεσαι, μέ τή διεκδίκηση τοῦ δικαιώματος, σάν νά θέλεις νά πέσεις «ἀπό τό παράθυρο» σέ χειρότερα.

Παῦσε, ἀδελφέ, δέν εἶναι καλός αὐτός ὁ δρόμος. Διότι εἶπε ἡ ἀμμάς Σάρρα: «Ἄν θέλω νά ἀρέσω στούς ἀνθρώπους, θά κτυπῶ τίς πόρτες τους γιά νά τούς δηλώνω τή μετάνοιά μου»^{42α}. Καί ὁ Ἀπόστολος λέει: «Ἄν ᾔθελα νά ἀρέσω στούς ἀνθρώπους, δέν θά ἦμουν δοῦλος τοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 1, 10). Ἄν, στ' ἀ- λήθεια, θέλεις νά κλάψεις τίς ἁμαρτίες σου, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου καί πέθανε γιά κάθε ἄνθρωπο. Διότι πράγματι, ἀδελφέ, τό νά σωθεῖ ὁ ἄνθρωπος εἶναι κό- πος. Αὐτά τά τρία κόψε· τό θέλημα, τό δικαίωμα, τήν ἀνθρωπαρέσκεια καί θά ἔλ- θει ἡ ἀληθινή κατάνυξη καί ὁ Θεός θά σέ προστατεύει ἀπό κάθε εἶδους κακία.

Ἀδελφέ, σοῦ συνιστῶ, μέ ὅλο τό κύρος πού μπορεῖ νά ἔχει γιά σένα ἡ προσωπική μου μαρτυρία, νά προσέχεις ἄγρυπνα τήν ψυχή σου, ὥστε νά χαίρε- σαι ὅταν σέ δέρνουν, ὅταν σέ ἐλέγχουν, ὅταν σέ βρίζουν, ὅταν σέ παιδεύουν. Νά ἀποβάλεις τήν πανουργία τοῦ φιδιοῦ, ὅχι τή φρόνησή του, καί νά κρατᾷς

41. Ἐπιπρόσθετα πρὸς ὅσα ἀναφέρονται στό σχετικό σχόλιο (50) τῆς ρκζ' Ἑρωταπο- κρίσεως, (σελ. 272, Α' τόμου), ὅπου τό «δικαίωμα» τοῦ μοναχοῦ ἰσοδυναμοῖ πρὸς τό «θέλημα» τοῦ διαβόλου, εἶναι σκόπιμο νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἐρωτῶν, ἐνῶ φραστικά φανερώνει πνεῦμα μαθητείας, πρακτικά διατηρεῖ τόσο ἐντονὴ τὴν αὐτοπροστασία τῆς ἐγωπαθείας του, ὥστε μέ πλά- γιους τρόπους νά ζητᾷ τὴν ἱκανοποίησίν της σέ ἐπίπεδο «ναρκισσισμοῦ», ντυμένου ἐνδυμα «πνευματικό». Αὐτό τό «μασκάρεμα» τοῦ ἀφαιρεῖ ὁ Ὁσῖος καί τοῦ δίνει τίς πραγματικές προϋ- ποθέσεις τῆς κατάνυξης.

42. Ἐπειδὴ ὁ ἀδελφός πού θέτει τὴν ἐρώτηση αὐτὴ ἐγίνε διάκονος, ὅπως δηλώνεται στὴν σλς' Ἑρωταπόκριση, γι' αὐτό ὡς «ἁμαρτήματα παλαιὰ» ἐδῶ, ἐξάπαντος πρέπει νά νοηθοῦν τὰ μικρὰ καί συγγνωστά, ὅσα δέν κωλύουν τὴν Ἱερωσύνην.

(Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 147).

42α. Βλ. Γερροντικόν σελ. 119, ε', Ἑκδ. Ἀσπὴρ.

νήσεως, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος. Ἴδου ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας· ἐὰν ἀρέσκη σοι βάδιζε, καὶ ὁ Θεὸς δίδωσί σοι χεῖρα, εἰ δὲ οὐ θέλεις, σὺ ὄψει· ἕκαστος γὰρ ὁ θέλων, ἔχει ἑαυτοῦ τὴν ἐξουσίαν. Ἐὰν δὲ ἀπολύσης αὐτὴν ἄλλω, αὐτὸς ἀμέριμνος εἶ, καὶ ἄλλος βασιτάζει σου τὴν μέριμναν. Ἐπίλεξαι ὁ θέλεις.

σλη΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Τίς ἐστὶν ἡ πανουργία καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀκεραιότης μετὰ φρονήσεως;

Ἀπόκρισις

Τὴν πανουργίαν τοῦ ὄψεως εἰπόν σοι, ἀφορῶν σου τὴν φρόνησιν· <ἡ> γὰρ πανουργία τοῦ διαβόλου ὅλα τὰ κακὰ ἐνθυμήματα φέρει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ ἐὰν μείνῃ ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐκτείνει τὴν πανουργίαν αὐτοῦ. Ὅλα γὰρ τὰ τῆς πανουργίας ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς· «πᾶν γὰρ δένδρον σαπρὸν, καρποὺς σαπρῶν ποιεῖ· ἡ δὲ φρονήσις εἰς διάκρισιν φέρει τὸν ἄνθρωπον.

Εἰπόν σοι, ἀδελφέ, κράτει τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερεᾶς μετὰ φρονήσεως· καὶ γὰρ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῆς καλὰ καὶ ὠφέλιμα· «πᾶν γὰρ δένδρον καλόν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ». Ἡ πανουργία κάκωσιν ἐμποιεῖ τῷ ἀνθρώπῳ ψυχῆς καὶ σώματος, ἡ δὲ ἀκεραιότης μετὰ φρονήσεως εἰς ἀνάπαυσιν λογισμῶν καὶ ἡσυχίαν ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον φέρει τὸν ἄνθρωπον.

Σπούδασον κτήσασθαι ταῦτα καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος· τοῦτο γὰρ θέλημα αὐτοῦ ἐστίν, ἡ σωτηρία παντὸς ἀνθρώπου.

σλθ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Δέομαί σου, δέσποτα, λέγει μοι ὁ λογισμός, ὅτι ἄνευ ἡσυχίας οὐ δύνασαι μετανοῆσαι. Ἐὰν οὖν ἢ δυνατόν, ἐπίτρεψόν μοι ὀλίγας ἡμέρας ἡσυχάσαι, καὶ εὖξαι ἵνα φυλάξω αὐτήν.

43. Ὁ ὁσιος Γέροντας διαθέτει τεράστια γνώση τῶν παγίδων τοῦ ἐχθροῦ. Γι' αὐτό καὶ μπορεῖ νὰ ἀποκαλύπτει καὶ τὴ στρατηγικὴ του, τὴν τακτικὴ τῆς ἐπιθετικότητός του πρὸς τὸν πνευματικὸ ἀγωνιστὴ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπώτερο στόχο του. Παγιδεύει τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ ἀντισταθεῖ στὴν Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, στοῦ Σαρκαμένο Θεό-Λόγο. Τό «φιλότιμο» τοῦ κάθε ἀγωνιστῆ τοῦ πνεύματος πρέπει νὰ τὸν ὠθεῖ νὰ ἐπιδιώκει μὲ κάθε δυνατό καὶ εὐλογημένο τρόπο, τὴ ματαίωση τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ σατανᾶ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ κατανοήσουμε ὅτι, ἂν δώσουμε τό παραμικρὸ δικαίωμα στοῦ

τήν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μέ σύνεση καί τότε ὁ Κύριος θά σέ βοηθήσει. Νά, αὐτή εἶναι ἡ ὁδός τῆς σωτηρίας. Ἄν σου ἀρέσει, βάδιζέ την καί ὁ Θεός θά σοῦ ἀπλώσει χέρι βοηθείας. Ἄν πάλι δέν θέλεις, τότε ἐσύ θά ἔλθεις ἀντιμέτωπος μέ τά ἀποτελέσματα τῆς ἐπιλογῆς σου. Διότι ὅποιος διατηρεῖ καί λειτουργεῖ τό θέλημά του, ἔχει, ὅχι μόνο τήν ἐξουσία ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλά καί τήν εὐθύνη. Ἄν ὅμως παραδώσεις τό θέλημά σου σέ ἄλλον, θά εἶσαι ἀμέριμνος καί ὁ ἄλλος θά σπκώσει τή δική σου μέριμνα. Διάλεξε ὅ,τι θέλεις.

238

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Τί εἶναι ἡ πανουργία καί τί εἶναι ἡ φρόνηση καί τί εἶναι ἡ ἀκεραιότητα μέ φρόνηση;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Σοῦ ἀνέφερα στό προηγούμενο γράμμα τήν πανουργία τοῦ φιδιοῦ σέ συσχέτιση μέ τή δική σου φρόνηση. Διότι ἡ πανουργία τοῦ διαβόλου φέρνει στὸν ἄνθρωπο ὅλες τίς δύσκολες ἐνθυμήσεις. Καί ἂν μείνει μ' αὐτές ὁ ἄνθρωπος ἐπεκτείνει τήν πανουργία του κατὰ τοῦ Θεοῦ⁴³. Διότι ὅλα ὅσα προέρχονται ἀπὸ τήν πανουργία ὁδηγοῦν στήν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ «κάθε σάπιο δέντρο ἀποδίδει σάπιους καρπούς» (Ματθ. 7, 17). Ἐνῶ ἀντίθετα ἡ φρόνηση ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στή διάκριση.

Σοῦ εἶπα, ἀδελφέ, «κράτα τήν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς μέ σύνεση». Διότι οἱ λογισμοί καί οἱ σκέψεις πού ἀναπτύσσονται τότε στό νοῦ εἶναι καλοί καί ὠφέλιμοι, ἀφοῦ «κάθε δέντρο καλὸ παράγει καλοὺς καρπούς». Ἡ πανουργία δημιουργεῖ κάκωση στήν ψυχὴ καί στό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ἡ ἀκεραιότητα πού συνοδεύεται ἀπὸ σύνεση, ὁδηγεῖ στήν ἀνάπαυση τῶν λογισμῶν καί στήν ἡσυχία τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος καί φέρνει τόν ἄνθρωπο στήν αἰώνια ζωή.

Φρόντισε νά τά ἀποκτήσεις αὐτά καί θά σέ βοηθήσει ὁ Κύριος. Διότι πράγματι, αὐτό εἶναι τό θέλημά Του, ἡ σωτηρία κάθε ἀνθρώπου.

239

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Σέ παρακαλῶ, δέσποτα, βοήθησέ με. Μοῦ λέει ὁ λογισμός ὅτι χωρὶς ἡσυχία δέν μπορεῖς νά μετανοήσεις. Ἄν λοιπόν εἶναι δυνατόν, δώσε μου εὐλογία νά ἡσυχάσω λίγες μέρες καί εὐχου νά φυλάξω τήν ἡσυχία.

Ἀπόκρισις

Αἰ δελφέ, τὴν ἀπόκρισίν σου ἀπεδεξάμην, μᾶλλον δὲ καὶ ὁ Θεός, ὁ καὶ δυνάμενος συνεργῆσαι εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς τὸ συμφέρον σοι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ οὐ κατὰ τὸ θέλημά σου· καθὼς αὐτὸς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ποιεῖν οὐ τὸ ἴδιον θέλημα, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ καθὼς καὶ αὐτὸς τοῦ Πατρὸς. Καὶ μετ' αὐτὸν ἤπλωσα ἐπὶ σέ τὰς πτέρυγάς μου ἕως τῆς σήμερον καὶ βαστάζω σου τὰ βάρη καὶ τὰ παραπτώματα καὶ τὰς καταφρονήσεις τὰς περὶ τῶν λόγων μου πρὸς σέ, καὶ τὰς ἀμελείας· καὶ θεωρῶν ἐσκέπαζον, ὡς θεωρεῖ καὶ σκεπάζει τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας ὁ Θεός, ἀπεκδεχόμενός σε μετανοοῦντα. Σὺ δὲ ἐγένου ὡς ἄνθρωπος καθήμενος ὑπὸ δένδρον σκιάζον, καὶ ἐξηλθεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς ἥλιον ἕως οὗ ἐφλογίσθη τοῦ διαφθαρῆναι εἰς ἀπώλειαν. Καὶ ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἐνέδωκα. Ζῇ Κύριος καὶ μὴ θαυμάσης. Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς εἰς ἑαυτὸν ᾤμοσε, «μὴ θέλειν τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Καὶ ἐπεὶ οὐκ ἐπιστρέφει, μένη ἐν τῇ ἀπωλείᾳ.

Σὺ δέ, τέκνον, ὀξύγλυκα ᾔτησας –ὀξύδιον λέγω τὸ θέλημά σου καὶ μέλι τὴν μετάνοιάν σου– λέγων, ἐπίτρεψόν μοι ἡσυχάσαι ὀλίγας ἡμέρας, ὡς ὁμολογουμένως εἰδὼς τὸ συμφέρον, καὶ τοῦτο ὑψηλοφροσύνη ἐστί· ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, ὁδήγησόν με εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, γινῶναι, ὅπως κοπιῶ ὑπὲρ σοῦ, φειδόμενος μὴ ἀπολέσθαι σε. Ἀλλὰ χρεῖα τῆς συνεργίας σου ὀλίγον ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

Ἰδοὺ δίδωμί σοι ἐντολήν εἰς σωτηρίαν, ἣν ἐὰν φυλάξης, βαστάζω τὸ κατὰ σοῦ χειρόγραφον· καὶ οὐδὲ ἀφῶ σε οὐδὲ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι, χάριτι Χριστοῦ. Μὴ ἀπατηθῇς ἐν κορτασίᾳ κοιλίας, μηδὲ ἐκτὸς τῆς τοῦ σώματος χρεῖας ἡδυνθῇς τοῦ μεταλαβεῖν βρώματος ἢ πόματος· καὶ φύλαξον μὴ κρῖναί τινα· καὶ γενοῦ εὐπειθής, καὶ ἔρχη εἰς ταπείνωσιν, καὶ καίεται ἀπὸ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, δέχτηκα τήν ἐπιστολή μέ τά νέα αἰτήματά σου, ἀλλά περισσότερο ἀπό μένα τή δέχτηκε ὁ Θεός, ὁ Ὅποιος ἔχει καί τή δύναμη νά συνεργήσῃ σέ κάθε ἀγαθή ἐπιδίωξή σου μέ σκοπό τό δικό σου συμφέρον, σύμφωνα ὅμως μέ τό δικό Του θέλημα καί ὄχι μέ τό δικό σου· καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός μᾶς δίδαξε νά πράττουμε, ὄχι τό δικό μας θέλημα, ἀλλά τό δικό Του, ὅπως καί Ἐκεῖνος τοῦ Πατέρα Του. Καί νά ξέρεις, ὅτι, μετά ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστό, σέ πῆρα καί ἐγώ κάτω ἀπό τίς φτεροῦγες μου μέχρι σήμερα. Καί σπκῶνω τά δικά σου βάρη καί παραπτώματα καί κάθε καταφρόνηση τῶν συμβουλῶν ἢ τῶν ἐντολῶν πού σοῦ ἔχω δώσει καί κάθε ἀμέλειά σου. Καί μέχρι τώρα τά ἔβλεπα ὅλα αὐτά καί σέ σκέπαζα, ὅπως βλέπει ὁ Θεός καί σκεπάζει τίς ἁμαρτίες μας, περιμένοντάς σε νά μετανοήσεις. Ἀλλά ἐσύ ἔγινες σάν ἐκεῖνον τόν ἄνθρωπο πού, ἐνῶ καθόταν κάτω ἀπό ἕνα σκιερό δέντρο καί δροσιζόταν, ἔφυγε ἀπό τή σκιά καί πῆγε πρὸς τόν ἥλιο καί ἔφτασε στό σημεῖο νά καεῖ σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε νά καταστραφεῖ καί νά καθεῖ. Καί ὅμως ὅλα αὐτά δέν κατάφεραν νά μέ κάνουν νά παραιτηθῶ ἀπό τήν προσπάθειά μου. Ὁ Κύριος εἶναι Ζῶν καί Παντεπόπτης καί γνωρίζει τά πάντα καί δέν πρέπει νά ἐκπλαγεῖς μέ αὐτά πού σοῦ λέω. Διότι καί ὁ ἴδιος μέ ὄρκο δικό Του μᾶς ἔχει διαβεβαιώσει ὅτι δέν θέλει νά πεθάνει ὁ ἁμαρτωλὸς πρὶν νά ὁλοκληρώσῃ τή μετάνοιά του καί νά κερδίσει τήν αἰώνια καί ἀληθινὴ ζωὴ (Ἰεζ. 33, 11). Ὅταν ὅμως δέν μετανοεῖ, κολάζεται αἰώνια.

Ἐσύ ὅμως, τέκνο, ἐπιζητεῖς γλυκόξυνα πράγματα -ξύδι ἐννοῶ τό θέλημά σου καί μέλι τή μετάνοιά σου- λέγοντας «δός μου εὐλογία νά ζήσω ἡσυχαστικά λίγες ἡμέρες», ἐπειδὴ ὁμολογουμένως τό ἔκρινες ὡς συμφέρον σου. Ἀλλὰ αὐτό εἶναι ὑψηλοφροσύνη. Ἐπρεπε νά πεῖς «ὁδηγησέ με στήν ὁδὸ τοῦ Θεοῦ». Εἶθε ὁ Θεός νά φωτίσει τοὺς ὀφθαλμούς τῆς καρδιάς σου, γιὰ νά γνωρίσεις πόσο καί πῶς κοπιᾶζω γιὰ σένα, ἐπειδὴ φοβᾶμαι μήπως ἀπολεσθεῖς. Χρειάζεται ὅμως νά συνενγῇ καὶ σύ λίγο γιὰ τή δόξα τοῦ Θεοῦ καί σύμφωνα μέ τό Πανάγιο Θέλημα Του.

Νά, δές, θά σοῦ παραδώσω ἐντολή, γιὰ νά μπορέσεις νά σωθεῖς, τὴν ὁποία ἂν τὴ φυλάξεις, θά βαστάξω καί ἐγώ τό χειρόγραφο στό ὁποῖο εἶναι καταγεγραμμένα ὅλα ὅσα ἀπαιτοῦν τὴν ἀπώλεια τῆς σωτηρίας σου. Καί δέν πρόκειται νά σέ ἀφήσω οὔτε σ' αὐτό τὸν αἰῶνα οὔτε στό μέλλοντα, μέ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Μὴν ξεγελαστεῖς ἀπὸ τό διάβολο ἢ ἀπὸ τό πάθος τῆς γαστριμαργίας, ὥστε νά χορταίνεις τὴν κοιλιὰ σου, οὔτε νά παρυσυρθεῖς ἀπὸ φιληδονία, ὥστε νά τρῶς καί νά πίνεις περισσότερο ἀπ' ὅσο χρειάζεται τό σῶμα σου. Καί πρόσεχε νά μὴν κατακρίνεις κανένα. Ἐπίσης νά κρατᾷς τὴν ὑπακοή καί θά φθάσεις στήν ταπεινώση. Ἐφαρμόζοντας αὐτά, τά πάθη σου ὅλα θά καοῦν. Μὴ δυσ-

σοῦ πάντα τὰ πάθη. Καὶ μὴ δυσχεράνης νομίζων τὴν ἐντολὴν εἶναι βαρεῖαν· οὐκ ἔστι γὰρ ἄνευ κόπου καὶ φυλακῆς ἐντολῆς σωθῆναι τινα.

Ἰδοὺ οὖν ἔλαβον ἀπὸ σοῦ τὸ βάρος καὶ τὸ φορτίον καὶ τὸ χρέος καὶ ἰδοὺ νέος ἐγένου, ἰδοὺ ἀνεύθυνος, ἰδοὺ καθάρος. Μείνον λοιπὸν ἐν τῇ καθαρότητι. Ἀκουσον τοῦ Σωτῆρος λέγοντος· «ἰδοὺ ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται». Καὶ μὴ νομίσης ἄκοπον εἶναι τὸ σωθῆναι, ἰδρώτων γὰρ χρεῖα καὶ κόπου καὶ βίας. Μὴ καυνωθῆς τῷ σώματι, ἐπεὶ καταβάλλει σε· ἀκριβῶς γάρ, καὶ μεγάλοι, ἐὰν μὴ προσέχωσι, καταβάλλονται.

Ἀνδρίζου τὸ λοιπὸν, ἀδελφέ μου, καὶ φύλαξον τὰς ἐντολάς μου, μᾶλλον δὲ τὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ χαροποιεῖς με. Καὶ ὁ Κύριος φυλάττει σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ χαροποιεῖ σε εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Μελέτησον ταῦτα διὰ παντός· πόθησον σωθῆναι, καὶ σώζει σε ὁ Θεός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σμ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Συγχάρησόν μοι, κύριε Ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον· ἐπεὶ εἶπέ μοι ἡ ἀγίωσύνη σου, ὅτι ἰδοὺ ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι σου, καὶ ὁ ἄββᾶς Ἡσαΐας λέγει ὅτι ἕως οὗ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἥδονὴν αὐτῶν, ἀκμὴν οὐκ ἀφέθησαν· καὶ ἰδοὺ ἔχω τὴν ἥδονὴν αὐτῶν. Διὰ τὸν Κύριον, σαφηνίσόν μοι ταῦτα· θλίβεται γάρ μου ὁ λογισμός, λέγων, ὅτι τοιοῦτος ὢν, οὐκ ὤφειλες καταδέξασθαι χειροτονίαν, ὅτι καὶ κενοδοξίαν ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ βάρος· καὶ διστάζω λοιπὸν εἰς τὴν διακονίαν. Ἀμα δὲ καὶ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι, ὅτι λέγει μοι ὁ λογισμός, ὅτι ἐγκατελείφθην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ βαρυνθῆναι με πάνυ ἐπὶ τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ὑπὸ τῆς πορνείας.

44. Οἱ ἐντολές τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι ἓνας νομικός κώδικας πρὸς τὸν ὁποῖο ἂν συμμορφωθεῖ ὁ ἄνθρωπος θά ἀμειψθεῖ μέ τῇ σωτηρίᾳ. Οἱ ἐντολές ἀποτελοῦν προβολὴ τῆς θείας ζωῆς στὸ μεταπτωτικὸ γήινο ἐπίπεδο. Εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ, εἶναι στήν οὐσία τους αὐτοαποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, «εἶναι τὸ ἅκτιστον Φῶς ἐν τῷ ὁποίῳ ἀποκαλύπτεται οὗτος καθὼς ἐστὶ» (Ὁψόμεθα τὸν Θεὸν καθὼς ἐστὶ· Ἀρχιμ. Σωφρονίου Σακάρωφ, σελ. 235, Ἔκδ. Ἱερ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ).

Κατὰ συνέπεια, ὁ ἄνθρωπος πού φυλάσσει τίς ἐντολές, εὐεργετεῖται ὁ ἴδιος, διότι ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν γίνεται ἀγωγὸς τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ στή ζωὴ του. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔρχεται στήν κατάστασι τῆς «υἱοθεσίας», πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα, ἐφόσον «ὁ ἐντολὴν δεξάμενος καὶ ποιήσας αὐτήν, λαβὼν ἔχει μυστικῶς τὴν Ἀγίαν Τριάδα» (Μαξίμου Ὁμολ. Κεφ. Θεολογικά, Φιλοκ. Β΄, σελ. 83 α΄, Ἔκδ. Ἀστήρ).

44α. Εἰ δὲ θέλεις γνῶναι, εἰ γέγονεν ἐν σοὶ συγχάρησις τῶν ἁμαρτιῶν σου, τοῦτο σημεῖον ἐστὶ· ἐὰν μὴδὲν κινηθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὧν ἡμαρτες, ἢ ἄλλου λαλοῦντός σοι περὶ αὐτῶν μηκέτι γνῶς ὅποια ἦν, ἄρα ἐγένετό σοι ἔλεος. Εἰ δὲ ἔτι ζῶσιν ἐν σοὶ, κάτεχε αὐτὰ καὶ κλαῖε περὶ αὐτῶν» (Ἀββᾶ Ἡσαΐου: Φιλοκ. τόμ. 12, Ἀπόφθεγμα 13, σελ. 100, Ἔκδ. Γρηγόριος Παλαμᾶς).

νασκειήσεις, θεωρώντας βαριά τήν ἐντολή μου. Διότι δέν εἶναι δυνατόν χωρίς κόπο καί χωρίς τήν ἐφαρμογή τοῦ Θεοῦ θελήματος νά σωθεῖ κάποιος⁴⁴.

Νά λοιπόν, σοῦ πῆρα τό βάρος καί τό φόρτο καί τό χρέος καί δές πού ἔγινες νέος, ἀνεύθυνος, καθαρός. Μείνε λοιπόν στήν καθαρότητα. Ἄκουσε τό Σωτήρα πού λέει: «Νά, δές, ἔγινες ὑγιής! Μήν ἁμαρτάνεις πιά, γιά νά μήν πάθεις τίποτα χειρότερο» (Ἰωάν. 5, 14). Καί μή νομίσσεις ὅτι τό νά σωθεῖς δέν ἀπαιτεῖ κόπο, διότι εἶναι ἀνάγκη νά καταθέσεις ἰδρώτες, κόπο καί βία. Μή χαλαρώσεις καί ἐνδώσεις στό σῶμα, γιατί θά σέ καταβάλει. Διότι καί οἱ μεγάλοι, ἄν δέν προσέχουν μέ ἀκριβεία, καταβάλλονται.

Γίνε ἀνδρεῖος λοιπόν, ἀδελφέ μου καί φύλαξε τίς ἐντολές μου, καλύτερα θά λέγαμε τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, καί θά μοῦ δώσεις μεγάλη χαρά. Εἴθε ὁ Κύριος νά σέ φυλάξει ἀπό τόν πονηρό καί νά σέ γεμίσει χαρά στή Βασιλεία Του.

Τοῦτα τά λόγια νά τά μελετᾷς ἀδιάκοπα. Πόθησε νά σωθεῖς καί θά σέ σώσει ὁ Θεός, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

240

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα.

Συγχώρεσέ με, κύριε Ἀββά, γιά τήν Ἀγάπη τοῦ Κυρίου: Μοῦ εἶπε ἡ ἀγιωσύνη σου, «δές, σοῦ συγχωρέθηκαν οἱ ἁμαρτίες σου» καί ὁ ἄββάς Ἡσαΐας λέει ὅτι «ἔως ὅτου ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ τήν ἥδονή τους κάθε φορά πού τίς θυμᾶται, δέν τοῦ ἔχουν συγχωρεθεῖ ἀκόμη οἱ ἁμαρτίες του»^{44α}. Καί νά, πού ἐγώ διατηρῶ τήν ἥδονή τους. Γιά τόν Κύριο, διασαφηνίσέ μου τα αὐτά τά πράγματα, διότι κλονίζεται θλιβερά ὁ λογισμός μου καί μοῦ λέει: «Ἀφοῦ εἶσαι τέτοιος, δέν ἔπρεπε νά δεχτεῖς νά χειροτονηθεῖς, γιατί αὐτό σοῦ φέρνει κενοδοξία καί εἶναι μεγάλο βάρος εὐθύνης. Γι' αὐτό καί διστάζω νά διακονήσω στή Λειτουργία. Συγχρόνως δέ σέ παρακαλῶ νά μοῦ πεῖς κάτι, διότι ὁ λογισμός μου μοῦ λέει ὅτι ὁ Θεός μέ ἐγκατέλειψε⁴⁵, καί γι' αὐτό πολεμήθηκα πολύ δυνατά τήν περασμένη ἐβδομάδα ἀπό λογισμούς πορνείας.

45. Στό στάδιο τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα, εἶναι συνηθισμένο τό φαινόμενο νά αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ἐγκαταλειμμένος ἀπό τό Θεό. Αὐτό τό ὑποκειμενικό αἶσθημα – βίωμα, κάποτε κάποτε κρύβει καί μιᾷ «ἀντικειμενική» ὑπαιτιότητα στό Θεῖο θέλημα, πού οἱ ἐκκλησιαστικοί καί θεολογικοί διδασκαλοὶ τήν συμβολίζουν μέ τήν ἀγαπητική καί παιδευτική πρόθεση τοῦ Θεοῦ νά συμβάλει στήν πνευματική πρόοδο καί σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι ὅπως ἀκριβῶς ἡ στοργή τῆς μηρομάνας τήν κάνει νά κρύβεται ἀπό τό μικρό της, γιά νά καρεῖ πιό πολύ τότε πού θά τήν ἀναζητήσει.

Παρά τά ὅσα ἀναφέραμε πιό πάνω, τώρα στή συγκεκριμένη αὐτή διαπροσωπική σχέση, ὁ ὁσισ Βαρσανούφιος ἀπαντᾷ μέ τό «*δεῖξον τῷ διαβόλῳ ὅτι ζῆς τῷ Θεῷ...*». Μέ ἄλλα λόγια, μᾶς διδάσκει ὅτι ἔχουμε αἶσθημα ἐγκαταλείψεως ἀπό τό Θεό τότε πού ἀκόμη βρισκόμαστε στή θέση ἀνάγκης νά «χρησιμοποιοῦμε» τό Θεό, γιά νά ἐνισχύουμε τήν αἴσθησι τῆς ὀντότητάς μας. Ἀλλά

Ἀπόκρισις

Ὡς βουλῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων! ὦ ἀπάτης τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καὶ μισοκάλου καὶ μισανθρώπου ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τέλους διαβόλου! Ὁ-
τι, καθὼς ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, θέλει πάντας ἀνθρώπους ἀπολέσαι.
Ἀδελφέ, εἰπὼν σοι, ὅτι ἀφέθησάν σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πρότερον, οὐχὶ δὲ
ὅτι καὶ οἱ πόλεμοι αὐτῶν ἀπῆλθον, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγῶνι στήκει ὁ ἄνθρωπος. Καὶ
εἰ οὐκ εἶχες ἁμαρτίας, ἔφερέ σοι τὴν ἡδονὴν αὐτῶν· καὶ ὅτι εἶχες πάλιν, τὸ
αὐτὸ ποιεῖ φέρων σοι τὴν ἡδονὴν αὐτῶν. Ὁ τρόπος δέ, ὃν εἶπεν ὁ ἄββας
Ἡσαΐας, περὶ τῶν ἡδονῶν ἐστὶ καὶ τῶν ἐργαζομένων αὐτάς· καὶ γὰρ ἄλλο
ἐστὶ τὸ μνημονεῦσαι τινα τῆς τοῦ μέλιτος γλυκύτητος καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἔχειν
σὺν τῇ μνήμῃ τὴν γεῦσιν. Ὡστε οὖν τῷ μνημονεύοντι τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἡ-
δονῆς, μὴ πράττοντι δὲ τὰ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ἀντιλέγοντι καὶ ἀνταγωνιζομένῳ
τῷ τοιοῦτῳ ἀφέθησαν αἱ πρότερον ἁμαρτίαι. Ἀλλὰ ταῦτά εἰσι τὰ μηχανήματα
τοῦ ἀντιδίκου καὶ ἀντικειμένου ἡμῖν, τοῦ αἰεὶ θέλοντος καταπιεῖν ζῶντας τοὺς
ἀνθρώπους, ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν σωτηρίας καὶ ἀνελπιστίαν ζωῆς αἰωνίου ἐνέγ-
κη τοὺς μὴ ἐστηριγμένους ἐν τῇ στερεῇ πέτρᾳ τῆς πίστεως, ἥς κατὰ τὸ μέτρον
ἕκαστος λήφεται. Τήρησον οὖν σεαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἵνα μὴ τελείως ἐμπέσης
εἰς τὰς χεῖρας τοῦ διαβόλου, καὶ ἔλεει σε ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας Κύριος.

δέν εἶναι δυνατόν νά δημιουργηθεῖ τέτοιο αἶσθημα σ' αὐτόν πού εἶναι ὁλόκαρδα καί δουλικά
ἀφοσιωμένος στό Θεό. Αὐτόν τόν ἄνθρωπο «τόν παρατάει» ὁ διάβολος· δέν τόν ἀφήνει ὁ
Θεός.

46. Βλέπε στή φλζ' Ἀπόκριση ποιό εἶναι τό σημεῖο καί ἡ ἔνδειξη τῆς συγχωρήσεως τῶν
ἁμαρτιῶν. Τό σημεῖο αὐτό εἶναι: Τό νά μισήσεις τίς ἁμαρτίες καί νά μὴν τίς ἐπαναλάβεις πλέον.
Ἄν ὅμως ἀκόμα ὁ ἄνθρωπος ἐντρυφᾷ σ' αὐτές καί ἡ καρδιά του κλίνει σ' αὐτές, εἶναι ἀπόδειξη
ὅτι δέν τοῦ συγχωρήθηκαν οἱ ἁμαρτίες του, ἀλλά ὑπόκειται σ' αὐτές.

(Σχόλιο ἁγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 149).

47. Διπλαδὶ ἔχω τὴν προσβολή καί ἀπλή μνήμη τῆς ἡδονῆς τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν ὁποία φέρνει
ὁ διάβολος στή φαντασία μου (Σχόλιο ἁγ. Νικοδήμου, ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 149).

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης κάνει ἐπίσης ἀκριβῆ διάκριση ὅλων αὐτῶν τῶν σταδίων
τῶν σχετικῶν μέ τῇ βίωσιν τῆς ἁμαρτίας στό «Ἐξομολογητάριον». Διακρίνει λοιπὸν τρία στάδια:
Τὴν προσβολή, τὸ συνδυασμό καί τὴ συγκατάθεση.

Προσβολή εἶναι «ἡ ἀπλῶς γινομένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὑπόμνησις καὶ ἐνθύμησις, οἷον κάμε
τοῦτο ἢ τοῦτο». Τὴν προσβολή πολλοὶ τῶν Πατέρων τὴν ὀνομάζουν πρωτόνοια. Ὑπάρχει βέβαια
ἡ ἀπλή προσβολή πού γίνεται κατ' ἐπιβουλὴ τοῦ διαβόλου καί ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖται τελείως
ἀνεύθυνος, γι' αὐτὸ καί δέν ἐπιτιμᾶται στὴν περίπτωσιν αὐτή. Ὑπάρχει ὅμως καί προσβολή πού
γίνεται λόγῳ τῆς ἀργίας καί τῆς ἀμέλειας τῆς ψυχῆς. Αὐτὴ ἡ προσβολή δέν παραμένει ἀνεπιτίμητη.

Δεύτερο στάδιο εἶναι ὁ συνδυασμός, δηλαδὴ «νὰ συνομιλήσῃ ἡ ψυχὴ μὲ τὸ φανέν, ἤγουν νὰ
συλλογισθῇ ἢ μὲ πάθος ἢ χωρὶς πάθος». Καί ὁ συνδυασμός πού γίνεται μὲ πάθος ὑφίσταται
ἐπιτίμιο.

Τρίτο στάδιο εἶναι α) ἡ πάλιν, «κατὰ τὴν ὁποίαν ἐὰν μὴ θέλῃ ἡ ψυχὴ νικᾷ τὸν λογισμόν ἢ νι-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

⊖ αυμάζω καὶ ἀπορῶ, ἀδελφέ, πῶς δέν κατανοεῖς τὰ κακόβουλα σχέδια τῶν καταχθόνιων δαιμόνων! Πῶς δέν βλέπεις τὴν ἀπατηλὴ παγίδα πού σου ἔστησε ὁ μισόκαλος καὶ μισάνθρωπος ἀρχηγός τους, αὐτός πού ἔχει ἀδιάκοπο καὶ μόνιμο ἔργο του τὴ διαβολή! Διότι ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὀριστικὰ ἀντιτάχθηκε καὶ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Θεό θέλει νά ὀδηγήσει στὴν ἀπώλεια κάθε ἄνθρωπο. Ὁ ἀδελφέ, σοῦ εἶπα ὅτι «σοῦ συγχωρέθηκαν οἱ ἁμαρτίες σου οἱ προηγούμενες»⁴⁶. Ὁχι ὅμως ὅτι ἔπαψαν καὶ οἱ πόλεμοι πού προέρχονται ἀπ' αὐτές, διότι ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται συνεχῶς στὸν ἀγῶνα. Καὶ ἁμαρτίες νά μὴν εἶχες, ἐκεῖνος θά σοῦ ἔφερνε στό νοῦ τὴν ἡδονή τους. Καὶ πάλι τώρα πού συμβαίνει στό παρελθόν σου νά ἀναφέρονται κάποιες, αὐτός τὸ ἴδιο κάνει. Σέ πειράζει μέ τὴ μνήμη τῆς ἡδονῆς τους⁴⁷. Ἐκεῖνο δέ πού λέει ὁ ἀββάς Ἡσαΐας γιὰ τὶς ἡδονές, ἀναφέρεται σ' αὐτοὺς πού τὶς ἐνεργοῦν. Διότι ἄλλο εἶναι νά θυμηθεῖ κάποιος τὸ μέλι καὶ ἄλλο εἶναι νά ἔχει μαζί μέ τὴ θύμηση καὶ τὴ γεύση⁴⁸. Ὡστε λοιπόν σ' αὐτόν πού θυμᾶται μέν τὴν ἡδονή πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, δέν ἐνεργεῖ ὅμως τὰ μέσα πού θά τοῦ φέρουν πάλι τὴν ἡδονή, ἀλλὰ ἀντιλέγει καὶ ἀγωνίζεται ἐναντίον τους, σ' ἓναν τέτοιον ἄνθρωπο συγχωρήθηκαν οἱ προηγούμενες ἁμαρτίες του. Ὅμως αὐτὰ εἶναι τὰ τεχνάσματα καὶ οἱ μέθοδοι τοῦ ἀντίδικου καὶ ἐχθροῦ μας, ἐκεῖνου πού ἔχει ἀκόρεστη ἐπιθυμία νά καταπιεῖ ζῶντες τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νά ὀδηγήσει, ὅσους δέν στηρίζονται στὴ στερεὰ πέτρα τῆς πίστεως, σέ ἀπόγνωση γιὰ τὴ σωτηρία τους καὶ σέ ἀνελπιστία γιὰ τὴν αἰώνια ζωή, τὴν ὁποία θά λάβει ὁ καθένας μας, σύμφωνα μέ τὰ μέτρα του. Συνεπῶς, φύλαξε τὸν ἑαυτό σου ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ διαβολικὰ παγιδεύματα, γιὰ νά μὴν πέσεις παντελῶς στὰ χέρια τοῦ διαβόλου καὶ θά σέ ἐλεήσει ὁ Κύριος, ὁ Ὅποιος ζεῖ στοὺς αἰῶνες.

κᾶται ἀπ' αὐτόν». Κατὰ τὴν πάλιν, ἐάν νικήσει ἡ ψυχὴ, γίνεται αἰτία νά λάβει στέφανα, ἐάν ὅμως νικηθεῖ, λαβαίνει κόλαση καὶ τιμωρία. Καὶ β) ἡ συγκατάθεσις, ἡ ὁποία εἶναι «μία ἐνδοσις καὶ συγκατάνευσις ἡδονικὴ τῆς ψυχῆς» πρὸς τὸν ἐμπάθῃ λογισμό πού τὴν πολεμεῖ, «διὰ τὴν ὁποίαν», λέει ὁ Ἰωάννης ὁ Νηπτευτής, «ὅτι γίνεται ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν ἐπιμιμίαν» (βλ. Ἐξομολογητήριον Ἀγ. Νικοδήμου, σελ. 118-120, Ἐκδ. Ἀγ. Νικόδημος).

48. Γεῦσις ἐδῶ, ὅπως νομίζω, ἐννοεῖ ὁ Ἅγιος τὸ συνδυασμὸ ἢ καὶ τὴ συγκατάθεσις στὴν ἡδονὴ τῆς ἁμαρτίας, τὴν ὁποία ἔπραξε παλαιότερα ὁ ἄνθρωπος. Σέ ἓναν τέτοιο ἄνθρωπο, πού θεληματικὰ πέφτει στό συνδυασμὸ καὶ ἐκούσια κλίνει καὶ συγκατατίθεται στὴν ἡδονὴ τῶν ἁμαρτιῶν πού διέπραξε παλαιότερα, ἴσως λόγω τῆς συνήθειας καὶ ἔξωτος πού ἀπέκτιψε πρὸς τὴν ἁμαρτία- σέ αὐτόν τόν ἄνθρωπο δέν ἔχουν συγχωρεθεῖ οἱ ἁμαρτίες, κατὰ τὸν ἅγιο Βαρσανούφιο. Σ' ἐκεῖνον ὅμως πού ἀγωνίζεται νά μὴν πέσει στό συνδυασμὸ οὔτε νά συγκατατεθεῖ στὴν ἡδονὴ τῶν προηγούμενων του ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ ἀντιλέγει καὶ παλεύει μέ αὐτές, λόγω τοῦ μίσους πού ἀπόκτιψε γιὰ τὴν ἁμαρτία, σ' αὐτόν ἔχουν συγχωρεθεῖ οἱ ἁμαρτίες του.

(Σχόλιο ἁγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἐκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 149).

Περὶ δὲ τῆς χειροτονίας, τίς τολμᾷ ἑαυτὸν λέγειν ἄξιον, εἰ μὴ ὁ μαινόμενος μετὰ ἀληθείας καὶ ἀκριβῶς ἐπιλαθόμενος ἑαυτοῦ; Λοιπὸν κατακρίνων σεαυτὸν, λειτουργήσῃς τῷ Θεῷ ἐν τῷ δοθέντι σοι κλήρῳ, καὶ αὐτοῦ ἐστὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ βοήθεια καὶ ἡ δύναμις. Ἐν τῇ Λειτουργίᾳ δὲ μνημόνευε λέγων· «δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ»· καὶ «ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα». Μὴ φοβηθῇς· οὐκ ἐγκατελείφθης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ ἡμεῖς οὐκ ἐγκαταλείψωμεν αὐτόν, αὐτὸς οὐ καταλιμπάνει ἡμᾶς· θέλημα γὰρ αὐτοῦ ἐστὶ, τὸ ἐπιστρέψαι ἡμᾶς καὶ σωθῆναι.

Τὸ δὲ βαρνηθῆναι σε ὑπὸ τῆς πορνείας πάνυ, γίνεται ἀπὸ τοῦ διαλογίζεσθαι κατὰ τοῦ πλησίον καὶ κρίνειν αὐτόν· ἔσται δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ παρρησιάζεσθαι μεθ' ὧν εἶπὸν σοι μὴ παρρησιάζεσθαι. Εἰ οἱ κατὰ κόσμον πλουτεῖν βουλόμενοι κινδυνεύουσι πολλάκις ἐν θαλάσῃ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ ὑπομένουσι, πόσῳ γε μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν προσδοκῶντες καὶ κληθῆναι τέκνα Θεοῦ; Οἱ ἀκούοντες, ὅτι «οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας»; Ἀκμὴν οὐ μέχρις αἵματος ἀντικατέστης πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ παραλῦν ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας; Τί ὑπέμεινας; τί ἐβάστασας; ποίους πειρασμοὺς ποικίλους καίρων ὑπέμεινας;

Αἱ! κοιμώμενε μοναχέ, δεῖξον τῷ διαβόλῳ ὅτι ζῇς τῷ Θεῷ, φεύγων πρὸς αὐτόν, <κινῶν> τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, κολυμβῶν τῇ προσβολῇ τῶν νοητῶν κυμάτων τῶν ἀναβαινόντων ἕως τῶν οὐρανῶν καὶ καταβαινόντων ἕως τῶν ἀβύσσων. Μαρτύρομαί σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡπλωται μετὰ σοῦ ἡ καρδία μου, ὥς οἶδεν ὁ πλάσας αὐτὴν Θεός· καὶ παραθεῖς ἐν αὐτῇ τὴν διαθήκην τῶν φυλαττομένων ἐν αὐτῇ ἀγίων ἐντολῶν, τοῦ ἐξαγαγεῖν σε ἀπὸ τοῦ σκότους, δυνάμει Θεοῦ εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς κατακρίσεως εἰς τὴν ζωὴν τῆς δικαιοσύνης.

Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ· ἐκτός γὰρ κόπου καὶ ταπεινώσεως σωθῆναι ἀδύνατον.

49. Σὲ μιά αὐστηρὴ ἀσκητικὴ, ἔστω καὶ παιδαγωγικὴ σχέση, δημιουργεῖ ἔντονη ἐκπληξη μιά τόσο τρυφερὴ καὶ ἀγαπητικὴ ἔκφραση. Ὅποιος μεθ' ἀπὸ θεϊκοῦ ἔρωτα εἶναι τόσο πυρακτωμένος, ὥστε δέν φοβάται «σατανικὴ ἴωση» καὶ τῆς θεϊκῆς ἐρωτικῆς ἀναφορᾶς του πρὸς τὸν πλησίον. Σὲ μιά τέτοια βάση μπορεῖ κανεὶς ἀκίνδυνα νὰ δεχτεῖ τὸν «ἐρωτικό» χαρακτῆρα στὶς δια-

“Όσο γιά τή χειροτονία, ποιός τολμᾶ νά ὀνομάσει τόν ἑαυτό του ἄξιο, παρά μόνο ὁποῖος εἶναι παράφρων πραγματικά καί γι’ αὐτό ἀκριβῶς δέν ἔχει συνείδηση οὔτε ἐλέγχει τόν ἑαυτό του; Λοιπόν, κατακρίνοντας τόν ἑαυτό σου, πρόσφερε τή Λειτουργία σου πρὸς τὸ Θεό, σύμφωνα μέ τὸ βαθμὸ τῆς ἱερωσύνης σου (πού σοῦ δόθηκε μέ τή χειροτονία σου) καί εἶναι δικό Του τὸ ἔλεος καί ἡ βοήθεια καί ἡ δύναμη. Τὴν ὥρα δέ τῆς Θείας Λειτουργίας νά μνημονεύεις καί νά λές: «Ύπηρετῆστε μέ φόβο καί σεβασμὸ τόν Κύριο καί πληρωθεῖτε ἀπὸ τὴν ἀγαλλίαση πού γεννᾷ ὁ πρὸς Αὐτόν τρόμος» (Ψαλμ. 2, 11). Καί τό: «Ἐκεῖνος εἶναι πού κάνει τοὺς Ἀγγέλους του πνεύματα καί τοὺς λειτουργοὺς του σάν φλόγα φωτιᾶς» (Ψαλμ. 103, 4). Μὴ φοβᾶσαι, δέν σέ ἐγκατέλειψε ὁ Θεός, διότι εἶναι ἀλήθεια ὅτι δέν μᾶς ἐγκαταλείπει, ἂν δέν Τόν ἐγκαταλείψουμε πρῶτα ἑμεῖς, ἀφοῦ θέλημά Του εἶναι νά μετανοήσουμε καί νά σωθοῦμε.

Τὸ ὅτι πάλι πολεμήθηκες ἀπὸ λογισμοὺς πορνείας τόσο πολύ, προέρχεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι σκέπτεσαι ἐνάντια στὸν πλησίον σου καί τόν κατακρίνεις. Μπορεῖ νά ὀφείλεται καί στὸ ὅτι συμπεριφέρεσαι μέ παρηρησία πρὸς αὐτοὺς πού σοῦ ἔχω πεῖ νά μὴ συμπεριφέρεσαι ἔτσι. Ἄν αὐτοὶ πού θέλουν νά πλουτήσουν στὸν κόσμο κινδυνεύουν πολλές φορές στή θάλασσα καί ὑπομένουν ὁδοιπορίες, πόσο περισσότερο ἑμεῖς πρέπει νά διακινδυνεύουμε, οἱ ὁποῖοι προσδοκᾶμε τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν καί θέλουμε νά ὀνομαστοῦμε τέκνα Θεοῦ; Ἐμεῖς πού ἔχουμε ἀκούσει ἀπὸ τὸ Σωτῆρα ὅτι «ἡ πάλη μας δέν εἶναι πρὸς αἷμα καί σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τίς ἀρχές καί τίς ἐξουσίες»; (Ἐφ. 6, 12). Δέν ἔφτασες λοιπόν ἀκόμη νά ἀντισταθεῖς πρὸς τὴν ἁμαρτία, μέχρι τοῦ σημείου νά χύσεις αἷμα, καί παραλύεις ἀπὸ τὴν ἀκηδία; Τί ὑπέμεινες; Τί βάσταξες; Ποιοὶ εἶναι οἱ ποικίλοι πειρασμοὶ πού σήκωσες χαρούμενος;

Ἐ, κοιμισμένε μοναχέ, δειξε στὸ διάβολο ὅτι ζεῖς γιά τὸ Θεό, καταφεύγοντας πρὸς Αὐτόν, κουνώντας τὰ χέρια καί τὰ πόδια, κολυμπώντας ἐνάντια στὰ ἐπιτιθέμενα νοτιὰ κύματα, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος φτάνει ὡς τὸν οὐρανὸ καί τὸ βάθος τους ὡς τὴν ἄβυσσο. Σέ διαβεβαιώνω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι ἡ καρδιά μου ἔχει ἀπλωθεῖ ὡς ἐκεῖ πού βρίσκεσαι ἐσὺ⁴⁹, ὅπως τὸ γνωρίζει Ἐκεῖνος πού τὴν ἐπλάσε καί ἔβαλε μέσα της τὴ διαθήκη τῶν ἀγίων ἐντολῶν Του, οἱ ὁποῖες ἐκτελοῦνται πλήρως, γιά νά σέ βγάλουν, μέ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸ σκοτάδι τοῦ θανάτου πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸ καί ἀπὸ τὸ θάνατο πού φέρνει ἡ κατάκριση στή ζωὴ τῆς δικαιοσύνης.

Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, ἀδελφέ! Διότι εἶναι ἀδύνατον νά σωθεῖ κανεὶς χωρὶς κόπο καί ταπεινώση.

προσωπικὲς ἀνθρώπινες σχέσεις, ὡς ζητούμενο καί ὡς στόχο. Δέν πρέπει ὅμως εὐκολα καὶ ἀβασάνιστα νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἀνεβασμένο στὸ ἐπίπεδο αὐτό.

σμα'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδή, Πάτερ, ἐκέλευσέ μοι ἡ ἀγιωσύνη σου λειτουργῆσαι, δῆλως-
σόν μοι παρακαλῶ, τί ὀφείλω λογίζεσθαι ἢ μελειτᾶν παρεστηκώς τῷ θυ-
σιαστηρίῳ, μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἢ μερίζων τὸν ἅγιον ἄρτον, ἢ ποτίζων
τὸ ἅγιον αἷμα, ἢ βαστάζων κοινωνίαν καὶ ἀπίων πρὸς τινα; Καὶ εἰ ὀφείλω
ἔχειν ἱμάτιον ἀφωρισμένον εἰς τὴν λειτουργικὴν χρεῖαν, ἢ περισκέλιον
φορέσαι περὶ τὸ σῶμα.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Α' δελφέ, ὅλα πνευματικῶς ἀλληγορεῖται καὶ σὺ σαρκικῶς ταῦτα νοεῖς.
Ὁ διακονῶν ὡς τὰ Χερουβὶμ ὀφείλει εἶναι, ὅλος ὀφθαλμός, ὅλος
νοῦς, τὰ ἄνω νοῶν καὶ φρονῶν, τὸν φόβον, τὸν τρόπον, τὴν δοξολο-
γίαν βαστάζει γὰρ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀθανάτου Βασιλέως. Λαμβάνει δέ
καὶ τὸ πρόσωπον τῶν Σεραφὶμ διὰ τὴν κραυγὴν τῆς δοξολογίας καὶ τὸ ριπί-
ζειν ὡς ἐν ταῖς ἀγίαις πτέρυξι τὰ κρυπτὰ μυστήρια, μνημονεύων διὰ τῶν πτε-
ρύγων τῆς ἀπὸ γῆς καὶ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων κουφότητος, κραυγάζων ἀδια-
λείπτως τῷ νοῖ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τῆς μεγα-
λοπρεποῦς δόξης τοῦ Θεοῦ ἡμῶν «Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος, Κύριος Σαββαώθ,

50. Ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ φαίνεται ὅτι ὁ ἀδελφός πού ρωτᾷ ἦταν διάκονος, ὅπως ἦδη τὸ
εἶπαμε καὶ ὅπως δηλώνεται εὐκρινέστερα καὶ στὰ προηγούμενα, στή σμγ' Ἑρώτησι. Ἀναφέρε-
ται δέ ἐδῶ ὅτι «μερίζει» τὸν ἅγιο Ἄρτο ὁ διάκονος καὶ ὄχι «μελίζει», διότι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μέ-
σω τῶν διακόνων μοιραζόταν τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ σ' αὐτοὺς πού δέν μπορούσαν νά πᾶνε στὴ
Θεία Λειτουργία, λόγῳ κάποιας εὐλογησ αἰτίας, ὅπως γράφει ὁ θεῖος Ἰουστίνος στὴν ὑπὲρ
Χριστιανῶν ἀπολογία του.

(Σχόλιο ἀγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 150).

51. Στὴ λειτουργικὴ γλῶσσα, «ἐν πολλοῖς» καὶ στὴ βιβλικὴ θεολογία, ἰδίως τῆς Π.Δ. ἡ ἀλληγο-
ρικὴ ὑποσήμεσις τῶν ἀληθειῶν εἶναι πολὺ συχνή. Στὴ συνέχεια τῆς ἀπάντησός του ὁ Ὅσιος
ἀναπτύσσει τὴ θέσιν του αὐτή. Τὸ θέμα πού δημιουργεῖται βρίσκεται στὴ διαφοροποιημένη στά-
ση τῶν θρησκοευμένων. Δυὸ εἶναι οἱ βασικὲς ὁμάδες πού διαφέρουν μεταξὺ τους. Ἡ μιά περιο-
ρίζεται μόνο στὰ ὑλικά καὶ ὑλόμορφα ἢ ἐξωτερικὰ τυπικὰ στοιχεῖα. Ἡ ἄλλη περιφρονεῖ τὰ
«ὑποσημαίνοντα» γιὰ νά τονήσει τὴ σημασία τῶν «ὑποσημαινομένων». Δοκητικὸς μονοφυσιτι-
σμός ἢ νεστοριανισμός. Τὸ πρόσωπο τοῦ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι θεανδρικό. Καὶ ἡ
Ἐκκλησία Του, ὡς τὸ Μυστικὸ Του Σῶμα, εἶναι θεανδρική. Καὶ ὅλα τὰ οὐσιώδη «ἐν τῇ Ἐκκλη-
σίᾳ» εἶναι θεανδρικά. Καὶ ὁ χριστιανός, γιὰ νά εἶναι ζῶν καὶ οὐσιώδης μέλος τῆς Ἐκκλησίας,
ὀφείλει νά διατηρεῖ τὸ θεανδρικό χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεώς του. Δέν μπορεῖ οὔτε νά
κυριαρχεῖται ἀπὸ ἰδεοληψία οὔτε νά μυωπάζει.

241

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα.

Πάτερ, ἐπειδὴ μέ παρότρυνε ἡ ἀγιωσύνη σου νὰ λειτουργήσω, δήλωσέ μου, σέ παρακαλῶ, τί πρέπει νὰ σκέπτομαι καὶ νὰ μελετῶ ὅταν στέκομαι στὸ θυσιαστήριο μαζί μέ τὸν πρεσβύτερο⁵⁰, ὅταν μοιράζω τὸν Ἅγιο Ἄρτο, ὅταν μεταδίδω τὸ Ἅγιο Αἷμα καὶ ὅταν, βαστάζοντας τὴ Θεία Κοινωνία, πηγαίνω νὰ κοινωνήσω κάποιον; Καὶ ἂν πρέπει νὰ ἔχω εἰδικὸ ἱμάτιο, μόνο γιὰ τὴ λειτουργικὴ χρῆση, καὶ νὰ φοράω περισκέλιο εἰδικὰ καθιερωμένο γιὰ τὴ Θεία Λειτουργία.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, ὅλα ἀλληγοροῦνται μέ νόημα πνευματικὸ καὶ ἐσύ τὰ ἐννοεῖς μέ νόημα σωματικόν⁵¹. Ὁ διάκονος ὀφείλει νὰ εἶναι ὅπως τὰ Χερουβὶμ, ὁλος ὀφθαλμός, ὁλος νοῦς, νοώντας καὶ φρονώντας τὰ ἄνω, νὰ βιώνει τὸ λατρευτικὸ δέος ὡς ἄγγελος, νὰ συγκλονίζεται ὡς ἀνάξιος, τιμημένος μέ ὑπερκόσμια διακονία καὶ νὰ καταυγάζεται ἀλλοιωμένος μέσα στὸ φῶς τῆς Θεϊκῆς φωτοχυσίας δοξολογώντας τὸ Θεόν⁵². Διότι πραγματικά βαστάζει τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ ἀθάνατου Βασιλιᾶ. Παρομοιάζεται δέ καὶ μέ τὰ Σεραφίμ ἀπὸ τὴν κραυγὴ τῆς δοξολογίας πού ἀναφέρει καὶ ἐπειδὴ «ριπίζει» σάν μέ ἅγια φτερά τὸν Ἰδιο τὸ Θεόν, τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦ Χριστό πού «κρύπτεται» μέσα στὰ Ἅγια Μυστήρια, ἔχοντας στὸ νοῦ του ὅτι τὰ φτερά συμβολίζουν τὴν ἀνύψωση ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀπὸ τὰ ὑλικά πράγματα, κραυγάζοντας ἀδιάλειπτα νοερά, μέσα στὸ ναὸ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, τὸν ἐπινίκιο ὕμνο τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξας τοῦ Θεοῦ μας· «Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος, Κύριος Σαβαώθ⁵³, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ

52. Ἡ διακονία τοῦ διακόνου, κατὰ τὴν ὥρα τῆς Θ. Λειτουργίας, εἶναι μίμηση τῆς διακονίας τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων πού δορυφοροῦν τὸ ἅγιο θυσιαστήριο. «Οἱ διάκονοι εἰς τύπον τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων ταῖς λεπταῖς τῶν λεπτῶν ὁραρίων πτέρυσιν, ὡς λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα προτρέχουσι» (Γερμανὸς Κωνσταντινουπόλεως, Migne 98, 393 C).

53. «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος κάνει μία σύγκριση ἀνάμεσα στὸν ὕμνο αὐτὸ καὶ στὴν ὥδή πού ἔψαλαν οἱ Ἑβραῖοι, ὅταν ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὴν αἰγυπτιακὴ τυραννία. Ἡ σύγκριση δείχνει πὼς ἡ λειτουργικὴ ἐπινίκιος ὥδή εἶναι πολὺ λαμπρότερη. Γιατί δέν καταποντίστηκαν οἱ Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ οἱ δαίμονες. Δέν νικήθηκε ὁ Φαραώ, ἀλλὰ ὁ διάβολος. Δέν κυριεύθηκαν ὅπλα αἰσθητά, ἀλλὰ καταργήθηκε ἡ κακία. Ὅχι στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα, ἀλλὰ στὸ λουτρό τῆς δεύτερης γέννησης, τὸ βάπτισμα. Δέν ἐξερχώμαστε γιὰ τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ μετακόμουμε γιὰ τὸν οὐρανόν. Δέν τρώμε μάννα, ἀλλὰ τρεφόμεστε μέ τὸ Δεσποτικὸ Σῶμα. Δέν πίνουμε νερό ἀπὸ τὴν πέτρα, ἀλλὰ Αἷμα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Χριστοῦ» (Migne 55, 210, βλ. καὶ «Ἡ Θεία Λειτουργία» Ἱερομονάχου Γρηγορίου, Ἐκδ. Δόμος Ἀθήνα 1982, σελ. 300).

πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου». Ἀπὸ δὲ τῆς φρικτῆς καὶ φοβερᾶς φωνῆς τοῦ κηρύγματος τούτου, ἐκπύπτει τρέμων ὁ διάβολος ἀπὸ τῆς αἰχμαλώτου ψυχῆς· φυγαδεύονται δὲ θορυβούμενοι καὶ καταισχυνόμενοι οἱ δαίμονες, ἀφέντες αὐτὴν ἐλευθέραν τῆς δουλείας αὐτῶν. Καὶ βλέπει λοιπὸν ὅτι ἀνέτειλεν αὐτῇ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· καὶ προσέχουσα βλέπει τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ἀθανάτου ἁμνοῦ, καὶ ἐπιποθεῖ ἐμπλησθῆναι τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ αἵματος. Καὶ τότε ἀκούει τοῦ μεγαλοφώνου Δαβὶδ βοῶντος καὶ λέγοντος· «γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος». Καὶ προσελθοῦσα ἐν φόβῳ, κοινωνὸς γίνεται τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος καὶ ἀνεξάλειπτος γίνεται ἡ γεῦσις ἐν αὐτῇ, φυλάττουσα αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πάθους.

Ταῦτα μελέτα, εἴτε παρεστηκῶς τοῖς ἀγίοις, εἴτε μερίζων ἢ ποτίζων ἢ βασιτάζων κοινωνίαν πρὸς τινα, ἢ συστέλλων τὰ Ἅγια, καὶ ἀπλῶς πᾶσαν λειτουργίαν ποιῶν τοῦ θυσιαστηρίου.

Περὶ δὲ τοῦ ἱματίου, πνευματικὴν κτῆσαι χλαμύδα, ἐν ἧπερ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός· τὰ δὲ περισκέλιά ἐστι, τὸ νεκρῶσαι τὰ μέλη.

Εἰπὲ δέ μοι, ἀδελφέ, ἐὰν φορέσῃ ἄνθρωπος ὁλοσήμερον πορφύραν καὶ ἡ πόρνος, καθαρίζει αὐτὸν τὸ ἱμάτιον ἀπὸ τῆς πορνείας ἢ τῶν ἄλλων παθῶν; Τί οὖν ποιήσουσιν οἱ ἄξιοι τῶν ἁγίων μυστηρίων καὶ ἀποροῦντες ἱματίων; Περὶ ἐνὸς χιτῶνος προσέταξεν ὁ Κύριος, τοῦτ' ἐστι τοῦ ἐνδύματος τῶν ἀρετῶν, οὗ καταξιώσαι πάντας ἡμᾶς ὁ Θεός, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

συμβ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Συγχάρησόν μοι, δέσποτα, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ἵνα ἁγιασθῶσι τὰ αἰσθητήριά μου. Καὶ ἐπειδὴ εἶπεν ἡ ἁγιωσύνη σου περὶ τοῦ διακόνου, ὅτι ὡς τὰ Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ ὀφείλει εἶναι, ἐγὼ δὲ μολύνομαι εἰς αὐτά, τί ποιήσω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα γένηταί μοι ἡ διακονία; Ταλαίπωρος γάρ εἰμι καὶ οὐ δύναμαι ἐγκρατεῦσθαι διὰ τὸν Θεὸν βοήθει μοι, ἵνα μὴ εἰς πάντα ἀπολέσω τὴν ψυχὴν μου.

54. Περισκελία εἶναι τὰ βρακία τῶν ἱερωμένων, τὰ ὅποια πρόσταζε ὁ Θεός, στὴν Παλαιά

γῆ τῆς δόξης σου». Ἀπό τῆ φρικτῆ τούτῃ καί φοβερῇ φωνῇ αὐτῆς τῆς διακήρυξης φεύγει μακριά τρέμοντας ὁ διάβολος καί ἀφήνει τὴν ψυχὴ πού εἶχε αἰχμαλωτίσει. Διώχνονται δέ κατατρομαγμένοι οἱ δαίμονες, ἐλευθερώνοντας τὴν ψυχὴ ἀπὸ τῆ δουλείας τους. Καί τότε βλέπει ἡ ψυχὴ ὅτι ἀνέτειλε σ' αὐτὴν τὸ φῶς τὸ ἀληθινό. Καί συγκεντρώνοντας τὴν προσοχὴ τῆς διακρίνει τὴν εὐπρέπεια τοῦ ἀθάνατου Ἀμνοῦ καί αὐξάνει ὁ πόθος τῆς νά χορτάσει ἀπὸ τὸ Σῶμα καί τὸ Αἷμα Του. Τότε ἀκούει τὸ βροντόφωνο Δαβὶδ νά φωνάζει καί νά λέει: «Γευθεῖτε καί θά δεῖτε ὅτι εἶναι ἀγαθός καί εὐεργετικός ὁ Κύριος» (Ψαλμ. 33, 9). Καί προσέρχεται ἡ ψυχὴ μέ φόβο καί κοινωνεῖ τὸ Σῶμα καί τὸ Αἷμα Του καί γίνεται ἡ γεύση αὐτῇ στὴν ψυχὴ ἀνεξάλεπτη, διαφυλάττοντάς την ἀπὸ κάθε πάθος.

Αὐτὰ νά μελετᾷς, εἴτε στέκεσαι διακονώντας δίπλα σέ ἁγίους πρεσβυτέρους, εἴτε μοιράζοντας τὸν Ἅγιον Ἄρτο ἢ μεταδίδοντας τὸ Ἅγιο Αἷμα, εἴτε βασιτάζοντας τῇ Θεῖα Κοινωνίᾳ γιὰ νά μεταλάβεις κάποιον ἢ συστέλλοντας τὰ Ἅγια καί γενικά ἐπιτελώντας ὅποιαδήποτε διακονία μέσα στοῦ θυσιαστήριου.

Ὅσο γιὰ τὸ ἱμάτιο, ἂν πρέπει νά ἔχεις εἰδικό γιὰ τὴ λειτουργικὴ χρῆση, σοῦ συνιστῶ νά ἀποκτήσεις τὴν πνευματικὴ χλαμύδα, μέ τὴν ὁποία εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Στὸ ἐρώτημά σου δέ γιὰ τὰ εἰδικὰ καθιερωμένα περισκέλια⁵⁴ κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἱερῆς διακονίας, νομίζω ὅτι τὸ καλύτερο περισκέλιο εἶναι ἡ «νέκρωση τῶν μελῶν τῆς ἁμαρτωλῆς σάρκας».

Πές μου, ἀδελφέ, ἂν φορέσει ὁ ἄνθρωπος ὀλομέταξη πορφύρα καί εἶναι πόρνος, τὸν καθαρίζει τὸ ἱμάτιο ἀπὸ τὴν πορνεία ἢ ἀπὸ τὰ ἄλλα του πάθη; Τί θά κάνουν τότε αὐτοὶ πού εἶναι ἄξιοι γιὰ τὰ Ἅγια Μυστήρια, δέν ἔχουν ὅμως ἱμάτια; Ὁ Κύριος ὑπέδειξε νά ἔχουμε ἓνα χιτῶνα, δηλαδή τὸ ἔνδυμα τῶν ἀρετῶν, τὸ ὁποῖο εἶθε νά μᾶς καταξιώσει νά ἀποκτήσουμε στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

242

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα:

Συγχώρεσέ με, δέσποτα, καί εὐχου γιὰ μένα γιὰ τὴν ἀγάπη πού τρέφεις πρὸς τὸν Κύριο, ὥστε νά ἁγιασθοῦν τὰ αἰσθητήριά μου. Καί ἐπειδὴ μοῦ εἶπε ἡ ἀγιωσύνη σου γιὰ τὸ διάκονο ὅτι ὀφείλει νά εἶναι ὅπως τὰ Χερουβὶμ καί τὰ Σεραφὶμ, ἀλλὰ ἐγὼ μολύνω τίς αἰσθήσεις μου, τί νά κάνω γιὰ νά μὴ μοῦ γίνει κατάκριμα ἡ διακονία; Διότι εἶμαι ταλαίπωρος καί δέν μπορῶ νά τηρήσω τὴν ἐγκράτεια στὸν τέλειο βαθμό. Γιὰ τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ βοήθησέ με, γιὰ νά μὴ χάσω τὴν ψυχὴ μου παντελῶς.

Διαθήκη, νά εἶναι λινά. (Σχόλιο ἁγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 151).

Ἀπόκρισις

Ποίησον τὴν διακονίαν σου ἔχειν πάντοτε τὴν μνήμην ταύτην, πῶς ὀφείλει εἶναι ὁ διάκονος καὶ πῶς εἶ, μνημονεύων τοῦ θανάτου, καὶ πῶς μέλλεις ἀπαντήσῃν τῷ Θεῷ· καὶ ἐν τῷ κατακρίνῃν σεαυτὸν ἀδιαλείπτως, κατανύσσεται σου ἡ καρδία δέξασθαι μετάνοιαν. Καὶ ὁ εἰπὼν διὰ τοῦ προφήτου, «εἰπὲ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς», αὐτὸς δικαιοῖ σε καὶ ἀθῶόν σε ποιεῖ ἀπὸ πάσης κατακρίσεως· φησὶ γάρ, «Θεὸς ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων»;

Καθὼς οὖν διαφόρως ἐδήλωσά σοι, κτῆσαι ταπεινώσιν, ὑπακοήν τε καὶ ὑποταγήν, καὶ σώζῃ· καὶ μὴ εἴπῃς ὅλως ἀντιλέγων, τί τοῦτο καὶ διατί ἐκεῖνο; Ἀλλὰ γενοῦ εὐπειθής, μάλιστα τῷ Ἀββᾶ σου, τῷ μετὰ Θεὸν φροντίζοντί σου καὶ πιστευθέντι σου τὴν ψυχὴν· καὶ ἐὰν σπουδάσῃς φυλάξαι ταῦτα, ἐγὼ ὑπερεκπερισσοῦ ποιῶ μου τὴν δύναμιν.

Ὁ Κύριος φυλάξοι καὶ σκεπάσοι σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν.

σμγ .

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εἰπέ μοι, Πάτερ, τί δοκιμάζεις ἵνα ποιήσω εἰς τὴν μικράν μου λειτουργίαν, ἣν ἔχω; Ἐὰν γὰρ μὴ ἀπὸ τῶν δαιμόνων χλευάζωμαι ὡς ἀεὶ, ἔως ἐνὸς ἱματίου, οὐκ ἡδέως ἔχω κρατῆσαι. Λοιπὸν εἴ τι κελεύεις ποιῶ, ὅπως ἐλεθῶ· ὁ Θεὸς γὰρ οἶδεν ὅτι ἐν πολλῇ ἀκαταστασίᾳ εἰμὶ καὶ πάθουσιν· εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ὅπως μὴ χωρισθῶ ἐκ τοῦ κόλπου ὑμῶν, κἄν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, εἰπεῖν γὰρ ἐν τῷ μέλλοντι αἰσχύνομαι διὰ τὰ πάθη μου.

55 Ἡ ἀδιάλειπτη αὐτομεμψία – αὐτοκατάκριση, ὅχι μόνο δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ κάποιο εἶδος «πνευματικοῦ» μαζοχισμοῦ, ἀλλά, ὡς κατεδαφιστική τῆς ὁποιασδήποτε ναρκισσιστικῆς περιαυτοασπασχόλησης, εἶναι πρόδρομος ἢ σύνδρομος τῆς προόδου στήν ἀδιάλειπτη προσευχή. Ἀρκεῖ νά γίνεται μέ τήν τήρηση τῶν νηπτικῶν προδιαγραφῶν, γιά νά μὴν ἐπέρχεται «ἡ ἄλλη ὁψη τοῦ νομίσματος» τῆς ναρκισσιστικῆς νοσηρότητας. Μπορεῖ κανεῖς νά ἀμφισβητήσῃς ὅτι τό

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Νά ἐκτελεῖς τή διακονία σου, ἔχοντας πάντοτε στό νοῦ σου ποιός ὀφείλει νά εἶναι ὁ διάκονος καί ποιός εἶσαι ἐσύ, διατηρώντας τή μνήμη τοῦ θανάτου καί πῶς κάποτε θά κληθεῖς νά δώσεις λόγο στό Θεό γιά τή ζωή σου. Καί κατακρίνοντας τόν ἑαυτό σου ἀδιάλειπτα⁵⁵ θά κατανύγεται ἡ καρδιά σου καί θά κλιμακώνεται μέσα στήν ψυχή σου διαρκῶς βελτιούμενη ἢ μετάνοια. Ἐκεῖνος δέ πού μᾶς εἶπε διά τοῦ Προφήτου, «ὁμολόγησε ἐσύ πρῶτος τίς ἁμαρτίες σου γιά νά δικαιωθεῖς καί νά συγχωρεθεῖς» (Ἦσ. 43, 26), Αὐτός θά σέ συγχωρέσει καί θά σέ ἀπαλλάξει ἀπό τήν αἰώνια καταδίκη, διότι λέει: «Ὁ Θεός εἶναι πού συγχωρεῖ καί δικαιώνει, ποιός εἶναι ἐκεῖνος πού μπορεῖ νά σέ κατακρίνει;» (Ρωμ. 8, 33).

Καθώς δέ σοῦ ἔχω πεῖ μέ πολλούς καί ποικίλους τρόπους, ἀπόκτησε ταπείνωση, ὑπακοή καί ὑποταγή καί θά σωθεῖς. Καί καθόλου νά μήν πεῖς ἀντιλέγοντας, «γιατί αὐτό» καί «γιατί ἐκεῖνο;» ἀλλά νά εἶσαι ὑπάκουος καί μάλιστα στόν Ἀββᾶ σου, ὁ ὁποῖος, μετά τό Θεό, φροντίζει γιά σένα καί στόν ὁποῖο ἔχει ἀνατεθεῖ ἡ εὐθύνη γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Ἄν λοιπόν φροντίσεις νά φυλάξεις αὐτές τίς ἐντολές μου καί ἐγώ θά κάνω ὅ,τι πρέπει, ἀκόμη καί πιό πάνω ἀπό τίς δυνάμεις μου.

Ὁ Κύριος νά σέ φυλάξει καί νά σέ σκεπάσει ἀπό τόν πονηρό. Ἀμήν.

243

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πές μου Πάτερ, τί θεωρεῖς σκόπιμο καί καλό νά κάνω κατά τήν ἐξυπηρέτηση τῆς μικρῆς αὐτῆς διακονίας πού μοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ; Διότι, ἂν δέν ἐμπαίζομαι ἀπό τοὺς δαίμονες, ὅπως γίνεται συνήθως, δέν μοῦ εἶναι εὐχάριστο καί δυνατό νά κυβερνηθῶ μέ ἐπιτυχία ἔστω καί πάνω στό θέμα ἑνός ἐνδύματος (ἐπενδύτου). Ἀλλά εἶμαι ἀποφασισμένος νά κάνω ὅ,τι εὐλογηθεῖς, γιά νά ἐλεηθῶ, διότι ὁ Θεός γνωρίζει ὅτι βρίσκομαι σέ μεγάλη ἀκαταστασία, γεμάτος πάθη. Εὐχου γιά μένα μόνο καί μόνο ἀπό τήν ἀγάπη σου πρὸς τόν Κύριο, γιά νά μή φύγω ἀπό τήν πνευματική σας ἀγκάλη, τουλάχιστον σ' αὐτή τή ζωή, γιατί γιά τήν ἄλλη ντρέπομαι νά μιλήσω, λόγω τῶν παθῶν μου.

φῶς φανερώνει ὅσα κρύβει τό σκοτάδι; Αὐτό τό φῶς ὁδηγεῖ στή μετάνοια καί τήν ὁλοκληρώνει ὡς «ἀτέλεστη τελειότητα»!

Ἀποκρίσις

Αἰδελφέ, τὸ βιάσασθαι ἑαυτὸν ἐν πᾶσι καὶ ἡ ταπείνωσις φέρει τινὰ εἰς προκοπὴν. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος οὕτω φησὶν· «ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι». Καὶ ἡμεῖς ὅτε ἐρρίψαμεν τὴν ὕλην ἐπάνω τοῦ Ἀββᾶ, καὶ οὐκ ἐκρατήσαμεν τίποτε εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν, ὁ Θεὸς οἶδε καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι οὐκ εἴχομεν, ὅτι χάριν ὀφείλει ἔχειν ἡμῖν, ἀλλ' ἡμεῖς εἴχομεν αὐτῷ χάριν ὅτι ἐβάστασεν ἡμῶν τὸ φορτίον καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς ἀμερίμνους. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος εἶπεν· «ὑποτασσόμενοι πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον». Καὶ ὁ Ἰάκωβος εἶπεν ὅτι, «ὅστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος». Καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶ, τὸ μὴ ἔχειν τινὰ ἴδιον θέλημα, ἀλλ' ἐν παντὶ ἑαυτὸν μέμφεσθαι, καὶ οὕτως εὐρίσκει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ χλευάσῃ αὐτὸν ὁ διάβολος μέγα φρονεῖν, ὅτι καλῶς ἐποίησεν, ἀπόλλυσι πάντα ὅσα ἐποίησε. Λοιπὸν ποιῶν ὁ ποιεῖς, ταπεινοφρόνει λέγων· συγκώρησόν μοι, Κύριε, ὅτι ἐβάρησα τὸν Ἀββᾶν, ρίψας ἐπάνω αὐτοῦ τὸ φορτίον μου. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς σώσει ἡμᾶς. Ἀμήν.

σμδ'

Ἄλλος ἀδελφὸς διάκονος παρρητεῖο λειτουργῆσαι ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ἐνθυμούμενος τὰς προλαβούσας ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου, ἅμα δὲ καὶ περὶ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ἀσθενείας· καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ταῦτα.

Ἀποκρίσις

Αἰδελφέ, ἐδίδασκεν ἡμᾶς ἡ Γραφὴ ὅτι «οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν κατὰ Χριστὸν διωκθήσονται». Πῶς δὲ καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ ἔσται διωκθῆναι; Ἐκ τῶν δαιμόνων, διωκόντων αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ

56. Στὸ μοναχισμό διαχρονικὰ παρουσιάζεται τὸ φαινόμενο πού ὑπαινίσσεται ὁ Ὅσιος. Μερικοὶ εἰσερχόμενοι στὸ Μοναχισμό ἐξακολουθοῦμε νὰ εἴμαστε φορεῖς ἐγωπάθειας. Μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἐγωπάθεια νομίζουμε ὅτι οἱ ἄλλοι εὐεργετοῦνται ἀπὸ τὴν παρουσία μας στὸ Μοναστήρι τους. Ἔτσι, ἀντὶ νὰ αἰσθανόμαστε εὐγνωμοσύνη πρὸς αὐτούς, θέλουμε νὰ τὴν ἐκφράξουμε ἀπὸ πλευρᾶς τους. Κάτι ἀνάλογο γίνεται καὶ στὴ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν πού ζοῦν στὸν κόσμον καὶ μάλιστα σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὴ συμμετοχὴ τους στὴν Ἑνορία, τὴν ἐνοριακὴ Εὐχαριστιακὴ Σύναξη, πού πρέπει νὰ βιώνεται σάν συμμετοχὴ σὲ «ιδιότυπον» ὑπερῶ τῆς Πεντηκοστῆς.

57. Ἡ ἐγωπάθεια καὶ πάλι στὸ προσκηνίον. Ἡ εὐδαιμονικὴ «τελειοθηρία» ἔχει σκοπὸ τὸ αἶσθημα τῆς «εὐεξίας». Αὐτὸ μεταφέρεται καὶ στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα καὶ τροφοδοτεῖ τὸ ἀμάρ-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, στήν πνευματική προκοπή μᾶς φέρνει τό νά ζοῦμε μέσα στήν ταπείνωση καί νά βιάζουμε τόν ἑαυτό μας σέ ὅλα. Διότι καί ὁ Ἀπόστολος καί τέτοιο μᾶς συνιστᾷ: «Σέ κάθε θέμα τῆς ζωῆς μας νά προτιμᾶμε τή στενή καί τεθλιμμένη ὁδό, χωρίς ὅμως νά ὀδηγούμαστε σέ ἀποδιοργάνωση καί αὐτοκαταστροφή» (Β΄ Κορ. 4, 8). Καί ἐμεῖς, ὅταν παραδώσαμε ὅλα τά ὑλικά μας πράγματα στόν Ἀββά καί δέν κρατήσαμε τίποτα δικό μας, ὁ Θεός γνωρίζει καί μαρτυρεῖ ὅτι δέν θεωρούσαμε πώς μᾶς ὀφείλει χάρη γι' αὐτό, ἀλλά ὅτι ἐμεῖς τοῦ χρωστάμε εὐγνωμοσύνη, διότι μᾶς βάσταξε τό φορτίο μας καί μᾶς ἔκανε ἀμέριμνους⁵⁶. Καί ὁ ἀπόστολος Πέτρος εἶπε: «Νά ὑποτάσσεσθε σέ κάθε ἀνθρώπινη ἐξουσία γιά τόν Κύριο» (πρβλ. Α΄ Πέτρ. 2, 13). Καί ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος λέει ὅτι «ὅποιος τηρήσει ὅλο τόν ὑπόλοιπο νόμο, παραβεῖ ὅμως ἓνα του σημεῖο, εἶναι ἔνοχος παραβάσεως ὅλου τοῦ νόμου» (Ἰακ. 2, 10). Γι' αὐτό λοιπόν δέν πρέπει νά ἔχει κανεῖς δικό του θέλημα, ἀλλά σέ ὅλα νά μέμφεται τόν ἑαυτό του καί ἔτσι βρίσκει τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Μπορεῖ βέβαια καί τότε νά τόν πλανήσῃ ὁ διάβολος πώς εἶναι σπουδαῖος καί πώς ὅ,τι ἔκανε εἶναι καλό καί νά χάσῃ ὅλα ὅσα ἔπραξε. Γι' αὐτό, κάνοντας τόν ἀγώνα σου, νά ταπεινοφρονεῖς⁵⁷, λέγοντας: Συγχώρεσέ με, Κύριε, γιατί ἐπιβάρυνα τόν Ἀββά, ρίχνοντας ἐπάνω του τό φορτίο μου. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός θά μᾶς σώσει. Γένοιτο.

244

Ἕνας ἄλλος ἀδελφός, διάκονος, δέν ᾔθελε νά λάβῃ μέρος στή Θεία Λειτουργία ἐπειδή ἔφερνε στό νοῦ του τίς προηγούμενες ἀμαρτίες του καί ρώτησε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, γι' αὐτό τό θέμα. Συγχρόνως δέ, τοῦ ἀνέφερε γιά τή σωματική του ἀσθένεια καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε τά ἑξῆς:

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, ἡ Γραφή μᾶς δίδαξε ὅτι «ὅσοι θέλουν νά ζήσουν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ, θά ὑποστοῦν διωγμούς» (Β΄ Τιμ. 3, 12). Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νά ὑποστοῦν διωγμούς τήν τωρινή ἐποχή; Ἀπό τοὺς δαίμονες πού θά

τημα τῆς αὐτοβαθμολόγησος καί τῆς αὐτοβράβευσος. Αὐτό «διευκολύνει» τίς ἐργασίες τοῦ διαβόλου ἀφάνταστα καί μέσα στήν ψυχὴ μας καί μέσα στό γενικώτερο ἐκκλησιαστικό κῶρο. Δέν εἶναι μόνο ἀσκητικό προαιρετικό ἄθλημα, ἀλλά εἶναι καί «ἐντολή Κυρίου» τό «ἀρχεῖος δοῦλός εἰμι». Γι' αὐτό καί ὁ Ὁσῖος φωνάζει: «ποιῶν ὃ ποιεῖς, ταπεινοφρόνε!...».

καὶ ἀπὸ τῆς λατρείας αὐτοῦ. Ἡ δὲ μετάνοια τῆς ἁμαρτίας, τὸ μὴκέτι ποιῆσαι ταύτην ἐστὶ καὶ τὸ ἀπέχεσθαι τῶν κακῶν, ἀπαλλαγὴ αὐτῶν ἐστι. Μὴ λυπήσουσί σε τὰ πρῶτα καὶ μὴ κωλύου τοῦ διακονῆσαι, μετὰ φόβου μέντοι καὶ τρόμου, τῷ Θεῷ, καὶ πρόσεχε ὅτι ἁγιασμός ἐστι τῇ ψυχῇ σου. Καὶ ἐὰν πιστεύῃς οὕτως, αἰεὶ τρέμεις τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τοῦ ἁγιασμοῦ.

Βάστασον οὖν τὰ πάθη καὶ τὰς θλίψεις εὐχαρίστως, ὅτι παιδεία ἐστὶ Θεοῦ, καὶ ἐλεεῖ σε καὶ γίνονται εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου.

σμε΄

Ἄλλος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Εἰπέ μοι, Πάτερ, εἰ φυσικός ἐστιν ὁ θυμὸς ἢ παρὰ φύσιν; Καὶ τίς ἡ τούτου διαφορά;

Ἀποκρίσις

Α * δελφέ, ἔστι θυμὸς φυσικός, καὶ ἔστι θυμὸς παρὰ φύσιν. Ὁ οὖν φυσικός μάχεται, ἵνα μὴ γένωνται τὰ τῆς ἐπιθυμίας θελήματα καὶ οὗτος οὐ δεῖται φαρμάκων, τεθεραπευμένος γάρ ἐστιν. Ὁ δὲ παρὰ φύσιν μάχεται, ἐὰν μὴ τελειωθῶσι τὰ θελήματα τῆς ἐπιθυμίας· οὗτος δεῖται φαρμάκων περισσοτέρων τῆς ἐπιθυμίας. Μείζων γὰρ τοῦ στρατιώτου ἐστὶν ὁ ἐπιχορηγῶν αὐτῷ τὴν δύναμιν καὶ ἐὰν κοπῇ, καταργεῖται ὁ στρατιώτης, μὴ εὐρίσκων δύναμιν.

σμς΄

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν Γέροντα.

Πόθεν ἔσχεν ὁ ἄνθρωπος τὰ πάθη;

Ἀποκρίσις

Κ αὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπαθῇ ἔκτισεν ὁ Θεός· διὰ δὲ τῆς παρακοῆς ἐξέπεσον εἰς πάθη.

τούς διώκουν από τό φόβο τοῦ Θεοῦ καί ἀπό τή λατρεία Του! Μετάνοια γιά τήν ἁμαρτία εἶναι τό νά μή διαπράξεις πλέον αὐτή τήν ἁμαρτία καί ἡ ἀποχή ἀπό τά κακά σημαίνει ἀπαλλαγή ἀπ' αὐτά. Νά μή σέ λυποῦν οἱ προηγούμενες ἁμαρτίες σου καί νά μήν ἐμποδιστεῖς ἀπ' αὐτές νά διακονεῖς τό Θεό, μέ φόβο βέβαια καί τρόπο. Καί πρόσεχε, διότι ἡ διακονία σου εἶναι ἁγιασμός γιά τήν ψυχή σου. Καί ἄν τό πιστεύεις αὐτό, πάντοτε θά τρέμεις, ὥστε νά μήν ἁμαρτάνεις καί χάσεις τόν ἁγιασμό.

Βάσταξε λοιπόν τίς ἀσθένειες καί τίς θλίψεις εὐχαρίστως, διότι εἶναι παιδεῖα τοῦ Θεοῦ καί θά σέ ἐλεήσει, θά ἀποβοῦν δέ πρὸς σωτηρία τῆς ψυχῆς σου.

245

Ἄλλος ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πές μου, Πάτερ, ἄν ὁ θυμός εἶναι φυσικός ἢ παρά φύση. Καί ποιά εἶναι ἡ διαφορά τοῦ παρά φύση ἀπό τό φυσικό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, ὑπάρχει ὁ φυσικός θυμός, ὑπάρχει καί ὁ παρά φύση. Ὁ φυσικός ὁμως ἀποσκοπεῖ στό νά μή γίνουν τά θελήματα πού ἀπαιτεῖ κάποια ἐπιθυμία μας. Καί αὐτός ὁ θυμός δέν χρειάζεται φάρμακα, διότι εἶναι θεραπευμένος. Ἀντίθετα, ὁ παρά φύση θυμός μάχεται, ἄν δέν πραγματοποιηθοῦν τά θελήματα κάποιας ἐπιθυμίας μας. Αὐτός ὁ θυμός χρειάζεται φαρμακοθεραπεία μεγαλύτερη ἀπ' ὅση χρειάζεται ἡ ἐπιθυμία. Διότι πραγματικά αὐτός πού ἐφοδιάζει καί ἐξοπλίζει τό στρατιώτη, εἶναι μεγαλύτερος καί ἰσχυρότερος ἀπ' αὐτόν. Καί εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἄν κοπεῖ ἡ ἐπιχορηγία πρὸς τό στρατιώτη, ὁ στρατιώτης αἰχμαλωτίζεται ἢ φονεύεται, διότι μένει χωρίς δύναμη καί ἐνίσχυση. (Δηλαδή γιά νά κοπεῖ ὁ παρά φύση θυμός πρέπει νά ἐκμηδενισθεῖ κάθε κακή ἐπιθυμία).

246

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, μεγάλο Γέροντα:

Ἀπό πού ἀπέκτησε ὁ ἄνθρωπος τά πάθη;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Καί τήν ψυχή καί τό σῶμα ὁ Θεός τά δημιούργησε ἀπαθῆ. Ἀλλά μέ τήν παρακοή ἔγιναν ἐμπαθή.

σμπ΄

Ἐτερος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Διὰ τὸν Κύριον, ἐπεὶ ὀκλοῦμαι ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς μου, εἰπέ μοι τί ποιήσω ἐλευθερωθῆναι ἀπ' αὐτῶν, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἀποκρίσεις

Αἰ δελφέ, ὁ θέλων σωθῆναι καὶ ἐπιποθῶν γενέσθαι τέκνον τοῦ Θεοῦ, ταπεινῶσιν κτησάσθω μεγάλην, ὑποταγὴν τε καὶ ὑπακοήν, καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον. Βλέπε, ὅτι σὺ εἶπας, εἰπέ μοι τί ἵνα ποιήσω· καὶ ἰδοὺ εἰπὸν σοι, κἀγὼ ἐγγυῶμαι, ὅτι οὐ κατακυριευθήσῃ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ οὐδὲ ὑπὸ τοῦ πάθους, καίονται γὰρ ὑπὸ τῆς ταπεινώσεως, ὥς ὑπὸ πυρός, καὶ γαληνῇ ἡ καρδιά φωτιζομένη ἐν Χριστῷ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σμπ΄

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα, δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀββᾶ αὐτοῦ συνοικῆσαι γέροντι καὶ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.

Πῶς ὀφείλω γνῶναι, Πάτερ, εἰ κατὰ Θεὸν κάθῃμαι ἢ βλάπτομαι ἐκ τοῦ μὴ εἶναι μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἀλλὰ κατὰ μόνας, καὶ τὰ πάθη δὲ θλίβουσίν με; Περὶ δὲ τῶν Ψαλμῶν πῶς κελεύεις, ἵνα ποιήσω; Ὅμοίως καὶ περὶ τοῦ ὕπνου· φοβοῦμαι γὰρ μήπως κυριεύσῃ μου· καὶ περὶ τῆς λήθης ὡσαύτως. Καὶ ἐπεὶ πολὺ ὀκλεῖ μοι τὸ αἰσχρὸν πάθος, τί ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς συγκαταθέσεως;

58. Γιά τοὺς ἄσχετους πρὸς τὸ μοναχισμό ἀναγνώστες, ἴσως καὶ μόνο ἡ διατύπωση νά φανεῖ ἀπαράδεκτη. Δέν εἶναι ὑποτίμηση ἀλλὰ «εἰδική» μέριμνα καὶ ἄσκηση· φυσικά, μέ σκοπὸ τῆ μοναχικῆ ἀρετῆ καὶ τῆ σωτηρίας. Πρακτικὴ μίμηση τοῦ «οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι...» (Ματθ. 20, 28). Δέν ἐγκαταλείπεται ὁ ἀδελφός ἀπὸ τὸν Ἡγούμενο καὶ τῆ Μονῆ. Εἶναι ἐνωμένος καὶ παρακολουθεῖται ἀδιάλειπτα. Μὲ τὴν εὐλογία τοὺς ἀναφέρεται καὶ στὸν ἐγκληιστο ὄσιο Γέροντα.

59. Προβληματισμός, ὑποτακτικὴ θέληση καὶ νηπτικὴ ἀσκητικότητα ἐπιβάλλουν τὴν ἐρώτηση αὐτῇ τοῦ μοναχοῦ πρὸς τὸν Ὅσιο. Ὁ ἀσκητικὸς ἔλεγχος καὶ ἡ περιοριστικὴ ἐγκράτεια στὸν ὕπνο δέν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλὰ μέσο καὶ ἐκφραση τῆς κυριαρχίας «τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς σαρκός» (τῆς «πεπτωκυίας» φύσης). Ἡ πράξη καθημερινὰ μᾶς ἀποκαλύπτει πόσο δύσκολο εἶναι ἡ διάκριση καὶ στὸ θέμα τοῦ ὕπνου. Ἡ ἀνάμιξη τῶν δαιμονικῶν ἐνδιαφερόντων στὸ θέμα αὐτὸ εἶναι τόσο πραγματικὴ ὅσο καὶ ὑπουλη.

247

Ένας άλλος αδελφός ρώτησε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Γιά τήν Ἀγάπη τοῦ Κυρίου, ἐπειδή ἐνοχλοῦμαι ἀπό τά πάθη τῆς ψυχῆς μου, πές μου τί νά κάνω γιά νά ἐλευθερωθῶ ἀπ' αὐτά καί εὖχου γιά μένα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, αὐτός πού θέλει νά σωθεῖ καί ποθεῖ μ' ὅλη του τήν ψυχή νά γίνει τέκνο τοῦ Θεοῦ, ἄς ἀποκτήσει μεγάλη ταπείνωση, ὑποταγή καί ὑπακοή καί τό ἀπαρρησίαστο. Πρόσεχε, διότι ἐσύ μέ ρώτησες «πές μου τί νά κάνω;» καί ἐγώ σοῦ ἀπαντῶ καί σοῦ ἐγγυῶμαι ὅτι δέν θά σέ κατακυριεύει ὁ ἐκθρός οὔτε τό πάθος, διότι καί τόν ἐκθρό καί τά πάθη τά κατακαίει ἡ ταπείνωση σάν φωτιά καί γαλπνεύει ἡ καρδιά μέσα στό φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

248

Ὁ ἴδιος ἀδελφός ἔκανε τήν ἐξῆς ἐρώτηση στόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, τότε πού ὁ Ἡγούμενος τοῦ Μοναστηριοῦ τόν ὄρισε νά συγκατοικήσει μέ ἕνα γέροντα μοναχό γιά νά τόν διακονεῖ.⁵⁸

Πῶς μπορῶ νά γνωρίζω, Πάτερ, ἄν κατά Θεό ἡσυχάζω ἐδῶ ἢ βλάπτομαι, ἀφοῦ δέν βρίσκομαι μέ τούς ἀδελφούς μου στό Κοινόβιο ἀλλά μόνος, ἐνῶ τά πάθη μέ πιέζουν καί μέ θλίβουν; Γιά τούς Ψαλμούς δέ, τί εὐλογεῖς νά κάνω; Καθώς καί γιά τόν ὕπνο, διότι φοβᾶμαι μήπως μέ κυριεύει⁵⁹. Πές μου ἀκόμη κάτι σχετικά μέ τή λήθη. Καί ἐπειδή πολὺ μέ ἐνοχλεῖ τό σαρκικό πάθος, πές μου, ποιό εἶναι τό σημεῖο τῆς συγκαταθέσεως⁶⁰.

60. Πολλές φορές, ἰδιαίτερα στό θέμα τοῦ σαρκικοῦ πολέμου, ἕνα τέτοιο ἐρώτημα δέν φανερώνει πνεῦμα μαθητείας στήν ἀσκητική, ἀλλά «ἐνοχικό τρόπο» πρό τῆς ἡδονῆς, πού ἡ συνειδητοποίηση μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «τῆς κάνουμε γλυκά μάτια». Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου ἀκριβῶς καί στό θέμα αὐτό βάζει τά πράγματα στή θέση τους. Ἐκεῖνο πού μᾶς χρειάζεται εἶναι εὐληκρύνεια στήν προαίρεση καί νήψη στήν ἐφαρμογή τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου. Ἡ συγκατάθεση εἶναι ὅταν δώσουμε, εἴτε θεωρητικά εἴτε πρακτικά, τό ἐπάνω χέρι στήν ἄρνηση τοῦ Θεοῦ Θελήματος, ἀκόμη καί ἀσυνείδητα, σέ ὅποιαδήποτε φάση ἡ μορφή ἀνταρσίας μας πρὸς Αὐτό.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὖν θέλῃς μαθεῖν, εἰ βλάβη ἢ ὠφελὴ κατ' ἰδίαν καθήμενος, ἔχε τοῦτο τὸ σημεῖον· ἐὰν καθ' ὑπακοὴν κάθῃ, μάθε ὅτι ὠφελῇ· φησὶ γάρ, «κρεῖσσον ὑπακοὴ ὑπὲρ θυσίαν». Ἐὰν δὲ ἀντιλέγῃς, βλάβη· θέλημα γάρ ἐστι κακόν. Οὐκ ἀπεχωρίσθης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου, μὴ γένοιτο! ἀλλ' ὁ Θεὸς ὠκονόμησεν, ἵνα κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματός σου ποιήσῃς σεαυτῷ μισθὸν διὰ τοῦ γέροντος.

Τὰ δὲ περὶ τῶν παθῶν, οὐ δύναται μὴ κινεῖσθαι κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς δοκιμὴν αὐτοῦ· ἀνὴρ γὰρ ἀπείραστος, ἀδόκιμος. Ἐπεὶ εἶπας ὅτι κατὰ μόνας κάθῃμαι, μὴ ἔχε οὕτως, ἐπεὶ βλάβη· οὐ γὰρ εἴ κατὰ μόνας, ἐὰν πιστεύῃς, ἀλλ' ἔχεις τὸν Θεόν, ὃ παρέθετό σε ὁ μέγας Γέρων καὶ τὴν εὐχὴν αὐτοῦ συνεργοῦσάν σοι. Μόνον ἄλλο οὐ θέλεις δεῖξαι, εἰ μὴ ὑπακοὴν καὶ σώζῃ. Οὐ βλάβη οὖν, μὴ φοβηθῇς.

Περὶ δὲ τῶν Ψαλμῶν, ὡς ποιοῦσιν οἱ ἀδελφοί, καὶ σὺ ποίησον, λέγων κατὰ ὥδην τρεῖς Ψαλμούς, καὶ βάλλων γονυκλισίας, καὶ οὐ κατακυριεύσει σου ὁ ὕπνος· ἐκτὸς ἀσθενείας, οὕτω κατὰ νύκτα ὀφείλεις ποιεῖν.

Ἡ λήθη ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς, γίνεται δὲ ἀπὸ καταφρονήσεως καὶ ἀμελείας.

Περὶ δὲ τοῦ αἰσχροῦ καὶ μιστοῦ πάθους, κόπου δεῖται καρδίας καὶ σώματος, ἵνα ἐκριζωθῇ· καρδίας, ἵνα ἀδιαλείπτως δέηται τοῦ Θεοῦ· σώματος δέ, ἵνα ὑπωπιασθῇ καὶ δουλαγωγηθῇ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ σημεῖον τῆς συγκαταθέσεώς ἐστι, τὸ ἀρέσαι τὸ πρᾶγμα τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἡδυνθῆναι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ αὐτὸ μελετῆσαι ἡδέως. Ἐὰν δέ τις ἀντιλέγῃ τῷ λογισμῷ καὶ πολεμῇ μὴ δέξασθαι αὐτόν, τοῦτο οὐκ ἔστι συγκατάθεσις, ἀλλὰ πόλεμος· καὶ τοῦτο φέρει εἰς δοκιμὴν καὶ προκοπὴν τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καθάρισται ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν σου καὶ ἐνδυναμώσῃ σε τῇ ἀγαθότητι αὐτοῦ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ σου. Ἀμήν.

61. Ἡ «λήθη» εἶναι σημαντικός ἀσκητικός - πνευματικός «τεχνικός» ὅρος. Ἀναφέρεται σὲ ψυχικὴ καὶ λειτουργικὴ κατάστασις τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας. Δὲν εἶναι οὐδέτερο φαινόμενο. Ἐχει πάντοτε ἀρνητικὴ σημασία. Κατὰ τὸν Ὅσιο συνυφαίνεται μὲ τὴν καταφρόνησιν καὶ τὴν ἀμέλεια, γιὰ τίς ὁποῖες θὰ λέγαμε ὅτι ἡ μία τροφοδοτεῖ τὴν ἄλλη ἢ ἡ μία παράγεται ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ οἱ δύο μᾶς δίνουν τὴ λήθη. Μποροῦμε βάσιμα νὰ ὑποψιαστοῦμε ὅτι ἡ «λήθη» ἔχει κάποια οὐσιαστικὴ συσχέτιση, ἂν ὅχι καὶ καθολικὴ ταύτιση, μὲ τὴν «ἀπάθησιν» ἢ τὴν «ἀκηδία». Εἶναι σύμπτωμα ἀποδιοργάνωσης καὶ παρακμῆς τῆς προσωπικότητας. Αἴτιο ἢ ἐνδειξη ἢ καὶ καρπὸς δαιμονικῆς δραστηριότητας «ὕψηλῳ ἐπιπέδῳ». Συμβολίζεται καὶ ἀπὸ τὴ λήθη τοῦ Ἰσραὴλ ποὺ βρίσκονταν στὴν αἰχμαλωσία τῶν Αἰγυπτίων.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ε'φόσον θέλεις νά μάθεις ἄν βλάπτεις ἢ ἄν ὠφελεῖσαι, ζώντας ὡς σύγ-κελλος διακονητής γέροντος μοναχοῦ, ἔχε ὑπόψη σου τοῦτο τό σημεῖο: Ἄν κάθεται ἐκεῖ μέ ὑπακοή, τόσο πρὸς τόν Ἑγούμενο ὅσο καί πρὸς τό γέροντα μοναχό πού διακονεῖς, μάθε ὅτι ὠφελεῖσαι. Διότι λέει: «Ἡ ὑπακοή εἶναι μεγαλύτερη καί ἀπό τή θυσία». Ἄν ὅμως πέφτεις σέ ἀντιλογία, εἴτε πρὸς τόν ἕναν εἴτε πρὸς τόν ἄλλο, βλάπτεις, διότι ἡ ἀντιλογία εἶναι κακό θέλημα. Δέν ἀποχωρίστηκες ἀπό τούς ἀδελφούς σου, μή γένοιτο! Ὁ Θεός οἰκονόμησε, ὥστε, σύμφωνα μέ τίς μικρές σωματικές σου δυνάμεις, νά ἀποκομίσεις μέ-γάλα ψυχικά καί πνευματικά κέρδη, λόγω τῆς διακονίας σου πρὸς τό Γέροντα.

Ὅσο γιά τά πάθη, δέν εἶναι δυνατόν αὐτά νά μήν κινοῦνται ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά τοῦτο παραχωρεῖται πρὸς δοκιμασία του. Διότι ὁ ἀπείραστος ἄνθρωπος δέν ἔχει ἀποδείξει τή σταθερότητα καί ὠριμότητα τῆς ἐνάρετης ζωῆς του. Μοῦ ἀναφέρεις ἀκόμη ὅτι «ζεῖς μόνος σου». Μήν τό σκέφτεσαι ἔτσι, διότι θά ζημιώνεσαι. Δέν εἶσαι ἄλλωστε μόνος, ἄν ἡ πίστη σου εἶναι πραγματικά ζωντανή, ἀλλά ἔχεις τό Θεό, στὸν Ὅποιο σέ ἀνέθεσε ὁ μέγας Γέροντας καί ἔ-χεις καί τὴν εὐχή του, ἡ ὁποία σέ συνοδεύει καί σέ βοηθᾷ. Τίποτε ἄλλο δέν ὀ-φείλεις ἐσύ νά καταθέσεις, παρά μόνο ὑπακοή καί θά σωθεῖς. Δέν πρόκειται λοιπὸν νά πάθεις κανένα κακό, μή φοβᾶσαι.

Γιά τούς Ψαλμούς πού ρωτᾷς, ὅπως κάνουν οἱ ἀδελφοί καί σύ κάνε τό ἴ-διο, διαβάζοντας σέ κάθε ὥδή τρεῖς Ψαλμούς καί κάνοντας τίς ἀνάλογες μετὰ-νοιες, καί ἔτσι δέν θά σέ κυριέψει ὁ ὕπνος. Αὐτὸ ὀφείλεις νά τό κάνεις κάθε νύκτα, ἐκτός ἄν εἶσαι ἄρρωστος.

Ἡ λήθη εἶναι ἀπώλεια γιά τὴν ψυχή. Προέρχεται δέ ἀπὸ τὴν καταφρόνη-ση καί τὴν ἀμέλεια⁶¹.

Ὅσο γιά τό αἰσχρό καί μισητό πάθος, τὸ σαρκικό, χρειάζεται κόπο καρ-διᾶς καί σώματος γιά νά ἐκριζωθεῖ. Κόπο καρδιᾶς, γιά νά δέεται κάθε ἀγωνι-στής ἀδιάλειπτα στό Θεό καί κόπο σώματος γιά νά σκληραγωγηθεῖ καί νά κα-λιναγωγηθεῖ τὸ σῶμα (Α' Κορ. 9, 27), σύμφωνα μέ τὴν ἀκμή τοῦ ἀνθρώπινου ὁργανισμοῦ.

Τό σημεῖο δέ τῆς συγκαταθέσεως στό σαρκικό πάθος εἶναι τὸ νά ἀρέσκε-ται ὁ ἄνθρωπος στό σαρκικό ἀμάρτημα, νά ἡδονίζεται μέ τὴ σκέψη του μέσα στὴν καρδιά του καί νά παρατείνει τὸν ἡδονισμό μέ σχετικές φαντασιώσεις. Ἄν ὅμως κάποιος ἀντιλέγει στό σαρκικό λογισμό καί μάχεται νά μήν τὸν δεχτεῖ, αὐτὸ δέν εἶναι συγκατάθεση, ἀλλὰ πόλεμος. Καί αὐτὸ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο σέ σταθερότητα, ὠριμότητα καί προκοπή.

Εἴθε ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς νά σέ καθάρει ἀπὸ τίς ἁμαρτίες σου καί νά ἐνδυναμώσει τὸν ἀδύνατο ἑαυτὸ σου, μέ τὴν ἀγαθότητά Του. Ἀμήν.

σμη΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Τί ἐστὶν ὑπακοή, καὶ τί ὀφείλω εὐχεσθαι; Καὶ ἐάν τις εἴπῃ μοι, εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, τί ὀφείλω ποιῆσαι; Εἰ πάντοτε αὐτοῦ ὀφείλω μνημονεύειν.

Ἀπόκρισις

Η΄ ὑπακοή κόπτεται τὸ θέλημα, ἐκτὸς δὲ κόπου, οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι ὑπακοήν. Εἰ δι΄ ὑπακοήν κάθῃ καὶ οὐ δι΄ ἀνάπαυσιν σωματικὴν, τοῦτο οὐκ ἔστι θέλημά σου, οὐδὲ ἐμπαθῶς κάθῃ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀρέσκεις τῷ Θεῷ· εἰ δὲ ἡδυνόμενος τῇ ἀναπαύσει κάθῃ, οὐκ ἀρέσκεις τῷ Θεῷ καὶ τὰ λοιπά.

Περὶ δὲ εὐχῆς λέγε· Κύριε, ρῦσαί με ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας. Καὶ ἐάν τις εἴπῃ εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, εἰπὲ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὁ Θεὸς ἐλεήσοι ἡμᾶς, καὶ ἀρκεῖ. Τὸ δὲ πάντοτε μνημονεύειν αὐτοῦ οὐκ ἔστι σόν, ἀλλὰ τῶν τελείων, τῶν δυναμένων εὐχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων.

σν΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, πῶς δύναμαι γινῶναι ὅτι εἰμὶ ἐν ὑποταγῇ καὶ ἀφ᾽ τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ τί ὀφείλω ποιῆσαι, ἵνα ἐξισωθῶ τοῖς ἀδελφοῖς; Ἀκούω γὰρ παρὰ τῶν Πατέρων, ὅτι ὁ ἐν ὑποταγῇ ὢν καὶ τὸ ἴδιον θέλημα μὴ ποιῶν, ἀλλὰ ἐξισούμενος τοῖς ἀδελφοῖς ἐν πᾶσιν, ὁ τοιοῦτος ταχέως ἔρχεται εἰς προκοπὴν καὶ ἐρευνῶ τὴν καρδίαν, εἰ κάθημαι [εἰς] κοινόβιον ὥς οἱ ἀδελφοί, καὶ οὐ πληροφροῦμαι· ὅτι πρὸ αὐτῶν καταλύω καὶ λαμβάνω ταχύτερον τὴν τροφήν, καὶ ὅτι ἐσθίω κατὰ μόνας καὶ θέλω δοκιμάσαι, εἰ δύναμαι φαγεῖν βραδύτερον, καὶ φοβοῦμαι διὰ τὴν ἀσθένειαν.

62. Μὲ τὸν ὅρο «ἐξίσωση» συνήθως ἀναφερόμαστε σέ μεγέθη καὶ ποσότητες. Ὁ ὅρος ἐξομίσωση εἶναι περισσότερο ἐπιτυχημένος γιὰ θέματα λειτουργίας τοῦ προσώπου. Ὅπως καὶ ἂν τὰ δοῦμε ὅμως τὰ πράγματα, ἡ κοινοβιακὴ ζωὴ καὶ λειτουργία δέν εἶναι θέμα μεγέθους καὶ ποσότητας, οὔτε ἐξωτερικῆς – σχηματικῆς καὶ ἰσόβαθμης λειτουργικῆς καταξίωσης. Ὅπως ὅλα τὰ ψάρια κοινοβιάζουν στὴ θάλασσα, διατηρώντας τὸ καθένα τὴν ἰδιαιτερότητά του, ἔτσι καὶ κάθε μοναχὸς πού ζεῖ καὶ κινεῖται μέ τὴν εὐλογία τοῦ Ἡγουμένου, διασώζει τὴν κοινοβιακὴ ὑπόστασή του, ἔστω καὶ ἂν βρῖσκεται καὶ ἔξω καὶ μακριὰ ἀπὸ τῆ Μάνδρα, ἔστω καὶ ἂν ἐπιδίδωκει εἰδικούς

249

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Τί εἶναι ὑπακοή καί τί ὀφείλω νά ζητῶ ὅταν προσεύχομαι; Καί ἂν κάποιος μοῦ πεῖ «κάνε εὐχή γιά μένα», τί πρέπει νά κάνω; Ἐξαίρετα ὀφείλω πάντοτε νά τὸν μνημονεύω στίς προσευχές μου;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Η ὑπακοή κόβει τὸ θέλημα καὶ χωρὶς κόπο, κανεὶς δέν μπορεῖ νά ἀποκτήσει ὑπακοή. Ἄν κάθесαι ἐκεῖ στήν ἡσυχία ἀπὸ ὑπακοή καὶ ὄχι γιά σωματική ἀνάπαυση, αὐτὸ δέν εἶναι τὸ θέλημά σου καὶ οὔτε κάθесαι ἀπὸ ἐμπάθεια, γι' αὐτὸ ἀρέσεις στοῦ Θεοῦ. Ἄν ὅμως κάθесαι στήν ἡσυχία καὶ ἡδύνεσαι γιά τὴν ἀνάπαυση, δέν ἀρέσεις στοῦ Θεοῦ κ.τ.λ. μέ ὅλες τίς δυσάρεστες συνέπειες.

Ὅταν δέ προσεύχεσαι, νά λές: Κύριε, ἀπάλλαξέ με ἀπὸ τίς ἀμαρτίες μου καὶ ἀπὸ τὰ αἰσχρά πάθη. Καί ἂν κάποιος σοῦ πεῖ «κάνε εὐχή γιά μένα», πές μέσα στήν καρδιά σου «εἴθε ὁ Θεὸς νά μᾶς ἐλεήσει» καὶ ἄρκεῖ. Διότι τὸ νά τὸν μνημονεύεις πάντοτε στήν προσευχή σου, δέν εἶναι τῶν μέτρων σου, ἀλλὰ αὐτὸ ἀνήκει στοῦ μέτρο τῶν τελείων πού ἔχουν τὴ δύναμη νά εὐχονται ὁ ἕνας γιά τὸν ἄλλο.

250

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, νά μοῦ πéis πῶς μπορῶ νά ξέρω ὅτι εἶμαι σέ ὑποταγή καὶ κόβω τὸ θέλημά μου καὶ τί ὀφείλω νά κάνω, γιά νά εἶμαι στά ἱδια μέτρα μέ τοὺς ἀδελφούς τοῦ Κοινοβίου. Διότι ἀκούω ἀπὸ τοὺς Πατέρες ὅτι αὐτὸς πού εἶναι σέ ὑποταγή καὶ δέν κάνει τὸ θέλημά του, ἀλλὰ ἐξομοιώνεται μέ τοὺς ἀδελφούς σέ ὅλα, ὁ μοναχὸς αὐτὸς πού φθάνει σ' αὐτὴ τὴν ἐξομοίωση⁶², ἔρχεται σύντομα σέ προκοπή. Καὶ ἐρευνῶ τὴν καρδιά μου ἂν ζῶ καὶ πολυτεύομαι στοῦ Κοινόβιο ὅπως οἱ ἀδελφοί, ἀλλὰ δέν μοῦ δίνεται γι' αὐτὸ πληροφορία. Καὶ αὐτὸ, ἐπειδὴ καταλύω νιὸ μπροστὰ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς καὶ παίρνω τὸ φαγητὸ μου πρὶν ἀπὸ τὴν καθιερωμένη ὥρα, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ τρώω μόνος μου. Θέλω βέβαια νά δοκιμάσω ἂν μπορῶ νά τρώω ἀργότερα, ὅπως οἱ ἄλλοι ἀδελφοί, ἀλλὰ φοβᾶμαι λόγῳ τῆς ἀρρώστιας μου.

στόχους, πάντοτε ὅμως μέσα στοῦ βαθύτερο καὶ οὐσιαστικότερο βίωμα τῆς ὑποταγῆς.

Ἀποκρίσεις

Εν τούτῳ δύνασαι μαθεῖν ὅτι [εἰς] κοινόβιον κάθη, ἐν τῷ μὴ ἐξ ἰδίου θελήματος πρᾶγμα ποιεῖν, μήτε φαγεῖν κατὰμόνας, μήτε μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὰ κελευόμενά σοι ποιεῖν χωρὶς ζητήσεως⁶³ ἤγησαι δὲ σεαυτὸν ὡς ἓνα τῶν ἀσθενούντων. Μὴ οὗτοι οἱ ἀσθενούντες ἐξωθέν εἰσι τοῦ κοινοβίου, ὅτι μόνοι τρώγουσι; Μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθενείαν αὐτῶν τοῦτο ποιοῦσι, κατὰ κέλευσιν τοῦ Ἀββᾶ. Οὕτω καὶ σοὶ ὁ Θεὸς ἔδωκε τὴν πρόφασιν τοῦ γέροντος, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν οἱ ἄπειροι, βλέποντές σε τρώγοντα τάχιον καὶ τὸ φαγεῖν βράδιον μετὰ τῶν μὴ ἀσθενούντων, οὐ στήκει μετὰ σοῦ. Καὶ ἐὰν ἀσθενήσης, πάλιν θέλεις σεαυτοῦ φροντίσαι, καὶ εὐρίσκεται σοι θλίψις. Ὡστε οὖν ἀφ' οὗ πρόφασιν εὔρες τοῦ μὴ παρέχειν λογισμόν τινι, μὴ διακριθῆς φαγεῖν κατὰμόνας. Τὸ ποιεῖν οὖν πᾶν πρᾶγμα κατὰ κέλευσιν τοῦ Ἀββᾶ καὶ οὐ κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα, κοινόβιον καὶ ἰσότης ἐστὶ τῶν ἐν τῷ κοινοβίῳ ἀδελφῶν.

Οὐ μνημονεύεις ὅτι ἐπολεμήθης μετὰ τοῦ Ἀββᾶ καὶ οὐκ ἤθελες λαβεῖν; Πῶς ἐτόλμψας ἐν ἀφροσύνῃ γογγύσαι; Μὴ τοῦ φαγεῖν ἦν; Οὐ τὸ θέλημα ἦν; Εἰ ὠφελήθῃναι θέλεις καὶ εἰς κοινόβιον καθίσαι, τὸ θέλημά σου κόψον ἐν πᾶσι καὶ ὑποτάγηθι τὰ ἴσα τῶν ἀδελφῶν καὶ ἰδοὺ συγκοινόβιος αὐτῶν εἴ πρὸς τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου, ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν Πατέρων σου, τοῦ μεγάλου Γέροντος καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐξακολουθήσον τῇ αὐτῶν συμβουλίᾳ χάριτι Χριστοῦ. Περισσότερον γάρ σου γινώσκουσι τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου, ἀδελφέ.

σνα'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἐπιτασσόμενος παρὰ τοῦ ὑπηρετουμένου ὑπ' αὐτοῦ Γέροντος κληρικοῦ ὄντος, μὴ ὧν αὐτὸς κληρικός, ποιεῖν εὐχήν, ἥ καὶ εὐλογῆσαι βρῶμα, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, καὶ βαρούμενος ἐκ τούτων, ἠρώτησε, εἰ δεῖ ὑπακοῦσαι αὐτῷ εἰς τοῦτο.

63. Εἶναι συχνὸ τὸ φαινόμενο νὰ μὴν ὑποτάσσεται κάποιος, «γιά νὰ διατηρήσει» ἢ «γιά νὰ φανερώσει» τὴν ταπεινοφροσύνην του. Καὶ τοῦτο στὴν ὁμολογημένη καὶ δεσμευτικὴ σχέση τῆς ὑποταγῆς. Πιὸ εὐκόλο καὶ πιὸ συχνὸ παρουσιάζεται τὸ φαινόμενο στὶς πιὸ ἐλεύθερες σχέσεις τῶν προσώπων. Στὸ προκείμενο ἐρώτημα καὶ περιστατικὸ ἡ σχέση εἶναι περισσότερο σχέση ὑπακοῆς. Ὁ υπηρετούμενος ἡλικιωμένος ἱερέας ζητᾷ ἀπὸ τοῦ μοναχοῦ πού τὸν ὑπηρετεῖ νὰ ἀρχίσει τὴν προσευχὴν ἢ νὰ εὐλογήσῃ τὸ φαγητό. Ἐκεῖνος δυσκολεύεται καὶ ρωτᾷ τὸν Ὁσιο. Ὁ Ὁσιος τοῦ δίνει ἓνα σπουδαῖο μάθημα διάκρισης καὶ ἐσωτερικῆς ζωῆς: 1) Κάνε ἀπλὰ τὴν ὑπακοή σου. 2) Γιά νὰ διατηρήσεις τὴν ταπεινοφροσύνην σου, καὶ δὴ στὸν ἔσω ἄνθρωπο, ἀγωνίσου νὰ μὴ χαρεῖς τὴν τιμὴν πού σου κάνουν καὶ τὴ σημασία πού δίνουν στὸ πρόσωπό σου. 3) Ἐφόσον ἡ ἀνυπακοή σου θὰ διώξῃ τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς σχέσεώς σου, δέν μπορεῖ νὰ εἶναι καρπὸς ἢ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Από αὐτό μπορείς νά μάθεις ὅτι ἀνήκεις στό Κοινόβιο καί ζεῖς κοινοβιακά, ἂν δέν κάνεις κάποιο πράγμα ἀπό δικό σου θέλημα. Οὔτε δηλαδή νά τρῶς μόνος σου, οὔτε μέ τούς ἀδελφούς, ἀλλά νά κάνεις ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο παίρνεις εὐλογία, χωρίς νά τήν προκαλεῖς, προβάλλοντας τό θέλημά σου. Νά θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου ὡς ἕναν ἀσθενή ἀνάμεσα στούς ἀσθενεῖς τοῦ Κοινοβίου. Μήπως οἱ ἀσθενεῖς αὐτοί εἶναι ἔξω ἀπό τό κοινοβιακό φρόνημα, ἐπειδή τρῶνε μόνοι; Μή γένοιτο! Ἀλλά τό κάνουν αὐτό λόγω τῆς ἀσθενείας τους, μέ τήν εὐλογία τοῦ Ἀββᾶ. Καί σέ σένα ὁ Θεός ἔδωσε ὡς εὐλογοφανή δικαιολογία, τό νά ὑπηρετεῖς τό γέροντα ἀδελφό, ὥστε νά μήν σκανδαλίζονται οἱ ἄπειροι, βλέποντάς σε νά τρῶς πιά μπροστά ἀπό τήν καθιερωμένη ὥρα. Διότι τό νά τρῶς ἄργότερα, ὅπως οἱ ὑγιεῖς, δέν εἶναι γιά σένα, γιατί θά ἀρρωστήσεις καί θά χρειάζεσαι πάλι νά φροντίζεις τόν ἑαυτό σου, πράγμα πού θά σέ κουράσει. Ἐφόσον λοιπόν μέ τήν εὐλογοφανή αὐτή δικαιολογία δέν βάζεις λογισμούς στούς ἀδελφούς, δέν πρέπει νά διστάζεις καί νά δυσκολεύεσαι νά τρῶς μόνος σου καί νωρίτερα. Διότι τό νά κάνεις τό καθετί σύμφωνα μέ τήν εὐλογία τοῦ Ἀββᾶ καί ὅχι σύμφωνα μέ τό θέλημά σου, αὐτό δείχνει κοινοβιακό φρόνημα καί σέ ἐξομοιώνει μέ τούς ἀδελφούς πού ζοῦν στό Κοινόβιο.

Δέν θυμᾶσαι ὅτι ὁ σατανάς πολέμησε τήν ψυχή σου καί σέ ἔκανε νά ἀντισταθεῖς στή θέληση τοῦ Ἡγουμένου; Πῶς τόλμησες ἀπερίσκεπτα νά φέρεις τόσες ἀντιρρήσεις; Μήπως νομίζεις πῶς ἦταν γιά τό φαγητό; Δέν ἦταν τό θέλημά σου στή μέση; Ἄν θέλεις νά ὠφεληθεῖς καί νά ζήσεις κοινοβιακά, κόψε τό θέλημά σου σέ ὅλα καί ὑποτάξου ὅπως ὅλοι οἱ ἀδελφοί. Καί ἔτσι γίνεσαι συκοινόβιός τους, γιά τήν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς σου, παίρνοντας κατευθύνσεις ἀπό τούς Πατέρες σου, τό μεγάλο Γέροντα καί τούς λοιπούς. Συνέχισε λοιπόν νά ὑπακοῦς στίς ὑποδείξεις τους μέ τή Χάρη τοῦ Χριστοῦ, διότι αὐτοί γνωρίζουν περισσότερο ἀπό σένα τό συμφέρον τῆς ψυχῆς σου, ἀδελφέ.

251

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τό μεγάλο Γέροντα:

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ἐνῶ δέν ἦταν κληρικός, ἔπαιρνε ἐντολή ἀπό τό Γέροντα πού διακονοῦσε, ὁ ὁποῖος ἦταν καί κληρικός, νά ἀρχίσει ἐκεῖνος προσευχή ἢ νά εὐλογήσει τό φαγητό ἢ ἄλλα τέτοια παρόμοια⁶³. Καί ἐπειδή τό αἰσθάνθηκε βαρὺ κάτι τέτοιο, ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα ἂν πρέπει νά ὑπακούει σ' αὐτοῦ τοῦ εἵδους τίς ἐντολές.

παράγοντας ταπεινοφροσύνης. «Φύλαξον μὴ καρῆναι ψηφιζόμενος καὶ δεῖξον ὑπακοὴν τὴν ἐξορίζουσαν τὴν φιλονεικίαν».

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Φύλαξον μὴ καρῆναι ψηφιζόμενος καὶ δεῖξον ὑπακοὴν τὴν ἐξορίζουσαν
τὴν φιλονεικίαν, τὴν μισουμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἀγα-
πῶντων αὐτόν· κράτει δὲ τὴν ὑπακοήν, τὴν ἀναφέρουσαν εἰς τὸν οὐ-
ρανόν, καὶ ὁμοίους τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ ποιοῦσαν τοὺς κτωμένους αὐτήν.
Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

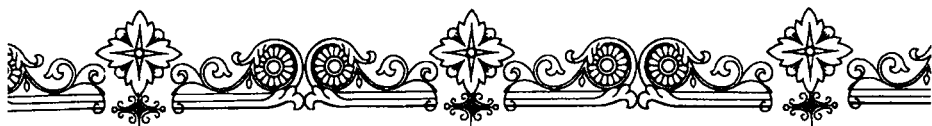
Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Πρόσεχε νά μή χαρεῖς πού σέ ὑπολογίζουν καί δεῖξε ὑπακοή, ἡ ὁποία ἐξορίζει τή φιλονεικία, τή μισιτή στό Θεό καί σ' ὅλους ὅσους τόν ἀγαποῦν. Κράτα λοιπόν τήν ὑπακοή, γιατί ἀνεβάζει στόν Οὐρανό καί ἐξομοιώνει μέ τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ ὅσους τήν ἀποκτοῦν.

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

Η΄. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΒΒΑ
ΔΩΡΟΘΕΟ

σνβ´

Ἐτερος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα.

Ἐπειδὴ ἔχω χρήματα, καὶ τὰ μὲν θέλω δοῦναι τῷ κοινοβίῳ, τὰ δὲ διαδοῦναι πτωχοῖς, εἰπέ μοι, Πάτερ, εἰ ὀφείλω ταῦτα διὰ τοῦ Ἀββᾶ διαδοῦναι.

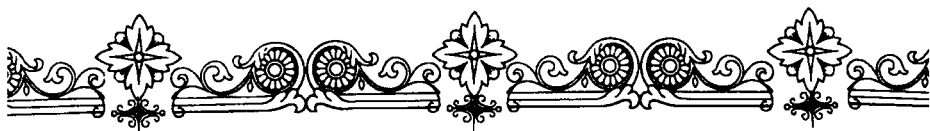
Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Α´ δελφέ, τὰς πρώτας ἀποκρίσεις, ὡς ἀνθρώπῳ χρήζοντι τοῦ γάλακτος, ἀκμὴν ἐλάλησά σοι. Ἄρτι δὲ ὅτε περὶ τελείας ἐλάλησας ἀποταγῆς, ἀκουσον κατὰ τὸ γεγραμμένον· «ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό».

1. Ἡ ταυτότητα τοῦ ἀνώνυμου ἀδελφοῦ πού θέτει τὴ συγκεκριμένη Ἑρώτηση, ἀλλὰ καὶ τίς ὑπόλοιπες πού ἀκολουθοῦν (252-338), μαντεύεται εὐκόλα. Εἶναι ὁ ἀββάς Δωρόθεος, ὁ συλλογέας τῶν Ἀποκρίσεων, καθὼς μᾶς τὸ ἀποδεικνύουν οἱ εἰδικοί Πατρολόγοι (βλ. Εἰσαγωγή Α´ τόμ., σελ. 25).

Οἱ Ἐπιστολές-Ἑρωτήσεις τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου, μορφολογικά, διακρίνονται ἀπὸ τίς ὑπόλοιπες ἐρωτήσεις τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκτασί τους, ὡς πρὸς τὴν ἀμεσότητά τους καὶ τὴ χάρι τους καὶ προδίδουν τὴ βαθιὰ πνευματικότητα καὶ καλλιέργεια τοῦ Ἀββᾶ. Οἱ σχέσεις πού εἶχε μὲ τούς δύο Γέροντες ἦταν βαθιές σχέσεις ὑπακοῆς καὶ ἀφοσίωσης. Ἡ ἐμπιστοσύνη του στὴν καθοδήγησή τους ἦταν ἀπεριόριστη. Ὁ ἴδιος ἀναφέρει ὅτι σ´ αὐτούς ἐμπιστευόταν κάθε του λογισμό καὶ ἀπ´ αὐτούς ἔπαιρνε κατευθύνσεις γιὰ τὴ μεθόδευση τοῦ πνευματικοῦ του ἀγώνα. Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου μὲ τὸν ἀββᾶ Βαρσανούφιο, μαθαίνουμε ὅτι ἡ ἀγωγή πού πῆρε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ δοκιμίου του ἦταν σκληρὴ, ἦταν ὁμως προσαρμοσμένη στὶς ἀνάγκες πού παρουσίαζε ἡ ἀσθενικὴ του κρίσις. Οἱ δύο διακριτικοὶ Γέροντες, Βαρσανούφιος καὶ Ἰωάννης, βασιζόμενοι στὶς ἱατρικὲς του γνώσεις καὶ στὰ πνευματικὰ του προσόντα, τοῦ ἀνέθεσαν τὴ διοίκηση τοῦ Νοσοκομείου, ἀλλὰ καὶ τὴ νοσηλεία τῶν ἀρρώστων ἀδελφῶν.

Μὲ ἐξαιρετικὴ ἀκρίβεια καὶ ἀπλότητα ὁ ἀββάς Δωρόθεος, στὴν ἀλληλογραφία του αὐτὴ μὲ

Ένας άλλος αδελφός¹ ρώτησε τόν άλλο Γέροντα τόν ἄββᾶ Ἰωάννη:
Ἐπειδὴ ἔχω χρήματα καὶ θέλω ἄλλα ἀπ' αὐτά νά τά δώσω στό Κοινό-
βιο καί ἄλλα νά τά διαμοιράσω στούς φτωχούς, πές μου, Πάτερ, ὀφείλω νά
τά διαμοιράσω μέσω τοῦ Ἑγνουμένου;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αδελφέ, τίς πρῶτες μου ἀποκρίσεις τίς ἀπνύθυνα πρὸς ἕναν ἄνθρωπο πού
φαίνονταν νά ἔχει ἀνάγκη ἀκόμη ἀπό γάλα. Τώρα ὅμως ἐπειδὴ μοῦ μίλη-
σες γιά τέλεια ἀποταγή, ἄκουσε τοῦτο, τό ὁποῖο τό ἀναφέρει καί ἡ Γρα-
φή: «Ἄνοιξε τό στόμα σου καί ἐγώ θά σοῦ τό γεμίσω»² (Ψαλμ. 80, 11).

τούς Ἀββάδες, ἀναφέρει τίς ἐξομολογήσεις του καί κάθε ἀπόκρωση καί διαβάθμιση τῶν βιωμά-
των του, πράγμα πού μαρτυρεῖ μέ πόση προσοχή καί νήψη παρακολουθοῦσε τόν ψυχικό του κό-
σμο, προκειμένου νά τόν μεταμορφώσει καί νά τόν ἐξαγιάσει. Ἀλλά καί ὁ ἄββᾶς Βαρσανού-
φιος, σάν στοργικός πατέρας, ἀναλαμβάνει –καί μάλιστα μέ γραπτή ἐγγύηση– τήν εὐθύνη τῆς
ψυχῆς τοῦ ἄββᾶ Δωροθέου: «*Ἀδελφέ, εἰ καί ὑπὲρ ἐμέ αἰτεῖς πρᾶγμα, ἀλλὰ δεικνύω σοι τὰ μέτρα
τῆς ἀγάπης, ὅτι ἀναγκάζει ἑαυτὴν καί εἰς τὰ ὑπέρμετρα. Ἴδου ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον καί ἀ-
ναδέχομαι καί βαστάζω, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρφι τούτῳ, ἵνα σὺ βαστάξης τὸ φυλάσασθαί μου τοὺς λό-
γους καί τὰς ἐντολάς μου· εἰσὶ γὰρ σωτηριώδεις καί ζήσεις ἀνεπαισχύντως*» (ἀπ. σο'. Ἐπίσης
βλέπε Εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου «Ἀββᾶ Δωροθέου Ἔργα Ἀσκητικά», Ἑκδ. Ἐτοιμασία, σελ. 13 κ.
ἐξ.).

2. Ὁ Ὅσιος ἀναφέρεται στὸν Ψαλμό 80, στίχ. 11 καί ἀντὶ τοῦ «πλάτυνον» θέτει τὸ «ἄνοι-
ξον». Πολλές φορές, μέσα στὰ πατερικά κείμενα, βρίσκουμε κάποια φραστική ἀλλοίωση, ἀλλά,
συνήθως, αὐτὸ δέν ἐπιφέρει νοηματική διαστροφή. Εἶναι μιά ποιητική ἔκφραση μέ θεολογική
καί παιδαγωγική σημασία. Ὅπως, στό θέμα τῆς σωτηρίας του, ὁ ἄνθρωπος συνεργάζεται βουλη-
τικά μέ τὸ Θεῖο Θέλημα καί τῇ Θεῖα Χάρει, ἔτσι καί στό θέμα τῆς ἀγωγῆς, ἡ βούληση τοῦ
«ἀγομένου» πρέπει νά συνεργάζεται μέ τῇ βούληση τοῦ «ἄγοντος». Στὴ σύγχρονη παιδεία αὐτή

Ἄδελφέ, οὐ κρὴ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου μαθεῖν, ἵνα τί ποιήσης, ἀλλ' ἄκουσον τὸ γεγραμμένον ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, περὶ τῶν πωλησάντων καὶ ριψάντων τὸ τίμημα παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων ὅτι διετίδοτο ἐκάστῳ καθ' ὃ, τι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν, οὐ δι' αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν Ἀποστόλων, αὐτοὶ δὲ ἀπηλλάγησαν μερίμνης καὶ χρημάτων καὶ κενοδοξίας. Εἰ οὖν ἐπιποθεῖς εἰς τοῦτο τὸ μέτρον ἔλθειν καὶ ἀπολαῦσαι ἀμεριμνίας καὶ σχολάσαι μεριμνῆσαι τῷ Θεῷ, ποιήσον καὶ αὐτὸς οὕτως.

Ἄδελφέ, πάνυ ὀλίγα εἰσὶ τὰ σά, πρὸς ᾧ ἐδόθη τῷ Ἀββᾶ Ἡσαΐα παρὰ τινῶν χιλιάδας γὰρ νομισμάτων ἐδίδουν αὐτῷ, λέγοντες, διοίκησον αὐτὰ ὡς γινώσκεις, μὴ λέγοντες ποῦ, ἢ πῶς. Οὗτοι οὖν τὸ τέλειον ἐποίησαν καὶ ἡμερίμνησαν. Σὺ δέ, ἐὰν ἢ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἔλθειν σε εἰς τὴν χαρὰν ταύτην, ὀφείλεις ἔχειν καὶ ὁμολογεῖν χάριτας τῷ βασιτάζοντί σου τὸ φορτίον, μήποτε ὁ σπορεὺς τῶν κακῶν σπεῖρη εἰς σέ λογίζεσθαι τὸν δεχόμενον ταῦτα ἔχειν σοι χάριτας.

Ὁ Θεὸς τὸ συμφέρον ποιήσοι μετὰ σοῦ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς.

σνγ΄

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα. Εἰ ὀφείλει διὰ τοῦ Ἀββᾶ αὐτοῦ τὰ χρήματα διαδοῦναι καὶ πῶς διαδώσει καὶ τίσιν.

Ἀπόκρισις

Ὁ Κύριος εὐλογήσοι σε, τέκνον· θέλεις γὰρ ἀμεριμνῆσαι καὶ οὐ θέλεις, ὀκλούμενος ὑπὸ τοῦ ἰδίου θελήματος· μόνον εἶπε τί θέλεις ἀφορίσαι εἰς τὸ κοινόβιον καὶ τί εἰς λόγον τῶν δεομένων, καὶ ἀμερίμνησον. Αὕτη ἐστὶν ὑπακοή, τὸ μὴ ἔχειν ἐξουσίαν ἑαυτοῦ. Τί τιμιώτερον τῆς ψυχῆς σου, ἢν εἶπεν ὁ Κύριος τιμιώτερον ὅλου τοῦ κόσμου; Καὶ εἰ αὐτὴν τῷ Θεῷ

ἡ παιδαγωγικὴ ἀρχὴ φαίνεται νὰ δυσλειτουργεῖ. Εἶναι ὅμως ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ Ὅσιος περίμενε νὰ φανερώσει τὴ βούλησίν του ὁ ἐρωτῶν – πόσο μεγάλη καὶ εὐρύστηρη, θεϊκὴ καὶ θεόπνευστη ἀγάπη δὲν κρύβει μιά τέτοια ἀναμονή! – ὥστε νὰ τοῦ δώσει κατὰ περισσότερο καὶ οὐσιαστικότερο, κατὰ παραπάνω ἀπὸ τὸ γόλα· «ἄρτι δὲ ὅτε περὶ τελείας ἐλάλησας ἀποταγῆς...». Θὰ τολμοῦσε κανεὶς νὰ ἰσχυρισθεῖ ὅτι ἡ ἱκανότητα τοῦ παιδαγωγοῦ εἶναι νὰ θέτει διαρκῶς σέ πληρέστερη συλλειτουργία τὴ βούλησιν τοῦ μαθητῆ γιὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ παιδευτικοῦ μορφώματος.

3. Ἀσφαλῶς ὁ Ὅσιος θυμίζει στὸ «μαθητὴ» του τὸν ἀγῶνα γιὰ τὸν ὁποῖο κάνει λόγο ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Ρωμ. 7, 16-24).

Ἡ εἰλικρίνεια τῆς καταθέσεως τῆς βουλῆσεως γιὰ ἡσυχαστικὸ καὶ ἀπράγμονα βίο (ἀμεριμνία) κάνει μεγάλη διαδρομὴ γιὰ νὰ μεταβεῖ ἀπὸ τὸ θεωρητικὸ –πολλές φορές φαντασιωστικὸ– ἐπίπεδο στὸ ἔμπρακτο! Τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου δικάζεται. Τούς λόγους αὐτοῦ τοῦ δικασμοῦ τοὺς ἀπο-

Ἀδελφέ, δέν χρειάζεται νά μάθεις ἀπό μένα τόν ἐλάχιστο τί νά κάνεις, ἀλλά ἄκουσε ἐκεῖνο πού εἶναι γραμμένο στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων γι' αὐτούς πού πουλοῦσαν τήν περιουσία τους καί ἔθεταν τό ἀντίτιμο στά πόδια τῶν Ἀποστόλων. Λέει λοιπόν ὅτι διαμοίραζαν στόν καθένα, ἀνάλογα μέ τήν ἀνάγκη πού εἶχε. Καί δέν τά διαμοίραζαν οἱ ἴδιοι, ἀλλά οἱ Ἀπόστολοι, ἐνῶ αὐτοί ἀπαλλάχτηκαν ἀπό τή μέριμνα, ἀπό τά χρήματα καί ἀπό τήν κενοδοξία. Ἄν λοιπόν ἐπιθυμεῖς νά φτάσεις σ' αὐτό τό μέτρο, νά ἀπολαύσεις ἀμεριμνία καί νά σοῦ μείνει καιρός νά μεριμνήσεις τά τοῦ Θεοῦ, κάνε καί σύ τό ἴδιο.

Ἀδελφέ, εἶναι πολύ λίγα τά χρήματά σου μπροστά σ' αὐτά πού δόθηκαν ἀπό κάποιους ἀδελφούς στόν ἀββά Ἡσαΐα. Διότι τοῦ δώσανε χιλιάδες νομίματα καί τοῦ εἶπαν: Διαχειρίσου τα ὅπως ἐσύ γνωρίζεις, χωρίς νά τοῦ ὑποδείξουν πού ἢ πῶς. Αὐτοί λοιπόν ἔκαναν τό τέλειο καί ἀμερίμνησαν. Ἐσύ τώρα, ἂν εἶναι θέλημα Θεοῦ νά φτάσεις σ' αὐτή τή χαρά, ὀφείλεις νά ὁμολογεῖς καί νά κρωστᾷς εὐγνωμοσύνη σ' ἐκεῖνον πού σοῦ βαστάζει τό φορτίο, μήπως καμιά φορά ὁ σπορέας τῶν κακῶν σοῦ σπείρει τό λογισμό ὅτι ὁ Ἀββάς σου, πού δέχεται τά χρήματα, σοῦ κρωστáει εὐγνωμοσύνη!

Ὁ Θεός νά τά φέρει σύμφωνα μέ τό συμφέρον σου γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς σου.

253

Ὁ ἴδιος ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα ἄν ὀφείλει νά διαμοιράσει τά χρήματα μέσω τοῦ Ἡγουμένου καί πῶς καί σέ ποιούς νά τά διαμοιράσει.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶθε ὁ Κύριος νά σέ εὐλογῇ, τέκνο. Βλέπω ὅτι ἀπό τή μιά μεριά θέλεις νά ἀμεριμνήσεις καί ἀπό τήν ἄλλη δέν θέλεις, ἐπειδή ἐνοκλεῖσαι ἀπό τό «ἴδιον θέλημα»³. Ἐσύ πές μόνο τί θέλεις νά ξεχωρίσεις γιά τό Κοινόβιο καί τί γιά τούς φτωχοὺς καί μετὰ ἀπ' αὐτό τό διαχωρισμό μὴν ἀσχοληθεῖς μέ αὐτό τό θέμα ξανά. Αὐτή εἶναι ἡ ὑπακοή, τό νά μὴν ἔχεις τήν ἐξουσία τοῦ ἑαυτοῦ σου. Τί ὑπάρχει πολυτιμότερο ἀπό τήν ψυχή σου, γιά τήν ὁποία ὁ Κύριος εἶπε ὅτι ἀξίζει περισσότερο καί ἀπό τόν κόσμον ὅλο; Καί ἄν αὐτή τήν ἀνέθεσες στό Θεό καί στοὺς πνευματικούς σου Πατέρες, τώρα γιατί διστάζεις νά ἐμπι-

καλύπτει ὁ Ὁσῖος στή συνέχεια τῆς Ἀπόκρισης αὐτῆς. Τό θέλημα ἀπό τή μιά καί τό «ἴδιον θέλημα» ἀπό τήν ἄλλη. Γιά νά μὴ δημιουργεῖται σύγκυση, εἶναι σκόπιμο ὡς «ἴδιον θέλημα» νά θεωροῦμε τήν πάγια βουλητική κατάσταση τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου» μας, ὁ ὁποῖος τελεῖ ὑπὸ ἀναίρεση. Ἐνῶ θέλημα εἶναι ἡ προαιρετική στόχευση καί στά πράγματα ὅχι ἀκλόνητη προσπάθεια μας, μέσα στήν ὑποταγή, γιά νά πραγματοποιεῖ καί στήν ὑπαρξή μας τό θέλημα τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας (τοῦ Γέροντα καί τῆς Ἀδελφότητας).

παρέθκας καὶ τοῖς πνευματικοῖς σου πατράσιν, ἀκμὴν τί διστάζεις πιστεῦσαι αὐτοῖς τὰ ὀλίγα; Βλέπε πῶς λεληθότως ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ἀπιστία πολεμεῖ σοι. Καὶ εἰ οὕτως ἔχεις, οὔτε ἐν ἀληθείᾳ ἐπίστευσας αὐτοῖς τὴν ψυχὴν σου, καὶ πῶς προσδοκᾷς δι' αὐτῶν ἐλεηθῆναι;

Ἀμερίμνησον, εἰ θέλεις σχολάσαι τῷ Θεῷ καὶ ἐγὼ βαστάζω τὴν φροντίδα, μεθ' οὗ διατάσῃ. Μόνον γενοῦ σὺ ἀμέριμνος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ συγκώρησόν μοι διὰ τὴν ἀγάπην.

σνδ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Εἶπέ μοι, Πάτερ, πῶς τις ἔρχεται εἰς τὸ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ εἰς τό, «ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι»; Ὅτι ἐκράτησα μικρὸν χωρίον εἰς ἀποτροπὴν μου· ὅτι ἀσθενής εἰμι.

Ἀπόκρισις

Τὸ ἀφεῖναι τὸ ἴδιον θέλημα, αἱματοχυσία ἐστὶ τοῦτ' ἔστι τὸ φθάσαι πινὰ κοπιάσαι ἕως θανάτου καὶ ἀθειπῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· τὸ δέ, «ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι», περὶ τελειότητός ἐστι καὶ οὐ περὶ χωρίων καὶ χρημάτων μικρῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ λογισμῶν καὶ θελημάτων. Σὺ δὲ ἀκμὴν οὐκ ἤλθες εἰς ταύτην τὴν τελειότητα· ἀλλ' ὅταν ἐγγίξης, ἀκούσεις ὅ,τι ποιήσεις· τέως τὸ ἐν γενοῦ, ἀμέριμνος ἀπὸ ὅλων τῶν πραγμάτων καὶ φροντίδων· τὸ δὲ χωρίον ἔχε τέως εἰς ἀποτροπὴν σου.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνέγκοι σε εἰς τὴν χαρὰν ἐκείνην τὴν ἀνεκλάλητον· φῶς γάρ ἐστιν αἰώνιον. Ἀμήν.

σνε΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Ἐπειδὴ σφοδρὰ πολемоῦμαι ὑπὸ τῆς πορνείας καὶ κινδυνεύω εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθεῖν, καὶ οὐδὲ ἐγκρατεύσασθαι δύναμαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματός μου, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, καὶ εἶπέ μοι, τί ποιήσω.

4. Πρόκειται γιὰ «αἱματοχυσία» τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, πού γίνεται «αἰμοδοξία» γιὰ νὰ αὐξηθεῖ καὶ νὰ τελειωθεῖ ὁ νέος ἄνθρωπος, ἡ «καινὴ ἐν Χριστῷ κτίσις» (Β΄ Κορ. 5, 17). Ἡ πνευματικὴ ζωὴ εἶναι ἀδιάκοπη κλιμάκωση τῆς πορείας ἀπὸ τὴν ἀρνηση πρὸς τὴν θέση.

5. Μὲ τὴν θέση του αὐτὴ ὁ Ὁσιος καὶ προσγειώνει καὶ ἐνθαρρύνει διακριτικὰ τὸ «μαθητὴ» του. Εἶναι βασικός κανόνας γιὰ τὴ λειτουργία τῆς διάκρισης νὰ γνωρίζει κανεὶς τὰ μέτρα του καὶ

στευθεῖς τὰ ὑποδεέστερα; Πρόσεχε πῶς σέ πολεμάει κρυφά ἡ κενοδοξία καί ἡ ἀπιστία. Καί ἂν τό ζεῖς ἔτσι, δέν ἔχεις ἀναθέσει οὐσιαστικά καί πραγματικά σ' αὐτούς τήν ψυχή σου. Πῶς περιμένεις λοιπόν νά ἐλεηθεῖς μέ τήν εὐχή τους καί τήν παιδαγωγία τους;

Ἄφνεσε κάθε μέριμνα καί μάλιστα γιά τέτοια θέματα, ἂν θέλεις νά ἔχεις χρόνο γιά τό Θεό καί ἐγώ θά σπκώσω τή μέριμνά σου μαζί μέ ἐκεῖνον πού εἶναι ἀρμόδιος νά ἔχει λόγο καί σέ αὐτά τά θέματα, ὅπως καί σύ καλῶς ὑποθέτεις. Ἀμερίμνησε λοιπόν γιά τό Θεό καί συγχώρεσέ με χάριν τῆς ἀγάπης.

254

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πές μου, Πάτερ, πῶς φτάνει κάποιος νά κόψει τό θέλημά του καί στό «ἰδού, τὰ ἀφήσαμε ὅλα καί σέ ἀκολουθήσαμε»; (Ματθ. 19, 27), διότι ἐγώ κράτησα ἓνα χωράφι γιά τή διατροφή μου, ἐπειδὴ εἶμαι ἄρρωστος.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό νά θυσιάσει κανεῖς τό θέλημά του εἶναι αἱματοχυσία⁴. Ἐννοῶ τό νά φτιάσει κάποιος νά κοπιάσει μέχρι τό θάνατο καί νά κόψει τό θέλημά του. Αὐτό δέ πού λέει, «ἰδού, τὰ ἀφήσαμε ὅλα καί σέ ἀκολουθήσαμε» εἶναι λόγος πού ἀναφέρεται στήν τελειότητα καί ὄχι στά χωράφια καί στίς πενταροδεκάρες, ἀλλά μᾶλλον σιτούς λογισμούς καί στά θελήματα (σ' αὐτή τήν ἴδια τήν ἐσωτερική ζωή τῆς ψυχῆς). Ἐσύ βέβαια δέν ἔφτασες ἀκόμη σ' αὐτή τήν τελειότητα, ὅταν ὅμως θά πλησιάζεις, θά σοῦ πῶ τί θά κάνεις⁵. Τώρα γιά ἓνα πράγμα φρόντισε: Νά γίνεις ἀμέριμνος ἀπό ὅλα τὰ πράγματα καί ὅλες τίς φροντίδες. Ὅσο γιά τό χωράφι, πρὸς τό παρόν, κράτα το γιά τή διατροφή σου.

Εἶθε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός νά σέ φέρει στή χαρά ἐκεῖνη τήν ἀνεκλάλητη. Καί αὐτή δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά τό αἰώνιο φῶς. Ἀμήν.

255

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Ἐπειδὴ ἔχω ἔντονο σαρκικό πόλεμο καί κινδυνεύω νά πέσω σέ ἀπόγνωση καί οὔτε νά ἐγκρατευθῶ μπορῶ, λόγω τῆς σωματικῆς μου ἀρρώστιας, κάνε εὐχή γιά μένα γιά τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου καί πές μου τί νά κάνω.

νά μή βιάζεται νά ἀνεβεῖ, πρὶν τόν ἀνεβάσει ὁ Κύριος, μέσω τοῦ Γέροντά του, σέ ὑψηλότερα ἐπίπεδα.

Ἀπόκρισις

Αἰ δελφέ, φθονῶν σοι ὁ διάβολος, ἤγειρεν ἐπάνω σου τὸν πόλεμον. Φύλαξον οὖν τοὺς σοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μὴ τραφῇς εἰς κόρον· οἴνου δὲ ὀλίγου μεταλάμβανε, δι' ἣν λέγεις ἀσθενέειαν· κτῆσαι δὲ τὴν ταπεινώσιν, ὅτι δι' αὐτῆς ρήγνυνται αἱ παγίδες πᾶσαι τοῦ ἐχθροῦ. Καγὼ δὲ ὁ ἐλάχιστος ποιῶ μου τὴν δύναμιν, δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἵνα σκεπάσῃ σε ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ, καὶ φυλάξῃ ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Μὴ ἐνδώσῃς, ἀδελφέ, μηδὲ εἰς ἀπόγνωσιν βάλλῃς σεαυτὸν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ μεγάλη χαρὰ τοῦ διαβόλου. Ἀδιαλείπτως δὲ εὐχόμενος λέγε· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σῶσόν με ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας καὶ εὐρίσκεις τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω λαμβάνεις δύναμιν, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

σνς΄

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, πολεμούμενος εἰς τὸ αὐτὸ πάθος τῆς πορνείας, παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ πῶς νοεῖ τις εἰ ἐκ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειράζεται, ἢ ἐκ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀπόκρισις

Αἰ δελφέ, ἄνευ κόπου καρδίας καὶ συντριβῆς οὐδεὶς δύναται σωθῆναι ἐκ τῶν παθῶν καὶ εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ. Ὅταν οὖν πειράζηται τις ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας, τοῦτο ἐστὶ, τὸ ἀμελλῆσαι ἑαυτοῦ καὶ ἀφεῖναι τὴν καρ-

6. Ἡ αὐτογνωσία, καὶ μάλιστα ὅταν βιώνεται χαρισματικά, εἶναι μεγάλος παράγοντας γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Μετανοίας. Στόν ἀγώνα γίνονται φανερά τὰ «κενά» τῆς αὐτογνωσίας μας. Ἡ ζητούμενη διάγνωση μὲ τὸ ἐρώτημα πού ὑποβάλλεται εἶναι καίριας σημασίας καὶ ἀναφέρεται στὰ σαρκικά πάθη. Εἰσάγεται ὁμοῦς ὁ «τεχνικός» ὁρος ΕΠΙΘΥΜΙΑ. Τί διαφέρει ἡ «ἐπιθυμία» ἀπὸ τὸ θέλημα; Στό μὴ ἀναγεννημένο ἄνθρωπο ἡ ἐπιθυμία ἐδράζεται στὶς βιολογικὲς καὶ ἐνστικτώδεις ὁρμές του. Εἶναι ἡ πηγὴ τῶν θελημάτων τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου (μεταπωτικοῦ). Γι' αὐτὸ καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ταυτίζει τοὺς ὁρους ἐπιθυμία καὶ βούληση-θέληση (Ρωμ. 1, 24. 6, 12. 7, 8. Γαλ. 5, 16 & 24. Ἐφ. 4, 22) κ.τ.λ. Τόν ὅρο «ἐπιθυμία» ὁμοῦς τὸν χρησιμοποιοῦμε, ὅχι μόνο περὶ τοῦ ἀναγεννημένου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Κυρίου (Λουκ. 22, 15). Ἡ Ἐπιθυμία τοῦ Κυρίου νὰ φάει τὸ Πάσχα μὲ τοὺς Μαθητὲς Του δέν στηρίζεται στὴν ἀνθρώπινη βιολογικὴ παρορμητικότητά. Εἶναι ἐναρμονισμένη θεανδρική Βούληση μὲ διαστάσεις καὶ ἐπεκτάσεις ἄπειρες καὶ σωτηριολογικές. Ὁ σατανὰς συνεργάζεται μὲ τὶς ἐπιθυμίες τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου (τὶς βιολογικὰ ἐδρασμένες), γιὰ νὰ πειράξῃ τὸν πνευματικὸ ἀγωνιστὴ. Φοβᾶται τὶς παγιωμένες ἁγίες ἐπιθυμίες γι' αὐτὸ καὶ πολεμᾷ νὰ τὶς καταπιῇ «ἅμα τῇ συλλήψει τῶν» στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου πού δέν ἔχει παγιωθεῖ ὡς «καινὴ κτίσις» ἐν Χριστῷ! Πραγματικά, στόν ἀγώνα δέν μᾶς βοηθᾷ τὸ νὰ προσδιορίζουμε τὰ ποσοστὰ τῆς διαβολικῆς ἢ τῆς ἀνθρώπινης συμμετοχῆς στὴ διαμόρφωση τῆς ἐπι-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, ἐπειδὴ σέ φθονεῖ ὁ διάβολος, ξεσήκωσε ἐπάνω σου αὐτόν τόν πόλεμο. Πρόσεχε τί παραστάσεις ἀντιγράφουν τὰ μάτια σου καί μὴν τρῶς μέχρι κορεσμοῦ. Κρασί νά πίνεις λίγο, ἴσα-ἴσα γιά τήν ἀρρώστια πού λές ὅτι ἔχεις. Ἀπόκτησε δέ ταπείνωση, διότι μέ τήν ταπείνωση ξεσκαρώνονται καί ἀποδυναμώνονται ὅλες οἱ παγίδες τοῦ ἐχθροῦ. Καί ἐγώ ὁ ἐλάχιστος, νά τό ξέρεις, καταθέτω τή δύναμή μου καί δέομαι στό Θεό νά σέ σκεπάσει ἀπό κάθε πειρασμό καί νά σέ φυλάξει ἀπό κάθε κακό.

Μὴν ὑποχωρήσεις στό σαρκικό πειρασμό, ἀδελφέ, οὔτε νά ἀφήσεις τόν ἐαυτό σου νά πέσει σέ ἀπόγνωση, διότι αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη χαρά τοῦ διαβόλου. Ἀδιάλειπτα δέ νά εὐχέσαι λέγοντας: Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σῶσε με ἀπό τὰ αἰσχρά πάθη. Καί θά σέ ἐλεήσει ὁ Θεός καί ἔτσι θά δυναμωθεῖς μέ τίς εὐχές τῶν Ἀγίων. Ἀμήν.

256

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ἐπειδὴ συνέχιζε νά πολεμεῖται ἀπό τό σαρκικό πάθος, παρακάλεσε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, νά προσευχηθεῖ γι' αὐτόν καί νά τοῦ ἐξηγήσει πῶς ἀντιλαμβάνεται κάποιος ἄν πειράζεται ἀπό τήν ἴδια τήν ἐπιθυμία του, πού προέρχεται ἀπό τή σωματική ὁρμή ἢ ἀπό τόν ἐχθρό⁶.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, χωρίς κόπο καί συντριβή καρδιάς⁷ κανείς δέν μπορεῖ νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τὰ πάθη καί νά εὐαρεστήσει στό Θεό. Ὅταν λοιπόν κάποιος πειράζεται ἀπό τήν ἴδια του τήν ἐπιθυμία σημαίνει ὅτι ἔχει ἀμελήσει τόν

θυμίας, ἀλλά τό νά ἀρνόμαστε τήν ἀποδοχή (ἔστω καί στή σφαῖρα τῆς φαντασίας) τῆς κακῆς ἐπιθυμίας καί νά στρεφόμεστε στήν ἀντίστοιχη ἅγια ἐπιθυμία.

7. Ὁ κόπος καί ἡ συντριβή τῆς καρδιάς πού καλεῖται ὁ ἀγωνιστής νά στερρεῖ, προξενοῦνται ἀπό τήν ἄρνηση καί ἀντίστασή του στό νά ἱκανοποιήσῃ τίς κακές ἐπιθυμίες του. Αὐτές τρέφουν τόν παλαιό ἄνθρωπο καί φέρνουν τήν «αἰσχρή» ἡδονή. Εἶναι πικρή ἡ στέρηση τῆς ἡδονῆς καί φέρνει λύπη καί ὀδύνη. Στή φαντασίωση καί στό ναρκισσισμό, πού ἀποτελοῦν συγκροτημένες μορφές διατροφῆς καί συντήρησης τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου», πρέπει νά δοθεῖ «ὀδυνηρό τέλος», μέ τή ζωή τῆς αὐταπάρνησης καί τοῦ σταυροῦ. «Ἐμπαθεῖς» ἀντι-παθητικές προσπάθειες δέν εἶναι δυνατόν νά καρποφοροῦν. Χρειάζεται ἥρωική καί ἐπιστημονική ἀντίσταση. Διαφορετικά ὁ ἄνθρωπος «ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπιφέρει ἐφ' ἑαυτὸν τὴν ὀργὴν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας». Παράλληλα χρειάζεται νά καταπολεμεῖται ἡ κακὴ δραστηριότητα τοῦ νοῦ στή φαντασίωση: «τὸ οὖν ἔδασα τὸν λογισμόν ἐν τούτοις, πλεονάζει τὸν πόλεμον εἰς πᾶσιν, κἂν μὴ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι ἐν ταῖς συγκαταθέσεσι...». Γι' αὐτὸ καί οἱ συστάσεις τοῦ Ὁσίου εἶναι δραστηκότες: «Μὴ καυνώ-

δίαν μελετᾶν τὰ πεπραγμένα αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τότε ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπιφέρει ἐφ' ἑαυτὸν τὴν ὀργὴν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας. Καὶ κατὰ μικρὸν τυφλούμενος ὁ νοῦς, ἄρκεται ἐν ἀγνωσίᾳ προσέχειν ἢ λαλεῖν πρὸς ὃν ἔχει τὴν ἐπιθυμίαν· καὶ προφάσεις ἑαυτῷ φέρει πῶς λαλήσῃ αὐτῷ, ἢ μετ' αὐτοῦ συγκαθίσῃ καὶ διὰ πάσης ὁδοῦ ἔρχεται πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. Τὸ οὖν εἶσαι τὸν λογισμὸν ἐν τούτοις, πλεονάζει τὸν πόλεμον εἰς πῶσιν, κἂν μὴ τῷ σώματι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι ἐν ταῖς συγκαταθέσεσι, καὶ εὐρίσκεται ὁ ἄνθρωπος ἅπτων τὸ πῦρ ἑαυτῷ ἐν ὕλῃ· ὁ δὲ νηφάλιος καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, ὁ βουλούμενος σωθῆναι, βλέπων πόθεν βλάπτεται, φυλάττει ἑαυτὸν μετ' ἀκριβείας, ἀπὸ ἐνθυμήσεως πονηρᾶς τοῦ μὴ ἀδολεσχεῖν ἐν αὐτοῖς τοῖς πάθεσι, καὶ ἀπὸ βλέμματος καὶ συντυχίας καὶ οἰασδήποτε προφάσεως, φοβούμενος μὴ ἑαυτῷ ᾄσῃ τὸ πῦρ. Ἴδου ὁ πόλεμος ὁ ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας, ἥτοι προαιρέσεως γινόμενος.

Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ διαβόλου γινόμενος, οὗτός ἐστιν. Ὑπομειδιᾷ (ἴσ. ὑποδει-λιᾷ) ἡ καρδιά τοῦ θέλοντος σωθῆναι τοῦ μὴ δέξασθαι τὸν σπόρον· καὶ ἐνταῦθα δὲ πάλιν μετὰ νήψεως φυλάττει ἑαυτὸν καὶ ἀπὸ ἐνθυμήσεως πονηρᾶς τοῦ μὴ ἀδολεσχεῖν μετὰ τῶν παθῶν καὶ ἀπὸ βλέμματος καὶ συντυχίας καὶ προφάσεως. Εἰ δὲ ἀνάγκη ἐστὶ πράγματος πρὸς τὸν τοιοῦτον, βέλτιον ἀμεληθῆναι τὸ πρᾶγμα καὶ ψυχὴ μὴ ἀπόλῃται.

Νῆψον, ἀδελφέ, θνητὸς εἶ καὶ ὀλιγοχρόνιος· μὴ θελήσῃς ἀντὶ μικροῦ καιροῦ ἀπολέσαι ζωὴν αἰώνιον. Ποίαν ὠφέλειαν ἔχει ἡ δυσωδία καὶ ἀκαθαρσία τῆς ἁμαρτίας, εἰ μὴ αἰσχύνῃν καὶ ὀνειδισμὸν καὶ σκάνδαλον; Ἡ δὲ ἐγκράτεια, νίκην ἔχει καὶ στέφανον καὶ καύχημα. Ἄγξον τὸν ἵππον σου ἐν τῷ καλινῷ τῆς ἐπιστήμης, ἵνα μὴ προσέχων ὧδε κἀκεῖ θηλυμανήσῃ, μᾶλλον δὲ ἄρρενομανήσῃ, καὶ ρίψῃ σε τὸν ἐπιβάτην αὐτοῦ.

Δεήθῃτι τοῦ Θεοῦ, ὥστε «ἀποστρέψῃ τοὺς ὀφθαλμούς σου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα»· καὶ κτησάμενόν σου ἀνδρείαν καρδίαν, φεύγουσιν οἱ πόλεμοι

σης σεαυτὸν ἐν συντυχίαις...» καὶ «... πᾶν μετὰ βίας βασάνισόν σου τὰ αἰσθητήρια...» καὶ «γενοῦ στυφός... κτῆσαι πένθος...». Αὐτῶν τῶν συστάσεων ἡ ἐφαρμογὴ εἶναι ὁ «κόπος καὶ ἡ συντριβὴ τῆς καρδιᾶς».

8. Σέ ὅλη αὐτὴ τὴν Ἀπόκριση θαυμάζει κανεὶς τὴ διάκριση, τὴ στοργή, τὸ παρακλητικὸ, τὸ φιλάνθρωπο καὶ τὴ θεία φώτιση τοῦ μεγάλου Γέροντα. Δέν αἰφνιδιάζεται, δέν ἀντιδρᾷ ἀπερίσκεπτα, δέν ἐξουθενᾷ τὸν μὴ ἀδελφόν. Ἀντίθετα, μέ τις λίγες θεοδιδασκτικὲς λέξεις του προσπαθεῖ νὰ τὸν στηρίξῃ καὶ νὰ τὸν μῆσῃ ἐπὶ τὴν τέχνη τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ σαρκικοῦ πολέμου. «Μὴ ἐνδῶσης, ἀδελφέ, μηδὲ εἰς ἀπόγνωσιν βάλῃς σεαυτὸν· αὕτη γάρ ἐστι ἡ μεγάλη κατὰ τοῦ διαβόλου». «Νῆψον ἀδελφέ, θνητὸς εἶ καὶ ὀλιγοχρόνιος. Κτῆσαι πένθος, μὴ καυνώσης σεαυτὸν, βασάνισον τὰ αἰσθητήρια, μὴ κρίνῃς τινὰ, μὴ ἐξουδενώσης· σεαυτῷ πρόσσεχε... εἰς τὸν Ἰησοῦν τρέχε, ἵνα καταλάβῃς αὐτόν».

(Δεῖς Εἰσαγωγή στὸ βιβλίον «Ἀββᾶ Δωροθέου Ἔργα Ἀσκητικά», Ἑκδ. Ἑτοιμασία, σελ. 20).

9. Μιὰ ἀσκητικὴ οὐστιαση πού μᾶς φέρνει αὐτόματα καὶ συνειρμικὰ στὸ νοῦ τὸν «Ἠνίοχο» τῶν Δελφῶν. Οἱ σύγχρονοι εὐδαιμονοθητὲς οὐμανιστὲς λησμονοῦν καὶ τῆς δικῆς τους κουλτούρας τίς ἀσκητικὲς ὑποθήκες. Στὸ μοναχισμό τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ «ἡνίοχος» γίνεται ἐν Χριστῷ

ἐαυτό του καί ἔχει ἀφήσει τήν καρδιά του νά περιεργάζεται ὅ,τι ἔχει πράξει στό παρελθόν σχετικά μέ τό σαρκικό πάθος καί τότε ἀπό μόνος του ἐπιφέρει ἐπάνω του τήν ὀργή, δηλαδή μόνος του ἐρέθισε καί ἄναψε τή φυσική ὀρμή, τή σαρκική ἐπιθυμία. Καί λίγο-λίγο τυφλώνεται ὁ νοῦς καί ἀρχίζει χωρίς γνώση νά προσέχει ἢ νά συζητάει μέ τό πρόσωπο ἐκεῖνο πρὸς τό ὁποῖο ἔχει ἤδη ἀνάψει ἢ ἐπιθυμία του. Τότε παρουσιάζει στὸν ἑαυτό του προφάσεις, πῶς θά γίνει δηλαδή νά μιλήσει μ' αὐτό τό πρόσωπο ἢ πῶς θά καθίσει κοντά του καί ἐφευρίσκει κάθε τρόπο, προκειμένου νά ἐκπληρώσει τήν ἐπιθυμία του. Τό νά ἀφήσει λοιπόν τό λογισμό ἐλεύθερο σέ τέτοιες στιγμές, αὐξάνει τόν πόλεμο, μέχρι σημείου νά φτάσει κανεῖς στήν πώση, ἔστω καί ἂν δέν εἶναι σωματική, ἀλλά νοερά «διά τῆς συγκαταθέσεως». Καί ἔτσι φτάνει ὁ ἄνθρωπος νά ρίχνει ξύλα στή φωτιά πού καίει μέσα του. Ἐνῶ ὁ νηφάλιος καί συνετός ἄνθρωπος, ἐκεῖνος πού θέλει νά σωθεῖ, ἀφοῦ συνειδητοποιήσει ἀπό ποῦ βλάπτεται, προσέχει τόν ἑαυτό του μέ ἀκρίβεια. Δηλαδή, προσέχει κάθε πονηρή σκέψη, νά μὴν ἐνασχολεῖται ἡδονικά μέ αὐτά τὰ πάθη, προσέχει τό βλέμμα του, κάθε συνάντηση καί συνομιλία καί ὅποιαδήποτε ἄλλη πρόφαση πού τόν φέρνει σέ ἐπαφή μέ τό συγκεκριμένο πρόσωπο, ἐπειδή φοβᾶται μήπως ἀνάψει φωτιά στὸν ἑαυτό του. Νά, αὐτός εἶναι ὁ πόλεμος τῆς πορνείας πού προέρχεται ἀπό τή δική μας ἐπιθυμία καί ὑπαιτιότητα, δηλαδή ἀπό τή δική μας προαίρεση.

Ἐκεῖνος δέ πού προέρχεται ἀπὸ τό διάβολο γίνεται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπο: Θέλοντας νά σπεῖρει ὁ διάβολος τό σπόρο τοῦ σαρκικοῦ πειρασμοῦ, βρίσκει τὸν ἄνθρωπο πού θέλει νά σωθεῖ νά ἔχει ἐλαφρῶς χαλαρωμένη τήν προσοχή του καί ἐλαφρῶς ἀνοιχτή τήν καρδιά του πρὸς τήν προσβολή τοῦ πάθους. Καί τότε ὁμως φυλάει καλά σ' αὐτό τό σημεῖο τὸν ἑαυτό του, ἀκόμη καί ἀπὸ μία πονηρὴ ἀνάμνηση, ὥστε νά μὴ τὸν ἀφήσει νά πολυπραγμονήσει πάνω σ' αὐτά τὰ ἐρεθίσματα. Ἀλλὰ καί τό βλέμμα του προσέχει καί τήν τυχόν συνάντηση καί κάθε πρόφαση πού τοῦ ὑποβάλλεται. Καί ἂν ὑποτεθεῖ ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη διεξαγωγῆς κάποιας ὑποθέσεως μέ τό πρόσωπο πρὸς τό ὁποῖο ἔχει τὸν πόλεμο, εἶναι καλύτερα νά μὴ διεξαχθεῖ ἢ ὑπόθεση, γιὰ νά μὴ καθεῖ ἡ ψυχή.

Ἔχε νήψη, ἀδελφέ, εἶσαι θνητός καί ὀλιγοχρόνιος⁸. Μὴν τό στέρξεις, γιὰ λίγο καιρὸ φιληδονίας, νά χάσεις τήν αἰώνια ζωή. Τί ὠφέλεια ἔχεις ἐσὺ ἀπὸ τή δυσωδία καί τή βρωμία τῆς ἁμαρτίας, παρά μόνο τή ντροπή, τὸν περίγλω καί τό σκάνδαλο; Ἐνῶ ἡ ἐγκράτεια εἶναι γιὰ σένα νίκη, στεφάνι καί καύχημα. Συγκράτησε τό ἄλογό σου μέ τό καλινάρι τῆς μοναχικῆς ἐγκράτειας⁹ μήπως, προσέχοντας πότε ἐδῶ καί πότε ἐκεῖ, καταληφθεῖ ἀπὸ τή μανία γιὰ γυναῖκα ἢ μᾶλλον γιὰ ἄνδρα καί ρίξει κάτω ἐσένα τὸν ἀναβάτη του.

Παρακάλεσε τό Θεό «νά ἀποστρέψει τὰ μάτια σου ὥστε νά μὴ δοῦν μάταια πράγματα» (Ψαλμ. 118, 37). Καί ἔτσι θά ἀποκτήσεις ἀνδρεία καρδιά καί θά πά-

ἀπὸ σοῦ. Γενοῦ στυφός, ὡς ὁ οἶνος τῷ τραύματι, καὶ οὐκ ἔῃς συνάξαι δυσω-
 διάν καὶ ἀκαθαρσίαν· κτῆσαι δὲ τὸ πένθος, ἵνα ἀπαλλοτριώσῃ σε τῆς παρη-
 σίας τῆς ἀπολουούσης τὰς ψυχὰς τῶν κτησαμένων αὐτήν. Μὴ ρίψῃς χαμαὶ τὸ
 ἐργαλεῖον, οὐ χωρίς, οὐκ ἐργάζεται ἡ καρποφόρος γῆ· τὸ δὲ ἐργαλεῖόν ἐστιν
 ἡ ταπείνωσις, ἡ ἐργασθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοῦ, δι' ἧς ἐκρίζονται ὅλα
 τὰ ζιζάνια ἀπὸ τοῦ δεσποτικοῦ χωρίου, καὶ χάριν παρέκουσα τοῖς ἐν αὐτῇ
 πολιτευομένοις. Οὐ πίνει ταπείνωσις, ἀλλ' ἀπὸ πτώσεως ἐγείρει τοὺς ἔχον-
 τας αὐτήν. Ἄσπασαι ἐν ὅλῃ καρδίᾳ τὸ πένθος, συμμετόχον γάρ ἐστι τῆς κα-
 λῆς ἐργασίας· πόνησον τοῦ κόψαι τὸ θέλημά σου ἐν πᾶσιν, εἰς θυσίαν γὰρ
 λογίζεται τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ τοῦτό ἐστι τό, «ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν
 ἡμέραν ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς». Μὴ καυνώσῃς σεαυτὸν ἐν συντυ-
 χίαις, ἐπεὶ οὐκ ἀφιάσῃ σε προκόψαι κατὰ Θεόν. Πάνυ μετὰ βίας βασάνισόν
 σου τὰ αἰσθητήρια· τὴν ὄρασιν, τὴν ἀκοήν, τὴν γεῦσιν, τὴν ὄσφρησιν, τὴν ἀ-
 φήν, καὶ προκόπτεις χάριτι Χριστοῦ· ἄνευ γὰρ βασάνων μάρτυς οὐ γίνεται ὡς
 καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Καὶ ὁ
 Ἀπόστολος λέγει· «ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψει», καὶ τὰ λοιπά.

Βλέπε μὴ δείξῃς τοῖς Χαλδαίοις τοὺς θησαυροὺς τοῦ οἴκου σου, ἐπεὶ
 αἰχμάλωτόν σε λαμβάνουσιν εἰς Ναβουχοδονόσορ βασιλέα τῶν Βαβυλωνί-
 ων. Καταπάτησον τὰ πάθη, μελετῶν τὴν ἀπόκρισιν ταύτην πάντοτε, ἵνα μὴ
 καταπατηθῇς ὑπ' αὐτῶν καὶ καταπονήσῃς σε αὐτὰ δυνάμει. Φεῦγε ἀπ' αὐτῶν
 ὡς δορκὰς ἐκ βρόχων, ἵνα μὴ κατασφάξῃς σε ὡς ἄρνιον. Μὴ οὖν φοβηθῇς
 αὐτοὺς· οὐκ ἔχουσι γὰρ δύναμιν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξενεύ-
 ρισεν αὐτοὺς καὶ ἀδυνάτους ἐποίησε. Μὴ οὖν κοιμηθῇς, εἰ γὰρ καὶ ἡμίθανεῖς
 εἰσι, ἀλλ' οὐ κοιμῶνται· καὶ μὴ ἀμελήσῃς, οὐ γὰρ ἐκεῖνοι ἀμελοῦσι. Δὸς μι-

10. Ὁ Ὅσιός μας μέ τὴν ἀποφθεγματικὴ αὐτὴ διατύπωσή του γιὰ τὴν ταπείνωσιν μᾶς θυμίζει
 τὴν ἀκριβῶς ὅμοια διατύπωσιν τοῦ ἀποστόλου Παύλου στὸν ὕμνον τῆς Ἀγάπης (Α' Κορ. 13, 8),
 «ἡ Ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπύπτει»!

Ἔτσι εἰσαγόμεστε σέ μιὰ υπέρλογη πραγματικότητα πού εἶναι συναρτημένη μέ τὴ συμμετοχὴ
 μας στὴ Θεανδρική Ὑπόστασιν τοῦ Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πού εἶναι «ρεαλιστική» λει-
 τουργία τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ μέσα μας.

11. Χρησιμοποιεῖται γεγονός ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἰσραὴλ μέ ἀλληγορικὴ σημασίαν (Δ' Βα-
 σιλ. 25, 1-7). Κατὰ καθιερωμένη ἔννοια, ὁ Ἰσραὴλ εἴτε συμβολίζει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ,
 εἴτε καὶ ἓνα μόνο Χριστιανό «κεκλημένον εἰς σωτηρίαν». Οἱ ἐχθρικά πρὸς τὸν Ἰσραὴλ διακείμε-
 νοι λαοὶ (ἐν προκειμένῳ οἱ Χαλδαῖοι) συμβολίζουν τοὺς δαίμονες καὶ ὁ ἀρχηγός τοῦ κράτους
 τοὺς συμβολίζει τὸ σατανά, ἐνῶ ἡ Βαβυλῶνα τὴν Κόλασιν. Ἡ συνάφεια στὸ κείμενο δίνει τὴν
 ἐξῆς ἀντιστοιχία: Οἱ πολιορκημένοι ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους Ἰσραηλίτες ἀνυπομόνησαν καὶ θέλη-
 σαν νά κάνουν μιὰ νύκτα «ἡρωικὴ ἐξοδ», μαζὶ μέ τὸ βασιλιά τους Σεδεκία. Βγῆκαν ἀπὸ μιὰ
 «κρυφὴ» ἐξοδὸ ἐξω ἀπὸ τὰ τεῖχνη τῆς πόλης, μέ σκοπὸ νά φύγουν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν πολιορ-
 κητῶν. Οἱ Χαλδαῖοι τοὺς «μυρίστηκαν», τοὺς κυνήγησαν, τοὺς αἰχμαλώτισαν καὶ τοὺς ἔφεραν
 κακοποιμένους μπροστὰ στὸ Ναβουχοδονόσορα, ὅπου τὰ δεινὰ τους δέν εἶχαν τέλος.

Κατ' ἀναλογία κάθε ἀνυπομόνητη ψυχὴ, μέ τοὺς φόβους πού τῆς ἐμπνέουν οἱ πολιορκητές

πει νά σέ ἐνοκληῖ ὁ σαρκικός πόλεμος. Γίνε στυφός ὅπως τό κρασί στό τραῦμα καί ἔτσι δέν θά δώσεις ἀφορμή νά μαζευτεῖ δυσωδία καί βρωμιά. Ἀπόκτησε τό πένθος, γιά νά ἀποξενωθεῖς ἀπό τήν παρρησία, ἡ ὁποία καταστρέφει τίς ψυχές ὅσων τήν ἐγκολπώνονται. Μήν πετάξεις κάτω ἐκεῖνο τό ἐργαλεῖο, χωρίς τό ὁποῖο εἶναι ἀδύνατο νά καλλιεργήσεις τήν καρποφόρα γῆ. Τό ἐργαλεῖο δέ αὐτό εἶναι ἡ ταπείνωση, πού τήν ὑποστασιοποίησε ὁ μέγας Θεός, μέ τήν ὁποία ξεριζώνονται τά ζιζάνια ἀπό τό χωράφι τοῦ Κυρίου καί εἶναι ἐκεῖνη πού δίνει Χάρη σ' ὅσους ζοῦν καί κινοῦνται μέσα σ' αὐτήν. Δέν πέφτει ἡ ταπείνωση, ἀντίθετα ἐγείρει ἀπό τήν πτώση ὅσους τήν κατέχουν¹⁰. Ἀγάπησε μ' ὅλη σου τήν καρδιά τό πένθος, διότι εἶναι συνεργάτης σου στήν καλή ἐργασία. Κοπίασε νά κόψεις τό θέλημά σου σέ ὅλα, διότι ἡ ἐκκοπή τοῦ θελήματος λογίζεται ὡς θυσία στόν ἄνθρωπο! Αὐτό τό νόημα ἔχει ἐκεῖνο τό «γιά χάρη σου πεθαίνουμε κάθε μέρα, θεωρηθήκαμε ὡς πρόβατα σφαγῆς» (Ψαλμ. 43, 23). Μή χαλαρώσεις τό ζῆλο σου μέ τίς συναντήσεις καί τίς συνομιλίες, οἱ ὁποῖες δέν θά σέ ἀφήσουν νά προκόψεις κατὰ Θεό. Μέ μεγάλη βία ἄσκησε πρὸς ἁγιασμό τίς αἰσθήσεις σου: τήν ὄραση, τήν ἀκοή, τή γεύση, τήν ὄσφρηση, τήν ἀφή καί θά προκόψεις μέ τή Χάρη τοῦ Χριστοῦ. Διότι χωρίς μαρτύρια δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει μάρτυρας, ὅπως τό εἶπε καί ὁ Κύριος: «Μέ τήν ὑπομονή σας θά κερδίσετε τίς ψυχές σας» (Λουκ. 21, 19). Καί ὁ Ἀπόστολος λέει: «Μέ πολλή ὑπομονή, μέ θλίψεις» κ.τ.λ.

Πρόσεξε νά μή δείξεις στούς Χαλδαίους, δηλαδή στούς δαίμονες τούς θησαυρούς πού κρύβει τό σπίτι σου, γιατί θά σέ πάρουν αἰχμάλωτο στό Ναβουχοδονόσορα, τό βασιλιά τῶν Βαβυλωνίων, τό διάβολο¹¹. Κατανίκησε τά πάθη σου, μελετώντας ὅσο μπορεῖς τούτη τήν ἀπόκριση, γιά νά μήν κατανικηθεῖς ἀπ' αὐτά καί σέ καταταλαιπωρήσουν μέ τή δύναμη πού διαθέτουν. Φεῦγε μακριά ἀπ' αὐτά, ὅπως τό ζαρκάδι ξεφεύγει τίς παγίδες τῶν κυνηγῶν, γιά νά μή σέ σφάξουν σάν ἄρνι. Μή φοβηθεῖς τούς δαίμονες, δέν ἔχουν δύναμη. Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός τούς ἔκοψε τά νεῦρα καί τούς ἔκανε ἀνίσχυρους. Μήν κοιμηθεῖς ὅμως, διότι αὐτοί καί μισοπεθαμένοι πού εἶναι, δέν κοιμοῦνται, εἶναι ἄγρυπνοι. Οὔτε πάλι νά ἀμελήσεις, διότι οὔτε ἐκεῖνοι ἀμελοῦν. Ὡς ἀπλῶς

δαίμονες καί μέ πρόφαση τῆ διασφάλισις τῆς σωτηρίας ἢ τῆς τελειότητος, παρὰσύρεται σέ ἐνέργειες πού ἐπιταχύνουν τή φθοροποιό ἐπίδραση τῶν δαιμόνων ἐπάνω της. Βιαζόμεστε γιά τόν Παράδεισο καί παίρνουμε τό δρόμο τῆς Κόλασης! Ἡ «ἐπίδειξις τῆς θησαυρῶν τῆς οἰκίας» συμβολίζει τήν ἀνώριμη καί ἀδιάκριτη προβολή τῶν «ἀγίων» ἐπιδιώξεων καί τῶν «ὕψηλων» στόκων τῆς ψυχῆς ἀπό τόν ἄνθρωπο πού δέν ἔφτασε στά μέτρα τῆς ἁγιότητος, ἀλλά συγκροτεῖ «δικαιώματα» καί ζητᾷ νά τοῦ γίνουν σεβαστά τά «θελήματα» ἐν ὀνόματι της. Στήν οὐσία ὅμως, ἀντί νά διασφαλίσουν τή σωτηρία του, διευκολύνουν τήν παράδοσή του στούς δαίμονες. Γι' αὐτό καί στήν ἐπόμενη Ἑρωταπόκριση (συν') ὁ Ὅσιος γίνεται πιό σαφής, τονίζοντάς του: 1) Νά μή δεικνύει σέ ἄλλους τά γράμματα πού τοῦ στέλνει (ὥστε νά μή τούς σκανδαλίζει, ἀλλά καί ὁ ἴδιος νά μή κενοδοξεῖ) καί 2) «πᾶν δέ ἔργον ἀγαθόν ὁ ποιεῖς, σπουδάσας κρύπτειν αὐτό· ὡφελεῖ γάρ σε».

κρὸν τὴν χειρα τοῖς σοῖς πατράσι, τοῖς θέλουσί σε ἀνασπάσαι ἐκ τοῦ βορβόρου τῆς δυσωδίας· μὴνῆσκου, ὅτι «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Μὴ κρίνης τινά· μὴ ἐξουθενώσης ἢ σκανδαλίσσης τινά· μὴ λογίζου ἃ οὐκ οἶδας εἰς τινά· ταῦτα γὰρ ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς.

Σεαυτῷ πρόσεχε, καὶ προσδόκησον ἐρχόμενον τὸν θάνατον· εἰπὲ σεαυτῷ τὸν λόγον τοῦ μακαρίου Ἀρσενίου. Ἀρσένιε, δι' ὃ ἐξηλθες. Μάθε τί ἤλθες ὧδε ζητῶν εἰς τὸν Ἰησοῦν τρέχε, ἵνα καταλάβῃς αὐτόν. Εἰ σωθῆναι θέλεις, <ὀξυπόδησον>, ἵνα εὗρεθῇς ἐν τῇ ἀγαθῇ ταύτῃ συνοδίᾳ τῶν ἁγίων Γερόντων. Εἰ θέλεις προκόψαι, ἔργασαι. Ζήλωσον εἶναι μετὰ τῶν ἁγίων, δοξαζόμενος ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ δόξῃ, καὶ μὴ μετὰ τῶν μιαρῶν δαιμόνων, ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ τιμωρίᾳ. Πόθησον εἶναι ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ μὴ ἐν τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός. Πόθησον ἀκοῦσαι «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου» καὶ «εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ» καὶ τὰ λοιπὰ· καὶ μὴ ἀκοῦσαι, «πορεύου ἀπ' ἐμοῦ, κατηραμένε δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρὲ».

Τοῦ Κυρίου ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ονζ΄

Ἑρώταις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἐπειδὴ πολλὰς ἁμαρτίας ἔχων θέλω μετανοῆσαι καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος οὐκ εὐρίσκω κρατῆσαι τὴν ἀσκησιν τῶν Πατέρων, παρακαλῶ, ἵνα μοι εἵπῃς, πῶς ὀφείλω βαλεῖν ἀρχήν. Κέλευσον οὖν, σαφηνίσόν μοι, τί ἐστὶν ὃ ἐδήλωσάς μοι ἐν τῇ ἄλλῃ ἀποκρίσει, τὸ μὴ δεῖξῃς τοῖς Βαβυλωνίοις τοὺς θησαυροὺς τοῦ οἴκου σου, ἐπεὶ λαμβάνουσί σε εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτον.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αἰ δελφέ, εἰσὶ τινες πτωχοί, οὓς ὁ Κύριος ἐμακάρισεν, ἐπειδὴ ἀπέβαλον ὅλα τὰ κτήματα αὐτῶν, τοῦτ' ἔστιν ὅλα τὰ πάθη, καὶ ἐγύμνωσαν ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτῶν διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οὗτοι ἀληθινοὶ εἰσὶ πτωχοὶ καὶ ἔχουσι τὸν μακαρισμόν. Καὶ εἰσὶν ἄλλοι πτωχοί, μηδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, οἷς ἠπειλήσῃς λέγων «ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι». Ὁ ἔχων οὖν τοι-

12. Σὲ ἄλλη ὑποσημείωση ἐπισημάναμε πόσο ἄσκοπο καὶ ὀλισθηρὸ εἶναι νὰ θέλουμε νὰ μιμηθοῦμε, χωρὶς νὰ ἔχουμε φθάσει στὰ μέτρα του, κάποιον συγκεκριμένο ἀσκητικὸ κατόρθωμα ἐνός Ἀγίου. Ἡ σύστασις τοῦ ὁσίου Γέροντα νὰ πεῖ ὁ μαθητής του: «Ἀρσένιε δι' ὃ ἐξηλθες» φαίνεται ἀντιφατικὴ ὅμως δέν εἶναι. Ἀπλῶς ἰσοδυναμεῖ μὲ αὐτὸ πού τοῦ λέει ἐξειδικευμένα: «μάθε τί ἤλθες ὧδε ζητῶν». Δέν πρόκειται γιὰ ἀνώριμη καὶ ἐξωτερικὴ μίμηση ἀσκητικοῦ κατορθώματος. Πρόκειται γιὰ βασικὴ καὶ θεμελιώδη ὑποχρέωσις πού δέν πρέπει νὰ λησμονεῖται καὶ πού τό περιεχόμενό της διαρκῶς κλιμακώνεται κατὰ τὰ μέτρα τοῦ ἀγωνιστῆ μοναχοῦ.

κάπως τό χέρι σου πρὸς τοὺς Πατέρες σου, οἱ ὅποιοι θέλουν νά σέ τραβήξουν ἀπὸ τό βόθρο τῆς δυσωδίας. Νά θυμᾶσαι ὅτι «ἡ δέσπη τοῦ δικαίου ἔχει μεγάλη δύναμη, ὅταν συμβάλλουμε κι ἐμεῖς πρὸς τὴν αὐτὴ κατεύθυνση». Μὴν κρίνεις κανένα, οὔτε νά ἐξουθενώσεις, οὔτε νά σκανδαλίσεις. Μὴν ἀποδίδεις στὸν ἄλλο πράγματα, γιὰ τὰ ὁποῖα δέν εἶσαι σίγουρος ὅτι εἶναι ἔτσι, διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀπώλεια ψυχῆς.

Πρόσεξε τὸν ἑαυτὸ σου καὶ περίμενε τό θάνατο πού ἔρχεται. Στόν ἑαυτὸ σου νά λές συχνά πυχνά τό λόγο τοῦ μακαρίου Ἀρσενίου: «Ἀρσένιε, μὴν ξεχνᾶς τό σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ἄφησες τὸν κόσμον»¹². Κοίταξε νά ἐννοήσεις τί ἥλθες νά ἐπιτύχεις ἐδῶ στὴν ἡσυχία. Τρέχε πρὸς τὸν Ἰησοῦ, γιὰ νά Τόν φθάσεις. Ἄν θέλεις νά σωθεῖς, τρέξε γρήγορα, γιὰ νά συνευρεθεῖς στὴν ἀγαθὴ ἐκείνη συνοδιά τῶν Γερόντων. Ἄν θέλεις νά προκόψεις, ἐργάσου. Ἐπιδίωξε μέ διάπυρο ζῆλο νά βρεθεῖς μέ τοὺς Ἀγίους, ὥστε νά δοξάζεσαι καὶ νά λαμπρύνεσαι στὴν ἀνεκλάλητη ἐκείνη δόξα καὶ ὄχι νά βρεθεῖς μέ τοὺς βδελυροὺς καὶ ἀχρεῖους δαίμονες στὴν ἀνεκλάλητη ἐκείνη τιμωρία. Πόθησε νά βρίσκεσαι στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν καὶ ὄχι στή γέεννα τοῦ πυρός. Πόθησε νά ἀκούσεις «ἐλάτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατέρα μου» (Ματθ. 25, 34) καὶ «εὗγε, δοῦλε ἀγαθέ καὶ πιστέ» (Ματθ. 25, 21) κ.τ.λ. καὶ νά μὴν ἀκούσεις «φύγε ἀπὸ μένα, καταραμένε δοῦλε, πονηρέ καὶ ὀκνηρέ» (Ματθ. 25, 26).

Ἡ δόξα ἀνήκει στὸν Κύριο στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

257

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο τό μεγάλο Γέροντα:

Ἐπειδὴ ἔχω πολλές ἁμαρτίες καὶ θέλω νά μετανοήσω, ἀλλὰ λόγω τῆς σωματικῆς μου ἀρρώστιας δέν μπορῶ νά κρατήσω τὴν ἄσκησι πού κάνουν καὶ διδάσκουν οἱ Πατέρες, σέ παρακαλῶ νά μοῦ πεῖς πῶς εὐλογεῖς νά βάλω ἀρχή. Ἐπίσης ὀρίσε μου καὶ διασαφηνίσε μου τί σημαίνει ἐκεῖνο πού μοῦ ἔγραψες στὴν προηγούμενη ἀπόκρισι: «μὴ δείξεις στοὺς Βαβυλωνίους τοὺς θησαυροὺς πού ἔχεις στοῖς σπίτι σου, γιατί θά σέ πάρουν αἰχμάλωτο στή Βαβυλώνα».

Ἀπόκρισι Βαρσανουφίου.

Α ὁ δελφέ, ὑπάρχουν μερικοὶ φτωχοί, τοὺς ὁποίους τοὺς μακάρισε ὁ Κύριος ἐπειδὴ ἐλευθερώθηκαν ἀπ' ὅλα τὰ κτήματά τους, δηλαδή ἀπ' ὅλα τὰ πάθη τους καὶ γύμνωσαν τοὺς ἑαυτοὺς τους γιὰ τό Ὄνομά Του. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀληθινὰ φτωχοὶ καὶ σ' αὐτοὺς ἀνήκει ὁ μακαρισμὸς τοῦ Κυρίου. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι φτωχοὶ πού δέν ἀπέκτησαν κανένα ἀγαθόν. Σ' αὐτοὺς μίλησε αὐστηρὰ ὁ Κύριος, λέγοντας: «Φύγετε μακριὰ ἀπὸ μένα, καταραμένοι!»

αὐτὰ κτήματα καὶ εἰς ταῦτα βαρούμενος, ἀποβάλλει αὐτὰ καὶ ἀμεριμνεῖ. Ὡστε οὖν, εἰ θέλεις βαλεῖν ἀρχὴν μετανοῆσαι, μάθε τί ἐποίησεν ἡ πόρνη, ἐν δάκρυσιν αὐτῆς ἔνιψε τοὺς πόδας τοῦ Δεσπότη. Ὁ κλαυθμὸς νίπτει τινὰ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. Κόπῳ δὲ ἔρχεται τινὶ διὰ πολλῆς ἀδολεσχίας καὶ ὑπομονῆς καὶ τοῦ ἐνθυμεῖσθαι τὴν φοβερὰν κρίσιν καὶ τὴν αἰσχύνην τὴν αἰώνιον καὶ τοῦ ἑαυτὸν ἀρνήσασθαι, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος· «ὁ θέλων», γὰρ φησί, «ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήτω μοι». Τὸ δὲ «ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν» καὶ «τὸν σταυρὸν ἄραι», τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ θέλημά ἐστι καὶ τὸ ἔχειν τὸ ἀψήφιστον.

Καὶ ἐπειδὴ εἶπας, ἀσθένειαν ἔχειν τὸ σῶμα καὶ μὴ δύνασθαι τίποτε ποιῆσαι, κατὰ τὴν δύναμίν σου ποίησον παραμικρὸν τῆς τροφῆς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ πόματος ὁμοίως· καὶ γὰρ ὁ Θεὸς προσεδέξατο τὰ δύο τῆς κήρας λεπτά καὶ ἐκάρη περισσότερον πάντων. Τὸ ἀπαρρησίασθαι ἀσκησον καὶ σώζῃ φύλαξον τὰς πρώτας ἀποκρίσεις, καὶ ταύτην, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ.

Τὸ δὲ μὴ δεῖξῃς τοὺς θησαυροὺς σου τοῖς Βαβυλωνίοις, τοῖς δαίμοσιν εἶπον, ἐν τῷ λέγειν σε τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι ἐμοὶ ἐρρέθη ἡ ἀπόκρισις. Βλέπουσι γὰρ οἱ δαίμονες καὶ παραπικραίνονται κατὰ σοῦ· καὶ σὲ μὲν πολемоῦσιν εἰς κενοδοξίαν, τοὺς δὲ ἀκούοντας ἀφελεστέρους εἰς σκάνδαλον, καὶ σὺ βασιτάξεις τὸ κρίμα τῶν δύο. Τοῖς δὲ δυναμένοις ἀκοῦσαι καὶ φυλάξαι, χαρὰ ἐστι καὶ ὠφέλεια. Πᾶν δὲ ἀγαθὸν ἔργον, ὃ ποιεῖς, σπούδαζε κρύπτειν αὐτό· ὠφελεῖ γὰρ σε.

Ὁ Κύριος [συνετίσαι] σε, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

σν η΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, ὅτι πάνυ θλίβομαι ἐκ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας καὶ τῆς δειλίας καὶ τῆς ἀκηδίας· λέγει μοι ὁ λογισμὸς, ἴνα, ὅταν βλέπω τὸν ἀδελφὸν εἰς ὃν ἔχω τὸν πόλεμον, συντυγχάνω αὐτῷ, μήπως ἐκ τοῦ ἐμὲ μὴ συντυγχάνειν αὐτῷ εἰς ὑπόνοιαν τοῦτο δέξηται· αἰσθάνομαι δέ, ὅτι καὶ ὡς πνίγουσί με οἱ δαίμονες καὶ εὐλαβοῦμαι πάνυ ἐκ τούτου.

13. Εἶναι κλασσικὸς τρόπος ἐμπλοκῆς τοῦ λογισμοῦ τοῦ ἀπειροπόλεμου ἀγωνιστῆ.

Ὁ διάβολος «χρησιμοποιεῖ» τὸν πλησίον μας γιὰ νὰ μᾶς παγιδεύει σὲ πτώσεις, ἐξαιτίας τῆς ἐμπάθειάς μας. Ὅταν νηπτικά καὶ ἀσκητικά θέλουμε νὰ ἀποφύγουμε τὸν πλησίον, τότε μᾶς ἐμπνέει φιλαδελφία, γιὰ νὰ μᾶς παγιδεύσει στὴν ἀνθρωπαρέσκεια. Δέν ἔχουμε μόνο τὴ «μαύρη» θεολογία, ἔχουμε καὶ τὴ «μαύρη» ἀσκητική!...

(Ματθ. 25, 41). Αὐτός λοιπόν πού ἔχει τέτοιου εἴδους κτήματα (πάθη) καί βαρύνεται ἀπ' αὐτά, τὰ ἀφήνει σέ ἄλλους καί ἀμεριμνεῖ. Ὡστε λοιπόν, ἂν θέλεις «νά βάλεις ἀρχή μετανοίας», δές τί ἔκανε ἡ πόρνη. Μέ τὰ δάκρυά της ἔνιψε τὰ πόδια τοῦ Δεσπότη. Τά δάκρυα εἶναι πού καθαρίζουν τόν ἄνθρωπο ἀπό τίς ἁμαρτίες του. Καί τὰ δάκρυα ἔρχονται μέ κόπο, μέ πολλή ἐπιμονή καί ὑπομονή, καθώς καί μέ τή μνήμη τῆς φοβερῆς Κρίσεως καί αἰώνιας καταισχύν-
νης μας, ἀλλά καί μέ τήν ἀπάρνηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος. Διότι λέει· «ὅποιος θέλει νά ἔλθει πίσω μου, ἄς ἀπαρνηθεῖ τόν ἑαυτό του, ἄς σκώσει τό σταυρό του καί ἄς μέ ἀκολουθήσει» (Μάρκ. 8, 34). Τό νά ἀπαρνηθεῖ δέ κανεῖς τόν ἑαυτό του καί νά σκώσει τό σταυρό του σημαίνει νά κόψει σέ ὅλα τό θέλημά του καί νά κρατάει τό «ἀψήφιστον» (μέ πολλή ἐπιμέλεια νά φροντί-
ζει ὥστε οἱ ἄλλοι νά μὴν τόν ὑπολογίζουν ὡς ἄξιο καί ἀπαραίτητο γιά τίποτα).

Καί ἐπειδή λές ὅτι «τό σῶμα σου εἶναι ἄρρωστο καί δέν μπορεῖς νά κάνεις καμμία ἄσκηση», ἀγωνίσου ὅσο μπορεῖς καί κόψε λίγο ἀπό τό φαγητό σου, τό ψωμί σου καί τό κρασί σου. Διότι καί ὁ Θεός δέχτηκε εὐμενῶς τὰ δύο λεπτά τῆς κήρας καί χάρηκε περισσότερο γι' αὐτά παρά γιά τίς εἰσφορές ὅλων τῶν ἄλλων. Ἐσκήσε τό «ἀπαρρησίαστον» καί θά σωθεῖς. (Δηλαδή νά βγάλεις ἀπό τή συμπεριφορά σου κάθε ἵκνος παρρησίας, ἀδιαντροπιᾶς καί ὑψηλοφροσύνης δικαιοματικῆς). Φύλαξε τίς προηγούμενες ἀποκρίσεις μου, καθώς καί τήν πα-
ρούσα, σάν κόρη ὀφθαλμοῦ.

Μέ ἐκεῖνο δέ πού σοῦ εἶπα «νά μή δείξεις τούς θησαυρούς σου στούς Βα-
βυλωνίους», ἐννοοῦσα τούς δαίμονες, καθώς θά διηγῆσαι στούς ἄλλους ὅτι σ' ἐσένα ἔστειλα μιά τέτοια ἀπόκριση. Διότι βλέπουν οἱ δαίμονες καί ἐρεθίζονται φθονερά ἐναντίον σου καί πολεμοῦν ἐσένα μέν μέ τήν κενοδοξία, ἐνῶ τούς ἀ-
φελεῖς ἀκροατές σου μέ τό σκανδαλισμό. Ἐσύ λοιπόν θά ἔχεις τό κρίμα καί γιά τὰ δύο. Ὑπάρχουν βέβαια καί αὐτοί πού μποροῦν νά ἀκούσουν τίς ἀποκρί-
σεις μου καί νά φυλάξουν τίς νουθεσίες μου. Γι' αὐτούς θά εἶναι χαρά καί ὠφέλεια. Ἀλλά ἐσύ κάθε ἀγαθό ἔργο πού κάνεις, φρόντιζε νά τό κρύβεις, διό-
τι θά σέ ὠφελήσει πολύ αὐτή ἡ κρυφή ἐργασία.

Ὁ Κύριος νά σέ συνετίσει μέ τίς εὐχές τῶν Ἀγίων. Ἀμήν.

258

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Κάνε εὐχή γιά μένα, Πάτερ, διότι πολύ θλίβομαι ἀπό τούς λογισμούς τῆς πορνείας, τῆς δειλίας καί τῆς ἀκηδίας. Μοῦ λέει ὁ λογισμός μου ὅταν βλέπω τόν ἀδελφό πρὸς τόν ὁποῖο ἔχω τόν πόλεμο νά συνομιλῶ μαζί του, μήπως ἂν τόν ἀποφεύγω τόν βάλω σέ ὑπόνοιες¹³. Ἐπίσης αἰσθάνομαι σάν νά μέ πνίγουν οἱ δαίμονες καί φοβᾶμαι πολύ ὅταν συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Ἀποκρίσεις

Αἰ δελφέ, ἐπεὶ οὐκ εἶ γεγυμνασμένος ἐν τοῖς τοῦ ἐχθροῦ πολέμοις, ἐπι-
 χορηγῇ σοι λογισμοὺς δειλίας καὶ ἀκηδίας καὶ τῆς πορνείας. Σιῆθι
 οὖν πρὸς αὐτοὺς στερεὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ γὰρ οἱ ἀθληταί, ἐὰν μὴ ἀγω-
 νίσωνται, οὐ στεφανοῦνται· καὶ οἱ στρατιῶται, ἐὰν μὴ δείξωσι δοκιμὴν ἐν τοῖς
 πολέμοις τῷ βασιλεῖ, οὐ μεγαλύνονται· οἷος ἦν ὁ Δαβίδ. Οὐχὶ σὺ ψάλλεις,
 «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με, πύρωσον τοὺς νεφροὺς μου καὶ τὴν
 καρδίαν μου»; Καὶ πάλιν, «ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθή-
 σεται ἡ καρδιά μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω»;
 Καὶ περὶ δειλίας, «ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθή-
 σομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ»; Περὶ δὲ ἀκηδίας, «ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζ-
 οντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῇς»; Οὐ θέλεις δόκιμος γενέσθαι; Ἀ-
 νὴρ γὰρ ἄπειρος ἀδόκιμος· οἱ πόλεμοι ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον δόκιμον εἶναι.
 Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐργασία τοῦ μοναχοῦ, τὸ ὑπομεῖναι πολέμους καὶ ἀντιστῆναι
 μετὰ ἀνδρειότητος καρδίας. Ἐπεὶ δὲ ἀγνοεῖς τὰς μεθόδους αὐτῶν, ἐπιχορηγῇ
 σοι λογισμοὺς δειλίας καὶ παραλύει σου τὴν καρδίαν. Μαθεῖν δὲ ὀφείλεις,
 ὅτι οὐ συγκωρεῖ ὁ Θεὸς ἐπάνω σου πόλεμον καὶ πειρασμὸν περισσότερον
 τῆς δυνάμεώς σου. Καὶ διδάσκει σε ὁ Ἀπόστολος λέγων· «πιστὸς ὁ Θεός,
 ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε».

Πολλάκις καὶ γὰρ, ἀδελφέ, ἐν τῇ νεότητί μου ἐπειράσθην σφοδρῶς ὑπὸ
 τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας καὶ ἐκοπίων πυκτεύων πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ
 ἀντιλέγων καὶ τούτοις μὴ συγκατατιθέμενος, ἀλλὰ προτιθεὶς τὰς αἰωνίους
 κολάσεις πρὸ ὀφθαλμῶν μου. Καὶ οὕτω καθ' ἐκάστην ποιοῦντά με, διὰ πέντε
 ἐνιαυτῶν, ἐκούφισέ με ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτῶν. Τὸ πρᾶγμα δὲ τοῦτο καταργεῖ εὐχὴ
 ἀδιάλειπτος μετὰ κλαυθμοῦ.

Τὸ δὲ πνίξαι σε, ἀπὸ φθόνου ποιοῦσιν οἱ δαίμονες· καὶ εἰ δυνατόν ἦν
 αὐτοῖς καὶ τοῦ κελλίου σου ἀπεδίωκον, ἀλλ' οὐ συγκωρεῖ αὐτοῖς ὁ Θεός, ἵνα

14. Ἡ «ἐχθρα» ποῦ «ἔθικεν» ὁ Θεὸς ἀνάμεσα στοὺς πρωτόπλαστους καὶ στὸ φίδι θά συνε-
 κίζεται μέχρι τῆ συντέλεια τῶν αἰώνων. Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ πραγματικότητα πάνω στὴν
 ὁποία θεμελιώνεται καὶ ἐξελίσσεται ἡ «ἐν Χριστῷ» ἀσκητικὴ ζωή. «Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐργασία τοῦ
 μοναχοῦ, τὸ ὑπομεῖναι πολέμους καὶ ἀντιστῆναι μετὰ ἀνδριότητος καρδίας». Ἡ ὁπῶς ἐπιγραμ-
 ματικά λέει στὴν ἴδια Ἑρωταπόκριση «οἱ πόλεμοι ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον δόκιμον εἶναι». Γιὰ νὰ
 εἶναι ὅμως οἱ πόλεμοι καρποφόροι καὶ νικηφόροι πρέπει νὰ γίνονται «τῷ Βασιλεῖ». Εἶναι νοημα-
 τικά δοτικὴ καριστικὴ καὶ συγχρόνως τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου καὶ ἀντικειμενικὴ (συντακτικῶς μόνο
 τὸ τελευταῖο ἰσχύει = δείξωσι δοκιμὴν τῷ Βασιλεῖ). Δηλαδή δέν δοξάζονται ἂν ὁ Βασιλιάς δέν
 πληροφορηθεῖ ὅτι πολέμησαν γενναῖα. Στὴν πνευματικὴ ζωή: Ὁ Βασιλιάς, Ἰησοῦς Χριστός, θε-
 σμοθετεῖ τὸν πόλεμο. Μὲ τὴ Χάρη Του διεξάγουμε τὴ μάχη καὶ χάριν Αὐτοῦ καὶ τοῦ Θελήματός
 Του προσπαθοῦμε νὰ νικήσουμε. Ἐάν θέλουμε νὰ νικήσουμε γιὰ μᾶς, ἦδη ἔχουμε προδώσει τὴ
 νίκη καὶ ἔχουμε κάσει μιὰ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἱ δελφέ, ἐπειδὴ δέν εἶσαι γυμνασμένος στούς πολέμους τοῦ ἐκθροῦ σου ὑποβάλλει λογισμούς δειλίας, ἀκηδίας καί πορνείας. Ἀντιστάσου ὁμως πρὸς αὐτούς μέ στερεά καρδιά, διότι καί οἱ ἀθλητές ἄν δέν ἀγωνιστοῦν, δέν στεφανώνονται. Καί οἱ στρατιῶτες, ἄν δέν ἐπιδείξουν ἀνδρεία στούς πολέμους πού μάχονται γιά χάρη τοῦ βασιλιᾶ τους, δέν δοξάζονται¹⁴. Τέτοιος ἦταν ὁ Δαβίδ. Ἐσύ δέν εἶσαι πού ψάλλεις «δοκίμασέ με, Κύριε, καί πείραξέ με, πύρρωσε τούς νεφρούς καί τήν καρδιά μου»; (Ψαλμ. 25, 2). Καί πάλι: «Καί ἄν παρταχθεῖ ἐναντίον μου στρατιά ὁλόκληρη, δέν θά φοβηθεῖ ἡ καρδιά μου. Καί πόλεμος ἄν ξεσηκωθεῖ ἐναντίον μου καί σ' αὐτή τήν περίπτωσι ἐγώ δέν θά πάψω νά ἐλπίζω» (Ψαλμ. 26, 3). Καί γιά τή δειλία: «Κύριε, καί ἄν ἀκόμη πορευθῶ ἀνάμεσα ἀπό σκοτεινές χαράδρες καί ἔλθω ἀντιμέτωπος μέ τό θάνατο, δέν θά φοβηθῶ ὅτι θά πάθω κάποιο κακό, γιατί Ἐσύ εἶσαι μαζί μου» (Ψαλμ. 22, 4). Ὅσο γιά τήν ἀκηδία σέ διδάσκει: «Ἄν τό πνεῦμα τοῦ ἐξουσιαστικῆς σέ κυριεύσει, ἐσύ μὴν ἀφήσεις τόν τόπο σου» (Ἐκκλ. 10, 4). Δέν θέλεις νά γίνεις ἀνδρεῖος καί ἐμπειροπόλεμος; Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος πού δέν δοκιμάζεται ἀπό πειρασμούς παραμένει ἄπειρος. Οἱ πόλεμοι εἶναι ἐκεῖνοι πού κάνουν τόν ἄνθρωπο δόκιμο καί γενναῖο ἀγωνιστή. Αὐτή εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ μοναχοῦ, νά ὑπομένει πολέμους καί νά ἀντιστέκεται μέ ἀνδρεία καρδιά. Ἐπειδὴ ὁμως ἀγνοεῖς τίς μεθόδους τοῦ διαβόλου, σου φέρνει λογισμούς δειλίας καί σου παραλύνει τήν καρδιά. Ὁφείλεις δέ νά μάθεις ὅτι δέν ἐπιτρέπει ὁ Θεός νά ἔλθει ἐπάνω σου πειρασμός καί πόλεμος μεγαλύτερος ἀπό τή δύναμή σου. Στό διδάσκει ὁ Ἀπόστολος πού λέει: «Εἶναι ἀξιόπιστος ὁ Θεός ὁ Ὅποιος δέν μᾶς ἀφήνει νά πειραστοῦμε περισσότερο ἀπ' ὅσο μπορούμε νά σηκώσουμε» (Α' Κορ. 10, 13).

Πολλές φορές καί ἐγώ, ἀδελφέ, ὅταν ἦμουν νέος, εἶχα σφοδρούς πολέμους ἀπό τό δαίμονα τῆς πορνείας καί κοπίαζα παλεύοντας πρὸς τούς λογισμούς καί ἀντιλέγοντας, χωρίς νά συγκατατίθεμαι πρὸς αὐτούς, ἀλλά ἔθετα μπροστά στά μάτια μου τίς αἰώνιες κολάσεις. Ἔτσι ἔκανα καθημερινά ἐπὶ πέντε χρόνια καί μέ ἀνακούφισε ὁ Θεός. Τό σαρκικό πειρασμό τόν καταργεῖ ἡ ἀδιάλλειπτη προσευχή συνοδευόμενη ἀπό δάκρυα¹⁵.

Τό νινίξιμο δέ πού αἰσθάνεσαι στό προκαλοῦν οἱ δαίμονες ἀπό φθόνο. Καί ἄν τούς ἦταν δυνατόν, θά σ' ἔδιωχναν καί ἀπό τό κελλί, ἀλλά δέν τούς τό

15. Ὁ κόσμος θεωρεῖ τὰ δάκρυα γυναικεῖα εὐαισθησία καί πιστεύει ὅτι μέ «εὐκολόγια» δέν γίνονται σοβαρές δουλειές καί μάλιστα ἐπιτυχημένες, πολύ δέ περισσότερο πόλεμοι νικηφόροι. Οὐσιαστική διαφορά ρεαλισμοῦ. Στήν ἀσκητικὴ ζωή, καί πιό εἰδικά στὸν πόλεμο κατὰ τῶν σαρκικῶν παθῶν, θέση «ὑδρογονοβόμβας» κατέχει ἡ εὐχή καί ὁ κλαυθμός (ἐσωτερικός), ὅταν εἶναι ἀφανὴ καί ἀδιάληπτα.

κυριεύσωσί σου· οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν ἐξουσίαν. Ἡδύνατο γὰρ ὁ Θεὸς κουφίσαι σε διὰ τάχους, ἀλλ' οὐκ ἴστασο οὐδὲ πρὸς ἄλλο πάθος. Σὺ οὖν μὴ καυνωθῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων προσέχειν αὐτῷ ἢ λαλεῖν μετ' αὐτοῦ· ἀλλὰ κἄν φθάρης μὴ θέλων ἀπαντῆσαι αὐτῷ, ἔλκυσσον τὸ βλέμμα σου ἀπ' αὐτοῦ μετὰ φόβου καὶ καταστάσεως καὶ μὴ ἀπολύσης τὴν ἀκοήν σου πρὸς τὴν ἐκείνου φωνήν. Εἰ δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀγνοῶν λαλήσοι σοι ἢ καθίσοι παρὰ σοί, μετὰ τέχνης ἀπόστα σεμνῶς μὴ ἀποπηδῶν. Καὶ εἶπέ σου τῷ λογισμῷ, μνήσθητι τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ τῆς φοβερᾶς καὶ τῆς αἰσχύνης τῶν πραιπόντων τὰ ἄτοπα, καὶ πύκτευσόν σου τὸν λογισμόν καὶ εὐρίσκεις βοήθειαν εὐκαῖς ἀγίων καὶ ἐλεεῖ σε ὁ Θεός. Μὴ παιδίον ἔσο ταῖς φρεσὶ, «ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπίαζε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειος ἔσο».

Ἀδελφέ, πρόσεχε σεαυτῷ, πῶς μέλλεις ἀπαντήσῃν τῷ Θεῷ.

σνθ΄

Ὁ αὐτὸς παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

Εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, ὅτι ταλαίπωρός εἰμι ἐν πᾶσι καὶ χρήζω πολλῆς φιλανθρωπίας· καὶ λογισμοὶ ἐν ἐμοὶ σπείρονται, λέγοντες· ἄπελθε ἐπὶ ξένης κἀκεῖ σώζῃ· καὶ ἵνα ὁ Θεὸς διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν μὴ ἐάσῃ αὐτοὺς κατακυριεύσαι μου.

Ἀπόκρισις

Α' δελφέ, ἐπικατάρατός ἐστιν ὁ σπείρας ἐπὶ τὴν καρδίαν σου τοὺς τοιούτους λογισμούς, ἔνεκα τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τῆς ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου, ὅστις ἐστὶν ὁ διάβολος· διὰ γὰρ δικαιώματος ἐργάζεται σοι ταῦτα, ἵνα, κλευάσας, ποιήσῃ σε σκάνδαλον πολλῶν ὥστε βασιτάσαι τούτων

16. Ἡ σφοδρότητα καὶ ἡ διάρκεια κάποιου πολέμου μᾶς παρασύρει, μέ τὴν ὑποβολή καὶ τοῦ πονηροῦ, νὰ αισθανόμαστε ἐγκαταλειμμένοι ἀπὸ τὸν Κύριό μας. Ἡ διαβεβαίωση πού δίνει ἐδῶ ὁ Ὁσιός μας εἶναι ὅτι, ὅχι μόνο δέν μᾶς ἐγκαταλείπει ὁ Θεός ὥστε νὰ νικηθούμε, ἀλλὰ προνοεῖ νὰ ἔχουμε καὶ μιά δευτέρη νίκη, ἀρκεῖ νὰ καταθέσουμε καὶ ἐμεῖς, διαρκῶς καὶ μάχιμα, τὴν προαίρεσή μας. «Ἄν σοῦ ἐπαίρνε τὸ σαρκικό πόλεμο, θά διευκόλυνε τὴν πτώση σου στὰ χέρια τῆς υπερφάνειας».

17. Παράγγελημα κοινωνικῆς ἐν Χριστῷ εὐγένειας καὶ ἀγάπης. Τρόπος καλῆς συμπεριφορᾶς.

Πολλές φορές ὁ διάβολος μᾶς «πείθει» ὅτι ἔχουμε τὸ δικαίωμα, μέσα στὸν πόλεμο καὶ στίγν ἄμυνά μας νὰ εἴμαστε ἀδιάκριτα τρακεῖς. Ἡ ὑπόδειξη τοῦ Ὁσίου εἶναι: Στόχος μας νὰ εἶναι ἡ πληγὴ τοῦ πάθους μας καὶ τοῦ σατανᾶ. Ποτέ ἡ πληγὴ τοῦ ἀδελφοῦ ἢ ἡ προσβολὴ τῆς ἀγιότητος.

18. Ὅσο καὶ ὅπως ὁ διάβολος ἐπιθύμησε καὶ πέτυχε τὴν ἐκπτώση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Παράδεισο, τόσο καὶ μέ τὸν ἴδιο τρόπο προσπαθεῖ νὰ βγάλει καὶ τὸ μοναχό ἀπὸ τὸ Μοναστήρι του, πού εἶναι «ἐν σμικρῷ» ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ κάθε πιστό λαϊκό προσπαθεῖ νὰ τὸν ἀποκόψει ἀπὸ τὴν ἐνοριακὴ Εὐχαριστιακὴ Σύναξη –δυστυχῶς εἶναι τρομακτικὲς οἱ ἐπιτυχίες του–

ἐπιτρέπει ὁ Θεός νά σέ κατακυριέψουν καί εἶναι βέβαιο ὅτι δέν ἔχουν μία τέτοια ἐξουσία. Ὁ Θεός φυσικά μπορούσε νά σέ ἀνακουφίσει ἀμέσως, ἀλλά δέν θά εἶχες ἀποκτήσει δύναμη νά ἀντισταθεῖς οὔτε σέ ἄλλο πάθος¹⁶. Ἐσύ λοιπόν νά μή καυνωθεῖς ἀπό τούς δαίμονες ὥστε νά προσέχεις τό πρόσωπο μέ τό ὁποῖο ἔχεις τόν πόλεμο, οὔτε νά συνομιλεῖς μαζί του. Ἀλλά καί ἂν τύχει νά τό συναντήσεις, χωρίς νά τό ἐπιδιώξεις, πάρε τό βλέμμα σου ἀπό πάνω του μέ φόβο καί συστολή καί μήν ἀφήσεις ἐλεύθερα τ' αὐτιά σου νά ἀπολαύσεις τή φωνή του. Ἄν πάλι ὁ ἀδελφός αὐτός ἀπό μόνος του, ἀγνοώντας τί συμβαίνει σέ σένα, σοῦ μιλήσει ἢ καθίσει κοντά σου, ἐσύ μέ τρόπο κάθισε πιό μακριά, σεμνά, χωρίς νά κάνεις ἀπότομες κινήσεις¹⁷. Καί πές στήν ψυχή σου μέ τό λογισμό σου: Ουμῆσου τή φοβερή κρίση τοῦ Θεοῦ καί τήν καταισχύνη πού θά ὑποστοῦν ὅσοι πράττουν ἄτοπα πράγματα. Πάλεψε μέ τό λογισμό σου καί θά βρεῖς βοήθεια μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων καί ὁ Θεός θά σέ ἐλεήσει. Μήν εἶσαι παιδί στό μυαλό, ἀλλά στήν κακία· στό μυαλό δέ, νά εἶσαι ὥριμος καί τέλειος (Α' Κορ. 14, 20).

Ἀδελφέ, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, σκεπτόμενος πάντα τό πῶς κάποτε θά βρεθεῖς μπροστά στή δίκαιη κρίση τοῦ Θεοῦ.

259

Ὁ ἴδιος παρακάλεσε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, λέγοντας:

Κάνε εὐχή γιά μένα, Πάτερ, διότι εἶμαι ταλαίπωρος σέ ὅλα καί ἔχω ἀνάγκη πολλῆς φιλανθρωπίας. Ἐπίσης σπέρνονται μέσα μου λογισμοί, οἱ ὁποῖοι μοῦ λένε: Σήκω, πήγαινε σέ ξένο μέρος καί ἐκεῖ θά σωθεῖς!¹⁸ Εὐχου λοιπόν ὥστε ὁ Θεός νά μήν τούς ἐπιτρέψει νά μέ κατακυριέψουν.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, εἶναι καταραμένος αὐτός πού σπέρνει στήν καρδιά σου τέτοιους λογισμούς –προφανῶς γιά νά σέ κάνει νά παραβεῖς τίς ἐντολές καί τίς ὑποσχέσεις πού ἔδωσες, μέ τό νά σέ ἀπομακρύνει ἀπ' αὐτό τόν τόπο– καί αὐτός εἶναι ὁ διάβολος. Διότι μέ βάση τό δικαίωμα καλλιέργει μέσα σου αὐτά τά πράγματα, γιά νά σέ πλανήσει καί νά σέ καταστήσει σκάνδαλο σέ

ὥστε νά τόν βρεῖ ἀποδυναμωμένο καί νά τόν ὀδηγήσει στό δρόμο τῆς ἀπώλειας. «Φύγε ἀπ' ἐδῶ, πήγαινε κάπου, ὥστε νά σοῦ εἶναι ξένοι καί νά εἶσαι ξένος καί θά ἔχεις καλύτερες προϋποθέσεις σωτηρίας». Αὐτό δυστυχῶς ἰσχύει καί ὅταν ὑποδεικνύει ὁ διάβολος στούς ὀρθόδοξους τή μεταπήδησή τους σέ αἰρετικές ὁμολογίες.

Γι' αὐτό καί ὁ Ὁσιος, μέσα στήν προσπάθειά του νά συγκρατήσει τήν ψυχή ἀπό ἕνα τέτοιο κατήφορο, κραυγάζει: «Ἐνθα ἂν ἀπέληθς ἀπό τῶν περάτων τῆς γῆς μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς, οὐ μὴ ὤφελθῃς ἴσα τῶν ᾤδε».

τὸ κρῖμα. Ταῦτα δὲ πάσχεις ἀπὸ ἀμελείας καὶ κενοδοξίας. Ἴδου λέγεις, ἐπὶ ξένης ἀπέλθω, βαστάζω ἀτιμίαν· καὶ πῶς μόνον ἀκούσαντός σου, ὅτι εἶπεν ὁ ἀδελφός σου κατὰ σοῦ λόγον ταράττεται ἡ καρδία σου καὶ οὐ θέλεις, ἵνα τις μάθῃ ὅτι ἐσφαλῆς; Ἀλλὰ σὺν τῇ ἀμελείᾳ καὶ κενοδοξίᾳ ἐνεργοῦντές εἰσιν οἱ δαίμονες πρὸς τὸ ἐξολοθρεῦσαι σου τὴν ψυχὴν. Πληροφορήθητι ἐν Κυρίῳ, ὅτι, εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἦν καὶ αἱ εὐκαὶ τῶν ἐνταῦθα γνησίων δούλων τοῦ Θεοῦ, ἐπιμεῖναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον οὐκ ἠδύνων· ἀλλ' ὡς τυφλὸς μὴ βλέπων, οὕτως οὐ βλέπεις τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐποίησέ σοι καὶ ποιεῖ δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων καὶ τοῦ μακαρίου Ἀβραμίου, τοῦ εἰπόντος σοὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ σου, ὅτι, ἐὰν ἐπιμείνετε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἔχετε μοι πρεσβευτήν.

Ἀδελφέ, πρόσεχε σεαυτῷ μετὰ ἀσφαλείας καὶ πύκτευσον μετὰ τῶν λογισμῶν μὴ ἀμελῆσαι, μηδὲ κενοδοξῆσαι, μηδὲ τὸ θέλημά σου στῆσαι ἔν τινι· καὶ μὴ δέξασθαι τοὺς σπειρομένους λογισμοὺς διὰ δικαιωμάτων, ἐπεὶ εἰς πτώσιν πίπτεις μεγάλῃν. Πληροφορήθητι δέ, ὅτι ἐνθα ἂν ἀπέλθῃς, ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς, οὐ μὴ ὠφελῇς ἴσα τῶν ὧδε, καὶ ὡς ἄγκυρα τῷ πλοίῳ, οὕτως ἔσται σοὶ ἡ εὐκὴ τῶν ἐνταῦθα Πατέρων. Κτῆσαι στυφότητα καὶ ἐξορίζει ἀπὸ σοῦ τὴν παρρησίαν τὴν φέρουσαν πάντα τὰ κακὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀμερίμνησον ἀπὸ παντὸς πράγματος, καὶ τότε σχολάζεις τῷ Θεῷ. Καὶ ἀπόθανον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ξενιτεία. Καὶ κράτει τὸ ἀψηφιστον, καὶ εὐρίσκεις τὸν λογισμὸν σου ἀτάραχον. Καὶ μὴ ἔχε σεαυτὸν τι ποιήσαντα ἀγαθόν, καὶ φυλάττεται σοὶ σῶος ὁ μισθός. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μνήσθητι, ὅτι οὐ χρονίζεις ἐν τῷ σώματι, καὶ σπουδάσον εἰπεῖν μετὰ παρρησίας ἐν τῇ ᾠρᾷ ἐκείνῃ, «ἤτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην».

Ἀδελφέ, ἄνευ κόπου οὐκ ἔνι ζῆσαι· καὶ ἄνευ ἀγῶνος οὐδεὶς στεφανοῦται· πύκτευσον, σωθῆναι ἀγωνιζόμενος, καὶ βοηθεῖ σοὶ ὁ Θεός, «ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθεῖν».

Αὐτὸς ἐλέησόν σε, τέκνον, μετὰ προθυμίας προσελθεῖν τῇ ἐργασίᾳ αὐτοῦ, ὅτι αὐτοῦ ἐστὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

19. «Ξένος ἐστίν, ὁ πάσης ἰδίων καὶ ἀλλοτριῶν σχέσεως φυγών». «Ἀπροσπάθεια ξενιτείας μήτηρ». «Ξενιτεία ἐστίν, ἀπαρρησίαστον ἦθος, ἄγνωστος σοφία, ἀδημοσίεutos σύννεσις, ἀπόκρυφος βίος, ἀθεώρητος σκοπός, ὀφανὴς λογισμός, εὐτελείας ὄρεξις, στενοκοχίας ἐπιθυμία, πόθου θείου ὑπόθεσις, ἔρωτος πληθος, κενοδοξίας ἄρνησις, σιωπῆς βυθός» (Κλίμαξ Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, Γ΄, α΄ Ἐκδ. Ἱερ. Μονῆς Παρακλήτου).

«Ξένος ἐστὶν ὁ κατὰ διάνοιαν ἔξω γενόμενος πάντων τῶν βιωτικῶν» (Ἰσαάκ Σύρου, Ἀπαντα τὰ εὐρεθέντα Ἀσκητικά, σελ. 223, Ἐκδ. Σπανοῦ).

πολλούς αδελφούς, γιά νά 'χεις ἐπάνω σου καί τό δικό τους κρίμα. Καί ὅλα αὐτά τά παθαίνεις ἀπό ἀμέλεια καί κενοδοξία. Νά δηλαδή, λές: Θά φύγω μακριά ἀπό ἐδῶ καί ἐκεῖ θά βαστάξω τίς προσβολές καί τίς περιφρονήσεις. Πῶς λοιπόν θά γίνει αὐτό, ἀφοῦ καί μόνο πού ἀκοῦς ὅτι κάτι εἶπε ἕνας ἀδελφός ἐναντίον σου ταράζεσαι, ἐσύ πού μέ κανένα τρόπο δέν θέλεις νά μάθει κάποιος ὅτι ἔκανες ἕνα σφάλμα; Ἀλλά ἐκτός ἀπό τήν ἀμέλεια σέ δουλεύουν οἱ δαίμονες καί στήν κενοδοξία, γιά νά ἐξολοθρεύσουν τήν ψυχή σου. Μάθε ὅμως, μέ τή Χάρη τοῦ Κυρίου, ὅτι ἂν δέν σέ σκέπαζε τό χέρι τοῦ Θεοῦ καί οἱ εὐχές τῶν ἐδῶ γνήσιων δούλων Του, δέν θά μπορούσες νά μείνεις στό Μοναστήρι οὔτε ἕναν ὁλόκληρο χρόνο. Ἀλλά, σάν ἕνας τυφλός πού δέν βλέπει, ἔτσι καί σύ δέν βλέπεις τήν εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ. Τήν εὐεργεσία ἐννοῶ πού παρεχώρησε καί παραχωρεῖ σέ σένα, μέ τίς εὐχές ὅλων τῶν ἁγίων Πατέρων καί ἰδιαίτερως τοῦ μακαρίου Ἀβραμίου, ὁ ὁποῖος ὑποσχέθηκε καί σέ σένα καί στόν ἀδελφό σου, ὅτι θά τόν ἔχετε πρεσβευτή, ἂν παραμείνεις σ' αὐτόν τόν τόπο.

Ἀδελφέ, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου καί ἀσφάλισέ τον. Πάλεψε δέ ἐναντίον τῶν λογισμῶν σου, ὥστε νά μήν πέσεις σέ ἀμέλεια, νά μήν κενοδοξήσεις καί νά μή ζητήσεις νά ἐπιβάλεις τό θέλημά σου μέ κανένα τρόπο καί σέ κανένα θέμα. Οὔτε πάλι νά δέχεσαι τούς λογισμούς πού σοῦ σπέρνει ὁ διάβολος μέ βάση τό δικαίωμα, γιατί θά ἔχεις μεγάλη πτώση. Κατάλαβε δέ καλά ὅτι ὅπου καί ἂν πᾶς, ἔστω καί ἂν γυρίσεις ἀπό τή μιά ἄκρη τῆς γῆς ὡς τήν ἄλλη, δέν θά ὠφεληθεῖς ὅσο ὠφελεῖσαι ἐδῶ. Καί ὅπως εἶναι ἡ ἄγκυρα γιά τό πλοῖο, ἔτσι εἶναι γιά σένα ἡ εὐχή τῶν ἐδῶ Πατέρων. Ἀπόκτησε γνήσιο καί γενναῖο ἀσκητικό φρόνημα καί θά ἐξοριστεῖ μακριά σου ἡ παρρησία, ἡ ὁποία φέρνει ὅλα τά κακά στόν ἄνθρωπο. Ἀμερίμνησε δέ ἀπό κάθε πράγμα καί τότε θά ἔχεις χρόνο, δυνάμεις καί διάθεση γιά νά προσκολληθεῖς στό Θεό. Ζῆσε σάν νά εἶσαι νεκρός γιά κάθε ἄνθρωπο, καί νά ξέρεις ὅτι τότε θά βιώνεις τήν πραγματική ξενιτεία¹⁹. Φρόντιζε νά ἔχεις μόνιμο τό βίωμα ὅτι δέν ἀξίζεις νά σέ ὑπολογίζουν ὡς ἄξιο σέ τίποτα καί γιά τίποτα καί ὁ λογισμός σου θά παραμένει ἀτάραχος. Καί ἂν τά πράξεις αὐτά, μή θεωρεῖς ὅτι ἔπραξες κάτι τό ἀγαθό καί ἔτσι θά διατηρηθεῖ ὁ μισθός σου σῶος καί ὁλόκληρος. Νά ξέρεις ἀκόμη καί νά τό θυμᾶσαι ὅτι δέν θά ζήσεις πολύ. Γι' αὐτό φρόντιζε νά πεῖς μέ παρρησία ἐκείνην τήν ὥρα: «Ἐτοιμάσθηκα καί γι' αὐτό δέν ταράχθηκα» (Ψαλμ. 118, 60).

Ἀδελφέ, χωρίς κόπο, δέν εἶναι δυνατόν νά ζήσει ἄνθρωπος. Καί χωρίς ἀγώνα, κανείς δέν στεφανώνεται. Πάλεψε νά σωθεῖς ἀγωνιζόμενος καί θά σέ βοηθήσει ὁ Θεός, «Ἐκεῖνος πού θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά σωθοῦν καί νά ἔλθουν σέ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας Του» (Α' Τιμ. 2, 4).

Αὐτός εἶθε νά σέ ἐλεήσει, τέκνο, ὥστε νά προσέλθεις στήν ἐργασία Του μέ προθυμία, διότι εἶναι δικό Του τό ἔλεος καί ἡ δύναμη καί ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

σξ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Πάτερ, τί ἐστιν ὃ εἶπας, ὅτι, οὐκ ἠδύνω ἐνιαυτὸν μεῖναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ; Καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ὅτι, ὡς καθεύδω, ἐπιπίπτει μοι ὁ δαίμων πνίγων με, καὶ χρειάν ἔχω τῆς παρὰ σοῦ φιλανθρωπίας.

Ἀπόκρισις

Οτι εἶπόν σοι, εἰ μὴ ἦσαν αἱ εὐκαὶ τῶν Πατέρων, οὐκ ἐποίεις ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐνιαυτόν, περὶ μοναχῶν σοι εἶπον· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εἰσὶ μοναχοί, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ ἔργον τοῦ μοναχοῦ. Φησὶ γὰρ ὅτι· «οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

Τί χλευάζει, ἀδελφέ, ταλαιπωρῶν; Ἑρωτᾷς γὰρ καὶ οὐκ ἐμμένεις· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐρωτῶν, ἄλλοις λέγεις κενοδοξῶν, ἀνθρωπαρεσκῶν, καὶ ἐμποδίζου διὰ τάχους προκόψαι. Καὶ διὰ τοῦτο πειράζει κοιμώμενος, καὶ ἐπιπίπτει ἐπάνω σου πνίγων σε ὁ δαίμων καὶ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς ἵνα παιδευθῇς, ὅπως μέμψῃ σεαυτὸν ὡς μοναχός. Καὶ οὐ συνιεῖς, ἀδελφέ· ὁ καιρὸς ἡμῶν ἐστὶ τὸ ἐρευνᾶν τὰ πάθη ἡμῶν, καὶ τὸ κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι καὶ ὡς κάθη εἰς τὸ κελλίον σου ρεμβόμενος, μέμψαι σεαυτὸν ἐν πᾶσι καὶ ρίψον τὴν ἀδυναμίαν σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ βοηθεῖ καὶ ἐνδυναμοῖ σε, ἵνα προκόψῃς ἐν αὐτῷ.

σξα΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ, καὶ αἵτησις εὐχῆς πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.

Διὰ τὸν Κύριον εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, παρακαλῶ, ἵνα λυτρωθῶ ἐκ τῶν

20. Ἡ εἰκόνα πού δίνεται ἐδῶ εἶναι σαφής. Πρόκειται γιὰ τὸ φαινόμενο τῆς «μόρας». Παρόμοια κατάστασις μέ τὸ «βραχνά». Ὁ Ὁσῖος διδάσκει τὸ «μαθητὴ» τοῦ ὅτι τὸ φαινόμενο παραχωρεῖται ἀπὸ τὸ Θεὸ πρὸς παιδεία του. Καὶ ἡ παιδεία του, μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, εἶναι ἀπαραίτητη, γιὰ νὰ μπορεῖ πιὸ πρόθυμα καὶ πιὸ εὐκόλῃ νὰ ἐφαρμόζει ὅσα τοῦ λέει ὁ Γέροντας καὶ νὰ μὴν τὰ χρησιμοποιεῖ γιὰ νὰ δημιουργεῖ τροφή γιὰ κενοδοξία. Πρόγματι, ὅταν δέν τηροῦμε τὴν ἀκριβὴ ὑπακοή καὶ τρέφουμε τὴν ἀνθρωπαρέσκεια καὶ τὴν κενοδοξία, παρουσιαζόμαστε δικασμένες προσωπικότητες καὶ κάθε δικασμένη προσωπικότητα εἶναι εὐεπηρεάστη καὶ εὐάλωτη ἀπὸ τὸ σατανά.

21. Εἶναι σημαντικό προσόν καὶ χαρισματικὴ ἱκανότητα τὸ νὰ μπορεῖ κάποιος νὰ ἐφαρμόζει (εἴτε ὡς ἄτομο εἴτε ὡς ὁμάδα) τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Πολλὰ κακὰ προέρχονται ἀπὸ τὸ «ἐνδιαφέρον» πού δείχνουμε νὰ «χρησιμοποιοῦμε» τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου γιὰ κρίσις ἢ γιὰ κατάκρισις τοῦ πλησίον. Ὅσο ἀτελής καὶ ὑπολειπόμενος καὶ ἂν εἶναι κάποιος μοναχός, ἂν αὐτοκατακρίνεται δέν χάνει τὸν καιρὸ του, παραμένοντας στὸ Μοναστήρι του.

260

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα:

Πάτερ, τί σημαίνει αὐτὸ πού εἶπες ὅτι «δέν θά μπορούσες νά μείνεις στό Μοναστήρι οὔτε ἓνα ὁλόκληρο χρόνο»; Καί κάνε εὐχή γιά μένα, γιά τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, διότι καθώς κοιμᾶμαι πέφτει ἐπάνω μου ὁ δαίμονας γιά νά μέ πνίξει²⁰. Γι' αὐτό ἔχω ἀνάγκη ἀπό τή φιλόνητο ἀγάπη σου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτό πού σοῦ εἶπα, ὅτι ἂν δέν σέ σκέπαζαν οἱ εὐχές τῶν Πατέρων, δέν θά μπορούσες νά μείνεις στό Μοναστήρι οὔτε ἓνα ὁλόκληρο χρόνο, σοῦ τό εἶπα σάν νά ἦσουν μοναχός. Γιατί δέν εἶναι ὅλοι ὅσοι βρίσκονται στά Μοναστήρια μοναχοί, ἀλλά ὅσοι κάνουν τά ἔργα τοῦ μοναχοῦ²¹. Καί τό Εὐαγγέλιο λέει ὅτι «δέν θά μπῇ στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν αὐτός πού μέ φωνάζει Κύριε, Κύριε, ἀλλά αὐτός πού κάνει τὸ θέλημα τοῦ Οὐράνιου Πατέρα μου» (Ματθ. 7, 21).

Γιατί χλευάζεσαι ἔτσι, ἀδελφέ, καί ταλαιπωρεῖσαι; Διότι ρωτᾷς καί δέν δέχεσαι πρόθυμα καί ἀπλά ὅσα σοῦ γράφω στίς ἀπαντήσεις μου. Ἡ ρωτᾷς καί ὅσα σοῦ λέω τά ἀναφέρεις στοὺς ἄλλους μέ κενοδοξία καί ἀνθρωπαρέσκεια καί ἔτσι παρεμποδίζεις τήν ἔγκαιρη προκοπή σου. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος πού πειράζεσαι ἀπό τὸ δαίμονα τήν ὥρα πού κοιμᾶσαι καί γι' αὐτό πέφτει ἐπάνω σου γιά νά σέ πνίξει. Καί παραχωρεῖ ὁ Θεός νά παιδευθεῖς, γιά νά μεμφθεῖς τόν ἑαυτό σου ὡς μοναχός. Ἀλλά ἐσύ δέν τὸ καταλαβαίνεις, ἀδελφέ. Ἡ δουλεία μας τώρα εἶναι νά ἐρευνᾶμε τά πάθη μας, νά κλαῖμε καί νά πενθοῦμε. Ἐτσι, λοιπόν, ὅταν ἔχεις τήν εὐκαιρία νά ἡσυχάζεις στό κελλί σου καί νά ρεμβάζεις, νά μέμφεσαι τὸ ἑαυτό σου γιά ὅλα καί νά καταθέτεις τήν ἀδυναμία σου μπροστά στό Θεό καί θά σέ βοηθήσει καί θά σέ δυναμώσει, γιά νά προκόψεις ὅπως Ἐκεῖνος θέλει σέ ὅλα ἀρμονικά.

261

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου καί αἴτηση προσευκῆς πρὸς τὸν ἄλλο Γέροντα, τὸν ἁββά Ἰωάννη:

Γιά τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, κάνε εὐχή γιά μένα, παρακαλῶ, γιά νά λυ-

²⁰ Ἀντίστροφα, ὅσο προχωρημένο καί ἄρτιο καί νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του, κάνει τόν καιρό του, σέ περίπτωση πού κατακρίνει τόν ἀδελφό του ἢ θηρεύει ἀνθρώπινη δόξα μέσα στή μοναστική Μάνδρα.

παθῶν τῆς ἀτιμίας καὶ κενοδοξίας, ὅτι μολύνει με ἐν ἐκάστῳ πράγματι, ὃ δοκῶ καλὸν ποιεῖν.

Καὶ τοῦτο δὲ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι· ποίῳ σκοπῷ ὀφείλει τις ποιεῖν τὰ μνημόσυνα τῶν ἁγίων; Καὶ πῶς τις ἐξεμεῖ ἦν ἔχει κακίαν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἰ λυτρωθῆναι θέλεις ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, κόψον ἀπὸ σοῦ τὴν παρρησίαν τὴν πρὸς πάντα ἄνθρωπον, μάλιστα πρὸς οὓς βλέπεις τὴν καρδίαν σου κλίνουσιν κατὰ πάθος ἐπιθυμίας· καὶ ἐν τούτῳ ἐλευθεροῦσαι καὶ ἀπὸ τῆς κενοδοξίας· κενοδοξία γὰρ συμμετοχὸς ἐστὶ τῆς ἀνθρωπαρεσκείας· καὶ ἀνθρωπαρέσκεια συμμετοχὸς τῆς παρρησίας· ἡ δὲ παρρησία μήτηρ ἐστὶ πάντων τῶν παθῶν.

Ὁ δὲ τὰ μνημόσυνα ποιῶν τῶν ἁγίων ἄνευ κενοδοξίας, λογιζόμενος ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ποιεῖ καὶ οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων, συμμετοχὸς αὐτῶν γίνεται, καὶ τὸν μισθὸν λαμβάνει παρὰ τοῦ Δεσπότης αὐτῶν. Ἡ φροντίς δὲ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν ποιεῖ τινα ἐξεμέσαι ἦν ἔχει κακίαν, καὶ εἰλικρινῶς μετανοεῖν.

Ἄκουσον, τέκνον, καὶ ἐκ τῶν φαινομένων νόησον τὰ μὴ φαινόμενα· ὅταν τι πονῆς τοῦ σώματος, ἐγκρατεὺρ ἀπὸ τῶν βλαπτόντων σε πραγμάτων, καὶ τὴν ψυχὴν σου πονῶν, οὐ πυκτεύεις ἐγκρατεύεσθαι; Κόπου καὶ πόνου χρεῖα πολλοῦ, ὥς ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ὕπνωζον μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ». Ποίησόν σου τὴν δύναμιν, καὶ ὁ Θεὸς εὐχαῖς τῶν Πατέρων σου συναντιλαμβάνεται σου· διψᾷ γὰρ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἰδεῖν ὁ εἰς ἑαυτὸν ὁμόσας, «μὴ θέλῃν τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν».

Πολλὴ δύναμις ἀνέρχεται ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἀπὸ τῶν εὐχῶν τῶν γνησίῳ δούλων τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν, οὓς πιστεύω ὅτι οὐ καταισχύνει Κύριος. Συνεισένεγκε αὐτοῖς τὰ δύο σου λεπτά, καὶ χαροποιεῖς αὐτὸν ὥς ἡ χήρα ἐκείνη, καὶ δῆσόν σου τὴν ὀλκάδα τῇ πλοίῳ τῶν Πατέρων σου, καὶ

22. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει πάθος χωρὶς νά στηρίζεται σέ ψυχοσωματικὴ ἐπιθυμία. Ὅπως δέν φυτρώνει δέντρο ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει κῶμα. Τό θέλημα καί ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶναι νά θελήσουμε, συνεργαζόμενοι μέ τή Θεία Χάρη, νά ξερριζώσουμε τὰ δέντρα (τά πάθη) μέ δύο τρόπους: Μέ τό νά μὴν τά τροφοδοτοῦμε (πότισμα-κόπρισμα κ.τ.λ.) καί μέ τό νά βγάλουμε, νά ἀλλάξουμε τό κῶμα πάνω στό ὅποιο ριζώνουν, μέ τὴν ἀλλαγὴ τῶν ἐπιθυμιῶν μας. Π.κ. Ὁ πρό Χριστοῦ ἑαυτὸς μας ἔχει τὴν ἐπιθυμία (ἐνστικτώδη ὁρμή) αὐτοπροστασίας, ἐνῶ ὁ μετὰ Χριστόν ἑαυτοῦς μας καλλιεργεῖ τὴν ἐπιθυμία (προαίρεση) τῆς αὐτοθυσίας. Μέ αὐτὴ τὴν ἔννοια ὁ Ὅσιος συμβουλεῖ τὸν ἀδελφό, ὅχι μόνο νά ἀποφεύγει τοὺς ἀνθρώπους μέ τοὺς ὁποῖους μπορεῖ νά πολεμηθεῖ ἀπὸ ἐμπαθὴ αἰσθήματα, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὑποδεικνύει νά ἀνακαθάρει τίς ἐπιθυμίες του γιὰ νά προσδεύσει· «... ἡ φροντίς δὲ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, ποιεῖ τινα ἐξεμέσαι ἦν ἔχει κακίαν καὶ εἰλικρινῶς μετανοεῖν» (δῆς σχετ. σχόλιο ἔρωτ. σκε').

23. Ὁ διακριτικὸς καὶ στοργικὸς Γέροντας προσγειώνει τό «μαθητὴ» του, χωρὶς νά τὸν μειώ-

τρωθῶ ἀπὸ τὸ σαρκικὸ πάθος καὶ ἀπὸ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, διότι μολύνομαι ἀπ' αὐτὴν σέ κάθε πράγμα μέ τὸ νά μου λέει ὁ λογισμὸς μου ὅτι τὸ κάνω τέλεια.

Καὶ σέ παρακαλῶ νά μου πεῖς καὶ αὐτό: Ποιὸς εἶναι ὁ οὐσιαστικὸς λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὀφείλει κανεὶς νά μνημονεύει τοὺς Ἁγίους; Καὶ ἀκόμη πῶς θά μπορέσει νά ἐμέσει κάποιος τὴν κακία πού κουβαλάει μέσα του;

ἙΑπόκριση Ἱωάννου.

Αν θέλεις νά λυτρωθεῖς ἀπὸ τὸ σαρκικὸ πάθος πέταξε ἀπὸ πάνων σου τὴν παρηρησία πού ἔχεις γιὰ κάθε ἄνθρωπο. Καὶ μάλιστα κυρίως πρὸς αὐτοὺς πού βλέπεις τὴν καρδιά σου νά κλίνει καὶ νά τοὺς προτιμᾷ παρασυρμένη ἀπὸ τὸ «πάθος τῆς κακῆς ἐπιθυμίας»²². Καὶ μ' αὐτόν τὸν τρόπο θά ἐλευθερωθεῖς καὶ ἀπὸ τὴν κενοδοξία. Διότι ἡ κενοδοξία εἶναι συμμετοχὸς τῆς ἀνθρωπαρέσκειας. Καὶ ἡ ἀνθρωπαρέσκεια εἶναι συμμετοχὸς τῆς παρηρησίας. Καὶ ἡ παρηρησία εἶναι μπέρα ὅλων τῶν παθῶν.

Αὐτὸς πού μνημονεύει τοὺς Ἁγίους χωρὶς κενοδοξία, σκεπτόμενος ὅτι αὐτὸ πού κάνει τὸ κάνει μέ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι μέ τὴ δική του δύναμη, γίνεται συμμετοχὸς τῶν Ἁγίων καὶ λαμβάνει μισθὸ ἀπὸ τὸ Δεσπότη τους. Ἡ φροντίδα δέ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ εἶναι ἐκεῖνα πού ὑποβοηθοῦν κάποιο νά ἐμέσει τὴν κακία πού ἔχει μέσα του καὶ νά μετανοήσει εὐλικρινά.

ἘΑκουσε, τέκνο, καὶ ἀπὸ τὰ φαινόμενα ἐννόησε τὰ μὴ φαινόμενα. Ὅταν σοῦ πονάει κάτι στοῦ σώμα σου, ἐγκρατεῦσαι ἀπὸ ὅσα τὸ βλάπτουν. Τώρα λοιπόν πού πονάει ἡ ψυχὴ σου, δέν θά παλέψεις σκληρά νά ἐγκρατευθεῖς ἀπὸ ἐκεῖνα πού τὴ βλάπτουν; Χρειάζεται κόπος πολὺς καὶ πόνος πολὺς, ὅπως τὸ λέει καὶ ὁ Ἀπόστολος: «ταλαιπωρῶ τὸ σῶμα μου καὶ τὸ δουλαγωγῶ» (Α΄ Κορ. 9, 27). Βάλε ὅλη σου τὴ δύναμη καὶ ὁ Θεός, μέ τίς εὐχές τῶν Πατέρων σου, θά εἶναι βοηθός καὶ σκεπαστής σου. Διότι διψᾷ νά δεῖ τὴ σωτηρία μας Ἐκεῖνος πού ὀρκίστηκε στὸν ἑαυτό του καὶ εἶπε «ὅτι δέν θέλει τὸ θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ ἀντίθετα θέλει νά ἐπιστρέψει ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ νά ζήσει» (Ἰεζ. 33, 11).

Ἀπ' αὐτόν ἐδῶ τὸν τόπο ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανὸ μεγάλη δύναμη, ἀπὸ τίς εὐχές τῶν γνήσιων δούλων τοῦ Θεοῦ γιὰ ὅλους ἐμᾶς: καὶ πιστεύω πῶς ὁ Κύριος δέν θά ντροπιᾷσει τοὺς δούλους του. Πρόσφερε καὶ σύ μαζί μ' αὐτοὺς τὰ δύο σου λεπτά καὶ θά χαροποιήσεις τὸν Κύριο, ὅπως ἡ χήρα ἐκεῖνη. Δέσε τὴ ρυμουλκούμενη βάρκα σου στοῦ πλοῖο τῶν Πατέρων σου²³ καὶ θά σέ ὀ-

νει, μέ τὰ παραγγέλματα αὐτά, γιατί τὸν βοηθᾷ νά δραστηριοποιηθεῖ σωστά -χωρὶς νά ὑπεραυτοεκτιμᾶται- καὶ νά ταπεινοφρονεῖ, ἀντιλαμβανόμενος ὅτι στοῦ Κοινόβιο κανένας δέν εἶναι αὐτάρκης, ἔστω καὶ ἂν δέν παραμένει ἀδρανής.

κυβερνῶσί σε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, τὸν δυνάμενόν σοι ταπεινῶσιν χαρίσασθαι, δύναμιν, σύνεσιν, στέφανον, ἀγαλλίασιν. Ἀμήν.

σξβ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἐπειδὴ νεώτερός εἰμι καὶ ἄφρων καὶ ἔχω διακονίαν ὑπὲρ ἐμέ, παρακαλῶ σε, Πάτερ, ἵνα αἰτήσης μοι σύνεσιν πρῶτον, ὥστε δύνασθαι με διδόναι πρᾶγμα κατὰ χρείαν αὐτοῦ, καὶ λόγον εἰπεῖν ἐν καιρῷ καὶ σιωπῆσαι καὶ ἐν οἷς ἀμφιβάλλω, ἵνα ἐπικαλῶμαι τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχάς σου, καὶ παρίστανταί μοι καὶ μὴ πλανῶμαι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Χαρά ἐστὶ μεγάλη τὸ αἰτεῖν τινα πρᾶγμα κατὰ φόβον Θεοῦ. Ὁ τοιοῦτος θαρρήσει, ὅτι γενήσεται αὐτοῦ ἡ αἴτησις. Ἀλλ' ἄκουσον, ἀδελφέ· εἰ σπέρμα αἰτεῖς τῷ ἀγρῷ σου, φιλοκάλησον αὐτὸν πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ σπέρματος. Περὶ γὰρ τῆς καλλίστης καὶ φιλοκαλημένης γῆς εἴρηται ὅτι ἐποίησεν «ἀνὰ ἑκατόν». Τὸ μὴ κωλύσαι τὴν δύναμίν μου, ποιῆσαι καθὼς δύναμαι, οὐ κωλύσω διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν, ἀλλ' ὁμολογῶ τὴν ἀσθενείαν μου, ὅτι οὐ δύναμαι σοι χαρίσασθαι τοῦτο, ἀνάξιος γάρ εἰμι. Ἀλλ', ἐὰν σὺ πιστεύσης, κατὰ τὴν πίστιν σου λαμβάνεις, οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅσων χρήξεις· οἶδε γὰρ ὁ Θεὸς ὃν χρείαν ἔχεις πρὸ τοῦ αἰτῆσαι σε αὐτόν.

Μὴ διστάσης οὖν καὶ πιστεύω ὅτι ποιεῖ ὁ Θεός, οὐ δι' ἐμέ, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν πίστιν. Πρὸ πάντων ταπεινώθητι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ – «ταπεινοὶς γὰρ δίδωσι χάριν»– ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σξγ΄

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα.

Πῶς χρήσομαι τῇ δυνάμει τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τοῦ Γέροντος;

24. Εἶναι φαινόμενο ζωῆς, ὑγείας καὶ νήψεως νά περιέρχεται ὁ ἀγωνιζόμενος Χριστιανός σέ κατάστασι ἀμφιβολίας, σέ ὅποιο ἐπίπεδο πνευματικότητας καὶ ἂν κινεῖται. Ἡ ὑγιής ἀντιμετώπιση τῆς ἀμφιβολίας δέν ἐπιτυγχάνεται μέ τή νευρωσικὴ ἄρνησι τῆς εὐθύνης, οὔτε μέ τή διαστροφή τῆς μετὰ θεοῦ τῆς σέ ξένους ὧμους. Ἡ «ἐν Χριστῷ» ζωὴ μᾶς παρέχει δύο δυνατότητες μεγάλες, τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τίς προσευχὴ τῶν Ἁγίων, ὥστε ἄμεσα καὶ γρήγορα νά ἔρχεται πάνω στή δυσκολία ὁ θεῖος φωτισμός. Τό ἠλεκτροπαραγωγικὸ ἐργαστάσιό ἔχει τό ρεῦμα ἑτοιμο, ἔχει καὶ τὴ δικτύωσι τῆς διανομῆς τοῦ ρεύματος ἑτοιμῃ. Χρειάζεται ἡ ἠλεκτρικὴ ἐγκατάστασι στὸ

δηγήσει πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ὁ Ὅποιος δύναται νὰ σοῦ χαρίσει ταπείνωση, δύναμη, σύνεση, στέφανο καὶ ἀγαλλίαση. Ἀμήν.

262

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸ μεγάλο Γέροντα:

Ἐπειδὴ εἶμαι ἀρχάριος καὶ ἀσύνητος καὶ ἔχω ἀναλάβει διακόνημα πᾶν ἀπὸ τὰ μέτρα μου, σέ παρακαλῶ, Πάτερ, νὰ ζητήσεις ἀπὸ τὸ Θεό γιὰ κάρη μου πρῶτα σύνεση, ὥστε νὰ μπορῶ νὰ δίνω ἐκεῖνο τὸ πράγμα ποὺ χρειάζεται καὶ νὰ μιλάω ὅταν πρέπει καὶ νὰ σιωπῶ πάλι ὅταν πρέπει. Καὶ γιὰ ὅσα ἀμφιβάλλω, ζήτησε, ὅταν ἐπικαλοῦμαι τὸ Θεό καὶ τίς εὐχές σου, νὰ βρίσκω πραγματικὴ συμπαράσταση ὥστε νὰ μὴν πέφτω σέ πλάνες²⁴.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶναι χαρὰ μεγάλη νὰ ζητᾷ κανεὶς ἕνα πράγμα, σύμφωνα μέ τὸν κατὰ Θεὸ φόβο. Τότε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μπορεῖ νὰ θαρρέψει ὅτι θὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ αἴτησή του. Ἀλλὰ, ἄκουσε, ἀδελφέ: Ἄν γυρεῖς σπόρο γιὰ τὸ χωράφι σου, καλλιέργησέ το καὶ καθάρισέ το, γιὰ νὰ ἀποδώσει ὁ σπόρος. Διότι γιὰ τὴ γόνιμη καὶ καλοβοτανισμένη γῆ ἔχει λεχθεῖ ὅτι ἀπέδωσε ἑκατονταπλάσιο καρπὸ. Δέν θὰ ἐμποδίσω καὶ ἐγὼ τὴ δύναμή μου, θὰ κάνω ὅ,τι μπορῶ. Δέν θὰ τὴν ἐμποδίσω, κάρην τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ὁμολογῶ τὴν ἀδυναμία μου ὅτι δέν μπορῶ νὰ γίνω πρόξενος νὰ σοῦ χαρισθεῖ μιὰ τέτοια εὐλογία, διότι εἶμαι ἀνάξιος. Ἀλλὰ ἂν ἐσύ πιστεύεις, θὰ τὴ λάβεις αὐτὴ τὴ κάρη, σύμφωνα μέ τὴν πίστη σου· καὶ ὄχι μόνο αὐτή, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεσαι. Διότι γνωρίζει ὁ Θεὸς ἀπὸ τί ἔχεις ἀνάγκη, προτοῦ ἀκόμη τοῦ τὸ ζητήσεις ἐσύ.

Μὴν ἀποθαρρυνθεῖς λοιπόν καὶ πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σοῦ κάνει αὐτὴ τὴ κάρη, ὄχι γιὰ μένα, ἀλλὰ γιὰ τὴν πίστη σου. Προπαντός νὰ ταπεινωθεῖς μπροστά στὸ Θεό «διότι στοὺς ταπεινοὺς δίνει Χάρη» (Ἰακ. 4, 6), ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ποὺ εἶναι ὁ Κύριός μας, στὸν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

263

Ὁ ἴδιος ρώτησε τὸν ἄλλο Γέροντα, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννην:

Πῶς νὰ προσλάβω τὸ νόημα τῆς ἀποκρίσεως αὐτῆς τοῦ Γέροντα;

σπίτι μας καὶ ἡ «ἔνωση» μέ τὸ δίκτυο. Τότε τὸ ρεῦμα «αὐτόματα» πλημμυρίζει τὸ σπίτι. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λόγο καὶ ὁ Ὅσιος διδάσκει τὸ μαθητὴ του λέγοντας: «... εἰ σπέρμα αἰτεῖς τῷ ἀγγέλῳ σου, φιλοκάλησον αὐτὸν πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ σπέρματος...».

Ἀπόκρισις

Εἴαν πῶς σε δεῖ χρήσασθαι τῇ δυνάμει τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τοῦ Γέροντος θέλῃς μαθεῖν, οὕτως ἐστίν. Ὅταν θέλῃς λαλῆσαι ἢ πράγμα ποιῆσαι, μιμησκού τὸ ὄνομα τοῦ Γέροντος, καὶ ὁ Θεὸς σπεῖρει ἐν τῇ καρδίᾳ σου τί ποιῆσαι χρὴ ἢ πῶς λαλῆσαι· ἀλλὰ μετὰ ταπεινώσεως, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς τὴν χάριν ταύτην.

σξδ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν.

Ἐπεὶ ἐποίησας ἔλεος, Πάτερ, μετὰ τῆς ἀσθενείας μου καὶ ἔδωκάς μοι, ἵνα, ἐν οἷς ἂν λέγω ἢ πράττω, ἐπικαλῶμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς εὐχὰς σου καὶ κατευοδῶμαι, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν ἐπιείγομαι ἢ λέγειν, καὶ συμβαίνει δὲ ὅτε ἐκ τῆς ἀμελείας μου ἐπιλανθάνομαι, παρακαλῶ, ἵνα αἰτήσῃς μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ νῆψιν καὶ μὴ ἐάσῃς πλανᾶσθαι κατὰ τὸ θέλημά μου. Ἐτι δὲ παρακαλῶ ἐὰν ἐπικαλεσάμενος εἰς πρᾶγμα τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχὰς σου, ἔτι μείνω ἀμφιβάλλων ποιῆσαι ἢ μὴ ποιῆσαι, ἵνα εἴπῃς μοι πῶς ὀφείλω τελεῖν. Καὶ πάλιν, ἐὰν συμβῇ ἐρωτηθῆναι με πρᾶγμα καὶ πρὶν ἢ ἐπικαλέσωμαι τὸν Θεὸν ἢ ἐνθυμηθῶ τί εἴπω, ἢ ὁ ἐρωτήσας εὐθέως ζητεῖ τὴν ἀπόκρισιν, οὕτως αἰφνιδιαζόμενος, τί ποιήσω;

Καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν παρακαλῶ εὖξαι ἐξουσιάζει με αὐτῶν, ὅτι πολλὰ ρέμβονται.

Ἀπόκρισις

Εἴαν λάβῃ τις ἐντολὴν ἢ γνώμην ἢ ἀπόκρισιν τῶν Πατέρων περὶ πράγματος, καὶ ἀπὸ λήθης ἢ ἀμελείας ληθαργήσῃ, εἰδὼς ὅτι ἐσφάλη, μετανοησάτω καὶ συγκωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεός. Τί δὲ ἔγραψας, ἀδελφέ, περὶ τῆς νήψεως μόνης; Ἐγὼ περὶ παντὸς δωρήματος ἀγαθοῦ δέομαι, ἵνα χαρίσῃται σοι ὁ Θεός, καὶ ἵνα μετὰ σοῦ <μείνῃ> εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν συμβῇ σοι πρᾶγμα ποιεῖν ἐπικαλεσαμένῳ τὸν Θεὸν καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων καὶ ἀμφιβάλλῃς

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν θέλεις νά μάθεις πῶς πρέπει νά προσλάβεις τό νόημα αὐτῆς τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Γέροντα, ἄκου ποιό εἶναι: Ὅταν θέλεις νά μιλήσεις γιά ἓνα θέμα ἢ νά κάνεις ἓνα πράγμα, νά μνημονεύεις τό ὄνομα τοῦ Γέροντα καί ὁ Θεός θά βάζει στήν καρδιά σου τί πρέπει νά κάνεις ἢ πῶς πρέπει νά μιλήσεις. Ἀλλά μέ ταπείνωση νά τό μνημονεύεις τό ὄνομά του, γιά νά μή χάσεις τή Χάρη πού σοῦ δόθηκε.

264

Τοῦ ἴδιου πρὸς τό μεγάλο Γέροντα:

Πάτερ, σπλαγχνίσθηκες τήν ἀσθενείά μου καί μοῦ ἔδωσες τή δυνατότητα γιά ὅσα λέω ἢ κάνω, καθώς ἐπικαλοῦμαι τό Ὅνομα τοῦ Θεοῦ, νά ἐπικαλοῦμαι καί τίς εὐχές σου καί νά κατευοδώνεται ἡ ὑπόθεσις. Καί ὅταν λοιπόν, σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐπείγομαι νά κάνω ἢ νά πῶ κάτι καί συμβεῖ ἀπό τήν ἀμέλειά μου νά μέ κυριέψει ἡ λήθη καί νά λησμονήσω τή γνώμη ἢ τήν ἐντολή τῶν Πατέρων, παρακαλῶ νά ζητήσεις νά μοῦ δοθεῖ νήψη καί νά μή μέ ἀφήσεις νά πλανηθῶ ἀπό τό δικό μου θέλημα. Ἀκόμη δέ, σέ παρακαλῶ, νά μοῦ πεῖς τί εὐλογεῖς νά κάνω σέ περίπτωση πού ἐπικαλεσθῶ τό Θεό καί τίς εὐχές σου γιά ἓνα θέμα καί παρόλα αὐτά παραμένω σέ ἀμφιβολία καί δικασμό νά τό κάνω ἢ νά μήν τό κάνω. Καί πάλι πές μου ἂν συμβεῖ νά μέ ρωτήσουν γιά ἓνα πράγμα καί δέν προλάβω νά ἐπικαλεσθῶ τό Θεό ἢ νά σκεφθῶ τί νά ἀπαντήσω -γιατί αὐτός πού μοῦ ὑποβάλλει τήν ἐρώτησις ζητάει ἀμέσως τήν ἀπόκρισι- ὅταν ἔτσι αἰφνιδιασθῶ, τί νά κάνω;

Νά εὐχέσαι δέ, Πάτερ, σέ παρακαλῶ γιά τά μάτια μου, νά τά ἐξουσιάζω, γιατί ρίχνουν εὐκολα καί ἀνεξέλεγκτα τά βλέμματά τους ἀκόμη καί ἐκεῖ πού δέν πρέπει ἢ δέν χρειάζεται.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν κάποιος πάρει μιά ἐντολή ἢ μιά γνώμη ἢ μιά ἀπάντησις ἀπό τοὺς Πατέρες γιά ἓνα θέμα καί ἀπό λήθη ἢ ἀμέλεια τό λησμονήσει καί δέν δραστηριοποιηθεῖ ἀνάλογα, μόλις ἀντιληφθεῖ ὅτι ἔσφαλε, ἄς μετανοήσει καί θά τόν συγχωρήσει ὁ Θεός. Καί τί μοῦ γράφεις, ἀδελφέ, νά ζητῶ ἀπό τό Θεό γιά χάρη σου μόνο νήψη; Ἐγώ δέομαι πρὸς Αὐτόν νά σοῦ χαρίσει κάθε ἀγαθό δῶρημα καί νά εἶναι μαζί σου στὸν αἰῶνα. Ἄν τώρα σοῦ συμβεῖ νά κάνεις ἥδη κάτι, γιά τό ὁποῖο πρὶν ἀρχίσεις ἐπικαλέστηκες τό Θεό καί τίς εὐχές τῶν ἁγίων

ἀκμήν, ποίησον αὐτό, θέλημα γὰρ Θεοῦ ἐστὶ, δι' ὃ προεπεκαλέσω αὐτόν.

Περὶ δὲ τοῦ αἰφνιδιασθῆναι ἀποκρίνεσθαι ἐρωτώμενον, οὐδὲν ὀξύτερον τοῦ νοῦ· πέμψον αὐτὸν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ δίδωσί σοι τί ἀποκρίνη ἀταράκως.

Ἡ ταπείνωσης φυλάττει ἀπὸ ρεμβασμοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ ἔστι τῶν μεγάλων δωρημάτων, ὧν εἰπὼν σοι, αἰτῶ σοι, ἐὰν καὶ σὺ ποιῇς τὴν δύναμίν σου. Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ οὐ μόνον οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς δώσει σοι τὴν χεῖρα καὶ ποιεῖ τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετὰ σοῦ.

οξε΄

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Δέομαί σου, Πάτερ εὐσπλαγχνικώτατε, βλέπεις τὴν τυφλότητα τῆς ψυχῆς μου· πάλιν παρακαλῶ σε αἰτησαί μοι φωτισμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ μου, δύνασθαι διακρίνειν τὸν ὀρθὸν λογισμὸν ἀπὸ τοῦ κεκρυμμένου σκολιού, ὅτι φοβοῦμαι πιστεῦσαι αὐτῷ. Οἶδα γὰρ πολλάκις ὅτι οὐ βλέπω τὸ πρᾶγμα κατὰ πάθος δοῦναι τι· καὶ ἐδοκίμαζον τὸν λογισμόν, εἰ ἡδέως ἔχει τὸ πρᾶγμα δοθῆναι δι' ἄλλου καὶ μὴ γνωσθῆναι, ὅτι ἐγὼ ἔδωκα αὐτῷ καὶ οὐκ ἡδέως εἶχε.

Συμβαίνει δὲ πάλιν, ὅτι κατὰ μὲν πάθος οὐ δοκῶ ἄρξασθαι τόδε ποιεῖν ἢ λέγειν· ἐν δὲ τῷ μεταξύ ὡς δίδωμι ἢ λέγω συνήδεται ὁ λογισμὸς μου. Τί οὖν ποιήσω ὁ ταλαίπωρος; Καὶ ἄλλῃ δὲ τρόπῳ θλίβει με ἡ ἐνέργεια αὕτη, μᾶλλον δὲ ἡ καρδία μου ἡ φιλόδοξος· συμβαίνει γὰρ ὅτε λαλοῦσί μοι τινες περὶ πράγματος, καὶ πρὶν αὐτὸ πληρώσωσιν, συντίθεται αὐτοῖς καὶ συνήδεται ὡς νοήμων ὁ λογισμὸς μου. Δέομαί σου, Πάτερ, εὖξαι δοθῆναι μοι δύναμιν τοῦ σιωπᾶν. Θαυμάζω γάρ, πῶς οἶδεν ἡ καρδία μου ὅτι οὐδὲν εἰσι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ κενοποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ συνήδεται αὐτοῖς.

25. Ἡ γνωστικὴ ἱκανότης τοῦ ἀνθρώπου ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ τοῦ νοῦ του. Ὅμως ἡ διανοητικὴ λειτουργία του ἐμπρεάζεται, ποικιλότροπα καὶ σὲ διάφορους βαθμούς, ἀπὸ τὴν συναισθηματικὴ καὶ βουλητικὴ του κατάστασι, συνειδητὰ ἢ καὶ ἀσυνειδητὰ. Π.χ. Ἐνα βιβλίον τὸ μελετῶ μέ τό νοῦ. Τό ἄν θά τό μελετήσω ἢ ὅκι καὶ πόση προσοχὴ θά δώσω, βασικά, συναρτᾶται μέ, ἢ ἐξαρτᾶται ἀπὸ, τὴν συναισθηματικὴν κατάστασίν μου. Ἡ ψυχὴ ἐν πολλοῖς γνωρίζει νοητικὰ καὶ εἰσπράττει τὴ γνώση συναισθηματικά. Γι' αὐτὸ γνωρίζουμε ὅτι ἡ καρδιά μας «συνήδεται» ἢ ἀπεκθάνεται ἀλλὰ ἂν ἡ καρδιά μας δέν γεμίζει μέ τόν Κύριο, δέν μπορεῖ νά κατακτήσει τίς κορυφές πού νοητικὰ ἔχει ἐστιάσει, στὰ πλαίσια τῆς θεωρητικῆς πίστει. Ἡ φράσις «συνήδεται ὁ λογισμὸς μου» ἀκριβῶς φανερώνει τὴ σύμπραξιν νοῦ καὶ καρδιάς σέ ἀσυνειδητὴ βουλητικὴ συγκατάθεσι γιὰ ἱκανοποίησι ἐμπαθοῦς σχέσεως, μέσα στὸ πλαίσιο μιᾶς «οὐδέτερης» κοινωνικῆς συναλλαγῆς

Πατέρων καὶ ἀμφιβάλλεις ἀκόμη ἂν πρέπει νὰ γίνεи, κάνе το. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ πρὶν τὸ ἀρχίσεις, Τὸν παρακάλεσες.

Ὅσο γιὰ τὸν αἰφνιδιασμό πού μπορεῖ νὰ σοῦ κάνει κάποιος, νὰ ζητήσῃ δηλαδή νὰ τοῦ ἀπαντήσῃς ἀμέσως σέ ἐρώτησή του, τίποτε δέν εἶναι πιο ὀξύ ἀπὸ τὸ νοῦ. Στρέψε τον στό Θεό καί θά σέ φωτίσει τί νὰ ἀποκριθεῖς, χωρίς νὰ ταράζεσαι.

Ἡ ταπείνωση εἶναι ἐκείνη πού προστατεύει τὰ μάτια ἀπὸ τὸ ρεμβασμό καί ὅλο τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ κάθε κακό, ἡ ὁποία ἀνήκει στά μεγάλα χαρίσματα καί εἶναι ἀπ' αὐτὰ πού ζητῶ ἀπὸ τὸ Θεό νὰ σοῦ δοθοῦν, ἂν καί σύ βέβαια καταθέσεις τή δύναμή σου. Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καί ὄχι μόνο οἱ Ἅγιοι, ἀλλὰ καί ὁ ἴδιος ὁ Θεός θά σοῦ δώσει χέρι βοηθείας καί θά σοῦ χαρίσῃ τὸ ἔλεός Του.

265

Αἴτησις τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα:

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ σπλαγχνικότετε, βλέπεις τὴν τύφλωση τῆς ψυχῆς μου. Γι' αὐτὸ πάλι σέ ἱκετεύω νὰ ζητήσῃς γιὰ χάρι μου τὸ φωτισμό τῆς καρδιᾶς μου, ὥστε νὰ μπορῶ νὰ διακρίνω τὸν ἐπιτυχημένο λογισμό ἀπὸ τὸν ἀποτυχημένο, πού τίς περισσότερες φορές εἶναι καί ἀσυνειδήτος, μέ ἀποτέλεσμα νὰ φοβᾶμαι νὰ ἐμπιστευθῶ τῇ διάκρισίν μου. Διότι πολλές φορές διαπίστωσα -καί δέν τὸ εἶχα ἀντιληφθεῖ- πὼς τρέφω τὸ πάθος μου ὅταν δίνω ἓνα πράγμα σέ κάποιον. Καί δοκίμασα τὸν ἑαυτό μου ἂν αἰσθάνεται τὴν ἴδια χαρὰ δίνοντας τὸ πράγμα μέσω ἄλλου ἀδελφοῦ στό ἴδιο πρόσωπο, στά κρυφά, χωρίς νὰ φαίνεται ὅτι ἐγὼ τὸ ἔδωσα, καί δέν μοῦ ἦταν τόσο εὐχάριστο.

Ἄλλες πάλι φορές συμβαίνει νὰ μὴ φαίνεται ὅτι ἄρχισα μέ πάθος νὰ λέω ἢ νὰ κάνω αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ πράγμα. Ἐν τῷ μεταξύ δέ, καθὼς μιλάω ἢ δίνω κάτι, διαπιστώνω νὰ εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μου. Τί νὰ κάνω λοιπόν ὁ ταλαίπωρος; Καί μέ ἄλλο τρόπο μέ θλίβει αὐτὴ ἡ ἱστορία ἢ μᾶλλον ἡ καρδιά μου ἢ φιλόδοξη. Δηλαδή συμβαίνει, ὅταν μοῦ μιλοῦν κάποιοι γιὰ ἓνα θέμα καί πρὶν ἀκόμη ὁλοκληρώσουν τὸ λόγο τους, νὰ συγκατατίθεται μ' αὐτὰ καί νὰ εὐχαριστεῖται νοερά ὁ λογισμός μου²⁵. Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, εὐχου νὰ μοῦ δοθεῖ ἡ δύναμη νὰ σιωπῶ. Ἀπορῶ δέ πὼς, ἐνῶ γνωρίζει ἡ καρδιά μου ὅτι τίποτε δέν ἀξίζουν ὅλα αὐτά, ἀλλὰ κάνουν τὸν ἄνθρωπο κενό ἀπὸ κάθε καλὸ, ἐν τούτοις εὐχαριστεῖται μέ αὐτά.

(δὲς σχετικὰ σχόλια ἀπ. σκε', σζα').

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ανευ κόπου καρδίας οὐκ ἔρχεται τι διὰκριῖναι τοὺς λογισμοὺς. Ἐγὼ οὖν δέομαι τοῦ Θεοῦ δοῦναι σοι τοῦτο· πονέσει καὶ ἡ καρδιά σου μικρὸν καὶ δώσει ὁ Θεός. Καὶ περὶ ὅλων τούτων τὸ ὁμοίον ἐστί. Ὅταν χαρίσται σοι ὁ Θεὸς τὸ χάρισμα τοῦτο, αἰεὶ διακρίνεις διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ εὐχαῖς ἀγίων καὶ πόνοι τῆς καρδίας σου τοὺς λογισμοὺς ἀπ' ἀλλήλων.

Ὅταν δὲ βλέπῃς πράγματα φέρον σοι νόημα, σιώπα, καθὼς καὶ παρὰ τοῦ κατὰ Θεὸν υἱοῦ μου γνησίου ἤκουσας, οὗ ὀφείλεις ἀκοῦσαι περὶ παντὸς λογισμοῦ σου· οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ σοι, ἀλλ' εἴ τι χαρίζεται αὐτῷ ὁ Θεὸς πρὸς ὠφέλειαν ἐκάστου.

Ὁ Θεὸς σκεπάσει σε καὶ δώῃ σοι δύνάμιν τοῦ σιωπᾶν ἐν πάσι, καὶ χάριν τοῦ εἰδέναι πότε χρεῖα ἔστι σοι λαλῆσαι ἄνευ πάθους· οὐ γὰρ τελείως οἶδεν ἡ καρδιά σου ὅτι κοινοῦσι (ἴσ. κενοῦσι) τὸν ἄνθρωπον· ἐπεὶ οὐκ εἶχεν ἔασαι ἡδυνθῆναι σε τούτοις.

σς΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Τὰ σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν ὧν ἔχεις ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, ποιούσιν με πάλιν ἀναιδεύεσθαι καὶ ὀχλεῖν σοι. Φώτισόν με οὖν πῶς κοπιάσει ἡ καρδιά μου, περὶ τοῦ ἐλθεῖν ἐν αὐτῇ τὴν διάκρισιν.

Καὶ περὶ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης, ἐὰν ἀξιώσης με ταύτης τῆς ἀδολεσχίας, σήμανόν μοι τοῦτο, κύριέ μου, καὶ ἐνδυνάμωσόν με ἐν αὐτῇ· ὅτι δειλαίνει μου ὁ λογισμὸς, ὥς ὅτι οὐ δύναμαι τοῦτο κρατῆσαι. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, εἰ ὅλως συμφέρει μοι τὸ πράγμα τοῦτο δήλωσόν μοι, δέσποτα· πιστεύω γὰρ ὅτι ὡς ἐξέρχεται ὁ λόγος ἐκ τοῦ στόματός σου, ποιεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ μου δύνάμιν.

26. Οἱ πραγματικά Ἅγιοι εἶναι ὄντως μιά ὑπαρκτική «φλεγόμενη καὶ μὴ κατακαιομένη» βάτος. Σὲ ὁποιοδήποτε καὶ ὅσοδήποτε χαμηλὸ ἐπίπεδο καὶ ἂν βρισκόμαστε στὴν «ἐν Χριστῷ» ζωὴ, παίρνουμε μυρωδιά ἀπὸ τὴ Χάρη καὶ τὴ δύναμή τους, πού ἔχουν ὡς ἑτερόφωτες θεοειδεῖς ὑπάρξεις. Ἐτσι πολλές φορές τοὺς ἀποδίδουμε θεϊκὰ ἰδιώματα. Τό νά ἀποδίδει ὁ «μαθητής» τὰ ἰδιώματα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ στό λόγον τοῦ Ὁσίου φανερῶνει μιά τέτοια αἴσθησι.

Βέβαια γιὰ μᾶς, ὅσοι παραμένουμε ἀκάθαρτοι, ἴσως ὑπονομεύει ὁ κίνδυνος νά «αἰσθάνεται

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Χωρίς τόν κόπο τῆς καρδιᾶς δέν ἀποκτᾷ κανείς τή διάκριση τῶν λογισμῶν. Ἐγὼ λοιπόν παρακαλῶ τό Θεό νά σοῦ τό δώσει αὐτό τό χάρισμα. Θά κοπιᾶσει βέβαια λίγο καί ἡ καρδιά σου καί ἔτσι θά σοῦ τό δώσει ὁ Θεός. Αὐτό ἰσχύει γιά ὅλα τά πνευματικά. Καί ὅταν θά σοῦ τό χαρίσει ὁ Θεός τοῦτο τό χάρισμα, πάντοτε θά διακρίνεις τούς λογισμούς τόν ἕνα ἀπό τόν ἄλλο, διά τοῦ Πνεύματός Του, μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων, καταθέτοντας καί σύ τόν κόπο τῆς καρδιᾶς σου.

Καί ὅταν συνειδητοποιεῖς ὅτι σέ κάποια περίσταση ἢ σέ κάποιο θέμα σχηματίζεις γνώμη, νά σιωπᾷς, ὅπως ἄκουσες καί ἀπό τό γνήσιο κατά Θεό υἱό μου, τόν ὁποῖο ὀφείλεις νά συμβουλευέσαι γιά κάθε σου λογισμό. Διότι δέν σοῦ μιλάει ἀφ'ἑαυτοῦ, ἀλλά φωτίζεται ἀπό τό Θεό γιά τήν ὠφέλεια τοῦ καθενός.

Ὁ Θεός νά σέ σκεπάσει καί νά σοῦ δώσει δύναμη νά σιωπᾷς σέ ὅλα καί νά σέ χαριτώσει νά γνωρίζεις πότε εἶναι ἀνάγκη νά μιλᾷς χωρίς πάθος. Διότι ἀκόμη ἡ καρδιά σου δέν ἔχει πληροφορηθεῖ ὅτι τά πάθη μολύνουν τούς λόγους τοῦ ἀνθρώπου. Διαφορετικά, δέν θά σέ ἄφηνε νά ἡδύνεσαι μέσα σ'αὐτά τά περιστατικά.

266

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Τά σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν τά ὁποῖα τρέφεις γιά μένα τόν ἁμαρτωλό, μέ κάνουν πάλι νά γίνομαι ἀναιδής καί νά σέ ἐνοχλῶ. Δίδαξέ με ἀκόμη λοιπόν, πῶς πρέπει νά κοπιᾶσει ἡ καρδιά μου, ὥστε νά καταστεῖ ἱκανή νά λάβει τή διάκριση.

Καί σχετικά μέ τήν ἀδιάλειπτη μνήμη, ἂν μέ ἀξιώσεις νά λάβω αὐτή τήν ἀδολεσχία, δήλωσέ μου, κύριέ μου, καί δυνάμωσέ με στήν ἐξασκησί της, διότι δειλιάζει ὁ λογισμός μου καί μοῦ λέει πῶς δέν θά μπορέσω νά τήν κρατήσω. Γι' αὐτό, παρακαλῶ, δήλωσέ μου, δέσποτα, ἂν εἶναι γιά τό συμφέρον τῆς ψυχῆς μου νά λάβω τό χάρισμα τοῦτο, διότι πιστεύω ὅτι, καθώς βγαίνει ὁ λόγος ἀπό τό στόμα σου, δυναμώνεται ἡ καρδιά μου²⁶.

δύναμη» ἡ καρδιά μας, ὅχι ἀπό τό λόγο τοῦ Θεοῦ πού παίρνουμε μέσω τοῦ Ἁγίου, ἀλλά ἀπό τήν τόνωση τῆς αὐτοεκτιμήσεώς μας, γιατί κάποιος Ἅγιος ἀσκολήθηκε μαζί μας. Ὅμως καί αὐτό μπορεῖ νά ἰσοδυναμεῖ μέ «γάλα» πού μᾶς ταΐζει ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιά νά μεγαλώσουμε.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Τὸ κοπιᾶσαι τὴν καρδίαν σου ἐστὶ τὸ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ διαπαντός μὴ ἑᾶσαι σε πλανηθῆναι ἢ πορευθῆναι τοῖς ἰδίῃς σου θελήμασι· καὶ ἐκ τούτου ἔρχη εἰς τὸ διακρίναι.

Περὶ δὲ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης, ἥτοι ἀδολεσχίας, βάλε ἀρχὴν καὶ μὴ φοβηθῆς· ἐνισχύει καὶ ἐνδυναμοῖ σε ὁ Θεός· ἀλλ' ἐπ' ἐλπίδι σπειρον, ἵνα θερίσης μὴ ἐκλυόμενος.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ εὐλογῶν σε βαλεῖν ἀρχήν, ὃς καὶ τὴν δύναμιν ἐπιχορηγήσῃ σοι τοῦ κρατῆσαι κατὰ τὸ μέτρον σου.

σζζ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτε μοι πολλάκις ἤρχετο θέρμη μικρὰ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας, καὶ πάλιν ἀπῆρχετο, καὶ ἄρτι δέ, ὥς μίαν ὥραν φυλάττω μετὰ προθυμίας τὴν μνήμην, καὶ μίαν μετὰ βίας, φοβεῖ με ὁ λογισμὸς μή, ὥσπερ καὶ τὸ πρὶν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας, πάλιν ἐγκαταλείπει με ἡ μικρὰ θέρμη, καὶ τελείως ἀπολέσω μου τὴν ψυχὴν. Διὸ δέομαι, Πάτερ ἀγαθέ, μή με ἐγκαταλείπῃς, ἀλλὰ δήλωσόν μοι τί ἐστὶ τὸ φυγαδεῦον τὴν μνήμην ταύτην καὶ τὴν θέρμην. Αἴτησον δέ μοι καὶ φυλακὴν τῶν αἰσθήσεων· ὅτι πολλὰ δι' αὐτῶν αἰκμαλωτίζομαι καὶ μάλιστα ὅτι ἡ καρδία ἀφορμὴν θέλει· αὕτη γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς ἀπὸ τοῦ σκοποῦ βρῦει μνήμας ἐμπαθεῖς ἢ μωρὰς ἢ λογισμοὺς οὐκ ἐν καιρῷ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο δέομαί σου, δυνατὲ ἐν Κυρίῳ Πάτερ, χάρισαί μοι τῷ δούλῳ σου νῆψιν, ἵνα κατανοῶ τοὺς εἰσερχομένους ἐν αὐτῇ, καὶ πῶς ὀφείλω ποιεῖν μετ' αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀποστήσωσί με ἀπὸ τῆς σῆς εὐλογίας.

27. «Ὅταν λυθοῦν τὰ καλινάρια τῶν ἡγεμονικῶν αἰσθήσεων, ἀμέσως γίνεται καὶ ἐπανάστασις τῶν παθῶν καὶ κινεῖται ἡ ἐνέργεια τῶν πῶ δουλικῶν αἰσθήσεων. Γιατὶ συνήθως ἡ ἀλογία αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων, ὅταν ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς ἐγκράτειας, τίς κάνει νὰ χοροπηδοῦν πάνω στὶς αἰτίες τῶν παθῶν καὶ νὰ βόσκονται σ' αὐτές σάν σὲ θανατηφόρο χορτάρι, καὶ τόσο περισσότερο, ὅσο ἡ ἔλλειψη δεσμῶν παρακινεῖται. Γιατὶ αὐτές οἱ αἰσθήσεις, ὅταν λυθοῦν ἀπὸ τὰ καλινάρια, δέν ἀνέχονται νὰ στερηθοῦν τὴν ἀπόλαυση ἐκείνων πρὸς τὰ ὅποια κλίνουν ἀπὸ τὴ φύσιν τους.

Ἀπὸ τίς αἰσθήσεις, ἡ ὄρασις καὶ ἡ ἀκοή εἶναι λογικὲς καὶ πῶ θεωρητικὲς καὶ ἡγεμονικὲς. Ἡ γεύσις, ἡ ὄσφρησις καὶ ἡ ἀφή εἶναι ἄλογες καὶ ζωώδεις καὶ ὑπηρετικὲς τῶν λογικῶν. Γιατὶ πρῶτα βλέπομε καὶ ἀκοῦμε καὶ κατόπιν παρακινούμεσθε ἀπὸ τὸ λογικὸ καὶ ἀγγίζομε ὅ,τι εἶδαμε καὶ τό ὄσφραινόμαστε καὶ τό γευόμαστε. Γι' αὐτὸ οἱ τρεῖς εἶναι πολὺ πῶ ζωώδεις ἀπὸ τίς πρῶτες δύο, καὶ ὁλότελα δουλικὲς, καὶ γι' αὐτές προπαντὸς κοπιᾶζουν τὰ πῶ γαστρίμαργα καὶ ἐμπρεπῇ στὴ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο κόπος τῆς καρδιᾶς σου εἶναι στό νά δέεται στό Θεό ἀδιαλείπτως νά μή σέ ἀφήσει νά πλανηθεῖς ἢ νά πορευθεῖς σύμφωνα μέ τά δικά σου θελήματα. Καί μ' αὐτό τόν κόπο φτάνεις στή διάκριση.

Ὅσο γιά τήν ἀδιάλειπτη μνήμη, δηλαδή τήν ἀδολεσχία, βάλε ἀρχή καί μή φοβᾶσαι. Θά σέ ἐνισχύσει καί θά σέ δυναμώσει ὁ Θεός. Σπεῖρε μέ ἐλπίδα, γιά νά θερίσεις, χωρίς νά πέφτεις σέ ψυχική παραλυσία καί χαλαρώνει ὁ зῆλος σου.

Εὐλογητός ὁ Θεός, ὁ Ὅποιος σέ εὐλογεῖ νά βάλεις ἀρχή. Αὐτός θά σοῦ χορηγήσει καί τή δύναμη νά κρατήσεις τή «μνήμη τοῦ Θεοῦ», σύμφωνα μέ τά μέτρα σου.

267

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Ἐπειδή καί ἄλλοτε πολλές φορές μοῦ ἐρχόταν κάποιοι зῆλος γιά λίγες μέρες καί πάλι ἔφευγε, καί τώρα ἐπίσης μέχρι μία ὥρα κρατῶ τήν εὐχή μέ προθυμία –καί μία ὥρα μέ τή βία– μέ κουράζει ὁ λογισμός μήπως, ὅπως ἔγινε καί στό παρελθόν, πάλι μέ ἐγκαταλείπει ὁ μικρός αὐτός зῆλος καί χάσω ἐντελῶς τήν ψυχή μου. Γι' αὐτό σέ παρακαλῶ, Πάτερ ἀγαθέ, μή μέ ἐγκαταλείψεις, ἀλλά δίδαξέ μου τί εἶναι ἐκεῖνο πού φυγαδεύει τή «μνήμη τοῦ Θεοῦ» καί τό зῆλο. Ζήτησε δέ γιά μένα καί τή «φυλακή τῶν αἰσθήσεων»²⁷, διότι αἰχμαλωτίζομαι κατὰ πολύ ἐξαιτίας τους, ἀφοῦ ἡ καρδιά ἀπό μόνη της γυρεύει ἀφορμή καί λειτουργεῖ σάν νά ἔχει σκοπό της νά ἀναβλύζει ἐμπαθεῖς ἢ ἀνόητες ἀναμνήσεις ἢ λογισμούς παράκαιρους. Γι' αὐτό σέ παρακαλῶ, δυνατέ ἐν Κυρίῳ Πάτερ, χάρισε σέ μένα, τό δοῦλο σου, νήψη, γιά νά διακρίνω τούς εἰσερχόμενους σ' αὐτή λογισμούς, καί φωτισμό γιά τό πῶς πρέπει νά τούς ἀντιμετωπίζω, ὥστε νά μή μέ ἀπομακρύνουν ἀπό τήν εὐλογία σου.

συνουσία ἡμερα καί ἄγρια зῶα· γιατί ὅλη τήν ἡμέρα καί τή νύχτα ἡ τρῶνη ἀκόρταγα ἡ ὁρμῶν στή συνουσία. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τίς ἐνέργειες τῶν πέντε αἰσθήσεων του τίς ἔστρεψε πρὸς τίς μέσα του αἰσθήσεις –ἐπῆλψε δηλαδή τήν ὄραση πρὸς τό νοῦ πού βλέπει τό φῶς τῆς зῶης, τήν ἀκοή πρὸς τή σύνεση τῆς ψυχῆς, τή γεύση πρὸς τή διάκριση τοῦ λογικοῦ, τήν ὄσφρηση πρὸς τή διανοητική δύναμη τοῦ νοῦ καί τήν ἀφή τέλος τή μετατόπισε στήν ἐγρήγορση τῆς καρδιᾶς– αὐτός περνᾷ ἀγγελικὴ зῶή πάνω στή γῆ. Αὐτός στοὺς ἀνθρώπους εἶναι καί φαίνεται ἀνθρώπος, ὅμως συναναστρέφεται μέ τούς Ἀγγέλους καί σάν Ἀγγελος νοεῖται».

(Ὁσίου Νικήτα Σιτηθᾶτου, Φιλοκ. τόμ. Δ', σελ. 54, § 6, 7, 8. Ἐκδ. τό Περιβόλι τῆς Παναγίας).

Ἐτι δὲ καὶ τοῦτο δῆλωσόν μοι, ἐὰν ποιήσω πρᾶγμα ἢ εἶπω καὶ σκεπασθῶ ἀπὸ ἁμαρτίας ἐν αὐτῷ, φαινομένῳ μοι λέγω ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἄρα ὀφείλω μετὰ τὴν ἔκβασιν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ; Καὶ εἰ φέρει τοῦτο εἰς ἀγάπην Θεοῦ ἢ οὐ δεῖ ὁλως δέχεσθαι ὅτι ἐξέφυγον ἁμαρτίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐρευνῆσαι σφάλμα ἐν τῷ γενομένῳ ἢ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ οὕτως αἰτεῖν συγχώρησιν περὶ τούτου.

Ἀποκρίσις Βαρσανουφίου.

Κοπίασον ἐν πόνῳ καρδίας κτήσασθαι καὶ ὁ Θεὸς δίδωσί σοι αὐτὰς διηνεκῶς, τὴν θέρμην λέγω καὶ τὴν εὐχὴν· ἡ γὰρ λήθη φυγαδεύει αὐτάς· αὕτη δὲ ἀπὸ ἀμελείας γεννᾶται.

Περὶ δὲ φυλακῆς τῶν αἰσθήσεων, πᾶν χάρισμα μετὰ πόνου καρδίας δίδονται, τὸ δὲ χάρισμα τῆς νήψεως οὐκ ἀφίπσιν ἵνα εἰσέλθωσιν οἱ λογισμοί· ἐὰν δὲ καὶ εἰσέλθωσιν οὐκ ἀφίπσιν αὐτοὺς ἵνα βλάψωσιν· ὁ Θεὸς δῶρ σοι τὸ νήφειν καὶ τὸ γρηγορεῖν.

Ἐντολὴ γάρ ἐστι τὸ «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε», μάλιστα δὲ ἐν τούτῳ, ὃ ἐδήλωσάς μοι. Τὸ δὲ ἐρευνᾶν σφάλματα καὶ αἰτεῖν συγχώρησιν, πάνυ ὠφελεῖ.

σξη΄

Αἰτήσις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Δέομαί σου, Πάτερ ἅγιε, αἰτησόν μοι δύναμιν παρὰ Θεοῦ, ὅτι ὁ παραγγέλλω ἐμαυτῷ κατ' ἰδίαν, ἐρχόμενος μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀποβάλλω αὐτὸ καὶ φοβοῦμαι μήπως συνεθισθῶ ἁμαρτάνων καὶ μεταμελούμενος μόνον καὶ οὐ διορθούμενος· καὶ οὕτως ἐναπομείνω ταῖς ἁμαρτίαις μου καὶ ἀποθάνω.

Οἶδα γὰρ ὅτι συμφέρουσί μοι αἱ θλίψεις τῶν παθῶν, ὅτι τάχα συντρίβουσι τὴν σκληρότητα τῆς ψυχῆς μου· καὶ μὴ γένοιτό μοι τῷ ἄφρονι θελῆσαι ἄρτι ἄνεσιν ἀπ' αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο, Πάτερ, παρακαλῶ διὰ τῶν πρεσβειῶν ὑμῶν, εἰ συμφέρει μοι, ἵνα μὴ συνεχῶς ἠτῶμαι καὶ ἵνα μὴ θλίψιν ἔχῃ ἡ καρδία μου περὶ τούτου.

28. Νηπτικὸ τὸ ἐρώτημα τοῦ «μαθητῆ» καὶ σοφὸς καὶ ἐμπειρικός καὶ στοργικός ὁ τρόπος πού ἀπαντᾷ σ' αὐτὸ ὁ Γέροντας.

Ἡ ἀσκησις στηρίζεται στὴν ἐπαναληπτικότητα. Ἐάν στή διδακτικὴ ἐπιστήμη ἰσχύει τὸ ἀξίωμα «ἡ ἐπανάληψη εἶναι μπτέρα τῶν ἐπιστημῶν», καὶ στὴν ἀσκητικὴ ζωὴ ἡ ἐπανάληψη, εἴτε κακοῦ εἴτε καλοῦ, ὁδηγεῖ στὸν ἐθισμό. Δικαιολογημένος λοιπὸν ὁ φόβος τοῦ «πίπτοντος». Δικαιολογημένη ὁμως καὶ ἡ αἰσιοδοξία τοῦ «Ἀλείπου», Ὁσίου Γέροντος. Ἡ ἐπανάληψη στὴν πτώση δὲν γίνεται «συνήθεια» ποτέ, ἐφόσον ἀντιρροπεῖται ἀπὸ τὴν ἐπανάληψη τῆς ἔγερσης, πού βέβαια στηρίζεται σὲ ἐκεῖνο τὸ τόσο πατρικὰ ἐνθαρρυντικὸ «ἐβδομηκοντάκις ἐπτά» πού βγῆκε ἀπὸ τὰ

Ἄκόμη δέ καί τοῦτο νά μοῦ φανερώσεις: Ἄν κάνω ἢ πῶ κάτι καί σκεπασθῶ ἀπό τήν ἁμαρτία ὡς πρὸς αὐτό –ἐννοῶ νά σκεπασθῶ ἀπὸ τὸ Θεό– ἄραγε εἶμαι ὑποχρεωμένος μετὰ τήν ἔκβαση τοῦ πράγματος νά εὐχαριστήσω τὸ Θεό; Καί πές μου ἂν αὐτὸ ὀδηγεῖ στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἥ μήπως δέν πρέπει καθόλου νά δεχτῶ ὅτι ἀπέφυγα τήν ἁμαρτία, ἀλλὰ μᾶλλον νά ἐρευνήσω νά βρῶ κάποιο σφάλμα σ' αὐτὸ πού ἔπραξα ἢ εἶπα καί ἔτσι νά ζητήσω συγχώρηση γι' αὐτό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Κοπίασε μέ πόνο καρδιᾶς νά τὰ ἀποκτήσεις καί ὁ Θεός θά σοῦ τὰ δώσει μιά γιά πάντα, τὸ ζῆλο ἐννοῶ καί τήν προσευχή. Ἡ λήθη εἶναι ἐκείνη πού τὰ φυγαδεύει αὐτά. Καί ἡ λήθη γεννιέται ἀπὸ τήν ἀμέλεια.

Ὅσο γιά «τὴ φυλακὴ τῶν αἰσθήσεων», κάθε χάρισμα δίνεται μέ κόπο καρδιᾶς. Τό δέ χάρισμα τῆς νήψεως δέν ἐπιτρέπει νά εἰσέρχονται στὴν καρδιά λογισμοί. Καί ἂν ποτέ εἰσέλθουν δέν τοὺς ἀφήνει νά βλάψουν. Ὁ Θεός νά σοῦ δώσει τὴ νήψη καί τήν ἐγρήγορση.

Τό «εὐχαριστεῖτε γιά τὸ καθετί» (Α΄ Θεσ. 5, 18) εἶναι ἐντολή. Καί μάλιστα ἀρμόζει πολὺ σ' αὐτά πού μοῦ περιγράφεις. Τό νά ἐρευνᾷ δέ κάποιος σέ τί σφάλματα ἔπεσε καί νά ζητᾷ συγχώρηση ὠφελεῖ πάρα πολὺ.

268

Αἴτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα:

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ ἅγιε, ζήτησε γιά μένα δύναμη ἀπὸ τὸ Θεό, διότι ἐκεῖνο πού ὀρίζω στὸν ἑαυτὸ μου νά ἀκολουθήσει, ὅταν εἶμαι μόνος μου, μόλις συναντῶ τοὺς ἄλλους τὸ κάνω· καί φοβᾶμαι μήπως συνηθίσω νά ἁμαρτάνω καί νά μεταμελοῦμαι μόνο, χωρὶς νά διορθώνομαι²⁸. Καί ἔτσι, ἀδιόρθωτο ἁμαρτωλό, μέ βρεῖ ὁ θάνατος.

Γνωρίζω βέβαια ὅτι μέ συμφέρουν οἱ θλίψεις πού προέρχονται ἀπὸ τὰ πάθη, γιατί συντρίβουν τὴ σκληρότητα τῆς ψυχῆς μου. Καί μὴ γένοιτο σέ μένα τὸν ἀσύνετο νά θελήσω νά ζητήσω πάλι ἄνεση ἀπ' αὐτές τίς θλίψεις. Ἀλλὰ τοῦτο σέ παρακαλῶ, Πάτερ, ἂν εἶναι συμφέρον μου, μέ τίς πρεσβεῖες σου: Νά μὴν πέφτω συνεχῶς, γιὰ νά μὴ θλίβεται τόσο ἡ καρδιά μου μέ τίς συχνές καί ἀνεπιθύμητες αὐτές πτώσεις.

Πανάγια Χεῖλη τοῦ Κυρίου. Καί ἀκόμη σ' ἐκεῖνο πού τόσο παραστατικά διδάσκει ὁ ἅγ. Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος: «Ἐπεσε; σίκω! Ξανάπεσε; Ξανασίκω! Μυριάκις ἔπεσε; Μυριάκις σίκω!». Αὐτὸ ἄλλωστε σημαίνει καί τὸ ἀθλητικὸ μοναστικὸ σύνθημα: «Βαλεῖν καθ' ἡμέραν ἀρχὴν ἀγαθὴν».

Ἀποκρίσεις

Μηδείς λέγει τινί βαστάζω σου τὴν μέριμναν καὶ ἀμεριμνεῖ, ἐπεὶ παραβάτης εὐρίσκεται· ἀλλ' ὁφείλει καὶ ὁ βασταζόμενος συνεισενεγκεῖν μικρὰν σπουδὴν καὶ ποιεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ νηφόντως φυλάξαι τὰς ἐντολὰς τῶν Πατέρων αὐτοῦ. Καὶ ἂν πέσῃ ἅπαξ, ἐγερθῇ πάλιν. Καὶ πιστεύω τῷ Θεῷ, κἂν συναρπαγῇ ἅπαξ καὶ σπουδάσῃ πάλιν, οὔτε συνήθεια αὐτῷ γίνεται, οὔτε ἀμέλεια· ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τάκους φέρει αὐτὸν εἰς τάξιν σπουδαίων καὶ οὐ λαμβάνει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ἕως οὗ ἐνέγκῃ αὐτὸν εἰς μέτρον ὑψηλόν, εἰς ἄνδρα τέλειον.

Μὴ οὖν καυνωθῇς· ἀλλ' ὥς πρόκειται σοι ὁ καιρὸς ἔργασαι, ταπεινώθητι, ὑπάκουσον, ὑποτάγῃθι καὶ συνέρχεται σοι ὁ Θεός, ὁ τοῖς ταπεινοῖς διδοὺς χάριν, ὑπερηφάνοις δὲ ἀντιπασσόμενος.

Συνεχῶς λέγε, Ἰησοῦ βοήθει μοι καὶ βοηθεῖ. Ὁ Θεὸς ἐλευθερώσει σου τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, τέκνον.

σζθ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Προσκυνῶ σε, Πάτερ εὐσπλαγχνε, καὶ ἱατρέ, τῆς ἀσθενούσης μου ψυχῆς· οὐαί μοι τί ὑπέδειξάς μοι καὶ εἰς τί εἵλκυσάς με καὶ ποῦ εἰμι· ὥς [δεδεμένος] διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν, καὶ εἴ περ ἀπολυθῶ μικρόν, πάλιν ἀνακάμπτω διαδοῦναι καὶ λαβεῖν. Καὶ εἴ μὴ ὅτι αἰσχύνομαι τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ σὰ σπλάγχνα, ὅτι οἶδα ἀπὸ ποίων κόπων ἤγαγέ με ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, εἰς ἀπόγνωσιν εἶχον ἐλθεῖν· ὅτε γὰρ σκεπάζομαι διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν, παρέρχομαι μετ' εἰρήνης· ὅτε δὲ ἀπογυμνωθῶ μικρόν, ἵνα δεικθῇ ἡ προαίρεσίς μου, εὐθέως ἥττωμαι.

Ὡς κἄθημαι εἰς τὸ κελλίον ἀπὸ πρῶί, φθάνει λοιπὸν ἀπόκρισις καὶ ἐξέρχομαι καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι αὐτήν, οὐκ ἔτι εὐρίσκω ἀνακάμψαι πάλιν, ἀλ-

29. Εἶναι κυριολεκτικὰ «τραγικὸ» –δραματικὰ εἰρωνικὸ– τὸ φαινόμενο γιὰ πολλοὺς ἀπὸ μᾶς, τὸ νὰ κατασπαζόμαστε εὐλαβικά τὸν Ἑσταυρωμένο Κύριό μας καὶ νὰ μὴν βιώνουμε ἀμφίδρομα τὴν Ἀγάπην Του. Ὅσοι ὅμως εὐεργετηθήκαμε νὰ δεκτοῦμε τὴ λειτουργία τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ὥς προσωπικὴ πρὸς ἡμᾶς ἐνέργεια μιᾶς Ἁγίας Προσωπικότητας, βρεθήκαμε στὴ «Δαμασκὸ» μας. Μιά τέτοια ἐμπειρία ὑπαινίσσεται καὶ ὁμολογεῖ ἐδῶ ὁ μαθητὴς τοῦ Ὁσίου.

30. Ὅταν παραμένουμε μέσα στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα, ἀλλὰ στὸ ἐπίπεδο ἐπιδίωξης προσωπικῶν ἐπενδύσεων, χρησιμοποιοῦμε τὴ Χάρη σάν διακοσμητικὸ τῆς θρησκευτικῆς ὑπόστασός μας, ἀλλὰ δέν τὴν ἀφήνουμε νὰ δράσει σάν ἀλέτρι στὸ ἄγονο χωράφι τῆς ψυχῆς μας. Ἔτσι πολλὰς φορὲς μένουμε γιὰ χρόνια ἢ γιὰ μακρὸ χρονικὸ διάστημα σὲ μιὰ κατάσταση «δοκιτικῆς τελειότητας ἢ προόδου». Αὐτὴ ἡ κατάσταση θὰ μπορούσε νὰ συμβολιστεῖ μ' ἓναν ἄνθρωπο πού κινεῖται μὲ ξυλοπόδαρα γιὰ πολὺ καιρὸ καὶ στὸ τέλος καταντᾷ νὰ πιστεύει ὅτι τὰ πραγματικά

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν ὑπάρχει κανείς πού νά λέει στόν ἄλλο «σοῦ βαστάζω ἐγώ τή δική σου μέριμνα» καί μετά νά ἀμεριμνεῖ, διότι ἔτσι ἀποδεικνύεται παραβάτης. Ἀλλά ὅμως ὀφείλει καί ὁ ἀδελφός πού ἀποθέτει τή μέριμνα νά συνεισφέρει κάποιο κόπο καί νά καταβάλλει τή δύναμή του, ὥστε μέ νήψη καί ἀγρύπνια νά διαφυλάξει τίς ἐντολές τῶν Πατέρων του. Καί ἄν μιά φορά πέσει, νά σηκωθεῖ πάλι. Καί ἐλπίζω στό Θεό πώς, ἔστω καί ἄν συναρπαγεῖ μιά φορά καί πέσει, ἔπειτα ὅμως φροντίσει νά ἐπανεέλθει, οὔτε συνήθεια τοῦ γίνεται οὔτε σέ ἀμέλεια ἔρχεται. Καί ὁ Θεός πολύ σύντομα θά τόν φέρει στήν τάξη τῶν σπουδαίων καί δέν θά πάρει τήν ψυχή του, προτοῦ νά τόν ὀδηγήσει σέ ὑψηλά μέτρα, «σέ ἄνδρα τέλει».

Μή ραθυμήσεις λοιπόν, ἀλλά ὅσο ἔχεις μπροστά σου καιρό, ἐργάσου, ταπεινώσου, ὑπάκουσε, ὑποτάξου καί θά ἔλθει στό πλευρό σου ὁ Θεός, Αὐτός πού δίνει Χάρη στούς ταπεινοῦς καί μάχεται τούς ὑπερήφανους.

Συνεχῶς λέγε, Ἰησοῦ, βοήθησέ με· καί θά σέ βοηθήσει. Εἶθε ὁ Θεός νά ἐλευθερώσει τήν ψυχή σου ἀπό τά πάθη πού τήν ἀτιμάζουν καί τήν ντροπιάζουν, παιδί μου.

269

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Σέ προσκυνῶ, Πάτερ εὐσπλαγκνε καί ἱατρέ τῆς πάσχουσας καί ἀδύναμης ψυχῆς μου. Ἀλίμονό μου, τί μοῦ ὑπέδειξες ἐσύ καί σέ τί μέ προσεῖλκυες καί ἐγώ πού βρίσκομαι! Διότι ἐγώ εἶμαι σάν δεμένος μέ τήν κακή συνήθεια καί ἄν ἐλευθερωθῶ γιά λίγο, πάλι ἐπανερχομαι στό ἴδιο δοῦναι καί λαβεῖν. Καί εἶναι πού δέν ἔχω πρόσωπο μπροστά στήν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καί τή δική σου εὐσπλαγκνία –διότι ξέρω πολύ καλά ἀπό ποιές ταλαιπωρίες μέ ἔφερε κάτω ἀπό τήν ὑπακοή σας– ἀλλίως θά ἔπεφτα σέ ἀπόγνωση²⁹. Γιατί ὅταν σκεπάζομαι μέ τίς εὐχές σας διαγών μέ εἰρήνη. Ὅταν ὅμως λίγο ἀπογυμνωθῶ ἀπ' αὐτές –γιά νά φανεῖ ἡ προαίρεσή μου– ἀμέσως βρίσκομαι ἥττημένος³⁰.

Ἐνῶ λοιπόν κάθομαι στό κελλί ἀπό τό πρῶι, παρουσιάζεται μιά ὑπόθεση καί βγαίνω ἔξω γιά νά τή διευθετήσω. Μετά τή διευθέτησή της δέν βρίσκω τρόπο νά ἐπανεέλθω πάλι στό κελλί, ἀλλά ὁ ἐχθρός συσσωρεύει προφάσεις ἐπὶ προφάσεων, οἱ ὁποῖες μπορούσαν νά διεκπεραιωθοῦν καί

πόδια του εἶναι τόσο ψηλά, ὅσο τά ξυλοπόδαρα! Μόλις τοῦ ἀφαιρεθοῦν, τότε καταλαβαίνει τό πραγματικό μπόι του, μπαίνει στό ρεαλισμό τῆς αὐτογνωσίας.

λὰ συρράπτει μοι προφάσεις ἀπὸ προφάσεων, δυναμένας καὶ χωρὶς ἐμοῦ γενέσθαι, ἕως οὗ τραυματίσῃ με, καὶ οὕτως ἔρχομαι ὅπῃ εἰς τὸ κελλίον μου μετὰ ἀηδίας πολλῆς καὶ σκοτώσεως καὶ ἀκηδίας, μὴ εἰδὼς τί ποιήσω.

Διὰ τοῦτο, Πάτερ ἅγιε, ἰδοὺ ἐνώπιον τῆς καρδίας σου εἰμι, τῆς πάντα βλεπούσης· ποίησον μετ' ἐμοῦ κατὰ τὰ σπλάγχνα σου καὶ ὡς θέλεις καὶ οἶδας. Ἐγὼ γὰρ περὶ σοῦ οὐκ οἶδα τί εἶπω, ἀλλὰ συγχώρησόν μου διὰ τὸν Θεόν.

Ἀπόκρισις

Αἰδελφέ, οὐκ ἔνι ἀπὸ τούτων ἀπογνῶναι σεαυτὸν, οὐδὲ γὰρ ὁ κυβερνήτης, κρουομένου τοῦ πλοίου ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἀπογινώσκει τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλὰ μᾶλλον κυβερνᾷ, ἕως ἂν ἐνέγκῃ τὸ πλοῖον ἐπὶ τὸν λιμένα. Οὕτω καὶ σύ, εὐρίσκων ὅτι ῥημαλωτίσθης καὶ ἐρεμβάσθης ἐν πράγματι, ἀνακάλεσαι σεαυτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ, λέγων μετὰ τοῦ Προφήτου· «καὶ εἶπα, νῦν ἠρξάμην» καὶ τὰ λοιπά.

Δοκίμασον τὰ πράγματα, εἰ διὰ τῶν ἀδελφῶν δύνανται γενέσθαι ἢ διὰ σοῦ· καὶ ἰδοὺ οὐκ ἀπέστης τῆς ὁδοῦ. Καὶ γὰρ ἡ κατὰ Θεὸν φροντίς ἐργασία ἐστὶ πνευματικὴ, τελουμένη καὶ ἀπαρτιζομένη εἰς σωτηρίαν ψυχῆς. Καὶ ποίησον κατὰ τὴν δύναμίν σου, ἵνα μὴ τὰ εὐτελῆ πράγματα ἐκβάλλῃ σε ἀκαίρως ἀπὸ τοῦ κελλίου σου· ἔστι γὰρ δαιμόνων τέχνη.

Πρόσεχε σεαυτῷ συνετῶς καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός, εὐκαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

σο΄

Αἵτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν τοῦ βαστάσαι τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ.

Ἀπόκρισις

Αἰδελφέ, εἰ καὶ ὑπὲρ ἐμὲ αἰτεῖς με πρᾶγμα, ἀλλὰ δεικνύω σοι τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης, ὅτι ἀναγκάζει ἑαυτὴν καὶ εἰς τὰ ὑπέρμετρα. Ἰδοὺ ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον καὶ ἀναδέχομαι καὶ βαστάζω, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω τούτῳ, ἵνα σὺ βαστάξης τὸ φυλάξεσθαι μου τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολὰς μου· εἰσὶ γὰρ

31. Ἡ ἄκαιρη ἔξοδος καὶ ἡ ἄσκοπη παραμονὴ τοῦ μοναχοῦ ἔξω ἀπὸ τοῦ κελλίου του, ἀναμφισβήτητα εἶναι δαιμονικὴ ἐπιτυχία. Ἡ μέλισσα καὶ ὁ μοναχὸς ἔχουν κελλί, ἡ μίᾳ γιὰ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ παράγῃ τὸ μέλι καὶ ὁ μοναχὸς γιὰ νὰ γεύεται τὸ μέλι τῆς ἡσυχίας. Ὅπως ἡ μέλισσα βγαίνει μόνο σκόπιμα καὶ ὑπηρετώντας τὴν προδιαγραφὴς τῆς ὑπαρξέας της, ἔτσι καὶ ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ βρίσκεται «ἐκτὸς κελλίου» μόνο σκόπιμα καὶ μόνο γιὰ νὰ ἐξασφαλίζει τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν προδιαγραφῶν τῆς ἐν Χριστῷ μοναχικῆς ὑπόστασός του. Ὁ μοναχὸς πού δὲν ἀντέχει τὸ κελλί του, διαδπλῶνει ἐμπράκτως ὅτι δὲν ἔχει μάθει καὶ δὲν ἔχει νικήσῃ τὴν ἐμπάθειά του.

χωρίς ἐμένα, μέχρι πού νά μέ τραυματίσει καί ἔτσι ἔρχομαι ἀργά στοῦ κελλί μου μέ ἀηδία πολλή καί σκοτοδίνη καί ἀκηδία, μή ξέροντας τί νά κάνω.

Γι' αὐτό, Πάτερ ἅγιε, νά, ἐδῶ εἶμαι μπροστά στήν καρδιά σου, ἡ ὁποία βλέπει τά πάντα. Παιδαγωγήσε με, κατά τήν εὐσπλαχνία σου, ὅπως θέλεις καί ὅπως ἐσύ γνωρίζεις. Ἐγώ βέβαια γιά σένα δέν γνωρίζω τί νά πῶ, ἀλλά συγκώρεσέ με γιά τό Θεό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α'δελφέ, δέν ἐπιτρέπεται, μέ βάση αὐτά πού σχετικά μοῦ ἀναφέρεις, νά πέσεις σέ ἀπόγνωση, γιατί καί ὁ κυβερνήτης, ὅταν τό πλοῖο κτυπιέται ἀπό τά κύματα, δέν ἀπελπίζεται γιά τή σωτηρία του, ἀλλά πολύ περισσότερο ἐντείνει τίς προσπάθειές του γιά τήν καλύτερη διακυβέρνηση τοῦ πλοίου μέχρι νά τό φέρει στοῦ λιμάνι. Ἔτσι καί σύ, ὅταν διαπιστώσεις ὅτι αἰχμαλωτιστικές καί ἔπεςες σέ ρεμβασμό σέ ἓνα θέμα, ἀνακάλεσε τόν ἑαυτό σου νά ἀρχίσει ἀπό τήν ἀρχή τό δρόμο, λέγοντας μαζί μέ τόν Προφήτη: «Εἶπα, θά ἀρχίσω τώρα ἀπό τήν ἀρχή» κ.τ.λ. (Ψαλμ. 76, 11).

Ἐξέτασε τά πράγματα νά δεῖς ἄν μποροῦν νά γίνουν ἀπό τούς ἀδελφούς ἢ ἀπό σένα. Καί τότε δέν θά ἔχεις βγεῖ ἀπό τήν πορεία σου. Διότι καί ἡ μέριμνα καί ἡ δραστηριότητα πού γίνεται κατά Θεό εἶναι ἐργασία πνευματική, ἡ ὁποία τελεῖται καί ὁλοκληρώνεται χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς. Καί ἀγωνίσου ὅσο μπορεῖς, ὥστε νά μή σέ βγάζουν ἀπό τό κελλί σου εὐτελή πράγματα, ἀκαίρως, διότι εἶναι καί αὐτό μιά διαβολική μέθοδος³¹.

Περιφρούρησε τόν ἑαυτό σου μέ σοβαρότητα καί σύνεση καί θά σέ βοηθήσει ὁ Θεός μέ τίς εὐχές τῶν Ἀγίων. Ἀμήν.

270

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα. Αἴτηση γιά νά τοῦ βασταῇ τίς ἁμαρτίες του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α'δελφέ, ἄν καί μοῦ ζητᾷς ἓνα πράγμα πού εἶναι πάνω ἀπό τά μέτρα μου, θά σοῦ δείξω ὅμως τά ὑπερφυή μέτρα τῆς ἀγάπης, ὅτι δηλαδή ἀναγκάζει τόν ἑαυτό της καί στά ὑπέρμετρα³². Νά, λοιπόν, σέβομαι τήν ἀξίωσή σου αὐτή καί παίρνω ἐπάνω μου καί βαστάζω τίς ἁμαρτίες σου, ἀλλά μέ τόν ὅρο τοῦτο: Νά φυλάξεις καί σύ τούς λόγους μου καί τίς ἐντολές μου, διότι εἶναι

32. Πρόκειται γιά τήν Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ, πού φτάνουν ἐκεῖ πού

σωτηριώδεις καὶ ζήσης ἀνεπαισχύντως.

σσα΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα, περὶ ὧν εἶπεν ἐντολῶν καὶ αἵτησις <τοῦ> δυναμωθῆναι φυλάξαι αὐτάς.

Ἀπόκρισις

Ο ἔνδυναμώσας τοὺς Πατέρας ἡμῶν, ἐνδυναμώσοι τὴν σὴν ἀγάπην, ἀδελφέ, καὶ δώρ σοι σύνεσιν πνευματικὴν συνιέναι ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου. Σὺ οὖν φύλαξαι ἀπὸ ἀργολογίας τὴν γλῶτταν, καὶ ἀπὸ ἡδονῆς τὴν κοιλίαν, καὶ ἀπὸ παροξυσμῶν τὸν πλησίον. Τὸ ἀπαρρησίαστον, τὸ ἀψήφιστον, τὴν μετὰ πάντων ἀγάπην, καὶ τὸ πάντοτε ἔχειν τὸν Θεὸν ἐν τῷ νῷ, μνημονεύων πότε ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα ἔχε ἐν σεαυτῷ καὶ ποιεῖ ἡ γῆ σου ἀνὰ ἑκατὸν καρποὺς τῷ Θεῷ. Ὡς ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

σοβ΄

Ἑρώτησις

Τί ἐστι, Πάτερ, τὸ ἀψήφιστον;

Ἀπόκρισις

Α δελφέ, τὸ ἀψήφιστόν ἐστι, τὸ μὴ ἰσῶσαι ἑαυτὸν τινι, καὶ τὸ μὴ εἰπεῖν περὶ καλοῦ ἔργου, ὅτι καὶ γὰρ τοῦτο ἐποίησα.

σογ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Αἵτησις ἐπὶ ταῖς παραβάσεσι τῶν τεθεισῶν αὐτῷ ἐντολῶν, συνεργίας τε εἰς μετάνοιαν καὶ πῶς δεῖ μετανοεῖν, καὶ εἰ συμβῇ παράβασις, εἰ ἀκουῖται ἡ διαθήκη.

ἔφτασε ὁ «Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Ἀναντίρρητα, ὁ καταξιωμένος μιᾶς τέτοιας Ἀγάπης δέν «βγαίνει ἀπὸ τὰ μέτρα του» ὅταν προβαίνει σέ ἀθλήματα ὑπέρμετρα, ὅπως οἱ «διὰ Χριστόν» σαλοὶ Ἀγιοί.

σωτηριώδεις· καί θά ζήσεις κατά τρόπο πού δέν θά αἰσθάνεσαι ντροπή καί καταισχύνῃ γιά ὁποιαδήποτε δραστηριότητά σου.

271

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα, σχετικά μέ τίς ἐντολές πού τοῦ ἔδωσε καί αἴτηση ἐνίσχυσης ὥστε νά ἐνδυναμωθεῖ γιά νά τίς φυλάξει.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο Ἐθὸς πού ἐνδυνάμωσε τοὺς Πατέρες μας νά ἐνδυναμώσει καί τὴν ἀγάπην σου, ἀδελφέ, καί νά σοῦ δώσει σύννεση ἁγιοπνευματική, ὥστε νά ἐνεργεῖς διακριτικά καί καρποφόρα σέ ὅλες σου τίς προσπάθειες. Ἐσὺ λοιπόν νά καταβάλλεις συνεχή καί ἄγρυπνη προσπάθεια ὥστε νά μὴν πέφτεις στὴν ἀργολογία μέ τὸ ἀκαλίνωτο τῆς γλώσσας, νά μὴν κάμπτεσαι ἀπὸ τὴ γαστριμαργία στὴν ὁποία σέ ὠθεῖ ἡ κοιλία σου καί νά μὴ δημιουργεῖς παροξυσμούς θυμοῦ καί ὀργῆς μέ τοὺς ἀδελφούς σου. Κράτα τὸ «ἀπαρρησίαστον», τὸ «ἀψήφιστον», τὴν ἀγάπην μέ ὅλους καί πάντα νά διατηρεῖς τὴ «μνήμην τοῦ Θεοῦ», ἔχοντας στό νοῦ σου τὴν ὥρα πού θά παρουσιαστεῖς ἐνώπιόν Του. Αὐτὰ νά ἔχεις μέσα σου καί ἡ γῆ σου θά ἀποδώσῃ ἑκατονταπλάσιους καρπούς γιά τὸ Θεό, στὸν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

272

Τί εἶναι, Πάτερ, τὸ «ἀψήφιστον»;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α Ἐδελφέ, τὸ «ἀψήφιστον» εἶναι τὸ νά μὴν ἐξισώσεις τὸν ἑαυτό σου μέ κάποιον, τὸ νά μὴν πεῖς γιά ἓνα καλὸ ἔργο ὅτι καί ἐγὼ τὸ ἔκανα αὐτό.

273

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα:

Αἴτηση μέ τὴν ὁποία τοῦ ζητᾷ νά συνεργήσει στό νά μετανοήσῃ, ἐπειδὴ ἀθέτησε τίς ἐντολές πού τοῦ εἶχε ἀναθέσει. Ἐπίσης πῶς πρέπει νά μετανοήσῃ. Καί ἂν συμβεῖ νά παραβεῖ τίς ἐντολές πού τοῦ θέτει, τί γίνεται τότε; Διασαλεύεται ἢ καί ἀκυρώνεται ἡ ὁμολογημένη μεταξὺ τοὺς πνευματική συμφωνία;

Ἀποκρίσις

Εἰν ὀνόματι Θεοῦ περὶ τῆς αἰτήσεώς σου, ἔσται σοι ὡς ᾔτησας. Λοιπὸν φύλαξαι μὴ ὑψηλοφρονῆσαι, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς ὅλα· καὶ ὅταν παραβῇς ἐντολὴν δράμε εἰς τὴν μετάνοιαν· καὶ μὴ ὡς ἔχων μάλαγμα τῷ τραύματι καταφρονήσῃς, ἵνα μὴ πάλιν εἰς χεῖρονα ἔλθῃς. Ἐχοντός σου τὴν χεῖρα μετ' ἐμοῦ, στήκει βεβαίως ἢ πρὸς σὲ ἀπ' ἐμοῦ διαθήκη· εἰ δὲ μή γε, πῶς ὁ Θεὸς ἐλεήσει σε, τοῦ ἀκοῦσαι καὶ φυλάξαι ἐν Χριστῷ; Ἀμήν.

σοδ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Αἵτησις εὐχῆς, τοῦ μὴ ἀποχωρισθῆναι τῆς σκέπης αὐτοῦ, μηδὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι.

Ἀπόκρισις

Εἰ ἐνόεις, τέκνον, τὰς πρὸς σὲ παρ' ἐμοῦ ρήσεις, μαθεῖν εἶχες, ὅτι ἀρ-
ραβῶνά σοι δέδωκα εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου. Καὶ μὴ οἶμι με παρα-
λογίσασθαι, μήτε χωρίσαι σε τῶν σωζομένων γνησίων μου τέκνων καὶ
τῆς τοῦ Θεοῦ σκέπης· ἀλλὰ καὶ σὺ σπουδάσον μὴ ἀποχωρισθῆναι τῆς τοιαύτης
ζωῆς. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος οὐκ ἀπεχώρισέ τινα, ἀλλ' εἶπεν· «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χω-
ρίζεται, χωριζέσθω». Μὴ γένοιτο δὲ ἵνα καὶ εἰς σὲ πληρωθῇ τοῦτο. Ἀλλ' ἐρ-
ρέθη σοι πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ προσέχειν σεαυτῷ σπουδάζοντι μὴ ἐκπεσεῖν τῆς
προσδοκίας ταύτης καὶ ἐλπίδος. Ἐνδυναμώθητι οὖν ἐν Κυρίῳ, τῷ εἰπόντι τοῖς
ἐαυτοῦ μαθηταῖς λαβεῖν δύναμιν ἐξ ὕψους.

σοε΄

Ερώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.

Ἐάν τις λογίζεται ἑαυτὸν ὑποκάτω πάσης κτίσεως, μὴ συμφωνῇ δὲ
καὶ ἡ πρᾶξις, ἄρα τί ἐστι;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Στό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ καί γιά χάρη τῆς Ἀγάπης Του θά γίνει ἔτσι ὅπως ἐσύ τό ἔχεις ζητήσῃ. Κατά τά ἄλλα, πρόσεχε νά μήν ὑψηλοφρονήσεις, γιά νά μήν τά χάσεις ὅλα. Καί ὅταν παραβῆς μιὰ ἐντολή πού σοῦ ἔχω θέσει, τρέξε ἀμέσως στή μετάνοια. Μήν τό θεωρήσεις ὅμως τιποτένιο τό νά πέφτεις -ἐπειδή ὑπάρχει τό μάλαγμα γιά τήν πληγή- γιά νά μή φτάσεις πάλι σέ χειρότερα. Ἐφόσον τό χέρι σου κρατάει σταθερά τό δικό μου, ἰσχύει ἡ μεταξύ μας ὁμολογημένη πνευματική συμφωνία καί ἰδιαίτερα ὅσες ὑποσχέσεις σοῦ ἔχω δώσει. Ἄν ὄχι, πῶς ὁ Θεός θά σέ ἐλεήσει, ὥστε νά ἀκούσεις τούς λόγους μου καί νά τούς φυλάξεις ἐν Χριστῷ; Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια καί εὐχομαι νά γίνει καί πραγματικότητα.

274

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Αἴτηση προσευκῆς, ὥστε νά μή χωριστεῖ ἀπό τήν πνευματική του προστασία, οὔτε στό μέλλοντα αἶωνα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν καταλάβαινες, τέκνο, τά λόγια πού σοῦ ἀπευθύνω, θά εἶχες ἐννοήσει ὅτι σοῦ ἔχω δώσει προκαταβολική ἐγγύηση γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς σου. Καί μή θεωρήσεις ὅτι παραλογίζομαι καί σοῦ τά λέω αὐτά, οὔτε ὅτι θέλω νά σέ χωρίσω ἀπό τά σωζόμενα γνήσια τέκνα μου καί ἀπό τή σκέπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί σύ φρόντισε νά μήν ἀποχωρήσεις ἀπό μιὰ τέτοια ζωή. Διότι ὁ Ἀπόστολος δέν ἀπόδιωξε κανένα ἀλλά εἶπε: «Ἄν ὁ ἄπιστος θέλει νά χωρίζεται ἀπό τούς πιστούς, ἄς χωρίζεται» (Α΄ Κορ. 7, 15). Μή γένοιτο ὅμως νά ἔχει σέ σένα ἐφαρμογή κάτι τέτοιο. Ἀλλά σοῦ τό εἶπα γιά νά ἀσφαλιστεῖς, μέ τό νά προσέχεις τόν ἑαυτό σου, φροντίζοντας νά μή βρεθῆς ἔξω ἀπό αὕτη τήν προσδοκία καί τήν ἐλπίδα. Ἐνδυναμώσου λοιπόν ἐν Κυρίῳ, ὁ Ὅποιος εἶπε στοὺς μαθητές Του ὅτι «θά λάβουν δύναμη ἀπό ψηλά», ἀπό τόν οὐρανό.

275

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Ἄν κάποιος ἔχει τήν πληροφορία ὅτι βρίσκεται «ὑποκάτω πάσης κτίσεως» (ὅτι εἶναι εὐτελέστερος ἀπό ὅλα τά δημιουργήματα) δέν συμφωνεῖ ὅμως καί ἡ πράξη, ἄραγε τί συμβαίνει;

Ἀπόκρισις

Οῦσον οὐκ εὐρίσκεις τὴν πρᾶξιν ἰσολογοῦσαν τῷ συνειδῶτι, οὐδὲ ἐκείνη ἀληθινή ἐστιν, ἀλλὰ κλεῦσμα δαιμόνων.

σος΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Οὐκ ὅτι, Πάτερ, ἔχω ἑμαυτὸν ὅτι εἰμι ὑποκάτω πάσης κτίσεως, ἀλλ’ ὅτι ὅταν ἐρευνῶ τὴν συνείδησιν, εὐρίσκω ἑμαυτὸν ὑπεύθυνον τοῦ ὀφείλειν εἶναι ὑποκάτω πάσης κτίσεως· ἄρα οὖν καὶ τοῦτο κλεῦθ δαιμόνων ἐστίν;

Ἀπόκρισις

Αῖρητι, ἀδελφέ, μικρὸν ἔβαλες ὀρθοποδεῖν αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀλήθεια. Ὁ Θεὸς δὲ ἐνέγκοι σε εἰς τὸ μέτρον ἐκεῖνο τοῦ ἔχειν σεαυτὸν ὑποκάτω πάσης κτίσεως. Ἐρρωσο ἐν Κυρίῳ.

σοz΄

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ποία ὁδὸς σώζει, ἡ διὰ τῶν κόπων ἢ ἡ διὰ ταπεινώσεως; Καὶ περὶ λήθης.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οῦ κόπος ὁ ἀληθινός, ἀδελφέ, οὐκ ἔστιν ἄνευ ταπεινώσεως· ὁ γὰρ καθ’ ἑαυτὸν κόπος, εἰς μάτην ἐστίν. Φησὶ γάρ, «ἶδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου». Ὁ οὖν ἔχων ταῦτα φθάνει διὰ τάχους. Καὶ ὁ ἔχων ταπείνωσιν μετ’ ἐξουδενώσεως, καὶ αὐτὸς τὸ

33. «Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Σισῶνν, λέγων· ὁρῶ ἑμαυτὸν ὅτι ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ παρμένει μοι. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· οὐκ ἔστι μέγα τὸ εἶναι τὸν λογισμόν σου μετὰ τοῦ Θεοῦ· μέγα δέ ἐστι τὸ ἑαυτὸν ὁρᾶν, ὑποκάτω πάσης κτίσεως. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ σωματικὸς κόπος ὁδηγεῖ εἰς τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης τρόπον» (Ἰ. Αβ. Σισῶνης Migne P.G. 65, 396B 1γ’).

34. «Ἡρώτησέ τις τῶν πατέρων τὸν ἀββᾶ Ἰωάννην, τὸν Κολοβόν, τί ἐστι μοναχός; Ὁ δὲ εἶπε· κόπος· ὅτι ὁ μοναχὸς εἰς πᾶν ἔργον κοπιᾷ· οὕτως ὁ μοναχός» («Γεροντικόν», λz’, σελ. 48, Ἔκδ. Ἀστήρ). Ὁ κόπος γιὰ τὸ μοναχὸ δέν εἶναι ἓνα μέσο γιὰ νὰ περνάει τὸ χρόνο του καὶ νὰ ἀποφεύγει τὴν πλήξη, ἀλλὰ εἶναι «ἓνας ἀπὸ τοὺς πῶ καθάρσιους γόνιμους δεσμούς μέ τῇ ζωῇ. Ὁ μοναχὸς κοπιάζει σωματικῶς γιὰ νὰ φυλάξει τὴν ψυχὴν του» (πρβλ. Στ. Ράμφου· Πελεκάνοι ἐρημικοί, σελ. 91).

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οσο δέν βρίσκεις τήν πράξη νά συμφωνεῖ μέ τήν πληροφορία αὐτή, οὔτε ἐκείνη εἶναι ἀληθινή, ἀλλά εἶναι περιγελως τῶν δαιμόνων.

276

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Πάτερ, ὄχι ὅτι θεωρῶ τόν ἑαυτό μου πὼς εἶναι «ὑποκάτω πάσης κτίσεως»³³, ἀλλά ὅταν ἐρευνῶ τή συνείδησή μου, βρίσκω ὅτι ὀφείλε νά βιώνει ὅτι εἶναι «ὑποκάτω πάσης κτίσεως»· ἄραγε καί αὐτό εἶναι εἰρωνική ἐξαπάτηση τῶν δαιμόνων;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τώρα, ἀδελφέ, ἄρχισες λίγο νά ὀρθοδοδεῖς. Διότι αὐτή εἶναι ἡ ἀλήθεια. Εὐχομαι ὁ Θεός νά σέ ὀδηγήσει στά μέτρα ἐκεῖνα, ὥστε νά θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου ὅτι εἶναι «ὑποκάτω πάσης κτίσεως». Ὑγίαινε ἐν Κυρίῳ.

277

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ποιά ὁδός σώζει, ἡ ὁδός τῶν κόπων ἢ τῆς ταπεινώσεως; Καί πές μου κάτι σχετικά μέ τή λήθη.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο κόπος ὁ ἀληθινός³⁴, ἀδελφέ, δέν γίνεται χωρίς ταπείνωση. Διότι ὁ κόπος ἀπό μόνος του εἶναι μάταιος. Ἄλλωστε λέει: «Δές τήν ταπείνωσή μου καί τόν κόπο μου καί συγκώρεσε ὅλες τίς ἁμαρτίες μου» (Ψαλμ. 24, 18). Αὐτός λοιπόν πού τά διαθέτει καί τά δύο αὐτά, ταχέως φθάνει στή σωτηρία. Ἐπίσης αὐτός πού ἔχει ταπείνωση συνδυασμένη μέ τήν ἐξουδένωση βρί-

Μέ τόν κόπο πολεμᾷ τό ἐγὼ του, βιάζει τόν ἑαυτό του καί ὑποστασιοποιεῖ τήν ταπείνωση. Ὁ μοναχός ἐπιδιώκει τό σωματικό κόπο, διότι ξέρει ὅτι ὅσο μεγαλύτερες εὐκολίες διεκδικεῖ, τόσο πιά ἄγριο ἐγὼ θρέφει. «Οὐ χρὴ τὸ ἀναπαῦον ἡμᾶς ἔργον ἐργάζεσθαι» (ἀββάς Σισώης). Διότι ὁ κόπος ταπεινώνει, ἐνῶ, ἂν ἡ ἐργασία μᾶς ξεκουράζει, τό ἐγὼ ὑποθάλλεται καί θεριεύει. Ὁ κόπος πού γίνεται γιά ἐνίσχυση τοῦ ἐγωΐσμου δέν φέρνει ἀνάπαυση στήν ψυχή. Ἀγιοπνευματική χάρη καί ἀνάπαυση φέρνει ὁ κόπος πού εἶναι συνδυασμένος μέ τήν ταπείνωση. «Κόπος μετὰ ταπεινώσεως σώζει, μόνος δὲ μάταιος» (ἀπ. σοζ').

ὅμοιον ἔχει· ἡ ἐξουδένωσις γὰρ τὸν τόπον ἐπέχει τοῦ κόπου. Ὁ δὲ τὴν ταπείνωσιν καθ' ἑαυτὴν μόνην ἔχων, εἰσέρχεται μέν, βραδυτέρως δέ. Εἴ τις δὲ θελήσῃ κρατῆσαι τὴν ἀληθινὴν ταπείνωσιν, μὴ ψηφίσῃ ἑαυτὸν ἐν τινι· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀληθινὴ ταπείνωσις.

Ὁ δεχόμενος τὸ πῦρ, ὃ ἤλθε βαλεῖν ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν γῆν, λήθην καὶ αἰχμαλωσίαν οὐκ οἶδεν, ἔχων πάντοτε τὴν αἴσθησιν τοῦ πυρός. Ἀπὸ δὲ τοῦ αἰσθητοῦ πυρός λάβε τὸ ὑπόδειγμα· ἐὰν γὰρ ρέγκῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ προσεγγίσῃ αὐτῷ πῦρ, εὐθέως αἰσθάνεται τοῦ πόνου. Καὶ εἰς οἷον· δήποτε πρᾶγμα, ἐὰν αἰχμαλωτισθῇ ἄνθρωπος, πέσῃ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἄνθραξ πυρός, οὐδὲ στιγμὴν μένει ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Τὸ πῦρ, ἀδελφέ, οὐ <σβέννυται>, ἐπεὶ οὐδὲ πῦρ ἐστὶ. Λοιπόν, εἰ ἀπαλλαγῆναι θέλεις τῆς λήθης καὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ἄλλως οὐ δύνασαι, ἐὰν μὴ κτήσῃ ἐν σεαυτῷ τὸ πνευματικὸν πῦρ· ἀπὸ γὰρ τῆς τούτου θερμότητος ἐκεῖνα ἀναλίσκονται. Κτᾶται δὲ τις τοῦτο τὸ πῦρ, τῷ κατὰ Θεὸν πόθῳ.

Ἀδελφέ, ἐὰν μὴ εἰς πάντα πονέσῃ ἡ καρδιά σου ζητῆσαι τὸν Κύριον, προκόψαι οὐ δύνασαι. Ἐὰν σχολάσῃς γὰρ ἐν τούτοις, ἔρχῃ εἰς ταῦτα· φησὶ γάρ, «σχολάσατε καὶ γνῶτε» καὶ τὰ λοιπά.

Δώῃ σοι Κύριος συνιέναι ταῦτα καὶ πονεῖν ἐν αὐτοῖς.

σον·

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Τί ἐστὶ, Πάτερ, ταπείνωσις, καὶ τί ἐστὶν ἐξουδένωσις, καὶ τί ἐστὶ συντριβὴ καρδίας; Καὶ εἰ κτᾶται τις ταπείνωσιν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξουδενῶν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἢ χρειά καὶ τῶν ἔξωθεν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων; Καὶ εἰ δεῖ τὸν ταπεινόφρονα ταπεινολογεῖν καὶ πράγματα ἐπιτηδεύειν ταπεινά;

35. Τὸ αἶσθημα-βίωμα τῆς προκοπῆς εἶναι βασικὸ ὑπόδαφος γιὰ τὸ αἶσθημα-βίωμα τῆς εὐτυχίας. Καὶ ἡ προκοπὴ στὴν ἀσκήσιν εἶναι ἀναμφισβήτητη ἐπιδίωξη. Πολλές φορές ὅμως ἡ ἀσκητικὴ προσπάθεια ἀποβαίνει ἄκαρπη, ἀνεπρόκοπη, γιατί δὲν ζητοῦμε ἔμπονα καὶ ἐγκάρδια τὸν Κύριο σὲ κάθε ἀσκητικὸ βῆμα μας.

Νά ζητᾷς μὲ πραγματικὸ πόνον καρδιάς τὸν Κύριο σημαίνει πῶς ἔχεις πραγματικὴ ἐμπειρία ἀπὸ τὸ «θάνατο» ποὺ φέρνει τὸ «δάγκωμα» τοῦ φιδιοῦ καὶ τὸ κυνήγι τοῦ ναρκισσισμοῦ. Σημαίνει πῶς δὲν σέ ξεγελοῦν τὰ μαργαριτάρια τῆς γῆς, ἀλλὰ πῶς ὁ μοναδικὸς θησαυρὸς σου εἶναι ὁ Πολύτιμος Μαργαρίτης. Αὐτὸς γιὰ τὸν Ὅποιο ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος εἶπε «Χριστός, ὁ ἐμὸς ἔρως, ἐσταύρωται». Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἐρωτευμένος ταυτίζει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν ἐρωτᾶ του, ὁ χριστιανὸς ἀσκητὴς-ἀγωνιστὴς ἐρωτεύεται τὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ ποὺ φέρνει «θρόμβους

σκεται στο ίδιο σημείο. Διότι η έξουδένωση είναι ισότιμη και ισοδύναμη με τον κόπο. Ένω αυτός που έχει μόνο ταπείνωση φτάνει στη σωτηρία, αλλά βραδύτερα. Και όποιος θελήσει να κρατήσει την αληθινή ταπείνωση, να μην εξισώνει τον εαυτό του με άλλον σε τίποτα, διότι αυτή είναι η αληθινή ταπείνωση.

Αυτός που δημιουργεί τις προϋποθέσεις να ανάψει μέσα του η φωτιά που ο Κύριος ήλθε να βάλει στη γη, δεν ξέρει τί θα πεϊ λήθη και αιχμαλωσία, γιατί πάντοτε δοκιμάζει την αίσθηση της φωτιάς. Από την υλική και αισθητή φωτιά πάρε παράδειγμα. Αν δηλαδή ο άνθρωπος βρίσκεται σε επιθανάτιο ρόγχο και τον αγγίξει η φωτιά και εκείνη την ώρα ακόμη θα αισθανθεί άμέσως τον πόνο. Και σε οποιοδήποτε πράγμα να είναι αιχμαλωτισμένος ο άνθρωπος αν πέσει επάνω του κάρβουνο αναμμένο, ούτε στιγμή δεν παραμένει στην αιχμαλωσία. Η φωτιά, αδελφέ, δεν σβήνει, γιατί βέβαια δεν είναι υλική φωτιά. Λοιπόν, αν θέλεις να απαλλαγείς από τη λήθη και την αιχμαλωσία, δεν μπορείς να τό πετύχεις διαφορετικά, αν δεν αποκτήσεις μέσα σου την πνευματική φωτιά. Διότι από τη θερμότητα της φωτιάς αυτής και η λήθη και η αιχμαλωσία αφανίζονται. Και την αποκτά κανείς αυτή τη φωτιά με τον κατά Θεό πόθο.

Αδελφέ, αν δεν πονέσει η καρδιά σου σε όλα, ώστε να ζητήσει τον Κύριο, δεν μπορείς να έλθεις σε προκοπή³⁵. Μόνο αν βάλεις την καρδιά σου σ' αυτά και την ελευθερώσεις από όλες τις μάταιες απασχολήσεις, θά τά φτάσεις, διότι λέει: «Ελευθερωθείτε από κάθε περισπασμό και με ήρεμη διάνοια προσέξτε και μάθετε κ.τ.λ.» (Ψαλμ. 45, 11).

Είθε να δώσει ο Κύριος να τά κατανοήσεις όλα αυτά και με σοβαρούς ασκητικούς κόπους να τά κάνεις βιώματά σου.

278

Ερώτηση του ίδιου προς τον ίδιο, τον άββά Ιωάννη:

Τί είναι, Πάτερ, η ταπείνωση; Και τί είναι η έξουδένωση; Και τί είναι η συντριβή της καρδιάς; Και πές μου αν αποκτά κάποιος ταπείνωση, εξουθενώνοντας ο ίδιος τον εαυτό του μέσα στην καρδιά του, ή σ' αυτήν την περίπτωση χρειάζεται να δέχεται και από έξω, από τους ανθρώπους, όνειδισμούς και ύβρεις. Επίσης πές μου αν πρέπει να ταπεινολογεί αυτός που επιζητεί την ταπείνωση ή αν πρέπει να καταγίνεται με ταπεινές δουλειές, μπροστά στους ανθρώπους ή κρυφά απ' αυτούς.

αίματος» στην καρδιά του. Αυτούς τους θεωρεί ως τό αποκορύφωμα της προκοπής του, «έν Χριστώ, κατά Χριστόν και διά Χριστόν!» (δές και σκόλιο έπομ. έρωτ. σση').

Ἀπόκρισις

Ταπεινώσις ἐστὶ τὸ ἀψήφιστον ἐν παντὶ πράγματι καὶ τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ τὸ φέρειν ἀταράκως τὰ ἔξωθεν ἐπερχόμενα· αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινή ταπεινώσις, εἰς ἣν οὐκ εὐρίσκει χώραν ἡ κενοδοξία. Οὐ χρὴ δὲ τὸν ταπεινόφρονα ἐπιτηδεύειν τὸ ταπεινολογεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖ λέγειν, συγχώρησόν μοι, ἢ εὖξαι ὑπὲρ ἑμοῦ· οὐδὲ προστρέχειν πράγμασι ταπεινοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἀμφοτέρα γὰρ κενοδοξίαν ποιεῖ καὶ οὐκ ἔα προκόψαι τινά· ἀλλὰ τὸ κελευσθῆναι καὶ μὴ ἀντιλέξαι, τοῦτο φέρει εἰς προκοπὴν.

Ἐξουδενώσεις δέ εἰσι κατὰ δύο τρόπους· μία μὲν ἀπὸ τῆς καρδίας, ἑτέρα δὲ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπιφερομένων ὀνειδισμῶν. Διὸ μείζων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπιφερομένη· οὐ γὰρ πάνυ ἔχει κόπον ἡ ἀπὸ τῆς καρδίας, ὥς ἡ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ πόνον μείζονα ποιεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ· τὸ δὲ τηρῆσαι τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, συντριβὴ καρδίας ἐστὶ.

σοθ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐάν τις ἐπαινῆται παρὰ τινος, οὐκ ὀφείλει ἀποκρίνεσθαι ὡς μετριοφρονῶν;

Ἀπόκρισις

Τὸ σιωπᾶν μᾶλλον ὠφελεῖ· ἐὰν γὰρ ἀποκρίνηται ὡς καταδεχόμενος τὸν ἔπαινον εὐρίσκεται, καὶ τοῦτο κενοδοξία ἐστίν. Ὁμοίως κᾶκεῖνο, ὅπερ δοκεῖ μετριάζειν ἐν τῇ ἀποκρίσει, κενοδοξία ἐστὶ· ταῦτα γὰρ ἅπερ δοκεῖ λέγειν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ, ἂν παρ' ἄλλου ἀκούσῃ οὐ δύναται βαστάζειν.

36. Ὁ Ἀββάς, ἐμπειρότατος στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀληθινὴν ταπεινώση, γνωρίζει πλήρως ὅλες τίς ἀραπούς πού διεξέρχεται ἡ ἐγωπάθεια, προκειμένου νά στήσῃ τὸ γόνιτρό της. Γι' αὐτὸ προτρέπει τὸν ὀδελφὸ νά ἀποφεύγῃ τὴν ἐπιτηδευμένην ταπεινώση καὶ τὸν ὀδηγεῖ στοῦ βάθους τῶν πραγμάτων. «Ταπεινώσις ἐστὶ τὸ ἀψήφιστον, τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ ἴδιον θέλημα». Τό νά προστρέχει δέ κανεῖς ἀπὸ μόνος του στίς ταπεινές ἐργασίες συχνά δέν εἶναι ταπεινώση οὔτε ὀδηγεῖ στήν ταπεινώση. Κάτι τέτοιο θεριεύει τὴν κενοδοξία καὶ δέν ὀδηγεῖ στήν κατά Θεό προκοπή. Γι' αὐτὸ τοῦ συνιστᾷ τὴν ὑπακοή, «τό μὴ ἀντιλέξαι», τὴν κατάθεση τῆς βουλῆς του καὶ τῆς καρδίας του σέ ὅ,τι δῆποτε τοῦ ζητιέται. Αὐτὸ ὀδηγεῖ στήν οὐσιαστικὴν ταπεινώση καὶ δέν δίνει κῶρο στοῦ διάβολο καὶ στήν κενοδοξία νά εἰσχωρήσουν στήν ψυχὴ τοῦ ἀγωνιζομένου.

37. Προπαιδευτικὸ μάθημα καὶ ὀρθή ἀσκήση, γιὰ νά φθάσῃ κάποιος στοὺς «θρόμβους τοῦ αἵματος», εἶναι νά ζεῖ βαθιά καὶ εἰλικρινά τὴν «καθημερινότητα» τῆς σταυροαναστάσιμης ὑποταγῆς-ὑπακοῆς, ἀναντίρρητα, ἀγόγγυστα καὶ Χριστοκεντρικά (δές σχετικὸ σκόλιο προηγούμε. ἐρωτ. σοζ')

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ταπεινώση εἶναι τό «ἀψήφιστον», σέ κάθε πράγμα, δηλαδή νά μή βάζεις τή γνώμη σου πάνω ἀπό τίς γνώμες τῶν ἄλλων γιά κανένα πράγμα, νά κόβεις τό θέλημά σου σέ ὅλα καί νά ὑπομένεις ἀτάραχα ὅλα ὅσα προέρχονται ἀπό τό περιβάλλον σου. Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινή ταπεινώση, στήν ὁποία δέν βρίσκει χώρα ἡ κενοδοξία. Δέν πρέπει δέ αὐτός πού ἐπιζητεῖ τήν ταπεινώση νά ἐπιτηδεύεται μέ τήν ταπεινολογία³⁶. Ἀλλά ἀρκεῖ νά λέει «συγκώρεσέ με ἢ προσευκήσου γιά μένα». Οὔτε νά κυνηγáει τίς ταπεινές δουλειές ἀπό μόνος του, διότι καί τά δύο φέρνουν κενοδοξία καί δέν ἀφήνουν τόν ἄνθρωπο νά προκόψει. Ἀλλά τό νά σέ προστάξουν καί νά μὴν ἀντιλογήσεις, αὐτό εἶναι πού φέρνει προκοπή³⁷.

Ὑπάρχουν δύο εἰδῶν ἐξουδενώσεις. Ἡ μία ἡ ὁποία γίνεται μέσα μας ἀπό τήν καρδιά, καί ἡ ἄλλη ἀπό τούς ὀνειδισμούς πού ἐπέρχονται ἀπό τό περιβάλλον. Μεγαλύτερη ἀξία ἔχει αὕτη πού προέρχεται ἀπέξω. Διότι δέν δημιουργεῖ τόσο μεγάλο πόνο αὕτη πού προέρχεται ἀπό τήν καρδιά μας, ὅσο αὕτη πού μᾶς προσξενοῦν οἱ ἄνθρωποι. Αὐτό δέ πού ἔχει λεχθεῖ «νά ἐλέγχει καί νά ἐξουδενώνει ὁ ἄνθρωπος τήν καρδιά του», αὐτό εἶναι ἡ συντριβή τῆς καρδιάς.

279

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Ἄν κάποιος ἐπαινεῖται ἀπό ἕναν ἄλλο, δέν ὀφείλει νά ἀποκρίνεται ὡς μετριόφρων;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ησιωπή εἶναι ἐκεῖνη πού ὠφελεῖ περισσότερο, διότι ἂν ἀπαντήσῃ θά δώσῃ τήν ἐντύπωση ὅτι ἀποδέχεται τόν ἔπαινο. Καί αὐτό εἶναι κενοδοξία. Τό ἴδιο καί ἐκεῖνη ἡ ἀπάντηση, πού τοῦ φαίνεται ὅτι δείχνει μετριοφροσύνη, φέρνει κενοδοξία, διότι λέει γιά τόν ἑαυτό του ἐκεῖνα πού αὐτός νομίζει. Ἀλλά καί αὐτά, ἂν τά ἀκούσῃ νά τοῦ τά ἐκτοξεύει ἄλλος, δέν μπορεῖ νά τά βαστάξῃ³⁸.

38. Ἡ πράξη, σύμφωνα μέ τό φρόνημα τῶν ἁγίων Πατέρων εἶναι «ἐπίβαση» τῆς θεωρίας. Στήν προηγούμενη ἐρώτηση ὁ Ὁσῖος δίδαξε ὅτι ἡ ταπεινολογία δέν εἶναι συμβατή μέ τήν ταπεινώση. Τώρα ἐξηγεῖ ὅτι αὐτός πού, ἔξω καί πάνω ἀπό τά μέτρα του, χρησιμοποιοῖ τήν «ταπεινολογία», χωρίς νά ζεῖ μέσα στήν πραγματική ταπεινώση, ρεζιλεύεται μπροστά στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του, ὅταν κάποιος θελήσῃ νά τόν κατηγορήσῃ μέ τίς ἴδιες κατηγορίες πού ἐκεῖνος, ταπεινολογώντας «δοκητικά», αὐτοκατακρίνεται ματαιοπονῶν.

σπ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἀλλὰ συμβαίνει ἐκείνον νομίζοντα ἐκ τῆς σιωπῆς ὅτι κατεδέξατο τὸν ἔπαινον, σκανδαλισθῆναι· τί οὖν δεῖ ποιεῖν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Περὶ τῶν ἀδήλων ὀφείλει ὁ ἀγωνιζόμενος ἑᾶσαι τὸν Θεὸν πληροφορῆσαι τὸν ἀκούοντα. Πόθεν γὰρ οἶδεν ὅτι οὐ μᾶλλον ᾤκοδομήθη ἐπὶ τῇ σιωπῇ αὐτοῦ ὥς μὴ καταδεξαμένου τὸν ἔπαινον, καὶ αὐτὸς νομίζει ὅτι ἐσκανδαλίσθη; Ἐὰν δὲ αὐτὸς φανερώσῃ τοῦτο, τότε μετὰ ταπεινοφροσύνης, ὀφείλει πληροφορῆσαι λέγων· συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ, ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἐμαυτῷ σύννοιδας· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εὗρον τί σοι ἀποκρίνασθαι· ἀλλὰ διὰ τὸν Κύριον, εὔξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

σπα΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Συμβαίνει δέ τινα ἁμαρτωλὸν ὄντα ἐν ταπεινοφροσύνῃ εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν καὶ οὐ κατὰ κενοδοξίαν· ἄρα οὐδὲ [οὕτως] ὀφείλει ἀποκρίνασθαι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὐδὲ οὕτως ὀφείλει ἀποκρίνασθαι· κἂν γὰρ αὐτὸς πρὸς ὥραν ταπεινοφρονῇ, ἀλλ' ὁ ἀκούων ἔχει αὐτὸν ταπεινόφρονα, καὶ βάρος αὐτῷ ἔστιν· ὁ γὰρ Κύριος εἰπὼν, «οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι», περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν λέγει τῶν ἐπαινουμένων, καὶ τὸ ἔργον οὐκ ἐχόντων.

280

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Ἄλλὰ συμβαίνει καμμιά φορά ὁ ἄλλος νά θεωρήσει ὅτι ἐπειδὴ ὁ ἐπαινούμενος σιωπᾷ ἀποδέχεται καὶ τὸν ἔπαινο, καὶ ἔτσι σκανδαλίζεται. Τί λοιπόν πρέπει νά κάνει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γιά τὸ ἄδηλο τῆς σιωπῆς του ὁ ἀγωνιζόμενος ἄς ἀφήσει τὸ Θεό νά πληροφορήσει τὸ συνομιλητὴ του. Διότι ποῦ τὸ ξέρει αὐτός πού κράτησε σιωπὴ ὅτι δέν οἰκοδομήθηκε ἡ ψυχὴ τοῦ συνομιλητῆ του μᾶλλον ἀπ' αὐτὴ τὴ σιωπηλή του στάση, τὴν ὁποία μπορεῖ νά τὴν ἐρμηνεύσει ὡς ἀποδοχὴ τοῦ ἐπαίνου καὶ ὑποστηρίζει ὅτι τὸν σκανδάλισε; Ἄν ὁ ἴδιος πεῖ ὅτι σκανδαλίστηκε, τότε μέ ταπεινοφροσύνη ὀφείλει νά τὸν πληροφορήσει τὴν ἀλήθεια καὶ νά τοῦ πεῖ: «Συγχώρεσέ με, ἀδελφέ, διότι καὶ ἐγὼ δέν ἀναγνωρίζω κανένα καλὸ στὸν ἑαυτό μου, γι' αὐτὸ δέν βρῆκα τί νά σοῦ ἀπαντήσω. Ἀλλὰ γιὰ τὸν Κύριο, κάνε προσευχή γιὰ μένα.

281

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο:

Ἐπίσης συμβαίνει νά ἐπαινέσουν καὶ ἓναν πού εἶναι ἁμαρτωλὸς καὶ αὐτός ὡς ἁμαρτωλὸς ἀπαντᾷ τὴν ἀλήθεια μέ ταπεινοφροσύνη καὶ ὄχι μέ κενοδοξία. Ἄραγε, οὔτε καὶ τότε πρέπει νά ἀπαντήσει, ἀλλὰ νά κρατήσει σιωπὴ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οὔτε τότε πρέπει νά ἀπαντήσει. Διότι ἔστω καὶ ἂν αὐτός πρὸς στιγμὴ διαθέτει ταπεινὸ φρόνημα, ὁ συνομιλητὴς του ὅμως θεωρεῖ ὅτι ἀπὸ πραγματικὴ ταπείνωση τὰ λέει αὐτὰ καὶ ἔτσι φορτῶνει βάρος στὸν ἑαυτό του. Διότι ὅταν ὁ Κύριος εἶπε «ἀλίμονο σέ σᾶς ὅταν σᾶς ἐπαινέσουν οἱ ἄνθρωποι», γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὸ εἶπε, πού ἐπαινοῦνται καὶ δέν ἔχουν ἀνάλογα ἔργα ὡς ἀντίκρισμα στὸν ἔπαινο.

σπβ΄

Ἑρώτησις

Καὶ πῶς εὐρίσκομέν τινας τῶν ἁγίων ἡνίκα ἐπαινοῦνται ἀποκρινομένους ἐν μετριότητι;

Ἀπόκρισις

Οἱ Πατέρες φθάσαντες τὸ μέτρον, ὃ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι «ὅταν ποιήσῃτε ταῦτα πάντα, εἶπατε ὅτι ἄχρειοι δοῦλοι ἐσμεν», καὶ μετὰ ἀληθείας οὕτως ἔχοντες ἑαυτοὺς, ὥς ἔχουσιν ἀποκρίνονται· κἂν παρ' ἄλλου ταῦτα ἀκούσωσιν, οὐ δυσχεραίνουσιν· ἀλλὰ καὶ εὐλογοῦσιν αὐτόν, ὥς λέγοντα τὴν ἀλήθειαν.

σπγ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐάν τις εὐεργετηθῇ παρὰ τινος καὶ ὑπερεύχεται αὐτοῦ καταλέγων αὐτοῦ τὰς εὐεργεσίας, ἄρα κἂν οὐδὲ οὕτως ὀφείλει αὐτῷ ἀποκρίνασθαι;

Ἀπόκρισις

Η΄σιωπὴ καλὴ μὲν ἐστὶν ἐν πᾶσιν· ἀλλ', ἵνα μὴ δόξῃ ὥς ἀποβάλλει τὴν εὐχὴν, ὀφείλει μετὰ ταπεινώσεως εἰπεῖν, συγχώρησόν μοι, Ἀββᾶ, καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅτι οὐδὲν αὐτὸς ἐποίησεν. Ὁ εὐεργετῶν γὰρ πάντας ὁ Κύριός ἐστι, καὶ ἵνα δέηται τοῦ Θεοῦ μὴ κατακριθῆναι ἐν τοῖς λεγομένοις.

σπδ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, ἵνα ρυσθῶ ἀπὸ τῆς γλώσσης καὶ ἀπὸ τῆς παρρησίας καὶ τῆς κοιλίας.

39. Ὅταν λέει «κοιλία» ἐδῶ ὁ Ἀββάς ἐννοεῖ τὴν γαστριμαργίαν.

«Γαστριμαργία εἶναι ἡ ὑποκριτικὴ συμπεριφορὰ τῆς κοιλίας, ἡ ὁποία ἐνῶ εἶναι χορτασμένη, φωνάζει ὅτι εἶναι ἐνδεής. Καὶ ἐνῶ εἶναι παραφορτωμένη μέχρι διαρρήξεως, ἀνακράζει ὅτι πεινᾷ» (Κλήμαξ Ἰωάν. Συναΐτου, ΙΓ' δ', Ἑκδ. Ἱερ. Μονῆς Παρακλητοῦ. Βλ. καὶ σκόλ. 20, Α' τόμου τοῦ παρόντος ἔργου σελ. 212). Ἰσως ὅμως δέν εἶναι περιττὸ νά τονισθεῖ καί πάλι ὅτι ἡ γαστριμαργία εἶναι μιὰ λαθεμένη ὁδὸς δημιουργίας «αἰσθημάτων ἀσφαλείας» στό μεταπωτικό ἄνθρωπο, σ' αὐτόν ποῦ δέν ἔχει τὴν προσωπικὴ ἐμπειρία τοῦ «οὐκ ἐπ' ἄριφ μόνω ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ'

282

Ἑρώτηση

Καί πῶς βρίσκουμε μερικούς ἀπό τούς ἁγίους Πατέρες, ὅταν ἐπαινοῦνται νά ἀπαντοῦν μέ μετριοφροσύνη;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οἱ Πατέρες αὐτοὶ ἔφθασαν στό μέτρο πού εἶπε ὁ Κύριος ὅτι «καί ὅταν τά κάνετε ὅλα αὐτά, νά ἔτε εἴμαστε ἀχρεῖοι δοῦλοι» (Λουκ. 17, 10). Πραγματικά λοιπόν, αὐτό πού νομίζουν ὅτι εἶναι, αὐτό καί ἀποκρίνονται. Καί ἂν ἀκούσουν νά τούς χαρακτηρίζει ἀχρεῖους κανένας ἄλλος δέν δυσανασχετοῦν, ἀλλά τόν εὐλογοῦν, ἐπειδὴ λέει τήν ἀλήθεια.

283

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Ἄν κάποιος πού εὐεργετήθηκε ἀπὸ ἓναν ἄλλο δίνει χίλιες δυό εὐχές στὸν εὐεργέτη του, ἀπαριθμώντας τίς εὐεργεσίες του, ἄραγε οὔτε καί σ' αὐτή τήν περίπτωση ὀφείλει νά ἀπαντήσῃ ὁ εὐεργέτης πρὸς τόν ἀδελφὸ πού δέχτηκε τήν εὐεργεσία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Η σιωπὴ εἶναι καλὴ βέβαια γιὰ ὅλες τίς περιπτώσεις. Ἀλλὰ γιὰ νά μὴ φανεῖ ὁ εὐεργέτης ὅτι δέν δέχεται τίς εὐχές, ὀφείλει νά πεῖ μέ ταπεινοφροσύνη: Συγχώρεσέ με, Ἀββά, καί κάνε προσευχὴ γιὰ μένα γιὰ τὴν ἀγάπη πού ἔχεις πρὸς τόν Κύριο, ἔχοντας μέσα στὴν καρδιά του τό βίωμα ὅτι δέν ἔκανε τίποτα -διότι Ἐκεῖνος πού εὐεργετῇ τούς πάντες εἶναι ὁ Κύριος- καί νά παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νά μὴν κατακριθεῖ καί γι' αὐτά του τὰ λόγια ἀκόμη.

284

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Προσευχῆσου γιὰ μένα, Πάτερ, γιὰ νά λυτρωθῶ ἀπὸ τῆ γλώσσα, τὴν παρηψία καί τὴν κοιλιοδοιῦλ³⁹.

³⁹ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ» (Ματθ. 4, 4. Λουκ. 4, 4).

³⁹ Ὁ προπρωτικός ἄνθρωπος ἦταν κυβερνήτης ἢ κύριος τῆς κτιστῆς δημιουργίας -ἐξουσιοδοτη-

Ἀπόκρισις

Περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς κοιλίας καὶ τῆς παρρησίας, ὡς παρεκάλεσας εὐξασθαι, οὕτω καὶ σὺ ποιήσον τὴν δύναμιν σου ἐγκρατεύσασθαι ἄνευ γὰρ καρδίας, κόπου καὶ νήψεως καὶ πένθους, οὐ δουλαγωγοῦνται μνημονεύων ὅτι «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Πάντων δὲ τῶν παθῶν κατακυριεύει ἡ ταπεινότης, καὶ διὰ κόπου τις κτᾶται αὐτήν.

Ὁ Θεὸς δώρ σοι δύναμιν, ἀδελφέ, μετὰ διακρίσεως καὶ φόβου Θεοῦ.

σπε΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εἰ διὰ τοῦ πένθους κτᾶται τις ταῦτα, καθὼς εἶπας, πῶς εἰσερχόμενος καὶ ἐξερχόμενος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ φροντίζων διακονίας καὶ ὑπηρετῶν δύναμαι φυλάξαι τὸ πένθος καὶ εἰ ἔστι πένθος ἄνευ δακρύων.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὐ τὸ πένθος διὰ τῶν δακρύων ἀλλὰ τὰ δάκρυα διὰ τοῦ πένθους γίνεται. Ὁ μεταξὺ δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν κόπῃ τὸ ἴδιον θέλημα καὶ μὴ προσέχῃ πταίσμασιν ἀλλοτριόις, οὗτος κτᾶται τὸ πένθος. Ἐκ τούτου γὰρ συνάγονται οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ καὶ οὗτοι συναγόμενοι γεννῶσι τὴν κατὰ Θεὸν λύπην καὶ ἡ λύπη τὰ δάκρυα.

σπς΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ βάλλω τὸν λογισμόν μου εἰς τὸν Ἀββᾶν, αἰσθάνομαί τινας θλιβομένους ἐπὶ τούτῳ. Τί οὖν ποιήσω; Μὴ βλάπτωμαι καθήμενος καὶ χλευάζει με ὁ λογισμὸς δῆθεν τῷ σκοπῷ προσέχω; Εἴτα, κἂν ὁ σκοπός

μένος παρά τοῦ Δημιουργοῦ Του-μεταπτωτικά ὅμως ἔγινε «ἐξαρτημένος χρήστης» τῆς κτιστῆς δημιουργίας. Στὴν περίπτωση τῆς γαστριμαργίας, «ἡ κοιλία» εἶναι ὁ τόπος τοῦ ἐγκλήματος καὶ ὅχι ὁ ἐγκληματίας.

40. Τὸ πένθος εἶναι ἀπαραίτητο συστατικό τοῦ συνδρόμου τῆς μετάνοιας. Κάτω ἀπὸ εἰδικές χωροχρονικές συνθῆκες καὶ μέσα σέ «εὐνοϊκές» βιωματικές προϋποθέσεις, τὸ πένθος ἀκολουθεῖται καὶ ἀπὸ δάκρυα. Κατὰ ἀσκητικὴ ὁμως καὶ νηπτικὴ ἐντολή, ποτέ δέν ἐπιζητοῦμε τὰ δάκρυα κωρὶς τὸ πένθος καὶ ποτέ δέν τὰ μεταχειριζόμαστε σάν «καλλυντικό» τοῦ «ἀσκητικοῦ» προσώπου μας. Εἶναι μιά ἐργασία πού γίνεται στὸ «ταμειό», μὲ «τὴν πόρτα κλειστή», μπροστά στὸν

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οπως μέ παρακάλεσες νά εὐχομαι νά ἀπαλλαγῆς ἀπό τή γλώσσα, τήν κοιλιοδουλεία καί τήν παρηγορία, ἔτσι καί σύ βάλε τή δύναμή σου νά ἐγκρατευθεῖς. Καί νά ξέρεις ὅτι χωρίς καρδιά, κόπο, νήψη καί πένθος αὐτά δέν ὑποδουλώνονται, ἔχοντας στό νοῦ σου ὅτι «ἔχει μεγάλη δύναμη ἡ δέηση τοῦ δικαίου ὅταν ὑπάρχει καί ἡ ἀνάλογη συνέργεια» (Ἰακ. 5, 16). Ὅλα δέ τά πάθη τά κατανικᾷ ἡ ταπείνωση πού τήν ἀποκτᾷ κανεῖς μέ κόπο.

Ἀδελφέ, ὁ Θεός νά σοῦ δώσει δύναμη μέ διάκριση, δέος καί εὐλάβεια βαθιά καί κατανυκτική, ἐνώπιον τοῦ Ἀγίου Θεοῦ.

285

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο:

Ἄν αὐτά τά ἀποκτᾷ κανεῖς μέ τό πένθος, ὅπως εἶπες, πῶς μπορῶ νά φυλάξω τό πένθος ἐνῶ πηγαινοέρχομαι ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους καί διασπῶμαι μέ τά διακονήματα καθὼς ὑπηρετῶ; Καί ἂν ὑπάρχει πένθος χωρίς δάκρυα⁴⁰.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν προέρχεται τό πένθος ἀπό τά δάκρυα, ἀλλά τά δάκρυα ἀπό τό πένθος. Αὐτός πού βρίσκεται συνεχῶς ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, ἂν κόβει τό θέλημά του καί δέν ἐξετάζει τά πταίσματα τῶν ἄλλων, αὐτός ἀποκτᾷ τό πένθος. Καί τό πένθος τόν βοηθᾷ νά συγκεντρώσει τοὺς λογισμούς του. Καί ὅταν συναχθοῦν καί ἐλεγχθοῦν οἱ λογισμοί γεννοῦν τήν κατά Θεό λύπη καί ἡ λύπη τά δάκρυα.

286

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Κάθε φορά πού -κατά τή συνήθειά μου- πηγαίνω καί ἀναφέρω τό λογισμό μου στὸν Ἠγούμενο, ἀντιλαμβάνομαι ὅτι κάποιοι δυσαρעστοῦνται. Τί νά κάνω λοιπόν; Μήπως βλάπτομαι, πού παραμένω στό διακόνημα τοῦ Νοσοκομείου καί μήπως μέ ἐμπαίζει ὁ λογισμός ὅτι δίνω μεγάλη προσοχή

Οὐράνιο Πατέρα μας.

Πάντως ὅσο χαμηλά καί νά βρισκόμαστε μᾶς ἐλκύουν ἐκεῖνα τά μάτια πού ξέρουν νά δακρύνουν κρυφά... μπροστά στὸν Κύριο.

μου διὰ τῆς σκέπης ὑμῶν μὴ ᾗ κατὰ πάθος, ἄρα δύναμαι ὅλον τὸ πρᾶγμα ἀβλαβῶς παρελθεῖν, ἐγὼ δὲ ἀσθενὴς μὴ μισῶν τὰ πάθη μου; Διὰ τοῦτο, πα-
ρακαλῶ, εἰ δοκιμάζεις, μὴ μεσάζειν ἔξωθεν τοῦ νοσοκομείου, μήπως ἔνε-
κεν τούτου καὶ εἰς зῆλον προκόψῃ τὸ πρᾶγμα καὶ σαλευσῇ με. Εἰ δὲ οὕτως
ὠφελούμαι, εἰς τὰς χεῖράς σου ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου, ὥς κελεύεις, δήλωσόν
μοι, Πάτερ.

Ἀποκρίσεις

Εἴαν καθαρὰ καρδίᾳ καὶ διὰ ὠφέλειαν ἄνευ πάθους καὶ κενοδοξίας λέγης,
μὴ ψήφιζε ρήματα ἀνθρώπων· ἀγώνισαι συμβοηθουσῶν τῶν εὐκῶν τῶν
ἀγίων, ἕως οὗ φθάσης ἀβλαβῶς ὅλον ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα. Τὸ μεσᾶσαι
ἄνευ πάθους, ὡς εἶπον, καλὸν ἐστίν· οὐ πᾶσι γὰρ δίδεται τὸ λαλῆσαι τῷ
Ἀββᾶ, οὐδὲ συμφέρει. Ἐάν κατὰ Θεὸν λαλῇς, ἀπὸ σαυτοῦ οὐ λαλεῖς, οὔτε
ποιεῖς τὸ ἀγαθόν, ἀλλ’ ὁ Θεὸς ἐστὶν ἐν πᾶσι, καὶ τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ зῆλον
οὐ γεννᾷ, ἀλλ’ εἰ καὶ φαίνεται πρὸς μικρόν, ταχὺ σβέννυται.

Εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ ψυχὴ πάντων ἡμῶν· καὶ αὐτός ἐστιν ὁ
σκέπων ἡμᾶς καὶ ἐνδυναμῶν τοῦ ποιῆσαι τὸ συμφέρον ἡμῖν.

41. Ἦνας «διαμαρτυρόμενος» χριστιανὸς ἦ καὶ πολλοὶ ἀμύητοι στὴ ζωὴ τοῦ μυστηρίου τῆς
ὑποταγῆς, θά μπορούσαν νὰ σκανδαλιστοῦν μέ μιὰ τέτοια διατύπωση. Ἄν ὅμως σκεφθοῦμε ὅτι
ὁ Γέροντας γιὰ τὸν ὑποτακτικὸ βρίσκεται σέ «τύπο καὶ τόπο Χριστοῦ», ἡ διατύπωση αὐτὴ περι-
κλείει εὐλικρίνεια καὶ πληρότητα ὑποταγῆς. Προπαιδεύει καὶ ὑποβοηθεῖ τὸ μοναχὸ νὰ ζεῖ στήν
ἀρχὴ ἔμμεσα καὶ μετὰ ἄμεσα τὸ περιζήτητο καὶ σωτήριο καὶ ἐκκλησιολογικὰ ἀπαντητό: «Λάλει,
Κύριε, ὁ δοῦλός σου ἀκούει!» Γι’ αὐτὸ καὶ ὁ Ὁσιος στήν Ἑρωταπόκριση σπῆ, μέ σιγουριά
διδάσκει, λέγοντας: «Ἀνάθου πάντα τῷ Ἀββᾶ σου, καὶ ὁ διακρίνει ποίησον!» Καὶ προσθέτει
ἀκόμη: «Ὡστε οὖν ἐν πᾶσιν ὀφείλεις ὑπακοῦν, κἂν δόξῃ σοι τὸ πρᾶγμα ἁμαρτίαν ἔχειν».

42. Ὁ Ἀββάς Δωρόθεος, ὅπως διαφαίνεται καὶ ἀπὸ τῆς προηγούμενης ἐπιστολῆς, εἶχε πυ-
κνώσει τὴ συνεργασία του μέ τὸν Ἡγούμενο, Ἀββᾶ Σέριδο, διότι τοῦ εἶχε ἦδη ἀνατεθεῖ –ὅπως ὁ
ἴδιος ἀφίνει νὰ ἐννοηθεῖ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας του– ἐκτός ἀπὸ τὸ πολυθόρυβο διακόνημα τοῦ
Νοσοκομείου καὶ ἡ διακονία νὰ ἀκούει τοὺς λογισμούς τῶν ἀδελφῶν. Μᾶς λέει λοιπὸν στήν ΙΑ΄
διδασκαλία: «Οὐκ οἶδα πῶς ἐκλευάζοντο οἱ ἀδελφοὶ ἀναθέσθαι μοι τοὺς λογισμούς αὐτῶν»
(Ἔργα Ἀσκητικά, § 121, Ἑκδ. Ἑτοιμασία). Τά ἐξαιρετικά του χαρίσματα, ἡ ὅλη του διαγωγή
στή μοναχικὴ παλαιστρά ὀδήγησαν τοὺς Γέροντες τῆς Μονῆς νὰ τὸν τοποθετήσουν στὴ διακο-
νία αὐτή. Ὁ Ἀββάς Δωρόθεος ἔπρεπε νὰ κατευθύνει, νὰ συμβουλευε, νὰ ἐλέγχει, νὰ παρηγορεῖ
τούς ἄλλους μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦταν κάτω ἀπὸ τὴν ὑπακοή του. Τὸ ἔργο του συνεχῶς γινόταν
καὶ πρὸς βαρὺ. Ἐπιπλέον δὲ οἱ συνεχεῖς ἐπαφές του μέ τὸν Ἡγούμενο ἦταν αἰτία προκλήσεως
καὶ зῆλου γιὰ μερικοὺς ἀδελφούς πού ἦταν ἀδύνατοι πνευματικά καὶ ἐκφράζανε πολλές φορές
τὴν ἀντίδρασή τους αὐτὴ μέ κονδροειδῆ τρόπο (βλ. § 57 ἐνθ’ ἂνωτ.).

Ὁ Ἀββάς Δωρόθεος ἀπευθύνεται, στήν παρούσα ἐπιστολή, στὸν Ἀββᾶ Ἰωάννη τοῦ ὁποίου
ἦταν «ἄμεσος ὑποτακτικός» καὶ τοῦ λέει: «Παρακαλῶ εἰ δοκιμάζεις μὴ μεσάζειν ἔξωθεν τοῦ
Νοσοκομείου μήπως ἔνεκεν τούτου εἰς зῆλον προκόψῃ τὸ πρᾶγμα». Ὁ Ἀββάς Ἰωάννης ὅμως
τοῦ ἀπάντησε: «Ἐάν καθαρὰ καρδίᾳ καὶ δι’ ὠφέλειαν, ἄνευ πάθους καὶ κενοδοξίας λέγης, μὴ
ψήφιζε ρήματα ἀνθρώπων, οὐ πᾶσι γὰρ δίδεται τὸ λαλῆσαι τῷ Ἀββᾶ, οὐδὲ συμφέρει» (βλ. Εἰ-

καί σοβαρότητα στό σκοπό καί στό ἔργο τοῦ Νοσοκομείου; Ἐπειτα, καί ἂν ἀκόμη δέν παραμένω ἀπό πάθος στό Νοσοκομεῖο, χάρη στή δική σας πνευματική προστασία, ἄραγε εἶμαι σέ θέση ἐγώ ἕνας ἀδύνατος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δέν μισῶ τά πάθη μου, νά σπκώσω ὅλη αὐτή τή διακονία, χωρίς νά βλάψω τήν ψυχή μου; Γι' αὐτό σέ παρακαλῶ, ἐάν εἶναι εὐλογημένο νά μὴν σταματῶ πουθενά ἄλλου –οὔτε καί στὸν Ἑγούμενο– κάθε φορά πού θά βγαίνω ἔξω ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο. Τό ζητῶ αὐτό γιατί, ἂν συνεχίσω νά κάνω αὐτό πού μέχρι τώρα κάνω, νομίζω ὅτι, ὄχι μόνο θά φουντώσει ὁ φθόνος, ἀλλὰ θά κλονισθεῖ καί ἡ ἀντοχή μου. Ἄν ὅμως αὐτό μέ ὠφελεῖ, ἡ ψυχή μου εἶναι στά χέρια σου. Φανέρωσέ μου, Πάτερ, τί μέ προστάζεις νά κάνω⁴¹.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἀναφέρεις τὸ λογισμό σου στὸν Ἑγούμενο χωρίς πάθος καί κενοδοξία, νά μὴν ὑπολογίζεις τά λόγια τῶν ἄλλων (πού εἶναι λόγια ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ὁποίους δέν ἔχεις ἔνορκες δεσμεύσεις). Ἀγωνίσου μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων Γερόντων, μέχρις ὅτου φθάσεις νά φέρεις σέ πέρας τή διακονία σου ἀβλαβῶς. Τό νά συνομιλεῖς μέ τὸν Ἑγούμενο χωρίς πάθος, ὅπως σοῦ εἶπα, εἶναι καλὸ. Ἀλλωστε δέν δίνεται σέ ὅλους ἡ δυνατότητα νά ἔχουν ἄμεση ἀναφορά στὸν Ἑγούμενο γιὰ κάθε θέμα τους, οὔτε συμφέρει⁴². Ἄν μιλᾷς στὸν Ἑγούμενο κατὰ Θεό, δέν μιλᾷς ἀπὸ μόνος σου, οὔτε εἶσαι σύ πού ἐπιτελεῖς τὸ ἀγαθό, ἀλλὰ ὁ Θεός εἶναι ὁ κορηγὸς κάθε καλοῦ καί τὸ καλὸ πού προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό, δέν γεννᾷ φθόνο. Ἀλλὰ, ἂν ἔστω γιὰ λίγο ἀναφανεῖ κάποιος φθόνος, γρήγορα σβήνει.

Στά χέρια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ψυχή ὅλων μας. Καί αὐτός εἶναι Ἐκεῖνος πού μᾶς σκέπει καί μᾶς ἐνδυναμώνει νά κάνουμε αὐτό πού συμφέρει τὸν καθένα μας.

σαγωγή Ἀββᾶ Δωροθέου, Ἔργα Ἀσκητικά, σελ. 25-26. Καί Ἀμβρ. Βεσελίνοβιτς: Βαρσανούφιος ὁ Μέγας, Ἰωάννης ὁ προφήτης καί Δωρόθεος ὁ Ἀββάς, σελ. 56).

Κατὰ τή διαμονή του στή Μονή τοῦ Σερίδου, ὁ ἀββάς Δωρόθεος, ἐπέδειξε πολλές ἀρετές. Σύμφωνα μέ τίς μαρτυρίες τῶν συγχρόνων του συγκέντρωνε: «...πρὸς μὲν τοὺς πατέρας τοὺς ἑαυτοῦ τὴν ἄκραν τῆς ὕλης ἀποταγὴν, τὴν γνῆσιν κατὰ Θεὸν ὑποταγὴν, τὸ καθαρὸν τῆς ἐξαγορεύσεως, τὸ ἀκριβὲς τῆς συνειδήσεως, καί μάλιστα τὸ ἐν γνώσει τῆς ὑπακοῆς, πιστεῖ βεβαιούμενον καὶ ἀγάπῃ τελειούμενον. Πρὸς δὲ τοὺς συνασκουμένους ἀδελφοὺς τὸ αἰδέσιμον ὁμοῦ καὶ τὸ εὐπρόσinton, τὸ τε ἄτυπον καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον, καὶ προηγουμένως τὸ ἀνυπονόητον καὶ ἀπερίεργον καὶ ἀφιλόνηκον, τὰς ρίζας τῆς εὐλαβοῦς ἀκατακρίσιας, καὶ τῆς ὑπὲρ μέλι γλυκείας ὁμοφροσύνης μπετέρας. Καὶ περὶ μὲν τὰ ἔργα τὸ σπουδαῖον, τὸ νουνεχές, τὸ μετ' ἐπιεικείας ἀτάραχον τῆς τοῦ ἥθους πῆξεως γνώρισμα. Περὶ δὲ τὰς ὕλας τὸ ἐπιμελές, τὸ σεμνόν, τὸ φιλόκαλον ὁμοῦ καὶ ἀπέρπερον, ἀληθίνοις τῇ θεῇ διακρίσει συντρέχοντα. Πρὸ δὲ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ ταπεινόν, τὸ εὐχαρι, τὸ μακρόθυμον, τὸ εὐσταθές, τὸ νηφάλιον, τὸ μελετητικόν» (Ἀπόσπασμα ἀνεκδότου χειρογράφου ὑπ' ἀριθμ. 509, φ' 6' τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδας).

σπζ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν οὖν νομίσω τι συμφέρειν τισί, ἄρα κἂν μὴ ἐρωτηθῶ ὀφείλει μοι λέγειν; Ἐὰν δὲ καὶ μείζων μου ᾧ ἢ κληρικός, εἶπω τῷ Ἀββᾶ ἢ σιωπήσω; Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτηθῶ, τί ἄρα λέγω; Ἐὰν δὲ καὶ συμφέρῃ τὸ καὶ ἅπ' ἐμαυτοῦ λέγειν, πῶς λαλήσω, ἵνα <μήτε> ὥς μετὰ σχήματος εὔρεθῶ δῆθεν ταπεινολογῶν, μήτε ὥς μετὰ αὐθεντίας διδάσκων.

Ἀπόκρισις

Εἶπον οἱ Πατέρες, ὅτι τὸ λαλεῖν διὰ τὸν Θεὸν καλὸν ἐστὶ καὶ τὸ σιωπᾶν διὰ τὸν Θεὸν καλὸν ἐστίν. Ὁ λόγος δὲ τῶν Πατέρων τοῦτό ἐστιν. Ὁ λαλῶν, ὡς εἶπόν σοι, ἄνευ πάθους, καλὸν ἐστίν, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν λαλεῖ, καὶ ὁ βλέπων ὅτι κατὰ πάθος μέλλει λέγειν καὶ σιωπῶν, καλὸν ἐστίν, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν ἐσιώπησεν. Ἐὰν κατὰ Θεὸν μέλλῃς λέγειν, μὴ μερίμνα τί λαλήσεις, ἐπεὶ καταργεῖς τὴν ἐντολήν, ἀλλὰ ρίψον εἰς τὸν Θεὸν τὸ πρᾶγμα καὶ δίδωσιν εἰς τὸ στόμα σου τί λαλήσαι πρὸς τὸ συμφέρον. Οἶδεν ὁ Θεὸς περιζῶσαι ἡμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς δύναμιν καὶ αὐτὸς ἐνδυναμῶσαι σε, ἀδελφέ.

σππ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Εἰ ἐν τοῖς καλοῖς, εἰ καὶ μέσοις δεῖ κόπτειν τὸ θέλημα τῷ Ἀββᾶ καὶ ἐν οἷς παράβασις δοκεῖ φθάνειν ἐντολῆς Θεοῦ· καὶ ὑπὲρ τὴν κατάστασίν μου δὲ εἰ εὔρεθῇ ἐπιταγή, εἰ ὀφείλω παραιτήσασθαι, ἵνα μὴ <λύπη> καὶ ταραχὴ ἔλθῃ μοι.

Ἐτι δέ, ἐάν τις χρειάν ἔχων πρὸς τὸν Ἀββᾶν αἰτήσῃται με συμβαλέ-

43. Ὁ μοναχός, θεωρητικά, εὐκόλῃ ἀποδέχεται τὴν «ἐκκοπήν» τοῦ θελήματός του. Στὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ ὅμως αὐτῆς τῆς ὑποχρέωσός του, ἀναπτύσσεται συχνὰ προβληματισμός ἐντονος καὶ βασανιστικός. Δυὸ οἱ παράγοντες γιὰ τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴ ἐσωτερικὴ πάλη: Ἡ προσωπικὴ ἐμπάθεια, ποῦ ἀκόμη δέν ἔχει κατανικηθεῖ, καὶ ἡ διαβολικὴ ἐκμετάλλευσίς της. Γεννιέται ὁλη αὐτὴ ἡ προβληματικὴ, ὅταν δέν μπορεῖ νά ἐδραιωθεῖ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη ὑποτακτικοῦ πρὸς Γέροντα, ἀλλὰ καὶ Γέροντα πρὸς ὑποτακτικό. Πολλές φορές ὅμως ἡ ἐμπάθεια καὶ στό θέμα αὐτὸ ζητᾷ νά προασπίζεται ἀπὸ τὴν ἀμφισβήτηση τῆς διάκρισης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ Θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι δημιουργεῖται τὸ «εὐλόγο» ἐρώτημα: Ἐχει δικαίωμα ὁ Ἠγούμενος νά μοῦ κόβει καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ οὐδέτερα (κατὰ ἁμαρτωλότητα) θελήματά μου; Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ὑπακούσω καὶ τότε ποῦ θεωρῶ ὅτι μέ τὴν ὑπακοή θά παραβῶ Θέλημα Θεοῦ; Δηλαδή ὁ ὑποτακτικός παίρνει στὰ χέρια του πάλι τὴν εὐθύνη τῆς διάκρισης. Αὐτὸ ἀναρεῖ καὶ τὴ σχέση τῆς

287

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Ἄν λοιπόν μοῦ πεί ὁ λογισμὸς μου ὅτι ἓνα πράγμα συμφέρει νὰ τὸ ἀκούσουν κάποιοι, ἄραγε πρέπει νὰ τὸ ἀναφέρω, ἔστω καὶ ἂν δέν μέ ρωτήσουν; Σέ περίπτωση ὅμως πού κάποιος ἀπ' αὐτοὺς εἶναι μεγαλύτερός μου ἢ κληρικός, μήπως πρέπει νὰ τὸ ἀναφέρω στὸν Ἠγούμενο καὶ νὰ σιωπήσω; Καὶ ἂν μοῦ ὑποβάλουν ἐρώτηση, τί νὰ ἀπαντήσω; Ἄν πάλι τὸ θεωρεῖς εὐλογο νὰ μιλήσω ἀπὸ μόνος μου, πῶς νὰ μιλήσω, γιὰ νὰ μὴ βρεθῶ ὅτι δῆθεν ταπεινολογῶ ἢ ὅτι διδάσκω μέ αὐθεντία.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἶπαν οἱ Πατέρες ὅτι «τό νὰ μιᾶ κανεῖς γιὰ τὸ Θεό εἶναι καλὸ καὶ τὸ νὰ σιωπᾶ πάλι γιὰ τὸ Θεό εἶναι καλὸ». Ὁ λόγος αὐτὸς τῶν Πατέρων νὰ, τί θέλει νὰ μᾶς μεταδώσει: Ὅτι τὸ νὰ μιᾶ κανεῖς χωρὶς πάθος, ὅπως σοῦ εἶπα, εἶναι καλὸ, διότι γιὰ τὸ Θεό μιᾶ, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ συγκρατεῖται καὶ νὰ σιωπᾶ αὐτὸς πού βλέπει ὅτι πρόκειται νὰ μιλήσει μέ πάθος εἶναι καλὸ, διότι γιὰ τὸ Θεό σιώπησε. Ἄν πρόκειται νὰ μιλήσεις κατὰ Θεό μὴ μεριμνᾷς τί θὰ πεῖς, διότι ἔτσι καταργεῖς τὴν ἐντολή, ἀλλὰ ἀνάθεσε στὸ Θεό τὴν ὑπόθεση καὶ θὰ βάλει στό στόμα σου τὸ τί θὰ πεῖς γιὰ τὸ συμφέρον ὅλων. Γνωρίζει ὁ Θεός ἐμᾶς τοὺς ἀσθενεῖς νὰ μᾶς ἐνδύει μέ δύναμη καὶ Αὐτὸς εἶθε νὰ σέ ἐνδυναμώσει, ἀδελφέ.

288

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Ἄν πρέπει νὰ κόβω τὸ θέλημά μου ἐφαρμόζοντας τὸ θέλημα τοῦ Ἠγουμένου σέ ἐκεῖνα πού μοῦ φαίνονται καλὰ ἢ μέτρια ἢ καὶ σέ αὐτά πού, κατὰ τὴ γνώμη μου, φτάνουν στὴν παράβαση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ⁴³. Καὶ ἂν μοῦ δοθεῖ ἐντολή πάνω ἀπὸ τὰ μέτρα μου, μπορῶ νὰ παραιτηθῶ, ὥστε νὰ μὴν προξενήσω λύπη καὶ ταραχὴ στὴν ψυχὴ μου;

Ἀκόμη, ἂν κάποιος ἔχει μιά ἀνάγκη καὶ μοῦ ζητήσει νὰ μεσολαβήσω

ὑποταγῆς. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ἅγιος δέν ἀνατρέπει τὸ «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις», ἀλλὰ ἐπιδιώκει νὰ ἀναιρέσει τὴ διαπιστωμένη ἐμπάθεια τοῦ συγκεκριμένου ὑποτακτικοῦ, ὅταν τοῦ ζητᾷ νὰ ὑπακούσει καὶ τότε πού, κατὰ τὴν προσωπικὴ ἐκτίμησή του, θὰ παραβεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι μιά εἰδικὴ ἐφαρμογὴ τῆς διάκρισης στὴν ἀγωγή καὶ ἔχει νὰ δώσει πολλὰ καὶ στοὺς παράγοντες τῆς ἀγωγῆς μέσα στὴν οἰκογένεια καὶ στὴν παιδεία, ἀρκεῖ νὰ λειτουργεῖται ἀπὸ πρόσωπα πού συγκρόνως ξέρουν νὰ λειτουργοῦν καὶ τὴν ἀγάπην.

σθαι αὐτῷ εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ ἀνάσχωμαι, μὴ φέρει μοι τιμὴν, ὥς ὅτι ὅλως ψηφίζομαι;

Ἀποκρίσεις

Α 'δελφέ, ὁ θέλων μοναχὸς εἶναι, οὐκ ὀφείλει ὅλως θέλημα ἔχειν ἓν τινι πράγματι. Καὶ τοῦτο διδάσκων ἡμῶν ὁ Χριστὸς εἶπεν· «ἤλθον εἰς τὸν κόσμον οὐ τὸ ἐμὸν θέλημα ποιῆσαι». Ὁ θέλων γὰρ τόδε ποιεῖν καὶ τόδε παραιτεῖσθαι, ἡ διακριτικώτερον ἑαυτὸν δεικνύει τοῦ ἐπιτάσσοντος αὐτῷ, ἢ ὑπὸ δαιμόνων χλευάζεται. Ὡστε οὖν ἐν πᾶσιν ὀφείλεις ὑπακοῦειν, κἂν δόξη σοι τὸ πρᾶγμα ἁμαρτίαν ἔχειν· ὁ γὰρ ἐπιτάσσων σοι Ἀββᾶς σου, αὐτὸς βασιλεύει σου τὸ κρίμα, ὥς ἀπαιτούμενος λόγον ὑπὲρ σοῦ. Ἐὰν δὲ φαίνεται σοι βαρὺ τὸ ἐπιτασσόμενον, ἐρώτησον αὐτόν, καὶ τῇ διακρίσει αὐτοῦ ἄφες τὸ πρᾶγμα. Ἐὰν δὲ ἀδελφοὶ ὧσιν οἱ ἐπιτάξαντές σοι καὶ βλέπεις ὅτι βλάβην ἔχει τὸ πρᾶγμα ἢ ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου ἐστὶ, πάλιν ἐρώτησον τὸν Ἀββᾶν καὶ ὁ λέγει σοι ποίησον. Ἐὰν γὰρ θέλῃς τὰ πράγματα διακρίνειν, θλίψεις σεαυτῷ ἐπισπάσαι· ἀνάθου πάντα τῷ Ἀββᾶ σου, καὶ ὁ διακρίνει ποίησον. Αὐτὸς γὰρ οἶδε τί ποιεῖ καὶ πῶς φροντίζει σου τῆς ψυχῆς καὶ ἀναπαύρ, πιστεύων, ὅτι εἴ τι λέγει σοι, κατὰ Θεόν ἐστι, καὶ λύπην κατὰ χάριν οὐ φέρει· «πᾶν γὰρ δένδρον καλόν, καλοὺς καρποὺς ποιεῖ».

Περὶ δὲ τοῦ δεηθῆναι σου τινος πρὸς τὸν Ἀββᾶν, ἐὰν ἡ χρεια, ποίησον ὥς ἐντολὴν πληρῶν, ἣν ἤκουσας ποιῆσαι. Ἐὰν γὰρ καθίσῃ σε ὁ Ἀββᾶς εἰς τὸ θυρωρεῖον λέγων, μῆνυσόν μοι πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον, μὴ ἀπὸ σαυτοῦ ψηφίζης, ἡ κέλευσιν πληροῖς τοῦ ἐπιτάσσοντός σοι; Ἐὰν εἴπῃ σοι ὁ Ἀββᾶς λέγειν αὐτῷ ἢ μὴ λέγειν, σὺ πρᾶγμα οὐκ ἔχεις.

44. Ὁ μοναχὸς μέ τὴν ἀδιάκριτη ὑπακοή θεραπεύει κυρίως «τὴν πεπτωκυῖα» θέλησὶ του. Ἡ παρακοή, λένε οἱ Πατέρες, ἦταν ἡ αἰτία τῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων καὶ ἡ ὑπακοή θά εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀποκαταστάσεώς μας στοῦ ἀρχαίου κάλλους· Ὁ ἄνθρωπος προκόβει ψυχικὰ ὅταν ἐλευθερῶνεται ἀπὸ τὸν ἐγωκεντρισμό του, ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ὅταν παραιτεῖται ἀπὸ τὸ δικό του «θέλω» ἐν ὀνόματι τοῦ Θελήματος τοῦ Θεοῦ. Γιά τὸ μοναχὸ ὅμως ὁ Γέροντας κεῖται «εἰς τόπον καὶ τύπον Χριστοῦ». Ἔτσι κάνοντάς του ἀδιάκριτη, τυφλή ὑπακοή, εἶναι σάν νά τὴν κάνει στὸν ἴδιο τὸν Κύριο Ἰησοῦ. Καὶ μέ τὴ χάρη αὐτῆς τῆς ὑπακοῆς ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο καὶ ἀποκαθίσταται σιγά-σιγά «εἰς τὸ πρωτόκτιστον κάλλος», στὴν ἀρχαία λαμπρότητα.

Στὴ σχέση μιᾶς τέτοιας ὑπακοῆς ὑπάρχει φαινομενικὰ καὶ οὐσιαστικὰ μιὰ ἐξάρτηση. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἐξάρτηση δὲν εἶναι δουλοπρέπεια. Εἶναι ταπεινὴ στάση τῆς καρδιᾶς σέ ἀντικατάσταση

πρός τόν Ἡγούμενο γιά τό θέμα του, διστάζω καί ἀποφεύγω νά μεσολαβήσω μήπως μέ τή μεσολάβησή μου τιμηθῶ ἢ εὐαρεστηθῶ μέ τή γενική ἐκτίμηση καί προτίμηση τοῦ ἀδελφοῦ.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἱ δελφέ, αὐτός πού θέλει νά εἶναι μοναχός, δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἔχει θέλημα γιά κάποιο πράγμα. Αὐτό, θέλοντας νά μᾶς τό διδάξει ὁ Χριστός, εἶπε: «Ἦλθα στόν κόσμο, ὄχι γιά νά κάνω τό δικό μου θέλημα» (Ἰωάν. 6, 38). Αὐτός πού θέλει ἐκεῖνο νά τό κάνει καί τό ἄλλο νά τό ἀφήνει, σημαίνει ἢ ὅτι θεωρεῖ τόν ἑαυτό του διακριτικότερο ἀπό τόν ἐντολοδότη του ἢ ὅτι ἐμπαίζεται ἀπό τούς δαίμονες. Ὡστε λοιπόν εἶσαι ὑποχρεωμένος νά κάνεις ὑπακοή σέ ὅλα, ἀκόμη καί ἂν κρίνεις ὅτι σέ μιά συγκεκριμένη ὑπόθεση περιέχεται καί ἁμαρτία. Διότι ὁ Γέροντας πού σοῦ δίνει τίς ἐντολές, αὐτός θά σπκώσει καί τό δικό σου κρίμα σ' αὐτή τήν ὑπόθεση, ἐφόσον θά τοῦ ζητηθεῖ λόγος γιά σένα. Ἄν τώρα σοῦ φαίνεται βαριά ἡ ἐντολή πού σοῦ δίνεται, διευκρίνησέ του τό πράγμα καί ἄφησέ το στή διάκρισή του. Καί ἂν εἶναι συγκοινοβιατές σου ἐκεῖνοι πού σοῦ ἔδωσαν τήν ἐντολή καί βλέπεις ὅτι θά σοῦ φέρει ἡ ὑπόθεση αὐτή ψυχική ζημιά ἢ ὅτι εἶναι πάνω ἀπό τή δύναμή σου, πάλι ρώτησε τό Γέροντα καί ἐκεῖνο πού θά σοῦ πεῖ, αὐτό νά κάνεις. Διότι, ἂν θέλεις νά διακρίνεις ἐσύ τά πράγματα, θά φορτώσεις μέ θλίψεις τόν ἑαυτό σου. Ἀνάθεσέ τα ὅλα στόν Ἀββά σου καί αὐτό πού τοῦ λέει ἡ διάκρισή του, αὐτό κάνε⁴⁴ -διότι ἐκεῖνος ξέρεי τί κάνει καί πῶς οἰκονομεῖ τήν ψυχή σου- καί θά ἀναπαυθεῖς, πιστεύοντας πῶς ὅ,τι σοῦ λέει εἶναι κατὰ Θεό, «διότι τό δένδρο τό καλό, κάνει καί καλοῦς καρπούς» (Ματθ. 7, 17) καί ἔτσι δέν θά θλιβεῖς, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ὅσο γιά τό νά μεσολαβήσεις ἐσύ πρὸς τόν Ἀββά, ἂν σέ παρακαλέσουν κάποιοι ἀδελφοί, ἂν εἶναι ἀνάγκη, κάνε το, σάν νά ἐκπληρώνεις μιά ἐντολή πού σοῦ δόθηκε. Ὅπως δηλαδή ἂν σέ τοποθετήσει ὁ Ἀββάς διακονητὴ στό θυρωρεῖο καί σοῦ πεῖ «νά μοῦ ἀναφέρεις ποιός καί ποιός θά μπεῖ μέσα στό Μοναστήρι», μήπως ἀπό μόνος σου τό ἀποφασίζεις αὐτό ἢ κάνεις ὑπακοή στόν ἐντολοδότη σου; Ἄν σοῦ πεῖ ὁ Ἀββάς νά τοῦ ἀναφέρεις ἢ νά μὴν τοῦ ἀναφέρεις τά σχετικά μέ τούς ἀδελφούς, ἐσύ δέν ἔχεις λόγο νά ἐμπλακεῖς ψυχικά.

τῆς σχέσης ἐκείνης πού ἔκασαν οἱ προπάτορές μας στόν Παράδεισο.

Ὁ Ὅσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης ἀναφέρει σχετικά «*ὑπακοή ἐστὶ ἀπόθεσις διακρίσεως εἰς πέλαγος διακρίσεως*». Ὁ ὑποτακτικὸς παραδίδει τή λειτουργία καί τήν εὐθύνη τῆς διακρίσεως τοῦ προσώπου του, πού εἶναι «ζητούμενον», στή διάκριση τοῦ Γέροντά του πού εἶναι «λειτουργοῦν», εἴτε πρωτογενῶς καί καρισματικῶς ἂν εἶναι ἅγιος, εἴτε δευτερογενῶς ἂν εἶναι μαχομένοι.

σπθ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν ἀδελφὸς ἐρωτήσῃ με περὶ λόγου ἢ πράγματος οἷουδῆποτε καὶ οὐκ οἶδα αὐτό, ἀποκριθῶ ἢ οὐ; Ἐὰν δὲ μὴ ἐρωτηθῶ, ἴδω δὲ πρᾶγμα μὴ καλῶς γινόμενον, ἄρα ἀναμνήσω τὸν ποιοῦντα ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Ὅλα τὰ ρήματα τῆς ἐρωτήσεως ταύτης μίαν ἔχουσι δύναμιν ἀποκρίσεως. Φύλαξον τοῦ μὴ εἰπεῖν κατὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ μετὰ ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ. Καὶ περὶ πάντων ὧν ἠρώτησας, εἰπέ, κρείας γενομένης, καὶ ὑπόμνησον· ἐν τῷ κοινοβίῳ σου μέν τοι καὶ οὐκ ἄλλου, ἵνα μὴ εὐρεθῇς ὡς διδάσκαλος· καὶ γὰρ οἱ τοῦ κοινοβίου ἐν σῶμά εἰσι. Ἐὰν δὲ ἀλλαχοῦ εὐρεθῇς, ἀπὸ σαυτοῦ μηδὲν εἴπῃς· εἰ δὲ ἐρωτηθῇς, εἰπέ μετὰ ταπεινώσεως.

Ὁ Θεὸς συνετίσσι σε, ἀδελφέ.

σζ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ ἐδήλωσάς μοι, ἐὰν ἐρωτηθῶ περὶ πράγματος ἢ καὶ ἴδω, ἵνα μετὰ ταπεινώσεως λέγω· καὶ ἐὰν ἴδω τὴν καρδίαν μου ἡδυνομένην τῇ κενοδοξίᾳ ἐν τῷ λέγειν, ἢ εἰ καὶ μὴ τότε ἡδύνομαι, προκατανοῶ δὲ ὅτι μέλλει μοι γίνεσθαι ὕστερον, ἄρα σιωπήσω ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Τὸ εἰπεῖν τίποτε μετὰ ταπεινώσεώς ἐστι, τὸ μὴ λέγειν ὡς διδάσκοντα, ἀλλ' ὡς ἀκούσαντα παρὰ τοῦ Ἀββᾶ ἢ τῶν Πατέρων. Ἐὰν δὲ ἔκῃ ὠφέλειαν τὸ πρᾶγμα τῷ εἰπεῖν τῷ ἀδελφῷ καὶ πολεμεῖ ἡ κενοδοξία τοῦ ἡδυνθῆναι,

45. Τὸ νά ἐκτιμᾶ κανεῖς ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θά τόν ἀπειλήσει ἢ θά τόν νικήσει κάποιο πάθος εἶναι ἔνδειξη μιᾶς κάποιας προόδου. Μπορεῖ ὅμως νά εἶναι καί μιᾶ ἀνασταλτική φοβία πού τὴν ἐμπνέει ὁ διάβολος, παγιδεύοντας τόν ἀγωνιστὴ μέ τή διάθεση «αὐτοπροστασίας» του καί μέ σκοπὸ νά ἐμποδίσαι τὸ θάρρος πρὸς τὴ λειτουργία τῆς ἀγάπης. «Καὶ ἐὰν ἀκούσῃς αὐτῆς, σὺδέποτε ὠφελεῖται διὰ σοῦ ὁ ἀδελφός». Μιά τέτοια «αὐτοπροστασία» εἶναι στεῖρα καί αὐτοειδωλολατρική. Ἡ ἐντολή τοῦ Ὁσίου εἶναι τέλεια Εὐαγγελική «καὶ τοῦτο ποιῆσαι κάκεινο μὴ ἀφί· ἐναι» (Λουκ. 11, 42). Θά μιλήσεις, φροντίζοντας νά περιορίσεις ἢ καί νά ἐξαφανίσῃς τὴν αὐτοπροβολή καί μετὰ θά πνίξεις τὴν κενοδοξία ἢ θά ἐξουδετερώσεις τὴν ἀπειλή της μέ τὴν αὐτο-

289

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸν ἀββά Ἰωάννη:

Ἄν ἓνας ἀδελφός μέ ρωτήσῃ γιὰ ἓνα ὁποιοδήποτε θέμα ἢ πράγμα καὶ δέν τό γνωρίζω, νά ἀπαντήσω ἢ ὄχι; Καί ἂν δέν ἐρωτηθῶ, βλέπω ὅμως κάτι νά μή γίνεται καλῶς, τί εὐλογεῖς, νά τό ἀναφέρω σ' αὐτόν πού τό κάνει ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ἅ τὰ λόγια αὐτῆς τῆς ἐρώτησός σου δέχονται μία οὐσιαστική ἀπάντηση: Πρόσεχε νά μή μιλήσεις μέ κενοδοξία, ἀλλὰ μέ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ. Σχετικά δέ μέ τό ἂν πρέπει νά λές ἢ νά ὑπενθυμίζεις κάτι πού δέν γίνεται καλῶς, αὐτό νά τό κάνεις, ἂν τό ἐπιβάλλουν οἱ περιστάσεις, μόνο στό Κοινόβιό σου, ὅχι ἀλλοῦ, γιὰ νά μή φανεῖς ὅτι κάνεις τό δάσκαλο, διότι αὐτοί πού ζοῦν στό Κοινόβιο εἶναι ἓνα σῶμα. Ἄν βρεθεῖς λοιπόν σέ ἄλλο μέρος, ἀπό μόνος σου νά μήν πεῖς τίποτα. Ἄν σέ ρωτήσουν, πές τή γνώμη σου μέ ταπείνωση.

Εἴθε νά σέ συνετίσει ὁ Θεός, ἀδελφέ.

290

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸν ἀββά Ἰωάννη:

Μοῦ εἶπες ὅτι, ἂν ἐρωτηθῶ γιὰ ἓνα πράγμα ἢ ἂν δῶ κάτι νά μή γίνεται καλῶς, μπορῶ νά τό ὑπενθυμίσω στόν ἄλλο μέ ταπείνωση. Ἄν διαπιστώσω ὅμως ὅτι ἡ καρδιά μου πέφτει στά ἡδυπαθή δίχτυα τῆς κενοδοξίας καθώς τό ἀναφέρω ἢ καί ἂν τότε μέν δέν ἀντιλαμβάνομαι ὅτι πέφτει ἀλλὰ προβλέπω ὅτι πρόκειται νά πέσει ἀργότερα⁴⁵, ἄραγε νά σιωπήσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά μιλήσεις μέ ταπείνωση σημαίνει νά μή μιλᾷς σάν νά διδάσκεις, ἀλλὰ σάν νά τό ἀκουσες ἀπό τόν Ἀββά ἢ ἀπό τούς Πατέρες. Ἄν ὅμως πρόκειται νά ὠφεληθεῖ ὁ ἀδελφός καί σέ πολεμάει ἡ κενοδοξία μέ τήν ἡδονή της, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, μήπως θέλει νά ἐμποδίσῃ τήν ὠφέλεια τοῦ ἀ-

μεμψία σου ὡς ἀνθρώπου κενόδοξου, πού ἀπατᾶται ἀπό τό δαίμονα.

⁴⁵Ἐτσι δέν συνιστᾷ ὁ Ὁσίου μάχη μέ εἰκονικά πυρά. Ἡ αὐτομεμψία σκοπεύει στό νά «σαρκώσει» τή θέλησή μας ἐναντία στό πάθος τῆς κενοδοξίας, ὡς ἐμπρακτὴ κραυγὴ ἱκεσίας.

πρόσεχε σεαυτῷ, ὅτι ἐμποδίσαι θέλει ὠφεληθῆναι τὸν ἀδελφόν. Καὶ ἐὰν ἀκούσῃς αὐτῆς, οὐδέποτε ὠφελεῖται διὰ σοῦ ὁ ἀδελφός· ἀλλ' ἐπιτίμῃσιν τῇ κενοδοξίᾳ καὶ καταφρόνῃσιν αὐτῆς· καὶ μεθ' ὃ λέγεις μετανόησον τῷ Θεῷ· λέγε, συγχώρησόν μοι, ὅτι κενოდόξως ἐλάλησα. Καὶ περὶ τοῦ ὑστέρου ὁμοίως.

σ λ α '

Τοῦ αὐτοῦ.

Πῶς, Πάτερ, ἐπέτρεψάς μοι, ἐὰν ἴδω πρᾶγμα καὶ πρὶν ἐρωτηθῶ, ἵνα λέγω, τῶν Πατέρων λεγόντων, πρὸ ἐρωτήσεως μὴ ἀποκρίνεσθαι καὶ τοῦ ἁββᾶ Νισθερῶ διὰ τοῦτο θαυμασθέντος, ὅτι, ἐν κοινοβίῳ ὧν, εἶπεν, ἐγὼ καὶ ὁ ὄνος ἔν ἐσμεν; Εἶπε δέ μοι, Πάτερ, καὶ τὸ προσέχειν τοῖς λογισμοῖς τί ἐστὶ καὶ εἰ καιρῷ δεῖ τακτῇ τοῦτο ποιεῖν καὶ ποίῳ τούτῳ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Α'δελφέ, πρὸς τὸ μέτρον τοῦ ἀνθρώπου λέγουσιν οἱ Γέροντες· Ἔστιν οὖν καιρός, ἐν ᾧ δύναται ἄνθρωπος ὑπηρετῆσαι καὶ ἐν τούτῳ ἔργα ὀφείλει δεῖξαι διακονίας· καὶ ἔσται καιρός ὅταν ὁ αὐτὸς ἔρχηται εἰς τὸ ὑπηρετηθῆναι, καὶ ἄλλα ἐστὶ τὰ μέτρα τούτου. Τὰ γὰρ τέλεια τοῖς τελείοις εἴρηται, τὰ δὲ ἄλλα, τοῖς ὑπὸ τὸν νόμον οὖσιν· ὑπὸ παιδαγωγὸν γὰρ ἀκμὴν ἐξετάζονται. Ὅταν γὰρ νεκροῦσαι ἀπὸ τοῦ κόσμου, κατὰ τὸν ἁββᾶν Νισθερῶ, δύνασαι εἰπεῖν ὅτι ὄνος εἰμί· μὴ ὑψηλοφρονήσης, ἐπεὶ βλάβη εἰς τοῦτο.

Ἔταξαν οἱ Πατέρες καιροὺς προσέχειν τοῖς λογισμοῖς, ἐν τῷ λέγειν ἑαυτοῖς κατὰ πρῶν, ποίησον λόγον πρὸς ἑαυτόν, πῶς παρῆλθες τὴν νύκτα καὶ κατὰ ὅψε πῶς παρῆλθες τὴν ἡμέραν· καὶ ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὅτε ὁ λογισμὸς βαρεῖται, πρόσχε.

ΣΧΟΛΙΟΝ

Διὰ τούτων ἐμφαίνει οὕτως ὁ θεοφόρος Πατήρ, ὅτι οὐ τοῦ τυχόντος ἐστὶν εἰπεῖν ὅτι ὄνος εἰμί, ταπεινοφρονουντος δῆθεν καὶ ἑαυτὸν εὐτελίζοντος· οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦτο ἀτιμία τὸ εἰπεῖν ὄνος εἰμί, ἀλλὰ μεγίστη τιμὴ· ὅθεν φησὶν ὁ Πατήρ μὴ ὑψηλοφρονήσης. Ὅταν γὰρ τις εἰς τὰ τοῦ ὄνου ἔλθῃ

46. Εἶναι βασικός κανόνας διακριτικῆς λειτουργίας τῆς προσωπικότητας, ἀλλὰ καὶ τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων, τὸ νὰ λαμβάνονται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὰ μέτρα τῶν διαπλεκόμενων προσώπων. Δέν εἶναι ἀρκετὸ νὰ ἔχεις σπόρον γιὰ φύτεμα. Πρέπει νὰ γνωρίζεις καὶ τὸ ἔδαφος πού θὰ τὸν ἐμπιστευθεῖς (δές καὶ σχετικὸ σκόλλιο ἐρωτ. τια').

δελφού. Γιατί, ἂν ἀκούσεις τὴν κενοδοξία, οὐδέποτε θὰ ὠφελῇ οὗτος ἀδελφός. Ἐπιτίμησε λοιπὸν τὴν κενοδοξία καὶ περιφρόνησέ την. Ἄν δέ, μετὰ τῆ συμβουλῆ πού θὰ δώσεις στὸν ἀδελφό, κενοδοξήσεις, μετανόησε γι' αὐτὸ καὶ λέγε στὸ Θεό: Συγκώρεσέ με, διότι μίλησα μέ κενοδοξία. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ ἄλλο σου ἔρωτημα.

291

Τοῦ ἴδιου:

Πῶς, Πάτερ, μοῦ ἐπέτρεψες, ἂν δῶ κάτι νὰ μὴ γίνεται καλὰ, νὰ τὸ ἀναφέρω στὸν ἀδελφό καὶ χωρὶς νὰ ἐρωτηθῶ, ἐνῶ οἱ Πατέρες λένε νὰ μὴν παίρνεις τὸ λόγο, χωρὶς νὰ σέ ρωτήσουν καὶ ὁ ἄββας Νισθερώ θαυμάστηκε γιατί ὄντας ἀδελφός σέ Κοινόβιο εἶπε «ἐγὼ καὶ ὁ ὄνος εἴμαστε ἕνα»; Ἀκόμη, Πάτερ, ἐξήγησέ μου τί θὰ πεῖ «νὰ ἐρευνᾷς τοὺς λογισμοὺς σου». Καὶ ἂν πρέπει νὰ γίνεται αὐτὸ σέ τακτὸ καὶ καθορισμένο χρονικὸ διάστημα καὶ ποιο εἶναι αὐτό.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αδελφέ, οἱ Γέροντες ὁμιλοῦν ἀνάλογα πρὸς τὰ μέτρα τῶν ἀκροατῶν τους⁴⁶. Ἔρχεται λοιπὸν περίστασις κατὰ τὴν ὁποία μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑπηρετήσῃ ἄλλους καὶ τότε ὀφείλει νὰ δεῖξῃ ἔργα διακονίας. Καὶ ἐρχεται καὶ περίστασις πού φτάνει ὁ ἴδιος στὸ σημεῖο νὰ ὑπηρετῇται ἀπὸ ἄλλους καὶ εἶναι τότε ἄλλα τὰ μέτρα του. Τὰ ὑψηλὰ μέτρα ἔχουν λεχθεῖ γιὰ τοὺς τέλειους, ἐνῶ τὰ ἄλλα γιὰ ὅσους εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ νόμο, διότι ἀκόμη βρίσκονται κάτω ἀπὸ παιδαγωγία. Ὅταν δηλαδή ἔχεις νεκρωθεῖ γιὰ τὸν κόσμον, τότε μπορεῖς νὰ πεῖς ὅτι εἶμαι ὄνος, ὅπως ὁ ἄββας Νισθερώ. Μὴν ὑψηλοφρονήσεις ὁμως, γιατί θὰ φθαρεῖς μέ τὴν ὑψηλοφροσύνη.

Ἔχουν ὀρίσει οἱ Πατέρες κάθε πότε πρέπει νὰ ἐξετάζουμε τοὺς λογισμοὺς μας, προτρέποντάς μας νὰ λέμε στὸν ἑαυτὸ μας τὸ πρῶι «πῶς πέρασες τὴ νύκτα» καὶ τὸ βράδυ «πῶς πέρασες τὴν ἡμέρα». Ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόλοιπὴ ἡμέρα, ὅταν βλέπεις τὸ λογισμό σου νὰ ἀποχαυνώνεται, πάλι νὰ τὸν ἐξετάσεις.

ΣΧΟΛΙΟ

Μέ αὐτὰ θέλει νὰ πεῖ ὁ θεοφόρος πατέρας μας Ἰωάννης ὅτι δέν εἶναι τοῦ τυχόντος νὰ πεῖ ὅτι εἶμαι ὄνος, δὴθεν ταπεινοφρονώντας καὶ ἐξευτελιζοντας τὸν ἑαυτὸ του. Διότι δέν εἶναι ἀτιμία νὰ πεῖ ὅτι εἶμαι ὄνος, ἀλλὰ μέγιστη τιμή. Γι' αὐτὸ λέει ὁ Πατέρας «μὴν ὑψηλοφρονήσεις». Γιατί ὅταν κάποιος φτάσῃ νὰ ἔλθῃ στὰ μέτρα τοῦ ὄνου καὶ τὸν δέρνουν ὅπως ἐκεῖνον, τὸν

μέτρα, δερόμενος κατ' ἐκεῖνον, ὀνειδιζόμενος, βαρούμενος, ἀγόμενος, δεσμούμενος καὶ πᾶν ὅ,τι οὖν πάσκων, οἷα εἰκὸς τοῦτον πάσκειν, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἀντιλέγων ἢ μνησικακῶν ἢ ὅλως τινὰ κίνησιν ἔχων ἐν καρδίᾳ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον, ἀλλ' ὡς ἀναισθητῶν εἰς πάντα διακεείμενος· ὅπερ σημαίνει τὴν ζητουμένην διττὴν νέκρωσιν, ἢ καὶ τριπτὴν, τότε ἴσως θαρρήσει εἰπεῖν ὅτι ὄνος εἰμί. Καὶ τοῦτο δὲ μετὰ πολλῆς αἰδοῦς, ἐννοῶν τὸ ὕψος τοῦ κατορθώματος· οἶμαι δὲ οὐδὲ τότε· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τότε κατὰ πολὺ ὁρῶν τῆς τοιαύτης ἀπολειπόμενον καταστάσεως ἑαυτόν, οὐκ ἂν θαρρήσῃ οὐ μόνον εἰπεῖν ὅτι ὄνος εἰμί, ἀλλ' οὐδὲ ἐννοῆσαι, εἰδὼς τοῦτο <ὄν> ὑψηλοφροσύνην, ἐν ᾗ ἐστὶν ἡ τῆς ψυχῆς πτώσις καὶ ἀληθῶς παντελὴς ἀπώλεια.

σ'β'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐάν τις τῶν Γερόντων ὑπὲρ ἐμὲ ἐρωτήσῃ με περὶ πράγματος, ὀφείλω λέγειν ὅπερ νομίζω συμφέρειν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Σὸν οὐκ ἔστι τίποτε· οὐκ οἶδας γὰρ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰ οὕτω συμφέρει· ἀλλ', ἐὰν ἐρωτήσῃ σέ τις αὐτῶν, εἰπέ αὐτῷ μετὰ ταπεινώσεως· συγχώρησον ὅτι καγὼ οὐκ οἶδα.

σ'γ'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν ἀδελφὸς ποιῇ πρᾶγμα μέσον, ἐγὼ δὲ διὰ θέλημα ἐμὸν θλίβωμαι ἐν αὐτῷ, τί ποιήσω; Σιωπήσω καὶ μὴ ἀναπαύσω τὴν καρδίαν μου, ἢ εἴπω ὡς μετὰ ἀγάπης καὶ μὴ μείνω ταρασσόμενος; Ἐὰν δὲ ἄλλους θλίβῃ τὸ πρᾶγμα καὶ οὐκ ἐμέ, εἴπω διὰ τοὺς ἄλλους; Ἡ μήπως δοκεῖ τοῦτο ἐργολάβημα;

47. Τό νά θέλουμε νά γνωρίζουμε πῶς οἱ ἄλλοι εἰσπράττουν τοὺς λόγους ἢ τὰ ἔργα μας μπορεῖ νά εἶναι κενόδοξη ἢ ἀνθρωπάρεσκη ἐπιδίωξη, μπορεῖ ὅμως νά εἶναι καὶ διακριτικὴ ἐπαγρύπνηση στὴ λειτουργία τῆς ἀγάπης. Τό νά παρεμβαίνει ὅμως κάποιος, καὶ μάλιστα ὑποτακτικῶς, χωρὶς εἰδική πρὸς τοῦτο εὐλογία τοῦ Γέροντα –μέ τό σκοπὸ νά προλάβει δυσάρεστες συνέπειες– στὴ σχέση δυὸ ἄλλων προσώπων, εἶναι καὶ ἐπιζήμιο καὶ ἁμαρτωλό. Μᾶς ἀποτρέπει ἀπὸ

βρίζουν, τόν φορτώνουν, τόν σέρνουν, τόν δένουν καί ὑποφέρει τά πάνδεια, ὅσα εἶναι εὐλογο νά ὑποφέρει ἓνας ὄνος, καί ὄχι μόνο δέν ἀντιλέγει ἢ δέν μνησικακεῖ ἢ δέν ἔχει καμμία ἐμπαθή κίνηση στήν καρδιά ὅπως ἐκεῖνος, ἀλλά ὅλα τά ὑπομένει σάν ἀναίσθητος -πράγμα πού σημαίνει ὅτι ἔχει τήν ἐπιζητούμενη διπλή ἢ καί τριπλή νέκρωση- τότε μπορεῖ νά πάρει θάρρος νά πεῖ ὅτι εἶμαι ὄνος. Καί αὐτό νά τό πεῖ μέ πολλή συστολή, συνειδητοποιώντας τό πόσο ὑψηλό μέτρο εἶναι νά βιώνει κανεῖς ὅτι εἶναι ἓνα μέ τόν ὄνο. Ἀλλά γιά νά εἶμαι εὐλικρινής οὔτε καί τότε νά τό πεῖ. Ἰσα-ἴσα τότε, βλέποντας τόν ἑαυτό του νά ὑπολείπεται κατά πολύ μιᾶς τέτοιας καταστάσεως, δέν θά πάρει θάρρος, ὄχι μόνο νά πεῖ ὅτι εἶμαι ὄνος, ἀλλά οὔτε καί νά τό σκεφθεῖ, γνωρίζοντας ὅτι αὐτό εἶναι ὑψηλοφροσύνη, στήν ὁποία ἔγκειται ἡ πτώση τῆς ψυχῆς καί πραγματικά ἡ ὁλοκληρωτική ἀπώλεια.

292

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Ἄν κάποιος ἀπό τούς Γέροντες μέ ρωτήσει γιά ἓνα θέμα πού ξεπερνᾷ τά μέτρα μου, νά τοῦ ἀπαντήσω αὐτό πού θεωρῶ σωστό καί συμφέρον;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν ἔχεις κανένα δικαίωμα, διότι δέν γνωρίζεις τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἄν εἶναι συμφέρον νά μιλήσεις ἔτσι. Ἀλλά ἄν σέ ρωτήσει κάποιος ἀπό τούς Γέροντες, πές του μέ ταπείνωση: Συγχώρεσέ με, διότι καί ἐγώ δέν γνωρίζω νά ἀπαντήσω σ' ἓνα τέτοιο θέμα.

293

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Ἄν ἓνας ἀδελφός κάνει κάτι πού δέν ἔχει εἰδικό μοναχικό βάρος, ἀλλά προσκρούει στό θέλημά μου καί θλίβομαι γι' αὐτό, τί νά κάνω; Νά σιωπήσω καί νά μὴν ἀναπαύσω τήν καρδιά μου ἢ νά τοῦ τό ἀναφέρω μέ ἀγάπη γιά νά μὴ συντηρήσω τήν ἐσωτερική ταραχή μου; Ἄν πάλι θλίβει ἄλλους ἢ ὑπόθεση αὐτή καί ὄχι ἐμένα, νά τό πῶ στόν ἀδελφό γιά χάρη τῶν ἄλλων ἢ μήπως κάτι τέτοιο δείχνει ὅτι ἀνέλαβα ἐργολαβικά τήν ὑποστήριξή τους;⁴⁷

μία τέτοια ἀστοχία ἢ ἡ πραγματική ἀγάπη ἢ ἡ ἀνθρωπαρέσκεια. «Δέν τό κάνω γιά νά μὴ σχηματίσουν οἱ ἄλλοι κακή γνώμη γιά μένα» (νά μὴ μοῦ ποῦν ὅτι τό πῆρα ἐργολαβία).

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἴαν ἡ πράγμα μὴ ἔχον ἁμαρτίαν, ἀλλὰ μέσον καὶ λαλήσης διὰ τὸ ἀναπαύσαι σου τὴν καρδίαν, ἡτιημά σοί ἐστιν· ὅτι ἀπὸ ἀσθενείας οὐκ ἠδυνήθης βαστάσαι. Μέμψαι οὖν σεαυτὸν καὶ σιώπα· ἐάν δὲ ἄλλους θλίβῃ, εἰπὲ τῷ Ἀββᾶ σου καὶ ἡ αὐτὸς λέγει αὐτῷ ἢ λέγει σοι τί εἰπεῖν καὶ σὺ ἀμεριμνήσῃς.

σ ζ δ '

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐάν διὰ μὲν τοὺς ἄλλους λέγω τῷ Ἀββᾶ, ὑπονοῶ δὲ ὅτι ταρασσεται ὁ ἀδελφός, τί ποιήσω; Ἐάν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους καμὲ θλίβῃ, εἴπω διὰ τοὺς ἄλλους ἢ σιωπήσω, διὰ τὸ μὴ πληροφορηῖσθαι ἑμαυτόν; Ἐάν δὲ ὑπονοῶ ὅτι οὐ λυπεῖται, εἴπω καὶ δι' ἑμαυτόν, ἢ βιάσομαι τοῦτο;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Περὶ τῆς ταραχῆς τοῦ ἀδελφοῦ ἐάν εἴπῃς τῷ Ἀββᾶ σὺ πράγμα οὐκ ἔχεις. Ὅταν χρειά ἡ εἰπεῖν δι' ἄλλους καὶ μέλει σοι, εἰπὲ δι' αὐτούς· διὰ σεαυτὸν δὲ μόνον βιάσαι μὴ εἰπεῖν.

σ ζ ε '

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι, ἐάν ταραχθῇ ὁ ἀδελφὸς κατ' ἐμοῦ, ἐκθρός μου γίνεται, ἔχων ὅτι κατελάλησα αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀββᾶν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὗτος ὁ λογισμὸς πονηρὸς ἐστι, θέλων ἐμποδίσαι τῇ διορθώσει τοῦ ἀδελφοῦ. Μὴ οὖν κωλύσης τὸ εἰπεῖν κατὰ Θεὸν μέντοι· καὶ γὰρ κατὰ τῶν ἱατρῶν οἱ θεραπεύομενοι ἄρρωστοι φθέγγονται· ἀλλ' ἐκεῖνοι οὐ φροντίζουν, εἰδότες ὅτι ὕστερον εὐχαριστοῦσιν αὐτοῖς.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν αὐτό πού κάνει ὁ ἀδελφός δέν εἶναι ἢ δέν ὀδηγεῖ σέ ἁμαρτία, ἀλλά εἶναι ἠθικῶς ἀδιάφορο καί μιλήσεις μόνο καί μόνο γιά νά ἀναπαύσεις τήν καρδιά σου, εἶναι πτώση σου, διότι ἀπό δική σου ἀδυναμία δέν μπορεῖς νά τό σηκώσεις. Κατηγόρησε λοιπόν τόν ἑαυτό σου καί σιώπησε. Ἄν τώρα ἡ ὑπόθεση αὐτή θλίβει ἄλλους ἀδελφούς, πές το στόν Ἀββά σου καί ἐκεῖνος ἢ θά τό ἀναφέρει στόν ἀδελφό μόνος του ἢ θά σοῦ πεῖ ἐσένα τί νά τοῦ πεῖς καί ἐσύ θά παραμείνεις ἔξω ἀπό κάθε ταραχή καί σύγχυση.

294**Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:**

Ἄν ἀναφέρω κάτι στόν Ἀββά χάριν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν καί ἀντιληφθῶ ὅτι ταράζεται ὁ ἀδελφός, τί νά κάνω; Ἄν δέ καί τούς ἄλλους καί ἐμένα μᾶς στενοχωρεῖ ὁ ἀδελφός, νά τό ἀναφέρω στόν Ἀββά γιά χάρη τῶν ἄλλων ἢ νά σιωπήσω, γιά νά μήν ἱκανοποιήσω τόν ἑαυτό μου; Ἐπίσης, ἄν διαπιστώσω ὅτι τόν ἀδελφό δέν τόν ἐνδιαφέρει ἄν τό ἀναφέρω στόν Ἀββά, νά τό κάνω, ἢ νά βιάσω τόν ἑαυτό μου νά τό ξεπεράσει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἐσύ τό ἀναφέρεις στόν Ἀββά καί ἐξαιτίας αὐτοῦ ταραθεῖ ὁ ἀδελφός, ἐσύ δέν ἔχεις καμμία εὐθύνη. Ἐπίσης, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νά τό ἀναφέρεις στόν Ἀββά γιά χάρη τῶν ἄλλων καί εἶσαι ἐσύ ὑπεύθυνος γι' αὐτό, ἀνάφερε το. Ἀλλά ὅταν θλίβει μόνο ἐσένα τό πράγμα, βίασε τόν ἑαυτό σου νά μήν τό πεῖς.

295**Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:**

Ἀλλά μοῦ λέει ὁ λογισμός μου πώς ἄν ταραθεῖ ὁ ἀδελφός ἐναντίον μου, θά μοῦ γίνει ἐκθρός, πιστεύοντας ὅτι τόν κατηγόρησα στόν Ἀββά.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτός ὁ λογισμός εἶναι πονηρός καί θέλει νά ἐμποδίσαι τή διόρθωση τοῦ ἀδελφοῦ. Νά μή σοῦ γίνει ἐμπόδιο λοιπόν νά τό ἀναφέρεις στόν Ἀββά, κατά Θεο βέβαια. Διότι καί οἱ ἄρρωστοι στήν περίοδο τῆς θεραπείας καταφέρονται ἐναντίον τῶν γιατρῶν, ἀλλά οἱ γιατροί δέν δίνουν σημασία, ἐπειδή ξέρουν ὅτι ἀργότερα θά τοὺς εὐχαριστοῦν.

σ ζ ς '

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν οὖν βλέπω τὸν λογισμόν μου, ὅτι οὐ διὰ τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἀδελφοῦ θέλω εἰπεῖν, ἀλλὰ σκοπῶ τοῦ διαβάλλειν αὐτόν, εἶπω ἢ σιωπήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ν ουθέτησον τὸν λογισμόν κατὰ Θεὸν εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ κατὰ πάθος. Ἐὰν δὲ [νικῶ] τῇ καταλαλιᾷ, καὶ οὕτως εἰπέ, ὁμολογῶν τῷ Ἀββᾶ τὴν σὴν καταλαλίαν, ἵνα ἀμφοτέροι θεραπευθῇτε· ὁ μὲν τὸ πταῖσμα, σὺ δὲ τὴν καταλαλίαν.

σ ζ ς '

Ἑρώτησις

Ἐὰν μὴ συγκωρῇ μοι ὁ λογισμὸς ὁμολογῆσαι τῷ Ἀββᾶ, ὅτι <σκοπῶ> τοῦ καταλαλῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ λέγω, τί ποιήσω, εἶπω ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Μ ηδὲν εἴπῃς αὐτῷ, καὶ ὁ Κύριος φροντίζει· οὐ χρειάν γάρ σε μετὰ βλάβης ψυχῆς εἰπεῖν, καὶ ὁ Θεὸς ὡς θέλει φροντίζει τῆς διορθώσεως τοῦ ἀδελφοῦ.

σ η η '

Ἑρώτησις

Ἐπεὶ συμβαίνει ὅτι ποιῶ πρᾶγμα ὡς νομίζω μετὰ λόγου, καὶ διορθοῦται μὲν τις αὐτό· ἐγὼ δὲ ὅσα ἂν εἶπω ἀπολογούμενος, λέγω ἀπὸ κενοδοξίαν. Τί ὀφείλω ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν οὐκ ἔχῃ ἀνάγκην ἢ ἀπολογία, σιώπα· ἐὰν δὲ <ἔχῃ> λογισμόν τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἀντίλεξον τῇ κενοδοξίᾳ καὶ θεράπευσον αὐτόν.

296

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου:

Ἄν ὅμως μοῦ λέει ὁ λογισμός μου ὅτι δέν θέλω νά τό πῶ γιά τήν ὠφέλεια τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλά ὁ σκοπός μου εἶναι νά τόν διαβάλλω, νά τό ἀναφέρω στόν Ἀββά ἢ νά σιωπήσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νουθέτησε τό λογισμό σου νά τό ἀναφέρεις στόν Ἀββά κατά Θεό καί ὅχι ἀπό πάθος. Ἄν ὅμως νικᾷσαι ἀπό τήν καταλαλιά καί τότε νά τό πεῖς, ἐξομολογούμενος στόν Ἀββά τήν καταλαλιά σου, γιά νά θεραπευθεῖτε καί οἱ δύο, ἐκεῖνος ἀπό τό πταῖσμα του καί σύ ἀπό τήν καταλαλιά.

297

Ἑρώτηση

Ἄν δέν μέ ἀφήνει ὁ λογισμός νά ὁμολογήσω στόν Ἀββά ὅτι ἔχω σκοπό νά καταλαλήσω ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ, τί νά κάνω, νά τό πῶ ἢ ὅχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά μήν τοῦ πεῖς τίποτα καί ὁ Κύριος φροντίζει. Διότι δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἀναφέρεις τό πταῖσμα τοῦ ἀδελφοῦ μέ βλάβη τῆς δικῆς σου ψυχῆς· καί ὁ Θεός θά φροντίσει γιά τή διόρθωση τοῦ ἀδελφοῦ.

298

Ἑρώτηση

Συμβαίνει καμμιά φορά νά κάνω κάτι πού μοῦ λέει ὁ λογισμός μου ὅτι εἶναι λογικό καί σωστό, ὥστόσο κάποιος ἀδελφός τό παρακολουθεῖ καί μέ διορθώνει. Τότε ἐγώ ἀμύνομαι καί ἀπολογοῦμαι καί ὅσα λέω τά λέω ἀπό κενοδοξία, τί πρέπει νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν ὑπάρχει ἀνάγκη ἀπολογίας νά σιωπᾷς. Ἄν ὅμως ὁ ἀδελφός ἔχει λογισμούς πάνω στό θέμα πού προέκυψε μεταξύ σας, ἀντίκρουσε τήν κενοδοξία σου καί θεράπευσε τόν ἀδελφό σου.

σ'θ'

Ἑρώτησις

Ἐάν πρᾶγμα ποιῶ τῶν μέσων καὶ οἶδα ὅτι, ἂν καταλάβῃ με ἀδελφὸς ποιοῦντα αὐτό, σκανδαλίζεται εἰς ἐμέ, πολεμοῦμαι δὲ ὑπὸ κενοδοξίας κρύψαι αὐτό, αἰσχύνομαι γὰρ ἐὰν ἴδῃ με, ἄρα ὀφείλω διὰ τὴν κενοδοξίαν μὴ κρύψαι, ἢ κρύψαι διὰ τὸ σκάνδαλον; Εἰ δὲ καὶ μὴ οἶδα ἀκριβῶς εἰ σκανδαλίζεται, ἀλλ' ὑπονοῶ, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εάν καταγινώσκῃ σου ἡ καρδιά, ὅτι σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός σου, σκέπασον καὶ μὴ δῶς αὐτῷ λογισμόν. Ἐάν δὲ ἀκριβῶς οὐκ οἶδας, ἀλλ' ὑπονοεῖς, μὴ φροντίσῃς τούτου.

τ'

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐάν εἴπω τινὶ ρῆμα κεντοῦν αὐτόν, καὶ μὴ νοήσῃ τὸν λόγον, ἄρα ὀφείλω μετανοῆσαι αὐτῷ, ἢ σιωπῆσαι καὶ μὴ δοῦναι αὐτῷ λογισμόν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εάν μὴ νοήσῃ ὁ ἀδελφὸς ὅτι ἐκέντησας αὐτόν, σιώπα, καὶ οὐ ταρασσέις αὐτόν· ἀλλὰ σπούδαςον τῷ Θεῷ βαλεῖν μετάνοιαν ὑπὲρ τούτου.

τα'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις ἴδῃ ἀδελφὸν σφαλέντα, καὶ εἴπῃ τῷ Ἀββᾶ, αὐτὸς καθ' οὗ ἐρέθῃ, πῶς ὀφείλει διακείσθαι πρὸς τὸν εἰπόντα κατ' αὐτοῦ.

299

Ἑρώτηση

Ἄν κάνω ἓνα πράγμα πού δέν εἶναι οὔτε καλό οὔτε κακό, ἀλλά ἄσχετο ἀπό τήν ἁμαρτία ἢ τήν ἀρετή καί γνωρίζω ὅτι ὅταν τό ἀντιληφθεῖ ἕνας ἀδελφός σκανδαλίζεται καί ἐγώ πολεμοῦμαι ἀπό τήν κενοδοξία νά τό κρύψω -διότι ντρέπομαι νά μέ δεῖ- ἄραγε ὀφείλω νά μὴν τό κρύψω γιά νά χτυπήσω τήν κενοδοξία ἢ νά τό κρύψω γιά νά ἀποφευχθεῖ ὁ σκανδαλισμός; Ἄν πάλι δέν γνωρίζω σίγουρα ὅτι σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός ἀλλά τό ὑποψιάζομαι, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν σέ πληροφορεῖ ἡ καρδιά σου ὅτι σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός σου, κρύψε τό πράγμα καί μὴν τοῦ προκαλεῖς λογισμούς. Ἄν ὅμως δέν εἶσαι σίγουρος γι' αὐτό, ἀλλά τό ὑποψιάζεσαι, μὴν ἀσχολεῖσαι μέ τό θέμα.

300

Αἴτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄν πῶ σέ κάποιον ἓνα λόγο πού θά τόν κεντήσει καί δέν τό καταλάβει, ἄραγε ὀφείλω νά τοῦ φανερώσω τή μετάνοιά μου ἢ νά σιωπήσω, γιά νά μὴν τοῦ ξεσηκώσω λογισμούς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν τό ἀντιληφθεῖ ὁ ἀδελφός ὅτι τόν κέντησες μέ τό λόγο πού τοῦ εἶπες, κράτα σιωπή καί μὴν τόν ταραξεῖς. Φρόντισε ὅμως νά μετανοήσεις γι' αὐτό ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

301

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος δεῖ τόν ἀδελφό του νά σφάλλει καί τό ἀναφέρει στόν Ἀββά, αὐτός ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἔγινε ἡ καταλαλιά πῶς πρέπει νά διακρίνεται πρὸς αὐτόν πού τόν καταλάλησε;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἴαν πιστὸς καὶ κατὰ Θεὸν ζῶν ᾧ, εἰ καὶ κατὰ ἔχθραν εἶπεν ὁ εἰπὼν κατ' αὐτοῦ, ὀφείλει λογίσασθαι ὅτι θέλων ὁ ἀδελφὸς ὠφελῆσαί με ταῦτα εἶπε· καὶ πληροῦται εἰς αὐτὸν τὸ εἰρημένον, ὅτι «ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ». Καὶ ταῦτα ἐνθυμούμενος πλεῖον ὀφείλει αὐτὸν ἀγαπᾶν, ἥπερ μισεῖν· καὶ ὁ ἐν τούτοις ἀναστρεφόμενος, εὐρίσκεται προκόπτων ἐν Θεῷ.

ιβ΄**Ἑρώτησις** τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ αἰσθάνομαι ἀπὸ κενοδοξίας, ὅτι, ὅταν βάλλω μετάνοιαν ἐπὶ τινων ἐρυθριῶ μικρόν, ἄρα ὀφείλω ἐπιτηδεύειν ἐπὶ τινων βαλεῖν μετάνοιαν, ἢ ὡς ἂν φθάσῃ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Τὸ ἐπὶ τινων, ἢ κατ' ἰδίαν βάλλειν μετάνοιαν, οὐκ ὀφείλεις ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' ὡς ἂν φθάσῃ ποίησον.

ιγ΄**Ἑρώτησις**

Ἄρα δὲ καὶ τοῖς μικροτέροις μου ὀφείλω βαλεῖν μετάνοιαν, ἢ λόγῳ θεραπεύειν αὐτούς, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου κενοδοξία ἐπείσέλθῃ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Καθὼς εὐρίσκονται ἄνθρωποι μεγάλοι καὶ ἔντιμοι, χρεωστοῦντες μηδαμινῶς καὶ ἐλαχίστοις καὶ ἀνάγκην ἔχουσιν ἀποδοῦναι τὸ χρέος μὴ κενοδοξοῦντες, ἐχρεώσθουν γάρ, οὕτω καὶ σύ· ἐὰν χρεωστῆς τινι μικροτέρῳ, βάλε αὐτῷ μετάνοιαν ἀκενοδόξως, εἰδὼς ὅτι χρεωστεῖς.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶναι πιστός καί ζεῖ κατά Θεό, ἔστω καί ἄν ἀπό ἔχθρα μίλησε ὁ ἀδελφός ἐναντίον του στόν Ἀββά, ὀφείλει νά σκεφθεῖ ὅτι «ἤθελε ὁ ἀδελφός νά μέ ὠφελήσει καί τά εἶπε αὐτά στόν Ἀββά». Καί ἔτσι βρίσκει τήν ἐφαρμογή του σ' αὐτόν ἐκεῖνο πού ἀναφέρεται στή Γραφή, ὅτι «ὁ ἀγαθός ἄνθρωπος ἔχει στήν ψυχή του πολύτιμο θησαυροφυλάκιο ἀγαθῶν σκέψεων καί ἀπό ἐκεῖ διοχετεύει τά ἀγαθά» (Ματθ. 12, 35). Ἐχοντας δέ αὐτά στό νοῦ του, ὀφείλει μᾶλλον νά ἀγαπᾷ τόν ἀδελφό του αὐτόν περισσότερο παρὰ νά τόν μισεῖ. Αὐτός πού βιώνει ἔτσι τά πράγματα, βοηθεῖται διαρκῶς ἀπό τό Θεό ὥστε ὄλο καί περισσότερο νά προχωρεῖ στόν ἔνθεο βίο.

302**Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:**

Ἐπειδή αἰσθάνομαι ὅτι κοκκινίζω λίγο, ἀπό κενοδοξία, ὅταν βάζω μετάνοια σέ κάποιον μπροστά σέ ἄλλους ἀδελφούς, πῶς τό βλέπεις, πρέπει νά ἀποφεύγω νά βάζω μετάνοια ἐνώπιον ἄλλων ἀδελφῶν ἢ ὅπως ἔλθουν τά πράγματα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό ἄν θά βάζεις μετάνοια ἐνώπιον ἄλλων ἀδελφῶν ἢ κατ' ἰδίαν, αὐτό δέν χρειάζεται νά τό ἐπιδιώκεις, ἀλλά ἀνάλογα, ὅπως ἔλθουν τά πράγματα, ἔτσι νά κάνεις.

303**Ἑρώτηση**

Ἄραγε, ὀφείλω νά βάζω μετάνοια καί στούς μικρότερους μου ἢ νά τοὺς ζητῶ συγχώρηση μέ τό λόγο, γιά νά μή μοῦ ἔλθει κενοδοξία, βάζοντας μετάνοια σέ μικρότερο;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οπως ὑπάρχουν ἄνθρωποι μεγάλοι καί σπουδαῖοι πού χρωστᾶνε ὅμως χρήματα σέ μηδαμινούς καί ἐλάχιστους καί νιώθουν τήν ἀνάγκη νά τοὺς ἀποδώσουν τό χρέος χωρίς νά κενοδοξοῦν -διότι τοὺς τό χρωστοῦν- ἔτσι καί ἐσύ, ἄν ὀφείλεις νά βάλεις μετάνοια σ' ἕνα μικρότερο, βάλε του, χωρίς κενοδοξία, ἀφοῦ ξέρεις ὅτι χρωστᾷς νά τό κάνεις.

ιδ΄

Ἑρώταις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν εἰσέλθῃ ἐμπαθὴς λογισμὸς εἰς τὴν καρδίαν μου, διὰ τίνος ὀφείλω αὐτὸν ἀποκρούσασθαι; Ἄρα διὰ τοῦ ἀντιλέξαι, ἢ διὰ τοῦ ἐπιτιμῆσαι, καὶ ὥσπερ ὀργισθῆναι αὐτῷ; Ἡ διὰ τοῦ προσδραμεῖν καὶ ρίψαι τὴν ἀδυναμίαν μου ἐνώπιον αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αἰδέλφει, τὰ πάθη θλίψεις εἰσὶ καὶ οὐκ ἀφώρισεν ὁ Κύριος, ἀλλ' εἶπε· «καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με»· ὥστε περὶ παντὸς πάθους, οὐκ ἔστιν ἄλλο ὠφελιμώτερον εἰ μὴ τὸ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ ἀντιλέξαι οὐκ ἔστι παντὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ τῶν δυνατῶν κατὰ Θεόν, οἷς ὑποτάσσονται οἱ δαίμονες. Ἐὰν γάρ τις τῶν μὴ δυναμένων ἀντιλέξῃ, μυκτηρίζουσιν αὐτὸν οἱ δαίμονες, ὡς ὄντα ὑπ' αὐτοὺς καὶ ἀντιλέγοντα αὐτοῖς· ὁμοίως καὶ τὸ ἐπιτιμῆσαι τῶν μεγάλων ἔστι καὶ τῶν ἐκόντων ἐξουσίαν. Τίνα δὲ εἰς τοὺς ἁγίους εὕρσκες, κατὰ τὸν ἅγιον Μιχαήλ, ἐπιτιμήσαντα τῷ διαβόλῳ; Καὶ τοῦτο ὅτι εἶχε τὴν ἐξουσίαν. Οὐκ ἔστιν ἡμῶν τῶν ἀσθενούντων, εἰ μὴ φυγεῖν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ δαίμονες γάρ εἰσι τὰ πάθη, κατὰ τὴν Γραφήν, καὶ ἐξέρχονται· καὶ τί θέλεις πλεῖον τούτου;

Ὁ Θεὸς ἐνισχύσαι καὶ ἐνδυναμώσαι σε εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ.

τε΄

Αἵτησις τοῦ αὐτοῦ.

Αἰτῶ σε, Πάτερ, δοῦναί μοι λόγον, ὅτι εὐκρὺ ὑπὲρ ἐμοῦ, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Γέρων ἔδωκε· καὶ ἐπειδὴ μίαν ἐὰν ἡττηθῶ εἰς πρᾶγμα, λέγει μοι ὁ λογισμὸς, ἐπειδὴ ὑπερφηφάνιαν ἔχεις, οὐ κατευοδοῖ σε ὁ Θεὸς κρατῆσαι τοῦ πάθους, ἵνα μὴ ἐμπέσης εἰς κενοδοξίαν κρατήσας· ἢ ὅτι, ἐὰν εὐκερῶς λάβῃς, εὐκερῶς <ἀπόλλυς>· ἢ ἵνα, ποθῶν τὸ λαβεῖν, συνεχῶς προστρέχῃς τῷ Θεῷ· ἢ δι' ἄλλο τι, ἢ μᾶλλον ἐκ τῆς καυνότητός μου ἔστι· τί οὖν δεῖ ποιῆσαί με;

304

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου:

Ἄν εἰσέλθῃ στήν καρδιά μου ἓνας ἐμπαθής λογισμός, μέ ποιό τρόπο πρέπει νά τόν ἀντικρούσω; Ἄραγε, μέ τήν ἀντιλογία ἢ νά τόν ἐπιτιμήσω ἢ νά κάνω σάν νά ὀργίζομαι ἐναντίον του ἢ νά προσπέσω στό Θεό καί νά καταθέσω τήν ἀδυναμία μου ἐνώπιόν Του;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, τά πάθη εἶναι θλίψεις καί ὁ Κύριος δέν τά ξεχώρισε σέ διάφορες κατηγορίες ἀλλά εἶπε: «Νά μέ ἐπικαλεσθεῖς πάνω στή θλίψη σου καί θά σέ ἀπαλλάξω ἀπό τά δεινά καί ἐσύ θά μέ δοξάσεις» (Ψαλμ. 49, 15). Ὡστε γιά κάθε πάθος δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ὠφέλιμο ἀπό τό νά ἐπικαλεσθεῖ κανεῖς τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀντιλογία πρὸς τά πάθη δέν εἶναι γιά τόν καθένα. Ἀνήκει στοὺς κατὰ Θεό δυνατούς, στοὺς ὁποίους ὑποτάσσονται οἱ δαίμονες. Γιατί ἂν κάποιος πνευματικά ἀσθενής, πού δέν ἔχει τή δύναμη, κάνει ἀντίλογο πρὸς τά πάθη, οἱ δαίμονες τόν κοροϊδεύουν, διότι, ἐνῶ βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐπήρειά τους, ἀντιλέγει ἐναντίον τους. Τό ἴδιο καί ἡ ἐπιτίμηση πρὸς τά πάθη εἶναι τῶν μεγάλων καί ὧσων ἔχουν ἐξουσιαστική δύναμη. Ποιόν ἀπό τοὺς Ἀγίους θά βρεῖς νά ἐπιτιμᾷ τό διάβολο ὅπως ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ; Δέν τό ἔκανε αὐτό ὁ Ἀρχάγγελος ἐπειδὴ εἶχε τήν ἐξουσία ἐναντίον του; Δέν ἀνήκουν αὐτά σέ μᾶς τοὺς ἀσθενεῖς· τό μόνο πού μᾶς ἀνήκει εἶναι νά καταφύγουμε στό Ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ δαίμονες εἶναι τά πάθη, κατὰ τή Γραφή, καί ἐξέρχονται. Τί θέλεις περισσότερο ἀπ' αὐτό;

Ὁ Θεός νά σέ ἐνισχύσει καί νά σέ ἐνδυναμώσει μέ τή Χάρη πού φέρνει στήν ψυχή μας ὁ διαρκῶς αὐξανόμενος φόβος μας ἐνώπιον τοῦ Ἀγίου Θεοῦ.

305

Αἴτησις τοῦ ἴδιου:

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, νά μοῦ δώσεις τό λόγο σου ὅτι θά εὐχεσαι γιά μένα, ὅπως μοῦ τόν ἔχει δώσει καί ὁ ἅγιος Γέροντας. Ἀκόμη, πές μου τί πρέπει νά κάνω, γιατί ὅταν ἔχω μιά πτώση σ' ἓνα θέμα μοῦ λέει ὁ λογισμός μου ὅτι, ἐπειδὴ ἔχεις ὑπερηφάνεια, δέν σέ εὐλογεῖ ὁ Θεός νά νικήσεις τό πάθος, γιά νά μὴν πέσεις σέ κενοδοξία μέ τή νίκη σου αὐτή. Ἡ μοῦ λέει ἂν κάτι τό ἀποκτήσεις εὐκολα, εὐκολα καί θά τό χάσεις. Ἡ ὅτι προστρέχεις συνεχῶς στό Θεό, μέ τήν ἐλπίδα τῆς ἀπολαβῆς ἢ γιατί ἔχεις κάποιους ἄλλους στόχους, ἢ γιατί ζητᾷς ἀπό τό Θεό νά σοῦ κάνει ὅσα δέν σ' ἀφήνει νά κάνεις ἢ νάρκη τῆς ψυχῆς σου. Λοιπόν γιά ὅλα αὐτά τί πρέπει νά κάνω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἰ ἔν ἐσμεν οἱ πάντες τολμῶ λέγειν, ὁ Γέρων ἐν τῷ Θεῷ, καὶ γὰρ <ἐν> αὐτῷ, εἰ αὐτὸς ἔδωκέ σοι λόγον καὶ γὰρ δι' αὐτοῦ. Οἶδα ὅτι ἐγὼ ἀσθενής εἰμι καὶ ἐλάχιστος· ἀλλ' ἀποσιῆναι τοῦ Γέροντος οὐ δύναμαι, ἔλεος γὰρ ποιεῖ με-
τ' ἐμοῦ, τοῦ εἶναι τοὺς δύο ἓν. Τοίνυν, ἀδελφέ, πρόσσεχε σεαυτῷ· σπουδάσον κοπιᾶν εἰς τὸ φυλάξαι τὰς ἐντολάς. Κἂν ἡττηθῇς ἐν πράγματι, μὴ καυνωθῇς μη-
δὲ ἀπελπίσῃς, ἀλλ' ἐγείρου πάλιν καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός.

Ἔστι μὲν διὰ τὰ πρῶτα ἃ εἶπας παθεῖν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὴ κρατῆσαι τοῦ πάθους· ἔστι δὲ καὶ διὰ καυνότητα παθεῖν αὐτό. Τὸ ἐλευθερωθῆναι δὲ ἐξ ἀμ-
φοτέρων, ἐστὶ τὸ ρίπτειν ἑαυτὸν ἐνὼπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Κυρίου κλαίοντα,
ἵνα σε ἐλευθερώσῃ ἀπ' αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ις'

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Αἰτησις συνεργείας εἰς ἃ ἐνετείλατο ὁ μέγας Γέρων.

Ἀπόκρισις

Α'δελφέ, ἐν οὐδενὶ ἀφῆκεν ὁ Γέρων ἀπόκρισιν τινα ἐν ταῖς πρὸς σέ ἀπο-
κρίσεσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπεσιτόμισε πάντας. Μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν σοι, φύ-
λαξόν μου τοὺς λόγους καὶ φυλάττεται ἡ πρὸς σέ μου διαθήκη, τί ἔτι θέ-
λεις; Ποίησον τὴν δύναμίν σου ὅπως φυλαχθῇ σοι ἡ διαθήκη, αὐτοῦ· ἐν αὐτῇ
γὰρ κεῖται ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας μετὰ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς «καὶ ἃ
ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη,
ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν».

Ὅφειλεις οὖν καὶ σὺ συνεισενέγκαι σου τὴν δύναμιν καὶ τὴν σπουδὴν καὶ
τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τὸ ἔλεος καὶ ἡ σκέπη καὶ ἡ χορηγία τῆς δυνάμεως.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ιζ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τί ποιήσω ὅτι φοβοῦμαι τὴν αἰσχύνην τῆς ἀτιμίας; Καὶ εἰς συντυχίαν

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ὅλοι εἴμαστε ἓνα, τολμῶ νά τό πῶ, ὁ Γέροντας ἐν τῷ Θεῷ καί ἐγώ ἐν αὐτῷ, ἄν ἐκεῖνος σοῦ ἔδωσε τό λόγο του καί ἐγώ σοῦ τόν ἔχω δώσει δι' αὐτοῦ. Γνωρίζω ὅτι εἶμαι ἀσθενής καί ἐλάχιστος, ἀλλά δέν μπορῶ νά ἔχω διαφορετική θέση ἀπό τό Γέροντα, διότι συγκαταβαίνει πρὸς ἐμένα, σπλαγχνικά, ὥστε νά εἴμαστε οἱ δύο μας ἓνα. Γι' αὐτό λοιπόν, ἀδελφέ, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, φρόντισε νά κοπιᾶσεις νά κάνεις ὑπακοή στούς Γέροντες, νά ἐφαρμόζεις τίς ἐντολές τους. Καί ἄν ἔχεις κάποια πώση σέ κάτι, νά μὴν ἀποκαυνωθεῖς οὔτε νά ἀπελπιστεῖς. Ἀλλά νά σπκωθεῖς πάλι καί θά σέ βοηθήσει ὁ Θεός.

Ὑπάρχει περίπτωση νά μὴ νικᾷς τό πάθος γιά τούς δύο πρώτους λόγους πού ἀναφέρεις, ἀλλά μπορεῖ καί ἀπό μαλθακότητα καί ἀπροθυμία. Μπορεῖς δέ νά ἀπαλλαγεῖς καί ἀπό τίς δύο αὐτές περιπτώσεις μέ τό νά ρίξεις τόν ἑαυτό σου κλαίοντας ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, γιά νά σέ ἐλευθερώσει ἀπ' αὐτά καί τά ἄλλα πάθη μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἀμήν.

306

Τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τόν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Αἴτησις γιά βοήθεια σέ ὅσα τοῦ παρήγγειλε ὁ μέγας Γέροντας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο Γέροντας, ἀδελφέ, δέν ἄφησε σέ κανέναν κάποια ἀπόκριση μέσα στίς γραπτές ἀπαντήσεις πού σοῦ ἔχει στείλει. Ἀντιστρόφως ἔκλεισε τά στόματα ὅλων (δέν ἐπέτρεψε σέ κανένα νά ἀσχοληθεῖ μέ τά θέματά σου). Ἀφοῦ ὅμως σοῦ εἶπε «νά κάνεις ὑπακοή στούς λόγους μου καί ἔτσι θά συμβάλεις στό νά διατηρηθεῖ ἡ ὑπόσχεση πού σοῦ ἔδωσα», τί ἄλλο θέλεις; Βάλε ὅλη σου τή δύναμη νά φυλάξεις τήν πνευματική διαθήκη, πού σοῦ ἔδωσε, διότι μ' αὐτήν θά κληρονομήσεις τή Βασιλεία μέ τόν Παράδεισο τῆς τρυφῆς «καί ὅσα ὀφθαλμός δέν εἶδε καί αὐτί δέν ἄκουσε καί καρδιά ἀνθρώπινη δέν συνειδητοποίησε, ὅσα ἐτοίμασε ὁ Θεός σ' αὐτούς πού Τόν ἀγαποῦν» (Α' Κορ. 2, 9).

Ὁφείλεις λοιπόν νά καταβάλεις μαζί μέ ἐκεῖνον τή δύναμη καί τήν ἀγωνιστικότητα σου καί εἶναι τοῦ Θεοῦ τό ἔλεος, ἡ σκέπη καί ἡ χορήγηση τῆς δυνάμεως.

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

307

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου:

Τί νά κάνω πού δειλιάζω μπροστά στή ντροπή πού μοῦ φέρνουν οἱ

δὲ ἐὰν ἐμπέσω μετὰ τινων πάνυ ἔλκομαι εἰς αὐτὴν καὶ αἰχμαλωτίζομαι, ὥς ἐπιλανθάνεσθαι ἑμαυτοῦ· καὶ ἐὰν ἔλθω εἰς ἑμαυτόν, αἰσχύνομαι ἀφείναι τοὺς συντυγχάνοντάς καὶ ἀπελθεῖν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ινα μὴ εἰς ταῦτα ἐμπέσῃ ὁ ἀσθενῶν καὶ εἰς τὴν φιλοδοξίαν, ὁξέως ὀφείλει φεύγειν ἀπὸ τῆς μακρολογίας καὶ κόψαι τὴν συντυχίαν, προφασισάμενος τὸν Ἀββᾶν, ὥς ὅτι ἐνέταξεν αὐτῷ τίποτε καὶ σπουδάζει.

Τὸ δὲ μὴ βαστάσαι ἀτιμασθῆναι, ἀπιστίας ἐστίν. Ὁ Ἰησοῦς ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ ἡτιμάσθη, ὃ ἀδελφέ, μὴ περισσότερος εἶ τοῦ Ἰησοῦ; Ἀπιστία ἐστὶν αὕτη καὶ πλάνη δαιμόνων. Εἴ τις θέλει ταπεινώσιν, ὥς λέγει ὅτι θέλω, ἐὰν μὴ βαστάσῃ ἀτιμίας, λαβεῖν αὐτὴν οὐ δύναται.

Ἰδοὺ ἤκουσας, μὴ καταφρονήσης, ἐπεὶ καταφρονηθῆναι ἔχεις ἀπὸ τοῦ ἔργου.

π'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ὅτε παραβάλλουσιν τινες ἐν τῷ κοινοβίῳ, εἴτε κοσμικοὶ εἴτε Πατέρες, λέγει μοι ὁ λογισμὸς περὶ ὠφέλειας ψυχῆς ἐρωτῆσαι ἢ περὶ πράγματος. Τί δοκιμάζεις;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αδελφέ, ὁ μετὰ ἀληθείας Χριστῷ μαθητευόμενος, ἐξουσίαν οὐδεμίαν ἔχει εἰς ἑαυτὸν πρὸς τὸ ποιεῖν ὅ,τι δήποτε ἀφ' ἑαυτοῦ. Κἂν γὰρ δοκῇ ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τῆς συντυχίας τῶν παραβαλλόντων, ἀλλ' ἐκπίπτει τῆς ἐντολῆς τῆς λεγούσης, «πάντα μετὰ βουλῆς ποίει». Τί δὲ περισσότερον θέλεις ἀκούσαι οὐ οἱ Πατέρες εἶπον, ὅτι ἐὰν ὧσί τινες καὶ λαλῶσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐρώτησον τὸν Ἀββᾶν σου μετὰ ταπεινώσεως. Ἀββᾶ, θέλεις μείνω καὶ ἀκούσω

48. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρεται ὅτι ἡ σωτηρία ἐξασφαλίζεται ἂν ὁ ἄνθρωπος ἔχει φρόνιμη καὶ θεόπνευστη καθοδήγηση, «σωτηρία δὲ ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ» (Παρμ. 11, 14). Γι' αὐτὸ ὁ μοναχὸς ἀσφαλίζεται μέσα στὴν ὑπακοή, στὴν πνευματικὴ καθοδήγηση καὶ στὴν «εὐλογία» γιὰ τὸ καθετί. Παίρνοντας εὐλογία (ἄδεια, ἐγκριση καὶ εὐχή), ἐμπιστεύεται τὴν πορεία τῆς ψυχῆς του καὶ τὴ δραστηριότητά του στὴν κρίση, τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ διάκριση τοῦ Γέροντα.

προσβολές καί οἱ περιφρονήσεις; Ἐπίσης, ἄν τύχει καί συναντήσω κανέναν ἀδελφὸ παρασύρομαι στή συζήτηση μαζί του καί αἰχμαλωτίζομαι τόσο, ὥστε νά ξεκνίεμαι ἐντελῶς. Καί ἄν συνέλθω καμμιὰ φορά καί καταλάβω τί κάνω, ντρέπομαι νά κόψω τή συζήτηση στή μέση καί νά φύγω.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γιά νά μήν πέσει αὐτός πού εἶναι ἀσθενής σ' αὐτά καί στή φιλοδοξία, πρέπει νά ἀποφεύγει κατεξοχήν τή φλυαρία καί νά διακόπτει ξαφνικά τή συζήτηση πού ἄρχισε μέ τούς ἀδελφούς, προφασιζόμενος τόν Ἀββά, ὅτι δῆθεν τόν διέταξε κάτι νά κάνει καί βιάζεται.

Τό ὅτι δέ δέν βαστᾶς νά σέ ἀτιμάσουν εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας. Ὁ Ἰησοῦς ἔγινε ἄνθρωπος καί ἀτιμάστηκε, ἀδελφέ! Μήπως ἐσύ εἶσαι ἀνώτερος ἀπό τόν Ἰησοῦ; Αὐτό εἶναι ἀπιστία καί πλάνη τῶν δαιμόνων. Ἄν εἶναι κάποιος πού θέλει νά ἀποκτήσει ταπείνωση, ἀφοῦ λέει «ὅτι θέλω» δέν μπορεῖ νά τήν ἀποκτήσει, ἄν δέν σκώσει προσβολές καί περιφρονήσεις.

Νά, ἄκουσες σχετικά μ' αὐτά πού ζήτησες. Μήν περιφρονήσεις τά λόγια μου, γιατί θά εἰσπράξεις τήν περιφρόνηση τοῦ ἑαυτοῦ σου ὡς καρπό τῆς ἴδιας τῆς συμπεριφορᾶς σου.

308

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ὅταν ἔρχονται κάποιοι στό Κοινόβιο, εἴτε κοσμικοί εἴτε Πατέρες, μου λέει ὁ λογισμός μου νά τούς ρωτήσω κάτι πού θά εἶναι γιά τήν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς μου ἢ γιά κάποιο ἄλλο συγκεκριμένο θέμα. Τί εὐλογεῖς, εἶναι σωστό νά τό κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αδελφέ, αὐτός πού πραγματικά μαθητεύει στό πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, δέν ἔχει καμμιὰ ἐξουσία νά κάνει τίποτα ἀπό μόνος του χάριν τοῦ ἑαυτοῦ του. Μπορεῖ νά τοῦ φαίνεται πώς θά ὠφεληθεῖ ἀπό τή συνομιλία του μέ τούς προσερχόμενους Πατέρες ἢ κοσμικούς, ὅμως παραβαίνει τήν ἐντολή πού λέει: «Ὅλα νά τά κάνεις μέ εὐλογία καί ὑπακοή»⁴⁸ (Σοφ. Σειρ. 32, 19). Καί τί περισσότερο θέλεις νά σοῦ πῶ ἀπ' αὐτό πού εἶπαν οἱ Πατέρες ὅτι «ἄν εἶναι κάποιοι πού λαλοῦν τό λόγο τοῦ Θεοῦ, ρώτησε τόν Ἀββά σου μέ ταπείνωση:

⁴⁸Ἐτσι, κόβοντας τό ἐμπαθές θέλημά του, ὁδηγεῖται στή μεταμόρφωση, στήν ἀπάθεια καί ἐν τέλει στή σωτηρία (πρβλ. Ἀββά Δωροθέου Ἔργα Ἀσκητικά, Ε' διδασκαλία, σελ. 169, Ἑκδ. «Ἐτοιμασία»).

ἢ ἀπέλθω; Καὶ ὁ λέγει σοι ποίησον μετὰ ἀναπαύσεως.

Ἐὰν δὲ καὶ διὰ χρεῖαν θέλης ἐρωτῆσαί τινα, ἢ μοναχὸν ἢ κοσμικόν, λέγεις τῷ Ἀββᾷ, κἄν δοκιμάσῃ, αὐτὸς ἐρωτᾷ ὁ θέλεις. Ἐὰν δὲ εἴπῃ σοι ἐρωτήσον σύ, τότε ἐρωτᾷς.

τθ΄

Ἐρώτησις

Ἐὰν δὲ μὴ θέλω ἐρωτῆσαι καὶ συμβῇ μέ τιιν αὐτῶν ἀπαντῆσαι, ἢ καὶ αὐτὸς ἐρωτήσῃ με περὶ πράγματος, πῶς κελεύεις χρῆσμαι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἴν τῇ ἀπαντήσῃ τῇ πρὸς τινα, ἕως ἀσπασμοῦ ἔστω ὁ λόγος σου. Καὶ λοιπὸν λέγε, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ὅτι εἰς ἀπόκρισιν ὑπάγω, καὶ ὕπαγε. Ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ σε περὶ πράγματος, ἐὰν οἶδας, εἰπὲ καὶ πάρελθε· ἐὰν δὲ οὐκ οἶδας, εἰπέ, οὐκ οἶδα, καὶ πάρελθε.

π΄

Ἐρώτησις

Ἐὰν δὲ εὖρῃ με καθήμενον ἢ καὶ ἐργαζόμενον καὶ συγκαθίσῃ, ἢ καὶ συντυχεῖν μοι βουληθῇ, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἴαν εὖρῃ σε πούποτε καθήμενον καὶ ἔλθῃ, εὐλογήθητι παρ' αὐτοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ ποίησον. Καὶ εἰπὲ αὐτῷ, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ σχεδὸν χερσὶν ἐὰν κρατήσῃ σε εἰπὲ αὐτῷ· συγχώρησόν μοι, ὅτι ἐντολήν ἔχω μὴ λαλῆσαί τιιν ἄνευ γνώμης τοῦ Ἀββᾶ· ἀλλὰ λέγω αὐτῷ, καὶ εἴ τι λέγει μοι ποιῶ. Ἐὰν δὲ καὶ ἐργαζομένου σου ἔλθῃ τις καὶ καθίσῃ, ὡς ἔχων ἐντολήν, φέρε σεαυτῷ πρόφασιν καὶ ἀνάστα.

τια΄

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ τί ἐσπιν ὁ λέγει ὁ ἄββας Ἡσαΐας ὅτι, μετὰ τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ξένου, ἐρωτήσον αὐτόν, πῶς ἔχεις, καὶ οὕτω σιώπα μετ' αὐτοῦ καθήμενος;

Ἄββά, θέλεις νά μείνω νά ἀκούσω ἢ νά φύγω; Καί αὐτό πού θά σοῦ πεῖ, αὐτό κάνε, ἔχοντας ἀναπαυμένη τήν καρδιά σου».

Ἄν τώρα θέλεις νά ρωτήσεις ἕνα μοναχό ἢ κοσμικό γιά κάποιο θέμα πού τό ἔχεις ἀνάγκη, ἀνάφερέ το στόν Ἄββά σου καί ἂν τό εὐλογήσει, ρωτᾷ ὁ ἴδιος αὐτό πού θέλεις. Ἄν σοῦ πεῖ ὅμως «ρώτησε σύ», τότε τό ρωτᾷς μόνος σου.

309

Ἑρώτηση

Ἄν ἐγώ δέν θέλω νά ρωτήσω, ἀλλά συμβεῖ νά συναντήσω κάποιον ἀδελφό καί μέ ρωτήσει γιά ἕνα θέμα, πῶς εὐλογεῖς νά φερθῶ σ' αὐτή τήν περίσταση;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὅταν συναντηθεῖς μέ ἕναν ἀδελφό, ὁ λόγος σου ἄς φτάνει μέχρι τόν ἀσπασμό! Καί μετά πές του «κάνε εὐχή γιά μένα γιατί πηγαίνω γιά ὑπόθεση τῆς Μονῆς» καί φύγε. Σέ περίπτωση δέ πού σέ ρωτήσει γιά κάποιο θέμα καί γνωρίζεις κάτι, πές το καί πῆγαινε. Ἄν δέν γνωρίζεις, πές του «δέν γνωρίζω» καί φύγε.

310

Ἑρώτηση

Ἄν ὅμως μέ βρεῖ νά κάθωμαι ἢ νά ἐργάζομαι καί καθίσει μαζί μου ἢ θελήσει νά συνομιλήσουμε, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ἄν σέ βρεῖ κάπου νά κάθεται καί ἔλθει, ζήτησέ του νά σέ εὐλογήσει καί κάνε ὅ,τι σοῦ ἔχω πεῖ. Πές δηλαδή σ' αὐτόν: «Κάνε εὐχή γιά μένα». Σέ περίπτωση δέ πού φτάσει ἀκόμη καί νά σέ κρατήσει ἀπό τά χέρια, πές του: «Συγχώρεσέ με, διότι ἔχω ἐντολή νά μή συνομιλήσω μέ κανέναν, χωρίς τήν εὐλογία τοῦ Ἀββά. Θά τοῦ τό ἀναφέρω καί ὅ,τι μοῦ πεῖ θά κάνω». Ἄν ἐργάζεσαι καί ἔλθει δίπλα σου καί καθίσει, βρές μιά πρόφαση ὅτι δῆθεν ἔχεις κάποια ἐντολή νά ἐκτελέσεις καί σῆκω ἐπάνω.

311

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Τί σημαίνει λοιπόν αὐτό πού λέει ὁ ἄββάς Ἡσαΐας «ἀφ' οὗ ἀσπαστεῖς τόν ξένον, ρώτησέ τον πῶς εἶσαι καί μετά νά καθίσεις μαζί του σιωπώντας»;

Ἀπόκρισις

Τὸ δέξασθαι ξένον καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἐρωτῆσαι αὐτὸν πῶς ἔχεις, καὶ τοῦ λοιποῦ καθίσαι μετ' αὐτοῦ σιωπῶντα, ἔγραψας ὅτι ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπε τοῦτο· ἀλλὰ γέροντι ἐρρέθη προβεβηκότε καὶ τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῷ μέτρῳ· ὁ δὲ ἀκριβὴς μαθητὴς, καὶ ἐπιποθὼν γενέσθαι μοναχός, φυλάττει ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν τοιούτων συντυχίων. Γεννῶνται γὰρ ἐξ αὐτῶν καταφρονήσεις, καυνότης, ἀνυποταξία καὶ ἡ δεινὴ παρρησία. Φησὶ δέ που ὅτι Ἰωάννης εἰς ταῦτα οὐ σχολάζει· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀμεριμνῆσαι ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου.

τιβ΄**Ἑρώτησις**

Ὁ λογισμὸς λέγει μοι· κόπον ἐφάπαξ τὰς συντυχίας καὶ ἀπαλλάσσει. Καὶ πάλιν λέγει μοι· κατὰ μικρὸν κόπον διὰ τὸ μὴ ξενισθῆναι τοὺς εἰδότας σε. Εἰπὲ οὖν μοι ποῖον βέλτιον;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Περὶ τοῦ ἐφάπαξ κόψαι καὶ κατὰ μικρὸν μικρόν, διὰ τὸ μὴ ξενισθῆναι τοὺς εἰδότας σε. Ἐὰν ἐφάπαξ κόψῃς, ἀμεριμνεῖς· ἐπεὶ πρόφασιν παρέχεις καὶ λογισμούς· πρόφασιν μὲν τοῦ λέγειν, ὅποτε ἐλάλησέ μοι τὸ πρῶτον λαλῶ αὐτῷ· λογισμοὺς δέ, ὅτι ἄρα τίποτε ἔχει κατ' ἐμοῦ ὁ ἀδελφὸς οὗτος ὅτι πρῶτον ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ καὶ ἄρτι οὐ λαλεῖ;

Θέλῃσον τὸ πρᾶγμα καὶ κατευοδοῖ ὁ Θεός.

τιγ΄**Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.**

Καὶ ἐπειδὴ ἐσθ' ὅτε τινὲς ἀσθενεῖς ἔρχονται εἰς τὸ κοινόβιον, δεόμενοι πινος ἐκ τοῦ Νοσοκομείου, καὶ ἐπετράβην ἐκ τοῦ Ἀββᾶ διαδοῦναι αὐτοῖς, καὶ ἐκ τούτου ἀναγκάζομαι αὐτοῖς συντυχεῖν, μὴ δοκῶ ἰδίῳ θελήματι

49. Ἄν ἡ λειτουργία τῆς διάκρισης μὲ πληρότητα ἦταν «δεδομένη» δέν θά εἶχαμε ἀνάγκη πνευματικῶν συμβούλων ἢ Γεροντάδων. Ὁ Μ. Βασίλειος ἀξιωματικά διδάσκει ὅτι «τὸ φιλαυτον ἄλλοι οἱ τὰς περὶ ἡμῶν αὐτῶν κρίσεις». Στὴν ἀπάντησή του αὐτὴ ὁ Ὁσιος ἐξειδικεύει καὶ ἐξατομικεύει ὅσα γενικά καὶ ἀπρόσωπα ἐννοοῦσε στὴν ἀρκή τῆς Ἑρωτήσεως σ'α' μὲ τὸ «πρὸς τὸ μέτρον τοῦ ἀνθρώπου λέγουσιν οἱ Γέροντες».

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εγραψες ὅτι ὁ ἀββάς Ἡσαΐας εἶπε: «Ὅταν δεχτεῖς τόν ξένο, μετά τόν ἀσπασμό, ρώτησέ τον πῶς εἶσαι καί κάθισε μαζί του σιωπώντας». Ναί, ἀλλά αὐτό τό εἶπε σ' ἓνα Γέροντα προχωρημένο στήν ἡλικία καί στά πνευματικά μέτρα⁴⁹. Ὁ μαθητής ὅμως πού ζεῖ μέ ἀκρίβεια καί ἔχει σφοδρό πόθο νά γίνει μοναχός, προφυλάσσει τόν ἑαυτό του ἀπό τέτοιες συντροφιές καί συνομιλίες. Διότι ἀπ' αὐτές προέρχονται καταφρονήσεις, ραθυμία, ἀνυποταξία καί ἡ φοβερή παρρησία. Κάποιοι δέ λένε ὅτι ὁ Ἰωάννης δέν ἀσχολεῖται μ' αὐτά. Διότι αὐτό εἶναι τό νά διακόψεις κάθε ἐπιζήμιο καί ἀγκώδη δεσμό μέ κάθε ἄνθρωπο.

312**Ἑρώτηση**

Μοῦ λέει ὁ λογισμός μου: Κόψε μιά γιά πάντα τίς συναντήσεις καί τίς συνομιλίες καί θά ἀπαλλαγῇς. Ὑστερα ὅμως μοῦ λέει: Κόψ' τες σιγά-σιγά, γιά νά μήν παραξενευτοῦν οἱ γνώριμοί σου. Πές μου ποιό εἶναι τό καλύτερο;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γιά τό θέμα τῶν συναντήσεων καί τῶν συνομιλιῶν, ἄν θά τίς κόψεις μιά γιά πάντα ἢ σιγά-σιγά, γιά νά μήν παραξενευτοῦν οἱ γνωστοί σου. Ἐάν τίς κόψεις μιά γιά πάντα, θά παραμείνεις ἀμέριμνος μιά γιά πάντα. Διαφορετικά, ἄν τίς κόβεις λίγο-λίγο, θά δημιουργήσεις σιτούς ἄλλους προφάσεις ἢ λογισμούς. Ὅταν λέω προφάσεις ἐννοῶ τό ἐξῆς: Θά λέει ὁ ἀδελφός ἀφοῦ μοῦ μίλησε μιά φορά, θά τοῦ μιλήσω καί ἐγώ. Καί ὅταν λέω «λογισμούς», ἐννοῶ ὅτι θά λέει: Ἄραγε, ἔχει κάτι μαζί μου ὁ ἀδελφός αὐτός, διότι προηγουμένως μοῦ μιλοῦσε, ἐνῶ τώρα δέν μοῦ μιλά.

Κατάβαλε τή θέλησή σου νά κόψεις παντελῶς τίς συναντήσεις καί τίς συνομιλίες καί ὁ Θεός θά σέ εὐλογήσει νά τό ἐπιτύχεις.

313**Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:**

Ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου μερικοί ἀσθενεῖς ἔρχονται στό Κοινόβιο καί ζητοῦν κάτι ἀπό τό Νοσοκομεῖο. Μοῦ ἔχει δώσει ὁ Ἀββάς εὐλογία νά τοὺς δίνω ὅ,τι χρειάζονται. Ἀλλά αὐτό τό γεγονός μέ ἀναγκάζει νά συναντηθῶ καί νά συνομιλήσω μαζί τους. Μήπως ὅμως μέσα σ'

ταῦτα ποιεῖν; Δῆλωσόν μοι, Πάτερ, καὶ εὖσαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα εὖρω ἐν αὐτοῖς ἀνάπαυσιν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Περὶ τῶν ἐρχομένων ἀσθενῶν καὶ δεομένων τινὸς τοῦ Νοσοκομείου, ἐὰν ἐπίσης δώσης σὺ πρᾶγμα οὐκ ἔχεις· ἐκελεύσθης γάρ. Ὁφείλεις δὲ σφόδρα προσέχειν μὴ ταύτῃ τῇ προφάσει ἐκκύσης μετὰ τινος τὴν ὁμίλιαν ἢ πλατύνεις τὴν συντυχίαν ἐκ τῆς χρείας, εἰ μὴ ὅτε χρεῖα ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ πράγματος ἢ ἀγορασίας. Καὶ τοῦτο πάλιν μέχρι τούτου προσέχων μὴ εὐρεῖν πρόφασιν τὸ κακὸν θέλημα.

Ταῦτα φύλαξον καὶ εὐρήσεις ἀνάπαυσιν.

τιδ΄

Ἑρώτησις

Ὁ λογισμὸς λέγει μοι ὅτι ἡ ἡσυχία πάντων ἐστὶν ἀναγκαιοτέρα, καὶ ὅτι συμφέρει σοι. Ἄρα καλῶς λέγει;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Η ἡσυχία τί ἐστίν, ἀλλ' ἢ τὸ συστεῖλαι πῶς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀπὸ δόσεως καὶ λήψεως καὶ ἀνθρωπαρεσκείας καὶ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν; Καὶ ὅτε δὲ ὁ Κύριος ἤλεγξε τὸν γραμματέα διὰ τὸν ἐμπεσόντα εἰς τοὺς ληστής, καὶ ἐπρωτότησεν αὐτόν, τίς ἐγένετο πλησίον; λέγει· «ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ». Πάλιν εἶρηκεν· «ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν». Εἰ οὖν ἔχεις ἅπασι ὅτι τὸ ἔλεος πλεῖον ἐστὶ τῆς θυσίας, εἰς τὸ ἔλεος κλῖνον τὴν καρδίαν σου· καὶ γὰρ ἡ πρόφασις τῆς ἡσυχίας φέρει εἰς ὑψηλοφροσύνην, πρὶν ὁ ἄνθρωπος κερδάνῃ ἑαυτόν, τοῦτ' ἐστὶν ἄμωμος γέννηται· τότε γὰρ ἡσυχία ἐστίν, ὅτι ἐβάστασε τὸν σταυρόν. Ἐὰν οὖν συμπαθήσης, εὐρίσκεις βοήθειαν· ἐὰν δὲ κρατήσης σεαυτόν, ὡς δῆθεν ὑπερναβῆναι τὸ μέτρον, τοῦτο μάθε, ὅτι καὶ ὁ ἔχεις ἀπώ-

50. «... Πρὶν ὁ ἄνθρωπος κερδάνῃ ἑαυτόν,...». Στὸ κείμενο ἔγινε μιά σημαντικὴ φιλολογικὴ ἀλλοίωσις. Ἡ νοηματικὴ συνάφεια ὥθησε τὴ σκέψη τοῦ διορθωτοῦ (ἀντιγραφέα;) στὸ ἐξῆς ἀτόπημα ἐξόδου τοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ κειμένου. Τὸ κείμενο γραμματικά καὶ συντακτικὰ εὐοδοῦται νὰ ἐνανέλθει στὴν ἐξῆς διατύπωση: «...πρὶν ἢ ὁ ἄνθρωπος κερδάνῃ ἑαυτόν, τοῦτ' ἐστὶ πρὶν ἄμωμος γέννηται...». Φυσικὰ αὐτὸ ἀποκαθιστᾷ καὶ τὴ νοηματικὴ ἐναρμόνισις. Ἡ χρῆσις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου τῶν ρημάτων γίνεσθαι ἢ γίνεσθαι καὶ κερδαίνω δέν συνάδει πρὸς τὴν παρενθετικὴ ἀξιωματικὴ πρότασις: «Ὁ ἄνθρωπος κερδίζει τὸν ἑαυτό του πρὶν...», ἔστω καὶ ἂν ἡ τοπικὴ συνάφεια πρὸς τὸ θέμα τῆς ὑψηλοφροσύνης παρέσυρε πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνσιν. Ἡ πραγματικὴ νοηματικὴ συνάφεια ἀναφέρεται στὴ νηπτικὴ θέσις: Ἡ πρόφασις τῆς ἡσυχίας εἶναι

αὐτές τίς συναλλαγές ἀναπαύεται καί τό δικό μου θέλημα; Κάνε σέ μένα φανερό τί ἀκριβῶς συμβαίνει στήν ψυχή μου καί προσευχήσου γιά μένα, ὥστε μέσα σ' αὐτή τή διακονία νά ἔχω ψυχική ἀνάπαυση.

Ἐπίκληση Ἰωάννου.

Σχετικά μέ τούς ἀσθενεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται καί ζητοῦν κάτι ἀπό τό Νοσοκομεῖο, ἂν ἐσύ τούς δώσεις, δέν κάνεις κάτι ἀπό δικό σου θέλημα, διότι σοῦ ἔδωσε ἐντολή ὁ Ἀββάς σου. Ὁφείλεις ὅμως νά προσέχεις πάρα πολύ μήπως, μέ τήν πρόφασιν αὐτή, ἀνοίξεις κουβέντα ἢ μακρύνεις τή συνομιλία περισσότερο ἀπ' ὅσο χρειάζεται, ἐκτός ἂν ὑπάρχει ἀνάγκη νά ρωτήσεις γιά κάποιο θέμα νοσηλευτικό ἢ οἰκονομικό. Ἀλλά καί αὐτό νά γίνει μέσα στά ὅριά του, προσέχοντας νά μή βρεῖ πρόφασιν καί εἰσχωρήσει τό κακό θέλημα.

Αὐτά νά φυλάγεις καί θά βρίσκεις μόνιμη ψυχική ἀνάπαυση.

314

Ἐρώτηση

Ὁ λογισμός μου μοῦ λέει ὅτι «ἡ ἡσυχία εἶναι πιά ἀναγκαία ἀπ' ὅλα καί συμφέρει τήν ψυχή σου». Ἄραγε, ἔτσι εἶναι ὅπως τό λέει;

Ἐπίκληση Ἰωάννου.

Τί εἶναι ἡσυχία; Δέν εἶναι τό νά συγκρατεῖ κανεῖς τήν καρδιά του ἀπό δοσοληψίας καί ἀνθρωπαρέσκειας καί ἀπό ὅποιες ἄλλες σχετικές παρενέργειες; Ἐπίσης, ὅταν ὁ Κύριος ἔλεγξε τό νομικό ἐκεῖνο γιά τόν ἄνθρωπον πού ἔπεσε στούς ληστές καί τόν ρώτησε «ποιός ἔγινε πλησίον γι' αὐτόν», δέν ἀπάντησε «αὐτός πού τοῦ ἔδειξε εὐσπλαχνία»; (Λουκ. 10, 37). Σέ ἄλλο δέ σημεῖο τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. 9, 13) ὁ Κύριος λέει: «Ἐλεος θέλω, ὄχι θυσία». Ἄν λοιπόν τό θεωρεῖς δεδομένο ὅτι ἡ εὐσπλαχνία καί ἡ συμπάθεια (ὡς γνήσιος καρπός τῆς Ἀγάπης) εἶναι ἀνώτερες ἀπό τή θυσία, πρὸς τήν Ἀγάπην στρέψε τήν καρδιά σου. Διότι ἡ πρόφασιν τῆς ἡσυχίας ὁδηγεῖ σέ ὑψηλοφροσύνη, προτοῦ ὁ ἄνθρωπος νά κερδίσει τόν ἑαυτό του⁵⁰, δηλαδή προτοῦ νά γίνει καθαρός καί ἁμώμος. Καί τότε εἶναι πού βρίσκει τήν ἡσυχία, διότι βάσταξε τό σταυρό⁵¹. Ἄν λοιπόν δείξεις ἀγάπην, θά βρεῖς βοήθεια. Ἄν ὅμως συγκρατήσεις τόν ἑαυτό σου, δῆθεν γιά νά ὑπερβεῖς τά ἀνθρώπινα μέτρα, τοῦτο σοῦ λέω ὅτι

κίνδυνος ὑψηλοφροσύνης γιά τόν ἄνθρωπον πού δέν ἔχει ὀλοκληρώσει τή διαδικασία τῆς ἀσκητικῆς «σταύρωσής» του..

51. Ἐδῶ ὁ ἀββάς Ἰωάννης, ὡς βαθύνους καί εὐρύνους, δίνει μιά πολύ σημαντική ἐρμηνεία τῆς

λεσας. *Μήτε οὖν ἔσω μήτε ἔξω, ἀλλὰ <μέσως> πορεύθῃτι, συνιῶν τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν.*

τιε΄

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Σαφήνισόν μοι, δέσποτα, πῶς μήτε ἔσω μήτε ἔξω, ἀλλὰ μέσως; Ἄρα μὴ φανεράς ἡμέρας διορίζειν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ φανεράς τῇ φροντίδι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Τὸ μήτε εἰς τὴν ἡσυχίαν θαρρεῖν, μήτε καταφρονεῖν ἐν τῷ περισπασμῷ, αὕτη ἐστὶν ἡ μέση ὁδὸς ἡ μὴ πίπτουσα, ἀλλ' ἔχειν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὴν ταπείνωσιν καὶ ἐν τῷ περισπασμῷ τὴν νῆψιν. Καὶ συστέλλων (ἴσ. ἐν τῷ συστέλλειν) τὸν λογισμόν οὐκ ἔστιν ὄρος ὥρας, πόσῳ μᾶλλον ἡμέρας. Ἀλλ' ὁφείλει τις φέρειν μετ' εὐχαριστίας τὰ ἐπερχόμενα· συμπάσχειν δὲ χρὴ πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κοινοβίῳ. Καὶ γὰρ ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου πληροῦ τοῦτ' ἔστιν, ἐάν τις θλίβηται, ἵνα συνθλιβῇ αὐτῷ, ἵνα παρακαλέσῃ αὐτόν, ἵνα παραμυθήσῃται αὐτόν· αὕτη γάρ ἐστὶν ἡ συμπάθεια, καὶ τὸ τοῖς ἀσθενέσι συμπάσχειν καὶ ταῖς θεραπαίαις αὐτῶν συνεργεῖν, καλόν. Εἰ γὰρ ὁ ἱατρὸς μισθὸν ἔχει φροντίζων τοῦ ἀσθενοῦς, πόσῳ μᾶλλον ὁ συμπάσχων εἰς πάντα τῷ πλησίον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ; Ἐὰν γὰρ μὴ τις εἰς πάντα συμπαθήσῃ, καὶ εἰς αὐτὸ ὁ συμπάσχει θέλημα οἰκεῖον πληρῶν εὐρίσκεται.

πισ΄

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἐκέλευσάς μοι περὶ τοῦ μέσως παρελθεῖν, καὶ ὅτε συμβαίνει με σχολάσαι καὶ εὐρεῖν εὐκαιρίαν τοῦ μικρὸν καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ μου, ὀκλήσιν πολλὴν ὑπομένω ἀπὸ τῶν ἐξ ἔθους ἐρχομένων ἀγαπητῶν μοναχῶν, ἢ καὶ κῶσμικῶν· καὶ ἐὰν φανῶ αὐτοῖς, θλίβομαι, καὶ ἐὰν μὴ θελήσω φανῆναι, ἀνάγκη ἐστὶ μεῖναι ἐν τῷ κελλίῳ μου καὶ ἐμποδίζεται ἡ χρεία τοῦ

ἡσυχίας. «Ἡσυχία, λέει, τί ἄλλο εἶναι ἀπὸ τὸ νὰ ἀπέχει κανεὶς καρδιακὰ ἀπὸ δοσοληψίας καὶ ἀνθρωπάρεσκα βιώματα»; Ἡ ἡσυχία εἶναι βίωμα βαθιὰ ἐσωτερικόν, δέν ἔχει σχέση μέ ἐξωτερικές συνθηκὰς. Καί τότε μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι ἔχει ἡσυχία, ὅταν βαστάξῃ τὸ σταυρὸ τῆς ἐμπάθειάς του. Δηλαδή ὅταν συνειδητοποιήσῃ τὴ μικρότητά του, τὴ βρωμίᾳ του καὶ ταπεινωθεῖ μπροστὰ στό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καί κατ' ἐπέκτασιν ἡσυχία, γιὰ τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη, εἶναι ἡ «κοίμηση», ἡ νέκρωσις τῶν παθῶν, ἡ ἀπάθεια. Χωρὶς αὐτὴν τὴν ἡσυχία, ἡ ἄλλη, ἡ ἐξωτερικὴ, ὀδηγεῖ στὴν ὑψηλοφροσύνη. Γιὰ τὸ λόγῳ αὐτὸ ἔχει πολλὰς φορές ἡ «ἐρημος» θρηνησῇ τίς «πλάνες» καπνοῖων ἐκ τῶν τροφίμων τῆς.

θά χάσεις καί ὅ,τι ἔχεις. Οὔτε λοιπόν στό ἕνα ἄκρο οὔτε στό ἄλλο, ἀλλά νά πορεύεσαι τή μέση ὁδῷ πού ἀνοίγεται μπροστά σου, κατανοώντας ποιό εἶναι τό θέλημα τοῦ Κυρίου, διότι βρισκόμαστε σέ δύσκολους καιρούς.

315

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἐξήγησέ μου, δέσποτα, πῶς τό ἐννοεῖς τό «οὔτε στό ἕνα ἄκρο, οὔτε στό ἄλλο, ἀλλά νά πορεύεσαι τή μέση ὁδῷ»; Ἄραγε, δέν πρέπει νά ἔχουμε ὁρισμένες μέρες γιά τήν ἡσυχία καί ὁρισμένες γιά τή μέριμνα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά μήν ἐμπιστεύεσαι ἀπόλυτα τήν πνευματική πρόοδό σου στήν ἡσυχία, οὔτε πάλι νά χαλαρώνεις τήν προσοχή σου εὐρισκόμενος στόν περισπασμό, αὐτή εἶναι ἡ μέση ὁδός, ἡ ὁποία σέ βοηθᾷ νά μήν πέφτεις καί νά κρατᾷς μέσα στήν ἡσυχία τήν ταπείνωση καί μέσα στόν περισπασμό τή νήψη. Καί ὁ χρόνος συγκέντρωσης τοῦ νοῦ δέν ὀρίζεται οὔτε προορίζεται μέ ὥρες καί πολύ περισσότερο μέ ἡμέρες. Ἐκεῖνο ὅμως πού πρέπει νά κάνει κανεῖς εἶναι νά σπκάνει μέ εὐχαριστία τά ἐπερχόμενα καί νά συμπάσχει μέ ὅλους στό Κοινόβιο, διότι ἔτσι ἐκπληρώνει τήν ἐντολή τοῦ Ἀποστόλου. Δηλαδή, ἂν κάποιος θλίβεται, νά θλίβεται καί αὐτός μαζί του, ὥστε νά τοῦ σταθεῖ στηρικτικά καί νά τόν παρηγορήσει. Γιατί αὐτή εἶναι ἡ ἀγάπη καί εἶναι καλό νά συμπάσχει μέ τούς ἀσθενεῖς καί νά συμβάλλει στό νά ἀναπαυθοῦν καθώς θά θεραπεύονται. Ἄν, σι' ἀλήθεια, ὁ γιατρός θά ἔχει μισθό, ἐπειδή φροντίζει τούς ἀσθενεῖς, πόσο μεγαλύτερο μισθό δέν θά ἔχει αὐτός πού συμπάσχει σέ ὅλα μέ τόν πλησίον κατά τή δύναμή του; Διότι ἂν κανεῖς δέν εὐσπλαχνίζεται τό συνάνθρωπό του σέ ὅλα, ἀλλά σέ μερικά, σημαίνει ὅτι καί σ' αὐτά πού τόν εὐσπλαχνίζεται ἐκπληρώνει κάποιο δικό του θέλημα (καί δέν ἔχει μοναδικό στόχο τήν ἀνάπαυση τοῦ ἀσθενοῦς).

316

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Μοῦ ὑπέδειξες νά πορεύομαι στή μέση ὁδῷ, στήν προηγούμενη ἀπόκριση, ἀλλά ὅταν καμμιά φορά συμβεῖ νά ξεφύγω ἀπό τόν περισπασμό καί νά βρῶ εὐκαιρία νά καθίσω λίγο στό κελλί μου, τότε ἐνοχλοῦμαι πολύ ἀπό τούς ἀγαπητούς μοναχοὺς καί κοσμικοὺς πού ἔχουν συνηθίσει νά μέ ἐπισκέπτονται. Ἄν θελήσω δέ νά παρουσιασῶ καί νά τοὺς μιλήσω, θλίβομαι. Ἄν πάλι δέν θελήσω, εἶμαι ἀναγκασμένος νά μείνω στό κελλί, γιά νά τοὺς ἀποφύγω καί ἀναφύονται ἕνα σωρό προβλήματα στό Νοσοκομεῖο.

Νοσοκομείου. Μὴ κελεύεις εἶπω ἐνὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐκεῖ μετ' ἐμοῦ, ἵνα, ὅτε μὴ φθάνω, ἔλθῃ αὐτὸς καὶ φροντίσῃ, ἢ πάντως ἀπέλθω;

Ταῦτα ὡς ἄνθρωπος λογίζομαι· ἐὰν δὲ δικαίωμα ᾖ ἐν τῷ λογισμῷ, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κρατεῖται καὶ μὴ τὸ ἐμόν, ὅτι τὸ ἴδιον οὐκ ἴσταιται, ἀλλ' εἰς ἀπώλειαν τελευτᾷ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ὅσον ὁ ἄνθρωπος κατάγεται εἰς ταπείνωσιν, προκόπτει. Τὸ μεῖναι σε ἐν τῷ κελλίῳ σου ἄπρακτόν σε ποιεῖ, ὅτι γίνῃ ἄθλιβος· καὶ ἐν τῷ ἀμεριμνήσαι πρὸ καιροῦ, ὁ ἐχθρὸς ἐτοιμάζει σοι ταραχὴν πλείω τῆς ἀναπαύσεως, ἵνα ἐνέγκῃ σε εἰπεῖν, εἴθε οὐκ ἐγεννήθην.

Περὶ δὲ τῆς ὁκλήσεως τῶν ἀνθρώπων, εἶπον οἱ Πατέρες· ἔστιν ἄνθρωπος ρέγκων εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ προσέκων φιλίαις τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ σὺ οὖν μὴ δῶς οὔτε λάβῃς μετ' αὐτῶν· καὶ οὕτως ἀλλοτριοῦνται σοι.

Καὶ περὶ τῆς διακονίας τοῦ ἀδελφοῦ· ἐὰν ποιῇ διὰ σαυτοῦ, σαυτῷ βοηθεῖς· ἐὰν δὲ δι' ἐκείνου, τὸ περισσὸν τοῦ κόπου σου καὶ τῆς εὐχῆς σου ἐκεῖνος λαμβάνει. Προεῖπόν σοι εἰς τὴν ἄλλην ἀπόκρισιν περὶ συμπαθείας, καὶ ἀγωνισαί εἰ πιστεύεις τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· «τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι»; Τοῖς κακουχομένοις συγκακουχούμενοι, ὥς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

τιζ'

Ἑρώτησις

Πῶς δύναμαι, Πάτερ, αἰτηθεῖς πρᾶγμα παρὰ τινος, μετὰ ἰλαρότητος παρασχεῖν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀμφιβάλλων; Ὡς γὰρ μετὰ βίας παρέχω εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ μου σκληρὰ καὶ ἀπίαντος.

Μήπως εὐλογεῖς νά πῶ σέ κάποιον ἀπό τούς ἀδελφούς, πού διακονοῦν ἐκεῖ μαζί μου, νά ἔρχεται αὐτός καί νά ἀντιμετωπίζει τὰ πράγματα, ὅταν ἐγώ δέν μπορῶ νά πάω; Ἡ ὁποσδήποτε ἐγώ πρέπει νά πάω;

Αὐτά τὰ σκέπτομαι ὡς ἄνθρωπος. Ἐάν ὑπάρχει κάποιο δικαίωμα στό λογισμό μου, ἄς ἐπικρατήσῃ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ὅχι τό δικό μου, διότι τό «ἴδιον θέλημα» δέν μένει, ἀλλά καταλήγει στήν ἀπώλεια.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οσο ὁ ἄνθρωπος κατεβαίνει πρὸς τήν ταπείνωση, τόσο προκόβει. Ἡ παρμονή σου στό κελλί δέν σοῦ ἀποδίδει καρπούς, διότι δέν ὑφίστασαι θλίψεις. Καί ὅταν ἀμεριμνεῖς στό κελλί, προτοῦ νά ἔλθῃ τό πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὁ ἐχθρός σοῦ ἐτοιμάζει ταραχή μεγαλύτερη ἀπό τήν ἀνάπαυση, γιά νά σέ ἀναγκάσει νά βαρυγκομήσεις καί νά πεῖς: «Καλύτερα νά μή γεννιόμουν»!

Γιά τούς ἀνθρώπους, πού συνθηθίζουν νά ἐνοχλοῦν μέ τίς ἐπισκέψεις τους, εἶπαν οἱ Πατέρες: «Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά βρίσκεται σέ ἐπιθανάτιο ρόγχο καί ὁ νοῦς του νά εἶναι στίς φιλίες τοῦ κόσμου τούτου»! Γι' αὐτό καί σύ νά μὴν ἔχεις δοῦναι καί λαβεῖν μ' αὐτούς καί ἔτσι θά ἀναγκαστοῦν νά ἀπομακρυνθοῦν.

Τώρα, ἂν πρέπει νά διακονεῖ ὁ ἀδελφός στή θέση σου. Ἄν κάνεις μόνος σου τό διακόνημα, ὅλος ὁ μισθός εἶναι δικός σου. Ἄν τό κάνεις μαζί μέ ἕναν ἄλλον, αὐτός θά λάβῃ ἕνα μέρος, τό μεγαλύτερο, ἀπό τόν κόπο σου καί ἀπό τήν εὐλογία σου. Σοῦ μίλησα καί στήν προηγούμενη ἐπιστολή γιά τήν ἀγάπη. Ἀγωνίσου λοιπόν, ἂν πιστεύεις στόν Ἀπόστολο πού λέει: «Ποιός ἀσθενεῖ καί δέν ἀσθενῶ; Ποιός σκανδαλίζεται καί δέν καίγομαι καί ἐγώ γιά τό πάθος του;» (Β' Κορ. 11, 29). Νά συμπάσχουμε μέ ὅσους πάσχουν, ἀφοῦ ὅλοι ἀνήκουμε στό ἴδιο σῶμα.

317

Ἐρώτηση

Πῶς μπορῶ, Πάτερ, ὅταν μοῦ ζητᾷ κάποιος ἕνα πράγμα νά τοῦ τό δώσω μέ ἱλαρό πρόσωπο, ἐφόσον τό ζῶ ὡς θέμα ἀρχῆς, νά ἀμφιβάλλω, γιά τό ἂν τό ἔχει ἀνάγκη; Καί ἀφοῦ τοῦ τό δίνω μέ βία, ἡ ψυχὴ μου παρουσιάζεται σκληρή, χωρὶς τούς χυμούς τῆς ἀγάπης.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἂν μάθης ὅτι ὁ αἰτῶν κατὰ χρεῖαν αἰτεῖ, δὸς αὐτῷ καίρων, ὥς ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ παρέχων· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἰλαρότης. Ἐὰν δὲ μάθης ὅτι οὐ χρεῖαν ἔχει, μὴ δῶς αὐτῷ, ἀλλ' εἰπέ, ἐντολὴν ἔχω ἐκ τοῦ Ἀββᾶ μὴ δοῦναι τίποτε τῷ μὴ χρεῖαν ἔχοντι, καὶ οὐκ ἔστι τοῦτο σκληρότης.

Ὁ Κύριος συνετίσσι σε.

τιη΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἀνέγγνων εἰς τὸ Ἀσκητικὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ εὔρον, ὅτι πᾶς ὃς ἂν ἔχη τι καὶ δώσῃ τινί, ἑαυτὸν μᾶλλον καὶ οὐκ ἑκεῖνον εὐηργέτησε κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, πῶς δύναται φυλάξαι αὐτήν;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο τὸ κεφάλαιον, τῷ κατὰ μόνας εἴρηται καὶ δυναμένῳ ἑαυτὸν κυβερνῆσαι μετὰ διακρίσεως· ὁ γὰρ ἐν τῷ κοινοβίῳ ὑπὸ Πατέρα ἐστί, καὶ οὐκ ἔχει ἐντολήν· καὶ οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχει ποιῆσαι τὸ ἴδιον θέλημα.

τιθ΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εὔρον ἐν τῷ Ἀσκητικῷ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὅτι ἀδύνατον μαθητὴν τοῦ Κυρίου γενέσθαι τὸν προσπαθῶς ἔχοντα πρὸς τι τῶν παρόντων ἢ ἀνεχόμενόν τινος τῶν καὶ ἐπ' ὀλίγον ἀφελκόντων αὐτὸν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ· χρεωστοῦσι δέ μοι οἱ συγγενεῖς μου μικρὸν λογάριον, καὶ θέλω [αὐτὸ] δοῦναι πτωχοῖς, καὶ τάχα οὐ θέλουσιν αὐτὸ παρασχεῖν, τί ποιήσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν διαπιστώσεις ὅτι αὐτός πού σοῦ ζητᾷ κάτι τό ζητᾷ ἀπό ἀνάγκη, δός του το μέ χαρούμενο πρόσωπο, σάν νά τοῦ δίνεις κάτι ἀπ' αὐτά πού ἀνήκουν στό Θεό. Καί μ' αὐτό τόν τρόπο θά βιώνεις (αὐτό πού θέλει ὁ Κύριος καί διδάσκει ὁ ἅγιος Ἀπόστολος ὅταν λέει)· «ἰλαρόν δότιν ἀγαπᾷ ὁ Θεός» (Β' Κορ. 9, 7). Ἄν ἀντιληφθεῖς ὅμως ὅτι δέν ὑπάρχει ἀνάγκη, μὴν τοῦ τό δώσεις, ἀλλά πές του: Ἔχω ἐντολή ἀπό τόν Ἀββά νά μή δίνω τίποτα σέ ὅποιον δέν ἔχει ἀνάγκη. Αὐτό δέν θεωρεῖται σκληρότητα.

Εἶθε ὁ Κύριος νά σέ φωτίζει ὥστε νά διακονεῖς μέ σύνεση τοὺς ἀδελφούς μας.

318**Ἑρώτηση**

Διάβασα στά «Ἀσκητικά» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καί βρῆκα τό χωρίο πού λέει: «Ὅποιος ἔχει κάτι καί τό δώσει σέ κάποιον ἄλλο, μᾶλλον τόν ἑαυτό του εὐεργετεῖ παρά ἐκεῖνον, κατὰ τήν ἐντολή τοῦ Κυρίου». Πῶς εἶναι δυνατόν νά τηρηθεῖ αὐτή ἡ ἐντολή ἀπό ἓναν κοινοβιάτη;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτό τό χωρίο ἔχει γραφεῖ γι' αὐτοὺς πού ζοῦν κατὰ μόνας καί ἔχουν τό δικαίωμα νά κυβερνοῦν μέ διάκριση τοὺς ἑαυτοὺς τους. Διότι αὐτός πού εἶναι στό Κοινόβιο εἶναι κάτω ἀπό Πατέρα, καί δέν ἔχει νά προβληματισθεῖ πῶς θά φυλάξει αὐτή τήν ἐντολή. Ἀλλωστε δέν ἔχει καμμιὰ ἐξουσία νά κάνει τό δικό του θέλημα.

319**Ἑρώτηση**

Ἀκόμη βρῆκα καί αὐτό στά «Ἀσκητικά» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου: «Ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά γίνει μαθητής τοῦ Κυρίου αὐτός πού ἔχει «προσπάθεια» σέ κάτι ἀπό τὰ παρόντα ἢ ἀνέχεται πράγματα πού τόν βγάζουν ἔξω, ἔστω καί ἐλάχιστα, ἀπό τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης μοῦ χρωστοῦν οἱ συγγενεῖς μου λίγα χρήματα, τὰ ὁποῖα θέλω νά τὰ δώσω στοὺς φτωχοὺς, ἀλλὰ αὐτοὶ ἀπ' ὅτι φαίνεται δέν θέλουν νά μοῦ τὰ δώσουν, τί νά κάνω;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Εὰν μὴ κόψῃς τὸ σαρκικὸν φρόνημα καὶ λάβῃς μικρὰν ἀναίδειαν κατὰ Θεόν, ἐμπίπτεις καὶ εἰς ἀνθρωπαρέσκειαν. Ὁ Θεὸς παράσχοι σοι δύναμιν ποιεῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ κατὰ πάντα. Ἀμήν.

ικ´**Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.**

Τί ἐστὶν ὃ λέγουσιν οἱ Πατέρες ἀσιώπητον, καὶ πῶς κατορθοῦται;

Ἀποκρίσις

Ως νομίζω, τὸ μὴ σιωπᾶν περὶ τῶν ἰδίων λογισμῶν· ὁ γὰρ σιωπῶν εἰπεῖν αὐτοῦ τοὺς λογισμοὺς, μένει ἀθεράπευτος· κατορθοῦται δὲ ἐν τῷ ἐπερωτᾶν περὶ αὐτῶν τοὺς πνευματικοὺς Πατέρας.

Ὡς λογίζομαι εἶπον τῷ ἀδελφῷ μου· εἰ δὲ σὺ κάλλιον αὐτὸ νοεῖς, ὁ Κύριος δώῃ σοι σύνεσιν τὴν παρ' αὐτοῦ, καὶ μοι τῷ ἐλαχίστῳ δούλῳ αὐτοῦ.

ικα´**Ἑρώτησις**

Τί ἐστὶν ὃ ἐδήλωσάς μοι, Πάτερ, ὅτι τὸν νήφοντα οὐδὲν βλάπτει ὁ ὕπνος;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Τοῦ φυλάσσοντος τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, κατὰ τὸν Ἰακώβ, ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ ὁ ὕπνος· καὶ ὅταν ἀρπάξῃ ὀλίγον, ὥς γρηγόρησις ἄλλου εὐρίσκεται ὁ ὕπνος· τὸ πῦρ γὰρ τῆς καύσεως τῆς καρδίας οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν κατενεχ-

52. Οἱ ἄνθρωποι σχέσεις εἶναι ἄθλημα σκαιοβοασίας. Ἡ ἰσορροπία καὶ ἡ ἐναρμόνισις δὲν εἶναι εὐκόλο· νὰ βρεθοῦν στή συμπεριφορὰ μας. Ἡ παρεμβατική στρατηγική τοῦ σατανᾶ εἶναι σημαντική. Μὲ τὸ αἶτημα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγένειας ὁδηγεῖ πολλές φορές τοὺς ἄνθρώπους σὲ ἐμπαθεῖς σχέσεις ἢ καὶ τοὺς αἰχμαλωτίζει σ' αὐτές. Γι' αὐτὸ ὁ Ἅγιος φθάνει στὸ σημεῖο νὰ εὐλογεῖ μὴ κάποια ἐλαφρῶς ἀναιδὴ συμπεριφορὰ κατὰ τοῦ κινδύνου τῆς ἀνθρωπαρέσκειας, ποὺ τροφοδοτεῖ θανάσιμα τὸν «παλαιὸ ἄνθρωπο»· «εἰ ἄνθρώποις ἤρεσκον, δούλος Χριστοῦ οὐκ ἂν ἦμην» (Γαλ. 1, 10).

53. Εἶναι βασικὴ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ μοναχοῦ νὰ ἀναφέρει τοὺς λογισμοὺς του στὸ Γέροντά του ἢ στὸν Πνευματικὸ (ὅπου ὑπάρχει τέτοια ἀναπλήρωση), θεσμοθετημένη ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴν πεῖρα, ἀλλὰ καὶ ἱερολογημένη μέσα στὴν ἱερὰ ἀκολουθία τῆς κουρᾶς. Ἡ «ἀποσιώπησις» λοιπὸν δὲν εἶναι ἐξηγηρητικὴ τῆς ἀσκητικῆς σιωπῆς, ἀλλὰ τῆς δαιμονικῆς δραστηριότητος. Γι' αὐτὸ καὶ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν ἀποβάλεις τό σαρκικό φρόνημα καί ἄν δέν λειτουργήσεις πρός τούς ἀνθρώπους μέ ὅση ἀναίδεια ἐπιτρέπει ἡ κατὰ Θεό ἀγάπη, τότε θά πέσεις καί σέ ἀνθρωπαρέσκεια⁵². Ὁ Θεός νά σοῦ δώσει δύναμη νά κἀνεις τό θέλημά Του σέ ὅλα. Ἀμήν.

320

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Τί εἶναι αὐτό πού οἱ Πατέρες τό ὀνομάζουν «ἀσιώπητον»⁵³ καί πῶς μπορεῖ κανεῖς νά τό ἐπιτύχει;

Ἀπόκριση τοῦ ἴδιου.

Οπως νομίζω, τό νά μήν κρατᾷ κάποιοι σιωπή γιά τούς λογισμούς του. Διότι αὐτός πού σιωπᾷ καί δέν ἀναφέρει τούς λογισμούς του, μένει ἀθεράπευτος. Μπορεῖ δέ νά κατορθώσει κανεῖς τό «ἀσιώπητον», ἄν ρωτᾷ γιά τούς λογισμούς του τούς πνευματικούς Πατέρες.

Ἀπάντησα στόν ἀδελφό μου ὅπως τό σκέφτομαι. Ἄν αὐτός ὅμως τό κατανοεῖ καλύτερα τό πράγμα, ὁ Κύριος νά δώσει τή δική Του σύνεση καί σ' αὐτόν καί σέ μένα τόν ἐλάχιστο δοῦλο Του.

321

Ἑρώτηση

Τί εἶναι αὐτό, Πάτερ, πού μοῦ ἔγραψες, ὅτι αὐτός πού ἔχει νήψη δέν βλάπτεται σέ τίποτε ἀπό τόν ὕπνο;⁵⁴

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ὕπνος φυγαδεύεται ἀπό ἐκεῖνον πού φυλάει τό ποίμνιό του, ὅπως συνέβη καί μέ τόν Ἰακώβ. Καί ὅταν τύχει λίγο νά τόν ἀρπάξει, ὁ ὕπνος αὐτός εἶναι ὅ,τι εἶναι ἡ ἐγρήγορση ενός ἄλλου. Διότι τό πῦρ τῆς καύσεως τῆς καρδιᾶς του δέν ἐπιτρέπει στόν ὕπνο νά τόν κατακυριεύει. Ἀλλῶστε συμ-

μειώνει ἢ ἀχρειώνει τίς προϋποθέσεις τῆς ἀδιάλειπτης προσευχῆς, ἀλλά καί συμβάλλει στή θανάσιμη ἀνατροπή τῆς ταπεινοφροσύνης.

54. Ὁ ὕπνος δέν εἶναι μόνο φυσικό φαινόμενο ζωτικῆς σημασίας γιά τή σωματική ὑπόστασή μας καί τήν ψυχοσωματική λειτουργία της. Εἶναι πρόβλημα ἀσκητικό καί πνευματικό καί ἀπαιτεῖ χαρισματική διάκριση ἢ ἐφαρμογή ὑπακοῆς γιά νά ἀντιμετωπισθεῖ μέ ἐπιτυχία. Ὁ ὕπνος πορίζει

θῆναι εἰς ὕπνον. Συμφάλλει γὰρ τῷ Δαβὶδ μελωδῶν, «φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον». Ὁ φθάνων τὸ μέτρον τοῦτο καὶ γευσάμενος τῆς γλυκύτητος αὐτοῦ, νοεῖ τὰ λεγόμενα· οὐ μεμέθυσαι γὰρ ὁ τοιοῦτος τῷ ὑλικῷ ὕπνῳ, ἀλλὰ χρῆται τῷ φυσικῷ.

τκβ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν αἰτήσῃ μέ τις εἰσελθεῖν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ποιῆσαι εὐκλήν ἢ ἐγὼ ἐν τῷ κελλίῳ μου, ἢ θελήσω βαλεῖν χεῖρα βοηθῆσαί τινι εἰς ἔργον, μέχρι τίνος δεῖ παραιτεῖσθαι ἢ φιλονεικεῖν; Ἐνθα δηλονότι οὐκ ἔστι παράβασις ἐντολῆς.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς κελλίον ἀδελφοῦ ἢ αὐτὸς εἰς τὸ κελλίον σου καὶ εἴπῃ σοι εὖζαι, ἕως τρίτου εἰπέ, συγχώρησον. Καὶ ἐὰν μετὰ τὸ τρίτον ἐμμεῖνῃ, τότε μετὰ ταπεινώσεως ποιήσον. Καὶ σὺ τρίτον εἰπέ· καὶ ἐὰν μὴ θελήσῃ, ἀφες· κακὴ γὰρ ἐστὶν ἡ φιλονεικία· καὶ περὶ παντὸς δὲ πράγματος· ἢ ἵνα βαστάξῃς πρᾶγμα παρὰ τινος ἢ ἵνα βάλλῃς χεῖρα, ἕως τρίτου παρακάλεσον· κἂν μὴ θελήσῃ, παῦσαι μετὰ εἰρήνης καὶ μὴ θλίψῃς αὐτόν.

Καὶ αὕτη ἐστὶν ἀληθινὴ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ· ἐν ἣ προέσχε σεαυτῷ ἐργάσασθαι ἀνυποκρίτως καθαρὰ καρδίᾳ, τοῦ Θεοῦ σου διδόντος χεῖρα καὶ βοηθοῦντος διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ. Ἀμήν.

τκγ΄

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

Ἐὰν φθάσῃ ἀγάπη καὶ δώσωσί μοι τὸ μέρος μου καὶ μὴ χρήζω αὐτὸ λαβεῖν, κελεύεις δέξασθαι με αὐτό, ἵνα μὴ δόξω κατ' ἐγκράτειαν μὴ λαμ-

φυσικὴς δυνάμεις στὸν ὀργανισμό μας, ἀλλὰ εὐκολα μετατρέπεται σὲ δαιμονικὸ ἐξοπλισμό. Τό ξεπέραςμα τῆς ἀνάγκης τοῦ φυσικοῦ ὕπνου εἶναι ἐπίτευγμα δυσχερέστατο, ἂν ὄχι καὶ σπάνιο. Αὐτὸ φανερώνεται στὰ ὅσα λέει ὁ Ὁσῖος καὶ στὴ διατύπωση: «Ἐγὼ καθεύδω καὶ ἡ καρδίᾳ μου ἀγρυπνεῖ».

55. Τὰ κοινὰ τραπέζια λέγονται «Ἀγάπες», τὰ ὅποια γίνονται ἀπὸ ἀγάπῃ καὶ προτρέπουν σὲ ἀγάπῃ καὶ ἐνότητα ὅσους συμμετέχουν σ' αὐτά (Βλέπε τὸν οἶκον τῆς ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου). (Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ).

56. Στὸν ἀσκητικὸ ἀγῶνα ἡ ἐγκράτεια εἶναι ὑποχρέωση. Μὰ ἡ καταπολέμηση τῆς κενοδοξίας εἶναι ἐπιδίωξη πρὸς μεγάλην σπουδαιότητα. Ἔτσι ὅπως διατυπώνεται τὸ ἐρώτημα ἐδῶ παρουσιάζει μιὰ προσπάθεια «ἐναρμόνισης» τῶν δύο στόχων. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου μᾶς καταπλήσσει:

ψάλλει μέ τό Δαβίδ μελωδικῶς: «Φώτισε τούς ὀφθαλμούς μου, μήπως καμμιά φορά μέ κυριέψει ὁ ὕπνος καί μέ βρεῖ ὁ θανατηφόρος ὕπνος τῆς ἁμαρτίας καί τῆς ἀπογνώσεως» (Ψαλμ. 12, 4). Αὐτός πού ἔφτασε σ' αὐτό τό μέτρο καί γεύτηκε τή γλυκύτητα αὐτῆς τῆς καταστάσεως, κατανοεῖ αὐτά πού σοῦ λέω. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός δέν αἰχμαλωτίζεται ψυχοσωματικά ἀπό τά πάθη καί τίς μέριμνες (ὥστε νά χάνει τή νηπτική δύναμη καί ἐμβέλειά του), ἀλλά ἔχει τή δύναμη νά περιορίζει ἀσκητικά καί αὐτή ἀκόμα τή χρήση τοῦ φυσικοῦ ὕπνου.

322

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος μοῦ ζητήσει νά μπῶ στό κελλί του γιά νά προσευκηθοῦμε ἢ ἐγώ τοῦ ζητήσω νά μπεῖ στό δικό μου κελλί ἢ θελήσω νά δώσω ἓνα χέρι βοηθείας σέ κάποιο διακόνημα, μέχρι ποιοῦ σημείου πρέπει νά ὑποχωρῶ ἢ νά φιλονεικῶ; Φυσικά, ἐννοῶ ἐκεῖ ὅπου εἶναι εὐλογημένο καί δέν παραβαίνεται κάποια ἐντολή.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α ν μπεῖς σέ κελλί ἀδελφοῦ γιά νά προσευκηθεῖτε ἢ αὐτός μπεῖ στό δικό σου καί σοῦ πεῖ «ἄρχισε ἐσύ τήν προσευχή», μέχρι τρεῖς φορές πές «συγχώρησον». Καί ἐάν, μετά τίς τρεῖς φορές ἐπιμένει, τότε μέ ταπεινώσῃ ἄρχισε τήν προσευχή. Καί σύ τρεῖς φορές πές το στόν ἄλλο. Καί ἂν δέν θελήσει, ὑποχώρησε, διότι ἡ φιλονεικία εἶναι κακή. Τό ἴδιο ἰσχύει σέ κάθε περίπτωση, δηλαδή ἢ γιά νά πάρεις κάτι πού βαστάζει ὁ ἄλλος ἢ γιά νά βοηθήσεις σέ κάποιο διακόνημα, μέχρι τρεῖς φορές παρακάλεσε. Ἄν δέν θελήσει ὁ ἄλλος, παῦσε μέ εἰρήνη καί μήν τόν πιέζεις καί τόν στενοχωρεῖς.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινή ὁδός τοῦ Θεοῦ. Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, νά ἐργάζεσαι ἀνυπόκριτα, μέ καθαρή καρδιά καί ὁ Θεός θά σοῦ δώσει τό χέρι Του καί θά σέ βοηθήσει μέ τή Χάρη Του. Ἀμήν.

323

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄν τύχει καί βρεθῶ σέ κοινή τράπεζα τῆς Ἀγάπης⁵⁵ καί μοῦ ξεχωρῖσουν τό μερίδιό μου, ἀλλά δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά τό πάρω, εὐλογεῖς μήπως νά τό κρατήσω, γιά νά μή φανῶ ὅτι τό κάνω ἀπό ἐγκράτεια⁵⁶ καί νά

«...ἐπεὶ γεννᾷται σοι κενοδοξίᾱ».

Δηλαδή καί τήν ὥρα πού θά παίρνεις τή μερίδα σου, μέ τό βίωμα ὅτι δέν θά τή φᾶς... καί ἄρα

βάνειν, καὶ ἀναλίσκω αὐτὸ τοῖς χρήζουσιν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἰ ἂν κρίζης ἐκ τῆς ἀγάπης, ἀδελφέ, λάβε· εἰ δὲ μήγε μὴ λάβῃς· ἐπεὶ γεν-
νᾷταί σοι κενοδοξία.

ικδ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ συμβαίνει ὅτε ποιῶ τοῖς ἀδελφοῖς ἀγάπην, καὶ ὡς δόξα μοι ἀκολουθεῖ, ἄρα κακὸν ἐστίν, ἵνα διὰ τοῦ Ἀββᾶ κρυπτῶς ποιῶ ἢ δι' ἐμαυτοῦ, γυμνάζομαι γὰρ οὕτως· πῶς δὲ ἐλευθερωθῇ τις, Πάτερ, τῆς δόξης ταύτης; Ὅτι καὶ διὰ τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν σπεύρεται τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἀπόκρισις

Τοῖς δυσὶ πράγμασιν ὀφείλεις προσέχειν, ὅτι ἔχουσι πρόφασιν εἰς κενοδοξίαν· ἀλλ' ὅμως τὸ διὰ τοῦ Ἀββᾶ ποιῆσαι ἐλαφρότερόν ἐστιν, ὅτι πρὸς ἑαυτὴν ἔχει ἡ καρδία σου τὴν πρόφασιν. Τὸ δὲ διὰ σεαυτοῦ, διπλοῦν ἔχει τὸν πόλεμον· οὐ μόνον ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ δὲ ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τῆς φιλοδοξίας καὶ κενοδοξίας, τῶν ἐξεληθόντων ἐστὶν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Κύριος παράσχοι σοι τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἔφθασες στὸ ἐπίπεδο νὰ κρίβεις τὴν ἀρετὴ σου καὶ ὅταν θὰ τὴ διαθέτεις στοὺς ἀνθρώπους τοῦ Νοσοκομείου, θὰ ἔχεις κίνδυνο νὰ κενοδοξήσεις ἀπὸ τό πῶς θὰ εἰσπράττουν αὐτὴ τὴν πράξη, τῆς ἐκκώρπισης τῆς μερίδας σου, σ' αὐτούς.

Εἶναι μιὰ Ἑρωταπόκριση πού φανερῶνει πῶς πρακτικὰ μαθαίνουμε τὴ διάκριση, ξεφεύγοντας καὶ τὴ δαιμονικὴ ἐκμετάλλευση τῆς ἀγαθῆς προαίρεσός μας, μέ τὴν ἀναφορά τοῦ λογισμοῦ στὸ Γέροντά μας. Διότι ὅπως βλέπουμε στὸ σχετικὸ λόγο τοῦ Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου στὴν Κλίμακα (Λόγος Δ', 28, Ἑκδ. Ἱερ. Μονῆς Παρακλήτου) ὁ σοφὸς Γέροντας εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ «βάζει τὸν ἕνα δαίμονα τῆς κενοδοξίας νὰ διώχνει τὸν ἄλλο» μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ μοναχοῦ (κενόδοξου), προστάσσοντάς τον ἐπιτακτικὰ, μῆροστά σ' αὐτούς ἀπὸ τοὺς ὁποίους θήρευε μάταια δόξα, νὰ κάνει μιὰ (θεωρούμενη) περιφρονητικὴ ὑπηρεσία, ἐνῶ στὴν Ἑρώτηση αὐτὴ ἔχουμε τό σατανὰ νὰ μᾶς παγιδεύει στὴν κενοδοξία ἐν ὀνόματι τῆς ἀποφυγῆς τῆς.

τό διαθέσω μετά στους νοσπλευόμενους στό Νοσοκομεῖο; Ἡ δέν τό εὐ-
λογεῖς καθόλου;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν σοῦ εἶναι ἀπαραίτητο νά πάρεις τό μερίδιό σου ἀπό τήν κοινή τράπεζα
τῆς Ἀγάπης, πάρ' το. Ἄν ὄχι, μήν τό πάρεις, διότι ἔτσι θά σοῦ ἔλθει
κενοδοξία.

324

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἐπειδή συμβαίνει νά μοῦ ἔρχεται κενοδοξία, ὅταν ἀπό ἀγάπη κάνω
κάποιο καλό ἢ δίνω κάποια βοήθεια στους ἀδελφούς, ἄραγε εἶναι κακό νά
τό κάνω κρυφά μέσω τοῦ Ἑγουμένου ἢ νά κινουμαι ἀπό μόνος μου; Διότι
μ' αὐτόν τόν τρόπο δοκιμάζομαι ἀλλά καί ἀσκοῦμαι στό θέμα τῆς κενοδο-
ξίας. Ὅμως πῶς μπορεῖ, Πάτερ, νά ἐλευθερωθεῖ κανεῖς ἀπ' αὐτήν, διότι καί
ἀπό ἀριστερά καί ἀπό δεξιά σπέρνεται καί φυτρώνει στήν ψυχή τοῦ
ἀνθρώπου⁵⁷.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Καί στίς δύο περιπτώσεις ὀφείλεις νά προσέχεις διότι μπορεῖ νά σοῦ γί-
νουν ἀφορμή γιά κενοδοξία. Τό νά δίνεις ὅμως ἐλεημοσύνη μέσω τοῦ
Ἑγουμένου εἶναι λιγότερο βαρὺ γιά σένα, γιατί ἡ καρδιά σου ψάχνει νά
βρεῖ ἀπό μόνη της πρόφασιν γιά κενοδοξία. Ἐνῶ ἄν κάνεις μόνος σου τήν
ἐλεημοσύνη ἔχεις διπλό πόλεμο. Ὅχι μόνο ἀπό τήν καρδιά σου, ἀλλά καί ἀπό
τούς ἀνθρώπους.

Νά ξέρεις δέ ὅτι ἡ ἀπελευθέρωση ἀπό τή φιλοδοξία καί τήν κενοδοξία ἀ-
νήκει σ' ἐκείνους πού ἐλευθερώθηκαν ἀπό τόν παλαιό ἄνθρωπο.

Εἶθε ὁ Κύριος νά σοῦ χαρίσει αὐτή τήν ἐλευθερία ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, στόν
Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

57. Τό νά ξέρομε, νά ἔχουμε τήν «ψιλή» γνῶση ὅτι ὁ σατανάς μᾶς πολεμáει καί ἀπό τά δε-
ξιά καί ἀπό τά ἀριστερά παραμένει «ἄνευ σημασίας», ἄν δέν χαριτωθοῦμε νά νεκρώσουμε τόν
«παλαιό ἄνθρωπο». Συχνά στό ἐξομολογητήριο ὁ Πνευματικός ἀντιμετωπίζει ἕνα τέτοιο ἐρώτη-
μα. Ρωτοῦν οἱ ἐξομολογούμενοι: Καί πῶς μπορῶ νά ἀπαλλαγῶ ἀπ' αὐτό τό πάθος; Ὅποιαδή-
ποτε «θεωρητική» ὑπόδειξη μεθόδων παραμένει ἄκαρπη. Καί αὐτό ὀφείλεται στό ὅτι ἐμεῖς, οἱ μὴ
ἀναγεννημένοι ἄνθρωποι, ἐνοχλοῦμαστε μέν ἀπό τίς δραστηριότητες τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου»,
τήν ἐκδήλωση δηλαδή τῶν παθῶν καί θέλουμε δῆθεν νά τά ἀποβάλλουμε, ἀλλά προστατεύουμε,
ζωογονοῦμε καί αὐξάνουμε ὡς γίγαντα τόν «παλαιό ἄνθρωπο», ὁπότε νυγμαχοῦμε ὡς «ἀέρα δέ-
ροντες».

ΤΚΕ΄

Ἑρώτησις

“Ὅτε κλείω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐν ταῖς συνάξεσι συνάγονται οἱ λογισμοί· ἄρα καλὸν ἐστὶν ἢ μὴ τι δοκῶ ξένον ποιεῖν ἐπὶ τοὺς συμπαρισταμένους ἀδελφούς καὶ σκανδαλίζονται;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἴαν ὅλως ἐν τῷ κλείειν τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐν ταῖς συνάξεσι συνάγονται οἱ λογισμοί σου διὰ τὸν Θεόν, μὴ ψηφίσῃς τινάς· κἄν, ὥς εἶπας, δόξης ποιεῖν τι ξένον παρὰ τοὺς συμπαρισταμένους σοι ἀδελφούς.

ΤΚΣ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ βιβλία ἔχω ἰδικά, καὶ ὁ λογισμὸς λέγει μοι, δοῦναι αὐτὰ τῷ κοινοβίῳ καὶ ἀμεριμνῆσαι, ὅποτε κοινὰ ἐστί τὰ τοῦ κοινοβίου, καὶ ἑκάστω δίδοται ἐν αὐτοῖς ἀναγινώσκειν. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἱματίων τὸ αὐτὸ λογίζομαι. Εἶπέ μοι, Πάτερ, εἰ οὕτω δεῖ ποιῆσαι καὶ τίνα ὀφείλω κρατῆσαι ἱμάτια διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἰ ἀποκτήσασθαι αὐτὰ θέλεις, καλὸν ἐστὶν οὕτω ποιῆσαι ὥς εἶπας δοῦναι αὐτὰ ἐν τῷ κοινοβίῳ· ὅλα γὰρ τὰ τοῦ κοινοβίου, τοῦ Θεοῦ εἰσι. Περὶ δὲ ὧν χρῆζεις ἱματίων ἔχε εἰς λόγον τοῦ χειμῶνος, δύο κολόβια στερεὰ καὶ ἐν λεβητωνάριον, καὶ εἰς τὸ θέρος δύο κολόβια ἐλαφρὰ καὶ ἐν λεβητωνάριον· καὶ πάλιν τῷ χειμῶνι θωράκιον, ὅταν γίνηται πάνυ ψύχρα· ἐὰν δὲ οὐ γίνηται, τὸ κουκούλιον. Καὶ μανδύα δύο· ἐν χειμερινὸν καὶ ἐν θερινόν. Καὶ δύο σκεπά-

58. «Κοινωνίαν γὰρ βίου τελεωτάτην ἐγὼ καλῶ, ἐν ἣ κτήσεως μὲν ιδιότης ἐξῶρισται, γνώμης δὲ ἐναντιώσεως ἀπελήληται, ταραχὴ δὲ πᾶσα, καὶ φιλονεικία, καὶ ἔριδες ἐκ ποδῶν ἐστίκασιν κοινὰ δὲ τὰ σύμπαντα, ψυχαί, γνῶμαι, σώματα, καὶ ὅσοις τὰ σώματα τρέφεται καὶ θεραπεύεται κοινὸς ὁ Θεός, κοινὸν τὸ τῆς εὐσεβείας ἐμπόρευμα, κοινὴ ἡ σωτηρία, κοινὰ τὰ ἀγωνίσματα, κοινοὶ οἱ πόνοι, κοινοὶ οἱ στέφανοι, εἰς οἱ πολλοί, καὶ ὁ εἷς οὐ μόνος, ἀλλ’ ἐν πλείοσι».
(Μ. Βασιλείου Ἀσκητ. διατάξεις Migne P.G. 31, στίχ. 1381).

59. Ἀπὸ τὸ κείμενο παίρνουμε πληροφορίες γιὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ μοναχοῦ γύρω στὸν 6^ο αἰῶνα πού ἔζησε ὁ ἁββάς Ἰωάννης. Ἐπίσης πλήρη τὴν ἐνδυμασία τοῦ μοναχοῦ ἀναφέρει ὁ μαθητὴς του, ὁ ἁββάς Δωρόθεος, στὸν ὁποῖο ἀπευθύνεται ἡ παρούσα ἐπιστολή, στὰ «Ἔργα

325

Ἑρώτηση

Ὅταν κλείνω τὰ μάτια μου στίς Ἐκκλησιαστικές Συνάξεις, ἐλέγχω νηπτικά τούς λογισμούς μου καί τούς ἐναρμονίζω μέ τήν προσευχή. Ἄραγε, εἶναι καλό αὐτό πού κάνω ἢ μήπως φανῶ ὅτι παρουσιάζω κάτι παράξενο στούς συμπροσευχόμενους ἀδελφούς καί τούς σκανδαλίζω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν, κλείνοντας τὰ μάτια σου, στίς Ἐκκλησιαστικές Συνάξεις, ἐλέγχεις νηπτικά τούς λογισμούς σου καί ὁ νοῦς μένει στό Θεό, μήν ὑπολογίσεις κανέναν. Ἔστω καί ἄν, ὅπως εἶπες, φανεῖς ὅτι κάνεις κάτι παράξενο γιά τούς ἀδελφούς πού συμπροσεύχονται κοντά σου.

326

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἐχω βιβλία δικά μου καί μοῦ λέει ὁ λογισμός μου νά τά δώσω στό Κοινόβιο, γιά νά εἶμαι ἀμέριμνος. Αὐτά τὰ βιβλία τότε θά εἶναι κοινά γιά ὅλους καί θά δίνονται σ' ὅποιον τά ζητήσει γιά νά τά διαβάσει. Σκέφτομαι ἐπίσης νά δώσω καί τὰ ἐνδύματά μου. Πές μου ὅμως, Πάτερ, ἄν πρέπει καί τό εὐλογεῖς νά προβῶ σ' αὐτές τίς ἐνέργειες. Καί προσδιόρισέ μου τί ἐνδύματα εἶναι εὐλογημένο νά κρατήσω γιά τήν ἀσθένεια τοῦ σώματός μου.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν σκέφτεσαι νά διαθέσεις τὰ βιβλία σου καί τὰ ἐνδύματά σου, εἶναι καλό νά κάνεις αὐτό πού εἶπες, νά τά δώσεις στό Κοινόβιο. Γιατί, πραγματικά, ὅλα ὅσα εἶναι στό Κοινόβιο ἀνίκουν στό Θεό⁵⁸. Ὅσο γιά τὰ ἐνδύματα πού πρέπει νά ἔχεις, κράτησε γιά τό χειμῶνα δύο κολόβια χοντρά καί ἓνα τρίχινο χιτώνα. Καί γιά τό καλοκαίρι δύο κολόβια ἐλαφρά καί ἓνα χιτώνα. Ἐπίσης γιά τό χειμῶνα κράτησε ἓνα περιώμιο (μπέρτα ἀνδρική κοντή), σέ περίπτωση πού κάνει πολύ κρύο καί τό κουκούλιο, ἄν τό κρύο δέν εἶναι πολύ. Κράτα δύο μανδύες⁵⁹, ἓνα χειμερινό καί ἓνα καλοκαιρινό καί δύο σκεπάσματα, ἓνα βαρύ

⁵⁸ Ἀσκητικά, Α' διδασκαλία σελ. 96, Ἑκδ. Ἑτοιμασία».

⁵⁹ Ὁ ἄββάς Δωρόθεος καί ὁ ἄββάς Ἰωάννης, ὁ προφήτης, ἀναφέρουν τὰ ἐξῆς ἐνδύματα γιά τό μοναχό: 1) Τό κολόβιον (μανδύας χωρίς μανίκια) 2) Τό λεβητωνάριον (χιτώνας τρίχινος, τό

σματα ὁμοίως, ἐν βαρὺ καὶ ἐν ἐλαφρόν· ἔχε καὶ τὸ τρίκινον καὶ τὸ προσκεφαλίδιον· χρήζεις γὰρ αὐτῶν. Περὶ δὲ λανάτου, εἰς δὲ αὐτοῦ, κράτει αὐτό. Καὶ εἰς ἔλθῃ σοι ἱμάτιον καὶ χρήζεις αὐτοῦ, κράτει αὐτό καὶ δὸς αὐτῷ αὐτοῦ τὸ παλαιὸν τῷ Ἀββᾶ· εἰς δὲ οὐ χρήζεις τοῦ ἐρχομένου, ὡσαύτως δὸς αὐτό τῷ Ἀββᾶ.

Ὁ Κύριος ἐνδυναμῶσαι σε τοῦ ἀκοῦσαι καὶ ποιῆσαι. Αὕτη ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν προκοπὴ καὶ διόρθωσις.

ΤΚΖ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν διακονίαν ταύτην τοῦ Νοσοκομείου ἐδοκιμάσατέ με εἶναι, δὴλῶσόν μοι, Πάτερ, εἰ ὀφείλω ἀναγινώσκειν ἱατρικά τινα καὶ ἐπιτηδεύειν αὐτὰ δι' ἑμαυτοῦ ἢ μᾶλλον ἀμεριμνήσω ἀπὸ τῶν τοιούτων, ὡς περισπώντων τὸν νοῦν καὶ ἐκφύγῃ αὐτά, μήπως καὶ ὡς νήφοντί μοι γεννήσωσι κενοδοξίαν· ἀρκούμενος οἷς οἶδα λόγοις· καὶ ποιῶν ὅσα δι' ἐλαίου καὶ πυριῶν καὶ ἐπιχρισμάτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπλῶς, εἰς ᾧ καὶ οἱ μὴ ἀναγινώσκοντες ἐπιχειροῦσι. Τί οὖν ποιήσω; Τρέμει γὰρ ἡ καρδίᾳ μου εἰς τὴν διακονίαν ταύτην, μήπως ἀμάρτω ἐν αὐτῇ καὶ πρὸς τοῖς πάθεσι καὶ ἄλλας ἀμαρτίας πορίσωμαι.

Ἀπόκρισις τοῦ μεγάλου Γέροντος.

Επειδὴ οὕτω ἤλθομεν εἰς τελειότητα, ἵνα τελείως ἀπαλλαγῶμεν τῆς αἵμαλωσης τῶν παθῶν, συμφέρει μᾶλλον ἀδολεσχεῖν εἰς τὰ ἱατρικά ἢ γὰρ εἰς τὰ πάθη, ἀλλ' οὐκ ὀφείλομεν ἔχειν εἰς αὐτὰ τὴν ἐλπίδα, ἀλλ' εἰς τὸν θανατοῦντα καὶ ζωοποιοῦντα Θεόν, τὸν λέγοντα· «πατάξω, καὶ γὰρ ἴασομαι». Ἀναγινώσκων οὖν αὐτὰ ἢ καὶ ἐρωτῶν τινας περὶ αὐτῶν, μὴ ἐπιλάβῃ ὅτι ἄνευ Θεοῦ ἴασις οὐ γίνεται τι. Ὁ ἐπιβάλλων οὖν ἑαυτόν, ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλειν ὀφείλει καὶ βοηθεῖ αὐτῷ. Ἡ ἱατρικὴ τέχνη οὐ κωλύει τινὰ θεοσεβεῖν, ἀλλ'

μετέπειτα ζωστικό) 3) Τὸ κουκούλιον 4) Τὸ πολυσταύρι 5) Ἡ ζώνη 6) Τὸ θωράκιον (μπέρτα - περιώμιον) 7) Ὁ μανδύας (ἐπανώρασος μέ μανίκια).

Ἀξιοπρόσεκτη καὶ συγκινητικὴ εἶναι ἡ διάκρισις, ἡ στοργὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Γέροντος στὸ νὰ ἔχει ὁ ἀδελφός χειμωνακικά καὶ καλοκαιρινὰ ἐνδύματα. Δὲν θὰ περίμενε κανεὶς ἀπὸ ἑναν ἐγκλειστο μιά τέτοια εὐαισθησία καὶ κατανόησι. Ἀπὸ ἑναν ἄνθρωπο ποῦ «ἠρπάζετο εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ» καὶ ξεκνοῦσε ἀκόμα καὶ τὴν τροφὴν τοῦ ἀπὸ τῆς γλυκύτητος τῆς Θεῆς παρουσίας, νὰ ἔχει μιά τέτοια συγκατάβασις στὰ τόσο μικρά καὶ εὐτελή. Ἀλλὰ στὸν Ἀββᾶ εἶχε σκηνώσῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ποῦ χαρίζει στὸν ἄνθρωπο τὴν τέλεια ἀγάπη, τὸ φωτισμὸς, τὴ γνῶσις, τὴ συμπύκνωση, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν ἄλογον κτίσι. «Μοναχὸς ἐστὶ καρδίᾳ καιομένη ὑπὲρ πάσης κτίσεως, ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὀρνέων καὶ τῶν ζῶων καὶ τῶν δαιμόνων καὶ ὑπὲρ παντός κτίσματος» (Ἰσαάκ Σύρου, Ὅλα τὰ Εὐρεθέντα Ἀσκητικὰ λόγ. ΠΑ΄, σελ. 316, Ἐκδ. Σπανοῦ).

60. Εἶναι πειρασμός, πολλές φορές ἔντονος, ὅταν ὁ σατανὰς ἢ τὰ πάθη τοῦ μοναχοῦ τὸν πεί-

καί ἕνα ἑλαφρύ. Κράτησε καί τό τρίκινό σου σκέπασμα καί τό προσκέφαλο, διότι τά χρειάζεσαι. Ὅσο γιά τό μάλλινό σου σκέπασμα, ἂν νομίζεις πώς τό χρειάζεσαι, κράτα το καί αὐτό. Ἄν τύχει καί σοῦ χαρίσουν κάποιο ἐπανωφόρι καί τό χρειάζεσαι, κράτησέ το καί δώσε ἀντί γι' αὐτό τό παλιό σου στόν Ἀββά. Ἄν ὅμως δέν ἔχεις ἀνάγκη ἀπό καινούριο ἐπανωφόρι, δώσ' το στόν Ἀββά.

Εἶθε ὁ Κύριος νά σέ δυναμώσει ὥστε ὅσα σοῦ λέω νά τά ἀκούσεις καί νά τά κάνεις πράξη, διότι αὐτή εἶναι ἡ κατά Θεό προκοπή καί διόρθωση.

327

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τό μεγάλο Γέροντα:

Ἐπειδή μέ κρίνατε κατάλληλο νά εἶμαι στή διακονία αὐτή τοῦ Νοσοκομείου, κάνε φανερό σέ μένα, Πάτερ, ἂν εἶναι εὐλογημένο νά μελετῶ ἱατρικά βιβλία καί νά τά ἐφαρμόζω μέ δική μου εὐθύνη. Ἦ εἶναι καλύτερα νά ἀμεριμνήσω ἀπ' ὅλα τά παρόμοια καί σχετικά, ἀφοῦ ἀποσποῦν τό νοῦ καί νά τά ἀποφύγω; Διότι πρέπει νά σκέπτομαι μήπως μοῦ φέρουν κενοδοξία, ἐφόσον εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀγρυπνῶ γιά ἕνα τέτοιο ἐνδεχόμενο. Μήπως δηλαδή εἶναι καλύτερο νά ἀρκεστῶ σέ ὅσα γνωρίζω καί νά κάνω ὅ,τι μπορῶ μέ τό λάδι, τά ζεστά, τίς ἀλοιφές καί ὅλα τά παρόμοια, ὅσα προσφέρουν καί ἐκεῖνοι πού δέν ἐπικειροῦν νά μελετήσουν ἱατρικά βιβλία; Τί νά κάνω; Διότι τρέμει ἡ καρδιά μου στή διακονία αὐτή, μήπως πέσω σέ κάποιο λάθος καί προσθέσω στίς ἁμαρτίες πού προέρχονται ἀπό τά πάθη μου καί ἄλλες ἁμαρτίες.

Ἀπόκριση τοῦ μεγάλου Γέροντα, Βαρσανουφίου.

Ε'πειδή δέν φθάσαμε ἀκόμη στήν τελειότητα γιά νά ἀπαλλαγοῦμε ἐντελῶς ἀπό τήν αἰχμαλωσία τῶν παθῶν, συμφέρει μᾶλλον νά καταγινόμαστε μέ τήν ἱατρική παρά μέ τήν ἐμπάθεια⁶⁰. Ἀλλά δέν πρέπει νά στηρίζουμε σ' αὐτή τήν ἐλπίδα μας, παρά μόνο στό Θεό, πού θανατώνει καί ζωοποιεῖ καί ὁ Ὅποιος λέει: «Ἐγώ θά χτυπήσω μέ τήν ἀρρώστια καί ἐγώ θά δώσω καί τή θεραπεία» (Δευτ. 32, 39). Μελετώντας λοιπόν τά ἱατρικά βιβλία ἢ ἐρωτώντας κάποιους εἰδήμονες γι' αὐτά, νά μήν ξεχνᾷς ὅτι χωρίς τό Θεό δέν γιαιτρεύεται κανείς. Ἐκεῖνος λοιπόν πού ἀφοσιώνεται σ' αὐτά, ὀφείλει νά τό κάνει στό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ καί θά λάβει βοήθεια. Ἡ ἱατρική τέχνη δέν ἐμποδίζει κάποιο νά

σουν ὅτι πρέπει νά «ἀσχολεῖται μέ τά πνευματικά, γιά νά γίνει πνευματικός»! Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου εἶναι ἀποστομωτική: «Ἡ ἱατρική τέχνη (ἡ νοσηλευτική) οὐ καλύει τινα θεοσεβεῖν!... ἔχε αὐτήν ὡς τὰ ἐργόχειρα τῶν ἀδελφῶν».

Στόν κόσμο λένε: «Οἱ ἄνθρωποι δημιουργοῦν τίς περιστάσεις καί ὅχι οἱ περιστάσεις τούς

ἔχε αὐτὴν ὡς τὰ ἐργόχειρα τῶν ἀδελφῶν.

Μετὰ φόβου Θεοῦ ποίει ὁ ποιεῖς καὶ φυλάττη εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

την ’

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἄλλοτε μοι εἶπας, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ κόπτει τις τὸ ἴδιον θέλημα, ἐν τῷ μὴ φιλονεικῆσαι στήσαι τὸν ἴδιον λόγον· τί οὖν, Πάτερ, ὅτι προσφέρω πρᾶγμα ἀρρώστῳ ὡς ὠφέλιμον καὶ πολλάκις βλάπτει αὐτὸν καὶ θλίβομαι, ὡς θέλημα ἐν τούτῳ στήσας.

Καὶ πάλιν βλέπω ὅτι ὅλην τὴν ἡμέραν ἐν τῷ περισπασμῷ εἰμι καὶ οὐ συγκωροῦμαι σχεδὸν μνημονεύσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν ὀκλοῦμαι ὑπὸ τῆς γαστριμαργίας. Εἰπὲ οὖν μοι, τί ποιήσω; Πιστεύω γὰρ ὅτι ἔνθεν μοί ἐστιν ἡ σωτηρία.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ε’ὰν νομίζων, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο συμβάλλεται τοῖς ἀσθενοῦσιν, ἰστάς τὸν σὸν λόγον καὶ συμβῇ ἐκ τούτου βλάβη αὐτοῖς, ὁ Θεὸς προσέχων τῇ καρδίᾳ σου οὐ κατακρίνει σε. Οἶδε γὰρ ὅτι θέλων ὠφελῆσαι ἔβλαψας. Ἐὰν δέ τις ἔμπειρος εἶπῃ σοι καὶ καταφρονήσης ἀκοῦσαι αὐτοῦ, ὑπερφηανία ἐστὶ καὶ θέλημα.

Πολλοὶ ἀκούουσιν αἰεὶ περὶ πόλεως καὶ συμβαίνει εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν μὴ γινώσκοντας, ὅτι αὕτη ἐστίν. Ἀδελφέ, ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν μνήμην εἰ τοῦ Θεοῦ καὶ οὐ γινώσκεις; Τὸ γὰρ ἔχειν ἐντολὴν καὶ σχολάσαι φυλάξαι αὐτήν, καὶ ὑποταγὴ ἐστὶ καὶ μνήμη Θεοῦ. Καὶ καλῶς εἶπῃ σοι ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης, ἔκβαλε πρῶτον τὰ φύλλα καὶ κελεύσει Θεοῦ ἐκβάλλεις καὶ τοὺς καρπούς. Μὴ εἰδὼς οὖν τὸ συμφέρον, ἐξακολούθησον τοῖς εἰδόσι· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ταπείνωσις καὶ εὕρισκες τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν.

ἀνθρώπους». Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ρώσος (καὶ μόνον Αὐτός;) δημιούργησε ἐν «Χριστῷ» τίς περὶ πιστεύσεις τῆς Ἀγιότητός του μέσα στὴ δουλεία του σὲ ἀλλόθρησκους.

Ἡ οὐσιαστικὴ σχέση μας μὲ τὰ πνευματικὰ δὲν εἶναι ὑπόθεσις ἐξωτερικῆς δράσεως, ἀλλὰ ἐσωτερικῆς βιώσεως.

61. Ὁ ἄββάς Δαρθόθος παραπονεῖται στὸ μεγάλο Γέροντα Βαρσανούφιο ὅτι διαρκῶς βρίσκεται μέσα στὸν περισπασμὸ καὶ στὴ μέριμνα, ἔχοντας τὸ διακόνημα τοῦ Νοσοκομείου. Καὶ δὲν προλαβαίνει οὔτε ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ πεῖ ἓνα «Κύριε ἐλέησον», νὰ ἔχει «μνήμη Θεοῦ». Ὁ ἄββάς Βαρσανούφιος τὸν τοποθετεῖ διαφορετικὰ καὶ τὸν ὁδηγεῖ στὴν οὐσία τῶν πραγμάτων: «Ἀδελφέ, ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν μνήμην εἰ τοῦ Θεοῦ καὶ οὐ γινώσκεις;». Διότι τὸ νὰ λάβεις ἐντολὴν -ἓνα τέτοιο διακόνημα- καὶ νὰ κάνεις τὰ πάντα νὰ τὸ φέρεις εἰς πέρας ἐνώπιον Θεοῦ, καὶ ὑποταγὴ εἶναι καὶ μνήμη Θεοῦ. Τοῦ τονίζει δὲ ὅτι τὸ κέρδος του θὰ εἶναι μεγάλο ἀπὸ αὐτὸν τὸν περισπασμὸ. Καὶ εἶναι ὁ μόνος δρόμος πού θὰ τὸν ὁδηγήσει στὴ σωτηρία. Διότι, μὲ τὴν πρακτι-

θεοσεβεί, γι' αυτό νά τήν ἔχεις ὅπως τὰ ἐργόχειρα τῶν ἀδελφῶν.

Μέ φόβο Θεοῦ νά κάνεις ὅ,τι κάνεις καί θά εἶσαι πάντοτε κάτω ἀπό τή σκέπη Του μέ τίς εὐχές τῶν Ἀγίων. Ἀμήν.

328

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Καί ἄλλοτε μοῦ εἶπες ὅτι καί σ' αὐτό μπορεῖ κανεῖς νά κόψει τό θέλημα του, δηλαδή στό νά μή φιλονεικήσει νά «στήσει» τό λόγο του. Τί γίνεται ὅμως, Πάτερ, ὅταν προσφέρω σ' ἕναν ἄρρωστο κάτι πού τό θεωρῶ ὠφέλιμο καί συμβεῖ νά τόν βλάψει; Τότε θλίβομαι, γιατί σκέπτομαι ὅτι «ἔσση» τό λόγο μου καί τοῦ τό ἐπέβαλα.

Ἀκόμη βλέπω ὅτι ὅλη τήν ἡμέρα εἶμαι σέ περισπασμό καί δέν μοῦ μένει καθόλου χρόνος νά ἔχω μνήμη Θεοῦ. Ἐπίσης ἐνοχλοῦμαι ἀπό τή γαστριμαργία. Πές μου λοιπόν τί νά κάνω, διότι πιστεύω ὅτι ἀπ' ὅσα ἐσύ θά μοῦ πéis ἐξαριτᾶται ἡ σωτηρία μου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ε'άν στήσεις τό λόγο σου γιά νά ἐπιβάλεις κάτι πού θά βοηθήσει τοὺς ἀρρώστους καί συμβεῖ κάποια ζημιόγονος ἐπιπλοκή ἀπ' αὐτό, ὁ Θεός πού βλέπει τήν καρδιά σου δέν θά σέ κατακρίνει. Διότι, σ' αὐτήν τήν περίπτωση, γνωρίζει ὅτι ἔβλαψες κάποιον, θέλοντας νά τόν ὠφελήσεις. Ἄν ὅμως ἕνας ἔμπειρος σέ καθοδηγήσει καί σύ τόν περιφρονήσεις καί δέν δεχτεῖς τήν ὑπόδειξή του, αὐτό εἶναι ὑπερηφάνεια καί θέλημα.

Πολλοί ἀκοῦνε νά γίνεται λόγος διαρκῶς γιά τήν πόλη καί συμβαίνει καμιά φορά νά ἔχουν μπεῖ μέσα σ' αὐτήν καί νά μὴν τό γνωρίζουν. Ἀδελφέ, ὅλη τήν ἡμέρα εἶσαι στή μνήμη τοῦ Θεοῦ καί δέν τό συνειδητοποιεῖς;⁶¹ Διότι, τό λάβεις ἐντολή καί νά κάνεις τὰ πάντα νά τή φυλάξεις, καί ὑποταγή εἶναι καί μνήμη Θεοῦ. Καί πολύ καλά σοῦ εἶπε ὁ ἀδελφός Ἰωάννης «ἄσε νά βγάλεις πρῶτα φύλλα καί μέ τήν προσταγή τοῦ Θεοῦ θά δώσεις καί καρπούς». Δηλαδή ἀφοῦ δέν γνωρίζεις ποιό εἶναι τό συμφέρον, ἀκολούθησε αὐτοὺς πού τό γνωρίζουν. Καί νά ξέρεις ὅτι αὐτή εἶναι ἡ ταπείνωση πού θά σέ φέρει στή Χάρη τοῦ Θεοῦ.

κή ζωή, πρῶτα θά βγάλει «τά φύλλα», πού σημαίνει πρῶτα θά πετάξει τήν ἐμπάθεια καί ἔπειτα θά «ἐκβάλει τοὺς καρπούς», πού εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ παρατήρηση τοῦ Ὁσίου μᾶς θυμίζει μιά Πατερική θέση πού διδάσκει· α) ὅτι πολλές φορές ὁ Θεός δέν ἐπιτρέπει νά γνωρίζουμε ἐπακριβῶς οὔτε τίς θετικές οὔτε τίς ἀρνητικές παραμέτρους τῆς ὑπόστασής μας πρὸς ἀσφαλέστερη ἐξοικονόμηση τῆς σωτηρίας μας· καί β) ὅτι ὁ Κύριος καί Σωτὴρας μας «συνεργάζεται» μέ τὰ ἀσυνεῖδητα, ἀλλά θετικά στοιχεῖα τοῦ εἶναι μας, πού ἐμεῖς ἴσως θά τὰ κατανοήσουμε ἐπιθανάτια ἢ καί ἐσκατολογικά. Καί τοῦτο πάλι θεωρεῖται

Καὶ καθὼς εἶπας ὅτι ἔνθεν μοι ἡ σωτηρία, καλῶς εἶπας τοῦτο· οὐκ ἦν γὰρ ἄνευ τοῦ Θεοῦ ἡ ἔλευσίς σου, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὠδήγησέ σε. Ἐνδυναμώθητι ἐν Κυρίῳ, οὐ γὰρ μικρὸν κέρδος καρποῦσαι ἐκ τοῦ περισπασμοῦ οὐ λέγεις.

Καὶ πρὸς τὴν γαστριμαργίαν πύκτευσον ὡς δυνατόν καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Κύριος συνιέναι καὶ ποιῆσαι τὸ συμφέρον σοι.

Ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε ἐν Κυρίῳ.

ικθ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ εἶπας μοι ὅτι τὸ ἔχειν ἐντολὴν καὶ σχολάζειν ἐν αὐτῇ καὶ ὑποταγὴ ἐστὶ καὶ μνήμη Θεοῦ, παρακαλῶ καὶ τοῦτο μαθεῖν, εἰ δυνατόν ἐν τῷ τοιοῦτῳ περισπασμῷ τῆς κατὰ Θεὸν διακονίας καὶ μεταξὺ ἀνθρώπων, ἔχειν αὐτὴν τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἀδιάλειπτον. Καὶ εἰ δυνατόν ἐστιν, αἵτησόν με, Πάτερ, εἴ τι συμφέρει μοι· πάντα γὰρ σοὶ καὶ Θεῷ δυνατό.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Περὶ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης κατὰ <τὸ> ἑαυτοῦ μέτρον ἕκαστος δύναται· σὺ μόνον ταπεινώθητι, ἐγὼ γὰρ περισσότερόν σου οἶδα τί συμφέρει σοὶ καὶ αὐτὸ αἰτῶ σοὶ παρὰ Θεοῦ· ὅτι αὐτῷ πάντα δυνατό.

ιλ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Πάλιν προσπίπτω σοι, Πάτερ εὐσπλαγχνε, καὶ οὐ παύσομαι ὁκλῶν, ἕως οὐ ἐνδυναμώσης με. Ὅταν γὰρ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν δώῃ μοι ὁ Θεὸς μικρὰν λύπην ἐπὶ τοῖς σφάλμασί μου, ἐγὼ κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ ἔξωθεν μετεωρισμοῦ, ἀπόλλω αὐτήν. Δέομαι οὖν σου, Πάτερ, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀσφάλισαί μοι, ἵνα ἢ ὅλον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ὑμῶν καὶ μὴ ἐξ ἐμοῦ τίποτε· οὐδὲν γὰρ ἰσχύω ὅλως, εἰ μὴ ἐνδυναμωθῶ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν.

Καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Νοσοκομείου φοβοῦμαι, Πάτερ, ὅτι ὡς αὐθεντία ἐστὶ, μήπως συνεργεῖ μοι πρὸς κenoδοξίαν καὶ παρρησίαν. Καὶ

Καί αὐτό πού εἶπες ὅτι «ἀπ' ὅσα ἐσύ θά μοῦ πεῖς ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία μου», πολύ καλὰ τό εἶπες. Διότι δέν ἔγινε ἡ προσέλευσή σου στό Νοσοκομεῖο, χωρίς τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ὁ Θεός εἶναι Ἐκεῖνος πού ὁδήγησε τά βήματά σου ἐδῶ. Λοιπόν, ἐνδυναμώσου ἐν Κυρίῳ καί νά ξέρεις πῶς δέν θά ἔναι μικρό τό κέρδος πού θά λάβεις ἀπό τόν περισπασμό πού ἀναφέρεις.

Καί γιά τήν γαστριμαργία, ἀγωνίσου μέ ὅλες σου τίς δυνάμεις καί θά σέ βοηθήσει ὁ Κύριος νά καταλάβεις καί νά πράξεις τό συμφέρον σου.

Γίνε ἀνδρεῖος καί δυνατός ἐν Κυρίῳ.

329

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες ὅτι «τό νά λάβεις ἐντολή καί νά κάνεις τά πάντα νά τή φυλάξεις καί ὑποταγή εἶναι καί μνήμη Θεοῦ», παρακαλῶ νά μάθω καί τοῦτο: Ἄν εἶναι δυνατόν, μέσα σ' ἓνα τέτοιο περισπασμό, πού ἔχει αὐτή ἡ κατά Θεό διακονία καί ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, νά ἔχει κανεῖς τή μνήμη τοῦ Θεοῦ ἀδιάλειπτη. Καί ἂν εἶναι εὐλογημένο ζήτησε γιά μένα ἀπό τό Θεό νά φθάσω στά πνευματικά μέτρα πού μέ συμφέρουν. Διότι ὅλα σέ σένα καί στό Θεό εἶναι δυνατό.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Σχετικά μέ τήν ἀδιάλειπτη μνήμη τοῦ Θεοῦ, μπορεῖ κανεῖς νά τήν πραγματώσει, ἀνάλογα μέ τά πνευματικά του μέτρα. Ἐσύ μόνο νά φροντίσεις νά ταπεινώνεσαι καί ἐγώ γνωρίζω περισσότερο ἀπό σένα ποῖο εἶναι τό συμφέρον σου καί αὐτό ζητῶ γιά σένα ἀπό τό Θεό, διότι σ' Αὐτόν ὅλα εἶναι δυνατό.

330

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Πάλι προστρέχω σέ σένα, εὐσπλαγχνε Πάτερ, καί δέν θά παύσω νά σέ ἐνοχλῶ μέχρι νά μέ δυναμώσεις. Ὅταν μέ τίς εὐχές σας μοῦ δώσει ὁ Θεός κάποιο μικρό πένθος γιά τά σφάλματά μου, ἐγώ σιγά-σιγά, μέ τόν ἐξωτερικό περισπασμό, τό χάνω αὐτό τό πένθος. Σέ παρακαλῶ λοιπόν, Πάτερ, ἐξασφάλισέ το μου καί αὐτό μέ τίς προσευχές σου, ὥστε ὅλο τό ἔλεος νά προέρχεται ἀπό τό Θεό καί ἀπό σᾶς καί νά μὴν εἶναι δικό μου τίποτα. Ἀλλῶστε, δέν μπορῶ καθόλου νά βοηθήσω τόν ἑαυτό μου, ἂν δέν ἐνδυναμωθῶ ἀπό τίς εὐχές σας.

Ἐπίσης φοβᾶμαι, Πάτερ, καί γιά τή διοίκηση τοῦ Νοσοκομείου, μήπως ἐνισχύει τήν κενοδοξία μου καί τήν παρρησία μου, ἐπειδὴ εἶναι ἀξίω-

μεταχειρίζεσθαι συνεχῶς ὕλης βρωμάτων, εἰς τὴν γαστριμαργίαν εἰκὸς βαρύνειν με. Ἐὰν οὖν δοκιμάζετε, διὰ ταπεινοτέρου πράγματος προβιβασθῶ, καὶ ἐὰν ἐλαφρωθῶ μικρόν, πάλιν βάλλομαι εἰς τὴν διακονίαν. Οἶδας, Πάτερ, οὐκ ἀκηδιάσας ἀπὸ τοῦ πράγματος ταῦτα λέγω· τί γὰρ ποιῶ ὁ ταλαίπωρος; Ἀλλὰ φοβοῦμαι, Πάτερ, μήπως κάθημαι παροξύνων τὰ πάθη μου ταῦτα, εἴτε ἐξ ἑαυτοῦ, εἴτε ἐκ τῶν δαιμόνων νομίζω, οὐκ οἶδα. Σὺ δέ, Πάτερ, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ δήλωσόν μοι, καὶ ἐκ τῶν θορυβούντων με λογισμῶν ἐξάγαγε καὶ ἐνδυναμώσόν με ταῖς εὐχαῖς σου, ποιῆσαι ὁ λέγεις καὶ συγχώρησόν μοι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ακουσον, ἀδελφέ, καὶ πληροφορήθητι ἐν Κυρίῳ, ὅτι ὁπότε ἐπετρέψαμέν σοι ἐλθεῖν εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἡ χεὶρ ἡμῶν καὶ ἡ καρδία μετὰ σοῦ ἐστι, μᾶλλον δὲ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ, τοῦ παρακαλουμένου ὑφ' ἡμῶν διὰ τῆς εὐχῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου καὶ τῆς ἐνδυναμώσεως τῆς εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ τῆς εὐδοκιμήσεως καὶ τῆς σκέπης τῆς ἐν αὐτῷ· οὐκ ἔνι σε ἄλλως σωθῆναι, ἢ οὕτως. Λοιπὸν μὴ ἀκηδιάσης, πίπτων, ἐγειρόμενος, σφαλλόμενος, μεμφόμενος σεαυτόν, ἕως ἄν ποιήσῃ Κύριος μετὰ σοῦ τὸ ἔλεος ὃ θέλεις, μόνον μὴ ἀμελήσης. Θάρσει δὲ ὅτι ὁ καταστήσας σε Κύριος εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, αὐτὸς οἰκονομήσει καὶ ἡμεῖς βαστάζομεν μετὰ σοῦ τὴν φροντίδα. Μὴ οὖν διὰ δικαιωμάτων πλανήσῃ σε ὁ διάβολος. Φησὶ γὰρ «διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας πλανῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων». Ὁ καθιστῶν σε εἰς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, αὐτὸς ἐστι τὸ πᾶν, ὁ εἰπὼν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς» καὶ πάλιν, «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι».

Μὴ φοβοῦ καὶ μηδὲν μελετήσης ἀπὸ σαυτοῦ περὶ τοῦ Νοσοκομείου, ἀκηδιῶν ἀπὸ τῆς φροντίδος τῆς ἀσθενείας. Ἐὰν γὰρ ἐννοήσῃς τὰ γραφέντα σοι, πρᾶγμα οὐκ ἔχεις· μόνον προσέχειν σεαυτῷ ὀφείλεις κατὰ τὴν δύναμίν σου καὶ ὁ Θεὸς συναντιλαμβάνεται σου.

Ἐρρωσο ἐν Κυρίῳ, ἐνδυναμούμενος ἐν αὐτῷ.

μα μέ διοικητική ἐξουσία. Καί εἶναι φυσικό, ἀφοῦ μεταχειρίζομαι συνεχῶς ποσότητες φαγητῶν νά βαρύνομαι στό πάθος τῆς γαστριμαργίας. Ἄν λοιπόν τό εὐλογεῖτε, νά δοκιμασθῶ καί νά προχωρήσω μέ κάποιο διακόνημα πιό ἀπλό· καί ὅταν ἐλαφρωθῶ λίγο ἀπό τόν ἀγῶνα, πάλι νά μέ βάλετε στό διακόνημα αὐτό. Γνωρίζεις Πάτερ, ὅτι δέν σοῦ τά λέω αὐτά ἀπό ἀκηδία, σχετική μέ τό διακόνημα αὐτό. Ἄλλωστε τί κάνω ὁ ταλαίπωρος; Ἀλλά φοβάμαι, Πάτερ, μήπως ὄντας ἐκεῖ παροξύνω τά πάθη μου αὐτά, εἴτε ἀπό μόνος μου εἴτε ἀπό ἐνέργεια τῶν δαιμόνων, δέν τό ξέρω. Ἐσύ ὁμως, Πάτερ, φανέρωσέ μου τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί βγάλε με ἀπό τούς λογισμούς πού μέ συγκύζουν. Δυνάμωσέ με δέ, μέ τίς εὐχές σου, νά κάνω ὑπακοή σ' αὐτά πού μοῦ λές καί συγκώρεσέ με.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αῦκουσε, ἀδελφέ, καί ἄς πληροφορηθεῖ ἡ καρδιά σου ἐν Κυρίῳ ὅτι ἀπό τότε πού σοῦ δώσαμε εὐλογία νά ἀναλάβεις αὐτή τή διακονία τό χέρι μας καί ἡ καρδιά μας εἶναι μαζί σου, ἥ καλύτερα τό χέρι τοῦ Θεοῦ τόν Ὅποιο παρακαλοῦμε, διά τῆς εὐχῆς πού γίνεται, γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς σου καί τήν ἐνίσχυσή σου στό διακόνημα αὐτό καί τήν ὅλη προστασία σου. Δέν μπορεῖς μέ κανένα ἄλλο τρόπο νά σωθεῖς, παρά μόνο μέ αὐτόν. Λοιπόν, νά μή σέ κυριέψει ἡ ἀκηδία, καθώς θά πέφτεις, θά σπκῶνεσαι, θά σφάλλεις, μεμφόμενος τόν ἑαυτό σου, ἕως ὅτου ὁ Κύριος ποιήσῃ πρὸς ἐσένα ἐκεῖνο τό ἔλεος πού θέλεις καί ἐπιζητεῖς. Μόνο μὴν ἀμελήσεις! Καί ἔχε θάρρος, διότι ὁ Κύριος πού σέ τοποθέτησε στό διακόνημα αὐτό, Αὐτός θά οἰκονομήσῃ νά βαστάζουμε καί ἐμεῖς μαζί σου τό βάρος καί τή φροντίδα του. Πρόσεξε νά μή σέ πλανήσῃ ὁ διάβολος μέ βάση τό δικαίωμα. Διότι λέει «ὅτι μέ τά ὥραϊα λόγια καί τίς ψευτοευλάβειες πλανοῦν καί ἐξαπατοῦν τούς ἀφελεῖς καί ἄκακους» (Ρωμ. 16, 18). Ἐκεῖνος πού σέ τοποθέτησε σ' αὐτό τό διακόνημα, Αὐτός εἶναι τό πᾶν. Εἶναι Ἐκεῖνος πού εἶπε στοὺς μαθητές Του «ἰδού, ἐγὼ σᾶς ἀποστέλλω» (Ματθ. 10, 16) καί παρακάτω «ἰδού, ἐγὼ εἶμαι πάντα μαζί σας» (Ματθ. 28, 20).

Μή φοβᾶσαι καί μὴν πάρεις καμμιά ἀπόφαση ἀπό μόνος σου σχετικά μέ τό Νοσοκομεῖο, οὔτε νά χαλαρώσεις τή δραστηριότητά σου λόγω τῆς συναισθήσεως τῆς ἀδυναμίας σου. Ἄν κατανοήσεις ὅσα σοῦ γράφω, δέν ἔχεις λόγο νά φοβᾶσαι. Μόνο ὀφείλεις νά προσέχεις τόν ἑαυτό σου ὅσο μπορεῖς, καί ὁ Θεός θά σέ βοηθήσῃ.

Ἐνδυναμώσου ἐν Κυρίῳ, παίρνοντας δύναμη ἀπ' Αὐτόν.

τλα΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.

Ἐὰν σφαλῶσιν οἱ μετ' ἐμοῦ ἀδελφοί, πῶς ἄνευ ταραχῆς διορθώσομαι αὐτούς;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἴαν προτυπώσης τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, οὐ τaráττη, ἀλλ' ἔξιν ποιεῖς ὡς οἱ Πατέρες. Ἐὰν δὲ μὴ προσέχης καὶ συναρπαγῆς ὡς ἄνθρωπος, εἰπὲ τῷ Θεῷ μετανοῶν, συγχώρησόν μοι, Δέσποτα, καὶ ἐλέησόν με. Καὶ εἰπὲ τοῖς μετὰ σοῦ βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι ἐκ τούτου κατακρινόμεθα καὶ ἀπόλλομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ μὴ πράξης πάνυ, ἀλλ' ἱκανῶς, εἰς ἀκοὴν ὧτίου. Καὶ ἐὰν συντριβῆς ἐν τούτοις, ἔρχεται ἡ κατὰ Θεὸν κατάστασις.

τλβ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπέ μοι πῶς ὀφείλει εἶναι ὁ τρόπος τῆς διορθώσεως, καὶ πότε χρὴ μωροποιεῖν ἢ ὡς μωρὸν ποιεῖν ἑαυτὸν καὶ παρορᾶν τὸ γινόμενον; Καὶ ἐὰν ἠττηθῶ ἐν τῷ πράγματι, εἰ ὀφείλω ἐν αὐτῷ δεσμὸν ὀρίσαι.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ποιεῖ ἀεὶ, ἐὰν οἶδας ὅτι συνετός ἐστι καὶ δέκεται, διὰ νοουθεσίας λέγε αὐτῷ· ἀδελφέ, ἐὰν ἀμελῶς ποιῶμεν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀπώλειά ἐστι ψυχῆς. Ἄρτι καλῶς ἐγένετο τοῦτο; Σπούδασον ἀπὸ τοῦ νῦν. Ἐὰν δὲ ᾗ ἀσύνητος, εἰπὲ αὐτῷ· πίστευσον, ἀδελφέ, χρειάν ἔχεις παιδευθῆναι ὅτι οὕτως ἀμελεῖς· ἐὰν εἶπω τῷ Ἀββᾶ, καλῶς σε παιδεύει.

Περὶ δὲ τοῦ μωροποιεῖν, πρὸς τὸ σφαλμα ποιεῖ· ἐὰν μικρὸν ᾗ, μωροποιή-

62. Εἶναι πρακτικὴ καὶ οὐσιαστικὴ δυσχέρεια ἢ τουλάχιστον ὁδηγεῖ σὲ εἰλικρινεῖς προβληματισμούς τὸ νὰ ἀναλαμβάνει ὁ ὑποτακτικὸς προσωρινή ἢ μονιμότερη θέσι προϋσταμένου σὲ κάποιο διακόνημα. Φυσικὰ ἡ πορεία τῶν πραγμάτων ἐξαρτᾶται ἢ τὸ λιγότερο συναρτᾶται καὶ μέ τὴν ποιότητα καὶ λειτουργικότητα τῆς προσωπικότητος τῶν ὑφισταμένων του. Ἀναμφισβήτητα εἶναι ὁθλημα διακρίσεως ἢ πετυχημένη προϋσταμενία. Ἕνας ἀπὸ τοὺς συντελεστές τῆς ἐπιτυχίας εἶναι τὸ νὰ μπορεῖ καὶ νὰ θέλει ὁ προϊστάμενος «νὰ κάνει στραβά μάτια» ἢ «νὰ κάνει πῶς δὲν καταλαβαίνει», ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζει καὶ τὸ πῶς καὶ πότε θὰ παρεμβαίνει ἄμεσα καὶ ἀποτελεσματικά. Ἡ προϋσταμενία δὲν ἀπαλλάσσει τὸν προϊστάμενο ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση τῆς ἀναφορᾶς

331

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἄλλο Γέροντα, τὸν ἀββὰ Ἰωάννη:

Ἐάν πέσουν σέ κάποιο σφάλμα οἱ ἀδελφοί πού εἶναι μαζί μου στό διακόνημα, πῶς θά τοὺς διορθώσω, χωρίς νά ταραχθῶ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἐκ τῶν προτέρων βάλεις τό θέλημα τοῦ Θεοῦ στήν καρδιά σου, δέν θά ταραχθεῖς. Ἀντίθετα, θά συνηθίσεις νά μιλᾷς χωρίς ταραχή ὅπως οἱ Πατέρες. Ἐάν τώρα δέν προσέξεις καί συναρπαγεῖς ἀπό τό πάθος ὡς ἄνθρωπος, μετανόησε καί πές πρὸς τό Θεό: «Συγχώρεσέ με Δέσποτα, καί ἐλέησέ με». Στούς ἀδελφούς δέ πού εἶναι κάτω ἀπό τήν ὑπακοή σου, ἐξήγησε καί πές τους: «Βλέπετε, ἀδελφοί, ὅτι ἀπό τά πάθη μας κατακρινόμαστε καί χάνουμε τίς ψυχές μας»; Καί νά μὴν ἐπιμείνεις ἄλλο περισσότερο. Ἄρκει πού τοὺς τό εἶπες καί τό ἄκουσαν τά αὐτιά τους. Ἐπειτα δέ, ἂν φροντίσεις νά συντριβεῖ ἡ καρδιά σου πάνω σ' αὐτά, ἔρχεται ἡ κατά Θεό κατάσταση.

332

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου:

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, πές μου ποιός πρέπει νά εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο θά διορθώνω τοὺς ἄλλους καί πότε πρέπει νά κάνω τό καζό ἢ πῶς δέν καταλαβαίνω καί νά παραβλέπω τό γεγονός;⁶² Καί ἂν ἔχω μιά πτώση σέ ἓνα θέμα, ὀφείλω νά βάλω κανόνα στόν ἑαυτό μου;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Στίς σχέσεις σου μέ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν γνωρίζεις πῶς κάποιος εἶναι συνετός καί δέχεται τή νουθεσία, νά τοῦ λές: «Ἀδελφέ, ἂν δέν φροντίζουμε καί δέν κοπιάζουμε, ὅσο μπορούμε καλύτερα, στό διακόνημα πού μᾶς ὄρισαν μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, βάζουμε σέ θανάσιμο κίνδυνο τή σωτηρία τῆς ψυχῆς μας. Μέχρι τώρα αὐτό γινόταν ἔτσι; Φρόντισε ἀπό τώρα καί στό ἐξῆς λοιπόν νά ἀλλάξεις. Ἐάν ὅμως εἶναι ἀσύνητος, πές του: «Πίστεψε, ἀδελφέ, χρειάζεσαι παιδαγωγία γιά νά προχωρήσεις, διότι στήν πράξη εἶσαι πολύ ἀμελής. Καλό θά εἶναι νά τό ἀναφέρω στόν Ἀββὰ, γιά νά σέ παιδαγωγήσει σωστά.

Ἐπίσης γιά τό ἂν πρέπει κάποτε νά παραβλέπεις κάποια σφάλματα ἢ νά

σον· εἰ δὲ μέγα, μὴ μωροποιήσης.

Μὴ βάλῃς δεσμὸν κατὰ σοῦ περὶ τῆς ἥτις, μηδὲ καταφρονήσης· ὅταν ἔρ-
χῃ εἰς αὐτὴν παρακάλεσον τὸν Θεὸν συγχωρῆσαί σοι, ἐπεὶ ἀμέλεια γίνεται.

τλγ΄

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

Ἐὰν δὲ σφαλέντος τῶν ἀδελφῶν τινος ἢ αὐτῶν τῶν ἀρρώστων, θέ-
λων διορθώσασθαι αὐτὸν μετὰ ταραχῆς εἴπω τὸν λόγον, ἄρα ὀφείλω βα-
λεῖν αὐτὸν μετάνοιαν; Ἐὰν δὲ καὶ ὀργισθεὶς ἀπέλθῃ τοῦ Νοσοκομείου, τί
ποιήσω; Καθόλου δὲ ἐπὶ ποίοις ἁμαρτήμασι δεῖ μετάνοιαν βάλλειν, ὅτι ἡ
ὑπερφηφάνια καὶ τὸ δικαίωμα σκοτίζουσι τὸν νοῦν· ἐὰν δέ τις βάλῃ, ἡ
κενοδοξία πάλιν ἀκολουθεῖ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Μετὰ ταραχῆς μηδὲν λαλήσης, τὸ κακὸν γὰρ καλὸν οὐ γεννᾷ, ἀλλὰ μα-
κροθύμῃσιν, ἕως οὗ παύσεται ὁ λογισμὸς καὶ τότε λαλήσεις εἰρηνικῶς,
κἂν μὲν πεισθῇ, ἰδοὺ καλῶς. Εἰ δὲ μή, λέγεις αὐτῷ· εἰ θέλεις λέγω τῷ
Ἀββᾶ, καὶ εἴ τι δοκιμάζει ποιούμεν, καὶ οὕτως ἀναπαύῃ. Ἐὰν δὲ ὀργισθεὶς ἀ-
πέλθῃ, εἰπὲ τῷ Ἀββᾶ καὶ ἐπιτιμᾷ αὐτόν. Μὴ βάλῃς δὲ αὐτῷ μετάνοιαν, ἐπεὶ πα-
ρέχεις αὐτῷ ὑποψίαν, ὅτι ἀληθῶς ἁμαρτία ἐστὶ καὶ πολεμεῖ σε πλέον.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πρὸς ὃ βλέπεις τὴν ἁμαρτίαν, ποιήσον μετὰ
σπουδῆς· ἐὰν ἢ μέγα τὸ σφάλμα, μετάνοιαν βάλε· ἐὰν δὲ μικρόν, εἰπὲ αὐτῷ
στόματι τῇ μετανοίᾳ τῆς καρδίας, σύγχωρησόν μοι, ἀδελφέ. Φυλάττου δὲ τὴν
ὑπερφηφάνιαν καὶ τὸ δικαίωμα· κωλύουσι γὰρ τὴν μετάνοιαν. Ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ
κενοδοξίας βαλεῖν. Καταφρονῶν οὖν τῶν τριῶν τούτων, βάλε ὅπου χρὴ μετὰ
ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ καὶ διακρίσεως καὶ εἰς ταῦτα <ποιήσον> τὴν
δύναμιν. Καὶ ὁ Θεὸς βοηθεῖ σοι εὐχαῖς ἁγίων.

63. Μὲ τὸν ὅρο «βάζω μετάνοια», οἱ μοναχοὶ ἐννοοῦν τὴν αἴτησι συγχωρήσεως ἀπὸ τόν
πλησίον ἀδελφόν, συνοδευόμενη ἀπὸ τῆ σωματικῆς κίνησι τῆς κλίσεως τοῦ σώματος μέχρι τὸ ἔ-
δαφος καὶ τὴν κάμψι τῶν γονάτων. Οὐσιαστικά πρόκειται γιὰ ψυχοσωματικὴ συμμετοχὴ στὴν
ταπεινώσι καὶ στὴν ἀγάπη, ἡ ὁποία ἐπιτελεῖ τελικὰ καὶ τὸ θαῦμα τῆς συναλλαγῆς καὶ τῆς ἀλλη-
λοσυγχωρήσεως. Εἶναι δὲ καὶ ἐξωτερικέουσι μιᾶς ἐσωτέρας ἀλλαγῆς: Ἀποδοκιμάζω τὴν πράξι
μου ἐσωτερικὰ καὶ φανερώω τὴν ἀποδοκιμασίᾳ μου σ' αὐτοὺς πού ζημιώθηκαν ἀπὸ τὴν ἄστοχην
ἢ κακὴ συμπεριφορὰ μου.

64. Στὸ μοναχικὸ κόσμῳ εἶναι συχνὴ ἡ προσπάθεια καὶ ἡ σύστασι νὰ πεισθῇ ὁ ἀρχάριος ἢ ὁ
ἐμπαθὴς μοναχὸς «νὰ βάσει μετάνοια» κάθε φορὰ πού κάνει λάθος. Αὐτὴ τὴν τόσο ἀσκητικὴ καὶ
πνευματικὴ συνήθεια τὴν ἐμποδίζει ἡ ὑπερφηφάνεια καὶ τὸ δικαίωμα. Νὰ πού ὅμως ὁ Ὁσίου Θεω-
ρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ὑποχρεωμένο νὰ διδάξῃ τὸν προϊστάμενο τοῦ Νοσοκομείου «νὰ μὴ βάλε με-
τάνοια» ὅταν μιλήσῃ μὲ θυμὸ στοὺς ἀρρώστους ἢ στὸ βοηθητικὸ προσωπικὸ τοῦ Νοσοκομείου.

κάνεις τό καζό σέ μερικά ἄλλα πράγματα. Ἐάν εἶναι μικρό τό πράγμα, κάνε τό καζό, ἄν ὅμως εἶναι μεγάλο καί βαρύ, μήν τόν κάνεις.

Νά μή βάλεις κανόνα στόν ἑαυτό σου, ὅταν συμβεῖ νά ἔχεις κάποια πτώση, ἀλλά οὔτε καί νά καταφρονήσεις τό πράγμα. Ἐάν τυχόν καί συμβεῖ κάτι τέτοιο, παρακάλεσε τό Θεό νά σέ συγκωρήσει, γιατί (ἄν δέν πενθεῖς καί δέν προσεύχεσαι), θά πέσεις σέ ἀμέλεια καί ἀδιαφορία.

333

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἐάν σφάλει κάποιος ἀπό τούς ἀδελφούς ἢ κάποιος ἀπό τούς ἀρρώστους καί θέλω νά τόν διορθώσω καί συμβεῖ νά τοῦ μιλῇσω μέ ταραχή, ἄραγε ὀφείλω νά τοῦ βάλω μετάνοια;⁶³ Σέ περίπτωση δέ πού ὀργιστεῖ καί φύγει ἀπό τό Νοσοκομεῖο, τί νά κάνω; Καί γενικά, γιά ποιά ἁμαρτήματα πρέπει νά βάζω μετάνοια, διότι ἡ ὑπερηφάνεια καί τό δικαίωμα μοῦ σκοτίζουν τό νοῦ. Ἀλλά καί ἄν κανεῖς βάλει μετάνοια, πάλι πέφτει σέ κενοδοξία.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μέ ταραχή νά μήν πεῖς τίποτα, διότι τό κακό δέν γεννᾷ καλό, ἀλλά μακροθύμησε μέχρις ὅτου ἡσυχάσει ὁ λογισμός καί τότε μίλησε εἰρηνικά. Καί ἄν πεισθεῖ ὁ ἀδελφός, πολύ καλῶς. Ἐάν ὅχι, τοῦ λές: «Ἐάν θέλεις νά τό ἀναφέρω στόν Ἀββά καί ὅ,τι εὐλογῇσαι νά κάνουμε» καί ἔτσι θά εἶσαι ἀναπαυμένος. Ἐάν τώρα ὀργιστεῖ ὁ ἀδελφός καί φύγει, πές το στόν Ἀββά καί ἐκεῖνος θά τόν ἐπιτιμήσει. Νά μήν τοῦ βάλεις ὅμως μετάνοια, γιατί θά τοῦ βάλεις τήν ὑποψία ὅτι ἡ συμπεριφορά σου περιεῖχε ἁμαρτία καί θά σέ ἐκθρεύεται περισσότερο⁶⁴.

Ὅσον ἀφορᾷ τούς ἄλλους ἀνθρώπους, ἄν βλέπεις ὅτι διέπραξες πρὸς κάποιον ἁμαρτία, ἐνέργησε μέ πρόθυμη σοβαρότητα. Ἐάν εἶναι μεγάλο τό σφάλμα, βάλε μετάνοια. Ἐάν εἶναι μικρό, φανέρωσε μέ τό στόμα πρὸς τόν ἀδελφὸ τή μετάνοια τῆς καρδιᾶς σου, λέγοντας: «Συγκώρησέ με ἀδελφέ». Φυλάξου δέ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια καί τό δικαίωμα, διότι ἐμποδίζουν τή μετάνοια. Ὑπάρχει βέβαια περίπτωση νά βάλει κανεῖς μετάνοια καί ἀπὸ κενοδοξία. Καταφρονώντας λοιπόν τὰ τρία τοῦτα πάθη, βάλε μετάνοια ὅπου χρειάζεται, μέ ταπείνωση, φόβο Θεοῦ καί διάκριση. Αὐτὰ πραγματοποιήσέ τα μέ ὅλη σου τὴ δύναμη καί ὁ Θεὸς θά σέ βοηθήσει μέ τίς εὐχές τῶν Ἀγίων. Ἀμήν.

⁶³ Ἡ ὁδηγία αὐτὴ παρέχεται γιατί μιὰ τέτοια κίνηση θά εἰσπραχθεῖ ἐμπαθῶς καί θά ὁδηγήσει στὴν ἀνατροπὴ τῆς τάξης στοῦ Νοσοκομεῖο. Προτιμᾷ δηλαδὴ «νά θάψει τὴν πνευματικότητά του», πα-

τλδ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀρρώστων φθάσῃ ἡ ὥρα τῆς ψαλμωδίας ἢ τῆς ἀγίας Προσκομιδῆς, ἢ ἄλλη χρεία, καὶ ἴσασιν οἱ μετ' ἐμὲ ἀδελφοὶ δοῦναι ἐκάστω, κελεύεις ἵνα ἀπέλθω, ἢ βάρος μου ἔστιν; Ἐὰν δὲ καὶ ἐν τῷ κελλήῳ θέλω καθίσαι, ὅτε οὐκ ἔστι μοι χρεία ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, ἐπιτρέπεις τοῦτο, Πάτερ, ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν οἱ ἀδελφοὶ ἴσασιν, οὐκ ἔστι σοι βάρος τὸ ἀπελθεῖν, οὔτε δὲ τὸ καθίσαι εἰς τὸ κελλίον σου, μόνον ἐπισκέπτου τοὺς ἀρρώστους.

τλε΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν δῶ τινι ποτὲ κατὰ χρεῖαν αὐτοῦ, καὶ ὁρῶ ὅτι ἡ σκνιφεῖα ὀκλεῖ μοι, ὥστε μὴ δύνασθαι δοῦναι, δώσω αὐτῷ ἔλαιτον τῆς χρεῖας, ἢ μόνον σπουδάσω μὴ δοῦναι ἔλαιτον τῆς χρεῖας; Ἐὰν δὲ καὶ κατ' αἰσχύνην ὡς ἀπὸ ἀνθρωπαρεσκείας ἢ κενοδοξίας θέλει ὁ λογισμὸς δοῦναι περισσόν, ἄρα διὰ τὸ πάθος δώσω παραμικρόν, ἢ τὴν χρεῖαν διὰ τὴν ἐντολήν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν θλίβῃ σε ἡ σκνιφεῖα δοῦναι τὴν χρεῖαν τῷ πλησίον, πρὸς τὸ πρᾶγμα ποιήσων· ἐὰν ἔχῃς πολὺ, δὸς ὀλίγον περισσόν· ἐὰν δὲ ὀλίγον, τὴν χρεῖαν δὸς μετὰ ἀκριβείας. Ἐὰν κατὰ κενοδοξίαν ἢ ἀνθρωπαρέσκειαν θέλῃς δοῦναι, μὴ δῶς ὑπερ, ἀλλὰ τὴν χρεῖαν ὡσαύτως μετὰ ἀκριβείας.

Ὁ Θεὸς συνετίσσοι τὴν καρδίαν σου, ἀδελφέ.

334

Ἑρώτηση

Ἄν, κατά τή διάρκεια τῆς διακονίας μου πρὸς τοὺς ἄρρώστους ἔλθει ἡ ὥρα τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς ἁγίας Προσκομιδῆς ἢ κάποια ἄλλη ἀπαραίτητη ἐργασία καὶ γνωρίζουν οἱ ἀδελφοί πού συνδιακονοῦν μέ μένα τί πρέπει νά δώσουν στὸν κάθε ἄρρωστο, εὐλογοεῖς νά φύγω ἢ εἶναι εἰς βάρος μου κάτι τέτοιο; Ἐπίσης, ἂν θέλω νά παραμείνω στὸ κελλί μου, ὅταν δέν χρειάζομαι στὸ Νοσοκομεῖο, τὸ εὐλογοεῖς αὐτό, Πάτερ, ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν οἱ ἀδελφοί γνωρίζουν πῶς νά ἐξυπηρετήσουν τὸν κάθε ἄρρωστο, δέν εἶναι εἰς βάρος σου, ἂν ἀφήσεις τὸ Νοσοκομεῖο. Οὔτε πάλι τὸ νά παραμένεις στὸ κελλί, ὅταν δέν χρειάζεσαι στὸ Νοσοκομεῖο, εἶναι κακό. Μόνο νά ἐπισκέπτεσαι τοὺς ἄρρώστους.

335

Ἑρώτηση

Ἄν κατά καιροὺς δίνω σέ κάποιον ἄρρωστο κάτι, σύμφωνα μέ τὴν ἀνάγκη πού παρουσιάζει, καὶ σέ μιὰ δεδομένη περίσταση βλέπω ὅτι μέ ἐμποδίζει ἡ ἀνέχεια, ὥστε νά μὴ μπορῶ νά τοῦ δώσω ὅσο χρειάζεται, νά τοῦ δώσω λιγότερο ἢ ὅσο χρειάζεται ἢ νά φροντίσω νά τοῦ δώσω ὅσο χρειάζεται ἀκριβῶς; Καὶ ἂν ἀπὸ ντροπὴ ἢ κενοδοξία ἡ ἀνθρωπαρέσκεια θέλει ὁ λογισμὸς μου νά τοῦ δώσω περισσότερο, ἄραγε, γιὰ νά χτυπήσω τὸ πάθος, νά τοῦ δώσω κάτι λιγότερο; Ἡ νά τοῦ δώσω μόνο τὸ ἀναγκαῖο ὅπως μοῦ ἐπιβάλλει τὸ διακόνημά μου;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν σέ περιορίζει ἡ ἀνέχεια νά δώσεις στὸν πλησίον σου αὐτὸ πού τοῦ χρειάζεται, δῶσ' του ἀνάλογα μέ ὅσο ἔχεις. Ἄν ἔχεις πολὺ, δῶσ' του λίγο περισσότερο. Ἄν ἔχεις λίγο, δῶσ' του τὸ ἀναγκαῖο μέ ἀκρίβεια. Ἄν θέλεις νά τοῦ δώσεις παραπάνω, γιὰ νά ἱκανοποιήσεις τὴν ἀνθρωπαρέσκεια καὶ τὴν κενοδοξία, μὴν τοῦ δώσεις, παρὰ μόνο αὐτὸ πού χρειάζεται μέ μεγάλη ἀκρίβεια.

Εἴθε ὁ Θεὸς νά συνετίσει τὴν καρδιά σου, ἀδελφέ.

τλς΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἐμπέσῃ μοι σκευὸς καὶ χρήζω αὐτοῦ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον καὶ βλέπω ὅτι ἔχω προσπάθειαν εἰς αὐτό, ἄρα μὴ πάθος μοί ἐστιν, ἐὰν λάβω αὐτό;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἰ ἂν χρήζῃς τοῦ σκεύους καὶ πολεμῇ σοι ὁ λογισμὸς εἰς αὐτό, εἰπὲ τῷ λογισμῷ, χρεῖα ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ διατί κατ' ἐπιθυμίαν; Καὶ ἐὰν παύσῃται ἀπὸ σοῦ τὸ πάθος, λάβε αὐτό· εἰ δὲ μὴ, ἐὰν ᾗ δυνατόν τὴν χρεῖαν γενέσθαι δι' ἄλλου σκεύους ποίησον καὶ καταπόνησον τὸ πάθος. Εἰ δὲ οὐκ ἐνδέχεται, λάβε τὸ σκευὸς, μεμφόμενος σεαυτὸν καὶ λέγων· εἰ μὴ διὰ τὴν χρεῖαν, οὐκ εἴχον αὐτὸ λαβεῖν, διότι ἠτιτήθην τῇ ἐπιθυμίᾳ.

τλζ΄

Ἑρώτησις

Τίς ποτε ἐχαρίσατό μοι ἱμάτιον, κἀγὼ ὡς μετὰ καρᾶς ἐδεξάμην μηδὲν <ἀντειπὼν>· καὶ ἐρευνήσας ἐμαυτόν, εὔρον ὅτι οὐκ ὡς χρήζων ἔλαβον, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ πλεονεξίαν· καὶ λέγει μοι ὁ λογισμὸς μου, ἀποστρεψον αὐτό. Τί οὖν κελεύεις ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εἵπαινέσωμεν τὸν ἀπὸ ψυχῆς παρασχόντα καὶ ψέξωμεν τὸν ἀπὸ ψυχῆς λαβόντα, καὶ φορέσωμεν αὐτὸ μετὰ ταπεινώσεως, κατακρίνοντες ἑαυτούς. Καὶ τοῦ λοιποῦ φυλαξάμεθα ἀπὸ τῆς πλεονεξίας.

65. Στὴν πατερικὴ γραμματεία ἡ ἔννοια «προσπάθεια» σημαίνει τὴν ἐμπαθὴ προσκόλλησιν τοῦ ἀνθρώπου σὲ πρόσωπα καὶ πράγματα. Πρόκειται γιὰ μεταπτωτικὴ κατάσταση καὶ ἐξαθλίωσιν καὶ εἶναι δείγμα εἰδωλοθητρικῆς διαθέσεως καὶ βιώσεως τῶν πραγμάτων ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ ἡ «προσπάθεια» εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα πάθη πού ἡ μοναχικὴ ἄσκησις ἐπιζητεῖ νὰ ἀπεκδυθεῖ ὁ μοναχός. Πρόκειται γιὰ σοβαρὸ καὶ ἐπώδυνο ἀγῶνα, πραγματικὴ αἱματοχυσία, ὁ ὁποῖος περιέχει ὡς κύριο στοιχεῖο τὴν ἐκκοπήν τοῦ θελήματος, τὴν ἐπιβολὴν στὸ συναίσθημα καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς βίας στὸν ἑαυτὸ μας. Ἀναφέρονται στὰ πατερικὰ κείμενα, θαυμαστοὶ ἀγῶνες γιὰ τὴ μείωσιν τῆς «προσπάθειας» καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ὑποδούλωσιν στὰ φθαρτὰ καὶ παρεχόμενα.

Βλέπε βίο ἀγ. Δοσιθέου στὸ βιβλίον «Ἔργα Ἀσκητικά» τοῦ ὁββᾶ Δαροθέου, σελ. 61, § 8, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἁββάς Δοσιθέος εἶχε «προσπάθεια» σ' ἓνα μακαίρι ἀλλὰ ὁ Γέροντάς του,

336

Ἑρώτηση

Ἄν βρεθῇ στά χέρια μου ἓνα σκεῦος καί τό χρειάζομαι στό Νοσοκομεῖο, ἀλλά βλέπω ὅτι ἔχω «προσπάθεια»⁶⁵ πρὸς αὐτό, ἄραγε ἱκανοποιῶ τό πάθος μου, ἂν τό πάρω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν χρειάζεσαι τό σκεῦος καί σέ πολεμάει ὁ λογισμός σου σ' αὐτό, πές στό λογισμό σου: Εἶναι κάτι πού σου χρειάζεται, ἀλλά γιατί «προσπάθεια»; Καί ἂν βλέπεις ὅτι ὑποχωρεῖ τό πάθος, πάρ' το. Εἰδάλλως, ἂν εἶναι δυνατόν νά γίνει ἡ δουλειά σου μέ ἄλλο σκεῦος, κάνε την καί χτύπησε τό πάθος σου. Ἄν δέν γίνεται ὅμως μέ ἄλλο σκεῦος ἡ δουλειά σου, πάρε τό σκεῦος αὐτό, μεμφόμενος τόν ἑαυτό σου καί λέγοντας: Ἄν δέν ἦταν ἀνάγκη, δέν ἔπρεπε νά τό πάρω, γιατί ἠττήθηκα ἀπό τήν «προσπάθειά» μου πρὸς αὐτό.

337

Ἑρώτηση

Κάποτε κάποιος μου χάρισε ἓνα ἔνδυμα καί ἐγώ τό δέχτηκα εὐχαρίστως, χωρίς νά τοῦ φέρω καμμιά ἀντίρρηση. Καί ἐρεύνησα τόν ἑαυτό μου καί εἶδα ὅτι δέν τό πῆρα ἐπειδή τό εἶχα ἀνάγκη, ἀλλά ἀπό πλεονεξία. Μοῦ λέει λοιπόν ὁ λογισμός μου «δῶσ' το πίσω». Τί εὐλογεῖς νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ας ἐπαινέσουμε ἐκεῖνον πού τό ἔδωσε μέ τήν ψυχὴ του καί ἃς ψέξουμε αὐτόν πού τό πῆρε μέ τήν ψυχὴ του. Καί ἃς τό φορέσουμε μέ ταπείνωση, κατακρίνοντας τόν ἑαυτό μας. Καί στό ἐξῆς, ἃς φυλαγόμαστε ἀπό τήν πλεονεξία⁶⁶.

ὁ ὁββάς Δωρόθεος, γὰρ νά τόν ἐλευθερώσει ἀπ' αὐτό τό πάθος, δέν τοῦ ἔδινε εὐλογία οὔτε νά τ' ἀγγίξει! Ἐπίσης πρβλ. Ἀββὰ Ζωσιμᾶ Migne P.G. 78, 1689 B.

Καί αὐτό διότι ἡ «προσπάθεια» γίνεται «καθ' ἑξίν» αἰχμαλωσία καί ἡ αἰχμαλωσία μεταβάλλεται σέ παγιωμένη ἐξάρτηση.

66. «Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρία» (Κολασ. 3, 5). Ἡ πλεονεξία, εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐπιθυμίας τῶν πρωτοπλάστων. Θέλησαν τό «ἐπιπλέον» ἀπὸ ἐκεῖνο πού τοὺς ὄρισε ὁ Θεός, ἡ Ἀγάπη τῆς Τριαδικῆς ἐν Μονადί Θεότιπος.

τλην´

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν οὖν συμβῇ τινα θέλαιν παρασχεῖν μοι πρᾶγμα καὶ χρήζω αὐτοῦ, βλέπω δὲ τὴν καρδίαν μου, ὥς πρὸς πάθος θέλουσαν αὐτὸ δέξασθαι, τί ποιήσω; Λάβω διὰ τὴν χρεῖαν, ἢ παραιτήσωμαι διὰ τὴν προσπάθειαν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Κατὰ τὴν τροφὴν ἔχει καὶ τοῦτο. Οἶδας ὅτι χρῆζομεν τῆς τροφῆς καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καὶ κωλυόμεθα λαβεῖν αὐτὴν μεθ' ἡδονῆς. Ἀλλ' ἐὰν εὐχαριστοῦντες τῷ δόντι αὐτὴν Θεῷ, καὶ κατακρίνοντας ἑαυτοὺς ὡς ἀναξίους λάβωμεν, ὁ Θεὸς ποιεῖ αὐτὴν εἰς ἀγιασμὸν καὶ εὐλογίαν. Ὡστε οὖν, ὅταν χρήζης πράγματος καὶ κατευοδῶται, εὐχαρίστησον τῷ κατευοδώσαντι Θεῷ, κατακρίνων σεαυτὸν ὡς ἀνάξιον καὶ ὠθεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ σοῦ τὴν προσπάθειαν· «αὐτῷ γὰρ πάντα δυνατά· ἀδυνατεῖ δὲ αὐτῷ οὐδέν».

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

338

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄν συμβεῖ κάποιος νά θέλει νά μοῦ δώσει ἕνα πράγμα καί τό χρειάζομαι, βλέπω ὅμως ὅτι ἡ καρδιά μου θέλει νά τό πάρω ἀπό πάθος, τί νά κάνω; Νά τό πάρω, ἐπειδή τό χρειάζομαι ἢ νά ἀρνηθῶ, γιά νά μὴν ἱκανοποιήσω τήν «προσπάθειά» μου (τήν ἐμπαθή προσκόλλησή μου σ' αὐτό);

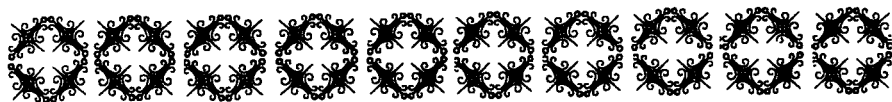
Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτό εἶναι κάτι παρόμοιο μέ τήν τροφή. Γνωρίζεις ὅτι χρειάζομαστε τήν τροφή κάθε μέρα, ἀλλά δέν μᾶς ἐπιτρέπεται νά τήν πάρουμε μέ διάθεση αἰσθησιακοῦ ἡδονισμοῦ. Ἄν τήν πάρουμε ὅμως, εὐχαριστώντας τό δοτήρα Θεό καί κατακρίνοντας τοὺς ἑαυτοὺς μας ὡς ἀνάξιους, ὁ Θεός τή μεταβάλλει σέ ἁγιασμό καί εὐλογία. Ὡστε λοιπόν, ὅταν χρειάζεσαι ἕνα πράγμα, καί σοῦ δίνεται εὐκολα καί βολικά, εὐχαρίστησε τό Θεό πού σοῦ τό ἔφερε, κατακρίνοντας τόν ἑαυτό σου ὡς ἀνάξιο καί ὁ Θεός θά ἀπομακρύνει ἀπό σένα τήν «προσπάθεια». «Διότι σ' Αὐτόν εἶναι ὅλα δυνατά καί τίποτα δέν Τοῦ εἶναι ἀδύνατον» (Ἰώβ 42, 2).

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Θ'. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΑΓΝΩΣΤΟΥΣ
ΑΔΕΛΦΟΥΣ

τλθ´

Ἄλλος ἠρώτησε τὸν αὐτόν.

Ἐπειδὴ ἐντολὴ ἐστὶ τοῦ Κυρίου, τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν καὶ συγκαίρειν αὐτῷ καὶ συλλυπεῖσθαι ὡς ἰδίῳ μέλει, καὶ τὸ ἰδεῖν αὐτὸν ἐν πενία καὶ παριδεῖν, ποιεῖ τὴν ἀγάπην παραβαίνειν, κἂν τὰ πρὸς μόνην ἔχῃ τὴν χρεῖαν, ὥστε μὴ δύνασθαι κακέινῳ ἐπαρκέσαι, εἰπέ μοι, Πάτερ, ἐν τίνι δείκνυται ἡ ἀγάπη;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Η´ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη κατὰ πολλοὺς τρόπους φανεροῦται· οὐχὶ ἐν τῷ δοῦναι αὐτῷ μόνῳ· οἷον ἄκουσον. Ἐὰν ἀπέλθῃς μετὰ τοῦ πλησίον ποῦ ποτε καὶ εὗρῃς τὸν λογισμόν σου θέλοντα τιμηθῆναι ὑπὲρ αὐτὸν καὶ οὐ θέλεις μᾶλλον, ἵνα τὰ ἴσα σου τιμηθῇ, ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτὸν ὡς σεαυτόν· ὁ γὰρ Ἀπόστολος εἶπε· «τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι». Ἐὰν πράγμα βρώσιμον ἔχῃς καὶ ἴδῃς τὸν λογισμόν σου θέλοντα κατὰ μόνας φαγεῖν αὐτὸ κατ' ἐπιθυμίαν σου παρὰ τὴν χρεῖαν, ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτὸν ὡς ἑαυτόν· καὶ γὰρ ἐὰν θελήσωμεν ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ πληρῶσαι τὸν Γραφικὸν λόγον, οὐ μὴ σταθῇ μεθ' ἡμῶν· καὶ γὰρ οὐκ ἐγγράφη ἡμῖν περὶ ἐνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου, ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος πλησίον ἀναγορεύεται. Πῶς οὖν δύνασαι εἰς πάντας ἀνθρώπους

1. Γιά τόν Ἀββά «πλησίον» σημαίνει ὁ ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ Χριστός. «Πλησίον» εἶναι ὁ κάθε ἀδελφός. Ἀγάπη πρὸς τόν πλησίον σημαίνει ἀφάνισις τοῦ ἐγώ μας καί ἀνάδειξις τοῦ ἀδελφοῦ. Νά ἔχουμε ἀκριβῶς ἐκεῖνο τό βίωμα πού εἶχε ὁ Τίμιος Πρόδρομος πρὸς τόν Κύριο, ὅταν ἔλεγε: «Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμέ δέ ἐλαττοῦσθαι» (Ἰωάν. 3, 30). Καί τό ζητᾷ αὐτό ὁ Ἀββάς διότι αὐτοῦ τοῦ εἵδους ἡ ἀγάπη μεταμορφώνει τόν ἄνθρωπο. Τόν ἀδειάζει ἀπό τό ἐμπαθές ἐγώ του καί ὀρίζει ὡς τελειότητα τό δοξασμό τοῦ πλησίον. Γιά τόν Ἀββά ὁ ἄνθρωπος, ὅχι ἀπλῶς πρέπει νά «ἔχει» ἀγάπη, ἀλλά νά «εἶναι» ἀγάπη.

Ἄλλος ἀδελφός ρώτησε τὸν ἴδιο Γέροντα:

Εἶναι ἐντολή τοῦ Κυρίου νά ἀγαπᾶμε τὸν πλησίον σάν τὸν ἑαυτό μας, νά καιρόμαστε μαζί του καί νά τὸν συμπονᾶμε ὡς δικό μας μέλος. Καί βέβαια εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὅταν τὸν δοῦμε σέ φτώχεια καί τὸν παραβλέψουμε, εἶναι σάν νά παραβαίνεται ἡ ἀγάπη, ἔστω καί ἂν καί σέ μᾶς βρίσκονται μόνο τὰ ἀναγκαῖα ὥστε νά μὴ μπορούμε νά καλύψουμε καί τίς δικές του ἀνάγκες. Πές μου, Πάτερ, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, μέ ποιο τρόπο θά λειτουργήσουμε τὴν ἀγάπη;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Η ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον φανερώνεται μέ πολλοὺς τρόπους καί ὄχι μόνο μέ τό νά δώσουμε κάτι σ' αὐτόν πού ἔχει ἀνάγκη. Γιά παράδειγμα σοῦ λέω: Ἄν πᾶς ποτέ κάπου μέ ἓναν ἀδελφό καί βλέπεις τό λογισμό σου νά ἐπιζητεῖ νά τιμηθεῖς ἐσύ περισσότερο ἀπ' αὐτόν καί νά μὴ θέλεις καθόλου νά τιμηθεῖ καί ὁ πλησίον σου ἀδελφός ἐξίσου μέ σένα, αὐτό δείχνει ὅτι δέν ἔχεις τὸν ἀδελφό ὅπως τὸν ἑαυτό σου. Διότι ὁ Ἀπόστολος εἶπε «νά προλαβαίνετε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο στήν ἀπόδοση τιμῆς» (Ρωμ. 12, 10). Ἄν ἔχεις ἓνα φαγώσιμο πράγμα καί βλέπεις τό λογισμό σου νά σοῦ λέει νά τό φᾶς μόνος σου, ἀπό βουλιμία καί ὄχι ἀπό ἀνάγκη, καί σ' αὐτό φαίνεται ὅτι δέν ἔχεις τὸν πλησίον σου ὅπως τὸν ἑαυτό σου. Ἀλήθεια, ἂν θελήσουμε, μ' αὐτό τό πνεῦμα νά ἐφαρμόσουμε τό λόγο τῆς Γραφῆς, δέν θά μπορέσουμε νά τὸν ἐφαρμόσουμε παντοῦ καί πάντοτε μέ πληρότητα καί ἀκρίβεια. Διότι δέν ἀναφέρονται αὐτὰ σ' ἓνα μόνο συγκεκριμένο ἄνθρωπο, ἀλλά κάθε ἄνθρωπος θεωρεῖται πλησίον¹.

¹ Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί ὁ ἅγιος Σιλουανὸς ἔλεγε ὅτι ἡ σωτηρία μας βρίσκεται στὸν ἀδελφό μας

πληρῶσαι τοῦτο, μὴ ἔχων πᾶσι παρασχεῖν;

Καὶ τὸ θέλαιν πάλιν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, ἔστι τοῦτο· ἐὰν ἐμπέσῃ ζημία καὶ ἴδῃς τὸν λογισμόν σου ἡδέως ἔχοντα, ἐκεῖνον μᾶλλον ὑπὲρ σὲ ζημιωθῆναι, ἰδοὺ καὶ ἐν τούτῳ οὐκ ἔχεις αὐτόν ὡς σεαυτόν.

Ἐὰν πάλιν ἴδῃς αὐτὸν ἐπαινούμενον καὶ μὴ συγκαρῆς αὐτῷ, ὅτι καὶ σὺ οὐ συνεπηνέθης καὶ οὐ λέγεις μᾶλλον ὅτι ὁ ἔπαινος τοῦ ἀδελφοῦ εἰς ἐμὲ συντείνει, μέλος γάρ μου ἐστίν, οὐδ' ἐν τούτῳ ἠγάπησας αὐτόν ὡς σεαυτόν· καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Πάλιν τὸ ἔχειν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, τοῦτό ἐστιν· ἐὰν ἀκούσῃς παρὰ τῶν Πατέρων τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐρωτήσῃ σε ὁ ἀδελφός σου μὴ κατὰ φθόνον κρατήσῃς τὴν ὠφέλειαν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς εἰδὼς ὅτι ἀδελφός σου ἐστίν, εἰπὲς ὁ ἥκουσας κατὰ φόβον Θεοῦ καὶ μὴ ἔχε σεαυτόν ὡς διδάσκαλον· οὐκ ὠφελεῖ γάρ σε τοῦτο.

τιμ'

Ἑρώτησις

Ἄρα καλόν ἐστι τὸ ἔχειν φιλίαν πρὸς συνηλικιώτην;

Ἀπόκρισις

Τὸ μὴ πάνυ προσέχειν φιλίας πρὸς τινὰ συνηλικιώτην, καλόν ἐστιν· τοιαύτη γὰρ διάθεσις οὐκ ἀφίησιν ἐλθεῖν τὸ πένθος. Μηδὲ πρὸς ἄλλον τινὰ ἀφαιροῦντά σου τὸ πένθος ἔχε φιλίαν· οὐ γὰρ ὠφελεῖ σε τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον καταβλάπτει· οὐδεὶς γὰρ δύναται κτήσασθαι τι ἀγαθόν, εἰ μὴ ἐν πολλῷ κόπῳ. Παίδευσον οὖν τοὺς ὀφθαλμούς σου μὴ προσέχειν τινί, καὶ οὐ πληρῶσεις σου τὴν καρδίαν τῆς δεινῆς παρρησίας, τῆς εἰς ἀπώλειαν φερούσης τοὺς καρποὺς ὅλους τοῦ μοναχοῦ.

τιμα'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν ἀκούσω περὶ τινος ὅτι ἐν πολέμῳ ἐστίν ἢ ἐν ἀρρωστίᾳ καὶ ὥσπερ συμπαθήσω αὐτῷ, πρῶτον μὲν εἰπέ μοι ἢ τοιαύτη συμπάθεια, εἰ ἄρα τῶν

Πώς λοιπόν μπορείς νά τό εφαρμόσεις αὐτό γιά κάθε ἄνθρωπο, ἂν δέν ἔχεις τή δυνατότητα νά δίνεις στόν καθένα ὅ,τι ἔχει ἀνάγκη;

Ἀλλά καί μέ αὐτό τόν τρόπο μπορείς νά καταλάβεις ἂν ἐπιθυμεῖς τήν εὐτυχία τοῦ πλησίον σου στόν ἴδιο βαθμό πού ἐπιθυμεῖς τή δική σου: Ἄν πέσει κάποια συμφορά καί δεῖς τό λογισμό σου νά εὐχαριστεῖται πού ὁ πλησίον σου ζημιώνεται περισσότερο ἀπό σένα. Ἰδού λοιπόν, μπορείς νά ἐννοήσεις ὅτι καί σ' αὐτό δέν ἔχεις τόν πλησίον σου ὅπως τόν ἑαυτό σου.

Ἄν πάλι διαπιστώσεις ὅτι ὁ πλησίον σου ἐπαινεῖται καί δέν χαίρεσαι μαζί του, διότι δέν ἐπαινέθηκες καί σύ συγχρόνως μαζί μ' αὐτόν –καί δέν λές ὅτι ὁ ἔπαινος τοῦ ἀδελφοῦ μου μεταβαίνει καί σέ μένα, διότι ὁ ἀδελφός μου εἶναι μέλος μου –οὔτε καί σ' αὐτό ἀγάπησες τόν ἀδελφό σου ὅπως τόν ἑαυτό σου. Καί πλεῖστα ἄλλα παρόμοια.

Ἐπίσης τό νά ἔχεις τόν πλησίον σου ὅπως τόν ἑαυτό σου τό δείχνει καί τό ἔξῃς: Ἄν ἀκούσεις ἀπό τούς Πατέρες τήν ὁδό τοῦ Θεοῦ καί σέ ρωτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, νά μήν κρατήσεις ἀπό φθόνο τήν ὠφέλεια μόνο γιά τόν ἑαυτό σου. Τόν αἰσθάνεσαι ἀδελφό σου; Πές του ὅ,τι ἄκουσες μέ φόβο Θεοῦ, χωρίς βέβαια νά ἔχεις τόν ἑαυτό σου ὡς διδάσκαλο, διότι δέν σέ ὠφελεῖ κάτι τέτοιο.

340

Ἑρώτηση

Ἄραγε, εἶναι καλό νά ἔχει κανεῖς φιλία μ' ἓνα συνομήλικό του στήν πνευματική ἡλικία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά μήν ἐπιζητεῖς πολύ τή φιλία πρός ἓνα συνομήλικό σου, εἶναι καλό. Διότι μιά τέτοια ἀναζήτηση δέν ἐπιτρέπει νά ἔλθῃ τό πένθος. Οὔτε βέβαια καί μέ κάποιον ἄλλον πού σοῦ ἀφαιρεῖ τό πένθος νά ἔχεις φιλία, διότι δέν σέ ὠφελεῖ κάτι τέτοιο, ἀλλά μᾶλλον σέ βλάπτει πάρα πολύ. Ἀληθινά, κανεῖς δέν μπορεῖ νά ἀποκτήσῃ κάποιο ἀγαθό, παρὰ μόνο μέ πολύ κόπο. Γι' αὐτό ἄσκησε τά μάτια σου νά μήν προσέχουν ἐμπαθῶς κάποιον καί ἔτσι δέν θά πληρωθεῖ ἡ καρδιά σου ἀπό τήν καταστροφική παρρησία, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ στήν ἀπώλεια ὅλους τούς καρπούς τοῦ μοναχοῦ.

341

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄν ἀκούσω γιά κάποιον ὅτι βρίσκεται σέ δύσκολο πνευματικό ἀγώνα ἢ σέ ἀρρώστια καί αἰσθάνομαι συμπάθεια γι' αὐτόν, πές μου πρῶτα-πρῶτα,

δαιμόνων ἐστί, θελόντων ἀπασχολῆσαι με ἀπὸ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν. Ἐπειτα δέ, εἰ ὥφειλον μνησθῆναι αὐτοῦ ἐν τῇ προσευχῇ. Καὶ πῶς, ἐν περισσοτέρῳ κινδύνῳ καὶ ἁμαρτήμασιν ὑπάρχων μέζουσιν ἐγώ; Ἐὰν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αἰτήσῃ περὶ τούτου; Ἐὰν δὲ καὶ τινι τῶν Πατέρων εἴπῃ μοι εἰπεῖν; Εἰ μὴ τι καὶ τὸν ἐμπαῖν τὸ ὑπερεύχεσθαι τοῦ πλησίον γυμνάζει εἰς τὴν ἀγάπην. Πῶς δοκιμάζεις, Πάτερ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ὅτι οὐδεὶς ὀφείλει ἀφιέναι τὸν ἴδιον νεκρὸν καὶ ἀπελθεῖν κλαῦσαι τὸν ἄλλον, ἐδήλωσαν οἱ Πατέρες τοῖς νεωτέροις· τῶν τελείων γάρ ἐστι τὸ συμπαῖναι τῷ πλησίον. Νεωτέρῳ δὲ τὸ συμπαῖναι ἄλλῳ, κλεῦν δαιμόνων ἐστίν· ἀνοήτως γὰρ κρίνει αὐτόν, ὡς κακῶς ἔχοντα καὶ κινδυνεύοντα καὶ ἔχει ἑαυτὸν ὡς καλῶς ποιοῦντα, ἀλλὰ μᾶλλον συμφέρει ἀμεριμνῆσαι ἀπ' αὐτοῦ. Κἂν γένηται μνήμη αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἢ παρ' ἄλλων ἀκούσῃ περὶ αὐτοῦ, εἴπῃ· Ὁ Θεὸς ἐλέησιν καὶ αὐτόν.

Ἀπὸ σαυτοῦ δὲ μὴ εἴπῃς τινι τῶν Γερόντων εὐξασθαι ὑπὲρ τινος· τοῦτο γὰρ χρῆσθαι ἐστὶ τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. Ἐὰν δὲ θέλῃς τοῦτο φυγεῖν, ὑπομιμνήσκεις, ὅτι ὁ δεῖνα θλίβεται· καὶ ὁ Γέρων ἀκούων πάντως εὐχεται ὑπὲρ τοῦ ἀσθενοῦντος τῷ πνεύματι.

Ἐὰν δὲ εἴπῃ σοὶ τις εἰπεῖν τῷ Γέροντι, εἰπὲ τὸν λόγον διὰ τὴν ἐντολήν· εὗξαι, Πάτερ, ὑπὲρ τοῦδε. Ἐὰν δὲ εἴπῃ σοι, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡσαύτως (ἴσ. εἰπὲ) διὰ τὴν ἐντολήν· Κύριε, συγκώρησον ἡμῖν· ἢ ὁ Θεός, βοήθησον ἡμῖν· ἢ σκέπασον ἡμᾶς πρὸς τὸ πρᾶγμα. Καὶ μὴ νομίσης καὶ ταύτην εἶναι ἐξουσίαν· ἡρώτησας γὰρ καὶ ἥκουσας εἰπεῖν. Τὸ συμπαῖναι δὲ τινι ὡς διὰ τὴν ἀγάπην, οὕτω ἥλθες εἰς τὸ μέτρον τοῦτο. Ἐὰν ὁκλῇ σοι ὁ λογισμὸς περὶ τινος, τότε ἐρωτᾷς καὶ ἀκούεις τὴν χρεῖαν.

Ὁ Θεὸς <ἐλεήσῃ> σε, ἀδελφέ.

2. Ὁ ἀββάς Ἰωάννης μὲ τῇ θαυμαστί του διάκριση μᾶς χειραγωγεῖ στήν αὐτογνωσία καὶ στήν ταπεινότητα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. Νὰ μὴν ξεγελιόμαστε ὅτι ἔχουμε ἀγάπην, συμπάθειαν, ἐλεήμονα καρδιά πρὸς τὸν πλησίον, ἐφόσον εἴμαστε ἀρχαῖοι στὰ πνευματικά. Ἀπλῶς κλευαζόμαστε ἀπὸ τοὺς δαίμονες. Ἡ συμπάθεια, ἡ ἀγάπη, τὸ ἔλεος γιὰ τὸν πλησίον εἶναι γνώρισμα τῶν τελείων.

Καὶ εἶναι πλέον γνωστό, σὲ ὅσους μποροῦν νὰ διακρίνουν τὰ πράγματα, ὅτι ἡ ἐπίσπευση τῶν ἀρχαίων «εἰς τὸ συμπαῖναι» πηγάζει εἴτε ἀπὸ τὸ ναρκισσισμό (προσπάθεια καταξιώσεως

αὐτή ἡ συμπάθεια προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ μέ ἀποσπᾶσουν ἀπὸ τίς δικές μου ἁμαρτίες; Καί ἔπειτα, πές μου, ἂν εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸν θυμᾶμαι στήν προσευχή μου. Ἀλλὰ πῶς θά προσευχηθῶ γι' αὐτόν, ἀφοῦ ἐγὼ βρίσκομαι σέ πιό φοβερό κίνδυνο καί σέ μεγαλύτερα ἁμαρτήματα; Καί τί νὰ κάνω ἂν μοῦ ζητήσει ὁ ἀδελφός κάτι τέτοιο ἢ ἂν τὸ πεί σέ κάποιον ἀπὸ τοὺς Πατέρες καί μοῦ τὸ ἀναφέρουν; Ἡ μήπως συμβαίνει νὰ γυμνάζεται στήν ἀγάπη καί ὁ ἐμπαθής ὅταν προσεύχεται γιὰ τὸν πλησίον του; Ποιά ἀπάντηση μπορεῖ νὰ δώσει σ' αὐτά τὰ ἐρωτήματα, ἡ ἐμπειρία σου, Πάτερ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ἱ Πατέρες ἔκαναν ξεκάθαρη τὴ διδασκαλία τους γιὰ τοὺς ἀρχάριους, λέγοντας ὅτι κανεὶς δέν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀφήνει τὸ δικό του νεκρό καί νὰ πηγαίνει νὰ κλαίει τὸ νεκρό τῶν ἄλλων. Καί αὐτό, διότι ἡ συμπάθεια πρὸς τὸν πλησίον εἶναι ἰκανότητα καί δυνατότητα τῶν τελειῶν². Γιὰ ἓναν ἀρχάριο ἡ συμπάθεια πρὸς τὸν πλησίον εἶναι δαιμονικός ἐμπαγμός. Διότι ἓνας ἀρχάριος κρίνει τὸν ἄλλο ἀδιάκριτα, ὅτι δῆθεν πάσχει καί κινδυνεύει, ἐνῶ τὸν ἑαυτό του τὸν ἔχει ὅτι βρίσκεται σέ καλὴ κατάστασι καί πράττει τὸ σωστό. Μᾶλλον λοιπὸν τὸν συμφέρει νὰ ἀμεριμνήσει καί νὰ μὴν ἀσχολεῖται μέ αὐτόν. Καί ἂν ἔλθει στὸ νοῦ του ἡ κατάστασι τοῦ ἀδελφοῦ ἢ ἂν ἀκούσει ἀπὸ ἄλλους γι' αὐτόν, νὰ πεί: « Ὁ Θεός εἶθε νὰ ἐλεήσει καί μένα καί αὐτόν».

Ἀπὸ μόνος σου νὰ μὴν πεῖς σέ κανένα ἀπὸ τοὺς Γέροντες νὰ εὐχεται γιὰ κάποιον, διότι αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχεις ἰδία ἐξουσία. Καί γιὰ νὰ ἀποφύγεις κάτι τέτοιο, μπορεῖς νὰ τὸ ὑπενθυμίζεις στοὺς Γέροντες, λέγοντας: «Ὁ τάδε εἶναι σέ δύσκολη κατάστασι». Καί ὁ Γέροντας θά τὸ προσλάβει ὅπωςδήποτε καί θά εὐχεται ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ πού ἀσθενεῖ πνευματικά.

Ἄν τώρα κάποιος σοῦ πεί νὰ τὸ ἀναφέρεις στὸ Γέροντα, πές του το, γιὰ νὰ ἐκτελέσεις τὴν ἐντολή, λέγοντας: Προσευχήσου, Πάτερ, γιὰ τὸν τάδε. Ἡ ἂν σοῦ πεί ὁ ἀδελφός πού ἔχει τὴν ἀνάγκη «προσευχήσου γιὰ μένα, ἀδελφέ», πάλι, χάριν τῆς ἐντολῆς, λέγε: «Κύριε, συγχώρεσέ μας». Ἡ «Θεέ μου, βοήθησέ μας, ἢ σκέπασέ μας ἀπ' αὐτὸ τὸ πράγμα». Καί μὴν τὸ θεωρήσεις ὅτι αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐξουσία, διότι ρώτησες καί σοῦ ὑπέδειξαν τί νὰ πεῖς. Δέν ἔφτασες ὅμως στὸ μέτρο ἐκεῖνο, ὥστε νὰ συμπαθήσεις κάποιον μέ βάση τὴν ἀγάπη. Ἄν σέ ἐνοχλεῖ ὁ λογισμός γιὰ κάτι ἀπ' ὅλα αὐτά, νὰ μέ ξαναρωτήσεις πάλι καί θά μάθεις ὅ,τι χρειάζεσαι.

Ὁ Θεός νὰ σέ ἐλεήσει, ἀδελφέ.

ἰδεατοῦ ἑαυτοῦ, θρησκευτικῶς ἐνδεδυμένου) εἶτε ἀπὸ τὴν ὑποβολή λογισμοῦ σατανικῆς παγιδεύσεως πρὸς περαιτέρω δαιμονικὴ ἐκμετάλλευσιν.

τιμβ΄

Ἐρώτησις αὐτοῦ.

Εἶπέ μοι, Πάτερ, ἕως ποῦ ὀφείλει εἶναι τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης ἀδελφοῦ πρὸς τὸν ἀδελφόν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αἰδέλφε, ἄλλη ἀγάπη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ἄλλη ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν. Τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης τῶν πνευματικῶν Πατέρων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν, οὐκ ἔχει τι βλαβερόν, οὐδὲ σαρκικόν· ἡσφαλισμένοι γάρ εἰσι τῷ πνευματικῷ φρονήματι. Καὶ εἴτε ἐν λόγοις εἴτε ἐν ἔργοις, σπουδάζουσι πάντοτε ὠφελεῖν τοὺς νεωτέρους κατὰ πάντα· καὶ οὕτω ἀγαπῶντες, οὐ σιωπῶσιν αὐτοῖς τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, ἀλλὰ πυκνῶς ἐλέγχουσι καὶ παιδεύουσι τὰ τέκνα αὐτῶν. Πρὸς αὐτοὺς γὰρ εἴρηται, «ἐλέγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον»· ὥς πολλάκις ποιεῖ σοι ὁ Ἀββᾶς σου, καὶ οὐ συνίεις ἐν οἷς ἐλέγχει σε καὶ ἐπιτιμᾷ καὶ παρακαλεῖ σε. Καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀγάπην οὐ σιωπᾷ σου τὰ σφάλματα, φανεροῦται ὅτι πνευματικὴ ἐστὶν ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἡ πρὸς σέ· ἕκαστος δὲ κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον αὐτοῦ.

Τὸ μέτρον οὖν τῆς τελείας ἀγάπης ἐστὶ, τὸ μετὰ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει τις πρὸς τὸν Θεόν, ἀγαπᾷν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ ὡς ἑαυτόν. Ἡ δὲ νεότης ὀφείλει φυλάττειν ἐν πᾶσι· διὰ τάχους γὰρ ὑποσκελίζει τοὺς νεωτέρους ὁ διάβολος. Πρῶτον μὲν ἐν τῇ συντυχίᾳ ἄρχονται λαλεῖν ὡς δι' ὠφέλειαν ψυχῆς, τάχα δὲ οὐδὲ οὕτως· καὶ μετὰ τοῦτο εἰς ἄλλα μετατρέπονται, εἰς ἐρεθισμόν, εἰς παρρησίαν, εἰς γέλωτα, εἰς καταλαλιὰν καὶ ἄλλα πολλὰ κακά· ὥστε πληρωθῆναι εἰς αὐτούς, ὅτι «ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε» ταῦτα πάντα ἐπάθετε εἰκῇ· οὕτω γὰρ ἔρχονται οἱ νεώτεροι εἰς πῶσιν, ἐκ τοῦ ἀγαπᾷν ἀλλήλους ἀλόγως καὶ συνδιάγειν.

Τὸ δὲ μέτρον τῆς ἀγάπης αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους οὕτως ὀφείλει εἶναι μὴ

3. Ὅταν κανεῖς λειτουργεῖ τὴν πνευματικὴν πατρότητα, χωρὶς νὰ ἔχει ἀνακόψει τέλεια τὴ λειτουργίαν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου μέσα του, ὑπάρχει ὁ κίνδυνος –συνειδητός ἢ ἀσυνειδητός– μέσα στὴν πνευματικὴν πατρότητα νὰ θελήσῃ νὰ συμβιώσῃ καὶ τὴ φυσικὴν πατρότητα –εἴτε ἔγγαμος εἴτε ἄγαμος εἶναι– καὶ τότε ἴσως νὰ γίνῃ ἡ σχέση καὶ βλαβερὴ καὶ σαρκικὴ, ἂν ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ δέν συντρίψῃ τίς σχετικές παγίδες ποὺ στήνῃ ὁ σατανᾶς.

Ἡ ἀσφάλισις καὶ τῶν δύο μερῶν μὲ τὸ πνευματικὸν φρόνημα βεβαίως εἶναι ἐπιθυμητὴ καὶ ἰσχυρὴ, μὰ ὅταν λείπῃ «τὸ πνευματικὸν φρόνημα» –καὶ μάλιστα καὶ ἀπὸ τῆς δυο μεριές– καλυτέρα νὰ λυεῖται ἡ σχέση. Σ' αὐτὴ τὴν σχέση, ἂν δέν διαλυθεῖ, εἶναι δυνατόν νὰ διαδραματισθοῦν ποικιλόμορφα σαδιστικά ἢ μαζοκιστικά φαινόμενα, μὲ ἀφάνταστα διογκωμένες παραμέτρους

342

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Πές μου, Πάτερ, ποιό εἶναι τό μέτρο τῆς ἀγάπης ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἱ ἀδελφε, ἄλλη εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα τους καί ἄλλη ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀδελφούς τους. Τό μέτρο τῆς ἀγάπης τῶν πνευματικῶν Πατέρων πρὸς τὰ τέκνα τους, δέν ἔχει κάτι τό ἐπικίνδυνο, οὔτε τό σαρκικό, διότι εἶναι ἀσφαλισμένοι ἀπό τὰ ὀλοκληρωμένα καί παγιωμένα πνευματικά βιώματα καί φρονήματά τους³. Καί εἴτε μέ τὰ λόγια εἴτε μέ τὰ ἔργα, φροντίζουν πάντοτε νά ὠφελήσουν τὰ ἀρχάρια παιδιά τους πού ἔχουν σέ ὅλα λιγότερες ἐμπειρίες ἀπ' αὐτούς. Καί ἐνῶ τρέφουν τέτοια ἀγάπη γιά τὰ παιδιά τους, δέν ἀποσιωποῦν τὰ ἐλαττώματά τους, ἀλλά συχνά τὰ ἐλέγχουν καί τὰ παιδαγωγοῦν. Διότι γι' αὐτούς ἔχει λεχθεῖ τό «ἔλεγξε, ἐπιτίμησε, παρηγόρησε» (Β' Τιμ. 4, 2), πράγμα πού πολλές φορές ἔχει ἐφαρμόσει καί σέ σένα ὁ Ἀββάς σου καί σύ δέν ἔχεις ἀντιληφθεῖ τὰ σημεῖα πού σέ ἐλέγχει καί σέ ἐπιτιμᾷ καί σέ παρηγορεῖ. Καί ἐπειδή, χάριν τῆς ἀγάπης, δέν ἀποσιωπᾷ τὰ σφάλματά σου, αὐτό δείχνει ὅτι ἡ ἀγάπη πού τρέφει γιά τό πρόσωπό σου εἶναι πνευματική. Ὁ καθένας βέβαια, σύμφωνα μέ τὰ μέτρα του, ἀγαπᾷ τόν πλησίον του.

Τό μέτρο λοιπόν τῆς τέλει ἀγάπης εἶναι τό νά ἀγαπᾷ κανεῖς τόν πλησίον του –μετά τήν ἀγάπη πού ἔχει πρὸς τό Θεό– σάν τόν ἑαυτό του. Οἱ νεώτεροι ὁμως ὀφείλουν νά εἶναι προσεκτικοί σέ ὅλα, διότι πολύ γρήγορα ὁ διάβολος τοὺς ὑποσκελίζει. Διηλαθῇ, κατ' ἀρχάς, ἄν τύχει καί συναντηθοῦν, ἀρχίζουν νά συνομιλοῦν δῆθεν γιά τήν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς τους, ἀλλά στήν οὐσία δέν μένουν ἐκεῖ. Γρήγορα μεταφέρονται σέ ἄλλα, σέ σωματική ἢ ψυχική διέγερση, στήν παρηγορία, στά γέλια, στήν καταλαλιά καί σέ ἄλλα πολλά παρόμοια κακά. Ἔτσι ὥστε νά ἐκπληρωθεῖ σ' αὐτούς αὐτό πού λέει ὅτι «ἐνῶ ἄρχισαν ἔχοντας πνευματική βάση, κατέληξαν νά ἀσχολοῦνται μέ πράγματα πού δέν συντείνουν στήν ἀναγέννηση τῆς καρδιάς καί ὅλες οἱ ἐμπειρίες τους πῆγαν χαμένες (Γαλ. 3, 3). Ἔτσι λοιπόν ἔρχονται οἱ νεώτεροι σέ πτώση, ἀπό τό νά ἀγαπᾷ ὁ ἕνας τόν ἄλλο ἀσύνετα καί νά συμβιώνει μαζί του ἀδιάκριτα.

Τό μέτρο τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης τους πρέπει νά εἶναι αὐτό: Νά μὴν κατα-

ἐκτροπῆς ἀπό τήν πνευματικότητα. Πρακτικά ὁ Ὁσῖος δίνει ἕνα κριτήριο «γνησιότητος» τῆς σχέσης λέγοντας: «Καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀγάπην οὐ σιωπᾷ σου τὰ σφάλματα, φανεροῦται ὅτι πνευματικὴ ἐστὶν ἡ ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς σέ...».

καταλαλεῖν ἀλλήλων, μὴ μισεῖν, μὴ ἐξουθενεῖν, μὴ ζητεῖν τὸ ἑαυτῶν· μὴ ἀγαπᾶν διὰ τὸ κάλλος τοῦ σώματος· μὴ διὰ τινὰ σωματικὴν ἐργασίαν· μὴ καθέζεσθαι μετ' ἀλλήλων χωρὶς ἀνάγκης μεγάλης, διὰ τὸ μὴ ἐμπίπτειν εἰς τὴν παρρησίαν τὴν ἀπόλλουσαν τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ καὶ ἀφιεῖσαν αὐτὸν ὡς ζύλον ξηρόν. Ἐως ὧδε ἐστὶ τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης τῶν νεωτέρων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἵνα ὡς φεῖδονται ἑαυτῶν διὰ τὴν παρρησίαν καὶ ἀργολογίαν, φεῖδονται καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, τρέμοντες καθεσθῆναι μετ' ἀλλήλων ἀκαίρως, ἵνα μὴ παγιδευθῶσι εἰς ταύτας τὰς παγίδας καὶ παγιδεύσωσι τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν, φοβούμενοι τὸν λέγοντα· «οὐαὶ τῷ ποτίζοντι τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπὴν θολεράν»· καὶ πάλιν· «φθείρουσιν ἥθη χρηστὰ ὁμιλίας κακαί».

Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ.

τιμὴ

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τί ποιήσω, ὅτι ὀκλοῦμαι ὑπὸ ρυπαρῶν λογισμῶν, καὶ ἐὰν αἰσθανθῶ ὅτι καὶ ἄλλος ἔχει τούτους, αἶψά λέγω· ὅτι ἰδοὺ καὶ ἄλλοι κατ' ἐμὲ λογίζονται τὰ κακά· καὶ πάλιν οὐκ ἔρχεται μοι κλαυθμὸς οὔτε κατάνυξις καὶ λέγει μοι ὁ λογισμὸς ὅτι ἐφ' ὅσον εἰμὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, οὐ δύναμαι ταῦτα κτήσασθαι. Ποίησον ἔλεος μετὰ τῆς ἀσθενείας μου καὶ εἶπέ μοι, Πάτερ, πῶς σωθῶ ἐκ τούτων.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Τοὺς ρυπαροὺς λογισμοὺς καὶ τὸ ἀκοῦσαι ἢ αἰσθανθῆναι, ὅτι ἔχει τις τοιοῦτόν τι καὶ εἶπεῖν, ἰδοὺ καὶ ἄλλοι κατ' ἐμὲ λογίζονται τὰ κακά, ἀναθεμάτισον τοὺς κακοὺς λογισμοὺς καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου εἶπέ, ὅτι βελτίων μου ἐστὶ καὶ ἀγιώτερος καὶ παύεται ὁ λογισμὸς.

Περὶ δὲ τοῦ κλαυθοῦ, ἐὰν μὴ πυκτεύσης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὧν μετ' αὐτῶν, ἀγωνίσασθαι μὴ λαβεῖν παρρησίαν μετὰ τίνος, ὁ κλαυθμὸς ἢ ἡ κατάνυ-

4. Καὶ θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ μέσα στήν Ἐκκλησίαν ἔχουμε διδασθεῖ νά ἀναθεματίζουμε τὸ σατανά, τίς δραστηριότητές του καὶ ὅσους ἀποφασίζουν συνειδητὰ καὶ ἀμετάκλητα (ἴδρα καὶ ἀμετανόητα) νά εἶναι ὄργανά του. Ὁ Ὁσῖος μᾶς διδάσκει νά «ἀναθεματίζουμε» καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς μας. Εἶναι φυσικὸ, ὅποιος θέλει νά σκοτώνει τὰ φίδια, νά καταστρέφει καὶ τὰ αὐγά τους. Ὁ κακὸς λογισμὸς εἶναι διαβολικὴ ὥτοκία στήν ψυχὴ μας. Εἶναι λοιπόν ἄξια ἀναθεματισμοῦ.

Ἐπειδὴ μερικοὶ χριστιανοὶ –καὶ μάλιστα ἐμφανέστατα ἀσυνεπεῖς πρὸς τὴν «ἐν Χριστῷ ζωή»– σκανδαλίζονται καὶ μόνο μέ τὸν ὅρο «ἀναθεματισμός», εἶναι σκόπιμο νά σημειωθεῖ ὅτι μέ τὸν ἀναθεματισμὸ ἡ Ἐκκλησία δέν στέλνει ἢ δέν παραδίδει κάποιον στὸ σατανά ἀλλὰ, διακηρύττει τὴ δική του αὐτοπροαίρετη ἔνωση μέ τὸ σατανά καὶ τὴ γνωστοποιεῖ στὰ μέλη της, ὥστε νά

λαλεῖ ὁ ἓνας τόν ἄλλο, νά μήν τόν μισεῖ, νά μήν τόν ἐκμηδενίζει, νά μή ζητᾶ τά τοῦ ἑαυτοῦ του. Νά μήν ἀγαπᾶ τόν ἄλλο γιά τό κάλλος τοῦ σώματος οὔτε γιά κάποια σωματική ἱκανότητα καί ἐργασία. Νά μήν κάθεται ὁ ἓνας κοντά μέ τόν ἄλλο, χωρίς μεγάλη ἀνάγκη, γιά νά μήν πέφτουν στήν παρρησία, ἡ ὁποία καταστρέφει ὅλους τούς καρπούς τοῦ μοναχοῦ καί τόν ἀφήνει σάν ξερό ξύλο. Αὐτό εἶναι τό μέτρο τῆς ἀγάπης τῶν ἀρχαρίων ἀδελφῶν μεταξύ τους, οἱ ὁποῖοι γιά νά φυλάξουν ἑαυτούς καί ἀλλήλους ἀπό τήν παρρησία καί τήν ἀργολογία, ἀποφεύγουν καί τρέμουν νά καθήσουν ὁ ἓνας κοντά στόν ἄλλο γιά συνομιλία, ἐκτός ἂν ὑπάρχει ἀνάγκη. Καί αὐτό, γιά νά μήν παγιδευτοῦν σ' αὐτές τίς παγίδες πού ἀναφέραμε καί παγιδεύσουν καί τούς ἀδελφούς τους. Ἀλλά καί γιατί φοβοῦνται καί ὑπολογίζουν ἐκεῖνον πού λέει: «Ἀλίμονο, σ' αὐτόν πού ποτίζει τόν πλησίον του καί τόν μεθᾶ μέ κρασί πού τοῦ ἀνατρέπει τή νηφαλιότητα τοῦ ἡγεμόνα νοῦ» (Ἀββκ. 2, 15). Καί ἀλλοῦ πάλι: «Οἱ κακές συναναστροφές φθείρουν τά καλά ἥθη» (Α΄ Κορ. 15, 33).

Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, ἀδελφέ.

343

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Τί νά κάνω πού ἐνοχλοῦμαι ἀπό ρυπαρούς λογισμούς; Καί ἂν ἀντιληφθῶ ὅτι καί κάποιος ἄλλος ἔχει τέτοιους λογισμούς, πάντοτε λέω: «Νά πού καί ἄλλοι, ὅπως καί ἐγώ, ἔχουν ρυπαρούς λογισμούς». Ἐπίσης δέν μοῦ ἔρχονται δάκρυα οὔτε κατάνυξη καί μοῦ λέει ὁ λογισμός ὅτι ἐφόσον βρίσκομαι ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, δέν μπορῶ νά τά ἀποκτήσω αὐτά. Δεῖξε εὐσπλαχνία, Πάτερ, στήν ἀδυναμία μου καί πές μου πῶς θά ξεφύγω καί θά σωθῶ ἀπ' αὐτά;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τούς ρυπαρούς λογισμούς καί τό ὅτι ἄκουσες ἢ ἀντιλήφθηκες πῶς καί κάποιος ἄλλος πάσχει ἀπό παρόμοιους λογισμούς καί εἶπες «νά πού καί ἄλλοι ἔχουν ρυπαρούς λογισμούς, ὅπως καί ἐγώ», νά τά ἀναθεματίσεις⁴. Καί γιά τόν ἀδελφό ἐκεῖνον πού ἐνοχλεῖται ἀπό ρυπαρούς λογισμούς νά πεῖς: «εἶναι καλύτερος καί ἀγιώτερος ἀπό μένα». Καί ἔτσι θά παύσει νά σέ ἐνοχλεῖ ὁ λογισμός.

Γιά τά δάκρυα, ἂν δέν παλεύεις, ἐνῶ εἶσαι ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, καί δέν ἀγωνίζεσαι νά μήν ἀποκτήσεις παρρησία μέ ὁποιονδήποτε ἀδελφό, τά δά-

φυλάγονται ἀπό αὐτόν, ἀφοῦ αὐτός θεληματικά «ἐκολλήθη ὅχι ὀπίσω τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ὀπίσω τοῦ διαβόλου» (πρβλ. καί τό τοῦ ἁγ. Ἀπ. Παύλου μέ τόν αἰμομίκτην Α΄ Κορινθ. 5, 5).

ξίς οὐκ ἔρχεται. Καὶ ἐὰν κατὰ δικαίωμα ποιήσωσί σε φυγεῖν τοὺς ἀδελφούς σου, τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ στάδιον ποιουσί σε φυγεῖν. Ὡστε πύκτευσον νικῆσαι ὦν μετὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς αὐτοὺς παρηψίαν· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος ὅτι καὶ «ἐάν τις ἀθλήῃ, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ».

Ποίησον τὴν δύναμίν σου, ἀδελφέ, καὶ συνέρχεται σοι ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι μὴ ἐπιλάθῃ τοῦ φυλάξαι ταπεινώσιν καὶ ὑπακοὴν καὶ τὴν ὑποταγὴν, καὶ σῶζῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ιμδ'

Ἑρώταις ἐτέρου.

Ἄλλος ἠρώτησεν· Ἀββᾶ, σωθῆναι θέλω καὶ οὐκ οἶδα τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Καὶ ὁ λογισμὸς λέγει μοι· τί κάθῃ ὧδε ἐν τῷ κοινοβίῳ, μηδὲν ποιῶν; Ἀπελθε ἀλλαχοῦ. Τί οὖν ὀφείλω ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Α' δελφέ, ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς διὰ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ οἱ Πατέρες τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ λέγειν, «ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι». Ὡστε, εἰ θέλεις μὴ πλανηθῆναι προφάσει ταπεινώσεως τοῦ ἀποσιῆναι ὅθεν ἔχεις ὠφέλειαν, ἄνευ ἐρωτήσεως κατὰ πνευματικῶν Πατέρων μηδὲν ποιήσης, καὶ οὐ πλανᾶσαι χάριτι Θεοῦ, «τοῦ πάντας ἀνθρώπους θέλοντος σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

ιμε'

Ἑρώταις τοῦ αὐτοῦ.

Ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι, ἐὰν ἀπέλθω πούποτε καὶ ἡσυχάσω, ἔρχομαι εἰς ἡσυχίαν τελείαν· χρεώστης γάρ εἰμι πολλῶν ἁμαρτιῶν καὶ θέλω ἐλευθερωθῆναι ἀπ' αὐτῶν. Πῶς οὖν ποιήσω, Πάτερ;

5. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὅταν δέν μᾶς νικίσει μὲ ἐπιθετικὸ τρόπο ὁ πονηρὸς (ἀπὸ τὰ ἀριστερά), τότε δοκιμάζει νὰ πάρει τὴ νίκη μὲ «παθητικὸ» παρουσιάζεται ὑποβοηθητικὸς καὶ ἐνδιαφερόμενος γιὰ τὴν ἡρόδοδό μας στὴν ἀρετὴ (ἀπὸ τὰ δεξιὰ). Ἔτσι ὁ ἐνσωματωμένος «έωσφορισμός» (σατανισμός) παρουσιάζεται νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἐνάρετη καρποφορία μας καὶ μάλιστα στὸ

κρυα καί ἡ κατάνυξη δέν ἔρχονται. Καί ἄν, μέ βάση τό δικαίωμα, σέ πείσουν οἱ δαίμονες νά ἀποφύγεις τούς ἀδελφούς σου, νά ξέρεις ὅτι σέ πείθουν νά ἀποφύγεις τόν ἀγώνα καί τό στάδιο. Ὡστε λοιπόν πρέπει νά παλέψεις καί νά νικήσεις, ἐνῶ εἶσαι ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, τήν παρηγορία πρὸς αὐτούς, διότι καί ὁ Ἀπόστολος λέει ὅτι καί «ὅταν κάποιος ἀγωνίζεται δέν παίρνει τό στεφάνι, ἂν δέν ἀγωνιστεῖ νόμιμα» (Β΄ Τιμ. 2, 5).

Κατάθεσε τή δύναμή σου, ἀδελφέ, καί ὁ Θεός θά σοῦ συμπαρασταθεῖ σέ ὅλα. Μὴν ξεχνᾷς, νά φυλάξεις τήν ταπείνωση, τήν ὑπακοή καί τήν ὑποταγή καί θά σωθεῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πού εἶναι ὁ Κύριός μας, στὸν Ὅποιο ἀντίκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

344

Ἑρώτηση ἄλλου ἀδελφοῦ.

Ἐνας ἄλλος ἀδελφός ρώτησε: Ἀββά, θέλω νά σωθῶ, ἀλλὰ δέν γνωρίζω τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας. Καί μοῦ λέει ὁ λογισμός μου: Τί κάθεσαι ἐδῶ στὸ Κοινόβιο, χωρὶς νά κάνεις τίποτα; Φύγε ἀπὸ ἐδῶ καί πήγαινε κάπου ἄλλοῦ. Τί πρέπει ὅμως νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αδελφέ, ὁ Θεός μέ τίς θεῖες Γραφές καί οἱ Πατέρες μᾶς παρέδωσαν τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας, λέγοντάς μας: «Ρώτησε τὸν πατέρα σου καί ἐκεῖνος θά σοῦ ὑποδείξει, τούς μεγαλυτέρους σου καί αὐτοὶ θά σέ κατατοπίσουν» (Δευτ. 32, 7). Ὡστε λοιπόν, ἂν δέν θέλεις νά πλανηθεῖς καί μέ πρόφαση τὴν ταπείνωση νά ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ τό Κοινόβιο, ὅπου ὠφελεῖται ἡ ψυχὴ σου⁵, νά μὴν κάνεις τίποτα, χωρὶς νά πάρεις τὴν εὐλογία τῶν Πατέρων. Ἐτσι δέν ὑπάρχει περίπτωση νά πλανηθεῖς, μέ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, «ὁ Ὅποιος θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά σωθοῦν καί νά ἔλθουν σέ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας» (Α΄ Τιμ. 2, 4).

345

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Μοῦ λέει ὁ λογισμός μου ὅτι ἂν φύγω ἀπὸ ἐδῶ καί πάω κάπου ἄλλοῦ, θά ἡρεμήσω καί ἔτσι θά μπορέσω νά φτάσω στὴν τέλεια ἡσυχία, κατὶ πού μοῦ εἶναι ἀπαραίτητο, διότι εἶμαι κρεώστης πολλῶν ἁμαρτιῶν καί θά'θελα νά ἀπελευθερωθῶ ἀπ' αὐτές. Πάτερ, τί μέ συμβουλεύεις ἐσύ νά κάνω;

μεγάλο κεφάλαιο τῆς ταπείνωσης (προφάσει ταπεινώσεως). «Οὐ γὰρ τὰ νοήματα αὐτοῦ ἀγνωσόμεν» (Β΄ Κορ. 2, 11).

Ἀπόκρισις

Α 'δελφέ, ὁ χρεώστης ἄνθρωπος, ἐὰν μὴ πρῶτον ἀποδῶ τὸ χρέος, ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃ, κἂν εἰς πόλιν, κἂν εἰς κώμην, ὅπου δ' ἂν καθίσῃ, χρεώστης ἐστί, καὶ οὐκ ἔχει ἐλευθερίαν ποῦ καθίσει μετὰ ἀναπαύσεως. Ἐὰν δὲ κοπιάσῃ πρῶτον ἀπὸ τῶν ὀνειδισμῶν τῶν ἀνθρώπων, αἰσχύνεται, καὶ τότε ὅθεν δῆποτε ἀποδίδωσι τὸ χρέος. Καὶ ὅτε ἐλευθερωθῇ, τότε μετὰ θάρρους καὶ πολλῆς παρηρσίας δύναται δημοσιεῦσαι ἢ καθίσει ὅπου θέλει. Ἐὰν οὖν ὁ ἄνθρωπος ποιήσῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ βαστάξαι ὕβρεις καὶ ὀνειδισμούς, ἀτιμίας τε καὶ ζημίας διὰ τὰς πεπραγμένας αὐτῷ ἁμαρτίας, τὴν ταπείνωσιν μανθάνει καὶ τὸν κόπον, καὶ συγκωροῦνται αὐτῷ αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου».

Κατανόησον δὲ ὅτι πρὸ τοῦ σταυροῦ πόσας ὕβρεις καὶ ὀνειδισμούς ὑπέμεινεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστός, καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὸν σταυρόν· οὕτως οὐ δύναται τις ἐλθεῖν εἰς ἡσυχίαν τελείαν ἐγκάρπως καὶ κατάπαυσιν ἀγίαν τῆς τελειότητος, ἐὰν μὴ πρῶτον συμπάθῃ τῷ Χριστῷ καὶ ὑπενέγκαι πάντα τὰ παθήματα αὐτοῦ, μνημονεύων τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι «ἐὰν συμπάσχωμεν αὐτῷ, καὶ συνδοξασθῶμεν». Μὴ οὖν πλανηθῇς· ἄλλη γὰρ σωτηρίας ὁδὸς οὐκ ἔστι πλὴν ταύτης.

Ὁ Κύριος συνέλθοι σοι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἵνα, καθὼς φησιν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, θεμελιώσῃ σου τὴν οἰκοδομὴν ἐπὶ τὴν στερεὰν πέτραν, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός.

τις'

Αἵτησις πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀδελφὸς παρεκάλεισε τὸν μέγαν Γέροντα λέγων. Εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ἐλεήσῃ με ὁ Θεός, ὅτι ταλαίπωρός εἰμι.

6. Ὅπως εἶναι γεγονός ὅτι «ὁ ἐν μικροῖς ἠττώμενος καὶ ἐν μεγάλοις ἠττηθήσεται», κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο ἰσχύει καὶ τὸ ὅτι δέν μπορεῖ νά στέρξει τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς κενωτικῆς βίωσης στὸ σταυρὸ του, ὅποιος δέν σπκώνει τὰ προπαιδευτικὰ στὴν κένωση, πού τοῦ ζητεῖ ἡ «Παναγία καὶ Πάνσοφος Θεία Πρόνοια» ἢ ὅποια τὸν ὁδηγεῖ στὸ Μοναχισμό.

Ὁ σατανὰς μᾶς βάσει νά ὁμολογήσουμε προαίρεση σταυρωτικὴ (μέ τὴν κουρά), ἐνῶ στήν

Ἑ Απόκριση Ἱωάννου.

Αἱ δελφέ, ὁ ἄνθρωπος πού εἶναι χρεώστης, ἂν δέν πληρώσει πρῶτα τό χρέος του, ὅπου καί ἂν πάει, εἴτε σέ πόλη εἴτε σέ χωριό, ὅπου καί ἂν μείνει, θά εἶναι χρεώστης καί δέν θά εἶναι ἐλευθερωθεῖ νά καθήσει καί νά ἀναπαυθεῖ. Ἐάν ὁμως πρῶτα κοπιάσει καί σπκώσῃ τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, καταντροπιάζεται. Καί μ' αὐτόν τόν τρόπο ὅπου καί νά βρίσκεται πληρώνει τό χρέος του. Καί τότε ἀφοῦ ἐλευθερωθεῖ, μέ θάρρος καί παρρησία μπορεῖ νά παρουσιασθεῖ καί νά μείνει ὅπου θέλει. Νά ξέρεις λοιπόν πῶς, ἂν ὁ ἄνθρωπος βάλῃ τὰ δυνατά του καί βαστάξῃ ὕβρεις καί ὀνειδισμοὺς, ἀτιμίες καί ἀδικίες γιὰ τίς ἁμαρτίες πού ἔπραξε, μαθαίνει τήν ταπείνωση καί τόν κόπο καί τοῦ συγχωροῦνται ἔτσι οἱ ἁμαρτίες του, σύμφωνα μέ τή Γραφή πού λέει: «Δές τήν ταπείνωσίν μου καί τόν κόπο μου καί συγχώρεσε τίς ἁμαρτίες μου» (Ψαλμ. 24, 18).

Συλλογίσου δέ, πόσες ὕβρεις καί ὀνειδισμοὺς ὑπέμεινε ὁ Δεσπότης μας Χριστός, πρὶν ἀπὸ τό Σταυρό, καί μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀνέβηκε καί στό Σταυρό⁶. Κατά τόν ἴδιο τρόπο δέν εἶναι δυνατόν νά φτάσῃ κανεὶς σέ τέλεια καί καρποφόρα ἡσυχία, οὔτε στήν κατάπαυση τῆς ἁγίας τελειότητος, ἂν πρῶτα δέν συμπαθεῖ μέ τό Χριστό καί ἂν δέν ὑποφέρει ὅλα ὅσα Ἐκεῖνος ὑπέμεινε, σύμφωνα μέ τόν Ἀπόστολο πού λέει ὅτι «ἂν πάσχουμε μαζί μέ τόν Χριστό, θά συνδοξαστοῦμε καί μαζί Του» (Ρωμ. 8, 17).

Μὴν πλανᾶσαι λοιπόν, διότι ἄλλη ὁδὸς σωτηρίας δέν ὑπάρχει, ἐκτός ἀπ' αὐτήν. Ὁ Κύριος νά συνδράμῃ στὸν ἀγῶνα σου, σύμφωνα μέ τό θέλημά Του, ὥστε, ὅπως λέει στό Εὐαγγέλιο, νά θεμελιώσῃς τό οἰκοδόμημά σου πάνω στή στερεὰ πέτρα πού εἶναι ὁ Χριστός.

346**Αἴτημα** πρὸς τό μεγάλο Γέροντα:

Ἐνας ἀδελφός παρακάλεσε τό μεγάλο Γέροντα, λέγοντας: Κάνε προσευχή γιὰ μένα, γιὰ νά μέ ἐλεήσει ὁ Θεός, διότι εἶμαι ταλαίπωρος.

οὐσία καλύπτουμε ἐσωτερικὴ ἐπιθυμία ταξικῆς προαγωγῆς. Γιὰ τοῦτο καί μετὰ τή μεγαλοσχημία μας, ἐπιπορούμε, ἀρνούμαστε νά σπκώσουμε ὅτι «μειώνει» τό μοναχικὸ γόητρό μας. Ἐπιθυμοῦμε τό «σταυρό» καί τρέμουμε μπροστὰ ἀκόμη καί στή «φαντασίωση» ὅτι κάποιος θέλει νά μᾶς σταυρώσῃ.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ο 'θέλων ἐλεθῆναι, φυλαξάτω τὴν ἐντολὴν τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ οὐ πίπτει εἰς παρακοήν· καὶ ὁ μὴ πίπτων εἰς παρακοήν, ἐλεεῖται καὶ σώζεται χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἐπεὶ ὁ τοιοῦτος τῷ λογισμῷ λέγει, ἐγὼ καὶ ὁ Θεὸς μόνοι ἐσμέν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐὰν μὴ ποιήσω αὐτοῦ τὸ θέλημα οὐκ αὐτοῦ εὐρίσκομαι, ἀλλὰ τοῦ ἀλλοτρίου. Καὶ προσδοκῇ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ τὴν ἐκ τοῦ σώματος καθ' ἡμέραν καὶ πῶς ἔχει ἀπαντῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ ταχέως κρατεῖ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

τιμζ΄**Αἴτησις πρὸς τὸν αὐτόν.**

Ἀδελφὸς ἐμπεσὼν εἰς πειρασμόν, καὶ αἰτήσας εὐχὴν παρ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Γέροντος καὶ κουφισθεῖς, ἀνηγείλεν εὐχαριστῶν αὐτῷ, ἅμα δὲ αἰτῶν καὶ περὶ τῆς συμβάσεως αὐτῷ κεφαλαλγίας καὶ τοῦ φωτισθῆναι αὐτοῦ τὴν καρδίαν.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, προσέχωμεν ἑαυτοῖς κατὰ φόβον Θεοῦ, καὶ ἐὰν ὁ εὐσπλαγχνος Θεὸς κατὰ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν κουφίσῃ πόλεμον ἀφ' ἡμῶν, μηδὲ οὕτως ἀμελήσωμεν· πολλοὶ γὰρ κουφισθέντες ἠμέλησαν ἑαυτῶν καὶ ἤλθον κατακέφαλα. Ἀλλὰ, κουφισθέντες, εὐχαριστήσωμεν τῷ Θεῷ, πόθεν ἡμᾶς ἐρρύσατο, καὶ μείνωμεν ἐν τῇ δεήσει τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν ἐν τοῖς αὐτοῖς πάθεσι, μηδὲ ἐν ἄλλοις.

Ἐὰν φάγῃ τις προσφάγιον καὶ βλαβῇ εἰς τὸν στόμακον αὐτοῦ ἢ εἰς τὴν σπλῆνα ἢ εἰς τὸ ἥπαρ, καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τέχνης τοῦ ἱατροῦ θεραπευθῇ, οὐκ ἔτι ἀμελεῖ ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ εἰς χειρόνα ἔλθῃ, μνημονεύων τοῦ κινδύνου ἐκείνου, ὡς καὶ ὁ Κύριος εἶπε τῷ θεραπευθέντι παρ' αὐτοῦ· «Ἴδε ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τι πάθῃς».

Ἀδελφέ, οἱ ἄριστοι στρατιῶται καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης ἀεὶ μελετῶσι

7. Σὲ κάθε ἁμαρτία μας διατηροῦνται καὶ ἐπαναλαμβάνονται τὰ πυρηνικὰ στοιχεῖα τῆς πτώσεως τῶν Πρωτοπλάστων. Ἐάν οἱ Πρωτοπλάστοι δέν ἔδιναν στόν ἑαυτό τους τό δικαίωμα νά ἀσκήσουν διακριτική ἐξουσία πάνω στήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ «τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου...», θά εἶχαν τίς νηπτικές προϋποθέσεις νά ἀρνηθοῦν τὴν ἀποδοχὴ τῆς εἰσήγησης τοῦ ὄφεως, νά ἀλλάξουν οὐσιαστικά, ὄχι τὴν ὑπακοή μέ τὴν ἐλευθερία, ἀλλὰ τό ἀφεντικό στό ὁποῖο λει-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτός πού θέλει νά ἐλεηθεῖ, ἄς φυλάξει τήν ἐντολή τοῦ νά μή φάει ἀπό τό ξύλο τῆς γνώσεως⁷ καί δέν θά πέσει σέ παρακοή. Καί αὐτός πού δέν πέφτει σέ παρακοή, ἐλεεῖται καί σώζεται μέ τή Χάρη τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ὁ Θεός μας. Διότι ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος λέει στό λογισμό του: Ἐγώ καί ὁ Θεός εἵμαστε στόν κόσμον καί ἄν δέν κάνω τό θέλημά Του, δέν θά εἶμαι δικός Του, ἀλλά τοῦ ἀλλοτρίου. Καί μ' αὐτά τά βιώματα θά προσδοκᾷ κάθε μέρα τήν ἐξοδό του ἀπό τό σῶμα καί θά μελετᾷ πῶς θά συναντήσῃ τό Θεό καί ἔτσι, πολύ σύντομα, θά βαδίσει τήν ὁδό τῆς σωτηρίας.

347**Αἴτημα πρὸς τόν ἴδιο:**

Ἐνας ἀδελφός πού, ὅταν ἔπρεπε σέ πειρασμό, ζήτησε τήν εὐχή τοῦ μεγάλου Γέροντα καί ἀνακουφίστηκε, τοῦ ἔστειλε γραπτῶς τίς εὐχαριστίες του, συγχρόνως δέ τοῦ ζήτησε νά εὐχεται γιά τόν κεφαλόπονον πού τόν βρῆκε καί γιά νά φωτισθεῖ ἡ καρδιά του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, ἄς προσέχουμε τούς ἑαυτούς μας ὅσο πιό τέλεια μᾶς ὑπαγορεύει ὁ φόβος μας πρὸς τό Θεό καί ἄν ὁ εὐσπλαγκνος Θεός, κατὰ τή φιλανθρωπία Του, μᾶς ἀνακουφίσῃ ἀπό τόν πόλεμον, οὔτε τότε νά ἀμελήσουμε. Διότι πολλοί, ἐπειδή εἶχαν μιά ἀνακούφιση στόν ἀγῶνα τους, χαλάρωσαν καί ἀμέλησαν καί ἔτσι ἀνατράπηκαν, τούς ἤλθαν τά πάνω-κάτω. Ἐμεῖς λοιπόν, ἄν ἔχουμε κάποια ἀνακούφιση στόν ἀγῶνα μας, ἄς εὐχαριστήσουμε τό Θεό, πού μᾶς γλύτωσε καί ἄς παραμείνουμε ἐδραῖοι στήν προσευχή, γιά νά μὴν ξαναπέσουμε στά ἴδια ἢ σέ ἄλλα πάθη.

Ἄν κάποιος φάει ἕνα φαγητό καί τόν πειράξῃ στό στομάχι ἢ στή σπλήνα ἢ στό συκώτι καί μέ τή νοσηλεία τοῦ γιατροῦ θεραπευθεῖ, δέν ἀμελεῖ πιά τόν ἑαυτό του, γιά νά μὴν πέσει σέ χειρότερα, ἔχοντας συνεχῶς στό νοῦ του τόν κίνδυνον πού πέρασε. Ἐτσι ἀκριβῶς ὅπως καί ὁ Κύριος εἶπε πρὸς ἐκείνον πού θεράπευσε: «Δές, ἔγινες ὑγιής, μὴν ἁμαρτάνεις πιά, γιά νά μὴν πάθῃς τίποτε χειρότερον» (Ἰωάν. 5, 15).

Ἀδελφέ, οἱ ἄριστοι στρατιῶτες, καί τήν περίοδο τῆς εἰρήνης, πάντοτε με-

τούργησαν τήν ὑπακοή μέ δουλικό φρόνημα. Γι' αὐτό ὁ Ὅσιος θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ὑποχρεωμένο νά θυμίζει τίς ρίζες τοῦ κακοῦ.

τὴν τέχνην τοῦ πολέμου· οὐ συγκωρεῖται γὰρ ὁ στρατιώτης μελετῆσαι ἐν καιρῷ πολέμου εὐχερῶς τὰ τοῦ πολέμου. Εἴρηται γάρ, «ἡτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην». Ὅλως οὖν μὴ λάβῃς παρρησίαν μεθ' οὗ ἐπειράσθης πάθους, μηδὲ μετ' ἄλλου· οἱ Πατέρες γὰρ ἔλεγον περὶ αὐτῆς, ὅτι ἀπολεῖ τοὺς καρποὺς τοῦ μοναχοῦ· οὐ δύναται οὖν ὁ ἄνθρωπος ἀμεριμνῆσαι περὶ τὸν πόλεμον ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς, ἵνα μὴ ἔλθῃ κάτω παγιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ πανούργου ἐχθροῦ, ὃν καταργήσοι ἀφ' ἡμῶν ὁ Κύριος, διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ στόματος αὐτοῦ. Μιμνήσκου ὅτι εἶπε Γέρων· ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν, οὐ δύναται ἀμεριμνῆσαι.

Περὶ δὲ τῆς κεφαλαλγίας πυκτεῦσαι ὀφείλει τις, τοῦ μὴ καυνῶσαι ἑαυτόν, καὶ βοηθεῖται. Εὐρών γὰρ ὁ Κύριος τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς καυνωθέντας, εἶπεν αὐτοῖς· «γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν».

Τέκνον, ὁ φωτίσας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, φωτίσοι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, τοῦ συνιέναι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ συμφέρον, καὶ ὁ τῶν δυνάμεων Θεὸς ἐνδυναμῶσαι σε καὶ στηρίζαι σε τῇ τελείᾳ πίστει, ὁ εἰπὼν «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι». Καὶ ἴδοιμί σε ἐν τῇ κώρᾳ τῶν σωζομένων, διὰ τῆς χάριτος τοῦ προστάτου τῶν ψυχῶν ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

την'

Ἀδελφὸς κοσμικὸς τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος, γέρων ὢν καὶ αὐτός, ἐπεμψεν αἰτῶν αὐτῷ συντυχεῖν. Ὁ δὲ Γέρων ἐδήλωσεν αὐτῷ ταῦτα. Ἐγὼ ἀδελφὸν τὸν Ἰησοῦν ἔχω· ἐὰν δὲ καταφρονήσας τοῦ κόσμου γένη μοναχός, τότε ἀδελφός μου εἶ.

Ταῦτα ἀκούσας μετὰ πολλοῦ κλαυθμοῦ ἀνεχώρησε. Καὶ μετὰ τινα χρόνον ἐλθὼν ἀπαιτάζατο ἐκεῖ, καὶ ἀσθενεῖα σώματος περιπεσὼν καὶ ὑδρωπιάσας, ἐπεμψεν αἰτῶν τὸν Γέροντα περὶ τοῦ πάθους.

λετοῦν τὴν τέχνη τοῦ πολέμου. Διότι δέν ἔχει καιρό ὁ στρατιώτης νά μελετήσει μέ εὐχέρεια τὴν ὥρα τοῦ πολέμου τὰ σχετικά μέ τόν πόλεμο. Ἐχει ἤδη λεχθεῖ τό «έτοιμάστικα καί δέν ταράχθηκα» (Ψαλμ. 118, 60). Καθόλου λοιπόν νά μή χαλαρώσεις τὴν προσοχή σου πρὸς τό πάθος ἐκεῖνο στό ὁποῖο πολεμήθηκες, οὔτε σέ κάποιο ἄλλο. Διότι οἱ Πατέρες ἔλεγαν γιά τὴν παρρησία ὅτι καταστρέφει ὅλους τοὺς κόπους τοῦ μοναχοῦ. Δέν μπορεῖ δηλαδή ὁ ἄνθρωπος νά ἀμεριμνήσει καί νά χαλαρώσει ἀπό τόν πόλεμο, μέχρι τελευταίας του ἀναπνοῆς, γιά νά μὴν πέσει κάτω παγιδευμένος ἀπό τόν πανοῦργο ἐχθρό, τόν ὁποῖο εἶθε νά καταργήσει ἀπό μᾶς ὁ Κύριος, μέ τό Ἅγιό Του Πνεῦμα. Νά θυμᾶσαι διαρκῶς αὐτό πού ἔλεγε ἕνας Γέροντας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά ἀμεριμνήσει καί νά χαλαρώσει στό θέμα τῆς νήψεως, ἔστω καί ἂν δημιουργήσει καινούρια γῆ καί καινούριο οὐρανό, δηλαδή ἔστω καί ἂν ἔχει φθάσει στά μέτρα τῆς καινῆς κτίσης.

Ὅσο γιά τόν κεφαλόπονο, πρέπει κανεῖς νά παλέψει νά μὴν πέσει σέ ἀποκαύνωση καί ἀκηδία καί ἔτσι θά βοηθηθεῖ. Διότι καί ὁ Κύριος, ὅταν βρῆκε τοὺς μαθητές Του ἀποκαυνωμένους τοὺς εἶπε: «Ἀγρυπνεῖτε καί προσεύχεσθε, γιά νά μὴν πέσετε σέ πειρασμό» (Ματθ. 26, 41).

Τέκνο, Ἐκεῖνος πού φώτισε τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ τυφλοῦ, ἄς φωτίσει καί τοὺς ὀφθαλμούς τῆς καρδιᾶς σου, γιά νά συνειδητοποιήσεις τό ἀγαθό καί τό συμφέρον. Αὐτός, ὁ Θεός τῶν δυνάμεων, ἄς σέ ἐνδυναμώσει καί ἄς σέ στηρίξει πάνω στήν τέλεια πίστη, ἀφοῦ εἶναι Ἐκεῖνος πού εἶπε: «Σ' αὐτόν πού πιστεύει, ὅλα εἶναι δυνατά» (Μαρκ. 9, 23). Καί εἶθε νά σέ δῶ στή χώρα τῶν σωσμένων, μέ τὴ Χάρη τοῦ προστάτη τῶν ψυχῶν μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

348

Ἕνας ἀδελφός τοῦ μεγάλου Γέροντα, κοσμικός, μεγάλος στήν ἡλικία ὅπως καί ὁ Γέροντας, τοῦ ἔστειλε ἐπιστολή, ζητώντας του νά τόν συναντήσει γιά νά συνομιλήσουν. Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀπάντησε τά ἑξῆς: «Ἐγώ ἀδελφό ἔχω τόν Ἰησοῦ. Ἄν ὅμως περιφρονήσεις τόν κόσμο καί γίνεις μοναχός, τότε θά εἶσαι ἀδελφός μου».

Αὐτά ὅταν τά ἄκουσε ὁ κοσμικός ἀδελφός, ἔκλαψε καί ἔφυγε. Καί μετά ἀπό ἕνα διάστημα ἐπανῆλθε ἐκεῖ, ἀφοῦ ἀπαρνήθηκε τόν κόσμο. Ἀρρώστησε ὅμως καί προσβλήθηκε ἀπό μιά ἀρρώστια πού λέγεται ὕδρωπικία καί γι' αὐτό ἔστειλε ἐπιστολή πρὸς τόν Γέροντα νά τόν παρακαλέσει σχετικά μέ τὴν ἀρρώστια του.

Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ταῦτα.

Η ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἤλθέ σοι, ἀλλ' ἢ ἵνα μὴ ἀπέλθῃς ἄκαρπος πρὸς τὸν Θεόν. Ἐὰν οὖν ὑπομείνῃς καὶ εὐχαριστήσῃς, ἀντὶ πολιτείας λογίζεται σοι, ὅτι οὐκ ἐκρόνισας ἐν τῷ σκήματι τῷ μονακικῷ. Καὶ ἐκ μέρους δὲ ἡ θλίψις αὕτη ἐγένετό σοι, ὅτι ἐψήφισάς με τὸν μηδὲν ὄντα, καὶ σαυτὸν ἐμὲ μὲν ὡς μέγαν, σαυτὸν δὲ ὡς ἀδελφὸν τοιοῦτου ἀνθρώπου, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι τέκνα ἐσμὲν τῆς παραβάσεως Ἀδάμ· καὶ γῆ ἐσμεν καὶ σποδός.

Εὐχαρίστησον οὖν τῷ Θεῷ τῷ ἐνεγκόντι σε εἰς τοιαύτην κατάστασιν. Εἰ εἴχομεν δὲ τὴν ταπεινώσιν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἴχομεν εἰπεῖν· «τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;» καὶ τὰ ἐξῆς.

τμθ'

Ἀδελφὸς ἀκούσας παρὰ τινος ἀδελφοῦ περὶ πολέμου, συνεβούλευσεν αὐτῷ ὡς ἡδυνήθη τὰ εἰς ὠφέλειαν, μὴ φθάσας εἰς τοιοῦτον μέτρον. Καὶ εὐθέως ἤλθεν ὁ πόλεμος ἐπάνω αὐτοῦ. Καὶ ὡς οἶδεν ἑαυτὸν βαρούμενον καὶ ἔγνω ὅτι τοῦτο ἐπέστη ἐκ τοῦ μὴ ὁμολογήσαι τῷ ἀδελφῷ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν, καὶ ὅτι <τούς> Πατέρας δεῖ μᾶλλον ἐρωτᾶν, ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα τῷ ἄλλῳ Γέροντι.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Α δελφέ, οὐκ ἔστιν ἄλλη ὁδός, ἀλλ' ἢ ἵνα μέμνηται ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος εἰς ᾧ ἐλάλησε, καὶ συγχωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεός· καὶ εὐθέως ἐκουφίσθη ἐκ τοῦ πολέμου ὁ ἀδελφὸς καὶ νύχαρίστησε τῷ Θεῷ.

8. Μέμφομαι τὸν ἑαυτὸ μου σημαίνει ψέγω, κατηγορῶ τὸν ἑαυτὸ μου, τὸν κατακρίνω, τοῦ βρῖσκα ἐλλείψεις καὶ σφάλματα, τὸν θεωρῶ ὑπεύθυνον καὶ ἔνοχο γιὰ ὅλα.

Ἡ αὐτομεμψία ὅμως δέν εἶναι νοσηρὴ ἐνασχόληση μὲ προσωπικὰ θέματα, οὔτε ἔχει σχέσεις μὲ μαζοκιστικές τάσεις, ἀλλὰ εἶναι θετικὴ ἐμβάθυνση στὴν προσωπικὴ μας ἐνοχή. Ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ταπεινώση, στὴν αὐτογνωσία, στὴν εὐχαριστιακὴ ἀποδοχὴ τῶν λυπηρῶν. Εἶναι τὸ μέσο μὲ τὸ ὁποῖο ἀνοίγεται ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ διαπροσωπικὴ κοινωνία καὶ ἀγάπη.

Ὁ ἄνθρωπος πού μέμφεται τὸν ἑαυτὸ του βρίσκει σύντομα ἀνάπαυση καὶ βαθιὰ εἰρήνη, κουφίζεται, ἐλαφρύνεται ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ διαβόλου, διότι ταπεινώνεται καὶ διαφεύγει ἀπὸ τίς παγίδες του.

«Κουφισμὸν δὲ καὶ χαράν, ἐν θλίψει πολλῶν ἀλόγων λογισμῶν γενόμενοι, εὐρήσομεν ὅταν μεμψώμεθα ἑαυτοὺς ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀπροσπαθῶς· ἢ τοῦ ἀναγγεῖλαι πάντα καθάπερ ἄνθρωπος τῷ Κυρίῳ· καὶ πάντως ἐκ τῶν δύο τούτων εὐρήσομεν ἀνάπαυσιν ἐκ παντός» (Ἦσυχ. Πρεσβυτέρου Φίλοκ. Α, 162, ρλη', Ἑκδ. Ἀσκήρ).

Ὁ Γέροντας δέ τοῦ ἀποκρίθηκε τά ἑξῆς:

Η ἄρρώστια αὐτή δέν θά σέ προσέβαλε, ἀλλά γιά νά μή φύγεις ἀπ' αὐτόν τόν κόσμον πρὸς τό Θεό ἄκαρπος, γι' αὐτό σοῦ παραχωρήθηκε. Ἄν λοιπόν τήν ὑπομείνεις καί εὐχαριστήσεις τό Θεό, θά σοῦ καταλογισθεῖ σάν μοναχική ζωή, διότι δέν πρόλαβες νά ζήσεις πολύ χρόνο στό μοναχικό σχῆμα. Ἐν μέρει δέ ἡ θλίψη αὐτή σοῦ παραχωρήθηκε, διότι θεώρησες σπουδαῖο καί ἐμένα – πού δέν εἶμαι τίποτα – καί τόν ἑαυτό σου. Ἐμένα μέν ὡς μέγα καί τρανό καί τόν ἑαυτό σου ἀδελφό ἑνός τόσο σπουδαίου ἀνθρώπου. Καί δέν ἔχεις καταλάβει ὅτι ὅλοι εἴμαστε τέκνα μεταπτωτικά, τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ. Γῆ εἴμαστε καί στάχτη.

Εὐχαρίστησε λοιπόν τό Θεό πού σέ ἔφερε σέ μιά τέτοια κατάσταση. Ἄν εἶχαμε δέ τήν ταπείνωση τοῦ Χριστοῦ, θά μπορούσαμε νά ποῦμε: «Ποιά εἶναι ἡ μητέρα μου καί ποιοί εἶναι οἱ ἀδελφοί μου;» καί ὅλα τά ἄλλα σχετικά καί ἅγια λόγια τοῦ Κυρίου (Ματθ. 12, 48).

349

Ἐνας ἀδελφός ἄκουσε ἀπό κάποιο ἄλλο ἀδελφό ὅτι βρίσκεται σέ (σαρκικό) πόλεμο καί τόν νουθέτησε ὅσο μπορούσε γιά νά τόν ὠφελήσει, χωρίς βέβαια νά ἔχει φτάσει στά μέτρα ἐκεῖνα πού ἀπαιτοῦσε ἡ περίστασις. Καί ἀμέσως ἤλθε ἐπάνω του ὁ πόλεμος. Μόλις λοιπόν ἀντιλήφθηκε ὅτι βαρύνθηκε ἀπό τόν πόλεμο καί κατάλαβε ὅτι τοῦ συνέβη ἐπειδὴ δέν ὁμολόγησε στόν ἀδελφό του ὅτι καί ὁ ἴδιος πολεμεῖται ἀπό τό ἴδιο πάθος καί ὅτι πρέπει γιά τέτοια θέματα νά συμβουλευεῖται μᾶλλον τούς Πατέρες, ἔστειλε ἐπιστολή καί φανέρωσε τήν κατάστασή του στόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββᾶ Ἰωάννη.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α ὁ δελφέ, δέν ὑπάρχει ἄλλη ὁδός, παρὰ νά μεμφοθεῖ ὁ ἄνθρωπος τόν ἑαυτό του⁸ γιά ὅσα εἶπε, καί ὁ Θεός θά τόν συγχωρήσει. Καί ἀμέσως ἀνακουφίστηκε ἀπό τόν πόλεμο ὁ ἀδελφός καί εὐχαρίστησε τό Θεό.

⁸ Ἡ αὐτομεμφία θά μπορούσε ἐπίσης νά θεωρηθεῖ προπαίδεια γιά τήν ἄνοδό μας στό βίωμα πού διδάσκεται ἀπό τόν ἅγιον Σιλουανό τόν Ἀθωνίτη: «Κράτα τήν ψυχή σου στόν Ἄδην καί μὴν ἀπελπίζεσαι» (Ἄρχ. Σωφρονίου Σακάρωφ: Ἅγιος Σιλουανός, ὁ Ἀθωνίτης, σελ. 275, Ἐκδ. Ἱερ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ).

ιν´

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν πρόκεινται δύο πράγματα ἐπιζήμια τῇ ψυχῇ, καὶ ἀνάγκη πάντως ἐνὶ αὐτῶν περιπεσεῖν, τί δεῖ ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εν συγκρίσει δύο βλαβερῶν, δεῖ τὸ ἑλαττον ἐπιλέξασθαι. Γράφει γὰρ εἰς τοὺς Πατέρας, ὅτι ἦλθε τις [αἰτήσασθαι] κέρμα παρὰ τινος, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ, εἰπὼν ὅτι οὐκ ἔχω δοῦναί σοι· καὶ ἐρωτηθεὶς μετὰ ταῦτα διὰ τί οὐκ ἔδωκεν, εἶπεν· ὅτι εἰ ἔδωκα, βλάβη ἦν ψυχῇ· καὶ ἐπελεξάμην παραβῆναι μίαν ἐνολήν, καὶ μὴ τελείως τὴν ψυχὴν ἀπολέσαι.

ινα´

Ἑρώτησις πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀδελφὸς τῇ κατὰ Θεὸν ἀρετῇ προκόπτων, ἐδήλωσε τῷ μεγάλῳ Γέροντι λέγων· εἶπέ μοι, Ἀββᾶ, λόγον, ὅτι θλίβομαι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ο ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος καταλαβὼν τὴν δύναμιν ἔγραφε λέγων· «ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε κρείαν, ἵνα, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες, κομίσθητε τὰς ἐπαγγελίας». Ὁ θέλων οὖν συναναβῆναι εἰς τὸν σταυρὸν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει συγκοινωνὸς γενέσθαι τῶν παθημάτων αὐτοῦ καὶ αἰεὶ ἔχειν τὴν εἰρήνην. Καγὼ σοι λέγω· πύκτευσον εὐχαριστίαν κτήσασθαι εἰς πάντα καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι, καὶ τότε εὕρισκες τὴν ἀνάπαυσιν.

ινβ´

Ἑρώτησις

Τί ποιήσω τὸν βόρβορον ὃν ἔχω, καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν λήθην, ὅτι θλίβουσί με δεινῶς;

350

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄν βρίσκονται μπροστά σου δύο πράγματα, πού εἶναι ἐπιζήμια γιά τήν ψυχή σου καί εἶναι ἀναγκαῖο κακό νά πέσεις σ' ἓνα ἀπ' αὐτά, τί πρέπει νά κάνεις;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἔχουμε νά ἐπιλέξουμε μεταξύ δύο βλαβερῶν, πρέπει νά προτιμήσουμε τό λιγότερο βλαβερό. Δηλαδή, νά τί ἐννοῶ: Βρίσκουμε στά Γερωντικά ὅτι πῆγε κάποιος καί ζήτησε ἓνα κέρμα ἀπό κάποιο Γέροντα, ἀλλά ἐκεῖνος δέν τοῦ ἔδωσε, λέγοντάς του: «Δέν ἔχω νά σοῦ δώσω». Καί μετά, ὅταν τόν ρώτησαν γιατί δέν τοῦ ἔδωσε, ἀπάντησε: Ἄν τοῦ ἔδιναν, θά ζημίωνα τήν ψυχή του. Καί προτίμησα νά παραβῶ μιά ἐντολή, γιά νά μή χάσει ὁ ἀδελφός τελείως τήν ψυχή του.

351

Ἑρώτηση πρὸς τό μεγάλο Γέροντα:

Ἄνας ἀδελφός πού φαινόταν ὅτι προόδευε στήν κατά Θεό ἀρετή, ἔγραψε στό μεγάλο Γέροντα καί εἶπε: «Ἀββά, πές μου κάποιο λόγο παρηγορίας, διότι ἡ θλίψη κατατρῶγει τήν ψυχή μου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος, ἀφοῦ ἀπέκτησε δύναμη ὑπομονῆς, προέτρεπε, λέγοντας: «Ἑχετε ἀνάγκη ἀπό ὑπομονή, γιά νά ἐξακολουθήσετε νά μένετε πιστοί στήν ἐφαρμογή τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καί ἔτσι νά λάβετε τήν ἀμοιβή πού σᾶς ὑποσχέθηκε» (*Ἐβρ. 10, 36). Αὐτός λοιπόν πού θέλει νά ἀνεβεῖ στό Σταυρό μαζί μέ τό Χριστό, ὀφείλει νά γίνει συγκοινωνός τῶν παθημάτων Του καί πάντοτε νά ἔχει εἰρήνη. Ἐγώ ὅμως θά σοῦ πῶ κάτι ἀκόμη: Ἀγωνίσου νά ἀποκτήσεις εὐχαριστία γιά ὅλα καί ἡ δύναμη τοῦ Ὑψίστου θά σέ ἐπισκιάσει καί τότε θά βρεῖς ἀνάπαυση.

352

Ἑρώτηση

Τί νά κάνω τό βόρβορο πού ἔχω μέσα μου καί τό δικαίωμα καί τή λήθη, διότι μέ ταλανίζουν φοβερά;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ο ἔχων τὸν βόρβορον εἰς ἑαυτὸν, εἰκότως ρίπτει ἑαυτὸν ὅτε θέλει· ὁ δὲ πεπνημένος εἰς τὸν βόρβορον, κόψῃ πολλῶ ἀνασπᾷ ἑαυτὸν ἀπ' αὐτοῦ· χειρὸν δέ ἐστι τὸ πεπῆχθαι, παρὰ τὸ ἔχειν αὐτόν.

Περὶ δὲ τοῦ δικαίωματος, κακία οὐδέποτε ἀναιρεῖ κακίαν. Μιμνήσκου οὖν, ὅτι τὸ δικαίωμα οὐ δικαιοῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀναπαύρ.

Περὶ δὲ τῆς λήθης, δύο λῆθαι εἰσι, μία τῇ μία ἀντιτάσσεται· ὁ φθάνων οὖν ἐπιλαθέσθαι φαγεῖν τὸν ἄρτον αὐτοῦ, ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ αὐτοῦ, οὐ κατακυριεύεται ὑπὸ τῆς λήθης τοῦ ἐχθροῦ.

τνγ'

Αἵτησις τοῦ αὐτοῦ.

Πρόσθες ἔλεος καὶ ἀνάσπασόν με ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ λέοντος, ὅτι κατέπιέ με, καὶ οἰκτεῖρψον τὴν ψυχὴν μου ὡς Θεὸς ἄνω· ὁμῖν γὰρ ἐδόθη ἡ ἐξουσία· ὅτι «εἴ τι ἂν λύσπετε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ». Καὶ μὴ ἐάσης τὴν ψυχὴν μου εἰς τὴν γένναν, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ εἰπέ μοι λόγον κατὰ δύναμιν, ἵνα κοινωνὸς γένωμαι τοῦ κόπου σου.

9. Ἄλλη μιά θέσις τοῦ Ὁσίου ἀπὸ αὐτῆς πού φανερώνουν τὴν ἀπαραίτητη λειτουργία τῆς διακρίσεως γιὰ τὴν ὀρθή πορεία πρὸς τὴν αὐτογνωσία. Εἶναι δύο διαφορετικὰ ἠθικοπνευματικὰ ἐπίπεδα αὐτὰ πού φανερώνονται στὴ διατύπωση τοῦ Ὁσίου: α) «Πεπῆχθαι ἐν βορβόρῳ» σημαίνει «ἔχω ὀριστικά βουλιάζει». Ὁ «παλαιὸς ἄνθρωπος» εἶναι κάτοχος τῆς ὅλης ὑπαρξῆς μου. β) «Ἐκὼ τὸν βόρβορον» σημαίνει «δέν ἔχω ἀκόμη ἐξορίσει τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο ἀπὸ μέσα μου» (ἐνοχλοῦμαι περιστατικά, ἀλλὰ μέ τῇ Χάρει τοῦ Θεοῦ ἐλέγχω καὶ βελτιῶνω διαρκῶς τὴν κατάστασι). Ἀσκητικά, ἡ πρώτη κατάστασι εἰκονίζεται ὡς αἰχμαλωσία, ἐνῶ ἡ δευτέρα ὡς διαμάχη ἢ καὶ ἀντιπαλότητα. Ἡ νικηφόρος ἀντιμετώπισι διαφέρει κατὰ πολὺ στὶς δύο αὐτὲς καταστάσεις, ὅπως εὐκόλῃ γίνεται ἀντιληπτὸ, ἀκόμη καὶ στοὺς ὀρχάρους ἀγωνιστῆς.

10. Ἀξιωματικὰ διατυπώνει ὁ Ὁσιος ἐδῶ ὅσα ἔχει διδάξει μέ θετικὴ μορφή, πού, ἀναμφισβήτητα, ὀρθῶς νοοῦμενα, βοηθοῦν αὐτόν πού θέλει καὶ μπορεῖ νὰ ἐλέγχει τὸν ἑαυτό του, νὰ μεταμορφώνει, πάντοτε πρὸς τὸ καλύτερο, τὸν ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ τρόπο ἐνέργειάς του, κατὰ τοῦ διαβόλου, τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ ποτέ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Στὴ συνάφεια τοῦ κειμένου γίνεται καθαρὰ ἀντιληπτὸ ὅτι ὡς κακία ὁ Ὁσιος θεωρεῖ τὸ «δικαίωμα». Εἶναι ἐπίκαιρη παρατήρησις καὶ συμβουλὴ γι' αὐτοὺς πού ἀγωνίζονται γιὰ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοὺς προκαλεῖ νὰ κατανοήσουν μιά ἀπὸ τίς βασικὲς οὐμανιστικὲς πλάνες τῆς δυτικῆς κουλτούρας, πού ὠθεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ μιά ἄκαρπη προσπάθεια βελτίωσης καὶ ἐξέλιξης. Νομιμοποιοῦντες καὶ προστατεύοντες τὰ «δικαιώματα» τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, πῶς θὰ μπορέσουμε νὰ τὸν κάνουμε «καὶνὴ κτίσι»;

11. Κατὰ τὸν Ἀββᾶ ὑπάρχουν «δύο λῆθαι» καὶ ἡ μία εἶναι ἀντίθετη τῆς ἄλλης. Ἡ λήθη πού προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ἀρπάζεται εἰς τὴν θεωρία τοῦ Θεοῦ καὶ λήσμονεῖ νὰ φάει ἀκόμη καὶ τὸν ἀπαραίτητο ἄρτο του. Καὶ ἡ λήθη πού

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτός πού ἔχει τό βόρβορο μέσα του, εἶναι εὐλογο νά ρίχνει τόν ἑαυτό του ἐκεῖ, μόνο ὅταν θέλει. Αὐτός ὅμως πού εἶναι βουτηγμένος στό βόρβορο, μέ κόπο βγάζει τόν ἑαυτό του ἀπό ἐκεῖ μέσα. Εἶναι λοιπόν χειρότερο νά εἶσαι βουτηγμένος στό βόρβορο, παρά νά ἔχεις ἀπλῶς τό βόρβορο⁹.

Ὅσο γιά τό δικαίωμα, οὐδέποτε ἡ μία κακία ἀφαιρεῖ τήν ἄλλη κακία¹⁰. Νά θυμᾶσαι λοιπόν ὅτι τό δικαίωμα δέν δικαιώνει τόν ἄνθρωπο, καί θά ἀναπαυθεῖς.

Καί γιά τή λήθη¹¹, νά ξέρεις ὅτι ὑπάρχουν δύο εἶδη λήθης καί τό ἕνα ἀντιτάσσεται στό ἄλλο. Δηλαδή, αὐτός πού φθάνει στό σημεῖο νά ξεκάσει νά φάει τόν ἄρτο του ἀπό τό βαρὺ στεναγμό τῆς καρδιάς του, δέν κυριεύεται ποτέ ἀπὸ τή λήθη τοῦ ἐχθροῦ.

353**Αἴτησις** τοῦ ἴδιου:

Στό ἔλεος πού μέχρι τώρα ἔδειξες σέ μένα, πρόσθεσε ὅσο μπορείς ἀκόμη καί βγάλε με ἀπὸ τήν κοιλιά τοῦ λέοντα, διότι μέ κατάπιε καί σπλαχνίσου τήν ψυχή μου ὅπως τή σπλαχνίζεται ὁ οὐράνιος Θεός. Διότι σᾶς ἔχει δοθεῖ ἡ ἔξουσία ὥστε «ὅσα συγκωρῆσετε στή γῇ νά εἶναι συγκωρημένα καί στόν οὐρανόν». Μήν ἀφήσεις λοιπόν τήν ψυχή μου στή γένενα, γιά νά μὴν πεθάνει μέσα στήν ἁμαρτία. Καί στείλε μου λόγο πού νά μπορῶ νά τόν ἐννοήσω, γιά νά συμμετάσχω καί ἐγὼ στοὺς καρπούς τῶν κόπων σου.

προέρχεται ἀπὸ τόν ἐχθρό ἡ ὁποία εἶναι σκοτισμός τοῦ νοῦ, θάνατος τῆς νήψεως καί τῆς ἐγρηγόρσεως. Οἱ Πατέρες τὴ θεωροῦν μία ἀπὸ τίς πιὸ σημαντικές νόσους τῆς ψυχῆς, γίναντα τοῦ διαβόλου. *«Λήθη, ραθυμία, ἄγνοια, οἱ τρεῖς γίγαντες τοῦ διαβόλου εἰσι»* (Φιλοκ. Γ', 28, 6, Ἑκδ. Ἀσκήρ).

«Ἄν λοιπόν θέλεις νά νικήσεις τὰ πάθη πού ἀναφέραμε πρὶν καί νά κατατροπώσεις μέ εὐκολία τό στρατό τῶν νοητῶν ἀλλοφύλων, ἀφοῦ συμμαζευτεῖς στόν ἑαυτό σου μέ τήν προσευχή καί τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί ἀφοῦ βυθιστεῖς στὰ βάθη τῆς καρδιάς σου, ξετρύπωσε τοὺς τρεῖς αὐτοὺς δυνατοὺς γίγαντες τοῦ διαβόλου, τὴ λησμοσύνη, τὴ ραθυμία καί τὴν ἄγνοια, πού εἶναι ὑποστυλῶματα τῶν δαιμόνων, μέσω τῶν ὁποίων ἐπιστρέφουν καί τὰ λοιπὰ πάθη τῆς κακίας καί ἐνεργοῦν καί ζοῦν καί δυναμώνουν μέσα στὶς ψυχές τῶν ἁμαθῶν καί φιληδόνων. Καί μέ πολλή προσοχή καί ἐπιμέλεια τοῦ νοῦ καί μέ τὴ θεία βοήθεια, καί ἀφοῦ βρεῖς αὐτές τίς μεγάλες κακίες πού οἱ ἄλλοι τίς ἀγνοοῦν καί οὔτε φαντάζονται ὅτι ὑπάρχουν, αὐτές πού εἶναι πιὸ καταστρεπτικές ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα κακά, πολέμησέ τις μέ τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης πού εἶναι ἀντίθετα σ' αὐτές. Τὴ λησμοσύνη πολέμησέ την μέ τὴν ἀγαθὴ μνήμη, πού εἶναι αἰτία ὅλων τῶν καλῶν· τὴν ἄγνοια πολέμησέ την μέ τὴ φωτισμένη γνώση, μέ τὴν ὁποία ἡ ψυχὴ ξαναξυπνάει καί διώχνει ἀπὸ πάνω της τό σκοτάδι τῆς ἄγνοιας· τὴ ραθυμία πολέμησέ την μέ τὴν προθυμία, πού εἶναι ὅπλο ἄριστο νά βάλες σέ τάξη καί νά σπρώξει τὴν ψυχὴ πρὸς τὴ σωτηρία» (Φιλοκ. τόμ. Α', Μάρκου Ἀσκητοῦ, ἐπιστολὴ πρὸς Νικόλαο Μονάζοντα, σελ. 175, Ἑκδ. Περιβόλι τῆς Παναγίας).

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αὐτὸς ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ἀγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου τηρηθεῖν. Παρακλητικώτερον τοῦ λόγου τούτου τοῦ Ἀποστόλου τί εἶχόν σοι πέμψαι; Ἡ ἐγγράφη σοι παρ' ἐμοῦ σπουδάσον κτήσασθαι καὶ γὰρ ἐγὼ πλεῖόν σου κοπιῶ, δεόμενος τοῦ Θεοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν, ἕως οὗ φθάσης εἰς αὐτά. Τοῦτο δὲ μάθε, ἀδελφέ· ὅτι, καθὼς οἶδας, τὴν ψυχὴν μου ἡδέως ὑπερτίθημί σου, καὶ ἡ δέησίς μου ὑπὲρ σοῦ ἀδιάλειπτός ἐστιν.

τνδ'

Ἑρώτησις ἄλλου.

Ἀδελφὸς ἀποστελλόμενος εἰς ἀπόκρισιν τοῦ κοινοβίου, ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα, εἰ ὀφείλει καλούμενος ὑπὸ ἀγαπητῶν συνεσθίειν γυναιξί. Καὶ ἀπεκρίνατο ὁ Γέρων, μὴ συνεσθίειν αὐταῖς ὅλως. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· καὶ πόθεν οἶδα, ὅτε καλοῦμαι ὑπὸ τινος, εἰ μέλλει ἤξειν γυνὴ σωμαφαγεῖν ἡμῖν, ἵνα μὴ ἀπέλθω;

Ἀπόκρισις

Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων, ἐρώτησον τὸν καλοῦντά σε, εἰ ἔστιν ἐκεῖ γυνή· καὶ ἐὰν εἴπῃ ὅτι ναί, παραίτησαι λέγων· συγχώρησόν μοι, ὅτι ἐντολὴν ἔχω μὴ συνεσθίειν γυναικί.

12. Στὰ ὁσκητικά κείμενα βρίσκουμε συχνὰ ἀκραῖες θέσεις σχετικὰ μὲ τὴ στάση πού πρέπει νά κρατοῦν οἱ μοναχοὶ ἀπέναντι στὴ γυναῖκα. Ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος μᾶς λέει πὼς «εἶναι καλύτερα νά πιεῖς δηλητήριο παρὰ νά συμπάγεις μὲ γυναῖκα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μητέρα σου ἢ ἀδελφὴ σου». Ὁ Μέγας Βασίλειος εἶναι ἐπίσης σαφέστατος στὶς ὑποδείξεις του, λέγοντας: «Ἀποφύγετε τὶς γυναῖκες, ὅχι ἀπὸ μίσος βέβαια, οὔτε ἀρνούμενος τὴ συγγένεια πού ἔχεις μαζί τους, ἀλλὰ ὅσο μπορεῖς νά συμπαραστέκεσαι σ' αὐτὲς καὶ νά τὶς ὠφελεῖς» (Β.Ε.Π.Ε.Σ. 57, 26, 6-14). Ὁ δὲ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς εἶναι πολὺ πιὸ αὐστηρὸς καὶ ἀδιάλλακτος. Μὲ τὸν ἀπλὸ τοῦ λόγου συνιστᾷ στὶς διδασκὲς του: «Ἄν σ' ἕνα σταυροδρόμι συναντήσεις τὸ διάβολο καὶ μιὰ γυναῖκα, πῆγαινε πρὸς τὰ ἐκεῖ πού εἶναι ὁ διάβολος καὶ ὅχι ἀπὸ κεῖ πού εἶναι ἡ γυναῖκα! Διότι ἂν κάμεις τὸ σταυρό σου, ὁ διάβολος φεύγει, ἡ γυναῖκα ὅμως ὄχι... Καὶ ὅχι πάλι νά μισεῖς τὴ γυναῖκα, γιατί εἶναι πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὰ πάθη πού ἀκολουθοῦν οἱ ἄνθρωποι» (Διδαχή). Φυσικὰ, δέν εἶναι δυνατόν ἀπὸ τὰ παραπάνω κείμενα καὶ τὸ ὅλο πνεῦμα τῆς παραδόσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας νά ἀποκομίσει κανεὶς ὅτι οἱ Πατέρες ἔχουν ἀρνητικὴ-περιφρονητικὴ στάση πρὸς τὴ γυναῖκα, ἀλλὰ παίρνουν μιὰ τέτοια στάση γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς καθαρότητος. Τὰ ἴδια θὰ συμβούλευαν οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ σὲ μιὰ γυναῖκα πού ἀγωνίζεται γιὰ καθαρότητα καὶ ἀρέμωστο λογισμό ὡς πρὸς τὴ συμπεριφορὰ της πρὸς τοὺς ἄνδρες (πρβλ. «Ἡ γυναῖκα στὴν

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο Θεός τῆς εἰρήνης νά σᾶς ἀγιάσει ὅλους καί ὁλόκληρο τό πνεῦμα σας καί ἡ ψυχὴ καί τό σῶμα εἴθε νά παραμείνουν καθαρὰ καί ἅγια κατὰ τήν παρουσία τοῦ Κυρίου (Α΄ Θεσ. 5, 23). Τί θά μπορούσα νά σοῦ στείλω πιά παρηγορητικό ἀπ' αὐτό τό λόγο τοῦ Ἀποστόλου; Αὐτά πού σοῦ ἔγραψα φρόντισε νά τά ἀποκτήσεις, διότι καί ἐγὼ κοπιᾶζω γι' αὐτά περισσότερο ἀπό σένα, παρακαλώντας τό Θεό νύκτα καί ἡμέρα μέχρις ὅτου σέ δῶ νά φτάσεις ὡς ἐκεῖ. Μάθε δέ καί τοῦτο ἀδελφέ: Ὅτι, ὅπως τό ξέρεις, μέ πολλή χαρά καί εὐχαρίστηση προσφέρω τήν ψυχὴ μου γιά σένα καί ἡ δέησή μου εἶναι ἀδιάλειπτη γιά τή σωτηρία σου.

354**Ἑρώτηση** ἄλλου ἀδελφοῦ:

Ἐνας ἀδελφός, ὁ ὁποῖος εἶχε ὡς διακόνημα νά εἶναι παραγγελιοδόχος ἢ ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς, ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα ἄν πρέπει, ὅταν προσκαλεῖται ἀπό γνωστούς καί ἀγαπητούς σ' αὐτόν ἀνθρώπους, νά συντρώγει μέ γυναῖκες. Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀπάντησε, νά μή συντρώγει καθόλου μέ γυναῖκες. Τότε ὁ ἀδελφός ξαναρώτησε: Καί πού θά τό ξέρω, ὅταν προσκαλοῦμαι ἀπό κάποιον, ἄν πρόκειται νά ἔλθει γυναίκα στό τραπέζι νά συμφάγει μαζί μας, ὥστε νά μή δεχτῶ τήν πρόσκληση;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο Γέροντας τοῦ ἀπάντησε: Ρώτησε αὐτόν πού σέ προσκαλεῖ ἄν πρόκειται νά παρευρεθεῖ γυναίκα στό τραπέζι. Καί ἄν σοῦ πεῖ «ναί», νά ἀρνηθεῖς, λέγοντάς του: Συγχώρεσέ με, διότι ἔχω ἐντολή νά μή συμφάγω μέ γυναίκα¹².

καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν, Β. Καλογεροπούλου - Μεταλληνοῦ, Ἑκδ. Ἀρμός, σελ. 24-26). Ἀλλωστε ἡ βαθιά καλλιέργεια πού ἐπιδίδκει ὁ ἀσκητισμός, ἡ ταπείνωση μπροστά στόν κάθε ἀδελφό, τό «ὑποκάτω πάσης κτίσεως», δέν δικαιολογεῖ ἀρνητική καί περιφρονητική στάση ἀπέναντι στό πρόσωπο τῆς γυναίκας. Γιατί ἡ διαφορά τῶν φύλων δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀλληλοσυμπληρούμενες λειτουργίες, ἀφοῦ «ὁ Θεός ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς» (Γεν. 1, 27). Ὁ ἅγιος Νεῖλος λέει: «Μακάριός ἐστι ὁ μοναχός, ὁ πάντας ἀνθρώπους ὡς Θεὸν μετὰ Θεὸν λογιζόμενος» (Migne P.G. 79, 1193 c.). Ἀσφαλῶς ἀπὸ ἓνα τέτοιο βίωμα δέν μποροῦν νά ἐξαιρεθοῦν οἱ γυναῖκες. Οὔτε ὁ ἄββάς Βαρσανούφιος ἔχει ἓνα τέτοιο πνεῦμα. Ἡ θέση τοῦ ἄββᾶ Βαρσανουφίου σχετικὰ μέ τή συναναστροφή τῶν μοναχῶν πρὸς τίς γυναῖκες ἐναρμονίζεται πλήρως μέ τή γραμμὴ καί τῶν ὑπόλοιπων ἀσκητικῶν Πατέρων καί ἔχει ὡς στόχο τὸν ἐξαγνισμό τῆς καρδίας καί τήν καλλιέργεια τοῦ «ἀγρύπνου πνεύματος».

Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· ἐὰν συμβῇ με ἀπελθεῖν καὶ ἀκοντισθῶ πρὸ ἐρωτήσεως, καὶ δόξῃ ἐλθεῖν γυναῖκα εἰς τὴν τράπεζαν, τί ὀφείλω ποιῆσαι;

Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· ὀφείλεις λαβεῖν ἰδίᾳ τὸν καλοῦντά σε καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· συγχώρησόν μοι, ὅτι ἠκοντίσθην εἰπεῖν σοι, ὅτι ἐντολὴν ἔχω μὴ συμφαγεῖν γυναϊκί, ἀλλὰ ἀπόλυσόν μοι καὶ ὑπάγω. Κἂν μὲν ἀποστήσῃ τὴν γυναῖκα, μεῖνον· εἰ δὲ μὴ, ἀναχώρησον καὶ μὴ παρατρώσῃς τὴν ἐντολήν, ἵνα μὴ γένηται σοι θάνατος ἐκ τῆς παρακοῆς. Καὶ μὴ φοβηθῇς· οὐ γὰρ γίνεται σοι εἰς σκάνδαλον, ἀλλ' εἰς οἰκοδομήν.

ΙΥΕ'

Ἑρώταις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν πεμφθῶ πρὸς τινα ἀπόκρισιν, μὴ ἔχων ἀπόλυσιν περὶ τροφῆς, καὶ αἰτεῖ με φαγεῖν παρ' αὐτῷ, κἄμοῦ εἰπόντος αὐτῷ ὅτι οὐ δύναμαι, μὴ ἔχων κέλευσιν τοῦ Ἀββᾶ, ἐπιμείνη φιλονεικῶν καὶ βιαζόμενος, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Επειδὴ ἡ φιλονεικία οὐδὲν γεννᾷ ἀγαθόν, εἰ μὴ πρόκειται βλάβη ψυχῆς, κατάδεξαι, καὶ ἐρχόμενος ἀνάγγειλον τῷ Ἀββᾶ, αἰτῶν συγχώρησιν ὡς ἁμαρτήσας· εἰ δὲ ἔχει βλάβην, κἂν μυριάκις φιλονεικήσῃ, μὴ ἀνάσχη· τοῦτο γὰρ ὁμολογουμένως ἔργον ἐστὶ τοῦ διαβόλου.

ΙΥΣ'

Ἑρώταις τοῦ αὐτοῦ.

Εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν ἐπέμφθην δι' ἀπόκρισιν, καὶ κατέβην εἰς τὸν Ἰορδάνην εὐξασθαι, μὴ αἰτήσας τὸν Ἀββᾶν περὶ τούτου ἀπόλυσιν· ἄρα καλῶς ἐποίησα ἢ οὐ;

Καί ὁ ἀδελφός ξαναρώτησε: Ἄν συμβεῖ νά βγῶ πάλι γιά διακονία τοῦ Κοινοβίου καί, παρεμποδιζόμενος ἀπό δαιμονική ἐνέργεια στό νά ρωτήσω σχετικά μέ τήν παρουσία γυναίκας στό τραπέζι, δεχτῶ τήν πρόσκληση καί ὡστόσο καταλάβω ὅτι πρόκειται νά ἔλθει κάποια γυναίκα, τί πρέπει νά κάνω;

Καί ὁ Γέροντας εἶπε: Ὁφείλεις νά πάρεις ἰδιαιτέρως αὐτόν πού σέ προσκάλεσε καί νά τοῦ πεῖς: «Συγχώρεσέ με, πού δέν προνόησα –ἴσως καί κατά δαιμονική συνέργεια– νά σέ ἐνημερώσω ἀπό πρὶν ὅτι ἔχω ἐντολή νά μή συμφάγω μέ γυναίκα, γι' αὐτό δός μου τήν ἄδεια νά πηγαίνω. Καί ἂν τυχόν καί πεῖ στή γυναίκα νά ἀναχωρήσει, μεῖνε. Εἰδάλλως, ἀναχώρησε ἐσύ καί μὴν παραβεῖς τήν ἐντολή, γιά νά μή σέ βρεῖ θάνατος πνευματικός ἀπό μιά (τόσο μεγάλη καί σημαντική) παρακοή. Καί μή φοβᾶσαι δέν θά σκανδαλίσεις κανένα, ἀλλά μᾶλλον θά οἰκοδομήσεις κάτι καλό στίς ψυχές τους.

355

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄν μέ στείλουν γιά κάποια ὑπόθεση τῆς Μονῆς καί δέν ἔχω εὐλογία νά γευματίσω κάπου, ἀλλά κάποιος γνωστός μέ προσκαλέσει νά φᾶμε μαζί καί ἐγώ τοῦ πῶ ὅτι δέν μπορῶ χωρίς τήν εὐλογία τοῦ Ἀββᾶ, αὐτός ὅμως συνεχίσει νά ἐπιμένει, νά φιλονεικεῖ καί νά μέ ἐκβιάζει, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Επειδή ἡ φιλονεικία δέν γεννᾶ κανένα καλό, ἂν δέν πρόκειται νά κινδυνέψει ἡ ψυχή σου, δέξου τήν πρόσκληση καί ὅταν γυρίσεις στό Μοναστήρι, νά τό ἀναφέρεις στόν Ἀββᾶ, ζητώντας συγχώρηση σάν νά ἁμάρτησες. Ἄν ὅμως κινδυνεύει ἡ ψυχή σου, ἔστω καί ἂν μυριάκις φιλονεικήσει μαζί σου, νά μή δεχτεῖς. Διότι πραγματικά, μιά τέτοια ἀπόφαση μπορεῖ νά ἀποδειχθεῖ διαβολικό ἔργο.

356

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Μέ εἶχαν στείλει στά Ἱεροσόλυμα γιά ὑποθέσεις τῆς Μονῆς καί κατέβηκα στά νερά τοῦ Ἰορδάνη νά προσευχηθῶ, χωρίς νά ἔχω ζητήσει εὐλογία ἀπό τόν Ἀββᾶ. Ἄραγε, ἔκανα καλά ἢ ὄχι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὐκ ὀφείλεις χωρὶς ἐπιτροπῆς ἀπελθεῖν πούποτε· τὰ γὰρ ἰδίῳ γινόμενα λογισμῶ, κἂν δοκῇ καλὰ εἶναι, οὐκ ἄρέσκει τῷ Θεῷ. Τὸ δὲ φυλάξαι τὴν κέλευσιν τοῦ πέμψαντός σε Ἀββᾶ σου, τοῦτο καὶ προσευχὴ ἐστὶ καὶ τὸν Θεὸν θεραπεύει, τὸν εἰπόντα· «οὐκ ἤλθον ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με».

τινζ´**Ἑρώτησις**

Ἐὰν ἀπερχόμενος μακρὰν πλανηθῶ ἐρωτῆσαι τὸν Ἀββᾶν, ποῦ ὀφείλω καταλῦσαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Προσέχειν δεῖ τοῖς ἀπαντῶσί σε πράγμασι καὶ οὕτω πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς ἕκαστον ποιεῖν· οὕτω μὲν τοι ὡς παραβαίνων ἐντολήν, μὴ ὡς καλὸν ποιῶν· οὕτω γὰρ πληροφορεῖται ὁ Ἀββᾶς συγχωρῆσαί σοι.

τινη´**Ἑρώτησις αὐτοῦ.**

Ἐὰν ἰδικῶς παραγγέλῃ μοι ὁ Ἀββᾶς μὴ ποιῆσαι τόδε τὸ πρᾶγμα καὶ ὡς ἂν παραβῶ, τί χρὴ γενέσθαι;

13. Καὶ οἱ δύο ὅροι· «ἀπόλυσις» καὶ «ἐπιτροπή» πού τις ἐρμηνεύουμε μέ τῇ λέξει «εὐλογία» εἶναι ἐνδεικτικοί τῆς μόνιμης καὶ σταθερῆς, ἀλλὰ καί (μετά τὴν αὐτοπροαίρετη ὁμολογία τῆς ὑποταγῆς) ὑποχρεωτικῆς ζωῆς τῆς ὑποταγῆς. Πρακτικὰ νοεῖται τὸ γνωστὸ ὅτι στὴ μονακικῇ καὶ πνευματικῇ ζωῇ τὸ «ἀπαραίτητο» εἶναι νὰ κάνουμε ὅτι κάνουμε «μέ εὐλογία». Ὁ μακαριστὸς Γέροντας Σωφρόνιος σέ μιά ἀπὸ τὶς ὁμιλίες τοῦ ὑποδεικνύει ὅτι καὶ ὅσοι δέν ἔχουν Γέροντα νὰ ὑποτάσσονται, ὀφείλουν νὰ παίρνουν «εὐλογία» μέ τὴν ὑπακοή τους στὰ θεσμικά ὄργανα τῆς διοίκησης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τότε, «μέσα στὴ ζωὴ τῆς προσευχῆς», θά δέχονται τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὶς ἐνέργειες τῆς Θείας Χάρης.

14. Ἀξιοπρόσεκτη εἶναι ἡ θέση τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου ὅτι ἡ ὑπακοή εἶναι καὶ προσευχὴ καὶ λατρεία τοῦ Θεοῦ. Πάνω ἀκριβῶς στοῦ ἴδιου θέματος καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέει: «Τό κοινόβιο εἶναι ἐπίγειος Οὐρανός. Γι' αὐτὸ ἅς κάνουμε τὴν καρδιά μας νὰ αἰσθάνεται ὅπως οἱ Ἄγγελοι πού ὑπηρετοῦν τὸν Κύριο» (Κλίμαξ σελ. 10, πβ', Ἐκδ. Ἱερ. Μονῆς Παρακλητίου).

«Διακονῶν ἐστὶ, σῶματι μὲν ἀνθρώποις παρεστώς, νοῖ δὲ ἐν οὐρανοῖς διὰ προσευχῆς κρούων» (ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 103, ργ').

«Δικαίῳ νόμος, οὐ κείται». Εἶναι προφανές ὅτι ἡ θέση αὐτὴ τῶν Πατέρων ἀφορᾷ τοὺς ἀρκα-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν εἶναι σωστό νά πηγαίνεις πουθενά, χωρίς τήν εὐλογία τοῦ Ἀββᾶ¹³. Διότι ὅσα γίνονται βασισμένα στό δικό σου λογισμό, ἔστω καί ἄν φαίνονται καλά, δέν εἶναι ἀρεστά στό Θεό. Τό νά φυλάξεις ὁμως τήν ἐντολή τοῦ Ἀββᾶ σου, αὐτό καί προσευχή εἶναι καί λατρεία τοῦ Θεοῦ¹⁴, ὁ Ὅποιος εἶπε: «Δέν ἤλθα νά κάνω τό θέλημα μου, ἀλλά τό θέλημα τοῦ Πατέρα μου, ὁ Ὅποιος μέ ἔστειλε» (Ἰωάν. 5, 30).

357**Ἑρώτηση**

Ἄν, ἀναχωρώντας σέ μακρινό μέρος, ξεκάσω νά ρωτήσω τόν Ἀββά ποῦ εἶναι εὐλογημένο νά διανυκτερεύσω, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρέπει νά εἶσαι προσεκτικός σέ ὅλα ὅσα σοῦ τυχαίνουν καί ἔτσι νά ἐνεργεῖς τό καθετί, ὥστε νά εἶναι γιά τήν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς σου¹⁵. Καί πράττοντας ἔτσι, πρέπει νά ἔχεις τό βίωμα ὅτι παραβαίνεις τήν ἐντολή καί ὅχι ὅτι εἶσαι στήν ὑπακοή καί κάνεις τό καθετί καλά. Ἐχοντας αὐτή τή στάση στά πράγματα, θά τό πληροφορηθεῖ ὁ Ἀββάς σου καί θά σέ συγχωρήσει.

358**Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:**

Ἄν ὁ Ἀββάς μου παραγγεῖλει εἰδικῶς νά μήν κάνω ἓνα πράγμα καί ἐγώ παραβῶ τήν ἐντολή, τί πρέπει νά κάνω;

ρίους ἢ ὄσους στερρά κρατοῦν τήν ὁδὸ τῆς ἄκρας ταπεινώσης. Στό πρόσωπο τῶν τελείων ἔχουμε «ἐν τοῖς πράγμασι» ταύτιση θείου καί ἀνθρώπινου θελήματος. Ἡ ταύτιση ἐξαφανίζει τήν ἀναγκαιότητα καί τή λειτουργία τῆς ὑπακοῆς στήν ἐξωτερική μορφή της καί τή μετουσιώνει σέ μυστική χαρισματική ἀδολεσχία.

15. Βγαίνοντας ὁ ἀδελφός ἔξω ἀπό τή Μονή δέν σκέφθηκε νά ρωτήσει γιά τό ποῦ θά διανυκτερεύσει. Ἡ ἀπάντιση τοῦ Ὁσίου εἶναι πρακτική: Ἡ νήψη καί ἡ προσοχή πρέπει σχολαστικά καί μέ πληρότητα νά λειτουργοῦν, καθώς θά βρίσκεται ἔξω ἀπό τήν περιοχὴ τῆς ἀσφάλειας, σέ ὅλα τά ἐπίπεδα, πρὸς πρόσωπα, καταστάσεις, πράγματα καί πρὸς κάθε ἐσώτερο κίνημα τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου» καί προπαντός, χωρίς αὐτοπεποιθήση. Τό αἶσθημα ὅτι δέν ἔχει «εὐλογία» πρέπει νά βοηθᾷ τόν ἀδελφὸ νά διατηρεῖ τήν ταπεινοφροσύνη. Μέσα σ' αὐτή θά πληροφορεῖται τήν εὐαρέσκεια ἢ ἀπαρέσκεια τοῦ πνεύματος τοῦ Γέροντά του. «Μετὰ Θεὸν σκεπάζει σε ἡ ταπεινότης», θά μᾶς πεῖ στό τέλος τῆς τῆς Ἑρωταπόκρισης.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Μετανόησον τῷ Θεῷ καὶ τῷ Ἀββᾶ καὶ σπούδασον τοῦ λοιποῦ διορθώσασθαι, καὶ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ σοι τὸ ἁμάρτημα.

τνθ'

Ἐρώτησις

Ἀδελφὸς πιστευθεὶς τὴν θύραν τοῦ κοινοβίου καὶ κάμνων μόνος, ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα, εἰ ὀφείλει λαβεῖν καὶ ἄλλον ἀδελφὸν μεθ' αὐτοῦ ἢ οὐ.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Α'δελφέ, εἴ τις θέλει ἔλθειν πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ὁδεύειν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, πειρασμοὺς καὶ θλίψεις ὀφείλει προσδοκᾶν καθ' ὥραν. Φησὶ γάρ· «υἱέ, ἐὰν προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν». Καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· <ὁ> «ἐρχόμενος πρὸς με, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθεῖτω μοι». Ὁ θέλων οὖν αὐτοῦ μαθητὴς γενέσθαι, ἕως θανάτου ὀφείλει ποιῆσαι τὴν ὑπακοήν. Τὸ εἶναι οὖν μόνον καὶ κοπιᾶν μικρόν, συμφέρει σοι περισσότερον τοῦ ἔχειν ἄλλον. Χρείας δὲ γενομένης αἰεὶ παραβοηθεῖ σοι ἄλλος· οὐχ οὕτω γὰρ πλεονάζει ἡ παρηγορία, ἐὰν παραβοηθῇ σοι, ὥς πλεονάζει, ἐὰν ὁμοῦ ᾗτε πάντοτε.

Ἐὰν δὲ μὴ ἀκηδιάσης ἀπὸ τοῦ κόπου, εὕρισκες ταπεινώσιν· κἂν εὗρης ταπεινώσιν, καὶ λαμβάνεις ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Φησὶ γάρ· «Ἴδε τὴν ταπεινώσιν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου». Ἐὰν [ταπεινωθεὶς, λάβῃς] τὴν χάριν, βοηθεῖ σοι ἡ χάρις· κοπιᾶσας γὰρ ὁ ἅγιος Παῦλος περισσότερον πάντων τῶν Ἀποστόλων, ἔλεγεν· «οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ἡ χάρις ἡ σὺν ἐμοί».

Ἐὰν πιστεύσης ἀδιστάκτως, ἔχεις ἐνδυναμωθῆναι καὶ ποιῆσαι οὐ μόνον

16. Ἡ ἐτοιμασία εἶναι πράξη αὐτοῦ ποῦ ξέρει ποῦ βρίσκεται καὶ ποῦ πηγαίνει, καὶ στὰ ἐγκόσμια καὶ στὰ πνευματικά. Εἶναι ἀκόμη θεοδιδασκτὴ ἐντολή καὶ ὑποχρέωση γιὰ τοὺς Μαθητὰς καὶ τοὺς Φίλους τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Παλαιοδιαθηκικός καὶ Καινοδιαθηκικός ἀποκαλυπτικός λόγος μᾶς δίνουν τὶς διαστάσεις καὶ παραμέτρους τῆς ἐτοιμασίας, σέ ἀτομικὸ καὶ Θεανδρικό ἐπίπεδο, ἀλλὰ καὶ σέ συλλογικόν. Ἡ ἀσκητικὴ γραμματεία μᾶς προσγειώνει γιὰ νά μᾶς μεταρσιώσει. Ὁ μοναχικὸς βίος εἶναι αὐτοπροαίρετη δέσμευσή μας, γιὰ νά ἀντιμετωπίσουμε πειρασμοὺς ποῦ δυναμικὰ ἀνάγονται καὶ «περιέχονται» στοὺς πειρασμοὺς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὴν πολύμορφη φανέρωσή τους στὴν προσωπικὴ ζωὴ τοῦ καθενὸς μας. Ἐνδεικτικὰ ἡ «ταραχή» μας, κατὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν πειρασμῶν μας, ἀποκαλύπτει τὴν ἐλλειπή ἢ καὶ λαθεμένη «ἐτοιμασία» μας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μετανόησε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί τοῦ Ἀββᾶ σου καί φρόντισε νά διορθωθείς στοῦ ἐξῆς καί ὁ Θεός θά σοῦ συγχωρήσει τό ἁμάρτημα.

359**Ἑρώτηση**

Ἕνας ἀδελφός, στόν ὁποῖο εἶχαν δώσει ὡς διακόνημα νά εἶναι θυρωρός στοῦ Κοινόβιο, κουράστηκε, ἐπειδή τό σήκωνε μόνος του τό διακόνημα τοῦ θυρωρείου. Γι' αὐτό ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα, ἄν εἶναι εὐλογημένο, νά πάρει καί ἕναν ἄλλο ἀδελφό στοῦ διακόνημα αὐτό ἥ μήπως δέν πρέπει οὔτε κἀν νά τό ζητήσει;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἱ δελφέ, ἄν κάποιος θέλει νά φθάσει ὡς τόν Ἰησοῦ καί νά βρεῖ τήν ὁδὸ τῆς σωτηρίας, πρέπει νά περιμένει πειρασμούς καί θλίψεις κάθε ὥρα, διότι λέει: «Υἱέ, ἄν προσέρχεσαι νά δουλέψεις στόν Κύριο, ἐτοίμασε τήν ψυχὴ σου γιά πειρασμούς»¹⁶ (Σοφ. Σειρ. 2, 1). Καί ὁ Κύριος εἶπε: «Ὅποιος θέλει νά μέ ἀκολουθήσει, θά ἀπαρνηθεῖ τόν ἑαυτό του καί θά σηκώσει τό σταυρό του σέ καθημερινή βάση καί θά μέ ἀκολουθήσει». Δηλαδή, αὐτός πού θέλει νά γίνεи μαθητὴς Του, πρέπει νά κάνει ὑπακοή μέχρι θανάτου. Τό νά εἶσαι λοιπόν μόνος στοῦ θυρωρείου καί νά κοπιᾷς λίγο παραπάνω, σέ συμφέρει περισσότερο, παρά νά ἔχεις καί ἄλλο συνδιακονητή. Ἄν ὑπάρξει βέβαια ἀνάγκη κάποτε, νά σοῦ συμπαρίσταται κάποιος ἀδελφός. Ἀλλά ἔτσι, ἄν κάπου-κάπου καί ὅποτε εἶναι ἀνάγκη σέ βοηθάει, δέν ἔχει περιθώρια νά ἀναπτυχθεῖ παρρησία μεταξύ σας, ὅσο εἶναι εὐκόλο νά ἀναπτυχθεῖ ἄν βρῖσκεσθε μαζί πάντοτε.

Καί νά ξέρεις ὅτι ἄν δέν σέ κυριέψει ἡ ἀκηδία, λόγω τοῦ κόπου, θά φτάσεις στήν ταπείνωση. Καί ὅταν φθάσεις στήν ταπείνωση θά λάβεις καί ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν σου. Διότι λέει: «Δές, τήν ταπείνωσή μου καί τόν κόπο μου καί συγχώρησε τίς ἁμαρτίες μου» (Ψαλμ. 24, 18). Ἄν λοιπόν ταπεινούμενος λάβεις Χάρη, ἡ Χάρη θά σέ βοηθήσει. Καί ὁ Παῦλος, ἐπειδή κοπίασε περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς Ἀποστόλους, ἔλεγε: «Ὅχι ἐγώ, ἀλλά ἡ Χάρη πού μέ ἐπισκίαζε» (Α' Κορ. 15, 10).

Ἄν πιστέψεις ὁλόψυχα σ' αὐτά πού σοῦ λέω, θά ἐνδυναμωθείς καί θά

Οἱ ἀθλητὲς ἐτοιμάζονται προπονούμενοι. Πολύ περισσότερο γιά τοὺς μοναχοὺς, ὁ πόνος εἶναι ἐτοιμασία-προπαίδεια σταυροῦ!

τὴν χρεῖαν τοῦ θυρωρείου, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἄλλας χρεῖας. Ἐπ' ἐλπίδι οὖν πρόσ-
εχε τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὥς οὐκ οἶδας οἰκονομεῖ ὁ Θεὸς τὸ πρᾶγμα.
Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

ιζ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Εὖξαι μοι, Πάτερ, δύναμιν καὶ σύνεσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἰδιώτης
εἰμὶ καὶ ἀσθενής· καὶ ἐπειδὴ συμβαίνει ὅτε ἐξέρχομαι βασιτάζων τίποτε ἐκ
τοῦ μαγειρείου ἢ τοῦ <κελλαρίου>, καὶ ἀπαντῶ τισι τῶν Πατέρων ἢ λαμ-
προῖς ἀνθρώποις, τί ποιήσω; Καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων δέ μοι μολυσμῶν,
εὖξαι ἵνα λυτρωθῶ.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Εἰ ἂν πιστεύσης, ὅτι ἐκ τῶν ἀγόνων λίθων δύναται ὁ Θεὸς ἐγεῖραι τέκνα
τῷ Ἀβραάμ, καὶ ὅτι ὁ ἀνοίξας τὸ στόμα τῆς ὄνου, δύναται ἀνοίξαι καὶ
σοφίσαι καὶ συνετίσαι καὶ ἐνδυναμῶσαι σε, πάντα δίδωσί σοι ὁ Θεός,
ἀδελφέ. Οὐκ οἶδας τὰ πράγματα; Ἡ θύρα τοῦ κοινοβίου, θύρα ἐστὶ τοῦ Θε-
οῦ· καὶ οἶδεν ὁ Θεός, ὅτι χρῆζει σοφίας καὶ συνέσεως, γνώσεώς τε καὶ δυνά-
μεως, βοηθείας καὶ διακρίσεως ὁ δοῦλος αὐτοῦ ὁ θυρωρός· «οἶδε» γάρ φησιν
«ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὃν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν». Ἐὰν
κατεργήσης καὶ ὑπομείνης, μακαρία ἔσται ἡ ψυχὴ σου.

Ὅταν δὲ συμβῇ ἐρχόμενον ἢ καὶ βασιτάζοντα τίποτε, ἀπαντῆσαι τισι τῶν
Πατέρων ἢ τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου, ἀταράχως θὲς ὁ βασιτάζεις, καὶ δέξαι

17. Τέτοια νοήματα καὶ μέ τέτοιο τρόπο διατυπώνονται μόνο ἀπ' αὐτοὺς πού ἔχουν κάνει τὴν
πράξη «ἐπίβασις τῆς Θεωρίας». Τό νά ἔχει κανεὶς φθάσει στό ἐπίπεδο νά «προσέχει μέ ἐλπίδα
στό ἔργο τοῦ Θεοῦ» εἶναι μιὰ χαρισματικὴ κατάστασι. Χρειάζομαστε μεγάλῃ πρόοδο στήν ἀπά-
θεια, ὥστε, μέ καθαρά μάτια, νά βλέπουμε κάτι ἀπὸ τὰ νοούμενα μέ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ὁ
«...Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι» (Ἰωάν. 5, 16-22).

Ὁ Ὅσιος μοιάζει μέ ὀρειβάτη πνευματικῷ. Ὅπως ὁ ὀρειβάτης μπορεῖ νά πεῖ π.χ. γιὰ νά πᾶς
στήν Α' κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου, μπορεῖς νά ἀκολουθήσεις αὐτὲς τὲς συγκεκριμένες πορεῖες, ἔτσι
καὶ ὁ Ὅσιός μας διδάσκει καὶ λέει: Στήριξε τὲς ἐλπίδες σου στό ἔργο πού κάνει ὁ Θεός γιὰ τὸν
ἄνθρωπο· ζήτησέ Του νά σοῦ δώσει φῶτιση νά γνωρίσεις τὸ ἔργο Του. Τότε, ἀναμφισβήτητα, μέ
τὸν τρόπο ὅμως πού δέν εἶναι δυνατὸ σέ μᾶς νά προβλέψουμε, Ἐκεῖνος θά δώσει τὴν καλύτερη
λύσι καὶ στό θέμα πού σέ ἀπασχολεῖ.

18. Τό μοναχικὸ Κοινόβιο εἶναι μιὰ κλειστή κοινωνία. Ἡ θύρα τοῦ Κοινοβίου, ἡ θύρα τοῦ
κελλιῶ ἢ τὸ στόμα τοῦ μοναχοῦ, κατὰ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Ὁσίου, εἶναι ὁ τόπος ὅπου ὁ κοσμι-
κός πρέπει νά συναντᾷ τὴ σοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Ἀγάπην Του. Τό ἔργο τοῦ θυρωροῦ εἶναι βα-
ρὺ. Ὅντως «χρῆζει σοφίας» ὁ μοναχὸς στὸν ὁποῖο ἔχει ἀνατεθεῖ αὐτὸ τὸ διακόνημα. Γιατὶ ὑπάρχει
κίνδυνος ὁ ζῆλος γιὰ τὴν περιφρούρησι τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς ἀγιότητος τῆς ἐγκλειστῆς κοινω-

διακονήσεις, όχι μόνο στο θυρωρείο, αλλά και σε όλα τα διακονήματα. Μέ την ἐλπίδα μπροστά λοιπόν, στρέψε τὴν προσοχή σου στὴν κατὰ Θεὸ ἐργασία καὶ ὁ Θεὸς θὰ οἰκονομήσει τὴν ὑπόθεσιν αὐτή μετέτοιον τρόπο, πού ἐσύ, οὔτε νὰ τό φανταστείς, δέν μπορείς¹⁷.

Ὁ Κύριος μαζί σου.

360

Τοῦ ἴδιου:

Προσευχήσου γιὰ μένα, Πάτερ, γιὰ νὰ μοῦ δώσει ὁ Θεὸς δύναμιν καὶ σύνεσιν, διότι εἶμαι ἀνόητος καὶ ἀδύναμος. Ἐπίσης συμβαίνει μερικές φορές, βγαίνοντας ἀπὸ τό μαγειρεῖο ἢ τό κελλάρι, νὰ βαστάω κάτι στά χέρια μου καὶ νὰ συναντῶ κάποιους Πατέρες ἢ σπουδαίους ἀνθρώπους. Τί νὰ κάνω τότε; Ἀκόμῃ, προσευχήσου νὰ λυτρωθῶ καὶ ἀπὸ τοὺς σαρκικούς μολυσμούς πού μοῦ ἔρχονται.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν πιστεύεις ὅτι καὶ ἀπὸ τίς ἄγονες πέτρες μπορεί ὁ Θεὸς νὰ ἀναστήσει τέκνα στὸν Ἀβραάμ καὶ ὅτι αὐτός πού ἄνοιξε τό στόμα τῆς ὄνου μπορεί νὰ ἀνοίξει καὶ τό δικό σου στόμα, νὰ σέ σοφίσει, νὰ σέ συντείσει καὶ νὰ σέ ἐνδυναμώσει, ὅλα θὰ σοῦ τὰ δώσει ὁ Θεός, ἀδελφέ. Δέν γνωρίζεις πῶς γίνονται τὰ πράγματα στοῦ Κοινοβίου; Ἡ θύρα τοῦ Κοινοβίου εἶναι θύρα τοῦ Θεοῦ¹⁸. Καὶ γνωρίζει ὁ Θεός ὅτι ὁ δοῦλος Του, ὁ θυρωρός ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ σοφία καὶ σύνεσιν, γνώσιν καὶ δύναμιν, βοήθεια καὶ διάκρισιν. «Γνωρίζει», λέει, «ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος τί ἀνάγκες ἔχετε, προτοῦ νὰ τοῦ τό ζητήσετε» (Ματθ. 6, 8). Ἄν δείξεις καρτερία καὶ ὑπομονή, θὰ εἶναι μακάρια ἡ ψυχὴ σου.

Σέ περίπτωσιν δέ πού συμβεῖ, εἴτε καθὼς πηγαίνει εἴτε καθὼς φεύγει ἀπὸ τό θυρωρεῖο ἢ ὅταν βαστᾷ κάποιο βάρος, νὰ συναντήσεις κανέναν ἀπὸ τοὺς Πατέρες ἢ τοὺς μεγάλους τοῦ κόσμου¹⁹, ἤρεμα, ἄφησε κάπου αὐτό πού κρατᾷ,

νὰς νὰ ἐπιφέρει κάποια σύγκρουσιν μετὰ τοὺς ἐφοδεύοντες κοσμικούς ἢ κοσμικόφρονες ἐπισκέπτες. Εἶναι καὶ στοῦ θέματος αὐτοῦ ἀπαραίτητο «τὸ σκαιοβατεῖν», γιὰ νὰ βρῆται ἡ «χρυσή τομή».

19. Ὁ «θύρβος» γύρω ἀπὸ τὴν ἰσοτιμία καὶ ἰσαξία τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐν πολλοῖς «πονηρὸν κατασκευάσμα». Ὅσοι θορυβοῦν «παραβιάζουν θύρας ἀνοικτάς» ἐπὶ τοῦ θεωρητικοῦ ἐπιπέδου καὶ εἰσπηγνύονται τὴν ἀδιακρίσιν ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ. Ὅλα τὰ ἀστέρια συλλειτουργοῦν τὴν ἁρμονίαν τοῦ σύμπαντος, ἀλλὰ «διαφέρει ἀστὴρ ἀστέρος ἐν δόξῃ» (Α΄ Κορ. 15, 41). Κανένας ἄνθρωπος σέ μιὰ συγκεκριμένη στιγμὴ-τομή τοῦ χρόνου δέν βρίσκεται στοῦ ὁμοιο ἐπίπεδου μετὰ κάποιον ἄλλο. Καὶ ἀσκητικά καὶ νηπτικά ἐπιβάλλεται στὴν πράξιν νὰ λειτουργεῖ ἡ διάκρισις κάριν τῆς Ἀγάπης. Γι' αὐτὸ εἶναι καὶ διάφορος ὁ τρόπος ἐκδήλωσιν τῆς σέ κάθε ἄνθρωπον κατὰ ἀμφίδρομην δρόσιν, ἐξαιτίας τῶν διαφορῶν ἐπιπέδων καὶ τῶν τιμῶντων καὶ τῶν τιμωμένων!...

αὐτοὺς μετὰ ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ· καὶ ὁ Θεὸς ποιήσει σου τὴν ἀπάντησιν εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ εἰς οἰκοδομὴν πάντων, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

Περὶ δὲ τῶν μολυσμῶν, ἐὰν ταπεινωθῇ ἡ καρδιά σου, ἡγουμένου σεαυτὸν γῆν καὶ σποδόν, μετὰ Θεὸν σκεπάζει σε ἡ ταπείνωσις.

ιξα'

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα λέγων. Εἶπέ μοι, Πάτερ, τίνα δεῖ ἐρωτᾶν περὶ τῶν λογισμῶν· καὶ εἰ χρὴ περὶ τῶν αὐτῶν ἄλλω προσάγειν τὴν ἐρώτησιν.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἰρωτᾶν δεῖ, εἰς ὃν ἔχεις πίστιν καὶ ἔμαθες ὅτι δύναται βαστάσαι λογισμοὺς καὶ πιστεῦσαι αὐτῷ ὡς τῷ Θεῷ. Τὸ δὲ ἐρωτᾶν ἄλλον τὸν αὐτὸν λογισμόν, ἀπιστίας ἐστὶ καὶ πειρασμοῦ· ἐὰν γὰρ ἔκρησεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐλάλησεν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, τίς χρεῖα πειρασμοῦ; Ἡ τίς χρεῖα πειρᾶσαι τὸν Θεόν, τὸ αὐτὸ ἄλλον ἐρωτῶντας;

ιξβ'

Ἐρώτησις

Καὶ ἐὰν ἐπιμείνη ὁ λογισμὸς θλίβων τινὰ μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τῶν Πατέρων;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ἀργὸς ἔμεινεν ὅτι ἀκούσας οὐ καθαρῶς οὐδὲ ἐπιμελῶς ἐποίησε τὸ προσταχθὲν αὐτῷ· καὶ ὀφείλει ἀνακαλέσασθαι τὸ σφάλμα καὶ ποιήσει καθαρῶς εἴ τι ἥκουσεν· ἐὰν γὰρ ὁ Θεὸς ἢ ὁ λαλῶν ἐν τοῖς ἁγίοις, οὐ ψεύδεται.

20. Ὅσοι δὲν ζοῦμε μὲ ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην τὴν ὑποταγὴν μας στοῦ Γέροντα ἢ στοῦ Πνευματικοῦ μας ἔχουμε τὴν ἔξιν νὰ λειτουργοῦμε ὡς ἄνθρωποι πού θέλουμε τὴν καθοδήγησιν καὶ τὴν εὐλογία τους, ἀλλὰ καὶ τὸ δικό μας λογισμόν δέν τὸν ἀφήνουμε. Ἔτσι, πάνω σ' αὐτὴ τὴ βάση, συνηθίζουμε νὰ ρωτᾶμε πολλοὺς Πνευματικούς γιὰ τὸ ἴδιο θέμα καὶ νὰ καταντᾶμε σὲ κρίσιν σύγκυσης καὶ ἀνασφάλειας. Ὁ Ὁσιὸς μας καταδικάζει μιὰ τέτοια τακτικὴ. Τὴ θεωρεῖ ἔργο ἀπιστίας καὶ καρπὸ πειρασμοῦ καὶ τοῦ προσώπου μας καὶ τῶν ἄλλων. Συμπληρώνοντας δὲ τὴν ἐρμηνεία αὐτῆς τῆς θέσης του, στίην Ἐρωταπόκριση ιξκ', παραθέτει μιὰ θεωρητικὴ θέσι τοῦ καὶ μιὰ πρακτικὴ ὁδηγία: α) «Πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ ἐρωτῶντος, ὁ Θεὸς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ...» καὶ β) «οὐκ ὀφείλει τίς ποτε ἀλλάξαι τὸν ἐρωτῶμενον ἅγιον».

Ὅταν, μέσα στὰ πράγματα, φαίνεται ὅτι ἡ πορεία καὶ ἡ προοπτικὴ δέν μᾶς καλύπτουν αὐτὴ

πάρε εὐλογία καὶ ὑποδέξου τους μέ ταπείνωση καὶ φόβο Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεός θά δώσει ὥστε ἡ συνάντηση αὐτὴ νά εἶναι πρὸς δόξα τοῦ Ὀνόματός Του καὶ πρὸς οἰκοδομὴ ὄλων, μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

Ὅσο γιὰ τούς σαρκικούς μολυσμούς, ἂν ταπεινωθεῖ ἡ καρδιά σου, καὶ θεωρήσεις τὸν ἑαυτό σου χῶμα καὶ στάκτη, μετὰ ἀπὸ τὸ Θεό, θά σέ σκεπάσει ἡ ταπείνωση.

361

Ἐνας ἀδελφός ρώτησε τὸν ἄλλο Γέροντα, λέγοντας: Πές μου, Πάτερ, σέ ποιὸν πρέπει νά ἐμπιστευόμαι τούς λογισμούς μου; Καὶ ἂν εἶναι σωστό γιὰ τὸ ἴδιο θέμα νά ρωτᾶω καὶ ἄλλο Γέροντα.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά ἐξομολογεῖσαι τούς λογισμούς σου σ' αὐτόν πού ἔχεις ἐμπιστοσύνη καὶ ἔχεις πληροφορία ὅτι μπορεῖ νά βαστάξει λογισμούς. Ἐναν τέτοιο ἄνθρωπο νά τὸν ἐμπιστευθεῖς ὅπως θά ἐμπιστευόσουν τὸ Θεό. Τό νά ρωτήσεις δέ ἄλλο Γέροντα γιὰ τὸν ἴδιο λογισμό, εἶναι ἴδιον ἀπιστίας καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸν πειρασμό²⁰. Διότι ἂν πιστεύεις ὅτι μίλησε ὁ Θεός μέσω τοῦ ἁγίου Του, γιατί νά μπεις σέ πειρασμό; Ἡ ποιὰ ἀνάγκη σέ κάνει νά ἐκπειράξεις τὸ Θεό, μέ τὸ νά ρωτᾷς τὸ ἴδιο θέμα καὶ σέ ἄλλο Γέροντα;

362

Ἑρώτηση

Καὶ ἂν ἐπιμένει ὁ λογισμός νά στενοχωρεῖ τὸν ἀδελφό καὶ μετὰ τὴν ἀπόκριση πού ἔδωσε ὁ Γέροντας στοῦ συγκεκριμένο λογισμό του;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ἄδελφός ἔμεινε ἄργός, διότι δέν ἄκουσε καθαρά καὶ ἄδολα, ἀλλὰ καὶ δέν ἔπραξε μέ ἐπιμέλεια αὐτό πού τοῦ ὑποδείχτηκε. Ὁφείλει λοιπὸν νά ἀνακαλέσει τὸ σφάλμα του καὶ νά πράξει ἀκριβῶς ὅ,τι ἄκουσε. Διότι, ἀφοῦ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Θεός εἶναι Ἐκεῖνος πού ὁμιλεῖ διὰ μέσου τῶν ἁγίων Του, δέν εἶναι δυνατόν ἡ ἀπάντηση τοῦ Γέροντα νά εἶναι λαθεμένη.

τὴν ἀνάγκη μας, τότε πρέπει νά βάλουμε βάση στὰ σχετικὰ βιώματά μας αὐτές τίς δύο θέσεις τοῦ Ὁσίου Πατέρα μας: Νά θεωρήσουμε δηλαδή τὴν «καρδιά» μας ὡς αἰτία τῆς κατάστασής καὶ νά μὴ ζητήσουμε δεύτερο σύμβουλο. Νά αγωνιζόμαστε γιὰ νά συμμορφωνόμαστε μόνο μέ τίς ἐκάστοτε συμβουλές τοῦ ἐνός Γέροντά μας.

τξγ'

Ἑρώτησις

Ἄρα δὲ τὸν αὐτὸν κρῆ περὶ αὐτοῦ ἐκ δευτέρου ἐρωτᾶν ἢ οὐ; Οἶδα, Πάτερ, ὅτι ἐρρέθη μοι μὴ ποιῆσαι πρᾶγμα· καὶ ἠρώτησα, Πάτερ, τὸν αὐτὸν περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐρρέθη μοι ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα· καὶ τί ἐστὶ τοῦτο;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Α' δελφέ, «τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ἄβυσσος πολλή»· πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ ἐρωτῶντος, ὁ Θεὸς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἢ πρὸς δοκιμὴν ἢ ὅτι ἡ καρδία αὐτοῦ ἠλλάγη καὶ ἀξιοῦται ἀκοῦσαι ἄλλως· ἢ γοῦν ἄλλοι τινὲς ἀλλάσσονται ὄντες ἐν τῷ αὐτῷ πράγματι καὶ δι' αὐτοὺς ἄλλως ὁ Θεὸς λαλεῖ ἐν τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ. Καθὼς διὰ Ἡσαΐου ἐλάλησε πρὸς Ἐzekίαν τὸν βασιλέα· μεθ' ὃ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, «διάθου τὰ κατὰ σέ, ὅτι ἀποθνήσκει», ἠλλάγη ἡ καρδία τοῦ βασιλέως καὶ ἐλυπήθη. Καὶ διὰ τούτου πάλιν τοῦ Ἡσαΐου εἶπεν αὐτῷ· «ἰδοὺ προσέθηκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ζωὴν σου ἄλλα ἔτη δεκαπέντε». Εἰ οὖν ἐλάλησε δι' ἄλλου, εἶκεν ἂν τὸ πρᾶγμα σκάνδαλον, ὅτι ἄλλως λαλοῦσιν οἱ ἅγιοι.

Καὶ πάλιν πρὸς τὴν καρδίαν τῶν Νινευϊτῶν ἐλάλησε διὰ Ἰωνᾶ καὶ εἶπεν· ὅτι «μετὰ τρεῖς ἡμέρας καταστρέφω τὴν πόλιν»· καὶ ὅτε ἠλλάγη εἰς μετάνοιαν ἡ καρδία αὐτῶν, ἔδειξεν ὁ Θεὸς τὴν πολλὴν αὐτοῦ μακροθυμίαν καὶ ἀφῆκε τὴν πόλιν, ὅτι ἠλλάγη εἰς ἀγαθόν. Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὀφείλει τις ποτὲ ἀλλάξαι τὸν ἐρωτῶμενον ἅγιον, ἀλλ' αὐτὸν πάλιν ἐρωτᾶν· μήποτε χρειά γένηται, ἵνα ἀλλάξῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀπόκρισιν προφάσεως γινομένης καὶ γίνεται δι' αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὐρεθῇ σκάνδαλον.

363

Ἑρώτηση

Ἄραγε, πρέπει νά ρωτᾶμε τόν ἴδιο Γέροντα ἐκ δευτέρου γιά τό ἴδιο θέμα ἢ ὄχι; Ἐχω ὑπόψη μου, Πάτερ, γιά ἓνα τέτοιο θέμα. Κάποτε δηλαδή ρώτησα ἓνα Γέροντα γιά ἓνα συγκεκριμένο θέμα, νά τό κάνω ἢ ὄχι, καί μου ἀπάντησε νά μήν τό κάνω. Ἀργότερα πάλι ξαναρώτησα τόν ἴδιο Γέροντα γιά τό ἴδιο πράγμα καί μου εἶπε νά τό κάνω. Αὐτό πῶς ἐξηγεῖται;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, «τά σχέδια καί οἱ σοφές κρίσεις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνεξερεύνητες, ὅπως οἱ βαθιεῖς ἄβυσσοι τῶν ὠκεανῶν» (Ψαλμ .35, 7). Δηλαδή, ἀνάλογα μέ τήν κατάστασι τῆς καρδιάς ἐκείνου πού ρωτᾷ, ὁ Θεός βάζει στό στόμα τοῦ Γέροντα τήν ἀνάλογη ἀπάντησι. Ἡ μπορεῖ νά παραχωρεῖται γιά νά δοκιμασθεῖ ὁ ἀδελφός ἢ ἴσως ἐν τῷ μεταξύ καί νά ἔχει μεταστραφεῖ αὐτός πού ρωτᾷ καί γι' αὐτό ἀξιῶνεται νά ἀκούσει κάτι διαφορετικό. Ἡ πάλι πάνω στό ἴδιο θέμα, ἐνῶ αὐτός πού θέτει τήν ἐρώτησι δέν ἄλλαξε, κάποιοι ἄλλοι σχετικά ἐμπλεκόμενοι μπορεῖ νά ἄλλαξαν καί ἐξαιτίας αὐτῶν ὁ Θεός ἀποκαλύπτει στόν ἅγιο ἓνα διαφορετικό θέλημά Του. Ὅπως ἐγινε μέ τόν προφήτη Ἡσαΐα πρὸς τόν βασιλέα Ἐζεκία. Διότι ἀφοῦ τοῦ εἶπε «κανόνισε τά σχετικά μέ σένα γιατί θά ἀποθάνεις» (Ἡσ. 38, 1), μαλάκωσε ἡ καρδιά τοῦ βασιλιᾶ καί ἤλθε σέ κατά- νυξη. Γι' αὐτό μετά, πάλι μέσω τοῦ προφήτου Ἡσαΐα, τοῦ εἶπε: «Ὅρίστε, ὁ Θεός πρόσθεσε στή ζωή σου ἄλλα δεκαπέντε χρόνια» (Ἡσ. 38, 5). Ἄν τό εἶχε ἀποκαλύψει αὐτό ὁ Θεός μέσω ἄλλου προφήτου, τό πράγμα θά ἦταν σκαν- δαλῶδες, διότι θά διαπίστωνε κανεῖς τόση τεράστια διαφορὰ ἀνάμεσα στίς ἀποκαλύψεις τῶν ἁγίων.

Καί σέ ἄλλο σημεῖο πάλι ἀναφέρεται: Ἀνάλογα μέ τήν καρδιά τῶν Νι- νευιτῶν λάλησε ὁ Θεός διά τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ καί εἶπε ὅτι: «Μετά ἀπό τρεῖς μέρες θά καταστρέψω τήν πόλιν» (Ἰωνᾶ 3, 4). Καί ὅταν ἄλλαξε ἡ καρδιά τους μέ τή μετάνοια, ὁ Θεός ἔδειξε τήν πολλή του μακροθυμία καί ἄφησε τήν πόλιν νά ζήσει, διότι μεταστράφηκε πρὸς τό ἀγαθό. Γι' αὐτό λοιπόν δέν πρέπει ποτέ κανεῖς νά ἀλλάζει τόν ἐρωτώμενο ἅγιο, ἀλλά τόν ἴδιο πάντα νά ρωτᾷ. Μήπως καμμιά φορά χρειαστεῖ νά ἀλλάξει ὁ Θεός τή βουλή, πού ἤδη ἔχει ἀποκαλύψει, ἂν πράγματι Τοῦ δοθεῖ μιά καλή αἰτία, καί δημιουργηθεῖ σκάνδαλο, σέ περί- πτωσι πού δέν γίνει μέσω τοῦ ἴδιου ἁγίου.

τξδ'

Ἑρώταις αὐτοῦ.

Δέσποτα, εἶχον πρᾶγμα μετὰ τινος καὶ ἦν ἀνάγκη, ἵνα ἀπέλθω μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄρχοντα· καὶ ἔλαβον γνώμην τῶν Πατέρων περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἐρρέθη μοι τί ἀπερχόμενος ὀφείλω ποιῆσαι. Καὶ ἐποίησα, ὡς νομίζω, τὴν δύναμίν μου, μὴ παρεξελθεῖν τὰ ρηθέντα μοι παρ' αὐτῶν· καὶ μὴ εὕρισκων ὅτι ἀπαντᾷ μοι τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὴν ἀπόκρισιν ἐθλιβόμεν πάνυ καὶ οὐκ ἦδεν, τί ποιήσω. Παρεξελθεῖν; Ἐφοβούμην τὴν παρakoήν· ἐπιμεῖναι; Οὐκ εὕρισκον τὴν ἔκβασιν ὁμοίαν τῇ ἀποκρίσει. Τί ἐστι τοῦτο, Πάτερ; Καὶ τί ἐκρῆν με ποιῆσαι ἢ λογίσασθαι εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐμπεσόντα καὶ ἀνάγκην; Μὴ τι δὴ τὸ ἁμάρτημα ἐξ ἐμοῦ ἦν καὶ ἐλάνθανέ με;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Πλησιάζει αὕτη ἡ ἀπόκρισις τῇ πρώτῃ. Πῶς; ἄκουσον. Ἐλαβες ἀποκρίσιν περὶ πράγματος, ὅτι τάδε ποιήσον, καὶ εὗρες ἐναντίωσιν. Πρῶτον μὲν μέμψασθαι σεαυτὸν ὀφείλεις, μήποτε ἡδύνθη ἡ καρδία σου ἐν τῷ πράγματι καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφῆκας τὸ πᾶν τῷ Θεῷ· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς γενέσθαι τὸ πρᾶγμα κατὰ τὴν ἀπόκρισιν τῶν Πατέρων· καὶ παρὰ σοῦ γίνεται ἡ αἰτία, σὺ δὲ ἐπιγράφεις τῇ ἀποκρίσει αὐτῶν. Ἐλίσσαίος γὰρ ἐπεμψε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ ἐγγεῖραι νεκρὸν καὶ οὐκ ἠγέρθη· ἀλλ' οὐκ ἡ αἰτία τοῦ πέμψαντος, ἀλλὰ τοῦ πεμφθέντος· ἐπεὶ πῶς αὐτὸς ὕστερον ἤγειρεν αὐτόν; Ὁφείλεις οὖν ποιῆσαι τὴν δύναμίν σου φυλάξαι γενέσθαι κατὰ τὴν ἀπόκρισιν· ἐὰν δὲ μὴ ἀπαντήσῃ γενέσθαι κατ' αὐτήν, μάθε ὅτι ἀλλαγὴ ἐγένετο εἰς ἓν τῶν μερῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀλλάσσει τὰ τῆς ἀποκρίσεως.

Οἷόν τι λέγω. Χρεωστεῖ σοί τις δέκα νομίσματα καὶ οὐκ εὐπορεῖ πάντα δοῦναι. Καὶ ἡρώτησας Γέροντα, τί ἀπαιτήσω αὐτῷ, καὶ εἶπε, κατὰ δίκαιον τὰ

21. Ἐφαρμόζοντας ὁ ἀδελφός τὰ ὅσα διδάχθηκε ἀπὸ τὴν ἀπάντησι τοῦ Ὁσίου, στήν Ἑρώτησι-Ἀπόκρισι τξγ', καὶ σέ μιά συγκεκριμένη περίστασι τοῦ δημιουργήθηκε τὸ ἐναγώνιο ἐρώτημα, γιὰ τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται. Καὶ ὁ Γέροντας, ἀφοῦ τὸν ἀσφαλίζει μὲ τὴν υπόδειξι πρὸς βίωσιν τὴν αὐτομεψία σάν νά ἔκανε ἐγωπαθὴ ἐπένδυσι πᾶν στήν ἀποστολή του καὶ ἔτσι προκάλεσε τὴ σχετικὴ ἀποτυχία, μετὰ τοῦ ἐξηγεῖ πῶς καὶ χωρὶς τῆ δικῆ του ἁμαρτία, θά ἦταν δυνατό νά πάρει ἄλλο δρόμο ἢ ὑπόθεσι. Ὑποθετικά, ἀλλὰ μὲ βάση τὴν ἐμπρακτικὴ ἐμπειρία τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ, τὸν βοηθᾷ νά κατανοήσῃ «...μάθε ὅτι ἀλλαγὴ ἐγένετο εἰς ἓν τῶν μερῶν...». «Ἐπληροφορήθη ὁ Γέρων εἰπεῖν σοι τὸ μὴ συγκωρῆσαι αὐτῷ, ἐπειδὴ ἦν σκληροκαρδὺς... μετεμελήθη (ἐκεῖνος) καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ... καὶ ὁ εὐσπλαγκνὸς Θεὸς ἀλλάσσει τὸ κρίμα καὶ σὺ οὐκ οἶδας». Πρὸ τοῦ φαινομενικοῦ ἀδιεξόδου ἢ διακριτικὴ υπόδειξι τοῦ Ὁσίου εἶναι: Κάνε προσευχή πού νά ἔχει τὰ ἐξῆς στοιχεῖα: «Ὁ Θεὸς τοῦ Γέροντός μου... μὴ ἐάσῃς με πλανηθῆναι τοῦ θελήματός

364

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Δέσποτα, εἶχα μιὰ ὑπόθεση μέ κάποιον καί ἦταν ἀνάγκη νά πᾶμε μαζί στόν ἄρχοντα. Πῆρα λοιπόν τή γνώμη τῶν Πατέρων γιά τήν ὑπόθεση αὐτή καί μοῦ εἶπαν ἀκριβῶς τί ὀφείλω νά πράξω, πηγαίνοντας ἐκεῖ. Καί ἔκανα ὅ,τι μπορούσα, ὅπως νομίζω, ὥστε νά μήν παραβῶ ἐκεῖνα πού μοῦ καθόρισαν οἱ Πατέρες. Ἀλλά ἐπειδή δέν συμφωνοῦσε ἡ ἔκβαση τοῦ θέματος μέ τήν ἀπόκριση πού πῆρα ἀπό τούς Πατέρες, στενοχωριόμουν πολύ καί δέν ἤξερα τί νά κάνω. Νά βγῶ ἔξω ἀπό τά καθορισμένα; Φοβόμουν αὐτήν παρακοή. Νά ἐπιμείνω, ἀφοῦ δέν ἦταν ἡ ἔκβαση τοῦ θέματος παρόμοια μέ τή θέση τῶν Πατέρων; Τί εἶναι αὐτό Πάτερ; Καί τί ἔπρεπε νά κάνω ἢ νά σκεφθῶ, ἐνῶ βρισκόμουν σέ τέτοια ἀπορία καί φοβερή ἀνάγκη; Μήπως τό σφάλμα ἦταν δικό μου καί δέν τό εἶχα καταλάβει²¹;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτή ἡ ἀπάντησή μου θά μοιάζει μέ τήν προηγούμενη. Πῶς; Ἄκουσε: Πῆρες κατεύθυνση γιά ἓνα θέμα ἀπό τούς Πατέρες «νά κινηθεῖς μ' αὐτόν τόν τρόπο» καί βρῆκες ἐμπόδιο. Πρῶτα-πρῶτα λοιπόν ὀφείλεις νά μεμφθεῖς τόν ἑαυτό σου, μήπως εὐχαριστήθηκε χαιρέκακα ἡ καρδιά σου μέ τήν ἀπόκριση τῶν Πατέρων καί δέν ἄφησες τό πᾶν στό Θεό. Καί ἴσως γι' αὐτό δέν ἄφησε ὁ Θεός νά γίνει τό πράγμα αὐτό σύμφωνα μέ τήν ἀπόκριση πού ἔδωσαν οἱ Πατέρες. Σέ σένα λοιπόν βρίσκεται ἡ αἰτία καί σύ τήν ἐπιγράφεις στή θέση πού πῆραν οἱ Πατέρες. Διότι καί ὁ Ἑλισσαῖος ἔστειλε τό μαθητή του νά ἀναστήσει νεκρό, ἀλλά ὁ νεκρός δέν ἀναστήθηκε (Δ' Βασ. 4, 28-32). Δέν ὀφείλεται ὅμως ἡ ματαιώση τῆς ἀνάστασης στόν Προφήτη πού τόν ἔστειλε, ἀλλά στό μαθητή πού στάλθηκε. Γιατί πῶς αὐτός ὁ ἴδιος ἀνέστησε τό νεκρό ἀργότερα; Ὄφείλεις λοιπόν νά κάνεις τά πάντα νά διεξαχθοῦν τά πράγματα σύμφωνα μέ τήν κατεύθυνση τῶν Πατέρων. Ἄν ὅμως συμβεῖ νά μή γίνουν τά πράγματα σύμφωνα μ' αὐτή, μάθε ὅτι ἔγινε κάποια ἀλλαγὴ σέ ἓνα ἀπό τά δύο μέρη καί γι' αὐτό ὁ Θεός ἔλλαξε τά πράγματα.

Νά, τί ἐννοῶ: Σοῦ χρωστάει κάποιος δέκα νομίσματα καί δέν ἔχει τή δυνατότητα νά σοῦ τά δώσει. Καί ἐσύ πᾶς καί ρωτᾷς τό Γέροντα: Τί νά τοῦ ζητή-

σου, μηδὲ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ δούλου σου, ἀλλὰ πληροφορήσόν με τί ποιήσω». Καί τότε πάρε τίς ἀποφάσεις σου καί ἐνέργησε κατὰ τό φωτισμό πού ἀσφαλῶς θά σοῦ χαρίσει ὁ Θεός, ἔστω καί ἂν θά ἔχεις ἄλλο ἀποτέλεσμα ἀπὸ ἐκεῖνο πού στόχευες.

Ἔτσι ὁ Ὁσίος μᾶς βγάζει ἀπὸ τή στεῖρα ἐνοχικὴ ἀγωνία καί μᾶς εἰσάγει στήν «ἐνσαρκη» πληρότητα τῆς ζωῆς τοῦ Πνεύματος.

δέκα· καὶ τοῦτο ἐπληροφορήθη ὁ Γέρον· εἰπεῖν σοι τὸ μὴ συγκωρῆσαι αὐτῶ, ἐπειδὴ ἦν σκληροκάρδιος. Ἀκούσας δὲ ὅτι μέλλει ἀπαιτεῖσθαι αὐτά, μετεμελήθη, καὶ ἐδέηθη τοῦ Θεοῦ λέγων· Δέσποτα, οὐκ ἔχω δύναμιν ἀποδοῦναι τὰ δέκα, ἀλλὰ πληροφόρησον τὸν ἄρχοντα μὴ ἀναγκάσαι με ἀποδοῦναι εἰς τὸ πλῆρες, καὶ σπουδάζω ἀρέσαι σοι τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου. Καὶ ὁ εὐσπλαγχνος Θεὸς ἀλλάσσει τὸ κρίμα, καὶ σὺ οὐκ οἶδας. Λοιπὸν τότε, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἐγγὺς σου τῇ σαρκὶ ὁ ἐρωτηθεὶς παρὰ σοῦ, δεήθητι τοῦ Θεοῦ ὀνομάζων τὸν αὐτὸν Γέροντα καὶ λέγων· ὁ Θεὸς τοῦδε, μὴ ἐάσης με πλανηθῆναι τοῦ θελήματός σου, μηδὲ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ δούλου σου, ἀλλὰ πληροφόρησόν με τί ποιήσω· καὶ εἴ τι πληροφορεῖ σε, ποίησον, πιστεύων ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ ἐλάλησέ σοι καὶ ὁδηγεῖ σε, εἰδὼς ὅτι πάντως ἐναλλαγῇ τις γένητο καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἥλλαξε τὰ τῆς ἀποκρίσεως.

ιξε΄

Ἑρώτησις

Δέσποτά μου, ποσάκις δεῖ προσεύξασθαι, ἵνα πληροφορηθῇ ὁ λογισμὸς περὶ τούτου;

Ἀπόκρισις

Ὅταν οὐ δύνασαι ἐρωτῆσαι τὸν Γέροντα, τρίτον δεῖ εὔξασθαι περὶ παντὸς πράγματος· καὶ μετὰ ταῦτα θεωρῆσαι ποῦ ῥέπει ἡ καρδιά, κἂν ἔως τριχός, καὶ τοῦτο ποιῆσαι. Δίλην γάρ ἐστιν ἡ πληροφορία, καὶ πάντως φαίνεται τῇ καρδίᾳ.

ιξς΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ εὔξασθαι τρίτον πῶς χρή, ἐν διαφόροις καιροῖς, ἢ ἐν τῇ αὐτῇ ᾧ· ἐπειδὴ συμβαίνει μηδὲ ὑπέρθεσιν ἔχειν τὸ πρᾶγμα.

22. Ὁ ἀδελφός πού πῆρε τὴν ἀπάντησιν πού σχολιάσαμε στὸ προηγούμενο σχόλιο, πρακτικὰ -ἴσως ὅχι ἀσκοπα- προβληματίστηκε στὴν ποιότητα καὶ στὸν τρόπο τῆς προσευχῆς. Τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο τῆς προσευχῆς τὸ εἶχε δεχτεῖ. Τοῦ ἔλειπαν κάποια ἐξωτερικὰ στοιχεῖα. Μία φορά θά προσευχθεῖ ἢ πολλές; Ὁ Γέροντας τοῦ ἀπαντᾷ μέ τὴ θέσιν αὐτή· «τρίτον δεῖ εὔξασθαι...». Ἐκεῖνος στὴν ἐπόμενην Ἑρώτησιν ἐπιμένει νά τοῦ διευκρινισθεῖ· «τρεις φορές», μά πότε; «Τὴν ἴδια ᾠρα»; Ἄν ἡ ὑπόθεσιν δέν δίνει ἄλλα χρονικά ὅρια (ἐρώτ. ιξς΄) «τὸ εὔξασθαι τρίτον πῶς χρή, ἐν διαφόροις καιροῖς, ἢ ἐν τῇ αὐτῇ ᾠρα»; Καὶ τότε ὁ Ἅγιος ὁλοκληρώνει τὴν ἀπάντησιν μέ μιὰ πλούσια διακριτικὴ ὑπόδειξη πού ἐναρμονίζει τὰ πάντα· «ἐὰν ἔχης ἄνεσιν καιροῦ, εἰς τρεῖς ἡμέρας τὸ τρίτον εὔξαι· ἐὰν δὲ ἐπειγῇ, κατὰ τὴν ᾠραν τῆς παραδόσεως τοῦ Σωτῆρος, ὁ

σω; Καί σου λέει: Σύμφωνα μέ τή δικαιοσύνη, δέκα. Καί σου εἶπε δέκα καί ὅχι νά τοῦ τά καρίσεις, γιατί ἔλαβε τήν πληροφορία αὐτή, ἐπειδή ὁ ἀδελφός ἐκεῖνος ἦταν σκληρόκαρδος. Ὅταν ὁμως ὁ ἀδελφός πού σου τά χρωστάει κατάλαβε ὅτι πρόκειται νά τά ἀπαιτήσεις αὐτά τά χρήματα, μεταμελήθηκε καί παρακάλεσε τό Θεό, λέγοντας: Δέσποτα, δέν ἔχω τή δυνατότητα νά δώσω αὐτά τά χρήματα, γι' αὐτό φώτισε τόν ἄρχοντα νά μή μέ ἀναγκάσει νά τά δώσω ὅλα καί θά προσπαθίσω στό ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς μου νά γίνω ἀρεστός σέ Σένα. Καί ὁ εὐσπλαγκνος Κύριος ἀλλάζει τή βουλή Του καί ἐσύ δέν τό γνωρίζεις. Τότε λοιπόν, ἐπειδή δέν εἶναι κοντά σου σωματικῶς ὁ Γέροντας πού συμβουλεύεσαι, παρακάλεσε τό Θεό ἀναφέροντας τό ὄνομα τοῦ Γέροντα καί λέγοντας: Ὁ Θεός τοῦ Γέροντά μου μή μέ ἀφήσεις νά πλανηθῶ ἀπό τό θέλημά Σου, οὔτε ἀπό τήν κατεύθυνση πού μοῦ ἔδωσε ὁ δοῦλος Σου, ἀλλά φώτισέ μου τήν καρδιά τί πρέπει νά κάνω. Καί ὅ,τι σέ φωτίσει, κάνε, πιστεύοντας ὅτι ὁ Θεός, διά τοῦ ἀγίου Του, σου μίλησε καί σέ ὁδηγεῖ, ἔχοντας ὑπόψη σου ὅτι κάποια ἀλλαγὴ ἐγινε σέ κάποιο ἀπό τά δύο μέρη καί γι' αὐτό ὁ Θεός ἄλλαξε τά πράγματα καί δέν ἔγιναν σύμφωνα μέ τήν ἀρχική ἀπόκριση τοῦ Γέροντα.

365

Ἑρώτηση

Δέσποτά μου, πόσες φορές πρέπει νά προσευχηθεῖ κανεῖς, γιά νά πληροφορηθεῖ ὁ λογισμός του γιά ἓνα τέτοιο πρᾶγμα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν δέν μπορεῖς νά ρωτήσεις τό Γέροντα, πρέπει νά προσευχηθεῖς τρεῖς φορές γιά ἓνα θέμα²². Καί μετὰ ἀπ' αὐτά νά παρατηρήσεις πρὸς τά πού ρεπεῖ ἡ καρδιά σου, ἔστω καί κατά μία τρίχα, καί αὐτό κάνε. Διότι ἔτσι γίνεται φανερό ἡ πληροφορία καί κατά κάποιο τρόπο φανερώνεται στήν καρδιά.

366

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἡ τριπλή προσευχή πῶς πρέπει νά γίνεται, σέ διαφορετικά χρονικά διαστήματα ἢ τήν ἴδια ὥρα; Γιατί συμβαίνει καμμιά φορά νά μήν παίρνει ἀναβολή τό πρᾶγμα.

δυσχερῶς γίνεται, ἔχε αὐτὸν τύπον, ὅτι ἀπελθὼν τρίτον, τὸν αὐτὸν εἶπε λόγον εὐχόμενος». Πραγματικά μᾶς ἀνοίγει τοὺς οὐρανοὺς ἓνα τέτοιο μάθημα καί μᾶς ἐνισχύει νά μπουμε στὸν προθάλαμο τῆς σταύρωσής μας!...

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἂν ἔχῃς ἄνεσιν καιροῦ, εἰς τρεῖς ἡμέρας τὸ τρίτον εὔξαι· ἐὰν δὲ ἔπειξῃς ἢ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς παραδόσεως τοῦ Σωτῆρος, ὃ δυσχερῶς γίνεται, ἔχε αὐτὸν τύπον, ὅτι ἀπελθὼν τρίτον, τὸν αὐτὸν εἶπε λόγον εὐχόμενος. Καὶ εἰ κατὰ τὸ φαινόμενον οὐκ εἰσηκούσθη, ἐπειδὴ ἔδει γενέσθαι πάντως τὴν οἰκονομίαν, διδάσκει γὰρ ἡμᾶς ἐκ τούτου μὴ λυπηῖσθαι ὅταν εὐχόμεθα, καὶ πρὸς τὸ παρὸν μὴ εἰσακουώμεθα. Αὐτὸς γὰρ περισσότερον ἡμῶν οἶδε τὸ συμφέρον· τῆς δὲ εὐχαριστίας μὴ ἀποσιῶμεν.

ιξζ΄

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν μετὰ τὴν προσευκὴν χρονίσῃ ἐλθεῖν ἡ πληροφορία, τί δεῖ ποιῆσαί με; Ἐὰν δὲ καὶ παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν ἢ καὶ κέκρυπται ἀπ’ ἐμοῦ τοῦτο, πόθεν καταλάβω;

Ἀπόκρισις

Εἂν μετὰ τὴν τρίτην προσευκὴν μὴ ἔλθῃ σοι ἡ πληροφορία, γίνωσκε, ὅτι παρὰ σέ ἐστιν ἡ αἰτία· καὶ εἰ μὴ φανερωθῇ σοι τὸ σφάλμα, μέμψαι σεαυτόν, καὶ ἔλεεῖ σε ὁ Θεός.

ιξη΄

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Πῶς ὀφείλει τις διακεῖσθαι ἐρωτῶν τοὺς Πατέρας; Ἄρα τὰς ἐρωτήσεις, ὡς ἐρωτᾷ, ἀπαραβάτως χρεωστεῖ ἐπιτελέσαι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὐ πάσας, ἀλλὰ τὰς κατ’ ἐντολὴν αὐτῷ παρεχομένας· ἄλλο γὰρ ἐστὶν ἀπλῆ κατὰ Θεὸν συμβουλή, καὶ ἄλλο ἐντολή. Ἡ συμβουλή νουθεσία ἐστὶ χωρὶς ἀνάγκης, δεικνύουσα τῷ ἀνθρώπῳ τὴν εὐθεϊαν ὁδὸν τῆς

23. Ὅποιος μέ συνειδητὴ καὶ αὐτοπροαίρετη (ἀλλὰ καὶ καλοπροαίρετη) γνώμῃ ἔχει βάλει τὸν ἑαυτοῦ κάτω ἀπὸ Γέροντα, μέσα στὴν ὑποχρεωτικὴ ὑποταγὴ του, σπάνια θὰ νιώσει τὴν ἀνάγκη νὰ κάνει μιά τέτοια διάκριση στὰ ὅσα ἀκούει ἀπὸ τὸ Γέροντά του, γιατί παίρνει σάν ἐντολή καὶ τὴν ἀπλή συμβουλή. Παρὰ ταῦτα, πολλοὶ ἀπὸ μᾶς θέλουμε νὰ «χρησιμοποιοῦμε» τὸ Γέροντά μας, χωρὶς νὰ ἀμελοῦμε νὰ προστατεύουμε τὸν ἑαυτοῦ μας ἀπὸ τυχόν «χρησιμοποίησή» μας ἐκ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἔχεις ἄνεση χρόνου, σέ τρεῖς ἡμέρες, προσευχήσου τρεῖς φορές. Ἄν ὅμως εἶναι ἐπείγον τό πράγμα –ὅπως συνέβη κατά τήν ὥρα τῆς παραδόσεως τοῦ Σωτήρα, πού τό πράγμα ἦταν πολύ ἐπείγον– κάνε καί ἐσύ ὅ,τι ἔκανε καί ὁ Κύριος, πού ἀποσύρθηκε καί προσευχήθηκε τρεῖς φορές, παρακαλώντας γιά τό ἴδιο πράγμα. Καί ἄν φαινομενικά δέν εἰσακούστηκε –ἐπειδή ἔπρεπε νά πραγματοποιηθεῖ ὅπωςδήποτε ἡ Θεία Οἰκονομία– ὅμως μᾶς δίδαξε μ' αὐτό νά μή λυπούμαστε, ὅταν προσευκόμαστε καί πρός τό παρόν δέν εἰσακούμαστε. Διότι ὁ Κύριος, περισσότερο ἀπό μᾶς, γνωρίζει τό συμφέρον μας. Ἀλλά ὅπως καί ἄν ἔλθουν τά πράγματα, δέν πρέπει νά χάσουμε τήν εὐχαριστία ποτέ.

367

Τοῦ ἴδιου:

Ἄν καί μετά τήν προσευχή ἀργήσει νά ἔλθει ἡ πληροφορία στήν καρδιά μου, τί πρέπει νά κάνω; Καί ἄν δέν εἶμαι ἐγώ ἡ αἰτία πού δέν ἔρχεται ἡ σχετική πληροφορία, ἀλλά δέν μπορῶ καί νά τό διακρίνω, πῶς θά μπορέσω νά τό καταλάβω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν μετά ἀπό τήν τριπλή προσευχή δέν σοῦ ἔλθει ἡ πληροφορία, νά ξέρεις ὅτι ἡ αἰτία βρίσκεται σέ σένα. Καί ἄν δέν μπορεῖς νά βρεῖς πού εἶναι τό σφάλμα σου, νά μεμφθεῖς τόν ἑαυτό σου καί θά σέ ἐλεήσει ὁ Θεός.

368

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Πῶς πρέπει κανεῖς νά ἐνεργεῖ ὅταν ρωτάει κάτι τούς Πατέρες; Ἄραγε, τίς ἀποκρίσεις πού παίρνει εἶναι ὑποχρεωμένος νά τίς ἐφαρμόσει ἀπαράβατα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οχι ὅλες. Μόνο αὐτές πού τοῦ δίνονται ὡς ἐντολές. Διότι ἄλλο εἶναι ἡ ἀπλή κατά Θεό συμβουλή καί ἄλλο ἡ ἐντολή²³. Ἡ συμβουλή εἶναι νουθεσία, δέν εἶναι δεσμευτική ὑποχρέωση, καί δείχνει στόν ἄνθρωπο τήν

μέρους του. Μέσα σ' ἓνα τέτοιο κλίμα μᾶς «νόμιμης» ἢ καί «ἐκνομης» αὐτοπροστασίας, κυνη-

ζωῆς· ἡ δὲ ἐντολὴ ἀπαράβατον ἔχει ζυγόν.

τξθ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Εἰπάς μοι, Πάτερ, τὴν διαφορὰν τῆς ἐντολῆς καὶ τῆς κατὰ Θεὸν συμβουλῆς· εἶπέ μοι καὶ τὰ ἐκάστης σύμβολα, καὶ πόθεν γνωρίζονται καὶ τίς ἐκατέρας αὐτῶν ἡ δύναμις.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἴαν αὐτὸς προσέρκη Πατρὶ πνευματικῶ ἑρωτῶν περὶ πράγματος, οὐκ ὡς θέλων ἐντολὴν λαβεῖν, ἀλλὰ κατὰ Θεὸν ἀπόκρισιν ἀκοῦσαι, καὶ ἐρρέθη σοι τί δεῖ ποιῆσαι, ὀφείλεις καὶ οὕτω πάντως φυλάξαι· κἂν ποιήσας δὲ πειραθῆς ἐκ τούτου θλίψεως, μὴ ταραθῆς, πρὸς τὸ συμφέρον γάρ σου γίνεται. Ἐὰν δὲ μὴ θελήσῃς ποιῆσαι, οὐκ ἔδοξας μὲν παραβαίνειν ἐντολήν, οὐ κατ' ἐντολὴν γὰρ ἔλαβες, ἀλλ' ἔδοξέ σοι παριδεῖν τὸ συμφέρον, καὶ καταγινώσκεις σεαυτοῦ ὀφείλεις ἐν τούτῳ. Χρὴ γὰρ ἔχειν, ὅτι πάντα τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ στόματος τῶν ἁγίων πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀκουόντων ἐστί· τὸ δ' αὐτὸ ἐστὶ κἂν, σοῦ μηδὲν ὁλως ἐρωτήσαντος, ἅψ' ἑαυτοῦ σοι εἶπε, τῷ κατὰ Θεὸν κινούμενος λογισμῷ, ὅπερ καὶ ποτε συνέβη. Τίς ποτε γὰρ τῶν Γερόντων ἐζήτηι εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἄλλος Γέρων ἅψ' ἑαυτοῦ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι, ἐὰν εἰσέλθῃς, πίπτεις εἰς πορνείαν· καὶ παρακούσας εἰσῆλθε καὶ ἔπесεν.

Ἐὰν δὲ ἐρωτᾷς περὶ πράγματος εἰδικῶς, ἐντολὴν θέλω λαβεῖν, ὀφείλεις βαλεῖν μετάνοιαν καὶ παρακαλέσαι, ἵνα δοθῇ σοι ἐντολή· καὶ δοθείσης πάλιν βαλεῖν μετάνοιαν, ἵνα εὐλογῇσῃ ὁ ταύτην σοι δούς, λέγων αὐτῷ· εὐλόγησόν με, Πάτερ, ἐπάνω τῆς ἐντολῆς, καὶ εὔξαι ἵνα αὐτὴν φυλάξω.

Τοῦτο δὲ μάθε, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ ἀργῶς παρέχει ὁ παρέκων ἐντολήν, ἀλλὰ βοηθεῖ τῇ δεήσει καὶ ταῖς προσευχαῖς, ὅπως δυνηθῆς φυλάξαι. Ἐὰν δὲ κατὰ συναρπαγὴν μὴ βάλῃς αὐτῷ μετάνοιαν, ἵνα λάβῃς τὴν εὐλογίαν, μὴ νομίσης

γῶμε τίς συμβουλές καὶ ἀποφεύγουμε τίς ἐντολές. Κατὰ πολὺ περισσότερο, ὁ ἀνυπότακτος, ὃς μόνον τίς ἐντολὴς τοῦ Πνευματικοῦ, μὰ καὶ τοῦ Ἰδιοῦ τοῦ Σωτήρα μας Θεοῦ, τίς ὑποβιβάζει σέ ἀπλές συμβουλές ἢ καὶ τίς ἀθετεῖ μέ κάθε ἀναίδεια.

24. Στὴ σχέση τῆς ὑποταγῆς λειτουργεῖται μιὰ ἰδιότυπη ἀλληλοπεριχώρηση προσώπων. Αὐτὸς πού δίνει καὶ αὐτός πού παίρνει τὴν ἐντολή λειτουργοῦν τὴν προσωπικὴ ὑπαρξή τους «ἐν Χριστῷ». «Ἐν Χριστῷ» δὲν ὑπάρχουν ἐξουσιαστές καὶ ἐξουσιαζόμενοι (καταδυναστευόμενοι), δὲν ὑπάρχουν «μαθητευόμενοι μάγοι». Οἱ ἐντολές τοῦ Γέροντα «ἐν Χριστῷ» γίνονται διακονία ἀρίστης ποιότητος γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ ὑποτακτικοῦ καὶ λειτουργοῦν ὡς «ἀγῶγοί Χάρι-

εὐθεία ὁδὸ τῆς ζωῆς. Ἐνῶ ἡ ἐντολή ἔχει χαρακτῆρα ὑποχρεωτικῆς δέσμευσης.

369

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Μοῦ μίλησες, Πάτερ, γιὰ τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἐντολή καὶ στὴν κατὰ Θεὸ συμβουλή. Φανέρωσέ μου καὶ ποιά εἶναι τὰ πραγματικά στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἡ μιά καὶ ἡ ἄλλη, ἀλλὰ καὶ ποιά εἶναι τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά τῆς κάθε μιᾶς. Ἀκόμη θὰ ἤθελα νὰ πληροφορηθῶ τὴν πραγματικὴ σημασία καὶ τῶν δύο γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ μας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν πᾶς σέ πνευματικὸ Πατέρα νὰ τὸν ρωτήσεις γιὰ ἓνα θέμα, ὅχι θέλοντας νὰ πάρεις ἐντολή, ἀλλὰ νὰ σοῦ δώσει μιά κατὰ Θεὸ ἀπάντηση καὶ σοῦ λεχθεῖ τί πρέπει νὰ κάνεις, ἔχεις ὑποχρέωση καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση νὰ τηρήσεις ὅπωςδήποτε αὐτὰ πού θὰ σοῦ πεῖ. Καὶ ἂν, προσπαθώντας νὰ τὰ τηρήσεις, δοκιμασθεῖς ἀπὸ τὴ θλίψη, νὰ μὴν ταραχθεῖς, διότι αὐτὴ ἡ θλίψη εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου. Ἄν τώρα δέν θελήσεις νὰ κάνεις ὅ,τι σοῦ εἶπε ὁ πνευματικὸς Πατέρας, δέν σημαίνει ὅτι εἶσαι παραβάτης ἐντολῆς, διότι δέν ἔλαβες ἐντολή, ἀλλὰ δείχνεις ὅτι παραβλέπεις τὸ συμφέρον σου καὶ γι' αὐτὸ ὀφείλεις νὰ κατηγορεῖς τὸν ἑαυτὸ σου. Πρέπει νὰ ξέρεις ὅτι ὅλα, ὅσα ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἁγίων, εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον τῶν ἀνθρώπων πού ἀκοῦνε τὰ λόγια τους. Τὸ ἴδιο ἰσχύει, ἔστω καὶ ἂν ἐσύ δέν ρωτήσεις τίποτα καὶ ὁ Γέροντας σοῦ μιλήσει ἀπὸ μόνος του, κινούμενος ἀπὸ τὸν κατὰ Θεὸ λογισμό, πράγμα πού κάποτε συνέβη. Κάποιος δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς Γέροντες εἶχε τὸ λογισμό νὰ κατέβει στὴν πόλη. Καὶ ἓνας Γέροντας τοῦ εἶπε ἀπὸ μόνος του, χωρίς νὰ τὸν ρωτήσῃ ὁ ἀδελφός, ὅτι ἂν κατέβεις στὴν πόλη, θὰ πέσεις στὴν πορνεία. Δέν ἔδωσε λοιπὸν σημασία, ἔκανε παρακοή, κατέβηκε στὴν πόλη καὶ ἔπεσε.

Ἄν ὅμως ρωτᾷς εἰδικά γιὰ ἓνα πράγμα καὶ θέλεις νὰ λάβεις ἐντολή, ὀφείλεις νὰ βάλεις μετάνοια καὶ νὰ παρακαλέσεις τὸ Γέροντα νὰ σοῦ δώσει ἐντολή. Καὶ ὅταν σοῦ δοθεῖ ἡ ἐντολή, πάλι νὰ βάλεις μετάνοια, γιὰ νὰ σέ εὐλογῇ ὁ ἐκεῖνος πού σοῦ δίνει τὴν ἐντολή, λέγοντας σ' αὐτόν: «Εὐλόγησέ με, Πάτερ, τώρα πού παίρνω τὴν ἐντολή καὶ κάνε εὐχὴ νὰ τὴ φυλάξω».

Αὐτὸ δέ νὰ ξέρεις, ἀδελφέ. Ὅτι ἐκεῖνος πού σοῦ δίνει μιά ἐντολή, δέν σοῦ τὴ δίνει, μένοντας ὁ ἴδιος ἀργός καὶ ἀμέτοχος. Ἀντίθετα, βοηθᾷ καὶ αὐτός με τὶς δεήσεις του καὶ τὶς προσευχές του, γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ ἐκτελέσεις τὴν ἐντολή πού πῆρες²⁴. Καὶ ἂν τυχόν συναρπαγεῖς καὶ δέν βάλεις μετάνοια γιὰ νὰ

τος» στὴ ζωὴ του. Αὐτός πού καταξιώνεται νὰ δώσει «γεροντικὴ» ἐντολή σέ ὑποτακτικό, πρέπει

ἀργὴν εἶναι τὴν ἐντολήν· ἔρρωται γὰρ καὶ οὕτως, ἀλλ' ἀμόρφως καὶ ἀνακολούθως ἐδέξω αὐτήν. Καὶ ἐὰν δυνηθῆς κοπιάσαι, μὴ ὀκνήσης ἀπελθεῖν καὶ ἀνακαλέσασθαι τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν εὐλογίαν· εἰ δὲ μὴ δύνηται τοῦτο ποιῆσαι, ἔχει σεαυτὸν ὡς ἐν παραλείψει δεξάμενον τὴν ἐντολήν.

το '

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἐγὼ μὲν ἐρωτήσω λαβεῖν ἐντολήν, ὁ δὲ Γέρων οὐκ ἔχει σκοπὸν τοῦ δοῦναι· ἢ τὸ ἐναντίον, ἐγὼ μὲν οὐκ αἰτῶ λαβεῖν, αὐτὸς δὲ ἐντολήν δίδωσιν, ἄρα λογίζεται εἰς ἐντολήν, καὶ δεῖ πάντως φυλάξαι; Ἡ ἐπειδὴ εἰσι κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ρήματα τῶν Πατέρων ἐγγράφως κείμενα, ἄρα καὶ ταῦτα ὥσπερ τὴν ἐντολήν ἀνάγκη ἐχομεν φυλάξαι;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εὰν ἐρωτηθεῖς οὐκ ἔσχε σκοπὸν τοῦ δοῦναι ἐντολήν, οὐ λογίζεται σοι εἰς ἐντολήν, εἰ καὶ σὺ τοῦτο ᾔτησας. Εἰ δὲ αὐτὸς ἐδοκίμασε δοῦναι σοι ἐντολήν, κἂν σὺ τοῦτο μὴ ᾔτησας, ἐντολή ἐστὶ καὶ χρεῖα φυλάξαι. Κάκεινον δὲ ὡς ἐντολήν δεῖ δέχεσθαι, ὅταν οἱ δογματικοὶ κανόνες τι ἀποφαίνωνται ἢ Πατέρων ἀποκρίσις ἢ, ὡς ἐν ἀποφάσει ρηθεῖσα, ἀλλὰ ταῦτα κατὰ ἐρώτησιν Πατέρων βεβαίωσον τῷ σῶ λογισμῷ· οὐ πάντως γὰρ ὅτι ὀρθῶς νοεῖς τὴν τῶν ρημάτων δύναμιν. Τῇ οὖν ἀποκρίσει αὐτῶν, καὶ ἐν τούτῳ μᾶλλον πείθου, καὶ φύλαξον ἀπαραβάτως, βοηθοῦντός σοι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀ-

νά ἔχει μαθητεύσει στὸν προσευχόμενο Κύριο μέσα στὴ Γεθσημανή, νά ἔχει προσκυνήσει τοὺς Ἁγίους Θρόμβους τοῦ Αἵματος τῆς Ἀγάπης Του, μέσα στὴ δική του φωκὴ καρδιά.

25. Ἄν ἡ ἐντολή κάποιου Γέροντα ἔχει τὸ νόημα καὶ τὴ σημασία πού προσπαθήσαμε νά το-νίσουμε στὸ προηγούμενο σχετικὸ σκόλιο τῆς Ἑρωταπόκρισης τξθ', εἶναι αὐτονόητο γιὰ κάθε καλοπροαίρετο μελετητὴ ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Κανόνες καὶ οἱ λόγοι τῶν ἁγίων Πατέρων ἔχουν χαρακτῆρα ἐντολῆς πρὸς δυνάτη καὶ ὑποχρεωτικῆς. Τὰ ὅσα λέει στήν Ἀπόκρισή του ὁ Ὅσιος συμφωνοῦν πρὸς παλαιὰ μοναχικὴ ἀρχή· νά μὴ μελετοῦν οἱ ἀρχαριοὶ ἢ οἱ μὴ ἔχοντες ἀρμοδιότη-τα καὶ εὐθύνη τὸ «Ἱερὸν Πηδάλιον». Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ὅσιος τονίζει: «ἀλλὰ ταῦτα κατὰ ἐρώτη-σιν Πατέρων βεβαίωσον τῷ σῶ λογισμῷ· οὐ πάντως γὰρ ὅτι ὀρθῶς νοεῖς τὴν τῶν ρημάτων δύ-ναμιν». Σ' αὐτὸν πού ἔχει πνεῦμα μαθητείας εἶναι ἀνοικτός ὁ δρόμος γιὰ γνώση, ἀρκεῖ νά μὴ κάνει μέσα του τὴ θέση τῆς ἡ αὐτομεψία καὶ ἡ ταπείνωση. Ὁ σατανὰς πολλές φορές ἔχει μέχρι σήμε-ρα μεταβάλλει τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες σὲ ἀδελφοκτόνα «κανόνια».

26. «Ὡς δογματικούς Κανόνες νομίζω ὅτι ἐννοεῖ ὁ Ἅγιος ἐδῶ, ὅχι ἐκείνους πού ὀρίζουν ἀ-κριβῶς τὰ δόγματα τῆς πίστεως –διότι τὰ δόγματα τῆς πίστεως εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ τίς ἐντολές καὶ πρῶτα στήν τάξη– ἀλλὰ τοὺς Κανόνες πού ὀρίζουν ἀναντιρρήτα καὶ αὐθεντικά σχετικὰ μέ ἕνα ἐκκλησιαστικὸ θέμα, ὅπως εἶναι ἀκριβῶς οἱ περισσότεροὶ Κανόνες τῶν ἁγίων Συνόδων, τῶν Οἰ-κουμενικῶν καὶ τῶν τοπικῶν καὶ ἐν μέρει τῶν Πατέρων» (Σκόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρα-

πάρεις εὐλογία, νά μή νομίσεις ὅτι ἔτσι ἡ ἐντολή δέν ἔχει δύναμη. Ἐχει καί τότε δύναμη, ἀλλά ἀπλῶς τήν πῆρες, χωρίς ἥθος καί καλογερική τάξη. Γι' αὐτό, ἂν μπορεῖς, κάνε τόν κόπο καί μὴν ἀμελήσεις νά γυρίσεις πίσω νά βάλεις μετὰ-νοια καί νά πάρεις εὐλογία. Ἄν ὅμως δέν μπορεῖς νά ἐπανέλθεις, νά διατηρεῖς μόνιμα τή συνείδηση ὅτι ἔχεις πάρει τήν ἐντολή μέ κάποια παράλειψη (ἀθέλητη ἀλλά σημαντική).

370

Ἑρώτηση

Ἄν, ἐγώ μὲν παρακαλέσω τό Γέροντα νά μοῦ δώσει ἐντολή, ἀλλά ὁ Γέροντας δέν ἔχει τέτοια πρόθεση· ἢ τό ἀντίθετο, ἐγώ δέν ζητῶ ἐντολή, ἐκεῖνος ὅμως μοῦ δίνει, ἄραγε θεωρεῖται αὐτό ἐντολή καί πρέπει ὅπωςδῆποτε νά τή φυλάξω; Ἐπίσης τούς ἐκκλησιαστικούς κανόνες καί τούς γραπτούς λόγους τῶν Πατέρων πρέπει καί αὐτούς νά τούς τηροῦμε ὅπως θά τηρούσαμε μιά ἐντολή;²⁵

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν παρακαλέσεις τό Γέροντα νά σοῦ δώσει ἐντολή, ἀλλά ἐκεῖνος δέν ἔχει τέτοια πρόθεση, δέν θά θεωρηθεῖ σάν ἐντολή ἡ ἀπάντησή του, ἔστω καί ἂν ἐσύ ζήτησες κάτι τέτοιο. Ἄν ὅμως αὐτός ὁ ἴδιος ἀποπειραθεῖ νά σοῦ δώσει ἐντολή, χωρίς ἐσύ νά τό ζητήσεις, αὐτό εἶναι ἐντολή καί πρέπει νά τήν τηρήσεις. Ἐπίσης πρέπει νά δεχόμαστε ὡς ἐντολή κάτι πού μᾶς λένε οἱ δογματικοί κανόνες²⁶ ἢ τίς ἀπαντήσεις τῶν Πατέρων πάνω σ' ἓνα θέμα, οἱ ὁποῖες ἔχουν παρθεῖ μέ Συνοδική ἀπόφαση. Γιά ὅλα αὐτά ὅμως νά ἀσφαλίζεις τό λογισμό σου ρωτώντας τούς Πατέρες, διότι ὅπωςδῆποτε μπορεῖ νά μὴν κατανοεῖς σωστά τήν πραγματική σημασία πού ἔχουν τά λόγια τους. Στήν ἀπάντηση πού θά σοῦ δώσουν οἱ Πατέρες, καί μόνο σ' αὐτή, νά ἐμπιστευέσαι καί νά τήν τηρεῖς ἀπαράβατα, μέ τή βοήθεια τοῦ φιλόανθρωπου Θεοῦ, δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

σμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 195).

Γιά βαθύτερη ἀλλά καί σαφέστερη κατανόηση τοῦ ὅρου «δογματικοὶ Κανόνες» παραπέμπεται ὁ φιλομαθὴς ἀναγνώστης στό δίτομο ἔργο τοῦ ἀείμνηστου ἀκαδημαϊκοῦ καί Καθηγητῆ τῆς Θεολογίας Ἰωάν. Καρμίρη: «Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας», Ἀθῆναι 1952, τόμ. 1ος, σελ. 114-117. Ἐκεῖ ἀναφέρεται ὁ Ἰωάν. Ζωναρᾶς νά λέει: «Ὁρος γάρ ὁ τύπος καί ὁ κανὼν λέγεται» καί ὁ Καθηγητὴς συμπληρώνει: «Ἐνῶ δὲ πάντοτε σχεδὸν οἱ κανόνες ρυθμίζουναι ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ ἐξαιρέσεις καὶ εὐάριθμοί τινες ἐξ αὐτῶν, ἀναφερόμενοι καὶ θίγοντες ἀμέσως ἢ ἐμμέσως καὶ δογματικά ζητήματα, ἐντεῦθεν δὲ ὠνομάσθησαν καταχρηστικῶς καὶ ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ δογματικοὶ κανόνες... ἀναφερόμενοι εἰς δόγματα καὶ ὄντες οἰονεὶ ἐκτελεστικά διατάξεις δογματικῶν ἀποφάσεων τῶν Συνόδων...».

τοα'

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

Ἐὰν πειρασθεῖς παραβῶ τὴν ἐντολήν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ε'άν, λαβὼν ἐντολήν παρὰ τῶν ἁγίων, παραβῆς αὐτήν, μὴ θορυβηθῆς μηδὲ ἀπελπίσης εἰς τὸ καταργῆσαι αὐτήν· ἀλλὰ μιμνήσκου τοῦ λέγοντος περὶ τοῦ δικαίου· ὅτι «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας πίπτει καὶ ἐγείρεται». Καὶ τοῦ Κυρίου λέγοντος τῷ Πέτρῳ, «ὅτι ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ συγχωρήσεις τῷ ἀδελφῷ σου». Εἰ οὖν ἀνθρώποις ἐνετείλατο οὕτω συγχωρεῖν, πόσῳ μᾶλλον αὐτὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς ὑπερνικῶν τὰ πάντα, ὁ διὰ τοῦ Προφήτου καθ' ἐκάστην βοῶν, «ἐπιστρέψατε πρὸς με καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλεήμων γάρ εἰμι»; Καὶ πάλιν, «καὶ νῦν, Ἰσραὴλ»;

Βλέπε δέ, μή, ἀκούσας ὅτι οὐ καταργεῖται, ραθυμίας καὶ ἔλθης εἰς ἀμέλειαν, βαρὺ γὰρ τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ἀλλὰ μηδὲ ἐπὶ τοῖς δοκοῦσι μικροῖς πράγμασι καταφρόνει τῆς ἐντολῆς, ἀλλὰ κἄν γένηται ἐν αὐτοῖς ἀμέλεια, σπούδασον διορθώσασθαι ἀπὸ γὰρ τῆς τοιαύτης ραθυμίας ἔρχεται τις ἐπὶ τὰ μείζονα σφάλματα.

τοβ'

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἐποβάλλει μοι ὁ λογισμὸς μὴ ἐρωτᾶν τοὺς ἁγίους, μήποτε, μαθὼν καὶ καταφρονήσας διὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, ἀμάρτω.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὗτος ὁ λογισμὸς δεινότατός ἐστι, μὴ ἀνάσχη αὐτοῦ· ἐὰν γὰρ μαθὼν τις ἁμάρτη, καταγινώσκει ἑαυτοῦ πάντως· ἐὰν δὲ μὴ μαθὼν τις ἁμάρτη, οὐδέποτε καταγινώσκει ἑαυτοῦ καὶ ἀνίατα εὐρίσκεται τὰ ἑαυτοῦ πάθη.

27. Ἄν οἱ ἄνθρωποι ρωτοῦσαν τοὺς ἁγίους, δὲν θά δέχονταν μέ διψα τὶς συμβουλές τοῦ «μαύρου θεολόγου», τοῦ σατανᾶ. Ἡ αὐθεντία καὶ τὸ κύρος τῶν ἁγίων κάνουν τοὺς λόγους τοὺς ἐπιτακτικούς καὶ δεσμευτικούς, ἀπειλητικούς γιὰ τὰ συμφέροντα τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου» καὶ τοῦ «δικηγόρου» του. Ἔτσι ἡ συντηθέστερη ἀντεπίθεση τοῦ ἐχθροῦ μας εἶναι: «Μὴ ρωτᾶτε τοὺς ἁγίους»... Μήπως αὐτὸ δὲν ἔγινε στὶς ἡμέρες μας ὕψος καὶ ἥθος τῆς μαζικῆς κουλτούρας; Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν Ἑρώτηση τοῦ, ὁ παραλήπτης τῆς Ἀπόκρισης τοῦ Ὁσίου συνειδητοποιήσε ὅτι «πτῶσις μεγάλη ἐστὶ τῇ ψυχῇ τὸ μὴ ἐρωτᾶσαι (τοὺς ἁγίους)». Καὶ ἔγραψε τὰ ἐρωτήματά

371

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄν πέσω στὸν πειρασμό καί παραβῶ τὴν ἐντολή, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν πάρεις κάποια ἐντολή ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες καί τὴν παραβεῖς, νά μὴ θορυβηθεῖς οὔτε νά ἀπελπιστεῖς, ὥστε νά φτάσεις στὴν κατάργησή της, ἀλλὰ νά θυμηθεῖς τὸν Ψαλμωδὸ πού λέει γιὰ τὸ δίκαιο ἐκεῖνο ὅτι «ἐπτά φορές τὴν ἡμέρα πέφτει καί σηκώνεται» (Παρμ. 24, 16). Καί τὸν Κύριο πού λέει στὸν Πέτρο: «Νά συγκωρῆσεις τὸν ἀδελφό σου μέχρι ἐβδομήντα φορές τὸ ἐπτά» (Ματθ. 18, 22). Ἄν δέ ὁ Κύριος παρήγγειλε στοὺς ἀνθρώπους νά συγκωροῦν τόσο πολὺ, πόσο μᾶλλον Ἐκεῖνος πού εἶναι πλούσιος στὰ ἐλέη καί στοὺς οἰκτιρμούς δέν θά ξεπερνάει στὴ συγκωρητικότητα τοὺς πάντες; Αὐτὸς πού διὰ τοῦ Προφήτου Του καθημερινὰ μᾶς βροντοφωνάζει: «Ἐπιστρέψτε πρὸς ἐμένα καί ἐγὼ θά ἐπιστρέψω πρὸς ἐσᾶς, διότι εἶμαι ἐλεήμων» (Ζακ .1, 3). Καί ἀλλοῦ πάλι λέει: «Τώρα Ἰσραὴλ»; (Δευτ. 10, 12).

Πρόσεχε λοιπὸν μήπως, ὅταν ἀκούσεις πὼς ἡ ἐντολή δέν καταργεῖται μὲ τὴν παράβασή της, ραθυμήσεις καί πέσεις σέ ἀμέλεια, διότι κάτι τέτοιο εἶναι πολὺ βαρὺ. Ἀλλὰ οὔτε πάλι γι' αὐτὰ πού φαίνονται μικρά νά περιφρονήσεις τὴν ἐντολή. Καί ἂν τύχει καί πέσεις σέ ἀμέλεια, ἔστω καί σ' αὐτὰ τὰ μικρά, νά φροντίσεις νά διορθωθεῖς. Διότι ἀπὸ τὴ ραθυμία καί τὴν ἀμέλεια γιὰ τὰ μικρά, φτάνει κανεὶς καί στὰ μεγάλα σφάλματα.

372

Τοῦ ἴδιου:

Μοῦ λέει ὁ λογισμὸς μου νά μὴ ρωτᾶω οὔτε νά συμβουλευόμαι τοὺς ἁγίους Πατέρες²⁷, μήπως, ἂν μάθω κάτι καί ἔπειτα λόγῳ τῆς ἀδυναμίας μου τό περιφρονήσω, πέσω σέ ἁμαρτία.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς εἶναι φοβερότατος. Μὴν τὸν ἀνεχθεῖς καθόλου. Διότι, ἂν κάποιος, ἐνῶ ἔχει γνώση, ἁμαρτήσῃ, ὅπωςδήποτε ὅμως θά κατηγορήσῃ καί θά μεμφοῖ τὸν ἑαυτοῦ. Ἄν ὅμως δέν γνωρίσῃ τὴν ἀλή-

Διὰ τοῦτο τοιαυτὰ τινι ὑποβάλλει ὁ διάβολος, πρὸς τὸ μεῖναι ἀνίματα τὰ πάθη αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ὑποβάλλῃ σοι τοῦτο ὁ λογισμὸς, ὅτι οὐ δύνασαι πληρῶσαι τὴν ἀπόκρισιν διὰ τὴν ἀσθένειαν, τότε οὕτως ἐρώτα. Ἐπειδὴ θέλω τοῦτο ποιῆσαι, εἰπέ μοι, Πάτερ, τί ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ οἶδα μὲν ὅτι κἂν εἴπῃς μοι, οὐ δύναμαι ποιῆσαι καὶ φυλάξαι τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μόνον θέλω μαθεῖν, εἰς τὸ καταγινώσκειν ἑμαυτοῦ, ὅτι παρεῖδον τὸ συμφέρον. Τοῦτο δὲ καὶ ταπεινώσις σου ἐστίν.

Ὁ Κύριος φυλάξοι τὴν καρδίαν σου, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

τογ´

Ἐτέρου.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα λέγων, τί ἐστὶ ψευδώνυμος γνῶσις;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Ψευδώνυμος γνῶσις ἐστὶ τὸ πιστεῦσαι τῷ ἰδίῳ λογισμῷ ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Καὶ εἴ τις θέλει ἀπαλλαγῆναι τούτου, μὴ πιστευέτω τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, ἀλλ' ἐρωτᾷ τὸν Γέροντα καί, ἐὰν ἀποκριθῇ ὁ Γέρων καὶ εὐρεθῇ ἡ ἀπόκρισις αὐτοῦ ὡς ἐλογίζετο ὁ ἀδελφός, οὐδὲ τότε ὀφείλει πιστεῦσαι τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, λέγων, ἐγὼ ὑπὸ δαιμόνων ἐχλευάσθην, ἵνα πεισθῶ τῷ λογισμῷ, ὅτι ἀληθινὴν ἔχω γνῶσιν καὶ πιστεύσαντά με καὶ εἰς ἄλλα φέρουσι κατακέφαλα. Ὁ Γέρων γὰρ εἶπε τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ λαλεῖ καὶ αὐτὸς οὐ χλευάζεται ὅλως ὑπὸ τῶν δαιμόνων.

Ὡς εἶχον εἶπον τῷ ἀδελφῷ μου· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἰ οὕτως ἔχει. Εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

28. Μὲ τὸν ὅρο «ψευδώνυμος γνῶσις» ἔχει στή θεολογικὴ πατερικὴ ὁρολογία καθιερωθεῖ ἡ ἀναφορὰ στή «θεολογία» τῶν «Γνωστικῶν», ποὺ ἰσχυρίζονταν ὅτι «θεολογοῦν» ὀρθῶς, ἐνῶ ἦταν βαρύτατοι αἵρετικοί, λύκοι μαχόμενοι παντοιοτρόπως τὸ Σαρκαζόμενο Λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἀνάλογοι πρὸς αὐτοὺς εἶναι οἱ περισσότεροι σύγχρονοι «προτεστάντες θεολόγοι».

Στὴ συνάφεια τῶν σχολιαζομένων Ἐρωταποκρίσεων ὅμως ἡ ἔννοια εἰδικεύεται. Ἀναφέρεται σὲ ὅσους ἀπὸ μᾶς θεωροῦμε τὸν ἑαυτὸ μας ἱκανὸ νὰ ἀντιλαμβάνεται ὀρθῶς καὶ νὰ μεταδίδει ἀλάνθαστα τὴν ἀλήθειαν τῆς Πίστεως καὶ τῆς «ἐν Χριστῷ» ζωῆς, μέ τὴν ἀτομικὴν καὶ μόνον δύναμιν του!... Στὴν Ἀπόκρισίν του αὐτὴ ὁ Ὁσιος, ἐφαρμόζει ὅσα διδάσκει, λέγοντας τελικὰ «ὡς εἶχον εἶπον τῷ ἀδελφῷ μου· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἰ οὕτως ἔχει· εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ». Ὑποδειγματικά

θεια καὶ ἁμαρτήσῃ, οὐδέποτε θά μεμφθεῖ τόν ἑαυτό του καί ἔτσι τὰ πάθη του θά παραμείνουν ἀνίατα. Γι' αὐτό ὁ διάβολος ὑποβάλλει τέτοιους λογισμούς στόν ἄνθρωπο, γιά νά παραμείνουν ἀνίατα τὰ πάθη του. Ὅταν λοιπόν σου ὑποβάλλει τέτοιο πράγμα ὁ λογισμός σου, ὅτι δηλαδή δέν μπορεῖς, λόγω ἀδυναμίας, νά ὑπακούσῃς καί νά πραγματοποιήσῃς τήν ὑπόδειξη πού θά σοῦ κάνουν οἱ Πατέρες, τότε νά τούς θέτῃς τό θέμα ὡς ἑξῆς: Πάτερ, θέλω νά κάνω αὐτό τό πράγμα, γι' αὐτό πές μου ποιό εἶναι τό συμφέρον σ' αὐτήν τήν περίπτωση. Βέβαια, εἶμαι σίγουρος ὅτι καί ἂν μέ καθοδηγήσῃς, δέν θά μπορέσω νά πραγματοποιήσω καί νά τηρήσω τίς ὑποδείξεις σου, ἀλλά μόνο γι' αὐτό θέλω νά μάθω τήν ἀλήθεια, γιά νά μπορῶ, ἔστω, νά μέμφομαι τόν ἑαυτό μου καί νά τόν κατηγορῶ ὅτι παρέβλεψε τό συμφέρον του. Καί νά ξέρεις ὅτι, ἂν τό θέτῃς ἔτσι τό πράγμα, βοηθᾷς τόν ἑαυτό σου νά ταπεινώνεται.

• Ὁ Κύριος νά φυλάξῃ τήν καρδιά σου μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων Πατέρων.
• Ἀμήν.

373

• Ἀλλοῦ ἀδελφοῦ.

• Ἐνας ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, λέγοντας: Τί ἐννοοῦμε ὅταν λέμε ψευδώνυμη γνώση;²⁸

• **Ἀπόκριση** Ἰωάννου.

Ψευδώνυμη γνώση εἶναι τό νά πιστεύει κάποιος στό λογισμό του πού τοῦ λέει ὅτι «ἔτσι ὅπως τό σκέφτεσαι ἐσύ τό πράγμα, εἶναι τό σωστό». Καί ὅποιος θέλει νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό μιά τέτοια κατάσταση, ἄς μήν πιστεύει στό λογισμό του, ἀλλά ἄς ρωτᾷ τόν Γέροντά του. Καί ἂν ὁ Γέροντας δώσῃ ἀπάντηση καί τύχει ἡ ἀπάντηση νά εἶναι ὅμοια μέ ὅσα σκεφτόταν καί ὁ ἴδιος, οὔτε τότε τοῦ ἐπιτρέπεται νά δίνει ἐμπιστοσύνη στό λογισμό του. Ἐκεῖνο μόνο νά λέει: Ἐγώ ἐξαπατήθηκα ἀπό τούς δαίμονες νά ἐμπιστευθῶ στό λογισμό μου ὅτι δῆθεν ἔχω ἀληθινή γνώση. Καί ἀφοῦ ἐμπιστευθῶ, νά μέ ρίξουν κατακέφαλα καί σέ ἄλλα. Ὁ Γέροντας εἶπε τήν ἀλήθεια, διότι μιλάει μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ καί δέν ὑπάρχει περίπτωση νά τόν πλανήσουν οἱ δαίμονες.

• Ὅπως μπορούσα καλύτερα, ἀπάντησα στόν ἀδελφό μου. Δέν ξέρω ὅμως ἂν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα. Προσευχήσου γιά μένα.

τοδ'

Ἑρώτησις ἐτέρου.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα· ὅτε βαροῦμαι ὑπὸ τῶν λογισμῶν καὶ παρακαλῶ τοὺς Γέροντας εὐξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἀκούω τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα, εὐθέως ἀναπαύεται ἡ ψυχὴ μου.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου

Ὅταν χειμάζεται τὸ πλοῖον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἂν ἔχῃ κυβερνήτην, αὐτὸς διὰ τῆς δοθείσης αὐτῷ σοφίας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, σώζει τὸ πλοῖον καὶ εὐφραίνεται ὁ ἐπιβάτης σωζομένου τοῦ πλοίου· καὶ τὸν ἄρρωστον οὐ μετρίως εὐφραίνει ἡ μνήμη τοῦ ἱατροῦ, μάλιστα δὲ τὸ ἐπιτήδευμα. Καὶ τὸν κινδυνεύοντα ἐν τῇ ὁδῷ ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων αὐτῷ ληστῶν, ἐνδυναμοῖ ἡ φωνὴ τῶν τηρητῶν, πόσῳ μᾶλλον ἡ παρουσία αὐτῶν. Καὶ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, πόσον ὀφείλει παρέχειν εὐφροσύνην ἡ ἀπόκρισις τῶν Πατέρων παντὶ τῷ ἀκούοντι; Μάλιστα ὅταν συγκεκέρασται τῇ ἐκτενεῖ προσευχῇ πρὸς τὸν εἰπόντα Θεόν, «εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῇτε». Καὶ ὅταν οἰκειούμενοι τὸ πάθος τοῦ ἰδίου αὐτῶν μέλους, κράζουσι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἴδιον αὐτῶν Δεσπότην, λέγοντες μετὰ γλυκυτάτων δακρύων, «Ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα»· πῶς οὐκ ἀνύει εὐφροσύνην τῷ ἀκούοντι, εἰ «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη»; Μὴ οὖν ὀκνήσωμεν παρακαλέσαι αὐτούς, εὐξασθαι ὑπὲρ ἡμῶν· κἂν γὰρ ἡμεῖς ἀνάξιοι ὦμεν ἀλλὰ λαμβάνει πρόσωπον τῶν δούλων αὐτοῦ, ὥς καὶ ἤδη ἐποίησε· «θέλημα γὰρ τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει» καὶ τὰ λοιπά.

Πολλάκις, ἀδελφέ, ἀκούσαντες λησταὶ τῶν ἀποκρίσεων καὶ τῆς φωνῆς τῶν δυνατωτέρων ἔφυγον· οὕτως, ὅταν ἀκούσωσιν οἱ νοητοὶ λησταὶ τῶν ἀποκρίσεων καὶ τῆς φωνῆς τῶν δυνατωτέρων, τῶν ἀκουσάντων παρὰ τοῦ Δεσπότη καὶ προστάτου αὐτῶν Ἰησοῦ «θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον», καὶ πάλιν «ἰδοὺ, δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὅφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει», φεύγουσι μετὰ τρόμου αἰσχυρόμενοι.

374

Ἑρώτηση ἄλλου ἀδελφοῦ:

Ἕνας ἄλλος ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα: Ὅταν βαρύνομαι ἀπό τούς λογισμούς καί παρακαλῶ τούς Γέροντες νά κάνουν εὐχή γιά μένα καί κάνω δεκτούς τούς κατά Θεό λόγους τους, ἀμέσως ἀναπαύεται ἡ ψυχή μου.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν τό πλοῖο δέρνηται ἀπό τά κύματα, ἂν ἔχει κυβερνήτη, αὐτός μέ τή σοφία πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός σώζει τό πλοῖο καί κατά συνέπεια γεμίζει χαρά τούς ἐπιβάτες γιά τή διάσωσή τους. Καί τόν ἄρρωστο πολύ τόν εὐφραίνει ἡ θύμιση τοῦ γιατροῦ καί πολύ περισσότερο ἡ ἀπασχόληση τοῦ γιατροῦ μαζί του. Ἀλλά καί αὐτόν πού κινδυνεύει στό δρόμο ἀπό τούς ἐπιθετικούς ληστές, τόν ἀσφαλίζει ἡ φωνή τῶν φρουρῶν καί τό κυριώτερο, ἡ παρουσία τους. Καί ἂν αὐτά εἶναι ἔτσι, πόση εὐφροσύνη πρέπει νά παρέχει ἡ ἀνταπόκριση τῶν Πατέρων σ' ὅποιον τή δέχεται κάθε φορά πού τήν ζητᾷ; Καί μάλιστα ὅταν εἶναι συνταιριασμένη μέ τήν ἐκτενή προσευχή πρὸς τό Θεό πού μᾶς εἶπε: «Νά προσεύχεσθε ὁ ἓνας γιά τόν ἄλλο, γιά νά θεραπευθεῖτε» (Ἰακ. 5, 16). Ἰδίως δέ ὅταν γνωρίζουμε ὅτι οἱ Γέροντες αὐτοὶ οἰκειοποιοῦνται τό πάθος ἀπό τό ὁποῖο πάσχει τό δικό τους μέλος καί κράζουν πρὸς τόν Ἰησοῦ, τόν προσφιλή τους Δεσπότη, λέγοντας μέ κατανυκτικά δάκρυα: «Παντεπόπη Κύριε, σῶσε μας, γιατί κανόμαστε» (Ματθ. 8, 25). Πῶς λοιπόν δέν θά προξενήσουν ὅλα αὐτά εὐφροσύνη στόν ἀδελφό πού τά δέχεται, ἀφοῦ ξέρεי ὅτι «ἔχει μεγάλη δύναμη ἡ δέση τοῦ δικαίου, πού προσφέρεται πρὸς τόν Κύριο, συνοδευόμενη καί μέ τίς ἀνάλογες προσπάθειες γιά τόν ἴδιο σκοπό»; (Ἰακ. 5, 16). Ἄς μὴν ἀμελήσουμε λοιπόν νά παρακαλέσουμε τούς Πατέρες νά προσεύχονται γιά μᾶς. Διότι ἀκόμα καί ἂν ἐμεῖς εἴμαστε ἀνάξιοι, ὅμως ὑπολογίζει ὁ Κύριος τίς προσευχές τῶν δούλων Του, ὅπως ἤδη τό ἔκανε, «ἀφοῦ ἐκτελεῖ πάντα τό θέλημα ὧσων Τόν φοβοῦνται» (Ψαλμ. 144, 19) καί ὅσα ἄλλα σχετικά.

Πολλές φορές, ἀδελφέ, καί οἱ ληστές ἀκόμα, ὅταν ἄκουσαν τήν ἀπάντηση καί τή φωνή ἀνθρώπων πύ δυνατῶν ἀπ' αὐτούς, ἔφυγαν. Ἔτσι καί οἱ vonτοῖ ληστές, ὅταν ἀκούσουν τίς ἀποκρίσεις καί τή φωνή τῶν πνευματικά δυνατοτέρων, ἐκείνων πού ἄκουσαν ἀπό τό Δεσπότη καί προστάτη τους Ἰησοῦ «ἔχετε θάρρος, ἐγὼ νίκησα τόν κόσμον» (Ἰωάν. 16, 33) καί «νά, ἐγὼ σᾶς ἔδωσα τήν ἐξουσία καί τή δύναμη νά πατᾶτε πάνω σέ φίδια καί σκορπιούς καί σέ ὅλη τή δύναμη τοῦ ἐκθροῦ, ὥστε τίποτα νά μὴ μπορέσει νά σᾶς βλάψει», φεύγουν τρομαγμένοι καί ντροπιασμένοι.

Παρακαλέσωμεν οὖν τοὺς ἁγίους εὐξασθαι ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ οἰκειοῦμεν αὐτοὺς ἑαυτοῖς· οὐ γὰρ μετρίως ὠφελοῦμεθα ἐκ τούτων.

Εὕξαι οὖν καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα κἀγὼ ποιήσω τοῦτο, ἐὰν μή μου κατακυριεύσῃ ἡ τῆς ἀριστερᾶς ἐργασία.

Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

τοε΄

Τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ εἶπάς μοι ποτε, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως τῶν λογισμῶν, καὶ ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν πραγμάτων, ἡ ἐλευθερία καλὴ ἐστίν, εἰπέ μοι, πῶς γίνεται ἡ τῆς ἐρωτήσεως ἐλευθερία;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Η ἐλευθερία ἐπὶ τῶν λογισμῶν ἐστίν, τὸ τὸν ἐρωτῶντα γυμνᾶσαι τελείως τὸν λογισμόν τῷ ἐρωτωμένῳ, καὶ μὴ κρύψαι τι ἐξ αὐτοῦ, μήτε μὴν σχηματίσασθαι τι ἐντροπῆς ἕνεκα· μήτε ἐκ προσώπου ἄλλου εἰπεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἐξ ἰδίου προσώπου καθὼς καὶ ἐστὶ βλάβει γὰρ μᾶλλον τὸ σχηματίσασθαι.

τος΄

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Εἰπέ μοι, δέσποτα, ποταπὴ ἐστίν ἡ ἐν τοῖς πράγμασιν ἐλευθερία; Καὶ πῶς δεῖ αὐτὴν κεκρῆσθαι;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Ελευθερία ἐστίν ἡ φανερώς λεγομένη ἀλήθεια· τυχὸν γὰρ χρήζει τις τροφῆς, ἐνδύματος, ἢ καθόλου οἰουδήποτε πράγματος καὶ ὀφείλει λέγειν τῷ δυναμένῳ παρασκεῖν· δεῖ δὲ ταύτην τὴν ἐλευθερίαν γίνεσθαι πρὸς

29. Στὶς ἐναγώνιες ἐρωτήσεις του, ὁ μαθητὴς τοῦ Ὁσίου φανερώνει ὅτι βιώνει μὲ ἐμπάθεια καὶ ἄρα ἀνελεύθερα τὸ θέμα τῆς ἐλευθερίας. Ἐπιθυμεῖ νὰ γίνεи ἀετός καὶ ζπτᾶ νὰ κινεῖται πάνω σέ σιδηροδρομικὲς γραμμές. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὁσίου εἶναι: α) Νά μπορείς νά μὴν ὑποβάλλεις ἐρωτήσεις «γιά νά μαθαίνεις», νά προτιμᾷς νά μένεις «πτωχός τῷ πνεύματι». β) Ὅταν ρωτᾷς νά δίνεις ὁλόκληρο τὸ λογισμό ἐκεῖνο πού εἶναι ὡς ὑπόστρωμα στὴν ἐρώτησι. γ) Νά μὴ ρωτᾷς μὲ «εἰκονικὲς» ἐρωτήσεις, ἀλλὰ μὲ πραγματικὲς καὶ συγκεκριμένες· «βλάβει γὰρ μᾶλλον τὸ σχηματίσασθαι»!... δ) Νά μιλᾷς ἀληθινά, πού σημαίνει ἀνεπιφύλακτα, ἀνεπιτήδευτα, διακριτικά, φιλάνθρωπα καὶ ταπεινά, μὲ τὴν ἐτοιμότητα νά λειτουργήσεις πάλι μιά σχέση εἰλικρινά, ἔστω καὶ ἐάν

Ἄς παρακαλέσουμε λοιπόν τούς ἁγίους Πατέρες νά εὐχονται γιά μᾶς καί ἄς συνδεθοῦμε μαζί τους, διότι ἔχουμε νά ὠφεληθοῦμε πολύ ἀπό αὐτούς.

Προσευχήσου δέ γιά μένα, ὥστε καί ἐγώ νά κάνω τό ἴδιο, ἐάν δέν μέ αἰχμαλωτίσει ὁ σατανάς μέ τίς παγίδες του.

Ὁ Κύριος μαζί σου. Ἀμήν.

375

Τοῦ ἴδιου:

Κάποτε μοῦ εἶχες πεῖ ὅτι καί τότε πού ἐρωτῶ γιά κάποιους λογισμούς καί τότε πού ζητῶ νά πάρω συμβουλή πάνω σέ πραγματικές καταστάσεις, εἶναι καλό νά κινοῦμαι μέ ἐλευθερία. Πές μου, σέ παρακαλῶ, ἀφοῦ εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ρωτῶ, πῶς μπορῶ νά βιώνω ταυτόχρονα καί τήν ἐλευθερία μου;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Η ἐλευθερία στήν ἐξαγόρευση τῶν λογισμῶν ἔγκειται στό νά γυμνώσει ὁ ἐξομολογούμενος τελείως τό λογισμό του στό Γέροντα καί νά μή κρύψει οὔτε τό παραμικρό. Πολύ περισσότερο βέβαια, νά μήν ἀναφέρει τό λογισμό του «καμουφλαρισμένο» καί μετασχηματισμένο λόγω ντροπῆς, οὔτε νά τόν ἀναφέρει ὡς λογισμό ἄλλου προσώπου, ἀλλά νά τόν παρουσιάσει ὡς δικό του ὅπως καί εἶναι. Γιατί μέ τήν ἐπικάλυψη τῆς πραγματικότητας βλάπτεται περισσότερο.

376

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Πές μου, δέσποτα, πῶς ἐννοεῖς τήν ἐλευθερία στήν πράξη²⁹; Καί πῶς πρέπει νά τή χρησιμοποιοῦμε;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ελευθερία εἶναι ἡ ἀλήθεια πού λέγεται φανερά. Μπορεῖ δηλαδή κάποιος νά ἔχει ἀνάγκη ἀπό τροφή, ἀπό ἓνα ρούχο ἢ γενικά ἀπό κάποιο ἄλλο πράγμα. Αὐτός ὀφείλει νά τό ζητήσει ἀπ' αὐτόν πού ἔχει τήν ἐξουσία νά τοῦ τό δώσει. Πρέπει δέ νά ζητᾶμε νά λειτουργεῖται αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἐλευθερία

ἔχεις ἀποτύχει πολλές φορές στό παρελθόν. ε) Νά παραμένεις ἀπαθής καί στήν ἐπιτυχία καί στήν ἀποτυχία τῶν διαπροσωπικῶν, καί πολύ περισσότερο, τῶν ἐμπράγματων σχέσεων.

πρόσωπον μὴ σκανδαλιζόμενον εἰς αὐτήν· οὐ γὰρ πάντες οἰκοδομοῦνται ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ ἔχων διάκρισιν, οἰκοδομεῖται καὶ χαίρει· ὁ δὲ μὴ ὢν τοιοῦτος, σκανδαλίζεται. Ὅφειλει δὲ ὁ κεκρημένος αὐτῇ μὴ ἐμπαθῶς κεκρηῆσθαι, πρὸς τὸ θεραπεῦσαι τὸ διενοχλοῦν αὐτῷ πάθος, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῆς χρείας συμπλήρωσιν. Ἐὰν δὲ οὔτε τὸ πρόσωπον σκανδαλίζεται, οὔτε ὑποκείται πάθος, καλὴ ἡ ἐλευθερία· προσέχειν δέ ἐστι μὴ ἐπὶ τινος ἐτέρου εὐχερῶς ἐν αὐτῇ σκανδαλιζομένου, κέχρηταί τις αὐτῇ, δυνατόν ἰδίᾳ μᾶλλον ρηθῆναι περὶ τοῦ ζητουμένου τῷ δυναμένῳ παρασχεῖν καὶ φυλάξαι τὸν λογισμόν τοῦ ἀδελφοῦ ἀβλαβῇ. Ποτὲ γὰρ τυχὸν ὢν ἀπὸ κόπου, χρήσεις τοῦ ταχύτερον γεύσασθαι καὶ ἀκούων τις σκανδαλίζεται ἢ καὶ περὶ πράγματος αἰτεῖς, καὶ οὐκ οἰκοδομεῖται ὁ ἀδελφός.

Καθὼς οὖν εἴρηται, καλὴ ἐστὶν ἡ ἐλευθερία, ἐν φόβῳ Θεοῦ γενομένη. Ἐὰν γὰρ χρήζων πράγματος μὴ εἴπῃς, περιμένων ἐκείνον ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῆσαι, συμβαίνει ὅτι ἀγνοεῖ ὅτι χρήσεις, ἢ εἰδὼς ἐπελάθετο ἢ καὶ δοκιμάσαι σε θέλων, τοῦτο ποιεῖ, εἰ ἔχεις ὑπομονήν, καὶ εὕρισκερ σκανδαλιζόμενος εἰς αὐτὸν καὶ ἀμαρτάνεις. Ἐὰν οὖν φανερῶς αὐτῷ εἴπῃς, οὐδὲν τούτων γίνεται. Προευτρέπισον δέ σου τὸν λογισμόν, ἵνα, ἐὰν αἰτήσας ὅπερ ζητεῖς μὴ λάβῃς, μὴ θλιβῇς ἢ σκανδαλισθῇς ἢ γογγύσῃς· ἀλλ' εἰπὲ τῷ λογισμῷ, ἢ οὐ δύναται μοι παρασχεῖν ἢ οὐκ εἰμί ἄξιος ἐγώ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς οὐ συνεχώρησεν αὐτῷ δοῦναι. Καὶ βλέπε μὴ ἀποβλέπων εἰς τὴν γενομένην ἀποτυχίαν, διὰ τοῦτο κόψῃς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλευθερίαν τοῦ μὴ ὅτε δήποτε ἡ χρεία σε ἀπαιτεῖ, πάλιν αἰτῆσαι τι παρ' αὐτοῦ, πανταχοῦ φυλάττων σαυτὸν ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ ἀτάραχον.

Ἐὰν δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τις ἐρωτήσῃ σε περὶ οὗ χρήσεις πράγματος καὶ οὕτως εἰπὲ τὴν ἀλήθειαν· κἂν συναρπαγείς εἴπῃς, οὐ χρήζω, ἀνάλαβε σεαυτὸν καὶ εἰπέ· συγχώρησόν μοι, ὅτι ἠκοντίσθην, ἐπεὶ χρήζω λαβεῖν.

ἀπό πρόσωπα πού δέν σκανδαλίζονται μ' αὐτήν. Διότι δέν οἰκοδομοῦνται ὅ-
λοι, λειτουργώντας την. Αὐτός πού ἔχει διάκριση, οἰκοδομεῖται καί καίρεται.
Αὐτός ὅμως πού δέν ἔχει, σκανδαλίζεται. Γι' αὐτό ἔχει ὑποχρέωση αὐτός πού
κάνει χρήση μιᾶς τέτοιας ἐλευθερίας, νά μήν τή χρησιμοποιεῖ ἐμπαῶς, δηλαδή
γιά τήν ἱκανοποίηση τοῦ πάθους πού τόν ἐνοχλεῖ, ἀλλά γιά νά ἐξυπηρετηθεῖ
μιᾶ ἀνάγκη του. Ἄν βέβαια οὔτε τό ἄλλο πρόσωπο πού τόν ἐξυπηρετεῖ σκαν-
δαλίζεται, οὔτε στόν ἐξυπηρετούμενο ὑποκρύπτεται κάποιο πάθος, ἡ ἐλευθερία
εἶναι καλή. Πρέπει ἀκόμη νά προσέχει κανεῖς νά μήν κάνει χρήση μιᾶς τέτοιας
ἐλευθερίας μπροστά σ' ἓνα ἄλλο πρόσωπο πού σκανδαλίζεται εὐκολα. Ἄν εἴ-
ναι δηλαδή δυνατόν, ὁ ἀδελφός πού θέλει νά ζητήσει κάτι, νά τό συζητήσει ἱ-
διαιτέρως μέ ἐκεῖνον πού ἔχει τήν ἐξουσία νά τοῦ τό παραχωρήσει, ὥστε νά
παραμείνει ὁ λογισμός τοῦ τυχόν παρευρισκόμενου ἀδελφοῦ ἀβλαβής. Παρά-
δειγμα: Ὑπάρχει περίπτωση νά εἶσαι κουρασμένος καί νά ἔχεις ἀνάγκη νά φᾶς
ὅσο τό δυνατόν γρηγορότερα. Σέ ἀκούει τότε κάποιος νά τό ζητᾷ καί σκανδα-
λίζεται. Ἡ πᾶς νά ζητήσεις ἓνα πράγμα καί ὁ ἄλλος ἀδελφός πού τό ἀκούει
δέν οἰκοδομεῖται.

Εἶπαμε βέβαια ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι καλή, ὅταν γίνεται μέ φόβο Θεοῦ. Ἄν
ὅμως, ἐνῶ χρειάζεσαι ἓνα πράγμα δέν τό ζητήσεις, ἀλλά περιμένεις ἐκεῖνον
πού ἔχει τήν ἐξουσία νά σοῦ τό δώσει ἀπό μόνος του καί συμβεῖ νά μήν τό
ξέρει ἐκεῖνος ὅτι ἔχεις τέτοια ἀνάγκη ἢ μπορεῖ καί νά τό ξέρει, ἀλλά νά τοῦ
διαφεύγει ἐκεῖνη τήν ὥρα –μπορεῖ βέβαια καί νά θέλει νά σέ δοκιμάσει ἄν ἔχεις
ὑπομονή– ἐσύ μέ τή συμπεριφορά του φαίνεται νά σκανδαλίζεσαι ὡς ἀνυπό-
μονος καί ἔτσι ἁμαρτάνεις. Ἐνῶ, ἄν τοῦ ζητήσεις φανερά αὐτό πού θέλεις, ὅλα
αὐτά ἀποφεύγονται. Ἀκόμη πρέπει νά τοποθετήσεις ἐκ τῶν προτέρων τό λογι-
σμό σου ἔτσι, ὥστε ἄν δέν λάβεις αὐτό πού ζητᾷς, νά μή στενοχωρηθεῖς, οὔτε
νά σκανδαλιστεῖς, οὔτε νά γογγύσεις. Ἀλλά νά πεῖς στό λογισμό σου: «Μᾶλ-
λον δέν εἶχε τή δυνατότητα νά μοῦ τό δώσει ἢ ἐγώ δέν εἶμαι ἄξιος καί γι' αὐτό
ὁ Θεός δέν ἐπέτρεψε νά μοῦ τό δώσουν». Καί πρόσεχε μήπως, παίρνοντας ἀ-
φορμή ἀπό τήν ἀρνητική αὐτή στάση του, χάσεις καί τήν ἄνεση πού ἔχεις πρὸς
τόν ἀδελφό καί ὅταν σέ πιέσει ἡ ἀνάγκη, δέν μπορεῖς πάλι νά ἀπευθυνθεῖς σ'
αὐτόν καί νά τοῦ ζητήσεις ὅ,τι θέλεις. Νά προσπαθήσεις δηλαδή νά διατηρή-
σεις τόν ἑαυτό σου εἰρηνικό καί ἀπρόσβλητο ἀπό ὅποιαδήποτε κακοτοπιά.

Ἄν τώρα σέ ρωτήσῃ ὁ ἀδελφός ἀπό μόνος του «χρειάζεσαι αὐτό τό
πράγμα»; τότε νά πεῖς τήν ἀλήθεια. Καί ἄν ξαφνιαστεῖς καί πεῖς «δέν τό χρειά-
ζομαι», πεῖσε τόν ἑαυτό σου νά ἐπανέλθῃ καί νά τοῦ πεῖς: «Συγκώρεσέ με,
βρέθηκα σέ δύσκολη θέση καί εἶπα κάτι χωρίς νά τό θέλω. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι
τό χρειάζομαι αὐτό τό πράγμα καί θέλω νά μοῦ τό δώσετε».

τοζ´

Τοῦ αὐτοῦ.

Τί οὖν ποιήσω, εἰ ἀμφιβάλλω, εἴ ἐστι πρόσωπον τῶν σκανδαλιζομένων ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐλευθερίᾳ;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Δύνασαι δοκιμάσαι αὐτόν, εἰ σκανδαλίζεται ἢ μή. Ἐὰν γὰρ τυχὸν κρή-
ζης φαγεῖν, μὴ εἴπῃς αὐτῷ δός μοι, ἀλλὰ ὅτι βλέπω ἑμαυτὸν πεινῶντα
διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν· καὶ ἀκούων ἐκεῖνος φανερός γίνεται· καὶ ἐκ τού-
του μαθάνεις αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν, εἰ σκανδαλίζεται ἢ μή.

τοη´

Ἑρώτησις

Καὶ πῶς ἐρωτηθεὶς ὁ μέγας Γέρων παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, εἰ
ὀφείλει κόψαι τὰς ὀπάρας, τρώγειν ἐπέτρεψεν αὐτὸν μεταλαμβάνειν τῶν
παρεχομένων αὐτῷ, οὐ μέντοι αἰτεῖν ἵνα λάβῃ; Δοκεῖ οὖν ἐνταῦθα κωλύ-
ειν αὐτὸν τῆς ἐλευθερίας.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ο´ λογισμὸς ὑποτίθεται τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ παντελῶς μὴ φαγεῖν. Καὶ ἐ-
ρωτηθεὶς ὁ μέγας Γέρων εἶπεν· ὅτι τοῦτο ἐκ τῶν δαιμόνων ὑπεβλήθη·
καὶ βουλόμενος διελέγξαι αὐτοὺς εἶπεν, ἀπὸ σαυτοῦ μὴ ζητήσης καὶ
νοεῖς τὴν κακίαν τοῦ ἐχθροῦ· ὁ γὰρ λέγων σοι μηδὲ ὅλως φάγῃς, αὐτὸς ἔχει
σοι ὑποθέσθαι γογγύζειν, ἐὰν μικρόν τί σοι δοθῇ, ἢ μηδὲ ὅλως δοθῇ. Τού-
του οὖν χάριν οὕτως αὐτῷ ἀπεκρίνατο· ἄλλως τε δὲ (ἴσ. οὐδὲ) ἐντολὴν ταύτην
δέδωκεν· ὅπου δὲ οὐκ ἔστιν ἐντολή, τότε συμφέρει ἡ ἐλευθερία.

30. Ἀπὸ τὴν Ἑρώτηση αὐτὴ διαφαίνεται ὅτι τὶς ἀπαντήσεις τῶν ὁσίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου τὶς πληροφοροῦνταν ἢ καὶ τὶς διάβазαν καὶ ἄλλοι ἀδελφοί, ἀποῦ ὁ ἀδελφός πού θέτει τὴν ἐρώτηση γινώριζε τί εἶχε γράψει καὶ τί θέση εἶχε πάρει ὁ Μέγας Γέροντας στὸ θέμα «ἂν πρέπει νὰ κόψει παντελῶς τὰ φρούτα» ὁ ἄββάς Ἰωάννης. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἄββά Δαρόθεο τὸν παρτηρεῖ καὶ τὸν ἐλέγχει ὁ Μ. Γέροντας διότι διάβазε τὶς ἀποκρίσεις του, οἱ ὁποῖες εἶχαν τό χαρακτηριστὴ τῆς ἐξατομικευμένης ἀγωγῆς πρὸς τὸ πρόσωπό του, καὶ στοὺς ἄλλους ἀδελφούς. Ὁ Γέροντας ἐπιμένει καὶ τοῦ ὑπογραμμίζει «νά μὴ δείξει τοὺς θησαυροὺς του στοὺς Βαβυλώνιους»,

377

Τοῦ ἴδιου:

Τί νά κάνω ὅμως πού δέν γνωρίζω καλά ποιός εἶναι ἐκεῖνος πού σκανδαλίζεται, ὅταν μιλήσω μέ ἄνεση καί ἐλευθερία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μπορεῖς νά τόν δοκιμάσεις ἂν σκανδαλίζεται ἢ ὄχι. Ἄν δηλαδή ἔχεις ἀνάγκη νά φᾶς, μήν τοῦ πεῖς «δός μου νά φάω», ἀλλά ὅτι «ξέρεις, πεινάω γι' αὐτό καί γι' αὐτό τό λόγο». Ἀκούγοντάς σε ἐκεῖνος θά δείξει ἂν σκανδαλίζεται ἢ ὄχι. Ἔτσι θά διαπιστώσεις τί προαίρεση ἔχει, ἂν δηλαδή σκανδαλίζεται εὐκόλα ἢ ὄχι.

378

Ἑρώτηση

Καί πῶς, ὅταν ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα ὁ ἀδελφός Ἰωάννης ἂν εἶναι εὐλογημένο νά κόψει τά φρούτα, τοῦ ἐπέτρεψε μέν νά τρώει ἀπό ἐκεῖνα πού τοῦ προσφέρονται, ἀλλά νά μή ζητάει ἀπό μόνος του;³⁰ Ἄραγε, ἀπό ἐδῶ μπορούμε νά συμπεράνουμε ὅτι δέν τοῦ ἐπέτρεψε νά λειτουργήσει τήν ἐλευθερία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ἰσχυρισμός ὑπέβαλε στόν ἀδελφό Ἰωάννη νά μή φάει καθόλου φρούτα. Καί ὅταν ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα, ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε ὅτι αὐτό τό λογισμό τοῦ τόν ὑπέβαλαν οἱ δαίμονες. Καί ἐπειδή ἤθελε νά τούς περιορίσει εἶπε: Μή ζητήσεις ἀπό μόνος σου καί θά διαπιστώσεις τήν κακία τοῦ ἐκθροῦ. Διότι αὐτός πού σοῦ λέει νά κόψεις ἐντελῶς τά φρούτα, αὐτός ὁ ἴδιος θά σοῦ ὑποβάλλει νά γογγύζεις ἂν θά σοῦ δώσουν λίγα ἢ καί καθόλου. Γι' αὐτό τοῦ ἔδωσε αὐτή τήν ἀπάντηση. Φυσικά, δέν τοῦ ἔδωσε κάποια ἐντολή. Καί ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει σαφής ἐντολή, ἐκεῖ εἶναι σκόπιμο νά λειτουργεῖται καί νά ἀναπτύσσεται (προσωπικά καί ὑπεύθυνα) ἡ ἐλευθερία.

διότι τούς ἀδελφούς πού εἶναι ἀφελεῖς τούς σπρώχνει στό σκανδαλισμό, ἐνῶ τόν ἑαυτό του τόν ρίχνει στήν κενοδοξία (ἀπ. συν'). Ὅπως φαίνεται, οἱ λόγοι τῶν ὁσίων Γερόντων εἶχαν τεράστια ἀπήχηση στούς ἀδελφούς, εἶχαν τό βάρος τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου καί διαδίδονταν ἀνάμεσά τους μέ μεγάλη ταχύτητα.

τοθ´

Ἑρώτησις πρὸς τὸν μέγαν.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα λέγων· δέομαί σου, κύριε Ἀββᾶ, ἐπεὶ δὴ πεπλησμένη ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου καὶ αἰεὶ ἤθελόν σε παρακαλέσαι περὶ τούτου καὶ ἐφοβούμην λέγων, μήποτε οὐ ποιῶ καὶ πειράσω τὸ Πνεῦμα Κυρίου καὶ εἴπῃ μοι ὁ Ἀββᾶς, ὅτι πτώσις μεγάλη ἐστὶ τῇ ψυχῇ τὸ μὴ ἐρωτῆσαι, δέομαί σου, ἵνα διὰ τὸν Κύριον εὕξῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ δολώσης μοι πῶς σωθῶ, καὶ συγκώρησόν μοι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Α´ δελφέ, ὁπότε ἐξυπνίσθης, μεθ´ ὃ προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές σου. Εἰ τοίνυν σωθῆναι θέλεις, μετανόησον καὶ κόψον τὰ θανάσιμα ἐκεῖνα· καὶ εἰπὲ μετὰ τοῦ Δαβίδ, «νῦν ἠρξάμην». Λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἄρτι κόψον πάντα τὰ θελήματά σου καὶ τὰ δικαιώματά σου, τὴν καταφρόνησίν τε καὶ ἀμέλειαν, καὶ ἀντ´ αὐτῶν κράτει ταπείνωσιν, ὑπακοήν, ὑποταγήν. Ἔχε δὲ σεαυτὸν ἐξουδενωμένον ἐν πᾶσι, καὶ σώζῃ. Ἐὰν φυλάξῃς ταῦτα, ἔχεις φυλαχθῆναι ἀπὸ παντὸς κακοῦ, ἐὰν δὲ μή, σὺ ὅφει· ἀπαιτηθῆναι γὰρ ἔχεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ. Οὐκ ἄρτι μόνον ὅτε ἠρώτησας διὰ τὴν καταφρόνησιν κατακριθῆναι ἔχεις καὶ ἀπαιτηθῆναι ταῦτα πάντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Λοιπὸν πρόσχε καὶ μὴ ἀπολέσῃς τὸν μισθόν· μᾶλλον δὲ τὸν καιρόν, ἀμελῶν τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας, ἣν ἀγαπᾷ Κύριος.

πι´

Τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ κόψαι τὸ θέλημα, τί ἐστίν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Τοῦτο προκοπή ἐστὶ κατὰ Θεόν· τὸ δὲ κόψαι τὸ θέλημα τοῦτό ἐστιν, ἵνα ἐν μὲν τοῖς καλοῖς τὸ ἴδιον κόπη τις θέλημα, τὸ δὲ τῶν ἀγίων ποιῇ· ἐν δὲ τοῖς κακοῖς καὶ ἀφ´ ἑαυτοῦ φεύγῃ τὸ ἄτοπον.

379

Ἑρώτηση πρὸς τὸ μεγάλο Γέροντα:

Ἐνας ἀδελφὸς ρώτησε τὸ μεγάλο Γέροντα, λέγοντας: Σέ παρακαλῶ, κύριε Ἀββά, νά εὐχηθεῖς γιὰ μένα στὸν Κύριο, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ μου εἶναι πολὺ φορτωμένη. Πάντοτε βέβαια εἶχα τὴν ἐπιθυμίαν νά σέ παρακαλέσω γιὰ τὴν κατάστασή μου, ἀλλὰ δεῖλιαζα, κάνοντας τὸ λογισμό μήπως καὶ δέν κάνω ὅ,τι μοῦ πεῖς καὶ ἔτσι πειράξω τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου. Ἀλλὰ μοῦ εἶπε ὁ Ἡγούμενος ὅτι εἶναι μεγάλη πτώση πού ζημιώνει τὴν ψυχὴ, τὸ νά μὴ ρωτᾷ κανεὶς τοὺς Πατέρες· γι' αὐτὸ σέ παρακαλῶ, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, νά εὐχηθεῖς γιὰ μένα, νά μοῦ φανερώσεις πῶς θά σωθῶ καὶ νά μέ συγκωρῆσεις.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἱ δελφέ, ἀργὰ ξύπνησες, «ἀφου βρώμψαν καὶ σάπισαν οἱ πληγές σου» (Ψαλμ. 37, 6). Ἄν ὁμως ἐξακολουθεῖς νά θέλεις νά σωθεῖς, μετανόησε, κόψε τίς θανάσιμες ἐκεῖνες ἁμαρτίες καὶ πές μαζί μέ τὸ Δαβίδ: «Τώρα ἄρχισα νά ἐννοῶ» (Ψαλμ. 76, 11). Λοιπὸν ἀπὸ τώρα καὶ μπρὸς κόψε ὅλα τὰ θελήματά σου καὶ τὰ δικαιώματα, τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἀμέλεια καὶ ἀντί γι' αὐτὰ κράτα τὴν ταπεινότητα, τὴν ὑπακοή, τὴν ὑποταγή. Ἐξε δέ τὸν ἑαυτὸ σου ὡς τιποτένιο καὶ ἀχρεῖο γιὰ ὅλα καὶ θά σωθεῖς. Ἄν τὰ φυλάξεις ὅλα αὐτά, θά φυλαχθεῖς καὶ σὺ ἀπὸ κάθε κακὸ. Ἄν ὄχι, «σύ ὄψει», διότι θά σοῦ ζητηθεῖ λόγος γιὰ τὸ καθεὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνη τῆ φοβερῆ, τῆς Κρίσεως. Δέν ἔχεις λοιπὸν νά κατακριθεῖς μόνο τώρα πού ρώτησες γιὰ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἀμέλεια, ἀλλὰ ὅλα αὐτά θά σοῦ τὰ ἀπαιτήσουν καὶ στὸ μέλλον.

Λοιπὸν, πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου καὶ μὴ χάνεις τὸ μισθὸ σου, ἢ μᾶλλον τὸν καιρὸ σου, ἀμελώντας τὴ σωτηρία σου, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Κύριος ἔχει δώσει ὅλη τὴν Ἀγάπην Του.

380

Τοῦ ἴδιου:

Τί εἶναι ἡ ἐκκοπή τοῦ θελήματος;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Η ἐκκοπή τοῦ θελήματος εἶναι κατὰ Θεὸ προκοπή. Τὸ νά κόψεις δέ τὸ θέλημα σημαίνει: Στά μὲν καλὰ, νά κόβεις τὸ θέλημά σου καὶ νά κάνεις τὸ θέλημα τῶν ἁγίων Πατέρων. Στά δέ κακὰ, ἀπὸ μόνος σου νά ἀποφεύγεις τὸ ἄτοπο.

ιπα'

Ἑρώτησις

Ὅταν περὶ λεπτῶν λογισμῶν ἐρωτῶ, ὑψηλοφρονεῖ μου ὁ λογισμός, ὥς ἀκριβεύμενος περὶ τῶν τοιούτων.

Ἀπόκρισις

Εἰ ἂν θέλῃς περὶ λεπτῶν λογισμῶν ἐρωτᾶν τινὰς τῶν Πατέρων καὶ μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μιμηθῆσκου, ὅτι ἀπαιτεῖ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος τὴν διόρθωσιν τῶν μεγάλων λογισμῶν, τῶν ἀπαγορευθέντων παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, πορνείας, ἀσελγείας, φθόνου καὶ τῶν τοιούτων· καὶ λοιπὸν τῶν λεπτῶν μὴ καταφρονεῖν. Ὁ γὰρ περὶ τῶν λεπτῶν σπουδάζων καὶ ἀμελῶν τῶν μεγάλων, ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ ἔχοντι οἰκίαν ρερυπωμένην καὶ μεστὴν λοιπῶν ἀτίμων ὑλῶν, εἰς δὲ τὸ μέσον αὐτῶν ἔχουσιν λεπτὰ ἄχυρα· καὶ δοκῶν καθαρίζειν αὐτήν, ἥρξατο ἐπαίρειν τὰ ἄχυρα ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ ἀφῆκε τοὺς λίθους καὶ τὰς ἄλλας ὕλας, εἰς δὲ προσκόπτει. Ἐὰν οὖν ἐπάρῃ τὰ ἄχυρα, οὐδεμίαν εὐμορφίαν λαμβάνει ἡ οἰκία· ἐὰν δὲ ἐπάρῃ τοὺς λίθους καὶ τὰς ὕλας, τότε οὐδὲ τὰ ἄχυρα δύναται ἑᾶσαι, ἀμορφίαν γὰρ ποιοῦσι τῇ οἰκίᾳ. Καὶ τοῦτο ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὠνείδισε τοὺς Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους, λέγων αὐτοῖς· «οὐὰ ὑμῖν, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, ἅπερ ἦν ἀναγκαῖον ποιῆσαι, κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι».

ιιβ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν ἐρωτήσῃ τις Γέροντα περὶ πράγματος καὶ εἴπῃ ὁ Γέρων ὅτι τόδε γίνεται· εἴτα ὑπὸ τῆς φαινομένης τῶν πραγμάτων δυσκολίας καὶ ἐναντιότητος διστάζει, ἄρα ἐκ τούτου κατακρίνεται ὥς ἄπιστος;

31. Ὅπως στὴν καθημερινότητα τῆς κοινωνικῆς καὶ κοσμικῆς (ἀκόμη καὶ ἀστοχριστιανικῆς) ζωῆς, πολλοὶ ἀπὸ μᾶς «ταυτίζουμε τὸν ἑαυτὸ μας μέ τὰ ἔργα μας», καὶ μάλιστα τὰ ἐπαγγελματικά, ἔτσι καὶ στὴν πνευματικὴ ζωή, πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἀποτιμοῦμε τὴν πνευματικότητά μας μέ βάση τίς σκέψεις μας τίς θρησκευτικῆς ἢ θεολογικῆς καὶ τίς σχέσεις μας μέ ὀρισμένα πνευματικὰ ἀναστήματα. Ὅσο ὁ ἄνθρωπος καταγίνεται μέ αὐτοεκτιμήσεις (ὑπερτιμήσεις ἢ ὑποτιμήσεις), αὐτοβαθμολογήσεις καὶ αὐτοπροστατευτικῆς ἐνέργειας, δέν ἔχει ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὸν «παλαιό

381

Ἑρώτηση

“Όταν ρωτάω γιά λεπτούς λογισμούς, ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμός μου ὅτι δῆθεν ἀσχολοῦμαι μέ τόσο λεπτά πράγματα³¹.”

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν θέλεις νά ρωτᾷς γιά λεπτούς λογισμούς τούς Πατέρες καί νά μήν ὑψηλοφρονεῖς, νά θυμᾷσαι ὅτι πρῶτα ἀπαιτεῖται ἀπό τόν ἄνθρωπο νά διορθῶσαι τά κοντρά πάθη, τά ὁποῖα ἀπαγορεύτηκαν ἀπό τόν Ἀπόστολο, δηλαδή, τήν πορνεία, τήν ἀσέλγεια, τό φθόνο καί τά παρόμοια, ἀλλά νά μήν περιφρονεῖ ὅμως καί τά λεπτά καί μικρά. Διότι αὐτός πού ἀσχολεῖται καί λεπτολογεῖ τά μικρά, ἐνῶ ἀμελεῖ τά μεγάλα, εἶναι ὅμοιος μέ τόν ἄνθρωπο πού ἔχει σπίτι βρώμικο καί ἐλεεινό, γεμάτο σαβοῦρες καί ἄχρηστα ὑλικά καί κάπου στή μέση ὅλων αὐτῶν ὑπάρχουν καί λίγα ἄχυρα. Θέλοντας λοιπόν νά τό καθάρῃ, ἀρκίζει νά βγάξει τά ἄχυρα ἔξω ἀπό τό σπίτι καί νά ἀφήνει τίς πέτρες καί τίς ἄλλες σαβοῦρες στή μέση, πάνω στίς ὁποῖες συνήθως σκοντάφτει! Ἄν λοιπόν σπκῶσει τά ἄχυρα ἀπό τή μέση, δέν πρόκειται νά ἀποκτήσει ἡ οἰκία καμμιᾷ ὁμορφιά. Ἄν ὅμως πετάξει τίς πέτρες καί τίς σαβοῦρες, τότε οὔτε καί τά ἄχυρα θά μπορέσει νά ἀφήσει, διότι θά ἀσκημίζουν τό σπίτι. Γι’ αὐτό ἀκριβῶς καί ὁ Σωτήρας μας ἔψεξε τούς Φαρισαίους καί τούς Σαδδουκαίους, λέγοντας: «Ἀλίμονό σας, διότι δίνετε τή δεκάτη ἀπό τό дуόσμο, τό ἄνηθο καί τό κύμινο καί παραμελεῖτε τά σπουδαιότερα τοῦ νόμου» (Ματθ. 23, 23), ἐνῶ θά ἔπρεπε καί τοῦτα νά τά κάνετε καί ἐκεῖνα νά μήν τά παραμελεῖτε.

382

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο:

Ἄν ρωτήσῃ κάποιος ἓνα Γέροντα γιά ἓνα θέμα καί τοῦ ἀπαντήσῃ ὁ Γέροντας «αὐτό πρέπει νά γίνει», ἀλλά ἔπειτα διστάσῃ νά τό δεχτεῖ ὁ ἀδελφός, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν καί τῶν ἀντιξοοτήτων πού παρουσιάζουν τά πράγματα, ἄραγε, ἀπ’ αὐτό θά κατακριθεῖ ὡς ἄπιστος;

ἄνθρωπο», ἀλλά ζητᾷ νά τόν ὠραιοποιεῖ μέ μασκαρέματα, ἢ νά τόν τρέφει μέ «νομικά» ἢ «νόμιμα» ἄχυρα!...

σπαργάνης. Ἄρα οὐκ ἦν τοῦτο τοῖς ἀπίστοις καὶ ἀδιακρίτοις ὡς ἄξιον σκανδάλου; Καίτοι ὁ αὐτὸς Παῦλος ἦν ὁ τῆς θείας χάριτος ἀξιωθεὶς. Τοῦτο δὲ ἐγένετο εἰς δοκιμὴν πολλῶν, εἰ μένουσι τὴν τοιαύτην πίστιν ἔχοντες ἐν τῷ Ἀποστόλῳ. Οὕτω καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀγίους γίνεται πρὸς τὸ συμφέρον τῶν προσερχομένων.

Τί δὲ λέγομεν περὶ ἀνθρώπων, αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος προσευχομένου καὶ λέγοντος, «Πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο», ὃ οἱ Ἀπόστολοι ἀκούσαντες ἐσκανδαλίζοντο, μὴ εἰδότες, ὅτι κατ' οἰκονομίαν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνθρώπων πάντων ἐγίνετο;

Ὡστε οὖν καὶ τὰ ἐνταῦθα οὕτω γινόμενα, οὐ γίνεται δι' ἀσθένειαν τοῦ ἐρωτωμένου ἢ τοῦ προσευχομένου, ἀλλὰ διὰ τὴν δοκιμὴν καὶ βεβαίωσιν τῆς πίστεως τῶν προσερχομένων, εἴ γε ἕως τέλους μενοῦσιν ἐστηριγμένοι τῇ πίστει ἐν αὐτῇ γὰρ μένοντες, εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ἀποβάσεως τοῦ πράγματος βλέπουσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ τὴν εἰς αὐτοὺς γινομένην.

Εἰσὶ δὲ τινες ἐρωτῶντες ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἐπιτυχεῖν τινος σαρκικοῦ πράγματος, οὐκ ἔτι διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὠφέλειαν, καὶ οὗτοι διὰ τάκους ἐπιτυγχάνουσι. Διὰ τὴν οὐ μᾶλλον προσέχομεν τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν καὶ Ἀνανίαν, οἵτινες, ἔχοντες τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν Θεόν, ὅτι δύναται αὐτοὺς σῶσαι ἀπὸ τῆς καμίνου, ἔλεγον τῷ βασιλεῖ ὅτι «Θεὸν ἔχομεν ἐν οὐρανοῖς, δυνάμενον ἡμᾶς ρύσασθαι ἐκ τῶν χειρῶν σου καὶ ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρός. Ἐὰν δὲ καὶ μή, ἡμεῖς τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν». Καὶ οὐ παρακρήμα ἐδόξασεν αὐτοὺς ὁ Θεός, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτούς, ἕως οὗ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κάμινον ἑαυτοὺς παρέδωκαν. Καὶ ὡς ἐφανερώθη πᾶσιν ἡ τελεία αὐτῶν εἰς Θεὸν πεποίθησις, ἐρρύσατο αὐτοὺς καὶ ἐδόξασεν αὐτούς, ἐάσας δι' αὐτῶν ὑπόδειγμα τοῖς ὀλιγώρως διακειμένοις πρὸς τὴν ἀνοχὴν τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἰπόντος, «ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται».

Ἐάσαντες οὖν τῷ Θεῷ τὸ πᾶν, τῷ εἰδότη περισσότερον ἡμῶν τί συμφέρει ἡμῖν πνευματικῶς καὶ σαρκικῶς, μὴ ἀπιστήσωμεν τοῖς παρὰ τῶν ἀγίων Πατέρων λεγομένοις, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπομονῇ τὴν χρηστὴν καὶ ψυκωφελῇ ἐκδεξώμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔκβασιν, μμνησκοόμενοι τοῦ Προφήτου λέγοντος, «τὰ

δυό φορές τόν κατέβασαν ἀπό τό τεῖχος τῆς πόλεως μέσα στό καλάθι καί στό δίχτυ. Λοιπόν αὐτό δέν ἦταν γιά τά μάτια τῶν ἄπιστων καί τῶν ἀδιάκριτων μιά σοβαρή αἰτία σκανδαλισμοῦ; Καί ἄς ἦταν ὁ Παῦλος πού ἀξιώθηκε νά λάβει τή Θεία Χάρη. Αὐτό ἔγινε γιά νά ἀναμετρηθοῦν οἱ πολλοί, ἄν δηλαδή μετά ἀπό τίς δοκιμασίες, θά παραμείνουν ἐδραῖοι, διατηρώντας τήν ἐμπιστοσύνη τους στό μεγάλο Ἀπόστολο. Παρόμοιες δοκιμασίες παραχωρεῖ ὁ Θεός καί στούς ἄλλους ἀγίους, γιά νά δοκιμάζονται πρὸς τό συμφέρον τους ὅλοι ὅσοι τούς πλησιάζουν.

Ἄλλὰ γιατί νά μιλάμε γιά τούς ἀνθρώπους, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρας προσευκόταν καί ἔλεγε: «Πατέρα, ἄν εἶναι δυνατόν, ἄς ἀποφύγω τό ποτήρι αὐτό» (Ματθ. 26, 39). Πράγμα πού τό ἄκουσαν οἱ Ἀπόστολοι καί σκανδαλίστηκαν, ἐπειδὴ δέν ἤξεραν ὅτι γίνονταν ὅλα αὐτά «κατ' οἰκονομίαν» καί γιά τό συμφέρον ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἄρα λοιπόν καί ἐδῶ, ἄν συμβεῖ νά ἀπαντήσῃ ὁ ἐρωτώμενος Γέροντας κάτι πιό βαρὺ ἀπ' ὅσο μπορεῖ νά σπκώσει ὁ ἀδελφός, αὐτό δέν γίνεται λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἐρωτώμενου ἢ τοῦ προσευχόμενου Γέροντα, ἀλλὰ γιά νά δοκιμαστῇ καί νά σταθεροποιηθεῖ ἡ πίστις τῶν προσερχόμενων ἀδελφῶν. Ἄν δηλαδή θά παραμείνουν μέχρι τέλους σταθεροὶ στήν πίστιν. Διότι ἄν παραμείνουν μέχρι τέλους, ὡς τήν ἔκβαση τῆς ὑποθέσεως, θά δοῦν τή δόξα τοῦ Θεοῦ νά τοὺς ἐπισκιάζει.

Ὑπάρχουν βέβαια καί μερικοὶ πού ρωτοῦν τούς Γέροντες μέ τήν ἐλπίδα νά ἐπιτύχουν κάποιο ὕλικό πρᾶγμα –δέν ἔχουν φτάσει ἀκόμη στό σημεῖο νά ζητοῦν κάτι γιά τήν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς τους– καί αὐτοὶ πολὺ γρήγορα πετυχαίνουν αὐτό πού θέλουν. Ἀλλὰ γιατί νά βλέπουμε αὐτοὺς καί νά μὴ βλέπουμε ὅσα συνέβηκαν λ.χ. μέ τόν Ἀζαρία καί τόν Ἀνανία, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐμπιστοσύνη στό Θεό καί πίστευαν ὅτι μπορεῖ νά τοὺς σώσει ἀπὸ τή φλόγα τῆς φωτιάς καί ἔλεγαν στό βασιλιά: «Ἐμεῖς ἔχουμε Θεό στοὺς οὐρανούς, ὁ Ὅποιος ἔχει τή δύναμη νά μᾶς σώσει ἀπὸ τά χέρια σου καί ἀπὸ τοῦτο τό πυρακτωμένο καμίνι. Ἀλλὰ καί ἄν ἀκόμη δέν μᾶς σώσει, ἐμεῖς δέν λατρεύουμε τοὺς Θεοὺς σου» (Δαν. 3, 17). Καί αὐτοὺς ὅμως δέν τοὺς δόξασε ὁ Θεός ἀμέσως, ἀλλὰ τοὺς ἄφησε, μέχρι πού πέσανε μέσα στό καμίνι καί παραδόθηκαν στίς φλόγες τῆς φωτιάς. Καί ἀφοῦ ἔγινε γνωστή σέ ὅλους ἡ πρὸς τό Θεό τέλεια ἐμπιστοσύνη τους, τοὺς γλύτωσε ἀπὸ τή φωτιά, τοὺς δόξασε, ἀφήνοντας μέ τό μαρτύριο τῶν παιδιῶν αὐτῶν παράδειγμα σ' αὐτοὺς πού ἀπελπίζονται γιά τή μὴ ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ ὁ Ὅποιος εἶπε: «Αὐτός πού θά ὑπομείνῃ μέχρι τό τέλος, αὐτός θά σωθεῖ (Ματθ. 10, 22).

Ἀφήνοντας λοιπόν στό Θεό τό καθετί, ὁ Ὅποιος γνωρίζει περισσότερο ἀπὸ μᾶς τί συμφέρει τήν ψυχὴ καί τό σῶμα μας, ἄς μὴν ἀπιστήσουμε σέ ὅσα μᾶς λένε οἱ ἅγιοι Πατέρες. Ἀλλὰ μέ ὑπομονή νά δεχτοῦμε τήν καλὴ καί ψυχωφελεῖ ἔκβαση τῆς ὑποθέσεώς μας ἀπὸ τό Θεό, ἔχοντας στό νοῦ μας τόν

κρίματά σου ἄβυσσος πολλή». Καὶ ὅτι ἀνεξιχνίαστὰ ἐστὶν αὐτοῦ τὰ κρίματα, φανεροῦται ἐκ τῶν ἀποβάντων τοῖς Ἰσραηλίταις. Ἀκούσαντες γὰρ εἰσέρχονται εἰς γῆν ρέουσαν γάλα καὶ μέλι, καὶ πρὸς τὰ σαρκικὰ ταῦτα ἀποβλέψαντες, πολλὰ ἐπέφρασαν τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀπιστίας, ὅτι μὴ τούτων ἔτυχον· οὐκ ἐνόουν γὰρ ὅτι μέλι καὶ γάλα ἔλεγε τὰ μέλλοντα πνευματικὰ ἀγαθὰ, ὧν ὁ νόμος σκιὰ ὑπῆρχε, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἡμῖν ἡρμήνευσεν.

Ὑπὲρ δὲ πάντων τούτων πιστεύσωμεν τῷ φιланθρώπῳ Θεῷ καὶ ἀγαθῷ ἡμῶν Δεσπότῃ, τῷ ἀεὶ προνοοῦντι τῆς ἡμῶν ζωῆς, ὑπὲρ ᾧ φρονοῦμεν καὶ νοοῦμεν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τηγ'

Ἑρώτησις πάλιν τοῦ αὐτοῦ.

Πάτερ, παρακαλῶ σαφηνίσόν μοι τὸ ἐρώτημα· ἐὰν γὰρ τυχὸν ἐρωτήσω τοὺς Πατέρας περὶ καρπῶν ἐμοῦ χωρίου, εἰ καλοὶ γένωνται, ἢ καὶ ἐχθρὸν ἔχω καὶ ἐρωτήσω περὶ αὐτοῦ, εἰ δύναταί με βλάψαι, καὶ εἴπωσί μοι περὶ μὲν τῶν καρπῶν ὅτι γίνονται, περὶ δὲ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι οὐ βλάπτει με, καὶ οἱ μὲν καρποὶ ἀπέτυχον, ὁ δὲ ἐχθρὸς προσδοκᾶται βλάπτειν, πῶς ὀφείλω πιστεῦειν; Κἂν εὕρω τὸν λογισμὸν καυνοῦμενον ἐν τῇ πίστει διὰ τὰ ἐναντίως φαινόμενα, πῶς δεῖ αὐτὸν ἀνακαλεῖσθαι καὶ στηρίζειν;

Ποίησον, Πάτερ, καὶ νῦν τὸ ἔλεός σου μετ' ἐμοῦ, καὶ φώτισόν με εἰς τὴν εὐθεϊαν ὁδόν· καὶ εὕξαι ὑπὲρ τῆς ἀσθενείας μου.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Τὰ ρήματα τῶν ἁγίων οὐκ ὀφείλομεν ἀργὰ νομίζειν· ἐνεργῇ γάρ εἰσι καὶ κατὰ Θεὸν εἰρημένα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς εἰς τὰ σαρκικὰ καὶ χρηματικὰ ἠλούμεθα, κατανοῆσαι τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν ἁγίων οὐ δυνάμεθα. Καὶ γὰρ καθὼς τῷ Θεῷ μέλλει περὶ σωτηρίας ψυχῶν, οὕτω καὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. Ὅταν οὖν λαλῶσι πρὸς ἡμᾶς οἱ ἅγιοι, πρῶτον κατανοήσωμεν περὶ τοῦ ἔσω

33. Οἱ ἅγιοι δὲν ἔλενε «κούφια» λόγια. Οἱ ἅγιοι εἶναι οἱ πρὸς πετυχημένους «ρεαλιστές», γιατί ζοῦν καὶ κινοῦνται μέσα στή Θεανδρικότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ρεαλιστικά ὁμιλοῦν γιὰ τὴν ἁμαρτία καὶ ἁμαρτωλότητα τους, ἀλλὰ ρεαλιστικές εἶναι καὶ οἱ ἐμπειρίες τους ἀπὸ τὴν Ἀγάπη καὶ τὴν Ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Προφήτη πού λέει: «Τά σχέδιά σου καί οἱ σοφές κρίσεις σου, εἶναι ἀνεξερεύνητες, ὅπως οἱ ἄβυσσοι τῶν ὠκεανῶν» (Ψαλμ. 35, 7). Καί ὅτι εἶναι ἀνεξερεύνητα τά σχέδια καί οἱ σοφές κρίσεις Του, γίνεται φανερό ἀπό τήν κατάληξη τῆς ἱστορίας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Διότι αὐτοί, ὅταν ἄκουσαν ὅτι θά μποῦν μέσα στή γῆ πού ρέει μέλι καί γάλα, ἀπέβλεπαν μόνο σ' αὐτά τά ὑλικά καί πολλές φορές μέ τή συμπεριφορά τους προκάλεσαν τή δίκαιη ὀργή τοῦ Θεοῦ, ἐκδηλώνοντας τήν ἀπιστία τους πρὸς Αὐτόν, ἐπειδὴ δῆθεν δέν τούς τά ἔδωσε. Δέν εἶχαν καταλάβει ὅτι μέ τό μέλι καί τό γάλα ἐννοοῦσε τά μελλοντικά πνευματικά ἀγαθά, γιά τά ὁποῖα ὁ νόμος ἦταν προτύπωση καί σκιά, καθὼς καί ὁ Ἀπόστολος μᾶς ἐρμήνευσε.

Γιά ὅλα λοιπόν αὐτά ἄς δώσουμε τήν ἐμπιστοσύνη μας στό φιλόανθρωπο Θεό καί ἀγαθό μας Δεσπότη, ὁ Ὅποῖος πάντοτε προνοεῖ γιά τή ζωή μας, περισσότερο ἀπ' ὅσο ἐμεῖς σκεφτόμαστε καί μπορούμε νά ἐννοήσουμε. Διότι Σ' Αὐτόν πρέπει δόξα, στόν Πατέρα καί στόν Υἱό καί στό Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καί πάντοτε καί στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

383

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πάλι ἀδελφοῦ:

Πάτερ, σέ παρακαλῶ, διαλευκάνε μου τό ἐξῆς ἐρώτημα: Ἄν λ.χ. ζητήσω νά μοῦ ποῦν οἱ Πατέρες ἂν οἱ καρποὶ στό χωράφι μου θά ἀποδώσουν καλή σοδειά ἢ ἂν ἔχω κάποιο ἐχθρό καί τούς ζητήσω νά μοῦ ποῦν ἂν αὐτός τελικά θά μπορέσει νά μέ βλάψει, καί ἐκεῖνοι μοῦ ἀπαντήσουν γιά τούς καρπούς ὅτι θά ἔχω καλή σοδειά καί γιά τόν ἐχθρό ὅτι δέν θά μοῦ προξενήσει κανένα κακό, ἀλλὰ στήν πράξη οἱ καρποὶ δέν ἀποδώσουν καί ὁ ἐχθρός δείχνει ὅτι τελικά θά μοῦ κάνει κακό, πῶς μπορῶ νά ἔχω ἐμπιστοσύνη καί πίστη στά λεγόμενά τους; Καί ἂν δῶ ὅτι ὁ λογισμός μου ἀποχαυνώνεται καί παραλύει ἀπό τήν ἀντίφαση πού παρουσιάζουν τά πράγματα, πῶς πρέπει νά τόν ἐπαναφέρω καί νά τόν στηριξῶ;

Κάνε, Πάτερ, τό ἔλεός σου καί αὐτή τή φορά πρὸς ἐμένα, φώτισέ με νά πορεύομαι τήν εὐθεία ὁδὸ καί προσευχήσου γιά τήν ἀδυναμία μου.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν πρέπει νά θεωροῦμε τά λόγια τῶν ἁγίων κούφια³³. Διότι ἔχουν δύναμη ζωῆς καί ἔχουν λεχθεῖ μέ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά ἐπειδὴ ἐμεῖς εἴμαστε προσκολλημένοι, κυριολεκτικά σάν καρφωμένοι πάνω στά σαρκικά καί τά ὑλικά, δέν μπορούμε νά κατανοήσουμε τά λεγόμενα τῶν ἁγίων Πατέρων. Διότι, πράγματι, ὅπως ἐνδιαφέρεται ὁ Θεός γιά τή σωτηρία τῶν ψυχῶν μας, τό ἴδιο ἐνδιαφέρονται καί οἱ ἅγιοι Του. Ὄταν λοιπόν μᾶς μιλοῦν οἱ ἅγιοι,

ἀνθρώπου, καὶ εὐρίσκομεν ὅτι, ἐὰν φθάσῃ ἡ θλίψις ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἡ ζημία προσόδων, πρὸς ὠφέλειαν ἡμῶν γίνεται. Καὶ διὰ τοῦτο φανεροῦται ἡ δύναμις τῶν προρρήσεων, (ἴσ. τῶν ἀγίων) εἰπόντων καλὴν εἶναι τὴν πρόσσόδον. Διὰ γὰρ τῆς ἀτυχίας, τὴν ὠφέλειαν ἐγέννησε τῇ ψυχῇ, καὶ ἐγένετο ἐντεῦθεν ἡμῖν καλὴ. Καὶ περὶ τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι βλάπτει· ἐγένετο γὰρ ἡ αὐτοῦ ἔχθρα πρόφασις τῆς ψυχικῆς ἡμῶν ὠφελείας, ἐὰν εὐχαρίστως ἐνέγκωμεν, μεμνημένοι τοῦ εἰπόντος, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς· καὶ μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι» καὶ τὰ λοιπά. Ἄν τε γὰρ ὦμεν δίκαιοι, εἰς προκοπὴν ἡμῖν γίνεται ὁ ἐξ αὐτῶν πειρασμός· ἂν τε ἁμαρτωλοί, εἰς συγχώρησιν ἁμαρτιῶν καὶ διόρθωσιν, καὶ εἰς γυμνασίαν καὶ διδασκαλίαν ὑπομονῆς εὐρίσκεται.

Ἐὰν δὲ συμβῇ, ἵνα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σαρκικῷ εὖ πάθωμεν, εἴτε ἐν ταῖς προσόδοις, εἴτε εἰς εἰρήνην τὴν παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατανοήσωμεν· ὅτι πρὸς ὠφέλειαν αὐτῷ ἐνήργησεν ἡ τῶν δικαίων εὐχή.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, οὐ δύναται ὁ μισόκαλος σαθρῶσαι ἡμῶν τὴν πίστιν· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ τὰ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἔσω ἡμῶν ἀνθρώπου ἀποβαίνει. Καὶ ἐὰν εἰρηνεύσῃ τις, εὐρίσκει τὴν ἀπόβασιν τῆς προρρήσεως τῶν ἀγίων ὅτι πρὸς ὠφέλειαν προεργέθη.

Ὁ Κύριος συνετίσσι σε καὶ φωτίσσι τὴν καρδίαν σου.

τηδ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν αἰτήσω τοὺς ἀγίους περὶ πάθους ψυχῆς ἢ σώματος, καὶ πιστεύω ὅτι παρακρῆμα θεραπεία ἐστίν, ἄρα οὕτω γίνεται, κἂν μὴ συμφέρει μοι ἡ παρακρῆμα θεραπεία;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Οὐ καλὸν ἐστὶ τέως τὸ ἐξ αὐθεντίας εὐξασθαι, ἰαθῆναι ἀπὸ τοῦ πάθους μὴ γινώσκοντα εἰ συμφέρει σοι· ἀλλὰ ἀφεῖναι τῷ εἰπόντι, «οἶδεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὃν χρειάν ἔχετε πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν». Οὕ-

34. Θεωροῦμε ὡς αὐταπόδεικτο «ἀξίωμα» ὅτι ἡ βίωσις τῆς εὐτυχίας εἶναι συναρτημένη μέ τι συνείδησις τῆς ἐπιτυχίας σέ ὁποιοδήποτε ἐπίπεδο-κῶρο πίστεως ἢ ἀπιστίας καί ἂν βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος. Ἡ Ζωή καί τό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, χωρίς νά ἀναιρεῖ τό ἀξίωμα αὐτό, ἀνατρέπει τή σημασία του, γιατί μέσα στό σταυρό Του «μεταβολίζεται» καί μετουσιώνεται κάθε «ἀποτυχία» σέ ἐπιτυχία. Τελικά ἀποτυχία του θεωρεῖ ὁ «ἐν Χριστῷ» ἀγωνιζόμενος τό νά κατεβεῖ «ἀπό τό Σταυρό»!...

Πάνω σ' αὐτή τή βάση κατανοεῖται καί ὁ λόγος τοῦ Ὁσίου.

ἄς ἐρμηνεύσουμε ἀμέσως τὰ λόγια τους, στηριγμένοι στή βάση ὅτι ἀναφέρονται στὸν ἔσω ἄνθρωπο. Θὰ διαπιστώσουμε τότε ὅτι, καί ἂν μᾶς βρεῖ μιά στενοχώρια ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ καί κάποια ζημιά στή σοδειά μας, αὐτὰ γίνονται γιὰ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς μας. Καί μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀποδεικνύεται ἀληθινὴ ἡ πρόβλεψη πού μᾶς ἔκανε ὁ ἅγιος Γέροντας ὅταν εἶπε «ἡ σοδειά σου θὰ εἶναι καλὴ». Διότι ἡ ἀποτυχία στὰ ὑλικά γέννησε στὴν ψυχὴ ὠφέλεια καί ἔτσι κατέληξε γιὰ μᾶς ἡ ἀποτυχία καλὴ ἐπιτυχία³⁴. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ συμβεῖ καί μέ τὸν ἐχθρό, πού θέλει τὸ κακό μας. Διότι ἡ ἔχθρα του γίνεται αἰτία καί ἀφορμὴ γιὰ τὴ δική μας ψυχικὴ ὠφέλεια, ἂν βέβαια τὰ σπκώσουμε ὅλα αὐτὰ μέ πνεῦμα εὐχαριστίας, ἔχοντας στό νοῦ μας Ἐκεῖνον πού λέει: «Νά εὐχαριστεῖτε γιὰ τὸ καθετί» (Α΄ Θεσ. 5, 18), νά προσεύχεσθε γιὰ τοὺς ἐχθρούς σας πού σᾶς ἐχθρεύονται καί σᾶς ἐκδικοῦνται. Καί «θὰ εἴσθε μακάριοι ὅταν σᾶς περιγελάσουν καί σᾶς διώκουν» (Ματθ. 5, 11) καί τὰ ὅμοια σχετικὰ. Ἐάν τυχόν δέ καί εἴμαστε δίκαιοι, ὁ πειρασμός πού προέρχεται ἀπ' αὐτὰ μᾶς βοηθαί νά προκόψουμε περισσότερο. Ἐάν πάλι εἴμαστε ἁμαρτωλοί, ἄς ἀποβαίνει πρὸς τὴ συγκώρπηση τῶν ἁμαρτιῶν μας, τὴ διόρθωσή μας, τὴν ἄσκηση καί τὴν ἐκμάθηση τῆς ὑπομονῆς.

Καί ἂν συμβεῖ νὰ εὐημερήσουμε καί ὡς πρὸς τὰ ὑλικά, δηλαδή ἡ σοδειὰ πάει καλὰ ἢ νὰ εἰρηνεύσουμε μέ τὸν ἐχθρό μας, πάλι ἄς τὸ ἐρμηνεύσουμε ὅτι ἔγινε γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου. Ὅτι δηλαδή γιὰ τὴν ψυχικὴ μας ὠφέλεια ἐνήργησε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ προσευχὴ τῶν δικαίων.

Ἐάν ἔτσι ἀντιμετωπίζουμε τὸ καθετί, δέν θὰ μπορεῖ ὁ μισόκαλος νὰ καταβάλει τὴν πίστη μας, διότι ὅπως καί νὰ ἔχουν τὰ πράγματα, εἴτε ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, καταλήγουν στὴν ψυχικὴ μας ὠφέλεια. Ὅταν λοιπόν εἰρηνεύσει ὁ ἄνθρωπος, θὰ διαπιστώσει ὅτι ὅποιαδήποτε πρόρρηση τῶν ἁγίων Πατέρων ἀποκαλύπτεται προφητικὰ γιὰ τὴν ὠφέλειά μας.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ σέ συνετίσει καί νὰ σοῦ φωτίσει τὴν καρδιά σου.

384

Ἑρώτησις

Ἐάν παρακαλέσω τοὺς ἁγίους Πατέρες γιὰ μιά ψυχικὴ ἢ σωματικὴ ἀρρώστια καί πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ μοῦ δοθεῖ ἀμέσως ἡ θεραπεία, ἄραγε, θὰ μοῦ δοθεῖ, ἔστω καί ἂν δέν μέ συμφέρει ψυχικὰ ἡ ἄμεση θεραπεία;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

έν εἶναι σωστό νὰ προσεύχεσαι μέ αὐθεντία ἀπὸ τώρα, γιὰ νὰ θεραπευθεῖς ἀπὸ μιά ἀρρώστια, χωρὶς νὰ ξέρεις ἂν σέ συμφέρει κάτι τέτοιο. Ἄλλὰ νὰ ἐμπιστεύεσαι τὸν ἑαυτὸ σου σέ Ἐκεῖνον πού εἶπε: «Γνωρίζει ὁ

τως οὖν εὖξαι τῷ Θεῷ λέγων· Δέσποτα, εἰς τὰς χεῖράς σου εἰμι, ἔλεπσόν με κατὰ τὸ θέλημά σου· καὶ εἰ συμφέρει μοι, διὰ τάκους θεράπευσόν με. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοὺς ἁγίους αἶτησον εὖξασθαι καὶ ἀδιστάκτως πιστεύσουν ὅτι τὸ ὠφελοῦν σε ποιεῖ. Καὶ εὐχαρίστησον αὐτῷ ἐν πᾶσι, μνημονεύων τοῦ «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε» καὶ ὠφελῇ ψυχῇ καὶ σώματι.

ΤΠΕ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Οἱ δὲ Πατέρες αἰτούμενοι εὖξασθαι ὑπὲρ τινος πειρασμοῦ, τί αἰτοῦσιν; Ἀπαλλαγὴν τοῦ πάθους ἢ τὸ συμφέρον αἰτοῦσι; Καὶ πῶς ὁ ἄββᾶς Σισώης καὶ ἄλλοι Πατέρες ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ ἀπαλλαγὴν τοῦ πάθους ᾔτησαν τὸν Θεόν; Πῶς δὲ νοήσομεν ὅτι «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι»; Καὶ πάλιν, εἰ οὐδεὶς πειράζεται παρ' ὃ δύναται, καὶ εἰ ὁ πειρασμὸς κατὰ τὸ συμφέρον γίνεται, καὶ εἰ ὠφελοῦσιν αἱ εὐχαὶ τῶν ἁγίων.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Α' δελφέ, ἐπειδὴ ἄργοι ἐσμεν ἐγὼ καὶ σύ, ἀφίεμεν τὰ πάθη ἡμῶν, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων ἐρωτῶμεν. Ὅμως περὶ ὧν ἠρώτησας, τοῦτο νομίζω. Οἱ Πατέρες οἱ τέλειοι εὐχονται, ἵνα τὸ συμφέρον ποιήσῃ ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν οὖν συμφέρῃ αὐτῷ, ἀφήσιν ἐπάνω αὐτοῦ τὸ πάθος δι' ὑπομονήν· ἐὰν δὲ συμφέρῃ ἀπαλλαγῆναι τοῦ πάθους, ποιεῖ ἀπαλλαγῆναι καὶ τοῦτο τῇ προγνώσει ἐπιγράφομεν τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄββᾶς οὖν Σισώης νῦξάτο περὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, πληροφορηθεὶς εὖξασθαι καὶ ὁ ἄλλος Γέρων, μᾶλλον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ πληροφορίαν νῦχοντο.

Τὸ δὲ ὀφείλειν ἔχειν ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἐστὶ τὰ συμβαίνοντα τῷ ἀνθρώπῳ φανερόν ἐστιν· ὅτι ὁ Ἀπόστολος λέγει, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε» τὸ δέ, «πάντα τῷ πιστεύοντι δυνατὰ», τὸ ἐπ' ἐλπίδι βαστάζει τὴν θλίψιν τῶν πα-

35. Φαινομενικὰ ἡ ἀπόκρισις αὕτη τοῦ Ἁγίου παρουσιάζεται ὡς προσβλητική. Εἶναι ὅμως ἀνάλογη πρὸς τὴν ἐρώτησιν. Ἡ ἐρώτησις δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι ὁ ἐρωτῶν θέλει νά υποβάλῃ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Πατέρων σέ «κημική» ἢ παρασιτολογικὴ ἐξέτασι. Μιά τέτοια διάθεση τὴν ἀποδοκιμάζει ὁ Ἅγιος ὡς ἄκαρπο σχολαστικισμό, πού θυμίζει τὸ δυτικὸ «περιπτωσιολογισμό» (Casualismus). Συγκατηγορεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ φιλάδελφα καὶ συμμετριάζει πρὸς αὐτόν, ὥστε νά μὴν πληγώσῃ μέ τὴν ἀπάντησή του. Ἀργὸς δέν εἶναι μόνο ὁποῖος δέν κάνει τίποτε, ἀλλὰ καὶ ὁποῖος δραστηριοποιεῖται ἄστοχα καὶ ἄκαρπα.

Ἡ ποικιλία τῆς συμπεριφορᾶς τῶν Ἁγίων ἔναντι τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν πειραζομένων, ὀφείλεται στὴ διάκριση τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ διαφορὰ τῶν καταστάσεων καὶ τῶν προσώπων. Δέν εἶναι ἡ εὐνοιοκρατική, κατὰ ἀπόλυτο προορισμό, συμπεριφορὰ τοῦ Θεοῦ πού διαφοροποιεῖ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ ἡ ἀνθρώπινη συμμετοχὴ «ἐνίοτε ὁ ἀνθρώπος διὰ

Πατέρας σας ὁ οὐράνιος τί ἀνάγκες ἔχετε, προτοῦ νά τοῦ τίς ἀναφέρετε ἑσεῖς» (Ματθ. 6, 8). Γι' αὐτό, νά προσεύχεσαι στό Θεό ὡς ἐξῆς: Δέσποτα, εἶμαι στά χέρια σου, ἐλέησέ με ὅπως ἐσύ θέλεις. Καί ἄν μέ συμφέρει, θεράπευσέ με ἄμεσα καί σύντομα. Τό ἴδιο ἀκριβῶς ζήτησε καί ἀπό τούς ἁγίους Πατέρες νά παρακαλέσουν τό Θεό καί πίστεψε, χωρίς ἀμφιβολίες, ὅτι θά κάνει ὁ Κύριος αὐτό πού εἶναι πρὸς ὄφελός σου. Νά Τόν εὐχαριστεῖς δέ γιά τό καθετί, ἔχοντας στό νοῦ σου τό «εὐχαριστεῖτε γιά ὅλα» (Α΄ Θεσ. 5, 18) καί θά ὠφεληθεῖς καί στήν ψυχὴ καί στό σῶμα.

385

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Καί οἱ Πατέρες, ὅταν τούς παρακαλοῦμε νά προσεύχονται γιά ἓνα πειρασμό μας, τί ζητοῦν; Ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τό πάθος ἢ τό συμφέρον τῆς ψυχῆς; Καί ἄν ζητοῦν τό συμφέρον, πῶς ὁ Ἀββάς Σισώης καί οἱ ἄλλοι Πατέρες ζήτησαν γιά τό μαθητὴ τους ἀπὸ τό Θεό νά τόν ἀπαλλάξει ἀπὸ τό πάθος του; Καί πῶς θά ἐννοήσουμε ἐκεῖνο πού λέει ὅτι «ὅλα εἶναι δυνατά σ' αὐτόν πού πιστεύει»; (Μάρκ. 9, 23). Ἐπίσης πές μου ἂν ὑπάρχει ἄνθρωπος πού πειράζεται πάνω ἀπὸ τίς δυνάμεις του, ἂν ὁ πειρασμός παραχωρεῖται γιά τό συμφέρον μας καί ἂν μᾶς ὠφελοῦν οἱ προσευχὲς τῶν ἁγίων Γερόντων.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α' δελφέ, ἐπειδὴ καί ἐγὼ καί ἐσύ δέν ἀσχολοῦμαστε μέ ὅσα πρέπει νά μᾶς ἀπασχολοῦν, ἀδιαφοροῦμε γιά τὰ πάθη μας καί ρωτᾶμε ἄλλα ἀντ' ἄλλων³⁵. Γι' αὐτό ὅμως πού ρωτᾷς, τοῦτο ἔχω νά σοῦ πῶ: Οἱ τέλειοι Πατέρες εὐχονται νά κάνει ὁ Θεός ἐκεῖνο πού συμφέρει στόν ἄνθρωπο. Ἄν δηλαδή τόν συμφέρει, τοῦ ἀφήνει τό πάθος, γιά νά ἀσκηθεῖ στήν ὑπομονή. Ἄν ὅμως τόν συμφέρει νά ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τό πάθος, τόν ἀπαλλάσσει. Καί αὐτό βέβαια γίνεται μέ βάση τὴν πρόγνωση τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀββάς Σισώης προσευχήθηκε γιά τό μαθητὴ του νά ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τό πάθος, διότι εἶχε πληροφορία νά τό κάνει. Καί ὁ ἄλλος Γέροντας καί ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι προσεύχονταν ἐπειδὴ εἶχαν πληροφορία.

Τό ὅτι φυσικά ὀφείλουμε νά πιστεύουμε πῶς ὅσα μᾶς συμβαίνουν εἶναι γιά τό συμφέρον μας, εἶναι φανερό, διότι ὁ Ἀπόστολος λέει: «Νά εὐχαριστεῖτε γιά ὅλα» (Α΄ Θεσ. 5, 18). Καί «ὅλα εἶναι δυνατά σ' αὐτόν πού πιστεύει». Δηλαδή ἐννοεῖ τό νά σηκώνει κανεὶς μέ ἐλπίδα τὴν καταπόνηση πού ὑφίσταται ἀπὸ

τὴν αὐτοῦ καυνότητα προδότης γίνεται». Μιά τέτοια προδοσία εἶναι καί ἡ φλυαρία. Γι' αὐτό τελειώνει τὴν Ἀπόκρισή του ὁ Ὁσιος μέ τὴν εὐχή: «Ὁ Θεὸς συγκωρήσει τὴ φλυαρία σου ἀδελφέ!».

θῶν, τὸ ὑπομένειν, τὸ μακροθυμεῖν, τὸ πάντα φέρειν γενναίως, ὥς ὁ Ἰώβ. Οὐ πειράζει δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ ὃ δύναται, ἀλλ', εἰ μὴ εἰσιν αἱ εὐχαὶ τῶν ἀγίων, ἐνίοτε ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν αὐτοῦ καυνότητα προδότης γίνεται.

Ὁ Θεὸς συγκωρήσοι τῇ φλυαρίᾳ σου, ἀδελφέ.

τις '

Τοῦ αὐτοῦ.

Ὅταν ἔχω παράθεσιν τῶν ἀγίων καὶ συμβαίνει μοι ληστρικὴν διαβαίνειν ὁδόν, εἴτε δι' ἰδίαν μου χρεῖαν, εἴτε δι' εὐσεβὲς πρᾶγμα, εἴτε πρὸς Πατέρας ἀγίους, εἰπέ μοι, κύριε Ἀββᾶ, πῶς ὀφείλω διαπεράσαι αὐτήν; Ἄρα ἀπερισκέπτως, θαρρῶν τῇ παραθέσει, ἢ ποίῳ τρόπῳ; Εἰ δὲ καὶ περιτύχῃ ἀπροσδοκίῳ τοῖς λησταῖς, πῶς ὀφείλω διακεῖσθαι ἐν τῷ λογισμῷ; Οὐ μόνον περὶ ἑμαυτοῦ καὶ τῶν σὺν ἐμοί, ἀλλὰ καὶ τῶν μετ' ἐμοῦ πραγμάτων· κἂν συμβῇ δέ με μὴ εἰπεῖν τῷ Ἀββᾶ περὶ τῶν ληστῶν, ἄρα ὀφείλω ἀνακάμψαι πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπεῖν;

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Εἰ ἂν φθάσωμεν λαβεῖν παράθεσιν παρὰ τινος τῶν ἀγίων, ὀφείλομεν θαρρεῖν ὅτι ἀκριβῶς τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ἔχομεν. Εἰ γὰρ εἰς τὰ τοῦ κόσμου, ἐὰν τις παραδώσῃ τὸν οἶκον αὐτοῦ τινι τῶν μεγάλων, οὐ μικρῶς φροντίζεται ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ παραδόντος αὐτὸν αὐτῷ, πόσῳ γε μᾶλλον παρὰ τῷ Θεῷ τελειοῦται ἡ τῶν ἀγίων παράθεσις τοῦ φυλάξαι τὸν παραδιδόμενον αὐτῷ ὑπ' αὐτῶν; Φησὶ γὰρ περὶ αὐτοῦ· «ὅτι θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται καὶ σώσει αὐτούς». Ἐν παντὶ οὖν τρόπῳ ὀφείλομεν ἔχειν τὴν τῶν ἀγίων παράθεσιν τελείαν, εἰς βοήθειαν καὶ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς. Ἐὰν δὲ λαβόντες τὴν παράθεσιν εὖρωμεν καὶ θλιψιν καὶ σκυλημὸν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἢ ἐν τῇ ὁδῷ κατὰ συγκώρησιν Θεοῦ περιπέσωμεν πειρασμῷ, μὴ ἐκκακήσωμεν μηδὲ κατὰσχωμεν τοὺς παραθεμένους ἡμᾶς ὥς ἀδυνάτους καὶ σκανδαλισθῶμεν εἰς αὐτούς· διότι

36. Ἡ εὐλογία καὶ ἡ προσευχή τοῦ Γέροντά μας, πού μᾶς δίνει ἐντολή νά πᾶμε κάπου, δέν ἔχουν τό νόημα τό νά μᾶς κάνουν ἀνέμελους καὶ ἀδιάκριτους. Ἀντίστροφα μᾶς ἐξασφαλίζουν πλαίσιο νηπτικῆς λειτουργίας τοῦ προσώπου μας, ὥστε παντοῦ καί πάντοτε νά ἐφαρμόζουμε διακριτικά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τό «οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου» εἶναι μιά βασική ἐντολή τοῦ Κυρίου μας. Γι' αὐτό καί ὁ Ὁσῖος διδάσκει: α) «Μὴ ὥς ἔκων παράθεσιν τῶν ἀγίων, μετὰ ραθυμίας ποιήσης σου τὴν ὁδόν»· καί β) διατυπώνει ἕνα γενικώτερο κανόνα πάνω στό ἴδιο θέμα: «οὐ δεῖ γάρ τινά ἐκόντα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ τὸν κατὰ Θεοῦ συγκώρησιν ἐρχόμενον, εὐχαρίστως ὑπομένειν».

τά ψυχικά καί σωματικά πάθη, νά κάνει ὑπομονή, νά μακροθυμεῖ, νά τά ὑποφέ-
ρει ὅλα μέ γενναιότητα, ὅπως ὁ Ἰώβ. Ἐπίσης ὁ Θεός δέν ἐπιτρέπει νά πειρα-
σθεῖ ὁ ἄνθρωπος παραπάνω ἀπό τίς δυνάμεις του, ἀλλά, ἂν δέν ὑφίστανται οἱ
προσευχές τῶν ἁγίων Πατέρων, καμμίᾳ φορά μπορεῖ νά γίνει καί προδότης ὁ
ἄνθρωπος, ἐξαιτίας τῆς καυνότητάς του.

Εἶθε ὁ Θεός νά σοῦ συγχωρήσει τή φλυαρία, ἀδελφέ.

386

Τοῦ ἴδιου:

Ἄν οἱ ἅγιοι Πατέρες μέ ἔβαλαν κάτω ἀπό τήν προστασία τοῦ Θεοῦ
καί εἶμαι ὑποχρεωμένος νά περάσω ἀπό τό δρόμο ὅπου συκνάζουν λη-
στές, εἴτε γιά νά τακτοποιήσω μιά ὑπόθεσή μου, εἴτε γιά νά κάνω μιά θεά-
ρεστη πράξη, εἴτε γιά νά πάω πρὸς κάποιους ἁγίους Πατέρες, πές μου, κύ-
ριε Ἀββᾶ, πῶς πρέπει νά τόν περάσω αὐτό τό δρόμο; Νά περάσω ἀπερί-
σκεπτα, βασισζόμενος στό ὅτι εἶμαι ἀφηγμένος στά χέρια τοῦ Θεοῦ³⁶ ἢ μέ
κάποιο ἄλλο τρόπο; Ἄν τυχόν δέ καί συναντήσω ἀπροσδόκητα ληστές, τί
λογισμούς πρέπει νά κάνω; Ὅχι μόνο γιά τόν ἑαυτό μου καί τή συνοδεία
μου, ἀλλά καί γιά τά πράγματα πού ἔχω μαζί μου. Ἄν τύχει δέ καί δέν ἔχω
συμβουλευτεῖ τόν Ἀββᾶ γιά τούς ληστές, τί πρέπει νά κάνω; Νά γυρίσω
πίσω καί νά τοῦ τό ἀναφέρω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν φθάσουμε στό σημεῖο κάποιος ἀπό τούς Πατέρες νά μᾶς βάλει κάτω
ἀπό τήν προστασία τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά ἔχουμε θάρρος, διότι εἶναι ἐξα-
σφαλισμένη γιά μᾶς ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ἄν στά κοσμικά πράγματα,
σέ περίπτωση πού κάποιος παραδώσει τό σπίτι του σέ ἓνα μεγάλο, τό σπίτι του
δέχεται πολλές περιποιήσεις χάριν τῆς τιμῆς τοῦ ἀφεντικοῦ πού τό παρέδωσε,
πόσο μᾶλλον ἀπό τό Θεό δέν θά εὐοδώνεται ἡ εὐλογία, ὥστε νά προστατευθεῖ
ὁ ἄνθρωπος πού ἐγκαταλείπεται σ' Αὐτόν, διά τῆς μεσιτείας τῶν ἁγίων Του;
Ξέρουμε δέ ὅτι λέει σχετικά μ' αὐτό τό θέμα ὅτι «θά κάνει τό θέλημα ὧσων Τόν
εὐλαβοῦνται, θά εἰσακούσει τή δέησή τους καί θά τοὺς δώσει τή σωτηρία»
(Ψαλμ. 144, 19). Μέ κάθε τρόπο λοιπόν ὀφείλουμε νά ἐπιδιώκουμε τήν ἐκ μέ-
ρους τῶν ἁγίων Πατέρων μας ὁλοκληρωτική ἀνάθεσή μας στό Θεό, γιά τή
βοήθεια καί τή σωτηρία τῆς ψυχῆς μας. Ἄν τώρα πάρουμε μιά τέτοια Χάρη,
ἀλλά στήν πράξη βρεθοῦμε σέ θλίψεις καί βάσανα, ἢ κατὰ παραχώρηση Θεοῦ,
πέσουμε σέ πειρασμό, ἐνῶ εἴμαστε στό δρόμο, νά μή χάσουμε τό θάρρος μας,
οὔτε νά θεωρήσουμε ἐκείνους πού μᾶς εὐλόγησαν ἀδύνατους καί νά ἀφήσου-
με τήν ψυχὴ μας νά σκανδαλιστεῖ μαζί τους, ἐπειδὴ μετὰ τήν εὐλογία πού μᾶς

μετὰ τὴν παράθεσιν ἐγένετο ἡμῖν ἀπώλεια πράγματος, ἥ καὶ πληγὴ σώματος. Ἀλλὰ μνησθῶμεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Ἀπόστολος δυνατὸς ὢν καὶ τέλειος καὶ ἅγιος, πᾶσι τούτοις περιέπεσε καὶ ἐκαυχᾶτο λέγων· «πόσους κινδύνους ὑπέμεινα καὶ ἐκ πάντων με ὁ Κύριος ἐρρύσατο», καὶ ὅτι «πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ρύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος»· καὶ ὅτι «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Καὶ πάλιν, «ἀνὴρ ἀπείραστος καὶ ἀδόκιμος καὶ ἄπειρος»· καὶ σχῶμεν ἐν τῷ νῷ ὅτι πᾶν πρᾶγμα ἀγαθὸν ἄνευ θλίψεως οὐ τελειοῦται· ἔχει γὰρ τὸν ἀντικείμενον φθόνον τοῦ διαβόλου. Ἐὰν δὲ συμβῇ ἡμῖν παρελθεῖν ἄνευ θλίψεως, μὴ ὑψηλοφρονήσωμεν, ὅτι ἄξιοι ὄντες ἐσώθημεν ἀπὸ θλίψεως· ἀλλ', εἰδὼς ὁ Θεὸς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ὅτι ἀδυνάτως ἔχομεν ὑπενεγκεῖν θλίψιν, διὰ τῆς παραθέσεως τῶν ἀγίων ἐσκέπασεν ἀπὸ θλίψεως. Καὶ γὰρ περὶ τῶν ὑπομεινάντων ἐν θλίψει ἢ ἐν πειρασμῷ, γέγραπται· «μακάριος, ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι, δοκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς».

Πρόσχες δέ, μὴ ὡς ἔχων παράθεσιν τῶν ἀγίων, μετὰ ραθυμίας ποιήσης σου τὴν ὁδόν· ἀλλ' ὀφείλεις, ἐὰν ἀκούσης τίποτε ἐν τῇ ὁδῷ ἢ περὶ ληστῶν ἢ περὶ τίνος πράγματος, ἀσφαλίσασθαι σεαυτὸν καὶ ποιῆσαι τὴν δύναμίν σου μὴ περιπεσεῖν ἐν τοῖς πράγμασι τούτοις· ἀλλὰ, δεόμενος τοῦ Θεοῦ καὶ μιμησκόμενος τῆς τῶν ἀγίων παραθέσεως, πρόσχες, ἢ τὸ μετὰ τῶν ἄλλων παρελθεῖν, ἢ ἐρωτᾶν ποίῳ τρόπῳ δύνασαι ἀσφαλῶς διελθεῖν, ἢ δι' αὐτῆς τῆς ὁδοῦ, ἢ δι' ἑτέρας.

Ἐὰν δὲ καὶ προφάσει δῆθεν εὐσεβοῦς πράγματος θέλῃς διαβῆναι ἢ πρὸς Πατέρα ἀγίους, καὶ οὕτως, ἐὰν ἀκούσης περὶ ληστῶν ἢ ἄλλων κινδύνων ἐν τῇ ὁδῷ, μὴ ὡς θαρρῶν ἐμβάλλῃς σεαυτὸν παρελθεῖν ἐκείνην τὴν ὁδὸν πρὸς αὐτούς, δίχα ἀσφαλείας, ἵνα κἂν οὕτω φύγῃς τὴν ὑψηλοφροσύνην καὶ τὸν κίνδυνον· οὐ δεῖ γάρ τινα ἐκόντα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ τὸν κατὰ Θεοῦ συγχώρησιν ἐρχόμενον, εὐχαρίστως ὑπομένειν. Εὐρίσκομεν γὰρ καὶ τινὰς τῶν ἀγίων θελήσαντας ἀπελθεῖν εἰς ἐπίσκεψιν ἐνδοτέρων ἄλλων ἀγίων καὶ ἀκούσαντες περὶ ληστῶν καὶ ἄλλων θλίψεων, ὑπερέθοντο ἀπελθεῖν· αὕτη γὰρ ταπεινώσις ἡμῖν εὐρίσκεται.

Ἐὰν δὲ οἶδας ἢ ἤκουσας περὶ τῆς ὁδοῦ, ὅτι θλίψιν ἔχει, σπούδασον ἐρωτῆσαι τὸν Ἀββᾶν λέγων, τί δοκιμάσεις ποιήσω; Καὶ ὁ λέγει σοι ποιήσον.

ἔδωσαν, χάσαμε ἓνα πράγμα ἢ τραυματιστήκαμε. Ἀλλά νά θυμόμαστε ὅτι καί ὁ ἴδιος ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ἐνῶ ἦταν καί δυνατός καί τέλειος καί ἅγιος, περιέπεσε σέ ὅλα αὐτά τά κακά, καί μάλιστα καυχιόταν καί ἔλεγε: «Πόσους κινδύνους πέρασα καί ἀπό ὅλους αὐτούς μέ γλύτωσε ὁ Κύριος!» (πρβλ. Β΄ Κορ. 11, 26 καί Β΄ Τιμ. 3, 11). Καί ὅτι «εἶναι πολλές οἱ θλίψεις τῶν δικαίων, ἀλλά ἀπ' ὅλες αὐτές θά τούς ἀπαλλάξει ὁ Κύριος» (Ψαλμ. 33, 20). Καί ὅτι «πρέπει μέσω πολλῶν θλίψεων νά μποῦμε στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν» (Πράξ. 14, 22). Καί ἀλλοῦ: «Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀπείραστος εἶναι ἀδοκίμαστος καί ἀνώριμος». Ὡς ἔχουμε λοιπόν στό νοῦ μας ὅτι κανένα πράγμα καλό δέν πραγματώνεται χωρίς θλίψη, διότι ὑφίσταται τόν ἀντικείμενο φθόνο τοῦ διαβόλου. Ὡς δέ καμμιά φορά συμβεῖ νά περάσουμε καταστάσεις, χωρίς θλίψη, νά μὴν ὑψηλοφρονήσουμε οὔτε νά ποῦμε ὅτι εἴμαστε ἄξιοι καί γι' αὐτό δέν περάσαμε θλίψη. Ἀλλά ὁ Θεός ἐπειδὴ γνώριζε τὴν ἀδυναμία μας, ὅτι δέν θά μπορούσαμε δηλαδή νά σηκώσουμε κάτι τέτοιο, μέ τὴν εὐλογία τῶν Πατέρων, μᾶς σκέπασε ἀπὸ μιά τέτοια κατάσταση. Διότι γιὰ ἐκείνους πού ὑπέμειναν θλίψεις καί πειρασμούς ἔχει γραφεῖ ὅτι «εἶναι μακάριος αὐτός πού ὑπομένει πειρασμό καί θλίψη, διότι μέ τὴ δοκιμασία καταξιώνεται καί παίρνει τὸ στεφάνι τῆς ζωῆς» (Ἰακ. 1, 12).

Πρόσεχε ὅμως μήπως, ἐπειδὴ ἔχεις τὴν ἐμπειρία ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες σέ ἔβαλαν κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ, βαδίσεις τὸ δρόμο πού εἶναι τόσο ἐπικίνδυνος, χωρίς προσοχή καί νήψη. Διότι εἶσαι ὑποχρεωμένος, ἂν ἀκούσεις κάτι σχετικά μέ ληστές ἢ γιὰ ἄλλες ἐπικίνδυνες καταστάσεις, νά ἀσφαλίσεις τὸν ἑαυτό σου καί νά κάνεις ὅ,τι μπορεῖς, γιὰ νά μὴν πέσεις σέ τέτοιες περιπέτειες. Ἀλλά προσευχόμενος στό Θεό καί ἔχοντας τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων Πατέρων, κοίταξε ἢ νά περάσεις μαζί μέ ἄλλους τὸν ἐπικίνδυνο αὐτό δρόμο ἢ νά φροντίσεις νά μάθεις μέ ποιό τρόπο θά μπορέσεις νά φτάσεις μέ ἀσφάλεια στόν προορισμό σου, εἴτε ἀπὸ αὐτό τὸ δρόμο εἴτε ἀπὸ κάποιον ἄλλο.

Ὡς μάλιστα θέλεις νά περάσεις αὐτό τὸ δρόμο, γιὰ νά κάνεις δῆθεν κάποιο καλό ἢ γιὰ νά συναντήσεις ἁγίους Πατέρες, καί σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἀκόμη, ἂν ἀκούσεις γιὰ ληστές ἢ γιὰ ἄλλους κινδύνους, νά μὴ θαρρετεῖς καί περάσεις χωρίς ἀσφάλεια, γιὰ νά μπορέσεις ἔτσι νά ἀποφύγεις καί τὴν ὑψηλοφροσύνη καί τὸν κίνδυνο. Διότι δέν πρέπει κανεὶς μέ τὴ θέλησή του νά βάζει τὸν ἑαυτό του σέ πειρασμό, ἀλλὰ νά φροντίζει νά ὑπομένει εὐχαρίστως ἐκεῖνον πού τοῦ παρακωρεῖ ὁ Θεός. Νά ξέρεις δέ ὅτι καί κάποιοι ἅγιοι πού ἤθελαν νά μεταβοῦν καί νά ἐπισκεφθοῦν ἄλλους ἁγίους, μέσα στὴ βαθιὰ ἔρημο, ὅταν ἄκουσαν ὅτι ὑπάρχουν ληστές καί ἄλλοι κίνδυνοι, ἀνέβαλαν τὴν ἐπίσκεψη. Καί γιὰ μᾶς, αὐτὴ ἡ συμπεριφορά εἶναι πραγματικὴ ταπείνωση.

Ὡς λοιπόν γνωρίζεις ἢ ἀκουσες ὅτι ὁ δρόμος εἶναι ἐπικίνδυνος καί περιπετειώδης, φρόντισε νά ἔχεις ρωτήσῃ τὸν Ἀββᾶ, λέγοντας: Τί εὐλογεῖς νά κάνω; Καί αὐτό πού θά σοῦ πεῖ, αὐτό κάνε. Ὡς τώρα ξεχαστεῖς καί δέν τὸν ρωτή-

Ἐὰν δὲ κατὰ λήθην μὴ εἴπῃς αὐτῷ καὶ εὐρεθῇς λαβὼν παράθεσιν καὶ μνησθῇς ἐν τῇ ὁδῷ, ὅτι παρηκολούθησε λήθη καὶ οὐκ εἶπας αὐτῷ, οὐ χρειά ἀναλῦσαι· ἀλλὰ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, λέγων. Δέσποτα, συγχώρησόν μοι καὶ τῇ ἐμῇ ραθυμίᾳ· καὶ διὰ τὴν παράθεσιν τοῦ ἁγίου σου καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς ἐσπλαγκνίας σου, ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου· καὶ σῶσόν με καὶ φύλαξον ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ πονηροῦ πράγματος. Δεδόξασται γάρ σου τὸ ὄνομα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τηζ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἄρα δύναται ἡ πίστις ἄλλου ὠφελῆσαι ἄλλον, μὴ συνεισενεγκόντα πίστιν, καθὼς τὸν παραλυτικὸν ἡ πίστις τῶν βαστασάντων;

Ἀπόκρισις

Εἰ μὴ πιστὸς ἦν καὶ ὁ παραλυτικός, οὐκ εἶα αὐτοὺς βαστάσαι καὶ καλᾶσαι αὐτόν· ὥστε ἡ πίστις τῶν ἀμφοτέρων ἔσωσεν αὐτόν. Ἐὰν οὖν μὴ συνεισενέγκῃ ὁ ἄνθρωπος πίστιν τῷ Θεῷ, οὐδὲν ὠφελείται. Λοιπὸν μὴ προφασίσῃ τοῦ μηδὲν ποιῆσαι, ρίπτων ἐπάνω ἄλλων τὸ φορτίον σου ὅλον. Καὶ γὰρ Ἱερεμίας πιστεύων ὅτι ἔλεετ ὁ Θεὸς τὸν λαόν, νύχκετο ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ οὐ συνεισπένεγκεν αὐτῷ πίστιν, οὐκ εἰσπηκούσθη. Καὶ ποῦ ἦν ἡ πίστις τοῦ Προφήτου; Οὐκ εἶχε κατὰ τοὺς βαστάζοντας τὸν παραλυτικόν; Ἡ πάντως ἡ αἰτία τοῦ λαοῦ ἦν; Οὕτως οὖν ἐπὶ τῶν ὁμοίων· οὐκ ἀργῶς γὰρ λέγει· «πολλὰ ἰσχύει δέσις δικαίου ἐνεργουμένη».

37. Θά ἦταν ὑπεραρκετὴ καὶ μόνο ἡ πρόθεσις τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ σώζεται ὁ ἄνθρωπος μέ τὴν παραθεώρησι τῆς προσωπικῆς καὶ ἐλευθέρης βούλησός του. Δέν εἶναι, κατὰ σπουδαιότερο λόγο, δυνατό καὶ ἐπιτρεπτό νὰ σκεφθοῦμε ὅτι ἡ πίστις κάποιου ἔχει, ἀνελεύθερα, καρπούς στή ζωὴ ἑνὸς ἄλλου. Γι' αὐτὸ καὶ διατηρεῖται στοῖ ἀκέραιοι ἡ προσωπικὴ εὐθύνη μας γιὰ τὴ σωτηρία μας, ἂν καὶ μᾶς προσφέρεται δωρεάν. Ὅσες καταθέσεις καὶ ἂν ἔχουν γίνεи στοῖ ὀνομά μου, θά πεθάνω μέσα στή φτώχεια καὶ τὴν ἀθλιότητα, ἂν δέν «κάνω ἀναλήψεις» τῶν ὅσων δικαιούμαι!... Εἶναι λοιπὸν εὐκρινέστατο ὅτι ὁ Θεὸς ἀπὸ Ἀγάπης σέβεται τὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία καὶ ὅχι ἀπὸ ἀδιαφορία. Ὅπως οἱ σώφρονες πλούσιοι γονεῖς δέν μαθαίνουν τὰ παιδιὰ τους νὰ ζοῦν μέ τὰ ἔτοιμα, ἀλλὰ νὰ καίρονται τὴ καρὰ τῆς δημιουργίας. Αὐτὸ ἐννοεῖ καὶ ὁ Ὅσιος ὅταν στοῖ τέλος τῆς Ἀπόκρισις (τηθ') τονίζει: «... ἀφῆκεν αὐτοῖς τὸ αὐτεξούσιον, ἵνα ὧσιν ἀναπολόγητοι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐλεγχόμενοι ὑπ' ἀλλήλων!...».

38. Ὁ Ἀββάς κατὰ κόρον ὑποστηρίζει τὴν ὀρθόδοξη θέσι ὅτι ἡ δέσις τοῦ δικαίου πού ἀπευθύνει στοῖ Θεὸ γιὰ κάρη μας ἰσχύει ὅταν συνεργοῦμε καὶ ἐμεῖς μέ κάποιον τρόπο, εἴτε προσευχόμενοι, εἴτε κοπιάζοντας σωματικῶς, εἴτε καλλιεργώντας τίς ἀρετές κατὰ Θεό. Τὴ θεώρησι

σεις καί βρεθεῖς νά ἔχεις ἀναλάβει τή διεκπεραίωση κάποιας ἐντολῆς καί τότε ξαφνικά θυμηθεῖς ὅτι δέν ἔχεις πάρει εὐλογία, δέν χρειάζεται νά γυρίσεις πίσω, ἀλλά παρακάλεσε τό Θεό λέγοντας: Δέσποτα, συγχώρεσέ μου τή ραθυμία καί μέ τίς πρεσβείες τοῦ Ἀββᾶ μου, ἀλλά καί μέ τήν ἀγαθότητα τῆς εὐσπλαχνίας Σου, ὁδήγησέ με κατά τό θέλημά Σου. Καί σῶσε με καί φύλαξέ με ἀπό κάθε κακό καί πονηρό πράγμα. Διότι εἶναι δοξασμένο τό Ὄνομά Σου στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

387

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄραγε, μπορεῖ ἡ πίστη κάποιου ἄλλου νά ὠφελήσει κάποιον πού δέν διαθέτει καί αὐτός τήν ἀνάλογη πίστη³⁷, ὅπως βοήθησε τόν παραλυτικό ἡ πίστη αὐτῶν πού τόν βάσταζαν;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν ἦταν πιστός ὁ παραλυτικός, δέν θά τοὺς ἄφηνε νά τόν σηκώσουν καί νά τόν κατεβάσουν ἀπό τή στέγη. Δηλαδή, σώθηκε ἐπειδή ὑπῆρχε καί ἀπό τίς δύο πλευρές πίστη. Ἄν λοιπόν δέν καταβάλλει πίστη πρὸς τό Θεό καί ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος πού πάσχει, δέν ὠφελεῖται καθόλου. Γι' αὐτό μὴ βρίσκεις προφάσεις καί χάριν αὐτῶν δέν κάνεις τίποτα, ρίχνοντας ἐπάνω στοὺς ἄλλους ὅλο σου τό φορτίο. Διότι καί ὁ Ἰερεμίας πίστευε ὅτι ὁ Θεός θά ἐλεήσει τό λαό του καί προσευχόταν γι' αὐτόν. Ἀλλά ἐπειδή ὁ λαός δέν συνέβαλε καί αὐτός στήν προσευχή μέ τήν πίστη του, δέν εἰσακούστηκε ὁ Προφήτης. Ποῦ πῆγε λοιπόν ἡ πίστη τοῦ Προφήτου; Δέν εἶχε πίστη ὅμοια μ' αὐτοὺς πού βάσταζαν τόν παραλυτικό; Ὅπωςδήποτε λοιπόν ὁ λαός ἦταν ἡ αἰτία πού δέν εἰσακούστηκε. Ἔτσι ἀκριβῶς γίνεται σέ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις, διότι δέν εἶναι χωρὶς νόημα αὐτό πού λέει ὁ Ἀπόστολος ὅτι «ἔχει μεγάλη δύναμη ἡ δέσση τοῦ δικαίου, ὅταν συνεργοῦμε καί ἐμεῖς μέ τήν πίστη μας ἔμπρακτα»³⁸ (Ἰακ. 5, 16).

αὐτὴ τοῦ Ἀββᾶ τὴν ἐπικροτοῦν καί ἄλλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γιατί δέν εἶναι δυνατόν ὁ ἄνθρωπος νά παραμένει ἀπομονωμένος, ἀποκομμένος ἀπὸ τὴ θεία Χάρη καί Παρουσία καί νά λαμβάνει τὴ σωτηρία του, τὴν ἐν Θεῷ ὁλοκληρία του δηλαδή, ὡς διὰ μαγείας.

Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται ἀπὸ τὴ θέλησή του καί τὴ συνεργασία του μέ τό Θεό. Σώζεται μόνο μέ τόν «Θεανθρώπινον συνεργισμόν», κατὰ τόν ἱερό Δαμασκηνό καί μέ τὴ «συζωή» Θεοῦ καί ἀνθρώπου, σύμφωνα μέ τόν ἱερό Καβάσιλα.

την

Ἑρώτησις

Αἰτῶ σε, Πάτερ, εἰπέ μοι εἰς τί συνήργησεν ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ ἑκατοντάρχου, ὅτι ἐθεραπεύθησαν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος παραλυτικός, περὶ ὑγείας μόνον αἰτήσας σώματος, ἔλαβε πρῶτον ἄφροσιν ἁμαρτιῶν ἐν τίνι οὖν ἐνταῦθα ἡ συνεργία; Καὶ ὁ Κύριος δὲ λέγει τοῖς Ἀποστόλοις· «ὁ ἂν λύσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένος ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὃ ἂν ἀφῇτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφεῶνται»· οὐκ εἶπεν, ἐὰν συνεργήσωσι. Λοιπὸν σαφήνισόν μοι ταῦτα παρακαλῶ.

Ἀπόκρισις

Αἱ δελφέ, θλιψίς ἐστι τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ πράγματα πῶς ἐστιν. Ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ ἑκατοντάρχου παρεφρόνουν, ἡ μὲν ὑπὸ τῆς μανίας, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀσθενείας, καὶ οὐκ ἠδύναντο πιστεῖ συνεργῆσαι τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν δεομένοις. Ὁ δὲ παραλυτικός, τὴν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος πίστιν συνεισενεγκών, ἠξιώθη τοῦ μείζονος, τῇ τοῦ Δεσπότης φιλανθρωπῆα.

Ἐπὶ γὰρ τοῦ Σωτῆρος, ἵνα πιστεύσωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἦλθε, σημεῖα ἐκτὸς συνεργίας ἐξ ἀρχῆς ἐγίνετο καὶ ἐθεραπεύοντο ἄνθρωποι δωρεάν, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι «οὗτος τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν».

Ἀνεύθυνοι οὖν γινόμενοι τῶν ἁμαρτιῶν οἱ ἄνθρωποι, τῇ αὐτοῦ χάριτι ἐθεραπεύοντο, μὴ ἀπαιτούμενοι συνεργίαν, εἰ μὴ εἰς τὸ φυλάξαι μετὰ ταῦτα, καθὼς φησιν, «ἶδε ὑγιῆς γέγονας»· μὴκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ τι χεῖρον πάθῃς. Καὶ περὶ αὐτοῦ πάλιν ὁ Ἰωάννης φησὶν· «ἶδε ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Μάθε τί λέγει, «ὅλου τοῦ κόσμου»· οἱ δὲ μὴ δεξάμε-

39. Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα καὶ χαρακτηριστικὴ ἡ θέσις αὐτῇ τοῦ Ὁσίου. Καὶ μάλιστα μᾶς ἐντυπωσιάζει γιὰτὶ διατιπώνεται ἀπὸ ἐγκλειστο ἀσκητῆ πού πέρασε τὸ μέγιστο μέρος τῆς ζωῆς του σπὶν ἡσυχία. Θεωρεῖ λοιπὸν τὴν παραφροσύνη μεγάλῳ ἐμπόδιῳ γιὰ τὴν ἐλεύθερη ἐκφραση τῆς προσωπικῆς πίστεως!... Μᾶς παραθέτει δὲ δυὸ κορυφαῖες αἰτίες παραφροσύνης α) τὴν μανία καὶ β) τὸν πανικό πού δημιουργεῖ μιά βαριά καὶ θανάσιμη ἀρρώστια.

Πρόκειται γιὰ μιά ψυχοδυναμικὴ ἀντίληψη καὶ ἐρμηνεία τοῦ ψυχοπνευματικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου. Σ' αὐτές τῖς περιπτώσεις εἶναι πού ἡ θεία Χάρη καλεῖται «νά θεραπεύσει τὰ ἀσθενή καὶ νά ἀναπληρώσει τὰ ἐλλείποντα», μέ τὴν προϋπόθεσις ὅτι ὁ Θεός δέν δεσμεύεται ἀπὸ τὴν παραφροσύνη τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νά μὴ μπορεῖ νά γνωρίζει τόν «ἐσώτερο ἄνθρωπο», καὶ

388

Ἑρώτηση

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, πές μου πῶς συνήργησε ἡ θυγατέρα τῆς Χαναναίας καί ὁ δοῦλος τοῦ ἑκατόνταρχου στή θεραπεία πού τοὺς ἔγινε; Ἀλλά καί ὁ ἄλλος, ὁ παραλυτικός, παρακάλεσε μόνο γιά τὴν ὑγεία τοῦ σώματος καί ἔλαβε πρὶν ἀπ' αὐτὴν τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν. Ποὺ βλέπεις σ' αὐτές τίς περιστάσεις νά ὑπάρχει συνέργεια; Καί ὁ Κύριος λέει στοὺς Ἀποστόλους: «Ὅσα λύσετε στὴ γῆ, θά εἶναι λυμένα καί στὸν οὐρανό. Καί σ' ὅποιον συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, θά τοῦ εἶναι συγχωρημένες» (Ματθ. 18, 18 καί Ἰωάν. 20, 23). Δέν συμπλήρωσε «ἂν συνεργήσουν καί αὐτοί», τότε θά τοὺς συγχωρηθοῦν! Λοιπὸν, διασαφήνισέ μου τα αὐτά, σέ παρακαλῶ.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α' δελφέ, εἶναι θλίψη καί πραγματική ταλαιπωρία τό νά μή γνωρίζει κανεὶς πῶς ἔχουν τὰ πράγματα. Ἡ θυγατέρα τῆς Χαναanaίας καί ὁ δοῦλος τοῦ ἑκατόνταρχου εἶχαν παραφρονήσει. Ἡ θυγατέρα ἀπὸ τὴ μανία καί ὁ δοῦλος ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνη ἀσθένεια καί δέν εἶχαν τὴ δυνατότητα νά συνεργήσουν καί αὐτοὶ μέ ὅσους προσεύχονταν γι' αὐτοὺς μέ τὴν προσωπική τους πίστη³⁹. Καί ὁ παραλυτικός καταβάλλοντας καί αὐτὸς τὴν πίστη του, σχετικά μέ τὴ σωματική του ὑγεία, ἀξιώθηκε νά λάβει τό «μεῖζον» μέ τὴ φιλανθρωπία τοῦ Δεσπότη.

Τὴν ἐποχὴ τοῦ Σωτήρα βέβαια, γιά νά πιστέψουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἤλθε, γίνονταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θαύματα, χωρὶς νά ζητεῖται ἡ συνέργεια τῶν ἀσθενῶν καί οἱ ἄνθρωποι θεραπεύονταν δωρεάν, «γιά νά ἐκπληρωθεῖ ὁ προφητικός λόγος πού λέει ὅτι Αὐτός εἶναι Ἐκεῖνος πού πῆρε τίς ἀδυναμίες μας καί βάσταξε τίς ἀρρώστιες μας» (Ματθ. 8, 17).

Ἀπαλλάσσονταν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τίς ἁμαρτίες τους καί μέ τὴ Χάρη τοῦ Κυρίου θεραπεύονταν, χωρὶς νά ἀπαιτεῖται ἀπ' αὐτοὺς κάποια συνέργεια, παρὰ μόνο νά φυλάξουν τίς ἐντολές μετὰ ἀπὸ τὴν θεραπεία, καθὼς τό λέει: «Δές, ἔγινες ὑγιής, μὴν ἁμαρτάνεις πλέον, γιά νά μή σοῦ συμβεῖ κατὶ χειρότερο» (Ἰωάν. 5, 14). Γιά τό ἴδιο θέμα πάλι ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης: «Νά, ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πού θά σπκώσει ἐπάνω Του τὴν ἁμαρτία ὅλου τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. 1, 29). Πρόσεξε τί λέει: Ὁλοῦ τοῦ κόσμου! Αὐτοὶ λοιπὸν πού δέν Τὸν δέχτηκαν καί δέν Τὸν πίστεψαν, δέν ἔλαβαν καμμιά θεραπεία καί βρίσκει σ'

φυσικά, καί τὴν «ἐσώτερη» πραγματικὴ βούλησή του. Σέ μιά τέτοια βάση δέν δεσμεύεται ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἐλευθερώνεται ἡ νεκρανασταίνεται.

νοι αὐτὸν οὐκ ἔτυχον θεραπείας καὶ πληροῦται περὶ αὐτῶν, «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω».

Καὶ ὅτι ἔδωκε τοῖς Ἀποστόλοις ἐξουσίαν θεραπεύειν καὶ ἀφιέναι ἁμαρτίας τῶν συνεργούντων τῇ δεήσει αὐτῶν, αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος, ὁ λαβὼν τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν, πεισάτω σε λέγων· «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη». Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἐνεργουμένη, ἐπὶ δὲ τοῦ Σωτῆρος οὐκ οὕτως· ἀλλ' ὅσοι ἐδέξαντο αὐτὸν ἐσώζοντο καὶ ἐθεραπεύοντο· οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι, ἀλλ' ὠθήσαντες αὐτόν, ἀπώλοντο.

Στερεωθῶμεν οὖν τῇ πίστει καὶ σωθησόμεθα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τηθ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Παρακαλῶ σε, δέσποτα, μαθεῖν τίς ἦν ἡ αἰτία τοῦ μαθητοῦ τοῦ ἁγίου Ἑλισσαίου, ὅτι οὐκ ἀνέστη ὁ νεκρός, καὶ διατί προειδῶς ὁ Προφήτης ἀπέστειλεν αὐτόν, ἢ ἀποστείλας οὐ προδιωρθώσατο αὐτόν;

Ἀπόκρισις

Μὴ ἐξουθενῶν τὸν μαθητὴν ὁ Ἑλισσαῖος ἔπεμψεν; Οὐχί· ἀλλὰ διδάσκων ὡς καλὸν ἐστὶ τὸ μὴ ἐξουθενεῖν τινα, φέρων αὐτὸν εἰς μετάνοιαν τοῦ πιστεῦσαι καὶ ἐγεῖραι. Καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ ταυτότητι καὶ διὰ τὴν ἀπιστίαν οὐκ ἤγειρε. Καὶ ᾔδει ὁ Προφήτης ὅτι οὐ μὴ ἐγεῖρη, ἀλλ', ἵνα ἄρη πᾶσαν ἀπολογίαν ἀπ' αὐτοῦ, νουθετουμένου καὶ μὴ συνιέντος, ἔπεμψε· καθὼς καὶ ὁ Κύριος ᾔδει προδοτήν τὸν Ἰούδαν, καὶ οὐκ ἐξουδένωσεν αὐτόν, ἕως οὗ ἀπώλετο τελείως· ὅτι αὐτεξούσιοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἵνα δειχθῇ ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεὸς οὐδὲ οἱ ἅγιοι, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι εἰσιν αἴτιοι τῶν ἰδίων κακῶν, ἀφῆκεν αὐτοῖς τὸ αὐτεξούσιον, ἵνα ᾧσιν ἀναπολόγητοι ἐν ἡμέρα κρίσεως ἐλεγχόμενοι ὑπ' ἀλλήλων.

αυτούς νόημα τό κωρίο πού λέει: «Ἄν ὁ ἄπιστος θέλει νά ἀποχωρεῖ καί νά ξεχωρίζει τόν ἑαυτό του ἀπό τούς πιστούς, ἄς ἀποχωρίζεται» (Α΄ Κορ. 7, 15).

Ἀλλά ὅτι ἔδωσε τήν ἐξουσία στούς Ἀποστόλους νά θεραπεύουν καί νά συγχωροῦν ἁμαρτίες μέ τήν προσευχή καί τή δέσπῃ τους, ἄς σέ πείσει ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μιά τέτοια ἐξουσία καί μᾶς λέει: «Ἐχει μεγάλη δύναμη ἡ προσευχή τοῦ δικαίου, ὅταν ἀναπέμπεται στόν Κύριο καί ἔχει καί τή συνέργεια τῶν πιστῶν. Γιά τό Σωτήρα ὅμως δέν ἔχουν ἔτσι τά πράγματα, ἀλλά ὅσοι Τόν δέχτηκαν καί Τόν πίστεψαν ὡς Σωτήρα τους, σώζονταν καί θεραπεύονταν. Καί ὅσοι δέν Τόν δέχτηκαν, ἀλλά Τόν ἀπομάκρυναν ὁδηγήθηκαν στήν ἀπώλεια.

Ἄς στερεωθοῦμε λοιπόν στήν πίστη καί θά ἐπιτύχουμε τή σωτηρία μας στό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

389

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Σέ παρακαλῶ, δέσποτα, νά μάθω ποιά ἦταν ἡ αἰτία πού ὁ μαθητής τοῦ ἁγίου Ἐλισσαίου δέν ἀνέστησε τό νεκρό. Καί γιατί, ἐνῶ τό προγνώριζε ὁ Προφήτης, τόν ἔστειλε ἢ γιατί δέν φρόντισε ὥστε νά τόν διορθώσει προ- τοῦ νά τόν στείλει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μήπως ὁ Ἐλισσαῖος ἔστειλε τό μαθητή του νά ἀναστήσει τό νεκρό γιά νά τόν ἐξουθενώσει; Ὁχι, ἀλλά ἤθελε νά τόν διδάξει μέ τή στάση του ὅτι εἶναι καλό νά μὴν ἐξουθενώσουμε τόν ἄλλο καί ἔτσι νά τόν φέρει σέ μετάνοια, ὥστε νά δυναμωθεῖ ἡ πίστη του καί νά ἀναστήσει τό νεκρό. Ἀλλά ἐκεῖνος παρέμεινε στά δικά του καί λόγω τῆς ἀπιστίας του δέν μπόρεσε νά τόν ἀναστήσει. Καί γνώριζε ὁ Προφήτης ὅτι δέν θά τόν ἀναστήσει, ἀλλά γιά νά τοῦ ἀφαιρέσει κάθε δυνατότητα ἀπολογίας, ἀφοῦ νουθετήθηκε καί δέν ἐννόησε τό βάθος τῶν πραγμάτων, τόν ἔστειλε. Ἐπραξε ὅπως καί ὁ Κύριος, ὁ Ὅποιος, ἐνῶ γνῶριζε ὅτι ὁ Ἰούδας θά γινόταν προδότης, δέν τόν ἐξουθένωσε οὔτε τόν ταπείνωσε μέχρι τήν τελευταία του ἀναπνοή, ἀλλά τόν νουθετοῦσε· δέν τόν ἀπέρριψε, μέχρι πού ἀπολέσθηκε ἐντελῶς, διότι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τό αὐτεξούσιο. Καί ἄφησε ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο αὐτό τό αὐτεξούσιο γιά νά φανεῖ ὅτι δέν εἶναι αἷτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός, οὔτε οἱ Ἅγιοι, ἀλλά οἱ ἄνθρωποι εἶναι αἷτιοι γιά τά κακά πού τούς συμβαίνουν. Καί τούς ἄφησε τό αὐτεξούσιο γιά νά εἶναι ἀναπολόγητοι τήν ἡμέρα τῆς Κρίσεως, κατά τήν ὁποία ἡ ζωὴ τοῦ ἐνός θά ἐλέγξει τή ζωὴ τοῦ ἄλλου.

τζ'

Ἑρώτησις

Τινὲς οἰκοῦντες ἐν μοναστηρίῳ καὶ πολλῶν λυτρωθέντες πειρασμῶν ταῖς εὐκαῖς τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀκούσαντες περὶ ἐφόδου τῶν ληστῶν, ἔμελλον ἀναχωρεῖν ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἠρώτησαν περὶ τοῦτου τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Τὴν πείραν τοῦ Δεσπότου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ ἡμῶν ἔχομεν, ὡς ἀπὸ πασῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν ἐρρύσατο ἡμᾶς. Καὶ νῦν μὴ διστάζωμεν ὅτι ρύεται καὶ σκεπάζει ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ὅλην οὖν τὴν μέριναν ἡμῶν καὶ ἐλπίδα ἐπιρρίψωμεν ἐπ' αὐτόν· καὶ ὅπου ἂν διάγντε εὐκαῖς ἁγίων, μὴ φροντίσπετε περὶ τίνος κακοῦ. Στήκετε οὖν τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ ἐδραῖοι, μελωδοῦντες μετὰ τοῦ προφήτου Δαβίδ, «Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος» καὶ τὰ λοιπά. Καὶ τό, «Κύριος φυλάξοι σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ, φυλάξοι τὴν ψυχὴν σου ὁ Κύριος. Κύριος φυλάξοι τὴν εἰσοδόν σου καὶ ἔξοδόν σου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος».

Βλέπετε μὴ μάθωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι, ἔχοντες τὸν Θεόν, τοὺς ἀνθρώπους φοβεῖσθε· «ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ». Εἶπατε τῇ ἀπίστω ψυχῇ ἵνα λάβῃ θάρσος· «Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ».

Πάντες ἀσπάζομεθα ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ λέγοντες· «ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε».

τζα'

Ἑρώτησις

Ἀδελφός τις ἀκούσας περὶ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης, ἐδήλωσε τῷ αὐτῷ Γέροντι. Δέομαί σου, ὀφείλεις τις ἔχων τὴν πεποίθησιν ταύτην οἰκεῖν καὶ ἐν ληστρικῇ τόπῳ ἀφόβως;

40. Μέσα στήν παιδαγωγικὴ του τέχνη, ὁ δάσκαλος παιδαγωγεῖ, χρησιμοποιώντας κάθε μέθοδο πού θά μπορούσε νά παρακινήσει τὸ μαθητὴ του στήν πρόοδο καὶ στήν ἀρετή. Τό ἐρέθισμα τοῦ φιλότιμου, πού δέν ἔχει πάντοτε σχέση μόνο μέ τὴν φιλο-ματαιο-δοξία καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, δέν εἶναι ἁμαρτωλὴ προσπάθεια καὶ πολλές φορές φέρνει καλὰ ἀποτελέσματα. Στήν προκειμένη ὁμως περίπτωση ὁ Ὅσιος δέν τοὺς προτρέπει νά στηρίξουν τὴν ἀντοχή καὶ τὸ θάρρος τους στήν ἀνθρωπαρέσκεια, ἀλλὰ νά κατανοήσουν ὅτι πρὶν νά λεηλατήσουν οἱ ληστές τὸ μοναστήρι τους, κυριέψαν οἱ δαίμονες τὴν ψυχὴ τους. Ὁ φόβος δέν εἶναι «καρπὸς τοῦ Πνεύματος» καὶ μαρτυρεῖ λαθεμένη βίωση, λαθεμένη σχέση μέ τὸν Σωτήρα. Ἀναμφισβήτητα, ἂν δέν σχετίζε-

390

Ἑρώτηση

Οἱ ἀδελφοί ενός Μοναστηριοῦ, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀπαλλαγῇ στό παρελθόν ἀπό πολλούς πειρασμούς μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων Πατέρων, ὅταν ἄκουσαν ὅτι πρόκειται οἱ ληστές νά κάνουν ἐφοδο στό Μοναστήρι, προγραμμάτιζαν νά ἀναχωρήσουν ἀπό ἐκεῖ καί ἔστειλαν νά ρωτήσουν, σχετικά μέ τήν ἀναχώρησή τους αὐτή, τό μεγάλο Γέροντα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἴχουμε πείρα τῆς ἀγάπης τοῦ φιλόανθρωπου Δεσπότου καί Θεοῦ μας, ὁ Ὅποιος μᾶς ἔχει σώσει ἀπό τόσες θλίψεις καί πειρασμούς. Ἄς μὴν ἀμφιβάλλουμε λοιπόν καί τώρα ὅτι θά μᾶς γλυτώσει καί θά μᾶς σκεπάσει ἀπό κάθε κακό. Γι' αὐτό ὅλη τή μέριμνα καί τήν ἐλπίδα μας ἄς τήν ἀφήσουμε σ' Αὐτόν ὥστε, ὅπου καί ἂν βρισκόσαστε μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων Πατέρων, νά ἀμεριμνήσετε γιά ὁποιοδήποτε κακό. Νά παραμένετε δέ ἐδραῖοι στήν πίστη τοῦ Χριστοῦ, ψάλλοντας μελωδικά μαζί μέ τόν προφήτη Δαβίδ: «Ὁ Κύριος μοῦ εἶναι ὁ βοηθός καί δέν θά φοβηθῶ τί θά μοῦ κάνει ὁποιοσδήποτε ἄνθρωπος» κ.τ.λ. (Ψαλμ. 117, 6). Καί τό: «Ὁ Κύριος θά σέ φυλάξει ἀπό κάθε κακό, θά φυλάξει τήν ψυχή σου ὁ Κύριος. Ὁ Κύριος θά προστατεύει τήν εἰσοδό σου καί τήν ἐξοδό σου ἀπό τόν οἶκο σου, ὅχι μόνο στόν παρόντα, ἀλλά καί στό μέλλοντα αἰῶνα» (Ψαλμ. 120, 7-8).

Προσέχετε μήπως δώσετε τήν ἐντύπωση στούς ἀνθρώπους ὅτι, ἐνῶ ἔχετε προστάτη τό Θεό, φοβᾶσθε τούς ἀνθρώπους⁴⁰. «Διότι καί ἂν ἀκόμη πορευθῶ ὅπουδήποτε κάτω ἀπό τή βαριά ἀπειλή τοῦ θανάτου, δέν θά φοβηθῶ ὅτι θά πάθω κάποιο κακό, ἀφοῦ Ἐσύ εἶσαι μαζί μου» (Ψαλμ. 22, 4). Πέστε στήν ἄπιστη ψυχή σας, γιά νά λάβει θάρρος: «Ὁ Κύριος τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων εἶναι μαζί μας. Ὁ Θεός τοῦ Ἰακώβ εἶναι βοηθός καί προστάτης μας» (Ψαλμ. 45, 12).

Ὅλοι ἐμεῖς σᾶς ἀσπαζόμαστε ἐν Κυρίῳ ὑπενθυμίζοντας σέ σᾶς τό λόγο Του : «Ἐγώ εἶμαι, μή φοβᾶσθε» (Ματθ. 14, 27).

391

Ἑρώτηση

Κάποιος ἀδελφός, πού ἄκουσε τήν ἀπόκριση αὐτή, ἔγραψε στόν ἴδιο Γέροντα: Σέ παρακαλῶ, πές μου, πρέπει ἓνας ἀδελφός πού διαθέτει μιά τέτοια πίστη νά κατοικεῖ σ' ἓνα ληστρικό τόπο, ἄφοβα;

ταί μέ κάποιες φοβικές ψυκοπάθειες, μαρτυρεῖ ἀτροφία ἢ δυστροφία πνευματική. Αὐτό, νομίζω,

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Πάντοτε ὀφείλομεν θαρρεῖν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὐκ ἔα ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδίδαξεν ἡμᾶς λέγων αὐτός, «εὐχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν»· οὐ κρὴ ἐπιρρίπτειν ἑαυτοὺς (εὐρίσκεται γὰρ παράβασις ἐντολῆς Θεοῦ· ἡμᾶς γὰρ αὐτοὺς παραδιδόαμεν εἰς θάνατον), ἀλλ' ὀφείλομεν παραφυλάττεσθαι.

Ἐὰν δὲ ἐν εἰρηνικῷ τόπῳ οἰκῶμεν καὶ ἀκούσωμεν περὶ ἐφόδου ληστῶν, οὐκ ὀφείλομεν ταραχθῆναι, ἔχοντες τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ. Βλέπει γὰρ ὁ Θεὸς ὅτι ἡμεῖς οὐκ εἰσπνέγαμεν ἑαυτοὺς εἰς πειρασμόν, οὐδὲ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ παρέβημεν, ἀλλὰ μᾶλλον ταύτην φυλάττοντες, βοῶμεν νυκτὸς καὶ ἡμέρας· «μὴ <εἰσενέγκης> ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Ἐὰν οὖν εὐχομένων ἡμῶν ταῦτα, ἔλθῃ ἡμῖν πειρασμός ἢ ἔφοδος ληστῶν, μὴ ἐκλυθῶμεν, πρὸς δοκιμὴν γὰρ ἡμῶν γίνεται καὶ κατὰ συγκώρησιν Θεοῦ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν. Καὶ εἰ κατὰ συγκώρησιν εἶπ, ἔχομεν τὸν στήριγμόν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν». Καὶ γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀκοῆς φύγωμεν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, δύναται ὁ διάβολος μὴ ἐᾶσαι ἡμᾶς ἐν τόπῳ καθίσαι.

Ὅταν δὲ ἀσφαλῶς εἰδῶμεν περὶ τοῦ τόπου, ὅτι ὑποψίαν ἔχει κινδύνου, ὀφείλομεν προασφαλίσασθαι· ὅτε δὲ ὁ μὲν τόπος εἰρηνικός, ἐξαίφνης δὲ ἔλθῃ πειρασμός, ὁ Θεὸς βλέπει ὅτι οὐκ ἐξ ἡμῶν ἡ αἰτία, σκεπάζει ἡμᾶς κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα. Ἔστι γὰρ πειρασμός ἐξ ἡμῶν καὶ ἔστι κατὰ συγκώρησιν Θεοῦ. Ὁ ἐξ ἡμῶν πρὸς βλάβην ἐστὶ ψυχῆς· καὶ περὶ αὐτοῦ ἔκραζεν Ἰάκωβος ὁ Ἀπόστολος λέγων, «μηδεὶς πειραζόμενος εἴπῃ, ὅτι ἐκ Θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν» καὶ τὰ λοιπά. Ὁ δὲ κατὰ συγκώρησιν Θεοῦ πρὸς ὠφέλειάν ἐστι ψυχῆς· πρὸς δοκιμὴν γὰρ γίνεται τοῦ ἀνθρώπου καὶ «ἡ δοκιμὴ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει», κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὁ δὲ μὴ κατασχυνόμενος, σεσωσμένος ἐστίν, ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

κάνει τὸν Ἅγιο νὰ ἐπαναλάβει στὴν ἐπόμενη Ἀπόκρισή του (τ'α') τὴν ἐξῆς θέση· «... Ἐὰν ἀπὸ ἀκοῆς φύγωμεν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, δύναται ὁ διάβολος μὴ ἐᾶσαι ἡμᾶς ἐν τόπῳ καθίσαι». Τὸ «σταθερό τοῦ τόπου» εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀτομικὰ καὶ ὁμαδικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μοναχικῆς ζωῆς.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι πάντοτε νά ἐλπίζουμε στόν Ἰησοῦ ὅτι δέν θά μᾶς ἀφήσει νά πειρασθοῦμε περισσότερο ἀπ' ὅσο μπορούμε νά σπκώσουμε. Ἀλλά ἐπειδή ὁ ἴδιος ὁ Κύριος πάλι μᾶς δίδαξε «νά προσευκόμαστε, γιά νά μήν πέσουμε σέ πειρασμό» (Ματθ. 26, 41), δέν πρέπει νά βάζουμε τόν ἑαυτό μας σέ πειρασμό –διότι εἶναι παράβαση ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καί τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας τόν παραδίδουμε στό θάνατο– γι' αὐτό ὀφείλουμε νά λαμβάνουμε κάθε προστατευτικό μέτρο.

Ἄν λοιπόν κατοικοῦμε σέ τόπο εἰρηνικό καί ἀκούσουμε ὅτι θά γίνει ἔφοδος ληστῶν, δέν πρέπει νά ταραχθοῦμε, ἀφοῦ εἴμαστε κάτω ἀπό τή σκέπη τοῦ Θεοῦ. Διότι βλέπει ὁ Θεός ὅτι δέν βάλαμε ἐμεῖς τόν ἑαυτό μας σέ πειρασμό, οὔτε παραβήκαμε τήν ἐντολή Του, ἀλλά μᾶλλον, γιά νά τηρήσουμε τήν ἐντολή, ἐκλιπαροῦμε μέρα καί νύκτα: «Μήν ἐπιτρέψεις νά μπούμε σέ πειρασμό, ἀλλά γλύτωσέ μας ἀπό τόν πονηρό» (Ματθ. 6, 13). Ἄν λοιπόν, ἐνῶ ἐμεῖς προσευκόμαστε καί ζητᾶμε αὐτά στήν προσευχή μας, ἔλθει πειρασμός ἢ ἔφοδος ληστῶν, νά μήν παραλύσουμε ἀπό τό φόβο, διότι γίνεται γιά νά δοκιμαστοῦμε καί τό παρακωρεῖ ὁ Θεός γιά τό συμφέρον μας. Καί ἄν γίνεται κατά παρακώρηση, ἔχουμε τόν παρακλητικό λόγο τοῦ Ἀποστόλου πού λέει: «Ὁ Θεός εἶναι ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης μας καί δέν θά ἐπιτρέψει νά πειρασθοῦμε πάνω ἀπό τίς δυνάμεις μας, ἀλλά θά δώσει μαζί μέ τόν πειρασμό καί τήν ἔκβαση, γιά νά μπορέσουμε νά τόν σπκώσουμε» (Α΄ Κορ. 10, 13). Καί τοῦτο διότι ἄν, μόνο πού ἀκοῦμε κάτι ἀπειλητικό, φεύγουμε ἀπό τόπο σέ τόπο, ὁ διάβολος δέν θά μᾶς ἀφήσει νά σταθοῦμε πουθενά.

Ἄν τώρα γνωρίζουμε μέ βεβαιότητα ὅτι ὁ τόπος δέν εἶναι καί τόσο ἀσφαλής, ὀφείλουμε νά πάρουμε τίς προφυλάξεις μας. Ἀλλά ἄν ὁ τόπος εἶναι εἰρηνικός καί ξαφνικά ἔλθει πειρασμός, ὁ Θεός βλέπει ὅτι δέν προέρχεται ἀπό μᾶς ἡ αἰτία τοῦ κινδύνου καί μᾶς σκεπάει, σύμφωνα μέ τό θέλημά Του. Διότι ὑπάρχει πειρασμός πού προέρχεται ἀπό μᾶς καί ὑπάρχει πειρασμός πού γίνεται κατά παρακώρηση Θεοῦ. Αὐτός πού προέρχεται ἀπό μᾶς εἶναι ἐπικίνδυνος γιά τήν ψυχή μας. Καί γι' αὐτόν ἀκριβῶς φώναζε ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος καί ἔλεγε: «Κανένας νά μή λέει, ὅταν πειράζεται, ἀπό τό Θεό πειράζομαι, διότι ὁ Θεός δέν πειράζεται ἀπό τό κακό καί ὁ ἴδιος δέν πειράζει κανέναν» κ.τ.λ. (Ἰακ. 1, 13). Ὁ πειρασμός ὅμως πού γίνεται κατά παρακώρηση Θεοῦ συντελεῖ στήν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, διότι παρακωρεῖται γιά νά δοκιμαστεῖ ὁ ἄνθρωπος «καί ἡ δοκιμασία τόν ὀδηγεῖ στήν ἐλπίδα καί ἡ ἐλπίδα δέν ντροπιάζει» (Ρωμ. 5, 4-5) ὅπως εἶναι γραμμένο. Καί αὐτός πού δέν ἔχει νά ντραπεῖ γιά κάτι, θεωρεῖται σωσμένος, ἐν Χριστῷ, πού εἶναι ὁ Κύριός μας, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

τ'β'

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

Ἐπεὶ οὖν εἶρηται «δοκίμασόν με Κύριε καὶ πείρασόν με»· καὶ πάλιν «καίρετε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσπε ποικίλοις»· ἀλλακοῦ δὲ «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν Κύριε»· καὶ πάλιν «εὕξασθε ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν»· ὅτι ὡς ἐναντία ἐστί, παρακαλῶ μαθεῖν τὸ διάφορον τῶν πειρασμῶν.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Τὸ εἰπεῖν «δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με», ἀγωνιζομένου ἀνθρώπου ἐστί, καὶ αἰτοῦντος δοκιμασθῆναι διὰ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ κατὰ συγκώρησιν Θεοῦ ἐπαγομένου, εἴ γε φυλάττοι τὴν ὑπομονὴν ἐν τῇ θλίψει τοῦ πειρασμοῦ· ἡ γὰρ ὑπομονή, ὡς εἶρηται, εἰς δοκιμὴν καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ φέρει τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐντεῦθεν ἐστὶν ἀκριβῶς ἡ χαρὰ καὶ ἡ προκοπή· οὐ συνεργεῖ γὰρ τὸ θέλημα τοῦ ἀγωνιζομένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνταγωνίζεται, καὶ εἰς κόπον ἐμβάλλει ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος, ὥστε μὴ ἥττηθῇαι τῷ πειρασμῷ.

Τὸ δὲ εἰπεῖν, «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», τοῦτο σημαίνει, μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας πειρασθῆναι· ἐκ τοῦ ἐμπεσεῖν γὰρ εἰς τοιοῦτον πειρασμόν γεννᾶται ὁ θάνατος. Καὶ περὶ τούτου ὁ Σωτὴρ λέγει· «εὕξασθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν». Διὰ τοῦτο ὁ δίκαιος τὰς δύο εὐχὰς εὔχεται, αἰτῶν μὲν τὸ πειρασθῆναι κατὰ συγκώρησιν Θεοῦ, εἰς δοκιμὴν σωτηρίας, αἰτῶν δὲ πάλιν μὴ πειρασθῆναι ἐξ ἰδίου θελήματος καὶ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας εἰς ἀπώλειαν ψυχῆς.

τ'γ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Πῶς δύναμαι κτήσασθαι τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν τῇ σκληρᾷ μου καρδίᾳ ἀσάλευτον; Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ ποιεῖν με πρᾶγμα, πρὶν αὐτὸ τελειώ-

41. «Διὰ πέντε αἰτίας φασὶ παραχωρεῖσθαι ἡμᾶς ὑπὸ Θεοῦ πολεμεῖσθαι ὑπὸ δαιμόνων. Καὶ πρώτῃν μὲν εἶναί φασιν, ἵνα πολεμούμενοι καὶ ἀντιπολεμοῦντες, εἰς διάκρισιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας ἔλθωμεν. Δευτέραν δέ, ἵνα πολέμῳ καὶ πόνῳ τὴν ἀρετὴν κτῶμενοι, βεβαίαν αὐτὴν καὶ ἀμετάπτωτον ἔξωμεν. Τρίτην δέ, ἵνα προκόπτοντες εἰς τὴν ἀρετὴν, μὴ ὑψηλοφρονῶμεν, ἀλλὰ μάθωμεν ταπεινοφρονεῖν. Τετάρτην δέ, ἵνα πειραθέντες τῆς κακίας, τέλειον μῖσος αὐτὴν μισήσω-

392

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἐπειδή ἔχει λεχθεῖ τό «δοκίμασέ με, Κύριε καί πείραξέ με»⁴¹ (Ψαλμ. 25, 2) καί πάλι «νά χαίρεσθε ὅταν πέσετε σέ διάφορους πειρασμούς καί δοκιμασίες» (Ἰακ. 1, 2) καί ἄλλου «μήν ἐπιτρέψεις νά μποῦμε σέ πειρασμό, Κύριε» (Ματθ. 6, 13) καί πάλι «νά προσεύχεσθε νά μήν πέσετε σέ πειρασμό» (Ματθ. 26, 41) καί φαίνονται τό ἕνα ἀντίθετο τοῦ ἄλλου, παρακαλῶ νά μοῦ δώσετε νά καταλάβω μέ ποιά ἔννοια καί σημασία διαφέρουν οἱ πειρασμοί μεταξύ τους.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό νά πεῖ κανεῖς «δοκίμασέ με Κύριε καί βάλε με κάτω ἀπό πειρασμό», αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό ἀγωνιζόμενου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐπιζητεῖ νά δοκιμαστεῖ μέ τόν πειρασμό πού τοῦ ἔρχεται, κατά παραχώρηση Θεοῦ, ἐφόσον βέβαια κάνει ὑπομονή κατά τή διάρκεια πού τόν καταπονεῖ ὁ πειρασμός. Διότι, ὅπως εἶπαμε, ἡ ὑπομονή ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στό νά δοκιμασθεῖ καί φέρνει σ' αὐτόν τά ἀγαθά πού προαναφέραμε. Καί ἀκριβῶς ἐδῶ ἔγκειται ἡ χαρά καί ἡ προκοπή. Διότι σ' αὐτή τήν περίπτωση δέν συνεργεῖ τό θέλημα τοῦ ἀγωνιζόμενου στό νά ἔλθει ὁ πειρασμός, ἀλλά μάλλον ἀγωνίζεται ἐναντίον του καί βάζει τόν ἑαυτό του σέ κόπο ὁ ἄνθρωπος, ὥστε νά μήν ἡττηθεῖ ἀπό τόν πειρασμό.

Ἐνῶ τό νά πεῖ «μήν ἐπιτρέψεις νά μποῦμε σέ πειρασμό» σημαίνει, μήν ἐπιτρέψεις νά πειρασθοῦμε ἐμεῖς ἀπό δικό μας θέλημα καί δική μας ἐπιθυμία. Διότι ἀπό μιά τέτοια στάση ἀπέναντι στόν πειρασμό γεννιέται ὁ θάνατος. Καί ἐπάνω ἀκριβῶς σ' αὐτό τό σημεῖο λέει ὁ Σωτήρας: «Νά προσεύχεσθε νά μήν πέσετε σέ πειρασμό». Γι' αὐτό λοιπόν ὁ δίκαιος κάνει αὐτές τίς δύο προσευχές, ζητώντας ἀπό τή μιά νά πειρασθεῖ, κατά παραχώρηση Θεοῦ, ὥστε νά δοκιμαστεῖ καί νά σωθεῖ καί ἀπό τήν ἄλλη, νά μήν πειρασθεῖ ἀπό δικό του θέλημα καί δική του ἐπιθυμία, γιά νά μήν ὁδηγηθεῖ ἔτσι στήν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς.

393

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Πῶς μπορῶ νά ἀποκτήσω ἀσάλευτο τό φόβο τοῦ Θεοῦ μέσα στή σκληρή μου καρδιά; Ἐπίσης ὅταν ἀσχολοῦμαι μέ κάποια διακονία, πρὶν ἂ-

σω, μεταφέρω τὸν νοῦν ἐξ αὐτοῦ εἰς ἄλλο, προφάσει δὴθεν φόβου Θεοῦ, ἄρα καλὸν ἐστὶ τοῦτο ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Εἴ τις θέλει ἔχειν πάντοτε φόβον Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀσάλευτον, ἀπὸ τούτου τοῦ ὑποδείγματος δύναται κατανοῆσαι. Ὅταν θέλῃ τις ποτὲ ἀποδημῆσαι, φορεῖ τὰ ὑποδήματα· φησὶ γὰρ ἡ Γραφή, «οἱ τὰ ὑποδήματα σημεῖον ἐστὶ ἐτοιμασίας»· καὶ γέγραπται «ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην». Ἐὰν οὖν κατανοήσῃ ἑαυτὸν τις, ὅτι μέλλει ἔργον ποιήσῃν, ἀπὸ τῆς σαρκικῆς ἐτοιμασίας ὀφείλει νοῆσαι τὴν πνευματικὴν καὶ λαβεῖν τὰ πνευματικὰ ὑποδήματα, τοῦτ' ἐστὶ τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ μνησθῆναι, ὅτι πάντα κατὰ φόβον τοῦ Θεοῦ ὀφείλει διαπράξασθαι, καὶ ἐτοιμάσαι τὴν καρδίαν ἐπικαλέσασθαι τὸν Θεόν, τοῦ ἐπικορηγῆσαι αὐτῷ τὸν αὐτοῦ φόβον. Προτιθεμένου γὰρ αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν ἐκάστῳ πράγματι, ἐγγίνεται αὐτῷ ἀσάλευτος ἐν τῇ καρδίᾳ.

Προσέκειν δὲ δεῖ μὴ μεταφέρειν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ προκειμένου πράγματος εἰς ἄλλο, προφασιζόμενον εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ ὀρθῶς ἐστὶν ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ ρεμβασμὸς καὶ πλάνη τοῦ ἐκθροῦ. Ἀλλὰ καθ' ἕκαστον κεφάλαιον δεῖ σπουδὴν ποιῆσθαι, ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸν αὐτὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· χρὴ δὲ καὶ κολλᾶσθαι ἀγίοις Πατράσι, καὶ ἀπὸ τῶν θεωρημάτων αὐτῶν καὶ τῆς λαλιᾶς καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν, καὶ τοῦ καλοῦ αὐτῶν βίου ἐμπιπλώμεθα τῆς κατὰ Θεὸν κατανύξεως· τὰ πρόβατα γὰρ Ἰακώβ προσέχοντα ταῖς ἐν τοῖς ὕδασι ράβδοις, ἐκίσσων καὶ ἔτικτον κατὰ τὰς ράβδους. Καὶ ἐὰν ἐντυ-

τῆς τοῦ βοηθήσαντος δυνάμεως» (Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Κεφάλαια περὶ ἀγάπης, Migne P.G. 90, στ'. 1005).

42. Τὰ θέματα τούτης τῆς Ἑρωταπόκρισης εἶναι: α) Πῶς ἐδραιώνεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου καὶ β) ἡ σταθερότητα στοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ συμβιβάζεται μέ, ἢ ἀναγκαστικά ἀπαιτεῖ καὶ τὴν σταθερότητα ἀπασχολήσεως; Ἡ διδασκαλία τοῦ Ὁσίου ὠθεῖ τὸν ἀγωνιστὴν στὰ ἐξῆς:

α) Μὲ ἐπιμελημένη προαίρεση νά φροντίζει νά ζεῖ σέ κάθε περίσταση τό φόβο τοῦ Θεοῦ. «Προτιθεμένου γὰρ αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν ἐκάστῳ πράγματι, ἐγγίνεται αὐτῷ ἀσάλευτος ἐν τῇ καρδίᾳ».

β) Ἡ διαρκὴς ἀπόσπαση καὶ περιπλάνησι τοῦ νοῦ ἀπὸ τό ἔργο-διακόνημα, ὅχι μόνο δέν συμβάλλει, ἀλλὰ καὶ ὑπονομεύει τὴ σταθερότητα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τότε πού νομίζουμε ὅτι ἀσκητικά τὴν ἐπιδιώκουμε. Τοῦτο εἶναι εὐκόλο νά κατανοηθεῖ, ἂν δεχτοῦμε τὴ διδασκαλία τοῦ Ὁσίου, ὅτι ἡ ἀπόσπαση καὶ περιπλάνησι τοῦ νοῦ εἶναι σατανοκίνητος ρεμβασμὸς καὶ «πλάνη τοῦ ἐκθροῦ».

γ) Περισσότερο ὅμως ἀπὸ τὰ δύο αὐτά, ὁ Ὁσιος ὑποδεικνύει αὐτό πού θεωρεῖ καὶ ἀποτελεσματικότερο, τό «*χρὴ δὲ καὶ κολλᾶσθαι ἀγίοις Πατράσι...*». «*Ὡν ἀναθεωροῦντες τὴν ἐκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μμεῖσθε τὴν πίστιν*» (Ἑβρ. 13, 7). Πρὸς ἐνίσχυση αὐτῆς τῆς θέσεώς του ὁ

κόμη τήν ὀλοκληρώσω, μεταφέρω τό νοῦ μου σέ ἄλλη διακονία ἔχοντας ὡς συνειδητή δικαιολογία ὅτι στοχεύω νά διατηρήσω τό φόβο τοῦ Θεοῦ. Ἄραγε, αὐτό εἶναι καλό ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οἱ ποιοι θέλει νά ἔχει πάντοτε ἀσάλευτο τό φόβο τοῦ Θεοῦ στήν καρδιά του, ἀπό τό παρακάτω παράδειγμα μπορεῖ νά καταλάβει τί πρέπει νά κάνει. Ὅταν κάποιος θέλει νά ἀποδημήσει ἀπό ἕνα μέρος σέ ἄλλο, φοράει πρῶτα-πρῶτα τά ὑποδήματά του. Διότι λέει ἡ Γραφή ὅτι «τά ὑποδήματα εἶναι τό σύμβολο τῆς ἐτοιμασίας» (βλ. Ἐφ. 6, 15 καί Ἰεζ. 24, 17). Καί ἔχει γραφεῖ: «Προετοιμάστηκα καί δέν ταραχθῆκα» (Ψαλμ. 118, 60). Ἄν λοιπόν ἐξετάσει κάποιος τόν ἑαυτό του καί δεῖ ὅτι ἔχει τή διάθεση νά ἐπιτελέσει κάποια ἐργασία, ἀπό τό παράδειγμα τῆς σωματικῆς προετοιμασίας πού ἀνέφερα, ἔχει τή δυνατότητα νά ἐννοήσει καί τήν πνευματική. Δηλαδή νά πάρει τά πνευματικά ὑποδήματα, πού εἶναι ἡ κατά φόβο Θεοῦ ἐτοιμασία καί νά βάλει στό νοῦ του ὅτι ὀφείλει νά ἐκτελέσει τό καθετί σύμφωνα μέ τό φόβο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά καί νά ἐτοιμάσει τήν καρδιά του ὥστε νά ἐπικαλεσθεῖ τό Θεό, γιά νά τοῦ παράσχει τό φόβο Του. Διότι ὅταν ἔχει μπροστά στά μάτια του γιά κάθε πράγμα τό φόβο τοῦ Θεοῦ, σιγά-σιγά αὐτός ὁ φόβος ἐδραιώνεται στήν καρδιά του.

Πρέπει δέ νά προσέχει νά μή μεταφέρεται ὁ νοῦς του ἀπό αὐτή τήν ἐργασία σέ ἄλλα ζητήματα, μέ πρόφαση τό φόβο τοῦ Θεοῦ. Διότι δέν εἶναι αὐτός ὁ ὀρθός δρόμος, ἀλλά εἶναι ρεμβασμός καί πλάνη τοῦ ἐχθροῦ. Σέ κάθε πνευματική του ἐπίδοση λοιπόν ὀφείλει νά φροντίζει νά διατηρεῖ μέσα του τόν ἴδιο φόβο Θεοῦ. Εἶναι ἀκόμη ἀπαραίτητο νά συναναστρεφόμαστε μέ ἁγίους Πατέρες⁴² καί ἀπό τή θεωρία τοῦ βίου τους, τήν ὁμιλία τους καί τό στεναγμό τῆς καρδιάς τους, ἀλλά καί ἀπό τή θεάρεστη ζωή τους νά γεμίζουμε ἀπό τήν κατάλυξη πού χαρίζεται ἀπό τό Θεό. Διότι καί τά πρόβατα τοῦ Ἰακώβ, μέ τό νά πατατροῦν τίς ράβδους τῶν φυτῶν, πού ἦταν μέσα στά νερά κυοφοροῦσαν καί γεννοῦσαν κατ' ἀναλογία μέ τίς ράβδους τῶν φυτῶν πού ἐβλεπαν (Γεν. 30, 37-40). Ἄν λοιπόν ἐντυπώσουμε μέσα μας αὐτά τά παραδείγματα, ἔτσι ὥστε

⁴² Ὅσιος ἀνατρέχει στήν Παλαιά Διαθήκη, στό βιβλίον τῆς Γενέσεως (κεφ. 30, 37-42). Ἐκεῖ βλέπουμε μιᾶ «προτύπωση» τῆς ἁγίας ἐπήρειας πού δεχόμαστε ἀπό τήν ἀναστροφή μας μέ τούς ἁγίους Πατέρες. Ὁ Ἰακώβ ἤθελε νά βελτιώσει καί νά ξεχωρίσει τά πρόβατά του ἀπό τά πρόβατα τοῦ Λάβαν. Γιά νά τό πετύχει, ἔβαζε εἰδικά ξεφλουδισμένες ράβδους δέντρου μέσα στίς «ποτίστρες» τῶν ζώων, κατά τήν περίοδο τῆς γονιμοποίησής τους καί τῆς κυοφορίας τους. Τά ραβδιά αὐτά-καίτοι ἄψυχα- ἔφεραν τό προσδοκώμενο ἀποτέλεσμα, ἐπηρέασαν τή βιολογική κατάστασι τῶν προβάτων. Στή σκέψι τοῦ Ὁσίου καί στό ἐπίπεδο τῆς πίστεως του, αὐτό τό γεγονός εἶναι μιᾶ σίγουρη μαρτυρία ὅτι καί ὅποιοι πνευματικοί ἀγωνιστές ἀναστρέφονται τούς ἁγίους Πατέρες, ὅλοι μας, «οὐ βραδυνοῦμεν βαδίζοντες ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτῶν».

πώσωμεν ἑαυτοῖς τὰ αὐτῶν ὑποδείγματα, ὥστε τῷ αὐτῷ τρόπῳ κεκρῆσθαι τοῖς πράγμασιν, οὐ βραδυνοῦμεν βαδίζειν ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτῶν.

τ'δ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ πολλάκις ἐπέρχεται μοι μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐ-
θὺς μνημονεύων τῆς κρίσεως κατανύσσομαι, πῶς ὀφείλω δέξασθαι
ταύτην τὴν μνήμην;

Ἀπόκρισις

Ὅταν ὥραν ἔρχεται σοι μνήμη, ἥτοι κατάνυξις περὶ ὧν ἡμαρτες ἐν γνώ-
σει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, πρόσχες μή ποτέ σοι τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ δι-
αβόλου ἢ εἰς πλείονα κατάκρισιν. Κἂν λέγῃς, πῶς γινώσκω τὴν ἀληθι-
νὴν καὶ τὴν ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας, ἄκουσον. Ὅταν ἔρχηται σοι ἡ τοιαύτη
μνήμη καὶ σπουδάξης ἔργοις δεῖξαι τὴν διόρθωσιν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινή,
δι' ἧς συγκωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι. Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι μνησθεὶς κατενύγης, καὶ εἰς
τὰς αὐτὰς ἢ καὶ κείρονας ἁμαρτίας ἐμπίπτεις, γνωστὸν ἔστω σοι, ὅτι αὕτη ἐ-
στὶν ἡ τοῦ ἀντικειμένου μνήμη· πρὸς τὸ κατακρίναι δὲ τὴν ψυχὴν, τὴν τοιαύ-
την ὑποβάλλουσι μνήμην.

Ἰδοὺ οὖν ἔχεις φανεράς τὰς δύο ὁδοὺς· εἰ θέλεις οὖν φοβηθῆναι τὴν
κατάκρισιν, φεῦγε τὰ ἔργα αὐτῆς.

τ'ε'

Ἑρώτησις

Πότε δὲ καιρὸν ἔχει τὸ λαμβάνειν κατὰ νοῦν τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ
καὶ τοῦ φόβου αὐτοῦ εἰς τὸ ἐξ αὐτῶν κατανυγῆναι εἰς διόρθωσιν ἁμαρτη-
μάτων;

Ἀπόκρισις

Τὸ πῦρ θερμότεραν ἔχει τὴν φύσιν, καὶ ὁ θέλων χρήσασθαι τῷ πυρί, οὐ
πάντοτε ἄπτει, ἀλλὰ θέλει ἔχειν αὐτὸ κεκρυμμένον, ἵνα, ὅταν θελήσῃ,
ἄψῃ καὶ θερμάνῃ. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα χρὴ ποιεῖν. Εἰσέρχονται γὰρ ὑπο-
βολαὶ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ σπεῖρει ἀκαίρως μετασχηματίζων εἰς φόβον Θεοῦ,

νά αντιδρουῖμε μέ τόν ἴδιο τρόπο στίς διάφορες περιπτώσεις, δέν θά ἀργήσουμε νά προχωρήσουμε μαζί μέ τούς Πατέρες στό δρόμο τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

394

Ἑρώτηση

Πολλές φορές μοῦ ἔρχεται «μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ» καί ἀμέσως βάζω στό νοῦ μου τήν Κρίση καί κατανύσσομαι. Πῶς πρέπει νά δέχομαι αὐτή τή μνήμη;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οποια ὥρα σοῦ ἔρχεται ἡ «μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ», δηλαδή κατάνυξη γιά ὅσα ἁμαρτίες ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, ἐρεύνησε τόν ἑαυτό σου, μή τυχόν εἶναι τῆς ἐνέργειας τοῦ διαβόλου γιά μεγαλύτερή σου κατάκριση. Καί ἄν μέ ρωτᾷς «πῶς νά τό καταλάβω, ἄν εἶναι ἀληθινή κατάνυξη ἢ ἄν προέρχεται ἀπό διαβολική ἐνέργεια», ἄκουσε: Ὅταν σοῦ ἔλθει ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ καί δεῖς τόν ἑαυτό σου νά φροντίζει νά διορθωθεῖ στήν πράξη, αὐτή ἡ κατάνυξη εἶναι ἀληθινή καί σοῦ συγχωροῦνται μέσω αὐτῆς οἱ ἁμαρτίες. Ἄν ὁμως δεῖς ὅτι, ἔχοντας μνήμη Θεοῦ, ἔρχεσαι σέ κατάνυξη, ἀλλά πέφτεις στίς ἴδιες ἢ καί σέ χειρότερες ἁμαρτίες, νά ξέρεις ὅτι αὐτή ἡ «μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ» προέρχεται ἀπό τόν ἀντικείμενο διάβολο. Καί ὑποβάλλουν οἱ δαίμονες στόν ἄνθρωπο αὐτή τή «μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ» καί τήν κατάνυξη γιά νά γίνει περισσότερο ἀξιοκατάκριτος.

Νά λοιπόν πού ἔχεις μπροστά σου ξεκάθαρες τίς δύο ὁδούς. Ἄν θέλεις νά ἀποφύγεις τήν αἰώνια καταδίκη σου, ἀπόφευγε τά ἔργα πού ὀδηγοῦν σ' αὐτήν.

395

Ἑρώτηση

Πότε λοιπόν εἶναι ὁ πιό κατάλληλος καιρός γιά νά ἔχω μνήμη Θεοῦ καί νά βάζω στήν καρδιά μου τό φόβο Του, ὥστε μ' αὐτόν τόν τρόπο νά κατανύσσομαι καί νά μὴν ἐπαναλαμβάνονται οἱ ἁμαρτίες μου;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Η φωτιά ἔχει πάντοτε πολύ θερμή φύση καί αὐτός πού θέλει κάθε τόσο νά τή χρησιμοποιοῖ δέν τήν ἀνάβει συνεχῶς, ἀλλά τήν κρατάει μισόσβηστη καί ἀνενέργητη καί ὅταν θελήσει καί τή χρειαστεῖ, τή φλογίζει ζωηρά καί θερμαίνει ὅ,τι ἐπιθυμεῖ. Τό ἴδιο πρέπει νά κάνουμε καί ἐδῶ. Διότι ἔρχονται

θέλων ἢ ἐμβαλεῖν τινα εἰς λύπην, ἢ ταράξει αὐτοῦ τὸν νοῦν, μὴ σχολάζοντα διακρίναι τὰ κατὰ τὸν λογισμόν, διὰ τὴν προκειμένην πρόφασιν τῆς παρούσης αὐτοῦ ἐργασίας· τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ τέχνη καὶ τῶν συλούντων τὰς οἰκίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν γὰρ μὴ εὕρωσιν αὐτοὺς ἀσχολουμένους, οὐ δύνανται περιγενέσθαι αὐτῶν.

Ἄει δὲ μνημόνευε τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος, «καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι» καὶ λέγε σεαυτῷ, ποιήσω τέως κατὰ φόβον Θεοῦ τὸ προκείμενον, καὶ τότε σχολάζω σοι ποιῆσαι σου τὸ λογάριον, οὐκ ἐν τῇ ἐμῇ σοφίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ δυνάμει τοῦ τὰς καρδίας καὶ νεφροῦς ἐξετάζοντος Θεοῦ ἡμῶν. Ἔστω δέ σοι καιρὸς ἐπιτήδειος οὗτος· ὁ τῆς πρωινῆς καὶ ἑσπερινῆς ὥρας εἰς διάκρισιν λογισμῶν, οὕτως· πῶς παρῆλθεν ἡ νύξ ἢ ἡ ἡμέρα· κἂν ἴδῃς τίποτε σφάλμα, σπούδαςον διορθώσασθαι, τοῦ Χριστοῦ βοηθοῦντος.

τς'

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ πολλὰκις τῶν πλειόνων μου ἁμαρτημάτων τὴν μνήμην ἀπόλλυσιν ἢ λήθην ἐπερχομένη μοι, ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτῶν τελείως ὅλως οὐ μνημονεύω, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Εἰσὶ τινες ἀγράμματοι, καὶ ἔχουσι συναλλάκτας ἀληθινούς, καὶ πίστει τῇ πρὸς αὐτοὺς φερόμενοι, ἐὰν ἐπιλάθωνται τινος, αἰεὶ λέγουσιν αὐτοῖς, ὅτι, ὅσον οἶδατε ὅτι χρεωστοῦμεν, ἀποδίδομεν. Καὶ σὺ οὖν τίνα συναλλάκτην ἀληθινώτερον τοῦ Θεοῦ ἔχεις εὐρεῖν, εἰδότα καὶ τὰ μήπω γεγονότα; Ἀνάθου οὖν αὐτῷ περὶ τῶν εἰς λήθην παραπτωμάτων, καὶ εἰπὲ αὐτῷ· Δέσποτα, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σφάλμα ἐστί, τὸ ἐπιλαθέσθαι τῶν ἐμῶν πλημμελημάτων, σοὶ μόνῳ τῷ καρδιογνώστῃ ἡμαρτιῶν ἐν πᾶσι, πάντα μοι συγχώρησον κατὰ τὴν σὴν φιланθρωπίαν. Ἐκ τούτου γὰρ φανεροῦται ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου, ἐν τῷ μὴ ποιῆσαι ἁμαρτωλοῖς κατὰ τὰς αὐτῶν ἁμαρτίας· δεδοξασμένος γὰρ εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

43. Συναλλάκτες λέγονται οἱ φιλιαστές (αὐτοὶ πού φιλιῶνουν τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλο), ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι πού κάνουν συναλλαγές ἐμπορικές μὲ κάποιον καὶ κερδίζουν χρήματα. Ἐδῶ φαίνεται πῶς ἡ λέξη ἔχει τὴ δευτέρη σημασία, ἐπειδὴ καὶ οἱ φιλιαστές λέγονται συναλλακτές (= διαλλα-

υποβολές από τόν ἐχθρό, ὁ ὁποῖος σπέρνει ἀκαίρως λογισμούς καί τούς μετασχηματίζει ὡς προερχόμενους ἀπό τό φόβο τοῦ Θεοῦ, ἐπειδή θέλει ἢ νά ρίξει κάποιον σέ λύπη ἢ νά τοῦ ταραξεί τό νοῦ. Γιατί ὁ ἄνθρωπος αὐτός δέν ἔχει τή δυνατότητα νά διακρίνει ἀπό πού προέρχονται οἱ λογισμοί του, ἐπειδή ἔχει τήν πρόφαση ὅτι ἡ ἐργασία στήν ὁποία ἔχει ἐπιδοθεῖ εἶναι κατά Θεό. Τέτοια ἀκριβῶς εἶναι καί ἡ τέχνη αὐτῶν πού κλέβουν τά σπίτια. Διότι καί αὐτοί, ἂν δέν βροῦν τούς ἔνοικους ἀπασχολημένους μέ κάτι, δέν μποροῦν νά τούς κατακλέψουν.

Πάντοτε δέ νά μνημονεύεις τόν Ἑκκλησιαστή πού λέει: «Ἐρχεται ἡ κατάλληλη ὥρα γιά κάθε πράγμα» (Ἑκκλ. 3, 1). Καί λέγε στόν ἑαυτό σου: Θά κάνω τώρα, μέ φόβο Θεοῦ τήν ἐργασία πού ἔχω αὐτή τήν ὥρα καί ὅποτε δοθεῖ χρόνος θά πραγματοποιήσω τήν υπόδειξή σου, ὅχι μέ τή δική μου σοφία, ἀλλά μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ μας πού ἐξετάζει τίς καρδιές καί τούς νεφρούς. Καί ὁ κατάλληλος καιρός ἄς σοῦ εἶναι αὐτός: Τό πρωῒ καί τό βράδυ γιά τήν ἐξέταση τῶν λογισμῶν. Δηλαδή, νά λές: Πῶς πέρασα τή νύκτα ἢ τήν ἡμέρα. Καί ἂν βρεῖς κάποιο σφάλμα, φρόντισε νά τό διορθώσεις, μέ τή βοήθεια τοῦ Χριστοῦ.

396

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἐπειδή πολλές φορές μέ κυριεύει ἡ λήθη καί ξεχνῶ ἐντελῶς τά πιά πολλά ἀπό τά ἁμαρτήματά μου, καμμιά φορά δέ οὔτε πού μπορῶ νά τά ἀναπλάσω στή μνήμη μου, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Υπάρχουν μερικοί ἀγράμματοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τίμιους καί συνεπεῖς συναλλάκτες⁴³ καί ἐπειδή τούς ἐμπιστεύονται πλήρως, πάντα κρατᾶνε τήν ἐξῆς στάση ἀπέναντί τους καί τούς λένε: Ὅσα νομίζετε ὅτι χρωστᾶμε θά τά δώσουμε. Καί σύ λοιπόν, ποῖο καλύτερο συναλλάκτη ἀπό τό Θεό μπορεῖς νά βρεῖς, ἀφοῦ Ἐκεῖνος γνωρίζει ἀκόμη καί αὐτά πού δέν ἔχουν γίνει; Σ' Αὐτόν λοιπόν ἀνάθεσε τά παραπτώματα ἐκεῖνα πού τά ἀφανίζει ἡ λήθη, καί πές Του: Δέσποτα, ἐπειδή εἶναι ἁμάρτημα καί αὐτό, τό νά λησμονῶ τά πλημμελήματά μου, σέ Σένα μόνο, τόν καρδιογνώστη, ἁμάρτησα σέ ὅλα καί γιά ὅλα. Συγκώρεσέ με λοιπόν, κατά τή φιλανθρωπία Σου. Διότι ἀπ' αὐτό φανερώνεται ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς Δόξας Σου, ἀπό τό ὅτι δέν ἀνταποδίδεις στούς ἁματωλοὺς κατά τίς ἁμαρτίες τους· καί εἶσαι ὄντως δοξασμένος στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

κτές, συμφιλιωτές) καί ὅχι συναλλάκτες (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 209).

ⲓⲗⲁ

Ἑρώτησις

Ἔστιν ὅτε σκανδαλίζομαι ἐν πράγματι, καὶ εὐθέως φανεροῦται ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐσκανδαλίσθην, καὶ ἐκ τούτου καταισχύνομαι· ἄρα οὖν τοῦτο ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ πρὸς διόρθωσιν ἢ ἐκ τοῦ πονηροῦ πρὸς κατάκρισιν;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ἐὰν προσέχωμεν τῇ δυνάμει τῆς προτέρας ἀποκρίσεως, εὐρίσκεται ἔκονσα ὁμοίως καὶ αὕτη ἡ ἐρώτησις. Καθὼς γὰρ ἐν ἐκείνῃ εἴρηται, ὅτι, ἐὰν μὴ ἔργοις φανερώσωμεν τὴν μνῆμιν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκ ταύτης κατάνυξιν, κατακρινόμεθα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἐὰν μὲν ἔργοις διορθώσωμεθα τὸν ἔλεγκον, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ πρὸς σωτηρίαν ἡμετέραν· ἐὰν δὲ μὴ, ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ διαβόλου ἐστὶ πρὸς κατάκρισιν ἡμετέραν.

ⲓⲛ

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

Ἐὰν ἀπολέσω πρᾶγμα καὶ φοβούμενος τὴν κατάκρισιν, οὐ κατακρίνω τινὰ ὥς ἔχοντα τὸ πρᾶγμα, ὅμως δὲ ὑπονοῶ αὐτόν, μὴ ἄτοπὸν ἐστὶ τὸ ἀποπειρᾶσθαι, εἰ ἀληθῶς αὐτὸ ἔχει; Οὐ γὰρ βαστάζω ἀπολέσαι αὐτό.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ὅτι ἔστιν ἄτοπον τὸ ἀποπειρᾶσθαι εἰ ἔχει αὐτό· ἐὰν δὲ εὐρεθῇ ἔχων αὐτό, μὴ σπουδάζης καταισχύναί αὐτόν· ἀλλ' ἀρκέσθητι τῇ ἀπολαύσει τοῦ πράγματος.

44. Πρόκειται γιὰ κλασσικὴ νόσο, στὴν παθολογία τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Εἶναι ἡ καχυποψία πού ὀδηγεῖ στὴν ἐνδοψυχικὴ κατασυκοφάντιση τοῦ ἀδελφοῦ. Θεωρεῖται καρπὸς ἀνθρωπάρεσκης περιέργειας, πού καὶ αὐτὴ μέ τῇ σειρᾷ τῆς προέρχεται ἀπὸ αἰσθήματα μειονεκτικότητας, καὶ ὑπαρξιακὴ ἀνασφάλεια. Εἶναι ὅμως ἐνδειξη ὅτι βρισκόμαστε στὸ στάδιο τῆς ἀναμόρφωσης καὶ τῆς ἀνάρρωσης, ὅταν ἔχουμε ἐτοιμότητα καὶ ἰκανότητα διάγνωσης καὶ αὐτομεμψίας.

45. Εἶναι μεγάλη ἡ διαφορά μεταξὺ τῶν δύο καταστάσεων: Ἡ πρώτη, τὸ νὰ μὴν ἀντέχει κανεὶς τὴ στέρνηση κάποιου ἀντικειμένου του, καθὼς τὸ βλέπει στὰ χέρια ἄλλου, εἶναι ἀτέλεια καὶ ἄδυναμία καὶ φυσικὰ γιὰ μοναχὸ εἶναι ἄρνηση προπαίδειας στὴ σταύρωση. Ἡ δευτέρα, τὸ

397

Ἑρώτηση

Συμβαίνει καμιά φορά νά σκανδαλίζομαι σ' ἓνα πράγμα καί γρήγορα ἀποδεικνύεται ὅτι δέν ἦταν σωστό νά σκανδαλισθῶ⁴⁴, γι' αὐτό καί ἐλέγχομαι αἰσθανόμενος μεγάλη ντροπή. Τί γίνεται λοιπόν σ' αὐτή τήν περίπτωση, παραχωρεῖται ἀπό τό Θεό γιά τή διόρθωσή μου ἢ σκηνοθετεῖται ἀπό τόν πονηρό γιά νά κατακριθῶ περισσότερο;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α'ν ἐννοήσουμε τήν οὐσία μιᾶς προηγούμενης ἀποκρίσεως, θά βροῦμε ὅτι εἶναι παρόμοια καί ἡ ἀπάντηση πού πρέπει νά δοθεῖ καί σ' αὐτήν ἐδῶ τήν ἐρώτηση. Διότι ὅπως καί σ' ἐκείνη ἡ ἀπόκριση ἦταν ὅτι, ἂν δέν φανερώσουμε στήν πράξη πῶς ἔχουμε «μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ» καί τήν προερχόμενη ἀπ' αὐτόν κατάνυξη θά κατακριθοῦμε, τό ἴδιο καί ἐδῶ. Ἄν μέ τά ἔργα καί μέ τά βιώματά μας, πραγματικά καί πρακτικά, ἐλέγχουμε τά ἁμαρτήματά μας καί βελτιώσουμε τή ζωή μας, εἶναι ἀπό τό Θεό καί ἀποβλέπει στή σωτηρία μας. Ἄν ὅμως ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καί ἡ κατάνυξη δέν ἀκολουθεῖται ἀπό τήν ἐπικράτηση τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως (τῆς ἄσκησιν καί τοῦ ἁγιασμοῦ), εἶναι ἀπό τό διάβολο καί ἀποβλέπει στήν κατάκρισή μας.

398

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

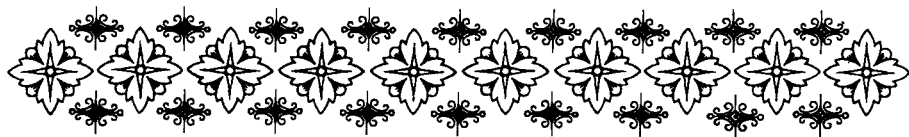
Ἄν χάσω ἓνα πράγμα καί ἐπειδή φοβᾶμαι τήν κατάκριση δέν κατακρίνω κάποιον ὅτι τό ἔχει πάρει, ἔχω ὅμως ἔντονη τήν ὑπόνοια, μήπως εἶναι λάθος νά τόν ρωτήσω ἂν τό ἔχει πάρει, ἀφοῦ δέν μπορῶ νά ἀντέξω τήν ἀπώλειά του;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν εἶναι λάθος νά τόν ρωτήσεις ἂν τυχόν καί τό ἔχει. Ἄν ὅμως τό ἔχει, νά μή βιασεῖς νά τόν ἐξουθενώσεις καί νά τόν ντροπιάσεις⁴⁵. Ἀρκέσου στό νά ἀπολαύσεις ὅτι ὑπάρχει τό χαμένο σου ἀντικείμενο.

νά «κατασχύνης» –νά θέλεις νά προσβάλεις καί νά ντροπιάσεις αὐτόν πού ἐνδεχομένως σοῦ ἔχει ἀφαιρέσει τό ἀντικείμενο– εἶναι ἐθελόκακη καί ἐφάμαρτι διαγωγή πού μαρτυρεῖ στέρψη ταπείνωσης, ὑπομονῆς καί ἀγάπης. Εἶναι «πνευματική» κυδαιότητα. Γι' αὐτό καί ὁ Ἅγιος ἀποτρέπει ἀπό μιά τέτοια ἐνέργεια.

Ι'. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟ
ΚΟΣΜΙΚΟ

ιθ´

Ἑρώτησις ἢ Αἵτησις.

Φιλόχριστος ἐξηγόρευσε τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ τῷ αὐτῷ Γέροντι, αἰτήσας καὶ συγχώρησιν αὐτῶν.

Ὁ δὲ Γέρων ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ.

Ὁ ἐκφαίνων αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας δικαιούται ἀπ' αὐτῶν, κατὰ τὴν Γραφὴν τὴν λέγουσαν, «εἰπὲ σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς»· καὶ πάλιν, «εἶπα ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου». Τοῦ λοιποῦ ἀσφαλίσώμεθα, ἀδελφέ, καὶ τὰ πρῶτα συνεχώρησεν ὁ Θεός.

υ´

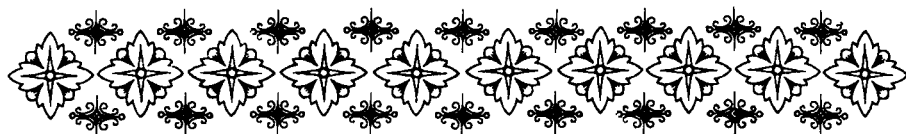
Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Εἰπέ μοι, Πάτερ, πῶς ἡ ψυχὴ μου ἔχουσα πολλὰ τραύματα οὐ κλαίει;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ὁ αἰσθανόμενος τί ἀπώλεσε, θέλει αὐτὸ κλαίειν. Καὶ ὁ ἐπιποθῶν πρᾶγμα, πολλὰς ὁδοιπορίας καὶ θλίψεις βαστάζει, καρτερῶν ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου.

1. Τὸ πένθος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συνυφασμένο μέ τὸ βίωμα τῆς ἀπώλειας καὶ τῆς ἀποτυχίας. Τότε κλαίει, θρηνεῖ καὶ δακρύζει. Ψυχιατρικά, γιὰ τίς καταστάσεις αὐτές λέγονται «πολλὰ καὶ διάφορα». Στὴ γλῶσσα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τὸ πένθος, ὁ κλαυθμὸς καὶ τὰ δάκρυα φανερώ-

399

Ἑρώτησις ἢ Αἴτησις

Κάποιος φιλόχριστος ἐξαγορεύτηκε στό μεγάλο Γέροντα τίς ἁμαρτίες του καί συγκρόνως τοῦ ζήτησε νά λάβει τή συγκώρησι γι' αὐτές.

Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε τά ἑξῆς:

Αὐτός πού φανερώνει καί ἐξομολογεῖται τίς ἁμαρτίες του, ἀπαλλάσσεται ἀπ' αὐτές, σύμφωνα μέ τή Γραφή πού λέει: «Ἐξομολογήσου ἐσύ πρῶτος τίς ἁμαρτίες σου, γιά νά ἀπαλλαγεῖς ἀπ' αὐτές» (Ἱσ. 43, 26). Καί ἄλλοῦ: «Πῆρα τήν ἀπόφασιν νά ἐξαγορευτῶ τίς ἁμαρτίες μου καθαρά ἐνώπιόν Σου, Κύριε, καί Ἐσύ ἀμέσως μοῦ συγκώρησες ὅλη τήν ἀσέβεια τῆς καρδιάς μου». Λοιπόν, ἀδελφέ, ἄς προσπαθήσουμε μέ κάθε τρόπο νά μὴν ἁμαρτήσουμε στό μέλλον καί τά προηγούμενα ὅλα μᾶς τά συγκώρησε παντελῶς ὁ Θεός.

400

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου:

Πές μου, Πάτερ, πῶς ἡ ψυχὴ μου, ἐνῶ ἔχει πολλά τραύματα, δέν κλαίει;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αὐτός πού συνειδητοποιεῖ τί εἶναι ἐκεῖνο πού ἔχασε, θέλει νά κλαίει γι' αὐτό συνεχῶς¹. Καί αὐτός πού ἐπιθυμεῖ σφοδρά ἓνα πράγμα, ὑπομένει καρτερικά πολλές θλίψεις καί ὁδοιπορίες, προκειμένου νά ἀπολαύσει τό ποθούμενο.

νουν «πλοῦτον βιώματος μετανοίας» καί κατά κάποιο τρόπο εἶναι καρπὸς ἐπιτυχίας στή Μετά-

υα΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐὰν θέλῃ τις ποιῆσαι πρᾶγμα καλὸν διὰ ἴδιον μέντοι κέρδος, εἴτε δι' ἄλλο αὐτοῦ θέλημα, ἄρα λογίζεται αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Οἶδαμεν, ὅτι, ἐὰν νηστεύων τίς ποτε συμμίξῃ τῇ νηστείᾳ αὐτοῦ τί ποτε τοῦ ἰδίου θελήματος, ἢ πραγματευόμενος ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ κέρδος ἐξ αὐτῆς, βδελυκτὴ γίνεται ἡ νηστεία αὐτοῦ τῷ Θεῷ. Καὶ οἱ Ἰσραηλῖται γὰρ ἐνήστευσαν, καὶ διὰ τὸ ἀδικεῖν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας καὶ πληροῦν τὸ θέλημα αὐτῶν, ὠνείδισεν αὐτοὺς ὁ Θεός, διὰ Ἡσαΐου τοῦ Προφήτου λέγων· «οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος». Οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα· πᾶν πρᾶγμα καλὸν γινόμενον μὴ δι' αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἴδιον θέλημα μεμιγμένον εὐρίσκεται, μεμιασμένον καὶ φευκτὸν τῷ Θεῷ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἐκ τοῦ θείου δὲ νόμου ἐστὶ γινώσκειν τοῦτο· φησί, γὰρ «μεμιγμένον σπέρμα μὴ σπείρης ἐν τῷ ἀγρῷ σου· μηδὲ ποιήσης σεαυτῷ κιτῶνα ἐξ ἐρίου καὶ λίνου». Καὶ ἐὰν θέλωμεν γινώσκειν ὅτι ἐπὶ τῶν ἔργων εἴρηται, ὁ Ἐκκλησιαστής σημαίνει λέγων, «διὰ παντὸς ἔστωσαν τὰ ἱμάτιά σου λευκά», σημαίνων, ὅτι ὀφείλει τὸ ἔργον εἶναι πάντοτε καθαρόν. Ἐὰν οὖν ἔχῃ τὸ γινόμενόν τι τοῦ ἰδίου θελήματος τοῦ ποιούντος, ἐρρυπώθη τὸ ἔργον καὶ οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ Κύριος περὶ τῶν ἔργων τοῖς ἐαυτοῦ μαθηταῖς ἔλεγε· «προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, τῶν ἐρχομένων πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».

Ὡστε σπουδάσωμεν δι' οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ διὰ μόνον τὸν Θεόν· ἐὰν γὰρ μὴ οὕτω γένηται, οὐ χρήζει ἡμῶν ὁ Θεός, ἵνα δι'

νοια. Αὐτὸ τὸ πένθος εἶναι ξένο πρὸς τὸ βίωμα τῆς ἀπελπισίας, γιατί ἐνώνει τὸν ἄνθρωπο μέ τῇ Θεῇ Χάρει· καὶ γιὰ τὸ λόγῳ αὐτό, τὸ πένθος αὐτὸ δέν «εἶναι γιὰ κλάματα»! Εἶναι ὅμως ἀξιοπαρατήρητο τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ὅσιος στὴ λακωνικὴ Ἀπόκρισή του θεωρεῖ συνάρτησι τῶν δακρύων τῇ γνώσει τοῦ «καμένου θησαυροῦ» καὶ τὴν «ἐπιθυμίᾳ» (πόθο) γιὰ τὴν κατοχὴν ἢ ἀπόκτησίν του. «Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδίᾳ ὑμῶν ἔσται», μᾶς ἀποκάλυψε ὁ Κύριός μας (Λουκ. 12, 34).

2. Ὁ Ὅσιός μας ἀποκρίνεται στὴν ἐρώτησι: Κατὰ πόσον, κάνοντας τὸ ὅποιο καλὸ, μπορούμε νὰ ἐπιδώκουμε τὸ προσωπικὸ θελήμα μας ἢ κέρδος μας; Καὶ ἀπαντᾷ σαφέστατα, μὲ ἀγιογραφικὲς ἐπιμαρτυρίες, ὅτι ἡ ὅποια ιδιοτέλεια στὴ διάπραξη τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου, τὸ «μιαίνει» (τὸ μολύνει) τὸ βρωμίζει καὶ τὸ κάνει «ἀνεπιθύμητο» γιὰ τὸ Θεό. Εἶναι ὅμως ἀπαραίτητο νὰ ἐστιάσουμε τὴν προσοχή μας καὶ σὲ ἕνα ἄλλο σημεῖο τῆς Ἀποκρίσεως τοῦ Ὁσίου: «Σπουδάσωμεν δι' οὐδὲν

401

Ἑρώτηση τοῦ Ἰδίου:

Ἄν κάποιος θέλει νά κάνει ἓνα πράγμα πού θεωρεῖται καλό, ὅμως τό κάνει γιά προσωπικό του ὄφελος ἢ γιά νά ἱκανοποιήσει ἓνα του θέλημα, ἄρα- γε θά τοῦ «ὑπολογιστεῖ θετικά γιά τή δικαίωσή του»; (Πρβλ. Ρωμ. 4, 3-13).

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γνωρίζουμε ὅτι ἂν ἐκεῖνος πού νηστεύει ἀναμίξει στή διάθεσή του αὐτή κάτι ἀπό τό θέλημά του ἢ θηρεύει ἀπό τή νηστεία ἀνθρώπινη δόξα καί κέρδος, ἡ νηστεία του αὐτή γίνεται βδελυκτή στό Θεό. Διότι καί οἱ Ἰσρα-ηλίτες νήστευαν, ἀλλά, ἐπειδή κατὰ τή διάρκεια τῆς νηστείας ἀδικοῦσαν καί ἔκαναν τό θέλημά τους, τοὺς ὀνειδισε ὁ Θεός διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐα, λέ-γοντας: «Μιά τέτοια νηστεία δέν μοῦ εἶναι ἀρεστή, λέγει Κύριος» (Ἡσ. 58, 5). Τό ἴδιο συμβαίνει καί ἐδῶ τώρα. Διότι στ' ἀλήθεια, κάθε καλό πράγμα πού δέν γίνεται γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί μόνο, ἀλλά ἀναμιγνύεται μέσα σ' αὐτό καί τό δικό μας θέλημα, εἶναι σικαμερό καί τό ἀποστρέφεται ὁ Θεός. Καί ἀπό τό Νόμο τοῦ Θεοῦ μπορείς νά τό μάθεις τοῦτο. Διότι λέει: «Νά μή σπεῖρεις στόν ἀγρό σου σπέρμα ἀνάμικτο μέ σπόρους ζιζανίων, οὔτε νά ράψεις γιά τόν ἑαυτό σου κιτῶνα μέ ὕφασμα καμωμένο ἀπό μαλλί καί λινάρι» (Δευτ. 22, 9-11). Καί ἂν θέλεις νά μάθεις ὅτι ἔχει λεχθεῖ τοῦτο γιά τοὺς ἐργάτες τῆς ἀρετῆς, ἄκου τόν Ἑκκλησιαστή πού μᾶς τό ὑποδεικνύει, λέγοντας: «Πάντοτε τά ἱμάτιά σου νά εἶναι λευκά» (Ἑκκλ. 9, 8), ὑποσημαίνοντας ὅτι πρέπει τό ἔργο μας νά εἶναι πάντα καθαρό². Ἄν ὅμως περιέχει τό ἔργο πού κάνει κάποιος κάτι ἀπό τό θέ-λημά του, τότε μιάνεται καί δέν εἶναι ἀρεστό στό Θεό. Καί ὁ Κύριος γιά τά ἔρ-γα αὐτά ἔλεγε στοὺς μαθητές Του: «Προσέχετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀπό τοὺς ψευδοπροφήτες, οἱ ὅποιοι σᾶς πλησιάζουν μέ ἔνδυμα προβάτου, ἐνῶ μέσα τοὺς εἶναι λύκοι ἀρπακτικοί. Ἀπό τοὺς καρπούς τους, δηλαδή τά ἔργα τους, θά τοὺς ἀναγνωρίσετε» (Ματθ. 7, 15-16).

Νά φροντίσουμε λοιπόν νά μὴν κάνουμε τό ἔργο τοῦ Θεοῦ γιά κανένα ἄλλο λόγο, παρά μόνο γιά τό Θεό. Ἄν δέν γίνει ἔτσι, νά ξέρουμε ὅτι ὁ Θεός δέν μᾶς ἔχει ἀνάγκη, γιά νά γίνει τό ἔργο Του. Δέν λείπουν ἀπό τό Θεό τά πρό-

ἄλλο ποιεῖν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ διὰ μόνον τὸν Θεόν» καί προσθέτει «ἐὰν γὰρ μὴ οὕτω γένηται, οὐ χρήζει ἡμῶν ὁ Θεός, ἵνα δι' ἡμῶν γένηται». Διότι ὁ Θεός ἔχει πάντοτε ἀνθρώπους γιά νά κάνουν «καθάρᾳ» τά ἔργα Του. Στὴν πνευματικὴ διακονία μας, ἀλλὰ καί στὴν προσωπικὴ ζωὴ μας, διαπιστώνουμε καθημερινὰ μιά τέτοια νοσηρὴ κατάστασις. Πολλοὶ νομίζουμε ὅτι «εὐεργετήσαμε» τὸ Θεό καί τὴν Ἑκκλησίαν, γιατί πῆγαμε κοντὰ Τους. Περνᾶνε δεκαετίες γιά νά κλῶσουμε αὐτὴ τὴ «βρώμικη» κατάστασή μας.

ἡμῶν γένηται· οὐ λείπει γὰρ τῷ Θεῷ, δι' οὗ θέλει γίνεσθαι ἀμέμπτως τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ποιοῦντες οὖν τὸ ἀγαθὸν νήψωμεν, μήπως διὰ τὸ θέλημα ἡμῶν ἀνωφελῆ ποιήσωμεν τὸν κόπον.

υβ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ βραδὺς ὢν εἰς τὴν μάθησιν, ταχύτερον μανθάνω τοὺς Ψαλμούς, ἄρα ἐκ τοῦ Θεοῦ συνέβη μοι τοῦτο, ἢ ἐκ τῶν δαιμόνων;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Οσα παρέχει σοι ὁ Θεὸς μάθε μετὰ ταπεινώσεως· τὸ γὰρ μαθεῖν εὐκέρως τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀπὸ τοῦ διαβόλου γίνεται· σπέρμα γάρ ἐστι τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ', ἐὰν μή τις προσέκη τῷ Θεῷ, σπείρει καὶ αὐτὸς τὰ ζιζάνια αὐτοῦ. Ἐὰν θέλῃς ταπεινῶσαι τὸν λογισμόν, εἰπὲ αὐτῷ ὑπόδειγμα. Ἐὰν τις λάβῃ παρὰ τοῦ δεσπότου αὐτοῦ ἀργύριον, κατὰ τοὺς δούλους ἐκείνους, καὶ μὴ κερδάνῃ καὶ πλεονάσῃ, τί πανθάνει; Καὶ λέγει σοι, ὅτι κατὰ τὸν δοῦλον ἐκείνον, τὸν χάσαντα τοῦ δεσπότου αὐτοῦ τὸ ἀργύριον. Καὶ εἰπὲ αὐτῷ· οὐκοῦν μὴ ὑψηλοφρόνει, γεμίσας τὸν ἄερα λόγων ἀκάρπων· εἰς κατὰκριμά μου γὰρ εἰσιν.

υγ'

Ἑρώτησις

Ἐπεὶ οὖν τὸ ἀγαθὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι, δίδεται καὶ ἁμαρτωλοῖς τοῦτο· διατί δίδεται;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Πᾶσα δόσις ἀγαθή, δηλονότι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ἀγαθοῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐξ αὐτοῦ γίνονται, τοῖς μὲν δικαίοις ὡς ἅξιοις, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ὡς εὐεργετουμένοις ἐλθεῖν εἰς μετάνοιαν, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον, λέγοντα· «ἐγὼ γάρ εἰμι πρῶτος τῶν ἁμαρτωλῶν· ἀλλ' ἠλεήθην πρὸς τὸ ἐν ἐμοὶ πρῶτῳ ἐνδείξασθαι τὸν Χριστὸν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν».

σωπα μέ τά ὁποῖα μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ τό ἔργο Του ἄμεμπτα. Ὅταν λοιπόν ἐπιτελοῦμε τό ἀγαθό, νά προσέχουμε μήπως μπεῖ στή μέση τό θέλημά μας καί πάει ὁ κόπος μας χαμένος καί ἄκαρπος.

402

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄν καί εἶμαι βραδύς στή μάθηση, πολύ γρήγορα μαθαίνω τούς Ψαλμούς. Ἄραγε, αὐτό προέρχεται ἀπό τό Θεό ἢ ἀπό τούς δαίμονες;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ὅσα σοῦ χαρίζει ὁ Θεός, ἐννόησέ τα μέ ταπείνωση. Διότι τό νά μαθαίνεις μέ τόση εὐχέρεια τά λόγια τοῦ Θεοῦ, δέν μπορεῖ νά προέρχεται ἀπό τό διάβολο. Εἶναι θεϊκό τό χάρισμα. Ἀλλά ἄν κανεῖς δέν βλέπει τό ἔργο τοῦ Θεοῦ, σπέρνει καί ὁ διάβολος τά ζιζανία του. Ἄν θέλεις νά ταπεινώσεις τό λογισμό σου, κάνε του μιά ὑπόδειξη καί πές του: Ἄν ἓνας ἄνθρωπος λάβει χρήματα ἀπό τόν κύριό του, ὅπως οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι τοῦ Εὐαγγελίου, καί πάνω σ' αὐτά δέν κερδίζει ἀλλά καί δέν τά αὐξήσει, τί παθαίνει; Καί σοῦ ἀπαντᾷ ὁ ἑαυτός σου ὅτι θά πάθει ὅ,τι ἔπαθε καί ἐκεῖνος ὁ δοῦλος πού ἔχωσε στή γῆ τό ἀργύριο τοῦ κυρίου του. Τότε λοιπόν ἀπάντησέ του: Γι' αὐτό καί σύ μὴν ὑψηλοφρονεῖς ἐπειδή γέμισες τόν ἀέρα μέ ἄκαρπα λόγια καί αὐτά βέβαια εἶναι πού θά σέ καταδικάσουν.

403

Ἑρώτηση

Ἀφοῦ τό ἀγαθό προέρχεται ἀπό τό Θεό καί δίνεται καί στούς ἁμαρτωλούς, γιά ποιό λόγο δίνεται;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶναι φανερό ὅτι «πᾶσα δόσις ἀγαθή» προέρχεται ἀπό τό Θεό. Διότι ἐπειδή ἑκεῖνος εἶναι ἀγαθός, ὅλα τά ἀγαθὰ παρέχονται ἀπό ἑκεῖνον. Στούς δίκαιους μέν δίνονται ὡς σέ ἄξιους, στούς ἁμαρτωλούς δέ ὡς εὐεργεσία, γιά νά μετανοήσουν, καθὼς τό λέει καί ὁ ἅγιος Παῦλος ὅτι «ἐγώ εἶμαι ὁ πρῶτος ἀπό τούς ἁμαρτωλούς, ἀλλά ἐλεήθηκα τόσο, ὥστε ὁ Χριστός πρῶτα σέ μένα νά δείξει ὅλη τή μακροθυμία Του».

υδ΄

Ἑρώτησις

Πῶς δύναται κατ' ἁγίαν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ;

Ἀπόκρισις

Ε'ὰν οἱ ἄνθρωποι, οἱ μηδὲν ὄντες, συγχωρῶσί τινι ἕως μικροῦ πράγματος, ἢ ὡς ἐξαιροῦντες αὐτὸν ἀπὸ θλίψεων δεινῶν, καὶ χάριτας ὁμολογεῖ καὶ κηρύττει τὸ ἀγαθὸν τοῦτο πᾶσι, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ διαπαντὸς εὐεργετούμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, οἷοις στόμασι δυνάμεθα αὐτῷ εὐχαριστῆσαι, πρὸ μὲν πάντων δημιουργήσαντι ἡμᾶς, ἔπειτα παρασχόντι ἡμῖν βοήθειαν πρὸς τοὺς ἀντικειμένους, σύνεσιν καρδίας, ὑγίαν σώματος, φῶς ὀφθαλμῶν, πνοὴν ζωῆς, καὶ τὸ μείζον πάντων, τόπον μετανοίας καὶ τὸ λαβεῖν αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ στερέωσιν καρδίας· «ἄρτος» γάρ φησι «στηρίζει καρδίαν ἀνθρώπου». Καὶ εἰ περὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἄρτου νομίζει τις αὐτὸ εἰρῆσθαι, πῶς αὐτὸ πάλιν τὸ Πνεῦμα λέγει, ὅτι «οὐκ ἐπ' ἄρτι μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ»; Εἰ περὶ αἰσθητῶν καὶ φθαρτῶν πραγμάτων οἱ ἄνθρωποι ἀμοιβὰς καὶ χάριτας ποιούσι, τί δυνάμεθα ἀνταποδοῦναι τῷ σταυρωθέντι ὑπὲρ ἡμῶν, ἐὰν θέλωμεν ἀνταποδοῦναι καὶ ἡμεῖς; Ὁφείλομεν ἕως θανάτου ὑπενεγκεῖν δι' αὐτόν. Μὴ οὖν κοπιάσης θέλων καταλαβεῖν τὴν ὀφειλομένην τῷ Θεῷ παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὐχαριστίαν, μάλιστα ἁμαρτωλῶν, ὑπὲρ αὐτῶν γὰρ ἀπέθανεν. Ἐὰν φυλακισθῇ ἄνθρωπος διὰ σὲ ὑπὲρ τὴν δύναμίν σου, θέλεις εὐχαριστῆσαι αὐτῷ, πόσῳ μᾶλλον τῷ ὑπὲρ σοῦ ἀποθανόντι;

Τοῦτο μάθε, ὅτι οὐδέποτε κατ' ἁγίαν φθάνομεν εὐχαριστεῖν· ἀλλ' ὅμως κατὰ τὴν ἡμῶν δύναμιν, εὐχαριστήσωμεν αὐτῷ καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ, καὶ φιλάνθρωπός ἐστι τοῦ συμψηφίσαι καὶ συναριθμηῆσαι ἡμᾶς μετὰ τῆς κήρας ἐκείνης τῶν δύο λεπτῶν.

Ταῦτα περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰρήσθω. Οἱ γὰρ δίκαιοι κατακοπτόμενοι καὶ θανατούμενοι ὑπερευχαριστοῦσι, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον λέγοντα, «εὐχαριστεῖτε», δηλὸν ὅτι Θεῷ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

404

Ἑρώτηση

Πώς μπορεί κανείς νά εὐχαριστήσῃ ἐπαξίως τό Θεό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν οἱ ἄνθρωποι, πού δέν εἶναι τίποτα, συγκωροῦν στό συνάνθρωπό τους μέχρι καί τό παραμικρό ἤ ἄλλοτε πάλι τόν βγάζουν ἀπό θλιβερές καί ὀδυνηρές καταστάσεις καί τότε πιά αὐτός εὐγνωμονεῖ καί διαδίδει σέ ὅλους τό καλό πού τοῦ ἔκαναν, πόσο μᾶλλον ἐμεῖς, πού εὐεργετούμαστε συνεχῶς ἀπό τό Θεό; Μέ τί στόμα θά μπορέσουμε νά Τόν εὐχαριστήσουμε, πού πρίν ἀπ' ὅλα μᾶς δημιούργησε, ἔπειτα μᾶς ἐνίσχυσε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας, δίνοντάς μας σύνεση στήν καρδιά, ὑγεία στό σῶμα, φῶς στά μάτια, πνοή ζωῆς; Καί τό μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα, τόπο, τή Μονή τῆς Μετανοίας μας, ἀλλά καί μᾶς ἀξίωσε νά μεταλαβαίνουμε τό Σῶμα καί τό Αἷμα Του γιά τή συγκώρπωση τῶν ἁμαρτιῶν μας καί τήν ἐνίσχυση τῆς καρδιάς μας, ἀφοῦ λέει ὅτι «ὁ ἄρτος ἐνισχύει καί δυναμώνει τήν καρδιά κάθε ἀνθρώπου»; (Ψαλμ. 103, 15). Καί ἄν κανεῖς θεωρεῖ ὅτι ἔχει λεχθεῖ τοῦτο γιά τόν ὑλικό ἄρτο, ἄς μᾶς πεῖ πῶς τό ἴδιο πάλι τό Ἅγιο Πνεῦμα μᾶς λέει «δέν θά ζήσει ὁ ἄνθρωπος μόνο μέ τόν ἄρτο, ἀλλά μέ κάθε λόγο πού ἐξέρχεται ἀπό τό στόμα τοῦ Θεοῦ»; (Δευτ. 8, 3 καί Ματθ. 4, 4). Ἄν γιά ὑλικά καί φθαρτά πράγματα οἱ ἄνθρωποι ἀνταποδίδουν τήν κατάλληλη ἀμοιβή καί παραμένουν εὐγνώμονες ὁ ἕνας πρὸς τόν ἄλλο, τί εἶναι αὐτό πού θά μπορέσουμε νά ἀνταποδώσουμε σ' Ἐκεῖνον πού σταυρώθηκε γιά μᾶς, ἄν θέλουμε νά εἴμαστε εὐγνώμονες καί ἐμεῖς; Ἐχουμε χρέος νά υποφέρουμε γι' Αὐτόν μέχρι θανάτου. Γι' αὐτό μὴν κουράζεσαι, ψάχνοντας νά καταλάβεις ποιά εὐχαριστία ὀφείλεται στό Θεό ἀπό τούς ἀνθρώπους, καί μάλιστα ἀπό ἁμαρτωλούς ἀνθρώπους, διότι γι' αὐτούς πέθανε. Ἄν φυλακιστεῖ ἕνας ἄνθρωπος γιά σένα, θά τόν εὐχαριστήσεις πάνω ἀπό τίς δυνάμεις σου. Πόσο μᾶλλον λοιπόν δέν θά πρέπει νά εὐχαριστήσεις Αὐτόν πού πέθανε γιά σένα;

Τοῦτο μάθε, ὅτι οὐδέποτε θά φτάσουμε στό σημεῖο νά εὐχαριστήσουμε τό Θεό ἐπαξίως. Ἀλλά ὅμως, μέ ὅση δύναμη ἔχουμε, ἄς Τόν εὐχαριστήσουμε καί μέ τό στόμα καί μέ τήν καρδιά. Εἶναι δέ φιλόανθρωπος, γι' αὐτό καί θά μᾶς συμπεριλάβει καί θά μᾶς συναριθμήσῃ μαζί μέ τή χήρα ἐκείνη πού ἔδωσε τά δύο λεπτά.

Αὐτά βέβαια ἀναφέρονται στούς ἁμαρτωλούς. Διότι οἱ δίκαιοι, μέ τό συνεχές πένθος καί τό θάνατο πού ὑφίστανται καθημερινά, εὐχαριστοῦν τό Θεό ὑπεραξίως καί ἐκπληρώνουν ἐκεῖνο τό «εὐχαριστεῖτε» πού ἀναφέρει ὁ ἅγιος Παῦλος, «εὐχαριστεῖτε» φυσικά, «τό Θεό».

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

υε΄

Ἑρώτησις αὐτοῦ.

Ἄρα δυνατόν ἐστὶ τοὺς δαίμονας ἀγαθοποιῆσαί τινα; Καὶ πῶς φανεροῦται ὅτι δαιμονιῶδές ἐστι; Καὶ τίς ἡ διαφορὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεϊκοῦ ἀγαθοῦ;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ενδέχεται μὲν δόξη γίνεσθαι τινι ἀγαθὸν πρὸς ἀπάτην ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἀλλὰ πᾶν ἀγαθὸν γινόμενον ἐκ τοῦ διαβόλου πρὸς τὴν ἀπάτην τοῦ ἀνθρώπου, ψηλαφώμενον μετὰ ἀκριβείας, εὐρίσκεται μετασχηματισμός· ψεύστης γάρ ἐστι καὶ ἀλήθειαν ἐν αὐτῷ οὐκ εὐρίσκεις, καθὼς τὰ ἔσχατα τῆς ἐκβάσεως μαρτυρεῖ. Τὰ γὰρ ἔσχατα τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, σκότος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, λέγοντα περὶ τῶν ἀγγέλων τοῦ διαβόλου τῶν μετασχηματιζομένων εἰς διακόνους δικαιοσύνης, «ὧν τὸ τέλος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν» καὶ κατὰ τὸν Σωτῆρα λέγοντα· «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».

Ἐὰν ἐρευνήσῃς ἐν γνώσει καὶ διακρίσει, εὐρίσκεις πάντως εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ διαβόλου νομιζόμενον ἀγαθόν, μὴ ὃν τίποτε ἴκνος ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἢ κενοδοξίαν ἢ τάρακον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· τὸ δὲ τοῦ Θεοῦ ἀγαθόν, αἰὶ πλεονάζει φωτισμὸν καὶ ταπείνωσιν καρδίας καὶ εἰς γαλήνην φέρει τὸν ἄνθρωπον.

Ἐὰν δὲ μὴ εἰδότες πάθωμέν τι ἐκ τῆς ἀπάτης τοῦ πονηροῦ καὶ ὕστερον μάθωμεν τὸν πειρασμόν, ἀνακαλεσώμεθα ἑαυτοὺς καὶ προσφύγωμεν τῷ δυναμένῳ καταργῆσαι τὸν πειρασμόν. Γινώσκειν μὲν δεῖ, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις εὐθὺς ἐξαρχῆς εὐκατάληπτός ἐστιν ἡ διαφορὰ, τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ἐκ τῆς ἀποβάσεως· ὥσπερ ἐάν τις δόκιμος χρυσοκόος λάβῃ χρυσὸν δύναται πρὸ τοῦ πυρῶσαι εἰπεῖν τί ἐστίν, ὁ δὲ μὴ δόκιμος, ἥνίκα πυρῶσῃ, τότε μανθάνει.

3. Τὸ ἐρώτημα, σὺ ὅποιο καλεῖται νὰ ἀπαντήσῃ ὁ Ὁσῖος, εἶναι κατὰ πόσο μπορεῖ νὰ προέλθῃ πραγματικὸ καλὸ ἀπὸ τὸ σατανά· καὶ σέ μιά τέτοια περίπτωση πῶς διακρίνεται τὸ «δαμονικὸ ἀγαθόν» ἀπὸ ἐκεῖνον πού χαρίζει ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπον.

Ὁ Ὁσῖος ἀπαντᾷ μέ τῃ συλλογιστικῇ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ μέ τὴν ἐμπειρία του καὶ μᾶς δίνει ὅλα τὰ στοιχεῖα γιὰ μιά τέτοια διάκριση. Τὸ νηπικὸ παράγγελμα πού μᾶς βοηθᾷ εἶναι: «Γινώσκειν μὲν δεῖ, ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις εὐθὺς ἐξαρχῆς εὐκατάληπτος ἐστὶν ἡ διαφορὰ· τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς ἐκ τῆς ἀποβάσεως!» Ἡ αὐτοσυνειδησία τῆς ἁμαρτωλότητάς μας καλεῖται νὰ μᾶς κειραγωγήσῃ σὴν ταπείνωσιν καὶ σὺ φρόνημα ὅτι δέν εἴμαστε ἀνάμεσα «στοὺς ἄλλους» (στοὺς ἁγίους) καὶ γι' αὐτὸ καταλαβαίνουμε τίς διαβολικὰς παγίδες μόνο μετὰ πού θὰ ἐμπλακοῦμε σ' αὐτές. Μιά τέτοια ἐπίγνωση μᾶς ὁδηγεῖ σὺ τὸ νὰ ζητᾶμε εὐλογία ἐμπειροῦ καὶ ἁγίου Γέροντα, ἀκομή καὶ γιὰ νὰ δεχτοῦμε ἓνα «καλὸ» λογισμό! Αὐτὸ δέν σημαίνει ἄρνηση, ἀλλὰ ὀρθὴ χρῆση

405

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ἄραγε εἶναι δυνατόν οἱ δαίμονες νά κάνουν καλὸ σέ κάποιον; Καί πῶς θά διακρίνουμε τὸ καλὸ πού προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες; Ποιὰ δηλαδή εἶναι ἡ διαφορά τοῦ καλοῦ πού προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονες καί τοῦ καλοῦ πού προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Υπάρχει περίπτωση βέβαια, φαινομενικά, νά γίνει κάποιο καλὸ σέ ἓναν ἄνθρωπο καί νά προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρό, πρὸς ἐξαπάτησίν του. Ἄλλὰ καθεὶ καλὸ, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ διάβολο καί σκοπεύει στὸ νά ἐξαπατήσει τὸν ἄνθρωπο, ἂν τὸ ἐξετάσει κανεὶς μὲ ἀκρίβεια, θά βρεῖ ὅτι εἶναι μετασχηματισμένο. Διότι εἶναι ψεύτης ὁ διάβολος καί δέν μπορεῖς νά βρεῖς ἀλήθεια σ' αὐτόν, ὅπως θά τὸ ἀποδείξει καί ἡ κατάληξη ὁποιασδήποτε τέτοιας ὑποθέσεως. Πραγματικά, τὰ ἔσχατα τοῦ φωτός τοῦ διαβόλου εἶναι σκότος³, σύμφωνα καί μέ τὸν Ἀπόστολο πού λέει γιὰ τοὺς ἀγγέλους τοῦ διαβόλου ὅτι μετασχηματίζονται σέ διακόνους δικαιοσύνης, «τῶν ὁποίων τὸ τέλος θά εἶναι ἀνάλογο μέ τὰ ἔργα τους» (Β' Κορ. 11, 15). Ὁ δέ Σωτήρας μας λέει ὅτι «ἀπὸ τοὺς καρπούς τῶν ἔργων τους θά καταλάβετε ποιοὶ εἶναι» (Ματθ. 7, 16).

Ἄν ἐρευνήσεις μέ γνώση καί διάκριση, θά βρεῖς ὅπωςδήποτε ὅτι σέ ἐκείνο τὸ θεωρούμενο καλὸ, τὸ προερχόμενο ἀπὸ τὸ διάβολο, δέν ὑπάρχει ἵχνος ἀγαθοῦ, παρά μόνο κενοδοξία ἢ ταραχή ἢ κάτι ἄλλο παρόμοιο. Ἐνῶ τὸ καλὸ πού προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό, πάντοτε ξεχειλίζει ἀπὸ φωτισμό, ταπεινὼση καρδιᾶς καί φέρνει τὸν ἄνθρωπο σέ γαλήνη.

Ἄν τώρα, ἐπειδὴ δέν μπορούμε νά διακρίνουμε αὐτὴ τὴ διαφορά, ζημιώθουμε σέ κάτι ἀπὸ τίς ἀπάτες τοῦ πονηροῦ καί ἐκ τῶν ὑστέρων διαπιστώσουμε ὅτι εἶναι ὁ πειρασμός, ἃς ἀνασυντάξουμε τίς δυνάμεις μας καί ἃς καταφύγουμε σ' Ἐκεῖνον πού ἔχει τὴ δύναμη νά τὸν καταργήσει. Πρέπει δέ νά ξέρουμε ὅτι στοὺς δίκαιους εἶναι εὐκολονόητη, εὐθύς ἐξαρχῆς, ἡ διαφορά, ἐνῶ στοὺς ἁμαρτωλοὺς γίνεται φανερὴ μετὰ ἀπὸ τὴν ἔκβαση τῶν πραγμάτων. Ὅπως ἀκριβῶς, ἂν ἓνας ἔμπειρος χρυσοκόμος πιάσει στὰ χέρια του ἓνα κομμάτι χρυσό, μπορεῖ νά μᾶς πεῖ ἀμέσως τί ἀξίζει, προτοῦ νά τὸν βάλει στὴ φωτιά, ἐνῶ ὁ ἄπειρος καί μὴ εἰδικός, ὅταν τὸν βάλει στὴ φωτιά, τότε θά διαγνώσει τί εἶδους εἶναι.

τοῦ «αὐτεξουσίου». Συμπληρωματικά στὴν Ἑρώτηση ὑζ', ὁ Ὅσιος μᾶς δίνει ἓνα συγκεκριμένο παράδειγμα πῶς ὁ διάβολος μεθοδεύει τὴν ἀποπλάνηση τοῦ ἀγωνιστῆ τοῦ Πνεύματος. Μᾶς λέει

υς΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν φανερωθῇ τὸ ἐκ τῶν δαιμόνων νομιζόμενον ἀγαθόν, σαφήνισόν μοι πῶς τις ἐκφύγῃ τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον;

Ἀπόκρισις

Τὸ λογίζεσθαι τὰ καλὰ ὡς καλὰ, ὀφείλομεν ἀεὶ. Ἐὰν δὲ δοκιμασθῇ τὸ καλὸν γινόμενον, εὗρεθῇ δὲ κακόν, χρὴ ἀποβάλλειν αὐτό. Ὅν τρόπον γὰρ βλέπει τις βρώσιμόν τι καὶ νομίζει καλὸν εἶναι, γευόμενος δὲ εὕρισκε αὐτὸ πικρὸν καὶ εὐθὺς ἀποβάλλει ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ ναρκεῖ ἀπ' αὐτοῦ διὰ τὴν πικρίαν, οἷον κάρυον, ἀμύγδαλον καὶ τὰ λοιπά, οὐκ ἐγκαλεῖται διὰ τὴν γεῦσιν· ἀλλ', ἐὰν μάθῃ τὴν πικρίαν αὐτοῦ καὶ ἐμμεῖνῃ τρώγων αὐτό, ἐμπιπλᾷ τὴν γαστέρα αὐτοῦ τῆς πικρίας καὶ αἷτιος ὁ αὐτὸς τυγχάνει. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Ἐὰν οὖν χλευασθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ μάθῃ καὶ εἴπῃ, ἐκλευσάσθην, Δέσποτα Κύριε, συγχώρησόν μοι, συγχωρεῖ· ἐλεήμων γάρ ἐστι.

Τοῦτο δὲ μάθε, ἀγαπητέ, ὅτι ὁ Θεὸς οὐκ ἀφίησιν τινα πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύναται. Ἐν παντὶ οὖν προσφέρωμεν αὐτῷ τὴν ἰκεσίαν, καὶ αὐτὸς διακρίνει ἡμῶν τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ νομιζομένου ἀγαθοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υz΄

Ἐὰν φαίνηται μοι τὸ πρᾶγμα, ὅτι κατὰ Θεόν ἐστι, ἀντιπράττει δὲ ἐναντίον ὁ λογισμὸς, κωλύων με ποιῆσαι αὐτό, ὡς μὴ <ὄν> ἀγαθόν, πόθεν δύναμαι κατανοῆσαι, εἴ ἐστὶν ἀληθῶς ἀγαθόν;

Ἀπόκρισις

Εὰν φαίνηται σοι τὸ πρᾶγμα ὅτι κατὰ Θεόν ἐστὶν, ἀντιπράττει δὲ ἐναντίος λογισμὸς, ἐκ τούτου δοκιμάζεται εἴ ἐστὶν ἀληθῶς κατὰ Θεόν· ἐὰν γὰρ ἡμῶν προσευχομένων στερεοῦται ἡ καρδιά ἡμῶν εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ αὐξοῖ μᾶλλον, ἢ γὰρ μειοῦται, τότε κἂν τε ἐπιμεῖνῃ ὁ ἐναντίος λογισμὸς θλίβων

λοιπόν ὅτι σπέρνει στὴν ψυχὴ μας ἓνα λογισμό κακὸ μέ μορφὴ ἀγαθὴ καὶ γιὰ νὰ τὸν ἐμπεδώσει καμώνεται πῶς τὸν μάκεται βλέποντας ἐμεῖς τὸν «πόλεμο» τοῦ διαβόλου, βεβαιωνόμεστε πῶς ὁ λογισμὸς εἶναι ἀγαθός. Τελικὰ θρηνοῦμε τὰ «καλάσματα» πού μᾶς βρῆκαν.

406

Ἑρώτηση

Ἄν ἀποδειχθεῖ ὅτι τό φαινομενικά ἀγαθό προέρχεται ἀπό τούς δαίμονες, διασαφήνισέ μου πῶς θά μπορέσει τότε ὁ ἄνθρωπος νά ξεφύγει ἀπό τήν ἐπικίνδυνη αὐτή δαιμονική κατάσταση;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἴχουμε χρέος πάντοτε νά θεωροῦμε τά καλά ὡς καλά. Ἄν ὅμως δοκιμασθεῖ τό καλό στήν πράξη καί ἀποδειχθεῖ κακό, πρέπει νά τό ἀποβάλλουμε. Νά τό ἀποβάλλουμε ὅπως γίνεται ὅταν κάποιος βλέπει κάτι φαγώσιμο πού τοῦ φαίνεται εὐγευστο καί παίρνει νά τό δοκιμάσει. Τό βρίσκει ὅμως πικρό καί αὐτόματα τό φτύνει, ἐνῶ μουδιάζει ἀπό τήν πικράδα, ὅπως γίνεται συνήθως μέ τό καρύδι, τό ἀμύγδαλο καί τά ὑπόλοιπα. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος δέν φταίει, φυσικά, γιά τήν πικράδα πού γεύτηκε. Ἐκεῖνος ὅμως πού ξέρει ὅτι αὐτό εἶναι κάτι πικρό καί ἐπιμένει νά τό μασάει, γεμίζει τό εἶναι του μέ πίκρα καί φυσικά θέλει καί τά παθαίνει ὅλα αὐτά. Τό ἴδιο συμβαίνει καί ἐδῶ. Ἄν λοιπόν ἐξαπατηθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπό τούς δαίμονες καί τό καταλάβει καί πεῖ «Δέσποτα Κύριε, ἐξαπατήθηκα, συγχώρεσέ με», θά τόν συγχωρήσει, διότι εἶναι ἐλεήμων.

Τοῦτο δέ νά ξέρεις, ἀγαπητέ: Ὅτι ὁ Θεός δέν ἀφήνει κανένα νά πειρασθεῖ πάνω ἀπό τίς δυνάμεις του. Ἄς Τόν ἱκετεύουμε λοιπόν πάντοτε καί Αὐτός θά μᾶς φωτίσει νά διακρίνουμε τό πραγματικά ἀγαθό ἀπό τό ὑποτιθέμενο ἀγαθό.

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

407

Ἄν ἓνα πράγμα μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι σύμφωνο μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀντιστέκεται ὅμως ὁ λογισμός μου καί μέ ἐμποδίζει νά τό κάνω, ἐπειδή τάχα δέν εἶναι καλό, ἀπό πού μπορῶ νά καταλάβω ἂν εἶναι πραγματικά καλό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν σοῦ φαίνεται ὅτι ἓνα πράγμα εἶναι κατά Θεό, ἀλλά ὁ λογισμός σου ἀντιστέκεται, ἓνας εἶναι ὁ τρόπος νά δοκιμαστεῖ ἂν πραγματικά εἶναι σύμφωνο μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή ἂν, ἐνῶ προσευχόμαστε στερεώνεται ἡ καρδιά μας στό καλό καί τό καλό αὐξάνει μέσα μας ἀντί νά μειώνεται, τότε, εἴτε ἐπιμένει ὁ λογισμός νά ἀντιστέκεται καί νά μᾶς θλίβει εἴτε ὄχι, ὥς

ἡμᾶς, κἄν τε μή, μάθωμεν ὅτι κατὰ Θεόν ἐστὶ τὸ πρᾶγμα· τῷ γὰρ ἀγαθῷ θλίψις μὲν ἀντίκειται ἐκ τοῦ φθόνου τοῦ διαβόλου, αὐτὸ δὲ διὰ προσευκῆς μᾶλλον πλεονάζει. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ διαβόλου ὑπεβλήθη τὸ νομιζόμενον ἀγαθόν, πρὸς ὃ καὶ ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ ἐστὶ, τότε καὶ αὐτὸ τὸ δοκοῦν ἀγαθὸν μειοῦται, καὶ ἡ δοκοῦσα εἶναι ἀντίστασις· ὁ γὰρ ἐχθρὸς δοκεῖ ἀνθίστασθαι τῷ λογισμῷ τῷ παρ' αὐτοῦ ὑποβαλλομένῳ, ὥστε ἐκ τούτου πλανῆσαι ἡμᾶς, ἡγεῖσθαι αὐτὸ ὡς ἀγαθόν.

υη΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τί οὖν; Ὅταν γίνηται τὸ ἀγαθὸν ἀθλίπτως, οὐκ ἔστι κατὰ Θεόν; Καὶ ὅταν συμβῇ μικρὰν ποιῆσαι εὐποιάν καὶ εὐρεῖν τὸν λογισμὸν ἄθλιπτον, ἄρα ἀκαίρως ἐποίησα καὶ οὐκ ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὸ γινόμενον; Φώτισόν μου τὴν καρδίαν, Πάτερ, παρακαλῶ.

Ἀπόκρισις

Εάν τις ἀγαθὸν ποιήσας εὗρη τὸν λογισμὸν ἄθλιπτον, οὐκ ὀφείλει θαρρῆσαι ὅτι ἄνευ θλίψεως παρέχεται. Πᾶν γὰρ ἀγαθὸν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ καὶ οὐ ψεύδεται ὁ λέγων· «στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν». Κἄν γὰρ μὴ τῷ καιρῷ τῆς πράξεως τοῦ ἀγαθοῦ συμβῇ θλίψις, ἀλλὰ δεῖ μετὰ ταῦτα θλιβῆναι τὸν ἄνθρωπον. Ἦνίκα δὲ μετὰ προθυμίας ποιῇ τις τὸ ἀγαθόν, οὐκ αἰσθάνεται αὐτῆς, ἀλλ' οὐδὲ πάλιν αἰσθάνεται, ὅτι πολυτρόπως ἡ θλίψις συμβαίνει. Κἄν θέλωμεν ἀκριβολογῆσασθαι, πάντως εὐρίσκομεν αὐτὴν ἢ διὰ κενοδοξίας κεκρυμμένην, καὶ τοῦτο γὰρ τῶν θλίψεων ἐστίν, ἢ διὰ προσώπου κωλύοντος ἡμᾶς, ἢ διὰ τὸ μετὰ ταῦτα χρήζειν τῶν παρ' ἡμῶν ἐν εὐποιᾷ δοθέντων. Μὴ εὐρίσκοντες γὰρ εἰς τὰς χεῖρας, εἰς μετέμμελον τρεπόμεθα· καὶ τότε ποῦ εὐρίσκομεν τὸν ἄθλιπτον λογισμόν;

Πρὸ ταῦτα οὖν οὐ δεῖ θαρρῆσαι· τηρεῖ γὰρ τὴν θλίψιν καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα τοῖς ἀσυνέτοις· ὃ γὰρ συνιείς πάντοτε, αἰεὶ προσδόκα τὴν θλίψιν. Ἐὰν μὴ σήμερον, αὔριον, καὶ οὐ τάρατιτ'· «ἤτοιμάσθην γάρ», φησί, «καὶ οὐκ ἐταράχθην»· καὶ μακάριος ὁ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε, «ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλή-

4. Οἱ προσδοκίαι τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτουν τὰ πραγματικά ψυχοδυναμικά του. Στούς περισσότερους ἀπὸ μᾶς βασικὴ προϋπόθεσις εὐτυχίας θεωρεῖται ἡ ἀπουσία τῆς θλίψεως ἀπὸ τῆ ζωῆς μας. Ὁ Ὅσιος, σπὴν Ἀπόκρισίν του αὐτὴ (πρὸς κοσμικὸ χριστιανόν), σύμφωνα μέ τή διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀλλὰ καί μέ ὅσα ἡ «ἐν Χριστῷ» ἀσκησις τοῦ ἔχει δώσει, προσανατολίζει τὴν ψυχὴ κάθε χριστιανοῦ σέ μιὰ ἄλλη βάση· «πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου» (Ἰωβ 7,1). Καὶ ἔτσι μέ «φυσικότητα» δίνει τό παράγγελμα· «αἰεὶ προσδόκα τὴν θλίψιν». Πόσο πῶς «ρεαλιστικός» εἶναι ὁ ρεαλισμός τῆς χριστιανικῆς ἀσκήσεως! Πόσο σχιζοφρενικὴ θὰ ἦταν ἡ ἐπιδίωξις τοῦ ὁποιοῦ πυγμάχου, «προσδοκόντας» νά μή γευθεῖ «πυγμὴν ἀντιπάλου»!

καταλάβουμε ότι τό πράγμα πού μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι κατά Θεό. Διότι ξέρουμε ότι ἐνάντια σέ κάθε καλό ξεσηκώνεται θλίψη ἀπό τό φθόνο τοῦ διαβόλου. Ἐπίσης τό καλό μέ τήν προσευχή αὐξάνεται περισσότερο. Ἄν τώρα ἔχει ὑποβληθεῖ ἀπό τό διάβολο τό θεωρούμενο καλό, πρὸς τό ὁποῖο μεταβαίνει καί ἡ ἀντίστασή του, τότε αὐτό τό καλό μειώνεται μέσα μας μέ τήν προσευχή, καθώς καί ἡ φαινομενική ἀντίσταση τοῦ διαβόλου. Δηλαδή ὁ ἐχθρός δείχνει ότι ἀντιστέκεται στό λογισμό, τόν ὁποῖο ὁ ἴδιος ὑπέβαλε, ὥστε μ' αὐτό τόν τρόπο νά μᾶς πλανήσει νά θεωρήσουμε τό πράγμα πού μᾶς ὑπέβαλε ὡς πραγματικά ἀγαθό.

408

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Τί λοιπόν; Ὅταν τό καλό τό ἐκτελοῦμε χωρίς κόπο, δέν εἶναι κατά Θεό; Καί ἂν συμβεῖ νά κάνω κάποια μικρή εὐεργεσία καί βλέπω ότι ὁ λογισμός μου δέν βαρύνεται ἀπό θλίψη, ἄραγε πῆγε εἰς μάτην καί δέν εἶναι ἀρεστή ἡ πράξη μου αὐτή στό Θεό; Πάτερ, παρακαλῶ, φώτισέ μου τό νοῦ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν κάποιος, ἀφοῦ ἔκανε κάποιο καλό, βρεῖ ότι ὁ λογισμός του δέν βαρύνθηκε, δέν πρέπει νά θαρρέψει καί νά πεῖ ότι θά περάσει χωρίς θλίψη. Διότι κάθε ἀγαθό ἀνήκει στήν ὁδό τοῦ Θεοῦ καί δέν ψεύδεται Ἐκεῖνος πού λέει: «Εἶναι στενὴ καί γεμάτη θλίψεις ἡ ὁδός πού ὁδηγεῖ στή ζωή» (Ματθ. 7, 14). Διότι, ἔστω καί ἂν δέν συμβεῖ θλίψη τήν ὥρα πού διαπράττεται τό καλό, μετὰ ὅμως σίγουρα θά πρέπει νά θλιβεῖ ὁ ἄνθρωπος. Τή στιγμή βέβαια πού κάνει κανεῖς τό καλό μέ προθυμία, δέν αἰσθάνεται τή θλίψη, ἥ μπορεῖ νά μὴν τήν ἀντιληφθεῖ οὔτε καί στή συνέχεια, διότι ἡ θλίψη παρουσιάζεται μέ ποικίλες μορφές. Καί ἂν θέλουμε νά ἀκριβολογήσουμε, θά τή βροῦμε κρυμμένη ἢ μέ τή μορφή τῆς κενοδοξίας –διότι καί αὐτό εἶναι ἓνα εἶδος θλίψεως– ἢ θά μᾶς τή δημιουργήσει κάποιο πρόσωπο μέ τό νά μᾶς γίνεται ἐμπόδιο. Ἡ μπορεῖ μετὰ τήν εὐεργεσία νά ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ ἐκεῖνα πού δώσαμε καί ἔτσι νά πένσουμε σέ θλίψη· δηλαδή, ἐπειδὴ δέν τὰ ἔχουμε πιά στὰ χέρια μας, μεταμελοῦμαστε πού τὰ δώσαμε. Πῶς τότε, μετὰ ἀπ' αὐτά, μπορεῖ νά βρεῖ κανεῖς λογισμό πού νά μὴ βαρύνεται ἀπὸ θλίψη;

Προτοῦ λοιπόν νά τὰ ξεπεράσει ὁ ἄνθρωπος ὅλα αὐτά, δέν πρέπει νά παίρνει θάρρος (καί νά λέει πῶς δέν θά περάσει θλίψεις). Διότι γιὰ τοὺς ἀδιάκριτους θά ἔλθουν θλίψεις καί μετὰ ἀπ' αὐτά. Τό συμπέρασμα εἶναι: Πάντοτε νά προσδοκᾷς θλίψη!⁴ Ἄν δέν εἶναι σήμερα, θά εἶναι αὔριο· καί ἔτσι δέν θά ταράζεσαι. Διότι λέει: «Ἐτοιμάσθηκα καί δέν ταράχθηκα» (Ψαλμ. 118, 60). Ἐπίσης εἶναι μακάριος αὐτός πού ἔχει πάντοτε μπροστά στά μάτια του ότι «ἡ γῆ

ρωμα αὐτῆς», καὶ λογιζόμενος, ὅτι ὡς θέλει δυνατός ἐστὶν οἰκονομῆσαι μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ· ὁ γὰρ τοιοῦτος, οὐ μεταγινώσκει περὶ τῶν δοθέντων.

Κἂν οὖν εὖρωμεν θλίψιν, μάθωμεν, ὅτι πρὸς δοκιμὴν ἡμῶν συγκωρεῖ ὁ Θεός· ἐπεὶ οὐδέποτε παραβλέπει τοὺς φοβουμένους αὐτόν· μάλιστα τοὺς διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ποιοῦντας.

υθ΄

Ἑρώτησις

Ἄρα ἐνθυμεῖται τι ἀγαθὸν ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ὁ ἄνθρωπος;

Ἀπόκρισις

Συμβαίνει μὲν πολλάκις ὑπὸ κινήσεως τοῦ φυσικοῦ λογισμοῦ ἐνθυμεῖσθαι τινα τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐπιγράφειν δεῖ τῷ Θεῷ· ἡ γὰρ φύσις ποίημα αὐτοῦ ἐστι. Γινώσκειν δὲ ὀφείλομεν, ὅτι οὐκ ἄγομεν αὐτὸ εἰς τέλος, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς. Ὅταν γὰρ προτιθώμεθα αὐτὴν πρὸ ὀφθαλμῶν, τότε στερεοῦται ἐν αὐτῇ ἡ καρδιά ἡμῶν πληρῶσαι τὸ ἀγαθόν.

υι΄

Ἑρώτησις

Ὅμοίως ὅταν ποιῶ τι ἀγαθόν, πῶς ὀφείλω ταπεινώσαί μου τὸν λογισμόν; Καὶ πῶς βαστάσω τὴν ἐμαυτοῦ μέψιν, πράξας τὸ ἀγαθόν;

Ἀπόκρισις

Εἰς ταπείνωσιν τοῦ λογισμοῦ, ὅταν ποιήσης πᾶν ἀγαθὸν καὶ φυλάξης πάσας τὰς ἐντολάς, μνημόνευσον τοῦ εἰπόντος· «ὅταν ταῦτα πάντα ποιήσητε, εἶπατε, ὅτι ἀκρεῖοι δοῦλοι ἐσμεν, ὅτι, ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιθήκαμεν». Πόσῳ μᾶλλον ὅτι οὕπῳ ἐφθάσαμεν πληρῶσαι μίαν ἐντολήν; Καὶ

5. Ὅσοι βλέπουν ἢ ἐπιθυμοῦν τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτονομημένη καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τῆς θεῆς Πρόνοιας καὶ τῆς θεῆς Χάρης, μὴ τέτοια θέσιν τὴν ἀκοῦν ὡς «κινέζικα». Καὶ ὅμως ὁ Ἅγιος δὲν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ ζεῖ μέ συνέπεια βασικὲς ἀλήθειες τῆς Καινῆς Διαθήκης. «Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν» (Πράξ. 17, 28), «Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας» (Φίλιπ. 2, 13).

Εἶναι ἀπαράιπτο νὰ διαθέτει νοημοσύνη ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ κρατιέται στὴν ταπείνωσιν.

καί καθετί πού βρίσκεται πάνω σ' αὐτήν εἶναι τοῦ Κυρίου» (Α΄ Κορ. 10, 26). Καί εἶναι μακάριος αὐτός πού σκέφτεται ὅτι εἶναι δυνατός ὁ Κύριος καί ὅπως θέλει οἰκονομεῖ τὰ τῶν δούλων Του. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος βιώνει ἔτσι τὰ πράγματα δέν μεταμελεῖται γιά ὅσα ἔδωσε, κάνοντας μιά μικρή εὐεργεσία.

Καί ἂν ἔλθει κάποια θλίψη, νά ξέρουμε ὅτι τήν παραχωρεῖ ὁ Θεός γιά νά δοκιμαστοῦμε. Διότι οὐδέποτε παύει νά ἐνδιαφέρεται γιά ἐκείνους πού Τόν εὐ-λαβοῦνται καί Τόν ὑπολογίζουν. Πολύ περισσότερο μάλιστα γιά ἐκείνους πού ὅ,τι κάνουν, τό κάνουν γιά κάρη τοῦ Ὀνόματός Του.

409

Ἑρώτηση

Ἄραγε, ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά βάλει στό μυαλό του τήν ἔννοια τοῦ «ἀγαθοῦ» ἀπό δική του καί μόνο προαίρεση;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Πολλές φορές μπορεῖ νά συμβεῖ νά σκεφθεῖ κανεῖς τό ἀγαθό φυσικά καί ἀπλά, ἀλλά καί τότε πρέπει νά τό ἀποδίδει στό Θεό, γιατί καί ἡ φυσική μας ὄντοτητα εἶναι δικό Του δημιούργημα. Καί εἶναι χρέος μας νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι δέν μπορούμε νά ὁλοκληρώσουμε τό ἀγαθό αὐτό, παρὰ μόνο ὅταν οἱ προσπάθειές μας γίνονται μέσα στό πλαίσιο πού ὀρίζεται ἀπό τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ⁵. Διότι ὅταν τό καλό πού ἐπιδιώκουμε τό καλύπτει ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ, ἡ καρδιά μας καί χαίρεται καί ἐνισχύεται καί προστατεύεται ἄμεσα ἀπό τό Θεό στήν προσπάθειά της γιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ἀγαθοῦ.

410

Ἑρώτηση

Ἐπίσης, ὅταν κάνω κάποιο καλό, πῶς πρέπει νά σκεφθῶ γιά νά ταπεινώσω τό λογισμό μου; Καί πῶς νά κρατήσω τήν αὐτομεμφία, ἔχοντας κάνει τό καλό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γιά νά ταπεινώσεις τό λογισμό τήν ὥρα πού κάνεις ὁποιοδήποτε καλό ἥ ἔχεις τηρήσει ὅλες τίς ἐντολές, νά θυμᾶσαι τόν Κύριο πού λέει: «Καί ὅταν τὰ ἐκτελέσετε ὅλα αὐτά, νά πείτε ὅτι εἴμαστε δούλοι τιποτένιοι καί πράξα-με ἐκεῖνο πού ὀφείλαμε νά πράξουμε» (Λουκ. 17, 10). Πόσο μᾶλλον ἐμεῖς πού δέν φθάσαμε ἀκόμη στό ἐπίπεδο νά ἐφαρμόσουμε ἔστω καί μιά ἐντολή στό

οὕτω δεῖ φρονεῖν πάντοτε καὶ ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ βαστάζειν τὴν μέμψιν, καὶ ὅτι οὐκ οἶδα εἰ ἀρέσκει τῷ Θεῷ. Τὸ γὰρ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μέγα ἐστὶ τὸ δὲ πληρῶσαι, μείζον· συμπλήρωσις γάρ ἐστι πασῶν τῶν ἐντολῶν· τὸ γὰρ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μερικόν ἐστι καὶ μικρότερον τοῦ πληρῶσαι. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· «τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενος καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος». Λοιπὸν γὰρ ὅσον τις ἐπεκτείνεται, οὐκ ἔχει διακοπὴν, ἀλλὰ πάντοτε βλέπει ἑαυτὸν ὑστερούμενον, καὶ προκόπτει. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ὅσοι τέλειοι, τοῦτο φρονοῦμεν», τοῦτ' ἐστὶ τὸ προκόπτειν· εἶπε δέ, ὅτι, εἰ καὶ ἄλλο τι φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὑμῖν ἀποκαλύψει ὁ Κύριος.

υἱα΄

Ἑρώταις τοῦ αὐτοῦ.

Ὅταν ποιῶ ἐντολήν, πῶς δύναμαι φυγεῖν τὴν ὑψηλοφροσύνην, ἵνα εἰδῶ, ὅτι καὶ ἀγαθὸν ποιήσας, ἀλλότριός εἰμι αὐτοῦ;

Ἀποκρίσις

Αἰ δελφέ, τὰ καλὰ πράγματα, καλὰ ὀφείλομεν ἔχειν καὶ προστρέχειν αὐτοῖς ὥς καλοῖς· οὐ πρέπει γὰρ τὸ καλὸν ἔχειν ὥς κακόν, ἀλλ' ὅτε μὴ πράττη τις τὸ καλὸν κατὰ τὸ ἀρέσκον Θεῷ· καὶ τοῦτο εὐρίσκεται κακῶς γινόμενον, διὰ τὴν τοῦ ποιοῦντος διάκρισιν. Σπουδὴν δέ τις ὀφείλει ἔχειν τοῦ πάντοτε τὸ καλὸν ποιεῖν· καὶ ὑστεροῦντι, Θεοῦ χάριτι, προσγίνεται αὐτῷ τὸ κατὰ φόβον Θεοῦ γενέσθαι.

6. Ἄν τό νά «ἐκπληρώσει» (τό θέλημα τοῦ Θεοῦ) δηλώνει τὴν ἐκπλήρωση ὅλων τῶν ἐντολῶν, πῶς εἶπε ὁ Ἅγιος λίγο πῶς πάνω ὅτι «δέν φθάσαμε νά ἐκπληρώσουμε οὔτε μία ἐντολή»; Ἰσως γιατί δέν φθάσαμε νά τὴν ὁλοκληρώσουμε ἀπὸ ὅλες τίς πλευρές της, τοῦ προσώπου, τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου, τῆς αἰτίας καὶ νά τὴν ἐκτελέσουμε τέλεια κατὰ πάντα καί μέ ὅλη τὴν προθυμία μας. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Παῦλος· «τὸ τέλειο θέλημα τοῦ Θεοῦ» (Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 212).

Σύμφωνα μέ τίς φιλοσοφικές καὶ ψυχολογικές προϋποθέσεις τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἁγίου, κάθε ἐνέργειά του ὁ χριστιανός (κάθε ἄνθρωπος), γιὰ νά ἐπιτυγχάνει διάκριση καὶ πληρότητα, πρέπει νά τὴν ἐλέγχει ὥς πρὸς: Τό πρόσωπο (δρώντος καὶ πάσχοντος). Ὡς πρὸς τὸν τόπο: Καταλληλότητα καὶ ἀρμοδιότητα, ἃν εἶναι ὁ ἐπιτρεπόμενος ἡ ἀπαγορευμένος κ.τ.λ. Ὡς πρὸς τὸ χρόνο: Ὅλων τῶν ἐμπλεκόμενων μερῶν ἐμφύκων, ἀψύκων κ.τ.λ. Ὡς πρὸς τὴν αἰτία: Θεμιτῇ-ἀθέμιτῇ, σύμφωνῇ-ἀσύμφωνῇ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ κ.τ.λ. Ὡς πρὸς τὸν τρόπο: Ποιός, τί, πῶς, πότε, πού καὶ γιατί.

7. «Καὶ τί ἐστὶν ἡ τελειότης; Βάθος ταπεινώσεως, ὅπερ ἐστὶ κατάληψις πάντων τῶν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων. Ὅρατῶν μὲν, πάντων τῶν αἰσθητῶν ἀοράτων δέ, τῶν νοητῶν, καὶ ἐκτὸς μερίμνης τῆς ὑπὲρ αὐτῶν» (Ἰσαάκ Σύρου ἅπαντα τὰ Εὐρεθέντα Ἀσκητικά, σελ. 306, Ἑκδ. Σπανοῦ).

Τὸ φῶς ἢ τὸ σκότος σχετίζονται ἀναμφισβήτητα μέ τὴν ὀπτική ἀντίληψη τοῦ ἀνθρώπου στὰ βιολογικά πλαίσια λειτουργίας τοῦ ὀργανισμοῦ του. Ἀνάλογο φαινόμενο ὁράσεως, ἡ ὁποία

βαθμό τῆς τελειότητας; Αὐτά τὰ βιώματα πρέπει νά ἔχεις πάντοτε καί μ' αὐτό τόν τρόπο θά κρατᾷς τήν αὐτομεμφία τήν ὥρα πού ἐκτελεῖς τό καλό. Ἐκτόν δέ νά συλλογίζεσαι ὅτι «δέν ξέρω ἂν τό ἔργο μου ἀρέσει στό Θεό». Διότι τό νά κάνει κανεῖς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλο πράγμα. Τό νά πετυχαίνει ὁμως στήν ἐφαρμογή του τήν τελειότητα εἶναι μεγαλύτερο⁶. Μποροῦμε νά ποῦμε τότε ὅτι ἐκπληρώνει ὅλες τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ. Διότι τό νά κάνεις τό θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι τό ἐν μέρει καί εἶναι μικρότερο ἀπό τό ὅλο, δηλαδή ἀπό τό νά ἐκπληρώνεις τέλεια τό θέλημά Του. Γι' αὐτό ὁ Ἀπόστολος εἶπε: «Νά ξεχνᾶμε τὰ παρωχημένα καί νά ἐπιδιδόμαστε στά παρόντα καί στά ἐπερχόμενα» (Φιλ. 3, 14). Ἔτσι λοιπόν ὅσο κανεῖς ἐπιδίδεται στήν «ἀτέλεστη τελειότητα» τοῦ καλοῦ, δέν μπορεῖ νά σταματήσει καί νά διακόψει, ἀλλά συνεχῶς βλέπει τόν ἑαυτό του νά ὑστερεῖ καί ὅλο προχωρεῖ πρὸς τά ἐμπρός⁷. Διότι ὁ ἴδιος πάλι ὁ Ἀπόστολος εἶπε: «Ὅσοι θέλουμε νά γίνουμε τέλειοι, ἅς σκεπτόμαστε μ' αὐτό τόν τρόπο» (Φιλ. 3, 15), δηλαδή πῶς θά προχωροῦμε συνεχῶς. Εἶπε ἀκόμη ὅτι «ἂν ἐσεῖς σκέπτεσθε κάπως διαφορετικά, ὁ Κύριος καί πάνω σ' αὐτό θά σᾶς ἀποκαλύψει τό θέλημά Του» (Φιλ. 3, 15).

411

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:

Ὅταν ὑπακούω σέ μία ἐντολή καί τήν ἐκτελῶ, πῶς μπορῶ νά ἀποφύγω τήν ὑψηλοφροσύνη, ὥστε νά πιστεύω ὅτι, παρόλο πού ἔπραξα τό καλό, εἶμαι ἄσχετος πρὸς αὐτό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, ὀφείλουμε ὅσα εἶναι καλά νά τὰ ἔχουμε ὡς καλά καί νά ἀσφαλίζομαστε σ' αὐτά, ἐπειδή εἶναι καλά. Δέν εἶναι σωστό νά σκεπτόμαστε τὰ καλά ὡς κακά, ἀλλά νά τό κάνουμε τότε μόνο, ὅταν δέν ἐκτελοῦμε τὰ καλά ἔτσι ὅπως ἀρέσει στό Θεό. Καί γίνεται κακῶς τό καλό, ἐξαιτίας τῆς μὴ ἐπιτυχημένης διάκρισης πού κάνει κανεῖς κατά τή διάπραξή του. Πάντως ὀφείλει ὁ καθένας μας νά φροντίζει πῶς θά κάνει πάντοτε τό καλό. Καί ἂν ὑστερεῖ, θά βοηθῆται, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὥστε νά κάνει ἐκεῖνο πού πρέπει μέ φόβο Θεοῦ.

Εἶναι ἐξαρτώμενη ἀπό τό φῶς ἢ τό σκότος παρατηρεῖται καί στήν πνευματική ὑπόσταση καί ζωή τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀναφορά, μᾶλλον ἡ μυστική ἀναγωγή καί ἡ ὄντολογική ἐνταξη τοῦ ἀνθρώπου στό Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ καί Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μᾶς ἔχει καταστήσει «ὀργανικά» ὑπόχρεους αὐτῆς τῆς «ἀτέλεστης τελειότητας», πού ὅσο τή συνειδητοποιοῦμε, τόσο περισσότερο κατανοοῦμε ὅτι εἴμαστε μακριά της. Κατά ἐξωτερική ἀντίφασιν, ἡ ἐδραίωση τῆς συνειδητοποιημένης ἀπόστασης γίνεται ἀναβαθμός προσέγγισης.

“Όταν οὖν γίνηται διὰ σοῦ τὸ ἀγαθόν, εὐχαρίστησον τῷ δοτῇρι τῶν ἀγαθῶν, ὡς αὐτοῦ ὑπάρχοντος τοῦ ἀγαθοῦ· σεαυτὸν δὲ μέμψαι λέγων, εἰ καλῶς κἀγὼ μετῆλθον τὸ πρᾶγμα, συμμετοκος εἶχον εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ τότε εὐρίσκεῖς δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ μετὰ κατανύξεως καταξιῶσαί σε τοῦ γενομένου διὰ σοῦ ἀγαθοῦ.

υιβ΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἐὰν συμβῇ με μακροθυμῆσαι ἐν πράγματι καὶ ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμός, τί οὖν δεῖ με λογίζεσθαι;

Ἀπόκρισις

Καὶ ἤδη εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν συμβῇ σε ὅτι δήποτε ἀγαθὸν ποιῆσαι, γινώσκειν ὀφείλεις ὅτι αὕτη ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ ἐστι διὰ τὴν ἰδίαν ἀγαθότητα· πάντας γὰρ ἔλκει. Πρόσεχε δὲ σεαυτῷ, μὴ διὰ τὴν σὴν ἀσθένειαν ἀπολέσης τὸ παρ’ αὐτοῦ γινόμενον πρὸς σὲ ἔλεος, ὅπερ καὶ εἰς πάντας γίνεται τοὺς ἀμαρτωλοὺς. Εἰ οὖν αὐτὸς καλῶς ἔδωκε, σὺ μὴ ἀπολέσης κακῶς. Ὁ τρόπος δὲ τῆς ἀπωλείας τοῦ πράγματός ἐστιν οὗτος· τὸ ἐπαινεῖσαι σεαυτὸν μακροθυμήσαντα, καὶ ἐπιλαθέσθαι τοῦ εὐεργετήσαντός σε Θεοῦ. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ κατάκρισιν σεαυτῷ προξενεῖς, τολμῶν σεαυτῷ τοῦτο ἐπιγράφειν, ἐφ’ ᾧ μᾶλλον δεῖ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπειν τῷ φιланθρώπῳ Θεῷ. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, «τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;».

Λέγε δὲ τῷ ἐπαινοῦντί σε ἐν οἰφδῇποτε πράγματι λογισμῷ, ὅτι οἱ ἐν θαλάσσῃ πλέοντες, κἂν συμβῇ αὐτοὺς γαληνιάσαι, ἀλλ’ ἔτι ἐν τῷ πελάγει ὑπάρχουσι καὶ προσδοκῶσι τὴν ζάλην καὶ τὸν κίνδυνον καὶ τὸ ναυάγιον καὶ οὐδὲν αὐτοὺς ὠφέλησεν ἢ πρὸς μικρὸν γαλήνη· τότε γὰρ καὶ μόνον ἔχουσι τὸ ἀσφαλές, ὅταν εἰς αὐτὸν ἔλθῃσι τὸν λιμένα· πολλοὶ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ στομίῳ ἐναυάγησαν. Οὕτω γοῦν καὶ ὁ ἀμαρτωλός, ἐφ’ ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, τρέμειν ὀφείλει τὸ ναυάγιον πάντοτε.

Μηδέποτε οὖν πλανηθῆς πιστεῦσαι τῷ ἐπαινοῦντί σε λογισμῷ ἐπὶ καλῷ πράγματι· τὸ γὰρ καλὸν τοῦ Θεοῦ ἐστι, καὶ οὐ δυνάμεθα θαρρῆσαι, ὅτι παραμένει μεθ’ ἡμῶν διὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν· καὶ πῶς τολμήσωμεν ὑψηλοφρονῆσαι;

“Όταν λοιπόν ἐσύ κάνεις κάτι καλό, εὐχαρίστησε τό δοτήρα τῶν ἀγαθῶν Θεό, διότι Αὐτός εἶναι ὁ «ὄντως Ἄγαθός». Ἐνῶ τόν ἑαυτό σου νά τόν μέμφεσαι λέγοντας: Ἄν εἶχα ἐνεργήσει καί ἐγώ σωστά στήν προκειμένη περίπτωση θά βίωνα τήν εὐλογία ἀπό τή διάπραξη τοῦ ἀγαθοῦ. Καί τότε θά μπορούσες νά παρακαλέσεις τό Θεό μέ κατάνυξη, ὥστε νά σέ ἀξιώσει νά μετέχεις βιωματικά στό ἀγαθό, τό ὁποῖο ἐπιτελέστηκε ἀπό σένα.

412

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Ἄν συμβεῖ καμμιά φορά νά μακροθυμήσω πάνω σ’ ἓνα θέμα καί ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμός μου, τί πρέπει τότε νά σκεφτῶ;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Η ἤδη σοῦ ἔχω πεῖ ὅτι ἂν συμβεῖ νά κατορθώσεις ὁποιοδήποτε καλό, ὀφείλεις νά γνωρίζεις ὅτι αὐτή ἡ δωρεά εἶναι τοῦ Θεοῦ καί προέρχεται ἀπό τήν ἀγαθότητά Του, διότι Ἐκεῖνος ὅλους τούς ἐλεεῖ. Πρόσεχε λοιπόν τόν ἑαυτό σου, μήπως, λόγω τῆς πνευματικῆς καχεξίας σου, χάσεις τό ἔλεος πού σοῦ παρέχεται ἀπό Ἐκεῖνον, τό ὁποῖο δίνεται καί σέ ὅλους τούς ἁματωλούς. Αὐτό λοιπόν τό ἔλεος, τό ὁποῖο σοῦ τό ἔδωσε καλῶς, νά μὴν τό χάσεις κακῶς. Ὁ τρόπος δέ πού μπορείς νά τό χάσεις εἶναι ὁ ἐξῆς: Νά ἐπαινέσεις τόν ἑαυτό σου, ἐπειδή μακροθύμησες στήν προκειμένη περίπτωση καί νά ξεχάσεις τό Θεό πού σέ εὐεργέτησε. Τότε, ὅχι μόνο θά χάσεις τό ἔλεος, ἀλλά θά προξενήσεις καί ἀποκρίση στόν ἑαυτό σου, μέ τό νά τολμᾷς νά ἀποδίδεις τό καλό στίς δικές σου δυνάμεις, ἐνῶ θά ἔπρεπε μᾶλλον νά εὐχαριστεῖς τό φιλόανθρωπο Θεό. Διότι λέει ὁ Ἀπόστολος: «Τί εἶναι ἐκεῖνο πού ἔχεις, τό ὁποῖο δέν τό ἔλαβες ὡς δωρεά; Ἄν λοιπόν σοῦ χαρίστηκε, γιατί καυχιέσαι σάν νά μή σοῦ ἔχει χαρίσει;» (Α΄ Κορ. 4, 7).

Λέγε δέ στό λογισμό σου, πού εἶναι ἔτοιμος νά σέ ἐπαινέσει γιά τό καθετί, ὅτι ὅσοι ταξιδεύουν στή θάλασσα, ἔστω καί ἂν συμβεῖ νά ἔχουν κάποια ὥρα γαλήνιο ταξίδι, ὅμως βρίσκονται ἀκόμη μέσα στό πέλαγος καί ἀπειλοῦνται κάθε στιγμή ἀπό τήν τρικυμία, τόν κίνδυνο καί τό ναυάγιο καί δέν ἔχουν νά ὠφεληθοῦν καθόλου ἀπό μιά παροδική γαλήνη. Καί τότε μόνο μπορούν νά αἰσθάνονται ἀσφαλεῖς, ὅταν φθάσουν στό λιμάνι. Ἄν καί πολλοί ναυάγησαν ἀκόμη καί σ’ αὐτή τήν εἰσοδο τοῦ λιμανιοῦ. Ἔτσι καί ὁ ἁματωλός, ἐφόσον βρίσκεται μέσα στόν κόσμο πρέπει πάντοτε νά τρέμει μήπως ναυαγήσει.

Μὴν πλανηθεῖς λοιπόν καί πιστέψεις στό λογισμό πού σέ ἐπαινεῖ γιά ἓνα καλό πράγμα. Διότι κάθε καλό προέρχεται ἀπό τό Θεό καί δέν μπορούμε νά θαρρέψουμε ὅτι θά παραμείνει μαζί μας, ἀφοῦ συχνά ἐπιδεικνύουμε ἀμέλεια. Πῶς θά τολμήσουμε λοιπόν νά ὑψηλοφρονήσουμε;

υιγ'

Ἑρώτησις

Ἐάν δὲ εἶπω τῷ λογισμῷ, θέλων <αὐτὸν> ταπεινῶσαι, ὅτι οὐδὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγένετό μοι ἡ μακροθυμία, ἀλλ' ἐκ τοῦ πονηροῦ πρὸς ἀπάτην εἰς τὸ ὑψηλοφρονῆσαι, μὴ παροργίζω ἐν τούτῳ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ πάντα τὰ καλὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ;

Ἀπόκρισις

Ὅτι ἔστι βαρὺ τὸ λέγειν μὴ εἶναι αὐτὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ παροργίζεται ἐν τούτῳ ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἰς καθαίρεσιν τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ λέγεται παρὰ σοῦ· καὶ γὰρ τις τῶν ἀγίων εἶπέ τισιν ἐλθοῦσι πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ ἀποθανόντος ἐν τῇ ὁδῷ ὄνου μετ' αὐτῶν, καὶ θαυμάσαντες ἐκείνοι ἠρώτησαν, πόθεν ἔμαθε; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· οἱ δαίμονες μοι εἶπον. Καίτοι ἐκ Θεοῦ ὑπῆρξεν αὐτῷ ἡ γνῶσις τοῦ γενομένου, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλειαν ἐκείνων τοῦτο ἀπεκρίνατο· καὶ οὐ παρώργισε τὸν Θεόν.

υιδ'

Ἑρώτησις

Ἐάν οὖν γίνωνται ὁπασαίαι ἁμαρτωλῷ, ἄρα οὐκ ὀφείλει ὅλως πιστεύειν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσίν;

Ἀπόκρισις

Ὅταν τοῦτο γίνηται ἁμαρτωλῷ, φανερόν ἐστιν ὅτι ἐκ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐστὶ, πρὸς τὸ ἀπατῆσαι τὴν ἀθλίαν ψυχὴν εἰς ἀπώλειαν. Οὐ δεῖ οὖν οὐδέποτε πιστεύειν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν τὰς ἰδίας ἁμαρτίας καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν, καὶ ἐν τρόμῳ καὶ φόβῳ πάντοτε διάγειν.

υιε'

Ἑρώτησις

Ἄρα καὶ ὅτε ἐν σκῆματι τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ φαίνωνται, καὶ τότε δεῖ αὐτοὺς ἀποστρέφειν;

8. Ἡ πρόφασις ἢ ἡ προσποίηση στὴν πρακτικὴ τῆς «ἐν Χριστῷ» ἄσκησης δέν ἔχει καμμιά σχέσι μετὰ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ὑποκρισίαν τῆς «κοσμικῆς» ζωῆς. Καὶ ὁ Κύριος εἰς Ἑμμάους «προσποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι» (Λουκ. 24, 28). Ὅταν κανεῖς ζεῖ τὴν Ἀλήθειαν δέν φοβᾶται νὰ τὴν ἐπικαλύπτει. Ἡ ἀθλιότητα βρίσκεται στὴν ἐπικάλυψη τοῦ ψεύδους μετὰ τὴ μορφὴ τῆς ἀλήθειας.

413

Ἑρώτηση

Καί ἄν πῶ στό λογισμό μου, θέλοντας νά τόν ταπεινώσω, ὅτι δέν προέρχεται ἀπό τό Θεό αὐτή ἡ μακροθυμία ἀλλά ἀπό τόν πονηρό, γιά νά σέ πλανήσει νά ὑψηλοφρονήσεις, μήπως μ' αὐτή τή στάση παροργίσω τό Θεό, ἐπειδή κάθε καλό προέρχεται ἀπ' Αὐτόν;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν εἶναι βαρύ τό νά λές ὅτι «αὐτό τό καλό δέν προέρχεται ἀπό τό Θεό». Δέν ὀργίζεται μ' αὐτό ὁ Θεός, ἐπειδή λέγεται ἀπό μέρους σου γιά νά ἀφανιστεῖ ὁ πονηρός λογισμός. Διότι καί κάποιος ἀπό τούς Ἁγίους ἀποκάλυψε σ' ἐκείνους πού τόν ἐπισκέφθηκαν τά σχετικά μέ τό γαῖδούρι πού τούς ψόφησε στό δρόμο. Ἐκεῖνοι τότε ἀπόρησαν καί τόν ρώτησαν «πῶς τό ἤξερε αὐτό πού τούς συνέβη;» καί αὐτός τούς ἀπάντησε: Μοῦ τό εἶπαν οἱ δαίμονες⁸. Ἄν καί τοῦ εἶχε γίνει γνωστό τό γεγονός ἀπό τό Θεό. Ὅμως γιά νά τούς ὠφελήσει, τούς ἔδωσε τήν προηγούμενη ἀπάντηση καί δέν παρόργισε τό Θεό.

414

Ἑρώτηση

Ἐπομένως, ἄν ἓνας ἁμαρτωλός βλέπει ὀπτασίες, δέν πρέπει νά εἶναι παντελῶς σίγουρος ὅτι προέρχονται ἀπό τό Θεό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οταν συμβαίνει κάτι τέτοιο σ' ἓναν ἁμαρτωλό εἶναι φανερό ὅτι προέρχεται ἀπό τούς δαίμονες, οἱ ὁποῖοι θέλουν νά ἀπατήσουν τήν ἄθλια ψυχή του καί νά τήν ὀδηγήσουν στήν ἀπώλεια. Ἐπομένως, δέν πρέπει ποτέ νά δίνει ἐμπιστοσύνη σ' αὐτές τίς ὀπτασίες, ἀλλά νά ἀναγνωρίζει τίς ἁμαρτίες του καί τήν πνευματική καχεξία του καί νά διέρχεται τή ζωή του πάντοτε μέ φόβο καί τρόμο.

415

Ἑρώτηση

Ἄραγε, καί ὅταν παρουσιάζονται μέ τή μορφή τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, καί τότε πρέπει νά τούς ἀποστρεφόμεσθε;

Ἀπόκρισις

Τότε πολλῶ πλέον τὴν αὐτῶν πονηρίαν καὶ τὴν πλάνην ἀποστρέφεσθαι καὶ ἀναθεματίζειν χρή. Μηδέποτε οὖν πλανηθῆς, ἀδελφέ, εἰς τὴν τοιαύτην δαιμονιώδη πληροφορίαν· τοῖς γὰρ ἁγίοις αἱ θεῖαι καὶ γίνονται ὁπτασίαι καὶ αἰεὶ προτρέχει γαλήνη καὶ εἰρήνη καὶ εὐθυμία ἐν ταῖς ἑαυτῶν καρδίαις. Καὶ ὅμως τὴν ἀλήθειαν ἐπιγινώσκοντες, ἀναξίους ἑαυτοὺς κρίνουνσι· πόσω μᾶλλον χρή τοὺς ἁμαρτωλοὺς μηδέποτε τούτοις πιστεῦειν, εἰδότας τὴν ἰδίαν ἀναξίότητα.

υἱς΄

Ἑρώτησις

Εἰπέ μοι, δέσποτα, πῶς τολμᾷ ὁ διάβολος εἶτε κατ' ὁπτασίαν εἶτε κατὰ φαντασίαν ὀνειρῶν δεῖξαι τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἢ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν;

Ἀπόκρισις

Οὐκ αὐτὸν τὸν Δεσπότην Χριστὸν οὐδὲ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν δύναται δεῖξαι· ἀλλὰ ψεύδεται καὶ σχηματίζεται οἷονδὴποτε ἄνθρωπον καὶ ψιλὸν ἄρτον. Ἀμέλει τὸν ἅγιον Σταυρὸν οὐ δύναται δεῖξαι· οὐκ εὕρισκε γὰρ αὐτὸν ἐτέρῳ σχήματι τυπῶσαι. Ἐπειδὴ γινώσκουμεν αὐτοῦ τὸ ἀληθινὸν σημεῖον καὶ τὸν τύπον, καὶ αὐτῷ χρῆσασθαι οὐ τολμᾷ, ἐν αὐτῷ γὰρ καθηρέθη αὐτοῦ ἡ δύναμις καὶ δι' αὐτοῦ τὴν θανατηφόρον πληγὴν ἐδέξατο. Τὸν Δεσπότην Χριστὸν κατὰ σάρκα οὐ γινώσκουμεν, καὶ πειράται ἡμᾶς διὰ τοῦ ψεύδους πείσαι, ὅτι αὐτός ἐστιν, ἵνα, τῇ πλάνῃ ὡς ἀληθεῖα πιστεύσαντες, ἀπολώμεθα. Ὅταν οὖν ἴδῃς κατ' ὄναρ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, μάθε ὅτι ἀληθινὸν καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ ὄναρ ἐστί· ἀλλὰ σπούδασον παρὰ τῶν ἁγίων λαμβάνειν αὐτοῦ τὴν διάκρισιν καὶ μὴ πίστευε τῷ λογισμῷ τῷ ἰδίῳ.

9. Πρόσεξε πῶς ἀσφαλίζει ὁ Ἅγιος τὸν ἀναγνώστη. Διότι ἀφοῦ μᾶς ἐξήγησε πῶς ὅταν φανεῖ στὸ ὄνειρό μας ὁ τύπος τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὄνειρο εἶναι ἀληθινὸ καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό, λέει παρακάτω: Ἀλλὰ νὰ μὴν πιστεῦει ὁ ἄνθρωπος στὸ λογισμό του, παρὰ νὰ ζητᾷ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὁνείρου του ἀπὸ τοὺς ἁγίους. Καὶ αὐτὸ διότι πολλές φορές νομίζει ὅτι βλέπει στὸν ὕπνο του τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ τὸν βλέπει συγκεχυμένα καὶ χωρὶς νὰ τὸν διακρίνει καλὰ, δὲν τὸν βλέπει καθαρὰ καὶ μὲ ἐνάργεια ἢ βλέπει τὸ Σταυρὸ καὶ βλέπει συγχρόνως καὶ ἄλλα ἀλλόκοτα καὶ παράξενα πράγματα. Ἀπὸ αὐτὰ φανερώνεται ὅτι καὶ τὸ ὄνειρο ἐκεῖνο εἶναι ἀπὸ τὸν ἐκθρό, γιὰ νὰ πλανήσῃ τὸν ἄνθρωπο. Συμπεραίνεται λοιπὸν ὅτι τὸ καλῦτερον καὶ ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ μὴν πιστεῦει ὁ ἄνθρωπος σὲ κανένα ὄνειρο. Διότι, πολλοὺς τοὺς ὁδήγησε στὴν ἀπώλεια ἡ πίστις στὰ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τότε πρέπει, πολύ περισσότερο, νά αποστρεφόμεσθε καί νά ἀναθεματίζουμε τήν πονηρία καί τήν πλάνη τους. Ποτέ λοιπόν, νά μήν πλανηθεῖς, ἀδελφέ, ἀπό μιὰ τέτοια δαιμονική καί τάχα ἀποκαλυπτική παρουσία. Διότι οἱ θεϊκές ὁπτασίες γίνονται στούς ἁγίους. Καί πάντοτε σ' αὐτές τίς περιπτώσεις προηγῆται γαλήνη, εἰρήνη καί χαρά στίς καρδίες τῶν ἁγίων. Ἀλλά παρόλα αὐτά, ἐνῶ γνωρίζουν ἀπό ποῦ προέρχεται ἡ ὁπτασία, κρίνουν τοὺς ἑαυτοὺς τους ὡς ἀνάξιους. Πολύ περισσότερο λοιπόν πρέπει οἱ ἁμαρτωλοὶ νά μή δίνουν ἐμπιστοσύνη ποτέ σέ τέτοιες ὁπτασίες, ἀφοῦ γνωρίζουν τήν ἀναξιοτήτά τους.

416

Ἑρώτηση

Πές μου, Δέσποτα, πῶς τολμᾷ ὁ διάβολος, εἴτε σέ ὁπτασία, εἴτε σέ ὄνειρα, νά δείξει τή μορφή τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἢ τήν ἁγία Κοινωνία;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν ἔχει τή δύναμη ὁ διάβολος νά δείξει οὔτε τό Δεσπότη Χριστό οὔτε τήν ἁγία Κοινωνία. Ἀλλά μᾶς πλαναίει παίρνοντας τό σχῆμα ὁποιουδήποτε ἀνθρώπου ἢ τοῦ ἀπλοῦ ἄρτου. Κοίτα νά δεῖς ὅμως πού δέν μπορεῖ νά πάρει τό σχῆμα τοῦ ἁγίου Σταυροῦ, διότι δέν μπορεῖ νά παρουσιάσει τό Σταυρό μέ διαφορετικό σχῆμα. Ξέρει ὅτι γνωρίζουμε τό ἀληθινό σημεῖο καί τόν τύπο τοῦ Σταυροῦ καί δέν τολμᾷ νά τόν χρησιμοποιήσει, γιατί μ' αὐτόν καταργήθηκε ἡ δύναμή του καί ἔλαβε τή θανατηφόρα του πληγή. Τό Δεσπότη Χριστό ὅμως δέν Τόν ἔχουμε δεῖ καί γνωρίσει κατά σάρκα καί προσπαθεῖ νά μᾶς ἐξαπατήσει καί νά μᾶς πείσει ὅτι εἶναι αὐτός, γιά νά πιστέψουμε τήν πλάνη ὡς ἀλήθεια καί νά ἀπολεσθοῦμε. Ὅταν λοιπόν δεῖς στό ὄνειρό σου τόν τύπο τοῦ Σταυροῦ, νά ξέρεις ὅτι τό ὄνειρο εἶναι ἀληθινό καί ἐκ Θεοῦ⁹. Φρόντισε ὅμως νά λάβεις τήν ἐρμηνεία τοῦ ὁνείρου σου ἀπό τοὺς ἁγίους Γέροντες καί μήν πιστεύεις στό δικό σου λογισμό¹⁰.

ὄνειρα, κατά τόν Σειράχ.

(Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 214).

10. Τά ὄνειρα, ἰδιαίτερα γιά τοὺς ἀνθρώπους πού «παίζουν κρυφτό» μέ τή συνειδησή τους, ἔχουν, πολλές φορές, πολύ σημαντική ἐπίδραση ἐπάνω τους. Ὁ διάβολος «καταχρηστικά» μπορεῖ νά θεωρεῖται σκηνοθέτης ὁνείρων σέ ἀνθρώπους, πού, λόγῳ ψυχικῶν παθῶν καί διαταραχῶν, τὰ ὄνειρά τους μποροῦν, καί ἴσως καί νά πρέπει, νά ἐρμηνεύονται «ψυχολογικά» καί «ψυχιατρικά». Ἀναμφίβολα ὑπάρχουν καί ὄνειρα πού «φυσιολογικά» θεωροῦνται ἡ γλῶσσα τοῦ ἀσυ-

‘Ο Κύριος φωτίσσι τοὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας σου, ἀδελφέ, φυγεῖν πᾶσαν ἀπάτην τοῦ ἐχθροῦ.

υιζ ’

Ἑρώτησις

Λέγει μοι ὁ λογισμός, ὅτι, ἐὰν φανῇ σοι ὁ ἅγιος Σταυρός, ὡς ἀνάξιος εὐρίσκη, καὶ ἔχεις ὑψηλοφρονησαι, καὶ δειλίαν μοι καὶ φόβον ἐμβάλλει.

Ἀπόκρισις

Περὶ τούτου μὴ μεριμνήσης· ἐὰν γὰρ ὅλως φανῇ σοι ὁ ἅγιος Σταυρός, αὐτὸς καταργεῖ τὸ φύσημα τῆς ὑψηλοφροσύνης· ὅπου γὰρ ὁ Θεός, ἐκεῖ κακὸν οὐκ ἔστι.

υιη ’

Ἑρώτησις

Ἦκουσα ὅτι ἐὰν φανῇ τινι ἐνύπνιον ἐκ τρίτου, καὶ αὐτὸ ἀληθινόν ἐστι· οὕτως ἔχει, Πάτερ;

Ἀπόκρισις

Οὐκ ἔχει οὐδ’ οὕτως, οὐδὲ δεῖ πιστεῦειν τῷ τοιούτῳ ἐνυπνίῳ· ὁ γὰρ ἅπαξ φαινόμενός τινι ἐν ψεύδει, δύναται καὶ τρίτον καὶ πολλάκις τοῦτο ποιῆσαι. Μὴ οὖν χλευασθῆς, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῷ, ἀδελφέ.

υιθ ’

Ἑρώτησις

Ἔστιν ὅτε βλέπω ἐν τῇ καρδίᾳ μου ὅτι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ κύκλῳ εἰσὶ τοῦ ἐμοῦ λογισμοῦ ὡς θηρία καὶ ὅτι οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀδικεῖ με· τί ἐστι τοῦτο;

νείδητου ὁμαλοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου. Παράλληλα, γνωρίζουμε ὅτι μπορεῖ νά «ἐνυπνιασθεῖ ὁ ἀνθρώπος» ἀπὸ ἐνέργεια τῆς θείας Χάρης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐνέργεια καθαρὰ ἢ σύμμικτα δαιμονική. Γιὰ ἕνα κοσμικὸ χριστιανό, καὶ μάλιστα ἄπειρο γύρω ἀπὸ ὅλο αὐτὸ τὸ κύκλωμα, ἡ μόνη ὠφέλιμη καὶ πρακτικὴ συμβουλή εἶναι αὐτὴ πού τοῦ δίνει ὁ Ὁσῖος.

11. Ἡ ἄστοχνη ἐρμηνεία καὶ ἐκτίμηση (ἀποτίμηση) τοῦ ὁνείου πολλές φορές «διευκολύνεται» ἀπὸ τὴ θρησκοληψία καὶ τὴ δεισιδαιμονία, πού εἶναι ἀφάνταστα «ἐκμεταλλεύσιμες» ἀπὸ τὸ διάβολο. Οἱ ἄνθρωποι πού εἶναι ξένοι πρὸς τὴν ἐλευθερία καὶ τὸ φῶς πού χαρίζει ἡ «ἐν-Χριστῷ» ζωὴ, ἡ θεία Χάρη, εἶναι εὐκολοὶ νά αἰχμαλωτίζονται ἀπὸ ἀντιλήψεις καὶ ἰδέες πού τίς ἀντιμετωπίζουν ὡς «ταμπού». Πάνω σ’ αὐτὴ τὴ βάση στηρίζεται καὶ τὸ ἐρώτημα «τοῦ φιλόχριστου κοσμικοῦ» πού ρωτᾷ τὸν Ὁσῖο. Τό «ταμπού» εἶναι ὁ ἀριθμὸς «3» (ιερός ἀριθμὸς, σχετίζε-

Εἶθε ὁ Κύριος νά φωτίσει τό νοῦ καί τούς λογισμούς σου, ἀδελφέ, ὥστε νά ξεφυγεις ἀπό κάθε παγίδα τοῦ ἐχθροῦ.

417

Ἑρώτηση

Μοῦ λέει ὁ λογισμός ὅτι, ἂν σοῦ παρουσιαστεῖ ὁ ἅγιος Σταυρός, θά σέ βρεῖ σέ κατάσταση ἀναξιοδότης καί κατά συνέπεια θά εἶναι εὐκολο νά ὑψηλοφρονήσεις. Κάτι τέτοιο μοῦ προκαλεῖ δειλία καί φόβο.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Μήν ἔχεις ἔννοια γι' αὐτό. Διότι ἂν σοῦ παρουσιαστεῖ ὁ ἅγιος Σταυρός, αὐτός θά καταργήσει καί τό φούσκωμα τῆς ὑψηλοφροσύνης. Γιατί ὅπου εἶναι ὁ Θεός, ἐκεῖ κακό δέν ὑπάρχει.

418

Ἑρώτηση

Ἔχω ἀκούσει ὅτι ἂν κάποιος δεῖ τρεῖς φορές τό ἴδιο ὄνειρο, τότε τό ὄνειρο εἶναι ἀληθινό¹¹. Αὐτό εἶναι ἀλήθεια, Πάτερ;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν εἶναι ἀλήθεια οὔτε εἶναι σωστό καί οὔτε πρέπει νά πιστεύεις σ' αὐτό τό ὄνειρο. Διότι αὐτός πού ἐμφανίζεται μιά φορά, γιά νά ἐξαπατήσει, μπορεῖ αὐτό νά τό κάνει καί τρεῖς καί πολλές φορές. Μήν ἀφήσεις νά σέ ἐμπαίξει ὁ σατανάς λοιπόν, ἀλλά πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, ἀδελφέ.

419

Ἑρώτηση

Ὑπάρχουν φορές πού διακρίνω πολύ καθαρά καί πολύ βαθιά μέσα μου ὅτι οἱ πονηροί λογισμοί ἔχουν κυκλώσει τό νοῦ μου σάν ἄγρια θηρία, ἀλλά δέν βλάπτομαι σέ τίποτα ἀπ' αὐτούς. Αὐτό τί εἶναι;

ται καί μέ τά Τρία Πρόσωπα τῆς Μιάς Θεότητος). Ἐτσι ὁ διάβολος εὐνοεῖ τή διάδοση τῆς πλάνης. Βλέπουμε ὅτι ὁ Ὅσιος δέν διστάζει νά προσβάλει τό «ταμπού»!... Ἡ σύγχρονη ἐπιτυχία τοῦ διαβόλου ἐγκτεῖται στό ὅτι ἐπεισε τούς πολλούς νά θεωρήσουν ὡς «ταμπού» πρὸς καθαίρεση τίς ἀσάλευτες ἀλήθειες τῆς σῶζουσας Πίστεώς μας.

Ἀποκρίσεις

Τοῦτο ἀπάτη ἐστὶ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ κεκρυμμένην ἔχει τὴν ὑψηλοφροσύνην, εἰς τὸ πείσαι σε ὅτι οὐδέν σε δύνανται ἀδικῆσαι οἱ πονηροὶ λογισμοί, καὶ οὕτως ἐπαρθῇ ἡ καρδιά σου. Ἀλλὰ σὺ μὴ πλανηθῇς, ἀλλὰ μιμνήσκου τῆς σαυτοῦ ἀσθενείας καὶ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἐπικαλοῦ τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

υκ΄

Ἑρώτησις

Δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ἐνοικεῖ ἐν ἁμαρτωλῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; Κἂν εἴπῃ, Πάτερ, ὅτι οὐκ ἔχει, πῶς φυλάττονται οἱ ἁμαρτωλοί;

Ἀποκρίσεις

Οἱ ἅγιοι καταξιοῦνται ἔχειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ναὸς αὐτοῦ γίνονται· «ἐνοικίῃσω γὰρ ἐν αὐτοῖς», φησί, «καὶ ἐμπεριπατήσω». Οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἀλλότριοι τούτου τυγχάνουσι κατὰ τὸ εἰρημένον, «εἰς κακότεκνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία»· φυλάττονται δὲ τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι.

Ἐν πᾶσιν οὖν ἀναπέμφωμεν εὐχαριστίαν τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υκα΄

Ἑρώτησις

Ὅτε θλίβωμαι ἐν τινι καὶ προσεύχωμαι καὶ βοηθῇ ἡ ἄφατος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης, ἐπαίρεται ὁ λογισμὸς μου ὥς εἰσακουσθεῖς. Τί οὖν ποιῶ;

12. Τό κείμενο ἀναφέρει: «Οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἀλλότριοι τούτου (τοῦ Πνεύματος) τυγχάνουσι...». Ἴσως τὸ «τούτου» ἐννοεῖται ἀντὶ «τῆς ἐνεργείας τούτου», ἢ ἴσως καὶ «τῆς δυνάμεως». Διότι ὅσοι βαπτίσθηκαν μιὰ φορά καὶ ἔλαβαν τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔστω καὶ ἂν μετὰ τὸ Βάπτισμα ἁμαρτήσουν, ὑπάρχει μὲν μέσα στὴν καρδιά τους ἡ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ ὑπάρχει δυνάμει, σὺν ἑνὶ σπινθήρῳ κωμένος μέσα στὰ πάθη καὶ ὄχι «κατ' ἐνέργειαν» ὥπως

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶναι ἀπάτη τοῦ ἐχθροῦ καί ἔχει κρυμμένη μέσα της τήν ὑψηλοφροσύνη, γιά νά σέ πείσει ὅτι δέν μποροῦν οἱ πονηροί λογισμοί νά σέ ἀδικήσουν σέ τίποτα· καί ἔτσι νά ἐπαρθεῖ ἡ καρδιά σου. Σύ ὅμως μήν πλανηθεῖς, ἀλλά νά θυμᾶσαι πόσο ἀσθενής εἶσαι, νά θυμᾶσαι ἐπίσης καί τίς ἁμαρτίες σου. Νά ἐπικαλεῖσαι δέ τό ἅγιο Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τό ὁποῖο θά σέ βοηθήσει ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ.

420**Ἑρώτηση**

Μπορεῖ κάποιος νά ὑποστηρίξει ὅτι στόν ἁμαρτωλό κατοικεῖ τό Πνεῦμα τό Ἅγιο; Ἄν πάλι παραδεχτεῖ ὅτι δέν μπορεῖ νά παραμείνει σ' αὐτόν τό Πνεῦμα τό Ἅγιο, πῶς φυλάσσονται καί προστατεύονται οἱ ἁμαρτωλοί;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οἱ ἅγιοι καταξιώνονται νά λάβουν τό Πνεῦμα τό Ἅγιο καί γίνονται ναός Του. Διότι λέει «θά κατοικήσω μέσα τους καί θά πορεύομαι μαζί τους» (Β' Κορ. 6, 16). Ἐνῶ οἱ ἁμαρτωλοί εἶναι ξένοι ἀπό μιά τέτοια κατάσταση¹², σύμφωνα μ' ἐκεῖνο πού ἔχει λεχθεῖ: «Σέ ψυχή κακόβουλη, δέν μπορεῖ νά εἰσέλθει σοφία» (Σοφ. Σολ. 1, 4), ἀλλά φυλάσσονται καί προστατεύονται μόνο μέ τήν πρωτοβουλία τῆς θεϊκῆς ἀγαθότητας.

Ἄς ἀναπέμψουμε εὐχαριστία γιά ὅλα πρὸς τήν ἄφατη ἀγαθότητα καί φιλανθρωπία Αὐτοῦ. Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

421**Ἑρώτηση**

Ὅταν στενοχωροῦμαι καί θλίβομαι σέ κάτι, προσεύχομαι καί μέ βοηθά ἡ ἄφατη ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Τότε φουσκώνει ἀπό οἴηση καί υπερφάνεια ὁ λογισμός μου ὅτι εἰσακούστηκα. Πῶς νά ἀντιμετωπίσω αὐτή τήν κατάσταση;

στοὺς Ἁγίους (ἂν καί οὔτε καί σ' αὐτοὺς ὑπάρχει πάντοτε «κατ' ἐνέργειαν», ἀλλὰ « καθ' ἔξιν», δηλαδή δυναμικά, χωρὶς νά ἐκδηλώνεται). (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 215).

Ἀπόκρισις

Οταν, προσευξάμενος καὶ ἐπιτυχών, ἐπαρθῇς, φανερόν ἐστιν, ὅτι οὔτε κατὰ Θεὸν νῦξω, οὔτε ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν ἔλαβες, ἀλλ' ἐκ τῶν δαιμόνων ἐνηργήθης, ἵνα ἐπαρθῇ ἡ καρδιά σου. Ἡνίκα γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ γίνεται, οὐκ ἐπαίρεται ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινοῦται καὶ θαυμάζει τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πῶς καταδέχεται ἔλεειν τοὺς ἁματωλούς, ἀναξίους ὄντας καὶ πάντοτε παροργίζοντας. Καὶ ὑπερευχαριστεῖ τῇ ἐνδόξῳ καὶ ἀφάτῳ ἀγαθότητι αὐτοῦ, ὅτι οὐ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν παραδίδωσιν ἡμᾶς, ἀλλ' ἐν τῇ πολλῇ αὐτοῦ ἀνεξικακίᾳ μακροθυμεῖ καὶ ἔλεει, καὶ οὐκ ἔτι ἐπαίρεται, ἀλλὰ τρέμει καὶ δοξολογεῖ.

υκβ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Εἶπας, Πάτερ, ὅτε περὶ τῆς μακροθυμίας ἠρώτησα, ὅτι καὶ αὕτη καὶ πᾶν ἀγαθὸν ἔργον δωρεὰ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ καὶ νῦν περὶ τῆς προσευχῆς εἶπας ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐκ Θεοῦ βοήθεια. Σαφήνισον οὖν μοι, παρακαλῶ, τίς ἡ τούτων διαφορά;

Ἀπόκρισις

Εὰν ἐξ ἀρχῆς μὲν κατὰ κενοδοξίαν ἐγένετο τὸ ἀγαθὸν ἔργον, ἦγουν, ἡ προσευχὴ, διαβολικὸν ἀναμφιβόλως ἐστίν. Ἐὰν δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν οὐκ ἔσχες τὴν κενοδοξίαν, ὕστερον δὲ ἐδέξω αὐτήν, ἐνταῦθα τὸ καλῶς γε-
νόμενον κατέστρεψας διὰ τὴν κενοδοξίαν, ὥσπερ ὁ τοῖχον οἰκοδομῶν, καὶ στραφεὶς καταλύων αὐτόν. Ἐὰν δὲ ἡ κενοδοξία ἐπολέμει, αὐτὸς δὲ οὐ προ-
σεδέξω, οὐδὲν σε ἔβλαψεν.

13. Ἡ ἔπαρσις δὲν μπορεῖ ποτέ νά εἶναι καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στή ζωὴ μας. Ἀντίστροφα εἶναι ἔνδειξη σατανικῆς παρουσίας. Ὁ σύγχρονος οὐμανισμὸς μέ τὴν «εὐγενή ἄμι-
λα» καὶ μέ τὴ λατρεία τοῦ «ρεκόρ» παράγει «ἀνθρώπινα δικαιώματα» ἔπαρσις. Ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα εἶναι ξένη πρὸς τὴν ἔπαρσις ὅπως καὶ ἡ ἔπαρσις πρὸς αὐτή.

Τελικὰ ἡ ἀτομικὴ ἢ ἡ ὁμαδικὴ «ὑπερηφάνεια» δὲν ἔχει καμμιά σχέση μέ τὴ δύναμη καὶ τὴ γενναϊότητα τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς ομάδας. Μᾶλλον φανερώνει τὴν κουφότητά τους. Δέν πρέπει νά

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οταν προσευχηθεῖς καί αισθανθεῖς ὅτι ἐπέτυχες καί εἰσακούστηκε ἡ προσευχή σου, ἀλλά συγχρόνως ὑπερηφανευθεῖς, εἶναι φανερό ὅτι οὔτε ἡ προσευχή σου ἦταν κατὰ Θεό, οὔτε ἀπό τό Θεό ἔλαβες τή βοήθεια, ἀλλά ἡ ἐνέργεια τῆς προσευκῆς ἦταν ἀπό τούς δαίμονες, γιά νά πέσει σέ ἔπαρση ἡ καρδιά σου. Διότι ὅταν ἡ ἐνέργεια τῆς προσευκῆς προέρχεται ἀπό τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἡ ψυχή δέν ἀλαζονεύεται¹³, ἀλλά μᾶλλον ταπεινώνεται. Καί βρίσκεται σέ θαυμασμό γιά τό μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πῶς συγκαταβαίνει καί ἔλεει τούς ἁμαρτωλούς οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀνάξιοι καί πάντοτε Τόν παροργίζουν. Καί ὑπερευχαριστεῖ τήν ἔνδοξη καί ἄφατη ἀγαθότητά Του, διότι δέν μᾶς ἀφήνει νά καθοῦμε κατὰ τίς ἁμαρτίες μας, ἀλλά μέ τήν πολλή Του ἀνεξικακία μακροθυμεῖ καί ἔλεει. Καί ἔτσι ὁ ἁμαρτωλός, ὅχι μόνο δέν κομπάζει, ἀλλά τρέμει καί δοξολογεῖ.

422**Ἑρώτηση** τοῦ ἴδιου:

Μοῦ ἔχεις πεῖ, Πάτερ, ὅταν σέ ρώτησα γιά τή μακροθυμία ὅτι καί αὐτή καί κάθε ἀγαθό ἔργο εἶναι δωρεά τοῦ Θεοῦ. Καί τώρα μοῦ λές σχετικά μέ τήν προσευχή ὅτι δέν προέρχεται ἀπό τό Θεό. Διασαφηνίσέ μου λοιπόν, παρακαλῶ, τί ἐννοεῖς μέ ὅλα αὐτά.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν ἀπό τήν ἀρχή ἔγινε τό ἀγαθό ἔργο, δηλαδή ἡ προσευχή, ἀπό κενοδοξία, ἀναμφίβολα εἶναι διαβολικό. Ἄν ὅμως ἀπό τήν ἀρχή δέν κινήθηκες ἀπό κενοδοξία, ἀλλά μετά σου ἦλθε, σ' αὐτή τήν περίπτωση, ἐκεῖνο πού ἔγινε καλῶς τό κατέστρεψες, χάριν τῆς κενοδοξίας, ὅπως αὐτός πού ἐνῶ κτίζει ἕναν τοῖχο, στρέφεται καί τόν ξαναγκρεμίζει. Ἄν βέβαια ἡ κενοδοξία σέ πολέμουσε, ἐσύ ὅμως δέν τήν ἐγκολπώθηκες, δέν σέ ἔβλαψε σέ τίποτα.

λησμονοῦμε ὅτι ἡ δύναμη τῆς Ἀνάστασης κρύβεται μέσα στό Σταυρό. Ὁ σταυρός εἶναι ὁ ἀντίποδας τῆς ἔπαρσης. «Οὐ δυνάμεθα λοιπόν δυσὶ κυρίοις δουλεῦν!...». Μέ τή θέση αὐτή δέν εἰσπνούμαστε μαζοχισμό καί ἡττοπάθεια, ἀλλά θέτουμε «ρεαλιστική» βάση γιά πραγματική δύναμη καί μεγαλοουργία!... Θυμίζουμε ἀπλῶς τή ζωή τῶν Ἀγίων!

υκγ΄

Ἑρώτησις

Πολλάκις, ὅτε ψάλλω, αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν ὡς ὑψηλοφρονοῦντα. Τί οὖν ὀφείλω εἰπεῖν τῷ λογισμῷ;

Ἀπόκρισις

Οτε ὑψοῦται ἡ καρδιά ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ, μιμνήσκου ὅτι γέγραπται, «οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑψούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς· παραπικράναι δὲ ἐστί, τὸ μὴ ψάλλειν συνετῶς κατὰ φόβον Θεοῦ· καὶ ἐρεύνησον, εἰ μὴ ρέμβεται ὁ λογισμός σου ἐν τῷ ψάλλειν· καὶ πάντως εὐρήσεις ὅτι ρέμβεται, καὶ παροξύνεις τὸν Θεόν.

υκδ΄

Ἑρώτησις

Ὅτε βαροῦμαι ἐν τοῖς λογισμοῖς, εἴτε ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ, εἴτε χωρὶς ψαλμωδίας, καὶ ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν, ὑποτίθεται μοι ὁ ἐχθρὸς ὅτι ἔπαρσιν ἔχει, ὡς δοκοῦν καλὸν ποιεῖν ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ. Πῶς οὖν δεῖ ἔχειν περὶ τούτου;

Ἀπόκρισις

Οἶδαμεν, ὅτι οἱ κακῶς ἔχοντες πάντοτε χρῆζουσι τοῦ ἱατροῦ καὶ τῶν αὐτοῦ φαρμάκων· καὶ οἱ χειμαζόμενοι ἀδιαλείπτως προστρέχουσι τῷ λιμένι, μήποτε καταλάβῃ αὐτοὺς ναυάγιον. Διὰ τοῦτο γὰρ βοᾷ καὶ ὁ Προφήτης λέγων· «Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ· καὶ πάλιν, «ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα». Εἰ δὲ καταφυγὴ ἡμῶν ἐστί, μνησθῶμεν, ὅτι λέγει, «ἐπικάλεσά με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με».

Μάθωμεν οὖν ὅτι στηκούσης τῆς θλίψεως, ἐπικαλεῖσθαι δεῖ ἀδιαλείπτως

423

Ἑρώτηση

Πολλές φορές, όταν ψάλλω, αισθάνομαι ότι ύψηλοφρονεῖ ὁ ἑαυτός μου. Πῶς μπορῶ ἐκείνη τὴν ὥρα νά ἀντιταχθῶ στοῦ λογισμό τῆς ύψηλοφροσύνης;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οταν ύψηλοφρονεῖ ἡ καρδιά στήν ψαλμωδία, νά θυμᾶσαι ὅτι ἔχει γραφεῖ: «Αὐτοί πού μέ παραπικραίνουν νά μήν ύψηλοφρονοῦν» (Ψαλμ. 65, 7). Διότι «παραπικραίνω» σημαίνει τό νά μήν ψάλλω συνετῶς, κατά τό φόβο τοῦ Θεοῦ. Καί ἐρεύνησε τόν ἑαυτό σου μήπως ρεμβάζει τὴν ὥρα τῆς ψαλμωδίας. Καί ὅπωςδήποτε θά βρεῖς ὅτι ρεμβάζει καί κατά συνέπεια εἶναι βέβαιο ὅτι παροργίζεις τό Θεό.

424

Ἑρώτηση

Όταν βαρύνομαι ἀπό τούς λογισμούς, εἴτε στήν ψαλμωδία, εἴτε ἄλλη ὥρα πού δέν ψάλλω καί ἐπικαλοῦμαι τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ σέ βοήθεια, μοῦ υποβάλλει ὁ ἐχθρός τό λογισμό ὅτι αὐτό πού κάνω, τό κάνω μέ ἔπαρση, διότι μοῦ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι κάνω κάτι σπουδαῖο κρατώντας ἀδιάλειπτα τή μνήμη τοῦ Θεοῦ. Πῶς λοιπόν πρέπει νά σκεφθῶ καί νά ἀντιμετωπίσω αὐτό τό λογισμό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γνωρίζουμε καλά ὅτι ὅσοι πάσχουν ἀπό κάποια ἀρρώστια, πάντοτε ἔχουν ἀνάγκη ἀπό τό γιατρό καί τά φάρμακά του. Καί ὅσοι θαλασσοδέρνονται, μέ κάθε τρόπο, καταφεύγουν στοῦ λιμάνι, μήπως τούς βρεῖ κανένα ναύγιο. Γιά τούς ἴδιους λόγους καί ὁ Προφήτης βροντοφωνάζει λέγοντας: «Κύριε ἔγινες γιά μᾶς καταφύγιο, ὅχι μόνο στή γενιά μας ἀλλά σέ κάθε γενιά» (Ψαλμ. 89, 1)· καί σέ ἄλλο σημεῖο: «Ὁ Θεός εἶναι ἡ καταφυγή μας καί ἡ δύναμή μας καί ὁ πανίσχυρος βοηθός μας στίς φοβερές θλίψεις πού μᾶς βρίσκουν (Ψαλμ. 45, 2). Ἀφοῦ λοιπόν εἶναι ἡ καταφυγή μας, ἄς θυμηθοῦμε ὅτι μᾶς λέει: «Ἐπικάλεσέ με τὴν ἡμέρα τῆς θλίψεώς σου καί θά σέ ἀπαλλάξω ἀπό τά δεινά σου καί ἐσύ θά μέ δοξάσεις» (Ψαλμ. 49, 15).

Ἄς μάθουμε λοιπόν, ἐνόσω εἴμαστε ἀκόμη μέσα σέ θλίψη, ὅτι πρέπει νά

τὸν ἐλεήμονα Θεόν· ἐπικαλούμενοι δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴ ἐπαρθῶμεν τῷ λογισμῷ. Ἐὰν γὰρ μὴ ᾗ τις ἄφρων, ἐκδικούμενος ὑπὸ τινος οὐκ ἐπαίρεται. Οἱ οὖν χρῆζοντες τοῦ Θεοῦ, ἐπικαλώμεθα τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς βοήθειαν κατὰ τῶν ἐναντίων. Καὶ ἐὰν μὴ παραφρονῶμεν, οὐκ ὀφείλομεν ἐπαίρεσθαι τῷ λογισμῷ· χρῆζοντες γὰρ ἐπικαλούμεθα, καὶ θλιβόμενοι προσφεύγομεν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσι μανθάνομεν ὅτι τὸ ἀδιαλείπτως ὀνομάζειν τὸν Θεόν, φάρμακόν ἐστιν ἀναιρετικόν, οὐ μόνον πάντων τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πράξεως. Καθὼς γὰρ ὑποβάλλει ὁ ἱατρὸς τὸ φάρμακον, εἴτε ἔμπλαστρον, ἐπάνω τοῦ τραύματος τοῦ πάσχοντος καὶ ἐνεργεῖ, μὴ εἰδότης τοῦ ἁρρωστοῦντος τὸ πῶς, οὕτω καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὀνομαζόμενον ἀναιρεῖ, καὶ ἡμῶν μὴ εἰδόντων τὸ πῶς, πάντα τὰ πάθη.

υκε΄

Ἑρώτησις

Ὅτε δοκεῖ ἡσυχάζειν ὁ λογισμὸς καὶ ἄθλιπτος εἶναι, ἄρα οὐκ ἔστι καλόν, καὶ τότε ἀδολεσχεῖν ἐν τῇ ἐπικλήσει τοῦ ὀνόματος τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ; Ἐπειδὴ ὑποτίθεται μοι ὁ λογισμὸς, ὅτι νῦν ἀφ' οὗ εἰρηνεύομεν, οὐ χρεῖα ἐστὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Ὅτι ὀφείλομεν ἔχειν τοιαύτην εἰρήνην, ἐὰν ἔχωμεν ἑαυτοὺς ἁμαρτωλοὺς· φησὶ γάρ, «οὐκ ἔστιν εἰρήνη τοῖς ἁμαρτωλοῖς», λέγει Κύριος. Εἰ οὖν οὐκ ἔστιν εἰρήνη τοῖς ἁμαρτωλοῖς, αὕτη ποία εἰρήνη ἐστί; Φοβη-

14. «Τὸ Ὄνομα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μέγα ἐστὶ καὶ ἀκώρητον καὶ τὸν κόσμον ὅλον βαστάζει » (Ποιμὴν τοῦ Ἑρμῆ. Β.Ε.Π.Ε.Σ. Γ΄, σελ. 95, Ἑκδ. Ἀποστ. Διακονίας).

«Θεολογικά εἶναι ἡμῶν περὶ τῶν Εὐαγγελίων». Κρύβει μέσα του ὅλην τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου. Περιλαμβάνει τὰ δύο κύρια μυστήρια τῆς χριστιανικῆς πίστεως, τὴν ἐνσάρκωσιν καὶ τὴν Τριαδικότητα. Ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ εἶναι παρούσες στὸ Ὄνομα Του καὶ ἐνεργοῦν διὰ μέσου αὐτοῦ. Μὲ τὸ νὰ ἐπικαλεῖσαι προσεκτικὰ καὶ θεληματικὰ τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἶναι σάν νὰ μπαίνεις σπὴν Παρουσία Του, σάν νὰ δίνεις σπὴν ἐνέργειά Του, σάν νὰ προσφέρεις ὡς ὄργανο καὶ ζωτανή θυσία στὰ χέρια Του... Τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι βέβαια δύναμις, ἀλλὰ μὴ καθαρὰ μηχανικὴ ἐπανάληψις ἀπὸ μόνῃ τῆς, δὲν πετυχαίνει τίποτα. Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νὰ συνεργήσῃ μὲ τὸ Θεό, διὰ μέσου τῆς ζωτανῆς πίστεως του καὶ τῆς ἀσκητικῆς του προσπάθειας» (βλ. στὸ βιβλίον: Ἡ δύναμις τοῦ Ὄνόματος, Καλλίστου Ware, Ἑκδ. Ἀκρίτας).

ἐπικαλούμαστε ἀδιαλείπτως τόν ἐλεήμονα Θεό. Καί ἀναφερόμενοι στό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ νά μὴν ἀφήνουμε τό λογισμό μας νά ἀλαζονεύεται. Διότι δέν ἔχει λόγο νά κομπάζει κανεῖς ἐπειδή κάποιος ἄλλος ὑπερασπίζεται τά δίκαιά του, ἐκτός ἂν εἶναι παράφρονas. Ὅσοι λοιπόν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἄς ἐπικαλούμαστε τό Ὄνομά Του ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας. Καί ἂν δέν παραφρονοῦμε, κανένας λόγος δέν μπορεῖ νά μᾶς κάνει νά ὑψηλοφρονοῦμε. Διότι ἔχουμε ἀνάγκη καί Τόν ἐπικαλούμαστε, εἴμαστε καταπονημένοι καί καταφεύγομε σ' Αὐτόν.

Ἄλλὰ ἐκτός ἀπ' ὅλα αὐτά, ἄς συνειδητοποιήσουμε ὅτι ἡ ἀδιάλειπτη μνήμη τοῦ Θεοῦ εἶναι φάρμακο ἀναιρετικό, ὅχι μόνο ὅλων τῶν ἄλλων παθῶν, ἀλλά καί αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ἐπάρσεως. Ὅπως δηλαδή ὁ γιατρός βάζει τό φάρμακο ἢ τό ἔμπλαστρο πάνω στό τραῦμα τοῦ ἄρρώστου καί αὐτό ἐνεργεῖ, χωρίς νά συνειδητοποιεῖ ὁ ἄρρωστος πῶς γίνεται, ἔτσι καί τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅταν τό ἀναφέρουμε, καταργεῖ –χωρίς ἑμεῖς νά καταλαβαίνουμε μέ ποιό τρόπο– ὅλα τά πάθη¹⁴.

425

Ἑρώτησιν

Ὅταν φαίνεται ὅτι ἡσυχάζει ὁ λογισμός καί δέν βαρύνεται ἀπό θλίψη, ἄραγε εἶναι καλό, καί τότε νά ἀδολεσχεῖ στήν ἐπὶ κλήση τοῦ Ὄνόματος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ; Τό ρωτάω αὐτό γιατί μοῦ ὑποβάλλει ὁ λογισμός ὅτι ἀφοῦ τώρα βρίσκεσαι σέ εἰρηνική κατάσταση, δέν χρειάζεται ἡ συνεχῆς ἐπὶ κλήση τοῦ Ὄνόματος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ¹⁵.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν πρέπει νά ἀρκούμεστε σέ μιά τέτοιου εἶδους εἰρήνη, ἂν θεωροῦμε τούς ἑαυτούς μας ἁμαρτωλοῦς. Διότι «δέν βρίσκεται εἰρήνη στίς καρδιές τῶν ἁμαρτωλῶν», ὅπως ὁ Κύριος μᾶς διαβεβαιώνει. Ἄν δέν ὑπάρχει τέλεια εἰρηνική κατάσταση στοὺς ἁμαρτωλοῦς, αὐτή ἡ εἰρήνη πού περιγράφεις ποιά εἶναι; Εἶναι ἀνάγκη νά σταθοῦμε μέ δισταγμό καί ὑποψία μπροστά της, δι-

15. Τό θέμα πού τίθεται μέ τήν Ἑρώτηση ἀναφέρεται σέ πολύ ἐσωτερικό πρόβλημα τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Τουλάχιστον οἱ ἀρχαῖοι ζοῦν τήν προσευχή ὡς «καθῆκον», ὡς σχέση δοσοληψίας πρός τό Θεό, ὡς κραυγή ἀγωνίας μπροστά στόν κίνδυνο τοῦ διαβόλου καί τῆς ἁμαρτίας. Ἐτσι τοῦ φάνηκε «εὐλόγο» τό συμπέρασμα· «ἀφοῦ εἰρηνεύω, εἶναι ἀνάγκη νά καταγίνομαι στήν ἐπὶ κλήση τοῦ Ὄνόματος τοῦ Θεοῦ»; Ὁ Ὅσιος, ἀφοῦ ἐφαρμόζει ὅσα θεωρεῖ ἀπαραίτητα γιά τή διάκριση μεταξύ εἰρήνης καί εἰρήνης, ἀποβλέποντας καί μόνο στόν προσευκόμενο, διαδηλώνει· «τὸ δὲ ἀδιαλείπτως πέρας ἢ μέτρον οὐκ ἔχει». Ὅπως ὁ περιορισμός ἢ ἡ διακοπὴ τῆς ἀναπνοῆς ἐπιφέρει ἀσθένεια ἢ θάνατο, κατὰ τόν ἴδιο τρόπο, μόνο ἐκεῖνος πού ἐπιδίδωκε τόν πνευματικό θάνατο τῶν ἀνθρώπων, ὑπαγορεύει τέτοιους λογισμούς.

θῶμεν ὅτι γέγραπται, «ὅταν λέγωσιν εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, αἰφνίδιος ἐφίσταται αὐτοῖς ὀλεθρος, ὥσπερ ἡ ὥδιν τῇ ἐν γαστρὶ ἐκούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφεύξωνται».

Ἐνὶ δὲ ὅτε καὶ κατὰ πανουργίαν ποιοῦσιν οἱ ἐχθροὶ τῷ ἡσυχάσαι τὴν καρδίαν μικρόν, ὥστε μὴ ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἀγνοοῦσιν γὰρ ὅτι ἐκνευρίζονται ἀπὸ τῆς ἐπικλήσεως αὐτοῦ.

Εἰδότες οὖν μὴ παυσώμεθα ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν· αὕτη γὰρ εὐχή ἐστὶ καὶ φησιν, «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε»· τὸ δὲ «ἀδιαλείπτως» πέρας ἢ μέτρον οὐκ ἔχει.

υκς´

Ἑρώτησις

Ὅταν ἐπαινῶσί με οἱ ἄνθρωποι ἢ ὁ λογισμὸς ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ὁρῶ ἐμαυτὸν βαρούμενον ἐξ αὐτοῦ, τί ὀφείλω ποιῆσαι πρὸς αὐτόν;

Ἀπόκρισις

Ὅταν ἐπαινῇ σε ὁ λογισμὸς καὶ οὐ δύνασαι ἀβλαβῶς παρελθεῖν αὐτόν, σπούδασον ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ εἰπὲ αὐτῷ· γέγραπται· «λαὸς μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταράσσουσιν». Ὅτι δὲ ὁ ἔπαινος οὗτος, ἀδελφέ, οὐδὲν ἐστίν, ἀλλ' ἀπάτη, βοᾷ ὁ Προφήτης λέγων· ὅτι «πᾶς ἄνθρωπος χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου»· καὶ ὅτι ὁ δεχόμενος ἔπαινον ἀνθρώπων οὐκ ὠφελεῖται, φησὶν αὐτὸς ὁ Δεσπότης· «πῶς δύνασθε πιστεύειν εἰς ἐμέ, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες;». Εἴ τι δὲ κατὰ Θεὸν γίνεται, ὀφείλομεν μνημονεύειν, ὅτι «ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω»· καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος φθάσας εἰς μεγάλα μέτρα, εἰς ἑαυτὸν οὐκ ἐκαυχᾶτο, ἀλλ' ἐβόα, λέγων· «χάριτι δὲ Θεοῦ εἰμι, ὃ εἰμι».

Αὐτῷ γὰρ ἀληθῶς ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ότι έχει γραφεί: «Όταν λένε οί άνθρωποι, τώρα έχουμε ειρήνη καί ασφάλεια, τότε είναι πού ξεσπάει ξαφνική καταστροφή επάνω τους, έτσι όπως ξαφνα ξε-
χεται ό πόνος του τοκετού στην έγκυο γυναίκα, καί δέν μπορούν νά διαφύ-
γουν τήν καταστροφή» (Α΄ Θεσ. 5, 3).

Ύπάρχει βέβαια καί ή περίπτωση εκείνη πού οί δαίμονες από πανουργία συντελοῦν στό νά επέλθει ήσυχία στην καρδιά γιά λίγο, ὥστε νά μήν επικα-
λούμαστε τό Όνομα του Θεοῦ. Διότι ξέρουν πολύ καλά ότι καταπαράλουν ἀ-
πό τήν επίκληση αὐτοῦ του Όνόματος.

Ξέροντας λοιπόν ὅλα αὐτά, ἄς μήν παύσουμε νά επικαλούμαστε τό Όνο-
μα του Θεοῦ σέ βοήθεια. Διότι αὐτή είναι ή κατεξοχήν προσευχή. Καί ό Ἀπό-
στολος μᾶς παραγγέλλει: «Ἀδιαλείπτως νά προσεύχεσθε» (Α΄ Θεσ. 5, 17). Τό
«ἀδιαλείπτως» ὅμως δέν ἔχει τελειωμό οὔτε περιορισμό.

426

Ἑρώτηση

Όταν μέ ἐπαινοῦν οί ἄνθρωποι ἢ ό λογισμός μέσα στην καρδιά μου
καί βλέπω ότι ό ἐαυτός μου βαρύνεται ἀπ' αὐτά, τί πρέπει νά κάνω γιά νά
τόν βοηθήσω ἐπιτυχημένα;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Όταν σέ ἐπαινεῖ ό λογισμός καί δέν μπορείς νά τόν προσπεράσεις χωρίς
νά βλαφτεῖς, φρόντισε νά επικαλεσθεῖς τό Όνομα του Θεοῦ καί πές
στόν ἐαυτό σου ἔχει γραφεί: «Λαέ μου, αὐτοί πού σέ μακαρίζουν καί σέ
παινεῦουν, σέ ὀδηγοῦν στην πλάνη καί διαστρέφουν τούς δρόμους τῆς πο-
ρείας σου» (Ήσ. 3, 12). Καί ότι ό ἔπαινος τούτος, ἀδελφέ, δέν εἶναι τίποτε ἄλ-
λο, παρά ἀπάτη, τό βροντοφωνάζει ό Προφήτης λέγοντας: «Ό ἄνθρωπος εἶναι
ένα χορτάρι καί ὅλη ή δόξα του ἀνθρώπου σάν τό λουλούδι του χορταριοῦ»
(Ήσ. 40, 6' πρβλ. καί Ἰακ 1, 10). Καί ότι δέν ὠφελεῖται ἐκεῖνος πού δέχεται τόν
ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων, τό ἀναφέρει αὐτός ό ἴδιος ό Δεσπότης καί λέει: «Πῶς
μπορεῖτε νά ἐμπιστευθετε σέ μένα, όταν ἐπιθυμεῖτε καί ἐπιδιώκετε νά σᾶς παι-
νεύουν καί νά σᾶς δοξάζουν οί ἄνθρωποι;» (Ίωάν. 5, 44). Ἄν τώρα ἐπιτύχουμε
κάτι καλό, κατά Θεό, ὀφείλουμε νά ἔχουμε στό νοῦ μας ότι «ὅποιος καυχίεται,
ἄς καυχίεται, ἀποδίδοντας τή δόξα στόν Κύριο καί ὄχι στόν ἐαυτό του» (Α΄
Κορ. 1, 31). Διότι καί ό Ἀπόστολος, ἐνῶ ἔφθασε σέ μεγάλα μέτρα, δέν καυ-
χιόταν, ἀποδίδοντας δόξα στόν ἐαυτό του, ἀλλά βροντοφωνάζε, λέγοντας:
«Μέ τή Χάρη του Θεοῦ εἶμαι ὅ, τι εἶμαι» (Α΄ Κορ. 15, 10).

Σ' Αὐτόν ἀληθινά ἀνήκει ή δόξα καί ή μεγαλοπρέπεια στους αἰῶνες. Ἀμήν.

υκζ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν ψάλλω ἢ προσεύχωμαι ἢ ἀναγινώσκω καὶ ἀνακύψῃ ἄτοπος λογισμός, κατανοήσω αὐτὸν καὶ διακόψω τὴν ψαλμωδίαν ἢ τὴν προσευκὴν ἢ τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα καὶ διὰ τῶν τοιούτων λογισμῶν ἀντιπράξω αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Καταφρόνησον αὐτοῦ καὶ πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας τῇ ψαλμωδίᾳ καὶ τῇ προσευκῇ καὶ τῇ ἀναγνώσει, τοῦ δύνασθαι δύναμιν λαβεῖν ἀπὸ τῶν λεγομένων· ἐὰν γὰρ ἀνασχωμέθα σχολάζειν τοῖς λογισμοῖς τοῦ ἐχθροῦ, οὐδέποτε ἔχομέν τι ἀγαθὸν πρᾶξαι, ὅπερ ἐκεῖνος πραγματεύεται. Καὶ ὅταν βλέπῃς τὴν αὐτῶν συνοχὴν τοιαύτην οὖσαν, ὥστε καὶ παρεμποδίσαι τῇ ψαλμωδίᾳ ἢ τῇ προσευκῇ ἢ τῇ ἀναγνώσει, μηδὲ οὕτως ἀντιφιλονεικίᾳ αὐτοῖς· οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο τῆς σῆς δυνάμεως. Ἀλλὰ σπούδαςον ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔρχεται εἰς σὴν βοήθειαν καὶ καταργεῖ τὰ μηχανήματα τῶν ἐχθρῶν.

Αὐτοῦ γὰρ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υκη΄

Ἑρώτησις

Πῶς τις κτᾶται κατάνυξιν ἐν προσευκῇ καὶ ἀναγνώσει καὶ ψαλμωδίᾳ;

Ἀπόκρισις

Η κατάνυξις ἀπὸ τοῦ ἐνδελεχισμοῦ τῆς ὑπομνήσεως ἔρχεται τῷ ἀνθρώπῳ. Ὅτε οὖν προσεύκεται τις, ὀφείλει προσευχόμενος ἀγαγεῖν τὰς πράξεις αὐτοῦ εἰς τὴν ἰδίαν μνήμην καὶ πῶς κρίνονται οἱ τὰ τοιαῦτα

16. Ὁ προβληματισμός αὐτός ἀνακύπτει φυσικά σ' ἓνα λαϊκό ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἐνασμενίζεται νὰ ἐπιδίδεται στὴ λατρευτικὴ ζωὴ, εἴτε μόνος εἴτε μὲ μίᾳ φιλικῇ συντροφιά, γιατί μόνο τότε θὰ μπορούσε, ἐνδεχομένως, νὰ διακόψει τὴν ψαλμωδία, γιὰ νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν καλλιέργεια θετικῶν ἢ ἀρνητικῶν λογισμῶν.

17. Ἦσως γιὰ μερικές (δυσὶ-τρεις) δεκαετίες ὁ πνευματικός ἀγωνιστής διατηρεῖ τὴν ἐγγκεντρικὴ καὶ ἰδιοτελὴ βάση τῶν προσπαθειῶν του· θέλει νὰ γίνῃ πνευματικός ἄνθρωπος χάριν τοῦ ἑαυτοῦ του. Καθὼς ἡ ζωὴ μας λειτουργεῖται πάνω σὲ μίᾳ τέτοια βάση, στηρίζουμε πολλές προσδοκίες προόδου στὴ σχολαστικὴ ἐνασχόληση μὲ τοὺς λογισμοὺς μας. Λησμονοῦμε ὅμως ὅτι ὁ ἐχθρὸς μας μπορεῖ νὰ κάνει τοὺς λογισμοὺς σκοινὶ γιὰ πνίξιμο ἢ καὶ αὐτοαπαγκόνιση, ἐνῶ

427

Ἑρώτηση

Ἄν ψάλλω ἢ προσεύχομαι ἢ διαβάζω καί προκύψει κάποιος ἄτοπος λογισμός, νά τόν ἐρευνήσω καί νά διακόψω τήν ψαλμωδία ἢ τήν προσευχή ἢ τήν ἀνάγνωσι¹⁶, ὥστε μέ τούς λογισμούς πού θά κάνω νά τόν ἀντικρούσω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Νά τόν περιφρονήσεις καί νά προσέχεις μέ ἀκρίβεια στήν ψαλμωδία, στήν προσευχή καί στήν ἀνάγνωσι, γιά νά μπορέσεις νά πάρεις δύναμη ἀπό αὐτά πού λέγονται στήν ἐκκλησία. Διότι ἄν καθήσουμε καί ἀσχοληθοῦμε μέ τούς λογισμούς πού μᾶς ὑποβάλλει ὁ ἐχθρός, δέν θά ἔχουμε ποτέ χρόνο νά προχωρήσουμε στό καλό¹⁷, πράγμα τό ὁποῖο ἐκεῖνος τό ἐπιδιώκει ἐπιμελῶς. Καί ἄν φθάσει στιγμή πού οἱ πειρασμοί ἔχουν τέτοια συγκρότηση καί συνοχή ὥστε νά παρεμποδίζουν τήν ψαλμωδία, τήν προσευχή καί τήν ἀνάγνωσι, οὔτε τότε νά στήσεις φιλονεικία μ' αὐτούς, διότι κάτι τέτοιο δέν ἀνήκει στή δύναμή σου. Φρόντισε ὅμως νά ἐπικαλεσθεῖς τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ καί θά ἔλθει σέ βοήθειά σου καί θά καταργήσει τά τεχνάσματα καί τίς μηχανορραφίες τῶν ἐχθρῶν. Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δύναμη καί ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

428

Ἑρώτηση

Πῶς ἀποκτᾷ κανεῖς κατάνυξη στήν προσευχή, στήν ἀνάγνωσι καί στήν ψαλμωδία;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Η κατάνυξη ἔρχεται στόν ἄνθρωπο ἀπό τήν ἀδιάλειπτη μνήμη τῶν ἁμαρτιῶν του. Ὅταν λοιπόν προσεύχεται κανεῖς ὀφείλει, καθῶς βυθίζεται στήν προσευχή, νά ἐπαναφέρει στό νοῦ του τίς ἁμαρτίες του καί νά ἀναλογίζεται πῶς θά κριθοῦν ὅσοι ἔχουν πράξει παρόμοια ἔργα καί πῶς θά

συγχρόνως μᾶς καθιστᾷ ἀνίσχυρους στή διάπραξη τοῦ ἀγαθοῦ, δηλαδή στήν ἐφαρμογή τοῦ Θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ὅταν τό «λογισμό τοῦ ἐχθροῦ», τόν εἰσπράττουμε σάν «θεολογία», τότε ἡ πλάνη καί ἡ ζημία μας εἶναι πιά σίγουρες. Γι' αὐτό καί ὁ Ὁσιος στήν Ἑρώταπόκριση κηθ' συμπληρώνει τή θέση του αὐτή μέ ἕνα συγκεκριμένο παράδειγμα: «Ἀπ' αὐτῶν τῶν ρημάτων τῆς ψαλμωδίας ἐμπικνεύσαστο ὁ ἐχθρός παρασχεῖν σοι πόλεμον».

πράττοντες καὶ τὴν φωνὴν τὴν φοβερὰν, ὅτι «πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον» καὶ τὰ λοιπά. Μνήμην δὲ ἁμαρτιῶν λέγω οὐκ ἐκάστης, μήποτε καὶ διὰ παρενθέτου εἰσενέγκῃ ὁ ὑπεναντίας ἄλλην αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ τὸ μνησθῆναι μόνον ὅτι κατάχρεοί ἐσμεν ἁμαρτιῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐὰν ἐμμεῖνι σκληρότης, μὴ ἐνδώσωμεν· γίνεται γὰρ πολλάκις παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ ἀνοχὴ εἰς δοκιμασίαν ἀνθρώπου, εἰ ὑπομείνῃ.

Καὶ περὶ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ψαλμωδίας, τὸ γρηγορῆσαι τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα καὶ ἀναλαβεῖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τὴν δύναμιν τὴν ἐν αὐτοῖς ἐγκειμένην. Ἐὰν μὲν περὶ ἀγαθῶν, ἵνα ζηλώσῃ εἰς τὸ ἀγαθόν, ἐὰν δὲ περὶ ἀνταποδόσεως κακῶν, ἵνα φύγῃ τὴν προσδοκωμένην ἀπειλὴν τοῖς τὰ κακὰ πράττουσι. Καὶ ἐμμένων ἐν ταῖς αὐτῶν ὑπομνήσεσι, μὴ ἐνδώσῃς ἐπιμενούσης τῆς σκληρότητος· ἐλεήμων γάρ ἐστι καὶ οἰκτίρμων ὁ Θεὸς καὶ μακρόθυμος, προσδεχόμενος ἡμῶν τὴν σπουδὴν. Μνημόνευε δὲ αἰεὶ τοῦ λέγοντος Ψαλμωδοῦ, «ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι» καὶ τὰ λοιπά.

Ἀδολεσχῶν δὲ ἐν τούτοις, ἔλπισον ὅτι καταλαμβάνει σε τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ διὰ τάχους.

υκθ'

Ἑρώτησις

Ὅτε ζητῶ μετὰ ἀκριβείας προσέχειν τῇ δυνάμει τῶν ρημάτων τοῦ Ψαλμωδοῦ, συμβαίνει πολλάκις ἐξ αὐτῶν γενέσθαι μοι πονηροὺς λογισμούς.

Ἀπόκρισις

Ἐὰν ἴδῃς ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ρημάτων τῆς ψαλμωδίας ἐμχανήσατο ὁ ἐχθρὸς παρασχεῖν σοι πόλεμον, οὐ χρὴ μετὰ ἀκριβείας καταλαβεῖν τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ νηφόντως καὶ ἄρεμβάστως αὐτὰ ψάλλειν. Κἂν γὰρ αὐτὰ λέγῃς μόνον, οἱ ἐχθροὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἴσασι καὶ οὐ δύ-

18. Ἡ ἀνάμνησις τῶν ἁμαρτιῶν μας θεωρεῖται ἀπὸ δόκιμους πνευματικούς ὡς ἀποτελεσματικὴ μέθοδος γιὰ κατάνυξιν. Ἡ ἐρώτησις εἶναι ἂν μέσα στὴν προσευχὴ, τὴν ἀνάγνωσι καὶ τὴν ψαλμωδίαν, συμβάλλει καὶ ἡ μνήμη τῶν ἁμαρτιῶν μας στὸ νὰ καταλυοῦμε. Ὁ Ὁσίου διαστέλλει τὴν ψυχοτεχνικὴ ἀνάμνησι τῶν ἁμαρτιῶν μας, καὶ μάλιστα μιᾶς-μιᾶς λεπτομερῶς, ἀπὸ τὴν βαθύτερη βίωσι τῆς συνειδητῆς καὶ ἀσυνειδητῆς ἁμαρτωλότητος μας. Ἡ πρώτη βοηθὰ τὸ διάβολο νὰ σταματήσει τὴν προσευχὴ ἢ καὶ αὐτὴ τὴν πνευματικὴ ζωὴ μας, ἐνῶ ἡ δευτέρη εἶναι χωράφι πού μπορεῖ νὰ βλαστήσῃ κατάνυξιν στὰ πλαίσια τῆς προσευκῆς μας.

ἀκούσει τή φοβερή ἐκείνη φωνή πού λέει: «Φύγετε μακριά ἀπό μένα οἱ καταρ-
μένοι στό πῦρ τό αἰώνιο» (Ματθ. 25, 41) καί ὅσα ἄλλα σχετικά. Ὅταν δέ λέω
«μνήμη ἁμαρτιῶν», δέν ἐννοῶ νά θυμᾶται κανεῖς κάθε ἁμαρτία του χωριστά,
γιατί καμιά φορά μπορεῖ ὁ ἐχθρός νά εἰσαγάγει ἄλλες, παρένθετες σκέψεις
καί νά ὀδηγήσει τήν ψυχή σέ ἄλλου εἶδους αἰχμαλωσία. Ἀλλά νά θυμόμαστε
μόνο ὅτι εἴμαστε καταχρεωμένοι ἀπό ἁμαρτίες¹⁸. Μετά ἀπ' αὐτή τήν ἐργασία, ἂν
ἐξακολουθοῦμε νά παραμένουμε σκληροί στήν ψυχή, ἄς μὴν ἀπελπιστοῦμε.
Διότι πολλές φορές ὁ Θεός ἀνέχεται τή σκληρότητα αὐτή, γιά νά δοκιμαστεῖ ὁ
ἄνθρωπος καί νά ἀσκηθεῖ στήν ὑπομονή.

Καί ὡς πρὸς τήν ἀνάγνωση καί τήν ψαλμωδία, ἡ κατάνυξη ἔρχεται στόν
ἄνθρωπο, ἂν ἔχει τό νοῦ του ἄγρυπνο σ' ἐκεῖνα πού διαβάσει ἢ ψάλλει, ὥστε
νά μπορέσει νά προσλάβει στήν ψυχή του τή δύναμη πού βρίσκεται σ' αὐτά τά
λόγια. Ἄν ἀναφέρονται στά ἀγαθὰ ἔργα, νά φουντώσει μέσα του ὁ ζῆλος γιά
ἐφαρμογή τοῦ Θείου θελήματος. Ἄν στήν ἀνταπόδοση τῶν κακῶν ἔργων μας,
πῶς θά ἀποφύγει τήν κόλαση πού ἀναμένει αὐτούς πού ἐζησαν πράττοντας τό
κακό. Καί ἐπιμένοντας σ' αὐτή τήν ἀδιάλειπτη μνήμη, μὴν ταραχθεῖς ψυχικά,
ἂν βλέπεις ὅτι παραμένει ἡ σκληρότητα. Διότι ὁ Θεός εἶναι ἐλεήμων καί οἰκτίρ-
μων καί μακρόθυμος καί δέχεται στοργικά κάθε προσπάθειά μας. Μνημόνευε
δέ συνεχῶς τόν Ψαλμωδὸ πού λέει: «Μέ ὑπομονή καί ἐγκατέρρηση περίμενα
τήν προστασία τοῦ Κυρίου καί μέ πρόσεξε καί ἄκουσε τήν παράκλησή μου»
(Ψαλμ. 39, 2) καί ὅσα σχετικά ἀκολουθοῦν.

Ἀγωνιζόμενος λοιπόν καί δουλεύοντας μ' αὐτόν τόν τρόπο στήν ψυχή
σου, νά ἔχεις ἐλπίδα ὅτι θά σέ ἐπισκιάσει, πολύ γρήγορα, τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

429

Ἑρώτηση

Ὅταν προσπαθίσω μέ ἀκρίβεια νά προσέξω τή δύναμη τῶν λόγων
τοῦ Ψαλμωδοῦ, συμβαίνει, πολλές φορές, νά μοῦ γεννηθοῦν πονηροὶ λο-
γισμοί.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν δεῖς ὅτι ἀπό τούς λόγους τῆς ψαλμωδίας ἐπινόησε ὁ ἐχθρός νά σοῦ
ξεσηκώσει πόλεμο, δέν πρέπει νά προσπαθεῖς μέ ἀκρίβεια νά καταλάβεις
τή δύναμη πού βρίσκεται στοὺς λόγους αὐτούς, ἀλλὰ ἀρέμβαστα καί μέ
νήψη νά τούς ψάλλεις. Ἐστω καί ἔτσι νά τούς προσπεράσεις, χωρίς τήν ἐμβά-
θυνση, οἱ ἐχθροὶ γνωρίζουν τή δύναμη πού κρύβουν καί δέν τολμοῦν νά σοῦ

νανταί σοι ἀντιστῆναι· καὶ γίνεται σοι ἡ ψαλμοψδία ἀντὶ ἰκεσίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς κατάργημα τῶν ἐχθρῶν.

υλ´

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἐν τῇ ψαλμοψδίᾳ ᾧ ἢ μετὰ ἀνθρώπων καὶ θλίβωμαι ἐκ τῶν λογι-
σμῶν καὶ ὀνομάσω τὸν Θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ δυνάμενος ἐν τῷ στόματι,
ἢ καὶ μνησθῶ αὐτοῦ μόνον, ἄρα οὐκ ἐξαρκεῖ μοι τοῦτο εἰς βοήθειαν;

Ἀπόκρισις

Εἰ ἂν στήκοντός σου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμοψδίας ἢ μετὰ ἀνθρώπων, ἔλθῃ
σοι ὀνομάσαι τὸν Θεόν, μὴ νομίσης ὅτι, ἐὰν μὴ εἴπῃς στόματι, οὐκ ὀ-
νομάζεις αὐτόν· ἀλλὰ μιμνήσκου, ὅτι καρδιογνώστης ἐστὶ καὶ εἰς καρ-
δίαν προσέχει· καὶ ὀνόμασον αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ εἶ-
πεν ἡ Γραφή· «κλείσον τὴν θύραν σου καὶ πρόσευξαι τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ
κρυπτῷ»· ἵνα κλείσωμεν τὸ στόμα καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ προσευξώμεθα αὐτῷ. Ὁ
κλείων οὖν τὸ στόμα καὶ ὀνομάζων τὸν Θεὸν ἢ προσευχόμενος αὐτῷ ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτοῦ, τὴν τοῦτο λέγουσαν ἐντολὴν πληροῖ· ἐὰν δὲ καὶ μὴ ὀνομάσης
ἐν αὐτῇ, μνησθῆς δὲ μόνον, τοῦτο μᾶλλον ὀξύτερόν ἐστι τοῦ ὀνομάσαι καὶ
ἄρκει σοι πρὸς βοήθειαν.

υλα´

Ἑρώτησις

Ἄρα οὖν καλόν ἐστι τὸ τινα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διὰ παντὸς μελετᾶν
ἢ προσεύχεσθαι, μὴ συνεργούσης ὁλως τῆς αὐτοῦ γλώττης; Ὅτε δὲ
συμβαίνει μοι τοῦτο, βυθίζεται ὁ λογισμὸς μου, καὶ αἰσθάνομαι βαρέως
καὶ δοκῶ βλέπειν ὡς πράγματα καὶ φαντασίας, καὶ ὡς ἐν ὀνείροις διάγω.

19. Ἡ θέσις αὐτῇ τοῦ Ὁσίου -καίτοι εἶναι τόσο διακριτικὴ καὶ παρήγορη- ἔχει συμβάλει, ἐ-
πειδὴ τὴν ἔχομε παρεξηγήσει, στή διαμόρφωσιν ἑνὸς ἡθους καὶ ὕφους, κατὰ τὸ ὅποιο παρουσι-
αζόμαστε στίς καθημερινές Ἱερές Ἀκολουθίες ὡς «διαβάζοντες», καὶ μάλιστα συλλογικά, «τά
γράμματα» καὶ ὅχι ὡς «προσευκόμενοι μέ τά γράμματα». Εἶναι δύσκολο νά προσευχηθεῖ κανεὶς

στήσουν πόλεμο¹⁹. Καί ἔτσι ἡ ψαλμωδία γίνεται γιά σένα ἱκεσία στό Θεό καί συντελεῖ στήν κατατροπωση τῶν ἐχθρῶν.

430

Ἑρώτηση

Ἄν εἶμαι σέ ὥρα πού ψάλλω μόνος ἢ μέ ἄλλους ἀδελφούς καί στενοχωροῦμαι ἀπό τούς λογισμούς καί ἀναφέρω τότε τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ στήν καρδιά μου –ἐπειδή δέν μπορῶ νά τό ἀναφέρω μέ τό στόμα– ἢ ἂν καί μόνο τό φέρω στό νοῦ μου, ἄραγε αὐτό δέν μοῦ εἶναι ἀρκετό ὥστε νά βοηθηθῶ ἀποτελεσματικά;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν εἶσαι σέ ὥρα πού ψάλλεις μόνος ἢ μέ ἄλλους ἀδελφούς καί βρεθεῖς σέ ἀνάγκη νά ἀναφέρεις τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μή νομίσεις ὅτι ἂν δέν τό ἀναφέρεις μέ τό στόμα, δέν τό ὀνομάζεις. Ἀλλά νά θυμᾶσαι ὅτι ὁ Θεός εἶναι καρδιογνώστης καί δέν Τοῦ ξεφεύγει τί γίνεται στήν καρδιά μας. Φέρε λοιπόν τό Ὄνομά Του μέσα στήν καρδιά σου. Διότι αὐτή τήν ἔννοια ἔχει ἐκεῖνο πού λέει ἡ Γραφή, «κλείσε τήν πόρτα σου καί προσευχήσου στόν Πατέρα σου, στά κρυφά» (Ματθ. 6, 6), νά κλείσουμε τό στόμα μας καί νά προσευχηθοῦμε μέσα στήν καρδιά μας. Αὐτός λοιπόν πού κλείνει τό στόμα του καί ἀναφέρει τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἢ προσεύχεται μέσα στήν καρδιά του, ἐκπληρώνει τήν προηγούμενη ἐντολή, πού αὐτό ἀκριβῶς ζητᾷ. Ἄν τώρα δέν ἀναφέρεις τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ νοερά, ἀλλά μόνο τό κρατᾷς διαρκῶς στό νοῦ σου, μᾶλλον αὐτό εἶναι ἀκόμη πιό δυνατό ἀπό τήν ἀναφορά καί σοῦ ἀρκεῖ γιά νά βοηθηεῖς.

431

Ἑρώτηση

Ἄραγε λοιπόν εἶναι καλό νά μελετᾷ κανεῖς μέσα στήν καρδιά του τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἢ νά προσεύχεται συνεχῶς, χωρίς παντελῶς νά συνεργεῖ ἡ γλῶσσα του; Ὅταν ὅμως καμμιᾷ φορά συμβαίνει κάτι τέτοιο, βυθίζεται ὁ λογισμός μου καί ἔχω ἕνα βαρὺ αἶσθημα. Μοῦ φαίνεται δέ ὅτι βλέπω πράγματα καί φαντασίες καί ζῶ σάν σέ ὄνειρα.

μέ ἀπλή ἀνάγνωση μιᾶς ἑτοιμῆς προσευχῆς, χωρίς νά ἔχει ἐκείνη τήν ὥρα τά βιώματα ἐκείνου πού ἔγραψε αὐτή τήν προσευχή.

Ἀποκρίσεις

Τοῦτο τῶν τελείων ἐστί, τῶν δυναμένων κυβερνᾶν τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχειν, τοῦ μὴ πλαγιάσαι καὶ βυθισθῆναι εἰς μετεωρισμὸν βαθύτατον ἢ φαντασίαν· ὁ δὲ μὴ δυνάμενος ἔχειν διαπαντὸς τὴν κατὰ Θεὸν νῆψιν, ἀρπάσει καὶ παραδώσει τὴν μελέτην καὶ τῇ γλώττῃ. Καὶ γὰρ οἱ κολυμβῶντες εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ μὲν τεχνῖται αὐτῶν, θαρροῦντες ρίπτουσιν ἑαυτοὺς εἰς αὐτήν, εἰδότες ὅτι τοὺς ἐπισταμένους καλῶς τὴν τέχνην, βυθίσαι ἢ θάλασσα οὐ δύναται. Ὁ δὲ ἀρχόμενος τῆς τοιαύτης τέχνης, ὅταν αἰσθάνηται τοῦ βυθισμοῦ τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τῆς συνοχῆς διὰ τὸ μὴ πνιγῆναι, ἀρπάζει ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ πελάγους εἰς τὸν αἰγιαλόν· καὶ λαμβάνων μικρὰν ψυχὴν, πάλιν καλῶ ἑαυτὸν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ δοκιμάζει ταῦτα ποιῶν πρὸς τὸ μαθεῖν τελείως τὴν τέχνην, ἕως οὗ φθάσῃ τὸ μέτρον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπισταμένων.

υλβ΄

Ἑρώτησις

Τί ἐστιν ὃ λέγει τις τῶν Πατέρων, οὐ τὸ εἰσελθεῖν τοὺς λογισμοὺς ἐστὶ τὸ κατάκριμα, ἀλλὰ τὸ κακῶς αὐτοὺς διοικῆσαι· ὁ δὲ ἀββᾶς Ἰωσήφ εἶπεν ἐνὶ τῶν ἀδελφῶν, κόψον ταχέως τοὺς λογισμοὺς· ἄλλω δὲ εἶπεν, ἄφες αὐτοὺς εἰσελθεῖν, καὶ δὸς καὶ λάβε μετ' αὐτῶν, καὶ γίνῃ δόκιμος.

Ἀποκρίσις

Τὸ εἰσελθεῖν τοὺς λογισμοὺς, τὸ σπαρῆναι ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔστι κατάκριμα· τὸ δὲ συγκαταθέσθαι ἐστὶ τὸ κακῶς αὐτοὺς διοικῆσαι, καὶ ἔστι κατάκριμα· ἡ διαφορὰ δὲ τοῦ ἑᾶσαι εἰσελθεῖν τοὺς λογισμοὺς καὶ τοῦ κόψαι αὐτοὺς αὕτη ἐστί· τοῦ δυναμένου ἀντιστῆναι καὶ πολεμῆσαι καὶ μὴ ἡττηθῆναι,

20. Εἶναι αὐτονόητα παραδεκτὸ ὅτι ὁ λογισμὸς, εἴτε ἀπὸ ἐπήρεια καὶ ἀνάγκη τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου εἴτε ἀπὸ δαιμονικῆ παρόρμηση, θά βρεῖ τρόπο νὰ ἀπασχολήσῃ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδίαν. Στὸν πρῶτο τόμο, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες Ἑρωταποκρίσεις τοῦ τόμου αὐτοῦ, ἔχουν γραφεῖ σχετικὰ μέ τοὺς λογισμοὺς. Ὁ Ὁσιος ἐδῶ μᾶς βοηθᾷ γιὰ μιά πιό διακριτικὴ στρατηγικὴ ἐναντὶ τῶν λογισμῶν (ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς ὁ ἅγιος Νικόδημος ἰδιαίτερα, στὸν «Ἀόρατο πόλεμος», στὸ «Περὶ φυλακῆς τῶν πέντε αἰσθήσεων» καὶ στὸ «Ἐξομολογητῆριον»), ὥστε ἀνάλογα μέ τὰ μέτρα μας νὰ συγκροτοῦμε καὶ τὴ μάχη ἐναντίον τους. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁμιλεῖ γιὰ «διοίκηση» κακὴ ἢ καλὴ. Διευθέτησις τῶν τοῦ οἴκου μας. Διοικοῦμε ὅ,τι ἀνήκει στὴν οἰκία μας ἢ στὴν οἰκογένειά μας. «Τὸ δὲ συγκαταθέσθαι ἐστὶ τὸ κακῶς αὐτοὺς διοικῆσαι»· ἢ ὅπως θὰ μᾶς πεῖ στὴν Ἑρωταπόκριση υμν' πιό παραστατικά «οὐ γὰρ τὸ εἰσελθεῖν τὸν ληστὴν εἰς τὴν οἰκίαν ἐστὶ τὸ κακόν,

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Η μελέτη τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ μέσα στήν καρδιά εἶναι γνώρισμα τῶν τελείων, πού ἔχουν τή δύναμη νά κυβερνοῦν τό νοῦ τους καί νά διακατέχονται ἀπό τό φόβο τοῦ Θεοῦ, καί ἔτσι δέν παρεκκλίνουν οὔτε κινδυνεύουν νά βυθιστοῦν σέ ἐπικίνδυνο μετεωρισμό ἢ φαντασία. Ἐκεῖνος ὁμως πού δέν μπορεῖ νά κρατήσῃ συνεχῶς τήν κατά Θεό νήψη, θά ἀρπάξῃ τόν ἑαυτό του καί θά τόν παραδώσῃ στή μελέτη τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καί θά ἀγωνιστεῖ στήν ἄσκησι τῆς εὐκῆς διά τοῦ στόματος. Διότι καί αὐτοί πού κολυμποῦν στή θάλασσα, ὅσοι γνωρίζουν καλά τήν τέχνη τῆς κολύμβησης, μέ θάρρος ρίχνονται στή θάλασσα, ἐπειδὴ ξέρουν ὅτι δέν μπορεῖ νά βυθιστοῦν ἀπό τά κύματα, ἀφοῦ γνωρίζουν καλά νά κολυμποῦν. Ἐνῶ ὁ ἀρχάριος στήν τέχνη τῆς κολύμβησης, μόλις αἰσθανθεῖ νά τόν βυθίζουν τά νερά, ἀπό τήν ἀγωνία του γιά νά μὴν πνιγεῖ, πετάγεται ἀπό τό πέλαγος στό γιαλό. Καί ἀφοῦ πάρει μιὰ ἀνάσα καί ἀνακτήσῃ δυνάμεις, πάλι παραδίδει τόν ἑαυτό του στό πέλαγος καί προσπαθεῖ νά ἐπαναλάβῃ τά ἴδια, γιά νά μάθῃ τήν τέχνη τῆς κολύμβησης τόσο καλά, ὥστε νά φτάσῃ στά μέτρα τῶν δεινῶν κολυμβητῶν, πού ἔχουν μάθῃ τήν τέχνη πρὶν ἀπ' αὐτόν.

432**Ἑρώτηση**

Τί σημαίνει ἐκεῖνο πού λέει κάποιος ἀπό τούς Πατέρες ὅτι «δέν ἀποτελεῖ πρόβλημα ὅταν μποῦν λογισμοί στό νοῦ, ἀλλὰ ἡ κακὴ ἀντιμετώπισή τους»; Ἐνῶ πάλι ὁ ἀββάς Ἰωσήφ εἶπε σέ κάποιον ἀπό τούς ἀδελφούς «κόψε ἀμέσως τούς λογισμούς» καί σέ ἄλλον εἶπε: «Ἄφῃσέ τους νά μποῦν στήν καρδιά σου, πολέμησε μαζί τους καί θά γίνῃς σοφός καί ἔμπειρος».

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό νά μποῦν στήν καρδιά οἱ λογισμοί, εἶναι ἡ σπορά τους καί αὐτό δέν ἀποτελεῖ πρόβλημα ἢ κατάκριμα. Ἡ συγκατάθεσι στους λογισμούς εἶναι ἡ κακὴ ἀντιμετώπισή τους καί ἀποτελεῖ πρόβλημα καί κατάκριμα²⁰. Ἡ διαφορὰ τώρα πού ὑπάρχει στό νά μποῦν οἱ λογισμοί στήν καρδιά καί στό νά τούς κόψεις παντελῶς εἶναι ἐτούτη: Σ' αὐτόν πού μπορεῖ νά ἀντισταθεῖ καί νά πολε-

ἀλλὰ τὸ λαβεῖν τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ». Καί εἶναι στό χέρι μας, σέ θέματα σωτηρίας, νά δώσουμε ἢ νά μὴ δώσουμε στό ληστή αὐτὰ πού θέλει νά πάρει.

ἔστι τὸ ἑᾶσαι εἰσελθεῖν τοῦ δὲ ἀσθενοῦντος καὶ μὴ δυναμένου, ἀλλὰ συγκατατιθεμένου, τοῦτο ἔστι τὸ κόψαι, διὰ τοῦ φυγεῖν πρὸς τὸν Θεόν.

υλγ'

Ἑρώτησις

Ὅταν εὔρεθῶ ἐν τόπῳ, ἔνθα εἰσι λείψανα ἁγίων Μαρτύρων, ὁχλεῖται μου ὁ λογισμός, ὥστε πολλάκις ἀπιέναι καὶ προσκυνεῖν αὐτά, καὶ ὁσάκις ἂν παρέλθω δι' αὐτῶν, ὑποβάλλει μοι τὴν κεφαλὴν κλίνειν. Ἄρα δεῖ οὕτω ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Ὅ χρὴ οὕτω ποιεῖν· ἀλλὰ, ἐὰν ἅπαξ προσκυνήσης, ἀρκεῖ σοι τοῦτο. Μὴ οὖν ἀνάσχου αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ὅταν ἔτυχες χωρὶς ὁκλήσεως ἰδίᾳ προαιρέσει τρίτον προσκυνήσας. Ἦκούσαμεν γάρ ὅτι τὰ μετὰ ταραχῆς καὶ λύπης καὶ τὰ περισσὰ ταῦτα πάντα, τῶν δαιμόνων εἰσὶ.

Καὶ τὸ κλίνειν δὲ τὴν κεφαλὴν ὁμοίως ἅπαξ ἀρκεῖ, ἢ ὅτε πολὺ ἕως τρίτου· καὶ τοῦτο χωρὶς ἀνάγκης ὑποβαλλομένης τῷ λογισμῷ.

υλδ'

Ἑρώτησις

Ἔστιν ὅτε ὑποβάλλει μοι δειλίαν, ἵνα προφάσει αὐτῆς εἰσέρχωμαι εὐξασθαι.

Ἀπόκρισις

Προφάσει τῆς δειλίας μὴ εἰσέλθης, ἀλλ' ἀκαίρως εἰσέρχου προφάσει τῆς εὐχῆς, τοῦ παρακαλέσαι τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἁγίους περὶ τῆς σωτηρίας.

21. Ἡ «ἀνάγκη» ποῦ ἀναφέρει τὸ κείμενο καὶ τῇ μεταφράζουμε ὡς ψυχικὴ πίεση, εἶναι στέψη τῆς ἐλευθερίας. Τὸ λουλούδι τῆς ἐλευθερίας δὲν φυτρώνει στὸ κῶμα τῆς ἀνάγκης. Στὴν πνευματικὴ ζωὴ δεσπάζει τὸ ἄξιωμα «τὸ βίᾳ πραττόμενον οὐκ ἔστιν ἀγαθόν». Παρά ταῦτα ὁ «αὐτοβιασμός» εἶναι ἐλευθερὴ ἄρνησις τῆς «ἐλευθερίας» καὶ ὁδηγεῖ στὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Οἱ «ἀνάγκες» ποῦ μᾶς ὑποβάλλονται ἀπὸ τὸ λογισμό μας ἢ μέ τὸ λογισμό μας, δὲν λειτουργοῦν τὸ θεμιτὸ «αὐτοβιασμό». Περισσότερο συμβιβάζονται μέ τῇ δεισιδαιμονίᾳ, τῇ θρησκοληψίᾳ ἢ ἀκόμη καὶ τὸν «ψυκαναγκασμό», ποῦ εἶναι ἀντικείμενο ψυχιατρικῆς θεραπευτικῆς ἐπιμέλειας.

μήσει, χωρίς νά ήττηθεῖ, ἀνήκει τό νά τούς ἀφήσει νά περάσουν μέσα του. Στόν ἀσθενή ὅμως καί σ' αὐτόν πού δέν ἔχει τέτοια δύναμη, ἀλλά ἀμέσως συγκατατίθεται, σ' αὐτόν, ἀνήκει τό νά τούς κόψει καί νά τούς σταματήσει, μέ τήν καταφυγή του πρὸς τό Θεό.

433

Ἑρώτηση

Ὅταν βρεθῶ σ' ἓναν τόπο, ὅπου ὑπάρχουν λείψανα ἀγίων Μαρτύρων, μέ ἐνοχλεῖ ὁ λογισμός μου νά πάω πολλές φορές νά τά προσκυνήσω. Καί ὅσες φορές περνῶ ἀπό μπροστά τους μοῦ ὑποβάλλει νά σκύβω τό κεφάλι μου. Ἄραγε, ἔτσι πρέπει νά κάνω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν πρέπει νά κάνεις ἔτσι. Ἀλλά, ἂν μιά φορά προσκυνήσεις, αὐτό εἶναι ἀρκετό. Μή ζητᾷς νά τό ἐπαναλαμβάνεις συνέχεια καί μάλιστα ἂν ἔτυχε νά τά προσκυνήσεις τρεῖς φορές, χωρίς κάποιο πειρασμό ἢ ἐνόκληση. Διότι ἔχουμε ἀκούσει ὅτι ὅλα αὐτά πού γίνονται μέ ταραχή καί λύπη καί ὅ,τι εἶναι πάνω ἀπό τό μέτρο, προέρχονται ἀπό τούς δαίμονες.

Ἐπίσης καί τό νά σκύψεις τό κεφάλι σου μιά φορά ἀρκεῖ ἢ τό πολύ μέχρι τρεῖς φορές. Καί αὐτό ἀπλά, χωρίς ψυχική πίεση πού νά ἐπιβάλλεται ἀπό τό λογισμό σου²¹.

434

Ἑρώτηση

Πολλές φορές μοῦ ὑποβάλλει ὁ λογισμός μου δειλία καί μέ τήν πρόφαση αὐτή θέλω νά πάω νά προσευκηθῶ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Μέ τήν πρόφαση τῆς δειλίας νά μὴν πᾶς νά προσευκηθεῖς²², ἀλλά σέ ἄλλο ἄσχετο χρόνο, πήγαινε μέ συνειδητή πρόθεση νά προσευκηθεῖς, γιά νά παρακαλέσεις τό Θεό καί τούς Ἁγίους γιά τή σωτηρία σου.

22. Ὁ Ἀββάς ὑποδεικνύει σαφῶς στόν ἀδελφό «νά μὴν πάει νά προσευκηθεῖ μέ πρόφαση τῆ δειλίας». Ἀλλά γιατί νά μὴν προσευχόμαστε ὅταν αἰσθανόμαστε δειλία; Διότι «οὐκ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός πνεῦμα δειλίας» (Β' Τιμ. 1, 7). Ἡ δειλία εἶναι ἔνδειξη δαιμονικῆς παρουσίας καί προμηνύει δαιμονική ἐκμετάλλευση ἀκόμη καί τῆς προσευχῆς. Ὅπως ὁ ἀπόστολος Παῦλος δέν δέχθηκε τήν ἐπιμαρτυρία τῆς δαιμονισμένης τῶν Φιλιππῶν.

υλε΄

Ἑρώτησις

Εἰπάς μοι διὰ τὴν δειλίαν μὴ εἰσιέναι· καὶ ὅτε θέλω εἰσελθεῖν καὶ εὐ-
ξασθαι περὶ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, ὑποβάλλει μοι τὴν δειλίαν, ἵνα κωλύσω
τὴν εὐχήν, διὰ τὸ παραγγελθῆναί μοι παρ' ὑμῶν προφάσει τῆς δειλίας μὴ
εἰσελθεῖν.

Ἀπόκρισις

Μηδὲ οὕτως ἀνάσκει αὐτοῦ, ἀλλ' εἷσελθε καὶ εὕξαι· τὴν γὰρ δειλίαν
μηδὲν ὅλως λογίζου, μήτε πρὸς τὴν εὐχήν σε κινουσαν, μήτε τῆς εὐ-
χῆς ἀποτρέπουσαν, ἀλλὰ πάντα πράττε ἐν καιρῷ καὶ φόβῳ Θεοῦ.

υλς΄

Ἑρώτησις

Καὶ περὶ τοῦ πολλάκις κατασφραγίζεσθαι ἐνοχλεῖ μοι, εἴτε ἐν νυκτὶ,
εἴτε ἐν ἡμέρᾳ.

Ἀπόκρισις

Ε'ὰν νήφωμεν, καὶ τὸ ἅπαξ κατασφραγίσασθαι εἴτε ἐν νυκτὶ εἴτε ἐν ἡμέρᾳ,
ἄρκει ἡμῖν πρὸς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν· ἐὰν γὰρ πιστεύωμεν ὅτι στήκει
ἀκριβῶς ἡ πρώτη σφραγίς, οὐ χρειά τῆς δευτέρας· τὸ γὰρ ζητεῖν δευτέ-
ραν, σημαίνει ὅτι οὐκ ἔχομεν στήκουσαν τὴν πρώτην. Καὶ ἀπὸ τῶν πραγμά-
των τοῦ κόσμου ἔνι τοῦτο θεωρῆσαι· ἐὰν γὰρ σφραγίσῃ τις θησαυρὸν καὶ
στήκει ἡ πρώτη σφραγίς, οὐ χρειάν ἔχει ἄλλης σφραγίδος. Ἀλλὰ τοῦτο
πράττουσιν οἱ δαίμονες, ἵνα εἰς ἀκηδίαν, καὶ ὀλιγωρίαν ἐνάξωσιν ἡμᾶς, τοῦ
μὴ ὅλως μετὰ νήψεως κἄν ἅπαξ, καθαρῶς ποιῆσαι τι. Διὰ τοῦτο ὀλίγον κατὰ
φόβον Θεοῦ ποιήσωμεν, καὶ συμφέρει, ἢ πολλὰ μετὰ ταρακῆς τῶν ἐχθρῶν·
φησὶ γὰρ «κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ».

Ταῦτα δὲ λέγω, ὅταν τὴν μετὰ νήψεως ὁκλήσιν ὑποβάλλωσιν, ἐπείγοντες

435

Ἑρώτηση

Μοῦ εἶπες «νά μήν πάω νά προσευκηθῶ μέ πρόφασιν τή δειλία». Καί ὅταν ὅμως θέλω νά πάω νά προσευκηθῶ γιά τή σωτηρία μου, ὁ ἐχθρός μου ὑποβάλλει πάλι λογισμούς δειλίας. Νά ἐμποδίσω τήν προσευχή, ἐπειδή μοῦ ὑπέδειξες νά μήν πάω νά προσευκηθῶ ἔχοντας ὡς πρόφασιν τή δειλία;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οχι, μήν τό πάρεις ἔτσι, ἀλλά μπές μέσα καί προσευχήσου. Μήν ὑπολογίζεις καθόλου τή δειλία, οὔτε νά σκέφτεσαι ὅτι αὐτή σέ ὀδηγεῖ στήν προσευχή, οὔτε ὅτι σέ ἀποτρέπει, ἀλλά ὅλα νά τά πράττεις στόν καιρό τους καί μέ φόβο Θεοῦ.

436

Ἑρώτηση

Ἐπίσης μέ ἐνοχλεῖ ὁ λογισμός νά κάνω τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ πολλές φορές, εἴτε τή νύκτα εἴτε καί τήν ἡμέρα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν ἔχουμε νήψη καί μία φορά νά κάνουμε τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ ἐπάνω μας, εἴτε τή νύκτα εἴτε τήν ἡμέρα, εἶναι ἀρκετό γιά τήν προστασία καί τή σωτηρία μας. Διότι ἂν πιστεύουμε ὅτι ἔχει δύναμιν ἡ πρώτη φορά πού σφραγίζομαστε μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, δέν χρειάζεται δεύτερη. Τό νά ἐπιζητοῦμε καί δεύτερη σημαίνει ὅτι δέν πιστεύουμε στή δύναμιν τῆς πρώτης. Καί ἀπό τά κοσμικά πράγματα μπορεῖς νά τό καταλάβεις αὐτό. Ἄν δηλαδή κάποιος σφραγίσῃ τό θησαυρό του καί εἶναι ἀσφαλής ἡ πρώτη σφραγίδα, δέν ἔχει ἀνάγκη νά βάλῃ ἄλλη. Ἀλλά τό κάνουν τοῦτο οἱ δαίμονες, γιά νά μᾶς φέρουν σέ ἀκηδία καί ψυχική παραλυσία, ὥστε νά μήν κάνουμε κάτι καθαρά καί μέ νήψη, ἔστω καί μία φορά. Γι' αὐτό ἄς κάνουμε τό λίγο, τή μία φορά, μέ φόβο Θεοῦ καί αὐτό εἶναι πού μᾶς συμφέρει, παρά νά κάνουμε τό πολύ, πολλές φορές, μέ ταραχή ἀπό τοὺς ἐχθρούς. Διότι λέει καί στή Γραφή· «εἶναι πολύ καλύτερο τό λίγο σ' αὐτόν πού εἶναι δίκαιος» (Ψαλμ. 36, 16).

Αὐτά βέβαια ἰσχύουν τότε μόνο ὅταν μᾶς τά ὑποβάλλουν οἱ δαίμονες ὡς πειρασμό, μέ τή μορφή τῆς νήψεως καί μᾶς πιέζουν νά κάνουμε κάτι παράκαι-

ἡμᾶς ποιῆσαί τι ἀκαίρως. Ἐπεὶ ὅταν βλέπωμεν τὸν λογισμὸν μετὰ καρᾶς κατασφραγίζοντα, οὔτε κατὰ δειλίαν, οὔτε κατὰ τινα ὀκλήσιν, χρυσώμεθα τοῦτο κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐν φόβῳ Θεοῦ· τὸ γὰρ κατὰ προαίρεσιν γινόμενον ἀρέσκει μᾶλλον τῷ Θεῷ.

υλζ´

Ἑρώτησις

Ἐὰν κατασφραγίσωμαι τῇ ἀριστερᾷ, ἐὰν μὴ δύνωμαι τοῦτο τῇ δεξιᾷ, μὴ ἄτοπον εἶη;

Ἀπόκρισις

Εγὼ τέως ὅταν θέλω σφραγίσαι τὴν δεξιάν μου, τῇ ἀριστερᾷ τοῦτο ποιῶ.

υλη´

Ἑρώτησις

Ὅτε προσεύχομαι περὶ πολλῶν κεφαλαίων, ἄρα ὀφείλω μνημονεύειν ἐκάστου ἐν τῇ εὐχῇ;

Ἀπόκρισις

Εὰν περὶ πολλῶν κεφαλαίων θέλῃς εὐξασθαι, ἀφ' οὗ οἶδεν ὁ Θεὸς τίνων χρίζομεν, προσεύχου λέγων· Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου. Ἐὰν δὲ περὶ παθῶν, λέγε· ἴασαί με κατὰ τὸ θέλημά σου. Ἐὰν δὲ περὶ πειρασμῶν, λέγε· σὺ οἶδας τὸ συμφέρον μου, βοήθησόν μου τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ δὸς κατὰ τὸ θέλημά σου ἔκβασιν τῶν πειρασμῶν.

υλθ´

Ἑρώτησις

Ἐὰν βραδύνω ἐν τῇ προσευχῇ, ἄρα τὰ αὐτὰ ρήματα ὀφείλω ἐπιμεῖναι λέγων;

ρα. Γιατί όταν βλέπουμε νά χαίρεται ὁ λογισμός μας καί νά κατασφραγίζει μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ τό σῶμα μας, ὄχι ἀπό δειλία, οὔτε ἀπό ἄλλη κακή ἐνό- κληση, θά τό ἐκλάβουμε αὐτό ὅτι γίνεται μέ φόβο Θεοῦ. Καί ἐκεῖνο πού γίνε- ται μέ ἐλεύθερη καί ἀγαθή προαίρεση ἀρέσει πολύ στό Θεό.

437

Ἑρώτηση

Ἄν κάνω τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ μέ τό ἀριστερό χέρι, ἐπειδή δέν μπορῶ νά χρησιμοποιοῦν τό δεξί, μήπως δέν εἶναι σωστό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εγώ πάντως μέχρι τώρα, ὅταν θέλω νά σταυρώσω τό δεξί μου χέρι, μέ τό ἀριστερό τό σταυρώνω.

438

Ἑρώτηση

Ὅταν προσεύχομαι γιά διάφορα θέματα, πῶς τό εὐλογεῖς, πρέπει νά ἀναφέρω τό καθένα χωριστά στήν προσευχή;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν θέλεις νά προσευκηθεῖς γιά διάφορα θέματα, ἐφόσον γνωρίζει ὁ Θεός τίς ἀνάγκες μας, προσευκήσου λέγοντας: Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁδήγησέ με κατά τό θέλημά Σου. Ἄν θέλεις νά προσευκηθεῖς γιά τά πάθη σου, λέγε: Ἰασέ με κατά τό θέλημά σου. Ἄν γιά τοὺς πειρασμούς, λέγε: Σύ γνωρίζεις τό συμφέρον μου, βοήθησε ἐμένα τόν ἀδύνατο ἄνθρωπο καί δώ- σε, κατά τό θέλημά Σου, ἔκβαση στοὺς πειρασμούς.

439

Ἑρώτηση

Ἄν παρατείνω τήν προσευχή, πῶς τό εὐλογεῖς, πρέπει νά ἐπιμένω λέγοντας τά ἴδια λόγια;

Ἀποκρίσις

Οὐ πάντως, ἀλλὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν· τοῦτο δὲ μόνον χρὴ παραφυλάττειν, ὥστε τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντα διδόναι δυναμένου· ἵνα σκοπὸς ᾖ καὶ τῆς εὐχῆς τὸ κατὰ θέλημα Θεοῦ γενέσθαι τὸ αἰτούμενον.

υμ΄

Ἑρώτησις

Ἐάν τις θέλων εὐσεβῶς διοικῆσαι πράγματα, ἢ ὡς ταῦτα παραπέμψαι τινὶ κατὰ τὸ ἀρέσκον Θεῷ, καὶ ἀγνοεῖ πῶς ὀφείλει χρήσασθαι καὶ οὐκ εὐρίσκει παρὰ Πατέρων ὁδηγηθῆναι, τί ὀφείλει προσευκόμενον λέγειν;

Ἀποκρίσις

Οὕτω προσευχέσθω· Κύριε, εἰς τὰς χεῖράς σου εἰμι· σὺ γινώσκεις τὸ συμφέρον, ὁδήγησόν με κατὰ τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ ἐάσης με πλανηθῆναι ἐλθεῖν εἰς κατάχρησιν πράγματος· σὰ γάρ ἐστι τὰ πράγματα, καὶ σὺ αὐτῶν δεσπότης· ὡς Δεσπότης οἰκονόμησον γενέσθαι ἐν τῷ φόβῳ σου· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υμα΄

Ἑρώτησις

Ὅτε κάθημαι, εἴτε ἀναγινώσκων εἴτε ἐργόχειρον ποιῶν, καὶ θέλω προσεύξασθαι, ἀπαιτεῖ με ὁ λογισμὸς προσέχειν εἰς ἀνατολὰς. Πῶς χρὴ, Πάτερ, ποιεῖν;

Ἀποκρίσις

Εἴτε κάθη εἴτε περιπατεῖς εἴτε ἐργάζῃ εἴτε ἐσθίεις εἴθ' ἕτερόν τι ποιεῖς εἴτε αὐτὴν τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος, κἂν πρὸς ἀνατολὰς, κἂν πρὸς δύσιν ἔτυχες ἀποβλέπων, μὴ διακριθῆς προσευχέσθαι· ἀδιαλείπτως γὰρ τοῦτο

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οχι βέβαια, δέν θά ἐπαναλαμβάνεις τά ἴδια λόγια. Δέν θά φεύγεις ὅμως ἀπό τά θεμέλια, τά «δυναμάρια» τῆς προσευκῆς. Ἐνα πράγμα δηλαδή πρέπει νά κρατήσεις ὅπωςδῆποτε: Νά γίνει τό αἰτούμενο σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, Ἐκείνου πού ἔχει τή δύναμη νά παράσχει τά πάντα, γιά νά εἶναι ὁ κύριος στόχος καί τῆς προσευκῆς ἡ ἐπιτέλεση τοῦ Θεοῦ θελήματος (μέσα στήν ἐνδεχόμενην πραγματοποιοῖση καί τοῦ δικοῦ σου αἰτήματος).

440**Ἑρώτηση**

Ἄν κάποιος θέλει νά διοικήσει μέ πνευματική βάση, κατά Θεό, διάφορες ὑποθέσεις του ἢ νά τίς ἀναθέσει σ' ἕναν ἄλλο νά τίς διευθετήσῃ ἔτσι ὅπως ἀρέσει στό Θεό, ἀλλά δέν ξέρει πῶς νά κινηθεῖ, οὔτε βρίσκει κανέναν ἀπό τούς Πατέρες γιά νά πάρει κατεύθυνση, τί πρέπει νά λέει στήν προσευχή του;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἴτσι νά προσεύκεται: Κύριε εἶμαι στά χέρια Σου. Σύ γνωρίζεις τό συμφέρον μου, ὁδηγέ με κατά τό θέλημά Σου καί μή μέ ἀφήσεις νά πλανηθῶ καί νά φθάσω στήν κατάχρηση ἑνός πράγματος. Διότι δικά Σου εἶναι ὅλα τά πράγματα καί Σύ εἶσαι ὁ Δεσπότης τους. Ὡς Δεσπότης, οἰκονόμησε νά γίνει τό καθετί κατά τό φόβο Σου. Διότι εἶναι δική σου ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

441**Ἑρώτηση**

Ὅταν ἡσυχάζω, εἴτε μελετάω εἴτε κάνω ἐργόχειρο, καί θέλω νά προσευχηθῶ, ὁ λογισμός μου μέ ἐξαναγκάζει νά εἶμαι γυρισμένος πρὸς τήν ἀνατολή. Τί πρέπει νά κάνω, Πάτερ, σ' αὐτή τήν περίπτωση;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἴτε ἡσυχάζεις, εἴτε περπατᾷς, εἴτε ἐργάζεσαι, εἴτε τρῶς, εἴτε κάνεις κάτι ἄλλο, ἀκόμη καί αὐτή τή σωματική σου ἀνάγκη, ἔστω κι ἂν εἶσαι στραμμένος πρὸς τήν ἀνατολή ἢ πρὸς τή δύση, νά μὴν παραλείψεις νά προσεύχεσαι. Διότι μᾶς παρήγγειλε ὁ Ἀπόστολος νά προσευχομάσθε ἀδιάλειπτα καί

ποιεῖν, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐνετάλθην. Καὶ πάλιν γέγραπται· «ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότῃ ἐπὶ δυσμῶν, Κύριος ὄνομα αὐτῷ»· ὅπερ δείκνυσιν πανταχοῦ εἶναι τὸν Θεόν. Καὶ ὅτε δὲ τὴν κεφαλὴν ἐσκεπασμένην ἔχῃς, μὴ παραιτήσῃ τὴν εὐχὴν, ἐκεῖνο μόνο παραφυλαττόμενος, τὸ μὴ ἐν <καταφρονήσει> τοῦτο ποιεῖν.

υμβ΄

Ἑρώτησις

Λέγει μοι ὁ λογισμός, ὅτι εἰς πάντα ἁμαρτάνεις καὶ ὀφείλεις ἐν ἐκάστῳ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ἐνθυμήσει λέγειν ὅτι ἥμαρτον· ἐὰν γὰρ μὴ ὁμολογήσῃς τὸ ἁμάρτημα, ἔχεις σεαυτὸν μὴ ἁμαρτήσαντα. Καὶ πάνυ θλίβομαι ἐπ' ἀμφοτέρων· οὔτε γὰρ ἐξαρκῶ τοῦτο λέγειν ἐν ἐκάστῳ, κἂν μὴ εἴπω, δοκῶ μοι ἥμαρτηκέναι.

Ἀπόκρισις

Οἴφειλομεν πάντοτε πληροφориαν ἔχειν, ὅτι εἰς πάντα ἁμαρτάνομεν καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν ἔργῳ καὶ ἐν ἐνθυμήσει· τὸ δὲ ἐν ἐκάστῳ λέγειν ὅτι ἥμαρτον, οὐ δυνάμεθα· ἀλλ' αὕτη τῶν δαιμόνων ἐστὶν ἡ ἐνέργεια, βουλομένων ἡμᾶς εἰς ἀκηδίαν ἐμβαλεῖν. Ὁμοίως καὶ διὰ τὸ μὴ λέγειν περὶ ἐκάστου διακεῖσθαι ὅτι οὐκ ἥμαρτομεν. Ἀλλὰ μνημονεύσωμεν τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος· «καιρὸς τοῦ λαλῆσαι καὶ καιρὸς τοῦ σιωπῆσαι». Καὶ κατὰ πρῶτὴν ὑπὲρ τῆς νυκτὸς καὶ καθ' ἐσπέραν ὑπὲρ τῆς ἡμέρας εἴπωμεν ἐν προσευκῇ μετὰ κατανύξεως τῷ Δεσπότῃ Θεῷ. Δέσποτα, πάντα συγχώρησόν μοι διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἴσαι τὴν ψυχὴν μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι· καὶ ἐξαρκεῖ σοι τοῦτο. Ὡς περ γὰρ ἐὰν ἔχῃ τις συναλλάκτην καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ διαφόρως καὶ οὐ δύναται καθάπαξ ποιεῖν πρὸς αὐτὸν λόγον καὶ οὕτω πληροῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα.

23. Ἀπὸ τί θέσις αὕτη πού παίρνει ὁ Ἅγιος στό σημεῖο αὐτὸ φανερώνεται ὅτι πρέπει νὰ προσευχάσθε ἀσκεπεῖς (χωρὶς νὰ ἔχουμε καλυμμένη τὴν κεφαλὴν), καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει στὴν πρώτη πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ.

(Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 221).

Συμπληρωματικά καὶ παράλληλα πρὸς τὸ παρατιθέμενο σχόλιο τοῦ μεγάλου Διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας μας, ἁγίου Νικοδήμου, θὰ θέλαμε νὰ ὑποσημειώσουμε ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς στάσεως στὸν προσευκόμενο ἄνθρωπο εἶναι συναρτημένος μὲ τὸ γενικώτερο ποιὸν τῆς βιολογικῆς καὶ πολιτιστικῆς καὶ περιβαλλοντικῆς στάθμης στὴν ὁποία βρίσκεται ἐκάστοτε. Αὐτὸ φανερώνεται καὶ στοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Α΄ Κορ. 11, 6-7) στοὺς ὁποίους, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπιτρέπει νὰ προσδώσουμε χαρακτῆρα ταμποῦ ἢ καταλύτου, ἀλλὰ νὰ τοὺς

σέ κάθε τόπο. Καί ἄλλοῦ ἔχει γραφεῖ: «Ἐτοιμάστε δρόμους σ' Ἐκεῖνον, ὁ Ὁποῖος σάν σέ ἄρμα καθισμένος, προχωρεῖ πρὸς δυσμάς, Κύριος εἶναι τό ὄνομά Του» (Ψαλμ. 67, 5). Πράγμα πού δείχνει ὅτι «πανταχοῦ» βρίσκεται ὁ Θεός. Καί ὅταν ἀκόμη εἶναι τό κεφάλι σου καλυμμένο, νά μήν ἀφήνεις τήν εὐχή. Ἐκεῖνο μόνο νά προσέχεις· νά μήν τό κάνεις ἀπό καταφρόνηση καί συνήθεια²³.

442

Ἑρώτηση

Μοῦ λέει ὁ λογισμός μου ὅτι σέ ὅλα ἁμαρτάνεις καί εἶσαι ὑποχρεωμένος γιά κάθε λόγο, πράξη καί σκέψη σου νά λές «ἥμαρτον». Διότι ἂν δέν ὁμολογήσεις καί δέν παρουσιάσεις τό ἁμάρτημά σου, τό ξεχνᾷς σάν νά μήν ἁμάρτησες. Καί θλίβομαι πάρα πολύ γιά ὅλα αὐτά. Διότι οὔτε ἐπαρκῶ νά λέω «ἥμαρτον» γιά τό κάθε ἁμάρτημά μου καί ἂν δέν τό λέω πάλι, μοῦ φαίνεται ὅτι ἔχω ἐπάνω μου τήν ἁμαρτία.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Πρέπει πάντοτε νά ἔχουμε τό βίωμα στήν ψυχή μας ὅτι σέ ὅλα ἀναμειγνύουμε τήν ἁμαρτία καί στό λόγο καί στήν πράξη καί στίς σκέψεις μας. Τό νά λέμε βέβαια γιά καθένα ἀπ' αὐτά «ἥμαρτον» δέν τό μπορούμε. Αὐτές ὅμως τίς σκέψεις μᾶς τίς βάζουν οἱ δαίμονες, ἐπειδή θέλουν νά μᾶς ρίξουν στήν ἀκηδία. Κατά τόν ἴδιο τρόπο, νά μήν ἔχουμε τή διάθεση νά λέμε γιά τό καθετί ὅτι δέν ἁμαρτήσαμε. Ἀλλά νά ἔχουμε στό νοῦ μας τόν Ἑκκλησιαστή πού λέει: «Ὑπάρχει περίοδος πού εἶναι κατάλληλη γιά νά μιλᾷ κανεῖς καί νά ἐξαγορεύεται καί ὑπάρχει καιρός κατάλληλος γιά σιωπή» (Ἑκκλ. 3, 7). Καί τό πρῶι γιά τή νύκτα καί τή νύκτα γιά τήν ἡμέρα ἄς λέμε στήν προσευχή μας στό Δεσπότη Θεό: «Δέσποτα, συγχώρεσέ με γιά ὅλα, γιά τό Ὄνομά Σου τό ἅγιο, καί ἴασε τήν ψυχή μου, διότι ἔχει ἁμαρτήσει ἐνώπιόν Σου». Καί αὐτό εἶναι ἀρκετό. Διότι, ὅπως κάποιος πού ἔχει συναλλάκτη παίρνει ἀπ' αὐτόν χρήματα μέ διάφορους τρόπους καί δέν εἶναι δυνατόν κάθε φορά νά λογαριάζεται μαζί του, ἀλλά μ' ἓνα σιωπηλό τρόπο κάνει τίς συναλλαγές του, τό ἴδιο γίνεται καί σ' αὐτή τήν περίπτωση.

ἐναρμονίζουμε διακριτικά, ἂν εἶναι δυνατόν, στό ἐκάστοτε «πνευματικό» κλίμα καί σέ κάθε πρόσωπο ἐξιδιασμένα. Πολλές φορές φυγαδεύεται ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, μέ ἀφορμή ἀδιάκριτες συγκρούσεις γιά τό ἀκάλυπτο ἢ καλυμμένο τῆς κεφαλῆς κάποιου προσευχόμενου κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ... Ἡ φυγάδευση ὅμως τῆς Εἰρήνης τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι ἡ «καταφρόνηση» πού ζητεῖ ὁ Ὅσιος νά ἀποφεύγουμε;

υμγ´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ συμβαίνει μοι ὅτε στικολογῶ τοὺς Ψαλμοὺς ρέμβεσθαι ἢ πλανᾶσθαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εἴαν πλανηθῇς, ἀνάλαβε ἀφ' ὧν καταλαμβάνεις ρητῶν τοῦ προκειμένου Ψαλμοῦ, καὶ ἐὰν ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίς ἀναλαβὼν οὐκ εὐρίσκῃς μνημονεύσαι τίνος ρητοῦ ἢ μνημονεύσας οὐκ εὐρίσκῃς εἰς τὰ ἔμπροσθεν προβῆναι, ἀνάλαβε ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ Ψαλμοῦ. Σκοπὸς γὰρ τῷ ἐκθρῶ διὰ τῆς λήθης ἐμποδίσαι τῇ δοξολογίᾳ. Τὸ δὲ εἰπεῖν ἐκ τῶν ἐξῆς, δοξολογία ἐστὶ. Τὸ δὲ μὴ ρέμβεσθαι ἐστὶ τῶν ἐκόντων καθαρὰ τὰ αἰσθητήρια· ἡμεῖς δὲ ἀσθενεῖς ἐσμεν. Ὅταν δὲ λαμβάνωμεν αἰσθησιν τοῦ ρεμβασμοῦ, νήψωμεν ἔκτοτε κατανοεῖν τὰ λεγόμενα, ἵνα μὴ γένωνται εἰς τὴν ἡμῶν κατάκρισιν.

υμδ´

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ εἰς τὴν εὐκὴν ρεμφθῶ, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εἴαν προσεύχῃ τῷ Θεῷ καὶ ρεμφθῇ, ἀγώνισαι ἕως οὗ ἀρεμβάστως εὔξῃ· καὶ γρηγόρησόν σου τὸν νοῦν μὴ μετεωρισθῆναι. Ἐὰν δὲ τοῦτο, ὅτι ἀσθενεῖς ἐσμεν, ἐπιμείνῃ, κἂν εἰς τὰ ἔσκατα τῆς εὐκῆς νύξον σου τὴν καρδίαν καὶ εἰπὲ μετὰ κατανύξεως: Κύριε, ἐλέησόν με καὶ συγκώρησόν μοι πάντα τὰ πλημμελήματά μου, καὶ λαμβάνεις συγκώρησιν μετὰ ὅλων τῶν πλημμελημάτων καὶ τοῦ ρεμβασμοῦ τοῦ γενομένου εἰς τὴν εὐκὴν.

υμε´

Ἑρώτησις

Ὅτε στικολογεῖ ἀδελφός ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ, ποτὲ μὲν εἰρηνεύει μου ὁ λογισμός, ποτὲ δὲ ρέμβεται. Τί οὖν ὀφείλω ποιεῖν;

443

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ μου συμβαίνει ὅταν διαβάσω τούς Ψαλμούς νά ρεμβάζει ὁ νοῦς μου ἢ νά περιπλανιέται ἐδῶ καί ἐκεῖ, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν περιπλανηθεῖ ὁ νοῦς σου, νά τόν ἐπαναφέρεις μέ κάποιο ρητό ἀπό τόν προκείμενο Ψαλμό πού διαβάζεις. Καί ἂν μιὰ φορά καί δυό καί τρεῖς προσπάθεις καί δέν μπορείς νά θυμηθεῖς κάποιο σημεῖο οὔτε νά θυμηθεῖς κάποιο ρητό πού διάβασες πιό μπροστά στό κείμενο, ξανάρχισε ἀπό τήν ἀρχή τόν ἴδιο Ψαλμό. Διότι σκοπός τοῦ ἐκθροῦ εἶναι νά παρεμβάλλει τή λήθη, γιά νά ἐμποδίσει τή δοξολογία. Ἐνῶ τό νά συνεχίσεις νά διαβάζεις εἶναι δοξολογία. Τό νά μήν πέφτει κανεῖς σέ ρεμβασμό ἀνήκει σέ ἐκείνους πού ἔχουν καθαρεῖ. Ἐμεῖς ὅμως εἴμαστε ἀκόμη ἀδύνατοι. Ὅταν λοιπόν συλλαμβάνουμε τόν ἑαυτό μας νά ρεμβάζει, τουλάχιστον τότε ἄς νήφουμε καί ἄς προσπαθοῦμε νά καταλαβαῖνουμε τί διαβάζουμε, γιά νά μή γίνουν αἴτιο καταδίκης μας (ἐκεῖνα πού ἔχουν σκοπό νά συμβάλουν στή σωτηρία μας).

444

Ἑρώτηση

Ἄν, ὅταν λέω τήν εὐχή, πέσω σέ ρεμβασμό, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν προσεύχεσαι στό Θεό καί πέσεις σέ ρεμβασμό, ἀγωνίσου μέχρις οὔτου φτάσεις στό σημεῖο νά προσευχηθεῖς ἀρέμβαστα. Καί ἔχε ἐγρήγορη νά μήν πέσεις σέ μετεωρισμό. Ἄν τώρα, ἐπειδὴ εἴμαστε ἀδύνατοι, παραμένει ἡ ἴδια κατάσταση, τουλάχιστον στό τέλος τῆς εὐχῆς, κέντησε τήν καρδιά σου καί πές μέ κατάνυξη: Κύριε, ἐλέησέ με καί συγκώρεσέ μου ὅλα μου τά πλημμελήματα. Καί θά λάβεις συγκώρηση γιά ὅλα τά πλημμελήματά σου καί γιά τό ρεμβασμό πού σοῦ συνέβηκε τήν ὥρα τῆς εὐχῆς.

445

Ἑρώτηση

Ὅταν λέει τό στίχο ὁ ἀδελφός στήν ψαλμωδία, ἄλλοτε εἰρηνεύει ὁ λογισμός μου καί ἄλλοτε πέφτει σέ ρεμβασμό. Τί πρέπει νά κάνω;

Ἀπόκρισις

Οτε εἰρηνεύῃ ὁ λογισμός σου καὶ βλέπῃς σεαυτὸν λαμβάνοντα κατάνυξιν ἀπὸ τῆς στιχολογίας τοῦ ἀδελφοῦ, κρῆσαι τούτῳ τῷ πράγματι. Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς εἰς ἄλλας ἐνθυμήσεις, νύξον αὐτὸν προσέχειν τῇ δοξολογίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ.

υμς΄**Ἑρώτησις**

Ἀλλὰ συμβαίνει μοι ἐκ τοῦ θέλγειν με κατανοῆσαι τὰ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ λεγόμενα γενέσθαι μοι πόλεμον εἰς αὐτόν.

Ἀπόκρισις

Καὶ αὕτη αἰχμαλωσία ἐστὶ μετοικίζει γὰρ ὁ ἐκθρὸς τὸν νοῦν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἀλλὰ πάλιν νύξον σεαυτόν, ὅτε βλέπῃς ἐλθόντα τὸν πόλεμον καὶ εἰπὲ αὐτῷ μετὰ ἐπιτιμίας: Ποῦ ὑπάγεις, ταλαίπωρε; Μνήσθητι τῶν μενουσῶν σε βασάνων, ὅτι ταύτας ὑφίστανται οἱ ταῦτα πράττοντες ἢ ἐνθυμούμενοι. Οὐκ ἀκαίρως γὰρ προσέφεραν Ἰωβ ὑπὲρ τῶν τέκνων, λέγων, «μήποτε ἐνενόησάν τι πονηρὸν πρὸς τὸν Θεὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν». Καὶ ταῦτα λέγων, θές τὸν νοῦν σου εἰς τὴν στιχολογίαν. Ἐὰν δὲ ἴδῃς πάλιν, ἐπιτίμησον αὐτῷ καὶ τοῦτο ἔστω σοι ἕως τρίτου· κἂν ἐπιμείνῃ, τότε ἀπόστησον αὐτόν, καὶ μὴ ἐάσῃς αὐτὸν ἀργόν, ἀλλὰ λογίζου τὴν κρίσιν καὶ τὰς αἰωνίους κολάσεις· καὶ προσεύχου τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, λέγων τό, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με.

υμz΄**Ἑρώτησις**

Ἐὰν ἰστάμενός τις ἐν ψαλμῳδίᾳ μετὰ τῶν ἀδελφῶν, οὐκ οἶδε τοὺς Ψαλμοὺς μετ' αὐτῶν εἰπεῖν, τί συμφέρει, ἀκούειν αὐτῶν ἢ ψάλλειν ἐξ ὧν οἶδε;

Ἀπόκρισις

Εὰν μὴ οἶδε τοὺς Ψαλμοὺς οὕς ἀντιφωνοῦσιν, ἀντὶ τοῦ ἀκούειν αὐτῶν, συμφέρει μᾶλλον ἵνα ψάλλῃ ἐξ ὧν οἶδε· τὸ γὰρ ἀκοῦσαι ἔχει μετεωρισμόν.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οταν εἰρηνεύει ὁ λογισμός σου καί βλέπεις τόν ἑαυτό σου νά κατανύσσεται ἀπό τήν ἀπαγγελία τοῦ στίχου τοῦ ἀδελφοῦ, ἐκμεταλλεύσου τήν κατάστασή σου αὐτή. Ἄν πάλι δεῖς ὅτι αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς σου σέ ἄλλες ἐνθυμήσεις, παρακίνησέ τον νά προσέχει στή δοξολογία τοῦ ἀδελφοῦ.

446

Ἑρώτηση

Ἄλλά συμβαίνει, ἐπειδή θέλω νά κατανοήσω τά ἀναγινωσκόμενα ἀπό τόν ἀδελφό, νά μου ἔλθει πόλεμος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τό πρόσωπό του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Καί αὐτό εἶναι αἰχμαλωσία. Διότι ὁ ἐχθρός μεταθέτει τό νοῦ ἀπό θέμα σέ θέμα. Ἄλλά καί πάλι παρακίνησε τόν ἑαυτό σου, ὅταν βλέπεις ὅτι σοῦ ἔρχεται πόλεμος καί πές του μέ ἐπιτίμηση: Ποῦ πᾶς, ταλαίπωρε; Σκέψου τά βάσανα πού σέ περιμένουν, διότι αὐτά ὑφίστανται ὅσοι πράττουν ἢ βάζουν στό νοῦ τους τέτοια πράγματα. Διότι δέν πρόσφερε θυσιές ἄστοχα ὁ Ἰώβ σχετικά μέ τά παιδιά του, ἀνησυχώντας «μήπως σκέφτηκαν κάτι πονηρό ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, μέσα στίς καρδιές τους» (Ἰώβ 1, 5). Καί ἐνῶ θά λές αὐτά, συγκέντρωσε τό μυαλό σου στή στιχολογία. Ἄν πάλι ξαναπέσεις στά ἴδια, ἐπιτίμηση τόν ἑαυτό σου, μέχρι τρεῖς φορές. Ἄν ἐπιμείνει τό πράγμα, τότε ξεκόλλα τόν ἑαυτό σου ἀπό ἐκεῖ καί μή τόν ἀφήσεις ἀδρανή, ἀλλά συλλογίσου τήν Κρίση καί τίς αἰώνιες κολάσεις. Καί προσευχήσου στό ἅγιο Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, λέγοντας τό: «Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ἔλέςόν με».

447

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος ψάλλει στό ἀναλόγιο μαζί μέ τούς ἄλλους ἀδελφούς καί δέν γνωρίζει τούς Ψαλμούς, ὥστε νά ψάλλει μαζί τους, τί συμφέρει, νά ἀκούει τούς ἀδελφούς ἢ νά συνοδεύει καί αὐτός σέ ὅσους Ψαλμούς ξέρει;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν δέν γνωρίζει τούς Ψαλμούς τούς ὁποίους ἀντιφωνοῦν οἱ ἀδελφοί, συμφέρον του εἶναι νά μήν ἀκούει μόνο, ἀλλά καί νά ψάλλει ὅσους γνωρίζει ἀπέξω. Διότι ἡ ἀκοή μόνο, ὁδηγεῖ σέ μετεωρισμό (σέ περιπλάνηση τοῦ νοῦ).

υμη´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ, ὅτε ἐπέρχεται μοι πονηρὸς λογισμός, ἅμα τῷ αἰσθανθῆναι αὐτοῦ κινεῖται καὶ ἀποπηδᾷ ἡ καρδιά μου, φοβουμένη ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀσθένειαν κατακυριευθῇ ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ὅτε τοῦτο ποιῶ αἰσθάνομαι πολλοῦ βάρους ἐν τῇ ψυχῇ καὶ θλίβομαι. Καταξίωσον εἰπεῖν μοι, πῶς με δεῖ ποιεῖν ἐν τῇ ἀκηδία τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ καὶ πῶς ἀπελαύνεται.

Ἀπόκρισις

Κίνησις ἐστὶ τὸ μὴ πεισθῆναι μηδὲ συγκαταθέσθαι τῷ πονηρῷ λογισμῷ, ἀλλὰ προστρέχειν τῷ Θεῷ ἀταράκως καὶ μὴ εἴπης, ἵνα μὴ προλάβῃ με θορυβοῦμαι. Ἐκ γὰρ τοῦ ὑποδείγματος τούτου μάθε τὴν δύναμιν. Ἐάν τις ἐνάγῃ πρὸς τινα περὶ πράγματος καὶ μάθῃ ὁ ἐναγόμενος, ὅτι οὐ δύναται πρὸς αὐτὸν ἀπαντῆσαι, φέρει τὰ δεύτερα· ἐὰν δὲ ἔχῃ γεοῦκον ἰσχυρόν, μετὰ θάρρους προσέρχεται αὐτῷ, ἵνα ἐκδικήσῃ αὐτόν· καὶ οὐ ταραττεται, τὴν πεποίησιν ἔχων ἐπ' αὐτόν.

Καὶ πάλιν, ἐὰν προληφθῇ τίς ποτε ἐν τῇ ὁδῷ πεσεῖν εἰς χειρας ληστοῦ, ἂν χρονίσῃ ἀντιμαχόμενος καὶ μὴ ἐάσῃ αὐτὸν λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τίποτε, ἰδοὺ καλῶς· ἐὰν δὲ καὶ λάβῃ, γνωρίσῃ μόνον τὸν ληστὴν καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ δραμεῖται πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ αὐτὸς τὴν ἐκδίκησιν ποιεῖ· καὶ οὐ μόνον τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα αὐτὸν ποιεῖ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ληστὴν κολάζει.

Ἐὰν εἰσέλθῃ οὖν ὁ λογισμός, μὴ ταραχθῇς, ἀλλὰ κατανόησον τί θέλει παῤῥαι καὶ ἀντίπραξον ἀταράκως, τὸν Κύριον ἐπικαλούμενος· οὐ γὰρ τὸ εἰσελθεῖν τὸν ληστὴν εἰς τὴν οἰκίαν ἐστὶ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ λαβεῖν τὰ ἐν οἰκίᾳ. Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃ μετὰ ἀτιμίας, αὕτη δόξα τοῦ οἰκοδεσπότου ἐστὶ· ἀτιμία δὲ ἐστὶ

24. Εἶναι σημεῖο πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ προόδου, τὸ νὰ φθάσῃ κάποιος στοῦ ἐπίπεδο αὐτῆς τῆς ἐρώτησης. Θίγει δύο βασικά προβλήματα πού βέβαια δέν ἀπασχολοῦν τοὺς τέλειους. Τό πρῶτο εἶναι: Τί μέ κάνει νὰ ἀμελῶ ὥστε νὰ συγκροτεῖται ἢ νὰ εἰσέρχεται ὁ πονηρὸς λογισμὸς μέσα στὴν ψυχὴ μου; Σ' αὐτό ἡ ἀπάντησις εἶναι: Νά λειτουργεῖς ἀδιάκοπα ἀγαθοὺς λογισμοὺς. Λέει μιά παροιμία: «Ὅποιος δέν βρίσκει δουλειὰ νὰ κάνει, τοῦ δίνει ὁ διάβολος». Τό δεύτερο εἶναι: Πῶς θά διώξω τὸν πονηρὸ λογισμό; Θά τὸν διώξεις σάν ἓνα ληστή ἢ καλῶντας ἐγκαίρως τὴν Ἀστυνομία (ἄμεσι ἐπίδοσι στὴν προσευχὴ) ἢ ἀντιστεκόμενος ἄμεσα ἐναντίον του καὶ αἰχμαλωτίζοντάς τον (μέ τὸν ἀντηρητικό πόλεμο) ἢ ἐκθέτοντάς τον σέ κίνδυνο... καὶ τρέποντάς τον σέ φυγὴ (μέ τὸ μεταβολισμό τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ σέ ἀγαθό). Π.χ. σοῦ ὑποβάλλει σαρκικὴ ἡδονὴ καὶ προκαλούμενος ἀντιπαραθέτεις «μνήμη θανάτου» κ.τ.λ.

Πάντως ἡ ἐρώτησις αὕτη προέρχεται ἀπὸ ἀπειρους ἀρχάριους πού βρίσκονται σέ κατάστασι «διψυχίας» (τράβα με καὶ ὅς κλαίω). Πρῶτὰ κανεῖς ποτὲ πῶς θά βάλω τὰ κέρια μου στὴν πρίζα τοῦ

448

Ἑρώτηση

Κάθε φορά πού μου ἔρχεται ἕνας πονηρός λογισμός, μόλις τόν αισθανθῶ, ταρασσεται καί πανικοβάλλεται ἡ καρδιά μου, γιατί φοβᾶται μήπως τήν κυριέψει, ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας της. Αὐτό ὅμως (τό τόσο ἀρνητικό καί δειλό συναίσθημά μου) φορτώνει τήν ψυχή μου μεγάλο βάρος κατάθλιψης καί στενοχώριας. Κάνε μου τή χάρη νά μου πεῖς τί πρέπει νά κάνω τήν ὥρα πού μέ κυριεύει αὐτή ἡ ἀκηδία πού προέρχεται ἀπό τόν πονηρό λογισμό καί πῶς μπορῶ νά ἀπαλλαγῶ ἀπ' αὐτήν;²⁴

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Σωστή καί ἐπιτυχημένη κίνηση εἶναι τό νά μὴν πεισθεῖς οὔτε νά συγκατατεθεῖς στόν πονηρό λογισμό. Ἄλλά τί σημαίνει τό νά προστρέχεις στό Θεό ἀτάραχα καί νά λές ὅτι «θορυβοῦμαι γιά νά μὴν προλάβει νά μέ κυριέψει ὁ λογισμός», θά τό καταλάβεις ἀπό τό παρακάτω παράδειγμα πού θά σοῦ διηγηθῶ: Ἄν κάποιος ἐγκαλεῖ ἕναν ἄλλο στό κριτήριο γιά μιά ὑπόθεση καί ὁ ἐγκαλούμενος τό μάθει πρωτύτερα, ἀλλά δέν ἔχει τή δυνατότητα νά τοῦ ἀπαντήσει κατάλληλα, τότε αισθάνεται αὐτά πού ἀναφέρεις δεύτερα στή σειρά τοῦ λόγου (δηλαδή καταπόνηση, ταραχή, ἀκηδία καί θλίψη). Ἄν ὅμως ὁ ἐγκαλῶν ἔχει κάποιον πού πατάει σέ στέρεο ἔδαφος, θά προσέλθει σ' αὐτόν μέ θάρρος καί θά τοῦ ἐμπιστευθεῖ τήν διεκδίκηση τῶν δικαιωμάτων του. Καί φυσικά δέν θά ταραχθεῖ γιατί στηρίζεται πάνω σ' αὐτόν.

Καί ἄλλο παράδειγμα: Ἄν κάποιος συμβεῖ νά πέσει στό δρόμο στά χέρια ἑνός ληστῆ, καί σταματήσει νά παλέψει μαζί του καί τά καταφέρει νά μὴν τόν ἀφήσει νά τοῦ πάρει τίποτε, ἔχει καλῶς. Ἄν ὅμως τοῦ τά πάρει ὅλα, γνωρίζει δέ ποίός εἶναι ὁ ληστής καί τόν τόπο πού κατοικοεδρεῦει, θά προστρέξει στόν ἄρχοντα καί αὐτός θά κάνει τίς ἐνέργειες γιά τή διεκδίκηση τῶν δικαιωμάτων του. Καί ὅχι μόνο θά συντελέσει νά ξαναπάρει πίσω ὅσα τοῦ πῆρε ὁ ληστής, ἀλλά καί τόν ἴδιο τό ληστή θά τόν τιμωρήσει.

Ἄν λοιπόν σοῦ ἔλθει ὁ πονηρός λογισμός, μὴν ταραχθεῖς, ἀλλά προσπάθησε νά διακρίνεις τί θέλει νά σοῦ δημιουργήσει καί ἀντιστάσου ἀτάραχα, ἐγκαλούμενος τόν Κύριο. Νά ξέρεις δέ ὅτι δέν εἶναι κακό νά μπεῖ ὁ ληστής στήν οἰκία, ἀλλά τό νά συλήσει ὅ,τι ὑπάρχει στήν οἰκία. Ἄν φύγει ἀτιμασμένος, χωρίς νά πάρει τίποτα, αὐτό εἶναι δόξα γιά τόν οἰκοδεσπότη, ἐνῶ γιά τό ληστή εἶ-

τὸ ἐξελθεῖν αὐτὸν μηδὲν λαβόντα. Ἐὰν οὖν ἔλθῃ ὁ Κύριος εἰς τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας, τοῦτ' ἔστι εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, τότε ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Αὐτῷ οὖν κράξον κατὰ τοὺς Μακεδόνας Παύλῳ· «πάρελθε διὰ Μακεδονίας, βοήθησον ἡμῖν», καὶ κατὰ τοὺς μαθητὰς βόησον αὐτῷ, «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα»· καὶ ἐγείρεται καὶ ἐπιτιμᾷ τοῖς ἀνέμοις τοῖς νοητοῖς καὶ ἡσυχάζουσιν. Αὐτοῦ γάρ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υμθ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπας ὅτι κίνησίς ἐστι τὸ μὴ πεισθῆναι τῷ λογισμῷ τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ προστρέχειν τῷ Θεῷ ἀταράκως, παρακαλῶ σε ἔτι σαφήνισόν μοι περὶ τῆς κινήσεως.

Ἀπόκρισις

Εὰν ἐνάγηταί τις ποτε ὑπό τινος, καὶ ἀπέλθῃ αὐτὸς ὁ ἐναγόμενος πρὸς τὸν ἄρχοντα, κίνησις λέγεται· λέγουσι γάρ, ἐπειδὴ ἐνῆγε κατ' αὐτοῦ, ἐκινήθη ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἄρχοντα. Κἂν χρονίζωσι δοκιμαζόμενοι μετ' ἀλλήλων, οὐ δίδωσι λόγον διὰ τὸν χρόνον τῆς δίκης ὁ κινηθείς· τὰ ἔσχατα γὰρ τοῦ πράγματος καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως ζητεῖται. Τοῦτο γάρ ἐστι «καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ τὴν πτέρναν». Ἡ πτέρνα οὖν τέλος σημαίνει.

Στερεωθείη οὖν ἡ καρδία σου εὐκαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

ναι ἀτιμία νά φύγει μέ ἄδεια χέρια. Νά ξέρεις ἐπίσης πώς ἂν ἔλθει ὁ Κύριος στή γῆ τῆς Ἰουδαίας, δηλαδή στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, τότε βγάζει ἔξω τά δαιμόνια. Φώναξέ Τον, ὅπως οἱ Μακεδόνες στόν Παῦλο: «Πέρασε ἀπό τή Μακεδονία γιά νά μᾶς βοηθήσεις» (πρβλ. Πράξ. 16, 9). Καί ὅπως οἱ Μαθητές βροτοφώναξέ Του: «Ἐπιστάτη, σῶσε μας γιατί κανόμαστε» (Λουκᾶ 8, 24). Καί θά σπικωθεῖ καί θά ἐπιτιμήσει τοὺς νοητοὺς ἀνέμους καί θά ἡσυχάσουν.

Διότι δική Του εἶναι ἡ δύναμη καί ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

449

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπες ὅτι «σωστή καί ἐπιτυχημένη κίνηση εἶναι τό νά μὴν πεισθεῖς στό λογισμό πού προέρχεται ἀπό τόν πονηρό, ἀλλά νά προστρέχεις στό Θεό ἀτάραχα», παρακαλῶ, πές κάτι περισσότερο σχετικά μ' αὐτό πού λές «κίνηση».

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν κάποιος ἐγκαλεῖται στό δικαστήριο ἀπό ἕναν ἄλλο καί καταφύγει ὁ Ἰδιος ὁ ἐγκαλούμενος πρὸς τόν ἄρχοντα, αὐτό λέγεται κίνηση. Διότι λένε, ἐπειδὴ ὁ ἄλλος κίνησε δίκη ἐναντίον του, κινήθηκε καί αὐτός καί πῆγε πρὸς τόν ἄρχοντα. Καί ἔστω κι ἂν χρονίζουν καί δοκιμάζονται μέσα στίς διαδικασίες τῆς δίκης ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλο, δέν ἔχει νά δώσει λόγο γιά τό χρόνο πού θά πάρει ἡ δίκη ἐκεῖνος πού κινήθηκε καί κατέφυγε στόν ἄρχοντα. Γι' αὐτόν ἔχει σημασία τό τέλος τῆς ὑποθέσεως καί τό ἀποτέλεσμα πού θά προκύψει, πράγμα πού μᾶς τό ὑποσημαίνει τό: «Ἐσύ θά χτυπήσεις αὐτόν στήν φτέρνα» (Γεν. 3, 15). Ἡ φτέρνα δηλαδή εἶναι τό τέλος, ἡ ἔκβαση τοῦ πράγματος.

Εἶθε νά στερεωθεῖ ἡ καρδιά σου μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

ΙΑ΄. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ
ΜΟΝΑΧΟΥΣ
ΚΑΙ ΚΟΣΜΙΚΟΥΣ

υν

Ἑρώτισις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα, λέγων. Ποίησον ἔλεος καὶ εἰπέ μοι πῶς σωθῶ· ἔταξα γὰρ εἰς τὸν λογισμὸν μου ὑποταγῆναι τῇ σῇ ἐπιστολῇ.

Ἀπόκρισις

Εἰ ἀληθῶς σωθῆναι θέλεις, ἄκουσον ἔργῳ· ἄρον ἀπὸ τῆς γῆς τοὺς πόδας σου καὶ ἀνάγαγε εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν νοῦν σου, καὶ ἐκεῖ γεννηθήτω σου ἡ μελέτη νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὅσπιν ἔχεις δύναμιν καταφρονήθητι νύκτα καὶ ἡμέραν, πυκτεῦον ἰδεῖν σεαυτὸν ὑποκάτω παντὸς ἀνθρώπου. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδός. Ἐκτὸς αὐτῆς ἄλλη οὐκ ἔστι τῷ σωθῆναι θέλοντι ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ. Τρεχέτω ὁ θέλων, τρεχέτω ὁ θέλων, τρεχέτω ὁ θέλων, τρεχέτω, ἵνα καταλάβῃ. Μαρτύρομαι ἐνώπιον Θεοῦ τοῦ ζῶντος καὶ θέλοντος ζωὴν αἰώνιον χαρίσασθαι παντὶ τῷ θέλοντι.

Εἰ θέλεις, ἔργασαι, ἀδελφέ.

1. «Αὐτὰ πού θά σοῦ πῶ πρέπει νά τά κάνεις πράξη. Τότε μόνο θά ἀποδείξεις ὅτι εἰλικρινά θέλεις νά σωθεῖς». Αὐτή ἡ θέσις τοῦ Ὁσίου θίγει δύο βασικά ζητήματα, κυρίως γιά τοὺς ἀρχάρι-
ους στή μοναχική ἢ πνευματική ζωή:

Τό πρῶτο εἶναι ἡ ποιοτική κατάστασις τῆς βούλησός μας γιά σωτηρία. Ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀποκλειστικότητα τοῦ στόχου τῆς σωτηρίας. Περνᾶνε πολλὰ χρόνια γιά νά κατανοήσουμε ὅτι «σωτηρία» δέν εἶναι ἡ διαφύλαξις καὶ ἡ προστασία τοῦ ἐγῶ μας, ἡ ἡ ωραιοποίησή του.

Τό δεύτερο εἶναι ὅτι ἐμεῖς ἀρεσκομάστε στοὺς βίους τῶν Ἀγίων, ἀλλά ἀποφεύγουμε τόν ἄ-
γιο βίο. Εἴμαστε, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Δημοσθένης, «ἀκροαταὶ ἔργων καὶ ποιηταὶ λόγων»! Δέν δια-
θέτουμε ἐτοιμότητα ἐμπρακτικῆς συνέπειας σέ ὅσα θεωρητικά ἀποδεχόμεστε. Αὐτή ἡ αἰτία κα-
θυστερεῖ μέχρι πού καὶ ματαιώνει, καμμιά φορά, κάθε δυνατή ἠρόδοδός μας.

Ἑρώτηση

Ἐνας ἀδελφός ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα, λέγοντας: Κάνε ἀγάπη καί πές μου πῶς θά σωθῶ. Καί νά ξέρεις ὅτι εἶπα στό λογισμό μου πῶς θά ὑποτακθῶ σέ ὅ,τι μοῦ ὑποδείξει ἡ ἐπιστολή σου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α ν ἀληθινά θέλεις νά σωθεῖς, ἀπόδειξε μέ τήν πράξη ὅτι ἄκουσες ὅσα θά σοῦ πῶ¹. Σήκωσε τά πόδια πάνω ἀπό τή γῆ καί ἀνύψωσε τό νοῦ σου στόν οὐρανό καί ἐκεῖ ἄς εἶναι ἡ μελέτη σου νύκτα καί ἡμέρα, παλεύοντας μέ ὅση δύναμη διαθέτεις νά δεῖς τόν ἑαυτό σου πιά ἀμαρτωλό, κάτω ἀπό κάθε ἄνθρωπο². Αὐτή εἶναι ἡ ἀληθινή ὁδός. Ἐκτός ἀπ' αὐτή δέν ὑπάρχει ἄλλη γι' αὐτόν πού θέλει νά σωθεῖ, μέ τή δύναμη τοῦ Χριστοῦ. Ἄς τρέχει αὐτός πού θέλει, ἄς τρέχει αὐτός πού θέλει, ἄς τρέχει αὐτός πού θέλει, γιά νά προφθάσει. Ἐγώ γίνομαι μάρτυρας καί βεβαιωτής ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος καί τοῦ θέλοντος νά χαρίσει ζωή αἰώνια σ' ὅποιον τό ἐπιζητεῖ.

Ἄν θέλεις, ἐργάσου, ἀδελφέ.

2. Πολλές φορές ξεκινᾶμε τήν πνευματική ζωή μας μέ τή φαντασιστική καί ὑπερήφανη, ἔναντι τῶν «κοσμικῶν», θέση-βίωση ὅτι εἰσερχόμαστε στό κόρο μιᾶς «μεγαλουργίας». Εἰσπράττουμε ἐκ τῶν προτέρων τήν «ὑπό ἀνάληψιν» πνευματική ζωή μας ὡς «ντοπάρισμα» τοῦ ἐγῶ.

Μᾶς εἶναι λοιπόν πολύ πιά «φυσικό» νά ἔχουμε ὄρεξη γιά τά πνευματικά, ὅταν αὐτή ἡ εἴσπραξη «πηνάινει καλὰ»! Ὁ στόχος νά δοῦμε καί νά παραδεχτοῦμε ὅτι εἴμαστε «ὑποκάτω παντός ἀνθρώπου» ἢ «ὑποκάτω πάσης τῆς κτίσεως», μᾶς εἶναι ἀνεπιθύμητος καί ἀπροσπέλαστος. Μοιάζει νά μᾶς ζηταί νά κάνουμε «σύζυγο» τήν «ἀποτυχία». Ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ προσωπική «Γεθσημανή» μας. Ἀλλά ὅπως ὁ Κύριος μᾶς δίδαξε, ἐμπρακτα, ἡ λύση εὑρίσκεται στους «θρόμβους» αἵματος καί στό «πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω...».

υνα΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.

Διατί ἐτριπλασίασεν ὁ Καλόγηρος, τὸ ὃ θέλων τρεκέτω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Δεικνύων ὁ Γέρων τὸ χρήσιμον τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῆς ἀναγκαιοτέρα, ἐκ τρίτου εἶπε τὸν λόγον. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐν μὲν τῷ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ εἶπε πρὸς ἅπας τὸ «ἀμήν»· ἐν δὲ τῷ κατὰ Ἰωάννην ἐδιπλασίασε, διὰ τοῦ εἰπεῖν, «ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν», ἐπειδὴ περὶ ἀναγκαιοτέρων ἐνταῦθα αὐτοῖς διελέγετο.

υνβ΄

Ἑρώτησις

Παρακαλῶ μαθεῖν, πόθεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ Πεντηκοστῇ ἀκιδία καὶ νυσταγμὸς παρὰ τὴν συνθήειαν συμβαίνει μοι;

Ἀπόκρισις

Επειδὴ λάκκος ἐσμὲν καὶ οὐ πηγή, πάσχομεν ταῦτα· τοῦτ' ἔστιν ἀσθενεῖς ἐσμεν καὶ οὐ δυνατοὶ μεῖναι ἐν ταυτότητι· λοιπὸν ἀλλάσσονται οἱ ἀέρες καὶ μεγαλύνονται αἱ ἡμέραι, καὶ πάσχομεν τοῦτο· ἐπεὶ οἱ τέλειοι Πατέρες οὐ πάσχουσιν αὐτό.

υνγ΄

Ἑρώτησις

Ἐάν τινα ἴδω ποιοῦντα πρᾶγμα ἄτοπον, ἄρα οὐκ ὀφείλω κρίνειν τὸ ἄτοπον; Καὶ πῶς φύγω τὴν ἐκ τούτου τοῦ πλησίον κατάκρισιν;

3. Εἶναι ποιητικὴ μὰ καὶ ἄμεσα διδακτικὴ ἡ ἐξήγησις γιὰ τὴν ἀκιδία, πού μᾶς παρέχει ὁ Ὅσιος. Εἶναι ἀκόμη δυνατόν νά θεωρηθεῖ καὶ ἐπιτυχημένη ἐπιγραφή γιὰ τὸ προηγούμενο σχόλιό μας.

«Πηγή» γίνεται ὅποιος «πυκτεύει» γιὰ νά τοποθετεῖ, πάνω σέ βάση ἡμερονύκτιας δράσης, τὸν ἑαυτό του «ὑποκάτω παντός ἀνθρώπου», ὅποιος «κενοῦται ἀκένωτα».

451

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἄλλο Γέροντα:

Γιατὶ εἶπε τρεῖς φορές ὁ Καλόγηρος: «Ἄς τρέχει αὐτός πού θέλει»;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἵπειδὴ ἤθελε νὰ δείξει ὁ Γέροντας τὸ χρήσιμο αὐτῆς τῆς ὁδοῦ καὶ ὅτι δέν εἶναι ἄλλη πιὸ ἀναγκαία ἀπ' αὐτή, γι' αὐτὸ εἶπε τρεῖς φορές τὴν ἴδια φράση. Διότι καὶ ὁ Κύριος στό μέν κατὰ Ματθαῖο Εὐαγγέλιο εἶπε μιά φορά τὸ «Ἀμήν». Στό κατὰ Ἰωάννη ὅμως τὸ διπλασίασε μέ τὸ νὰ πεῖ: Ἀμήν, ἀμήν σᾶς λέω, ἐπειδὴ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τοὺς μιλοῦσε γιὰ οὐσιαστικότερα πράγματα.

452

Ἑρώτηση

Παρακαλῶ νὰ μάθω, ἀπὸ ποῦ μοῦ συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ τὴν Πεντηκοστή, ἀκηδία καὶ νυσταγμός, κάτι πού εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴ συνήθη κατάστασή μου.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τὰ παθαίνουμε ὅλα αὐτά, ἐπειδὴ εἴμαστε λάκκος καὶ ὄχι πηγὴ³. Δηλαδή εἴμαστε ἀδύνατοι καὶ δέν ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ παραμείνουμε στὴν ἴδια κατάσταση. Ἀλλάζουν λοιπόν οἱ ἀέρες, μεγαλώνουν οἱ ἡμέρες καὶ ἀλλάζουμε καὶ ἡμεῖς καὶ πάσχουμε ὅσα πάσχουμε. Βέβαια οἱ τέλειοι Πατέρες, δέν ἔχουν τέτοιες καταστάσεις καὶ ἀλλοιώσεις.

453

Ἑρώτηση

Ἄν δῶ κάποιον νὰ κάνει κάτι ἀνάρμοστο, ἄραγε δέν πρέπει νὰ κρίνω τὸ ἄτοπο; Καὶ πῶς μπορῶ νὰ ἀποφύγω τὴν ἀπ' αὐτὸ προερχόμενη κατάκριση τοῦ πλησίον;

«Λάκκος», ἄδωφάγος, μαιοδοξίας, παραμένει ὅποιος ἀδιάκοπα μετράει τί εἰσπράττει ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἴτε πνευματικὸ εἴτε ἠθικὸ εἴτε ὑλικό. Αὐτός πού λησμονεῖ ἢ ἀρνεῖται νὰ ζήσει ὑπαρκτικά, λειτουργικά τὸ τοῦ Κυρίου: «μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν».

Ἀποκρίσεις

Αὐτὸ μὲν τὸ πρᾶγμα, τὸ ὃν ἀληθῶς ἄτοπον, οὐ δυνάμεθα μὴ κρίναι ἄτοπον, ἐπεὶ πῶς ἐκφύγωμεν τὴν ἐξ αὐτοῦ βλάβην, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν εἰπόντος· «προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν τῶν ἐρχομένων πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς». Αὐτὸν δὲ τὸν τοῦτο ποιοῦντα, οὐ δεῖ κατακρίνειν διὰ τὸ «μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε»· καὶ ὅτι κρὴ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχειν ἁμαρτωλοτέρους πάντων καὶ ὅτι κρὴ τὸ ἁμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ οἰκεῖον λογίζεσθαι καὶ τὸν διάβολον μισεῖν τὸν ἀπατήσαντα αὐτόν. Καθὼς γὰρ ἐάν τις ὠθήσῃ τινὰ εἰς φραγμόν, αὐτὸν τὸν ὠθήσαντα μεμφόμεθα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα.

Συμβαίνει δὲ καὶ πρᾶγμα γίνεσθαι παρὰ τινος, ὅπερ τοῖς μὲν ὁρῶσι φαίνεται ἄτοπον, ἀγαθῷ δὲ σκοπῷ γίνεται τοῦ ποιοῦντος, ὥσπερ τότε συνέβη τῷ ἁγίῳ Γέροντι. Παρερχόμενος γὰρ διὰ τοῦ ἵππικοῦ ἀγῶνος, εἰσπῆλθεν ἐν γνώσει· καὶ θεωρήσας ἕκαστον σπουδάζοντα προλαβεῖν καὶ τὸν ἄλλον νικῆσαι, εἶπε τῷ λογισμῷ· βλέπεις πῶς οἱ τοῦ διαβόλου προθύμως ἀγωνίζονται; Πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν; Καὶ ἀπῆλθεν, ἔτι προθυμότερος ἐκ τῆς τοιαύτης θεωρίας, ἐπὶ τὸν πνευματικὸν δρόμον καὶ ἀγῶνα.

Καὶ πάλιν, οὐκ οἶδαμεν εἰ τῇ μετανοίᾳ χρώμενος ὁ ἁμαρτήσας ἀδελφὸς εὐάρεστος γένηται τῷ Θεῷ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἐξομολογήσεως· ὁ γὰρ Φαρισαῖος ἐκ τῆς ἰδίας ἀλαζονείας κατακριθεὶς ἀνεχώρησε. Ταῦτα οὖν εἰδότες μιμνησόμεθα τὴν τοῦ τελώνου ταπείνωσιν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς κατακρίνωμεν, καὶ δικαιούμεθα· καὶ φύγωμεν τὴν τοῦ Φαρισαίου ἀλαζονείαν, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν.

υυδ΄

Ἑρώτησις

<Φιλόχριστος> ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα· πολλὰκις συμβαίνει με

4. Μὲ τὴν ἀλληλοκατάκρισίν τους οἱ Χριστιανοὶ κάνουν τὸ διάβολο πλούσιο. Τό νά φθάσει κάποιος στό ἐπίπεδο νά θέλει νά λυτρωθεῖ ἀπὸ τὸ φοβερό αὐτό πάθος, εἶναι στοιχεῖο προόδου, ἀλλὰ δέν εἶναι καί ἔνδειξη ἀνόδου. Ἡ ἀπαλλαγή, ἡ πραγματική λύτρωση ἀπὸ τὴν κατάκριση γίνεται μόνο ὅταν βιώνουμε τὸ ἁμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ μας σάν κοινή ζημιὰ καὶ μάλιστα «κοινῆς υπαιτιότητας». Οἱ ἄνθρωποι, ὅλοι, ἔχουμε ἀνάγκη νά χαροῦμε τὴν ἐνότητά τοῦ γένους καὶ τὴν ἀγάπη σέ ἐπίπεδο καθολικό. Ἡ κατάκριση -ἀτόμου πρὸς ἄτομο ἢ ὁμάδας πρὸς ὁμάδα- ἐκμηδενίζει μιά τέτοια προοπτική. Ἀντίστροφα, μέ τὴ θέση του αὐτὴ ὁ Ὁσῖος μᾶς μαθαίνει τὸ «μυστικὸ» γιὰ τὴν ἐξασφάλισή της.

5. Ὁλόκληρο τὸ περιεχόμενο τῆς Ἑρωταπόκρισης αὐτῆς «φέρει ἐπὶ τάπητος» μιά σύγχρονη προβληματική τῆς Ποιμαντικῆς (ἀνάγεται στὴν Ποιμαντικὴ Ψυχολογία). Πρόκειται γιὰ τὸ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό πράγμα ἐκεῖνο πού εἶναι ἀληθινά ἀνάρμοστο καί ἄτοπο, δέν μπορούμε νά μήν τό κρίνουμε ὡς ἄτοπο. Διαφορετικά, πῶς θά ἀποφύγουμε τήν προερχόμενη ἀπ' αὐτό βλάβη, σύμφωνα μέ τήν ἐντολή τοῦ Κυρίου πού εἶπε: «Προσέχετε ἀπό τούς ψευδοπροφῆτες, οἱ ὁποῖοι σᾶς πλησιάζουν μέ ἔνδυμα προβάτου, ἐσωτερικά ὅμως εἶναι ἀρπακτικοί λύκοι. Ἀπό τά ἔργα τους θά τούς ξεχωρίσετε» (Ματθ. 7, 15). Ἐκεῖνον ὅμως πού πράττει τό ἄτοπο δέν πρέπει νά τόν κατακρίνουμε, γιατί ὑπάρχει ἡ ἐντολή «μήν κρίνετε, γιά νά μήν κριθεῖτε» (Ματθ. 7, 1). Πρέπει δέ νά θεωροῦμε τούς ἑαυτούς μας ἁμαρτωλότερους ὅλων καί τό ἁμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ νά τό θεωροῦμε δικό μας ἁμάρτημα⁴ καί νά μισοῦμε τό διάβολο πού πλάνησε καί ἐξαπάτησε τόν ἀδελφό. Δηλαδή, ὅπως στήν περίπτωση πού κάποιος σπρώξει ἕναν ἄλλο πάνω σ' ἕνα τεῖχος, συνήθως μεμφόμαστε ἐκεῖνον πού ἔσπρωξε τόν ἀδελφό, τό ἴδιο καί ἐδῶ νά κάνουμε μέ τό διάβολο.

Ἄσε πού συμβαίνει καμμιά φορά νά γίνεται ἕνα πράγμα ἀπό κάποιον, καί ἐνῶ γιά τούς ἄλλους, τούς θεατές, φαίνεται παράδοξο καί ἄτοπο, ἀπό αὐτόν ὅμως πού τό ἐκτελεῖ γίνεται μέ ἀγαθό σκοπό. Ὅπως ἀκριβῶς συνέβη τότε στόν ἅγιο Γέροντά μας, Βαρσανούφιο. Περνοῦσε ἀπό τόν ἵππόδρομο καί μπῆκε μέσα μέ τή θέλησή του καί ἐν γνώσει του. Καί ὅταν εἶδε τόν καθένα ἀπό τούς ἵππεις νά σκοτώνεται νά προλάβει γιά νά νικήσει τόν ἄλλο, εἶπε μέ τό λογισμό του: Βλέπεις πῶς ἀγωνίζονται πρόθυμα οἱ ἀκόλουθοι τοῦ διαβόλου; Πόσο μάλλον θά πρέπει νά ἀγωνιζόμαστε ἐμεῖς, οἱ κληρονόμοι τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν; Καί γύρισε πίσω, ἀκόμη προθυμότερος, ἀπ' ὅσα εἶδε στό στάδιο, γιά τόν πνευματικό δρόμο καί ἀγώνα.

Ἀλλά καί τό ἄλλο: Δέν γνωρίζουμε ἂν ὁ ἀδελφός πού ἁμάρτησε ἔχει προσέλθει ἐν τῷ μεταξύ στό μυστήριο τῆς μετανοίας καί ἔγινε εὐάρεστος στό Θεό μέ τήν ταπεινοφροσύνη καί τήν ἐξομολόγησι. Ξέρουμε βέβαια ὅτι ὁ Φαρισαῖος ἀνεχώρησε, ἀφοῦ κατακρίθηκε ἀπό τήν ἴδια τήν ἀλαζονεία του. Ἐφόσον λοιπόν ὅλα αὐτά μᾶς εἶναι γνωστά, ἄς μνηθoῦμε τήν ταπείνωσι τοῦ τελῶ-
νι καί ἄς κατακρίνουμε τούς ἑαυτούς μας καί ἔτσι θά δικαιωθoῦμε. Ἄς ἀποφύ-
γουμε δέ τοῦ Φαρισαίου τήν ἀλαζονεία, γιά νά μήν κατακριθoῦμε.

454**Ἑρώτησις**

Κάποιος εὐσεβής λαϊκός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν Ἀββά Ἰωάν-
νι:⁵ Πολλές φορές μοῦ συμβαίνει, ὅταν βρίσκομαι μέ κάποιους συγκε-

δυσχερές ἔργο νά διακριθεῖ μέ σαφήνεια μέσα σέ μιά «ἐμπαθή» ψυχική κατάσταση τί εἶναι «φυ-

μετά τινων εύρισκόμενον αἰδεῖσθαι αὐτῶν, ὥστε τὸ πρόσωπόν μου ἀλλοιοῦσθαι καὶ καταπίπτειν καὶ μὴ δύνασθαι ἀντιβλέπειν εἰς αὐτοὺς ἢ διαλέγεσθαι. Καὶ ἐκ τούτου στενοχωρεῖται μου καὶ ἀπορεῖ ἡ καρδιά· κἄν τι λαλήσω, ἀφροσύνης καὶ ἀκαταστασίας καὶ κενοδοξίας πληροῦται ὁ λόγος· καὶ γέλως πολλάκις ἀναμεμιγμένος συνεξέρχεται τῷ λόγῳ, μηδεμίαν χάριν ἔχων· καὶ ὡς ἐμοῦ μὴ θέλοντος γίνεται, καὶ πάνυ ἐκ τούτου θλίβομαι. Ἀπορῶ οὖν τί ποιήσω. Ἐὰν γὰρ λαλήσω περιπίπτω τοῖς τοιούτοις, κἄν σιωπήσω ἄκαιρον δοκῶ ποιεῖν, καὶ μάλιστα ἐκείνων πρὸς με λαλούντων πολλάκις. Τί οὖν ἐστὶ τοῦτο, Πάτερ, τῶν ἀγίων εὐχῶν ὑμῶν προκειμένων;

Ἀποκρίσις

Τοῦτο συμβαίνει ἡμῖν ἀπὸ τοῦ φθόνου τοῦ διαβόλου· θέλων γὰρ μήτε ἡμᾶς ὠφεληθῆναι, μήτε τοὺς συντυγχάνοντας ἡμῖν, προσφέρει ἡμῖν τὸ ζιζάνιον τοῦτο, πρὸς τὸ εἰ δυνατόν σκανδαλίσαι καὶ τοὺς συντυγχάνοντας ἡμῖν. Ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐκτὸς ταραχῆς καὶ πάσης ἀκαταστασίας καὶ παντὸς θορύβου τυγχάνει. Ἐὰν οὖν πρὸ τῆς συντυχίας καταρτίσωμεν ἑαυτοὺς ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ καὶ πρόσκωμεν ἐν τῇ καρδίᾳ μετὰ νήψεως,

σικόν, τί εἶναι «ἁμαρτωλόν» καὶ τί εἶναι «διαβολικόν». Ὅλη αὐτὴ ἡ πολύπλοκη εἰκόνα κατὰ πόσο δημιουργεῖται καὶ ἐξελίσσεται «ἐρήμην» τοῦ Θεοῦ, ποιά ἡ συμμετοχὴ τῆς (ἐλευθερῆς;) βούλησης τοῦ ἀνθρώπου καὶ ποιά ἡ «δικαιωματικὴ» παρέμβαση τοῦ σατανᾶ.

Στά ἐπόμενα σχόλια πάνω στό περιεχόμενο αὐτῆς τῆς Ἑρωταπόκρισης θά θίξουμε μερικά βασικά ζητήματα, χωρίς νά θέλουμε ποτέ συνειδητά νά ἀρνηθοῦμε τή διακήρυξη τοῦ Ὁσίου πού μᾶς λέει: «Καὶ φανερόν ἐστίν ὅτι ἐὰν κατὰ κενοδοξίαν ἢ κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον κακίας ταραχῶδώς λαλήσωμεν, ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστί». Ὁ μεταπτωτικός ἄνθρωπος δέν ἔχει ἀρνηθεῖ ὀριστικά τὸ συνεταιριστικὸ συμβόλαιο πού ὑπέγραψε μέ τὸ σατανά, ἀκόμη καὶ ὁ νηπιοβαπτισμένος ἢ ἀσυνείδητος εἰσηγμένος «διὰ τοῦ βαπτίσματος» στήν Ἐκκλησίαν τῆς «ἐν Χριστῷ» σωτηρίας. Γι' αὐτὸ ἔχει νά διανύσει ὁδὸ μαρτυρίου ἐτῶν, μέχρι νά πάρει, ἀμετάκλητα, τὴν ὑπογραφή του πίσω.

6. Πρόκειται γιὰ εἰκόνα «συμπλεγματοειδῆ» συμπεριφορᾶς στὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις.

Δύο εἶναι οἱ βασικοὶ πυρῆνες γιὰ τὴ σύνθεση μιᾶς τέτοιας διαγωγῆς: α) Αἰσθήματα μειονεκτικότητας καὶ αὐτοαπῶριψης πού τὰ προβάλλει στοὺς ἄλλους αὐτὸς πού τὰ καλλιεργεῖ μέσα του, ὅποτε καὶ τὰ εἰσπράττει ὡς δική τους ἐκθρότητα καὶ β) αἰσθήματα ἐκθρικῆς ἐπιθετικότητας πού τὰ καλλιεργεῖ κανεὶς φαντασιωσικὰ καὶ ἀβάσιμα μέσα του κατὰ τῶν ἄλλων καὶ ὅταν βρεθεῖ «ἐνώπιος ἐνωπίω», τότε πέφτει σέ ἄμνηναν (ἐξαιτίας ὑπαρξιακῆς ἀνασφάλειας). Αὐτὴ ἡ κατάσταση ἀσφαλῶς εἶναι ἐκμεταλλεύσιμη ἀπὸ τὸ διάβολο πού πάντοτε φθονεῖ τὴ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ συνέπεια, ἀσκητικά, δικαιώνεται ὁ Ὁσιος πού ἐπικεντρώνει τὸ ζήτημα στό διαβολικὸ φθόνον.

7. Ἡ ψυχοπαθητικὴ εἰκόνα κλιμακώνεται. Ἀκολουθεῖ δηλαδὴ συναισθηματικὴ διαταραχὴ καὶ στειρότητα, πού στήν προσπάθεια νά ἐπικαλυφθεῖ ἢ νά ἀντιρροπισθεῖ, προτρέπει σέ ἄστοχην, παράλογη, καὶ κενόδοξη χρῆση τοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος μάλιστα συνοδεύεται καὶ ἀπὸ «γέλωτα» ἀδέξιο, ἄκαρο καὶ ἀμήκανο.

κριμένους ανθρώπους νά τούς ντρέπομαι τόσο πολύ, ὥστε τό πρόσωπό μου νά ἀλλοιώνεται καί νά κρέμεται θλιβερά τόσο πού νά μή μπορῶ νά τούς κοιτάξω κατάματα ἢ νά συζητήσω μαζί τους⁶. Καί ἀπ' αὐτή μου τήν κατάσταση στενοχωριέται καί ἀποκάμνει ἡ καρδιά μου. Καί ἄν κάνω πῶς μιλάω, ὁ λόγος μου εἶναι γεμάτος ἀνοησία, κενοδοξία, χωρίς συνοχή καί εἰρμό. Ἀταίριαστα δέ γέλια βγαίνουν ἀνάμικτα μαζί μέ τά λόγια, χωρίς νά ἔχουν καμμίᾳ χάρη⁷. Καί φαίνεται ὅτι γίνονται ὅλα αὐτά, χωρίς τή θέλησή μου, γι' αὐτό καί θλίβομαι πάρα πολύ. Δέν ξέρω λοιπόν τί νά κάνω. Διότι, ἄν μιλήσω, πέφτω σ' αὐτές τίς καταστάσεις, ἄν σιωπήσω, μοῦ φαίνεται ὅτι κάνω κάτι ἀνάρμοστο καί μάλιστα ὅταν αὐτοί μέ προκαλοῦν, μιλώντας μου κατ' ἐπανάληψη. Τί εἶναι ὅλα αὐτά, Πάτερ; Θά ἤθελα τήν ἀπάντησή σας, μά πρὶν ἀπ' ὅλα περιμένω νά λάβω τίς ἄγιες εὐχές σας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μ ἄς συμβαίνουν αὐτά ἀπό τό φθόνο τοῦ διαβόλου. Διότι δέν θέλει οὔτε ἔμεῖς νά ὠφεληθοῦμε οὔτε αὐτοί πού μᾶς συναντοῦν. Γι' αὐτό μᾶς παρακώνει τό ζιζάνιο αὐτό, ὥστε, ἄν εἶναι δυνατόν, νά σκανδαλίσει καί αὐτούς πού μᾶς συναντοῦν καί συνομιλοῦν μαζί μας⁸. Ἀλλά ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι πάνω ἀπό κάθε ταραχή καί ἀκαταστασία καί παντοειδῆ θόρυβο. Ἄν λοιπόν, πρὶν ἀπό ὁποιαδήποτε συνάντησή μας καταρτίσουμε τούς ἑαυτούς μας στό φόβο τοῦ Θεοῦ καί ἀσφαλίσουμε τήν καρδιά μας μέ τή νήψη καί τήν

Ὅλη αὐτή, ἡ τόσο καθαρά περιγραφόμενη κατάσταση, δικαιοῦνι τό προηγούμενο σκόλιό μας, ἰδιαίτερα δέ ἡ ὁμολογία τοῦ ἀδελφοῦ *«καί ὡς ἐμοῦ μή θέλοντος γίνεται καί πάννυ ἐκ τούτου θλίβομαι»*. Προστίθενται δηλαδή δύο ἀκόμη στοιχεῖα: α) Ὅτι ὅλα αὐτά τά «πάσχει» ὁ «φιλόχριστος» ἀδελφός μας χωρίς νά πληροφορεῖται ὅτι ἔχει συνειδητᾶ συγκατατεθεῖ γιά μιά τέτοια συμπεριφορά (ἀπόλεια ἐλέγχου τῆς κατάστασης)· καί β) τό προϊόν μιᾶς τέτοιας διαγωγῆς γεμίζει θλίψη τήν ψυχή του. Κάνει ἀρνητική, ἐγωπαθῆ εἴσπραξη τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του. Πενθεῖ τήν ἀποτυχία του, σέ βάση ἐγωκεντρική. Δέν θρηνεῖ γιατί δέν λειτουργεῖ τήν ἀγάπη καί μάλιστα μέ «δουλικό φρόνημα». Ἐπιδίδωκε τή διατήρηση καί συντήρηση τοῦ γοήτρου. Ἐπειδὴ θέλει νά «γοπεύεται», «ἀπογοπεύεται»!

8. Πρῶτα-πρῶτα ὁ Ὁσιος, ὡς παράγοντες τῆς εἰκόνας πού περιγράψαμε στά προηγούμενα σκόλια τῆς ἴδιας Ἑρώτησης, βρίσκει: α) Τό φθόνο τοῦ διαβόλου β) Τήν ἀπουσία τοῦ βιώματος τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καί γ) Ὅτι λείπει ἡ ταπεινώσις, ἡ ἀγάπη καί ἡ νηπτική βίωση τῆς ἁμεσης κρίσης τοῦ Θεοῦ στή συμπεριφορά μας. Ὡς φάρμακο θεραπευτικό, ὁ Ὁσιος ὑποδεικνύει νά ἀποκτήσουμε τά ὅσα μᾶς λείπουν: *«Ὁ κατῆρτισμός οὗτος ἐξορίζει πάντα λογισμὸν πονηρὸν ἀπὸ τῆς καρδίας ἡμῶν»*. Προσθέτει δέ α) Τήν ἐπαναληπτικότητα τῆς προσπάθειάς μας ὥσπου νά κατατροπώσουμε καί τό διαβολικό φθόνο καί τήν ἀδυναμία μας καί β) τήν προσευχή στήν ὁποία πρέπει νά ἐπιδοθοῦμε, ὥστε μέσα σ' αὐτὴ νά ταυτίσουμε τή θέλησή μας μέ τή Θέληση τοῦ Θεοῦ καί νά λάβουμε τὴ Θεία Χάρη. Μὲ ἀπλά λόγια, μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ συμπεριφορά μας πρὸς τοὺς ἄλλους ἐξαρτᾶται ἀπὸ τό τί βιώνουμε μέσα μας τότε πού εἴμαστε μόνοι. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ «Γεθσημανή», τό τί θά κάνουμε πάνω στό «Σταυρό».

τίνος ἔνεκα ταπεινόμεθα καὶ γελῶμεν; Ἐν γὰρ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ γέλως οὐκ ἔστι. Περὶ τῶν ἀφρόνων φησὶν, ὅτι «ἐν τῷ γέλῳτι ὑψοῦσι τὴν φωνὴν αὐτῶν» καὶ τεταραγμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῶν ἀφρόνων καὶ ἄχαρις τυγχάνει. Περὶ δὲ τοῦ δικαίου, φησὶν, ὅτι «μόλις μέχρι μειδιάματος».

Ἐὰν οὖν φέρωμεν ἑαυτοῖς τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἡσύχου λογισμοῦ ὀφείλομεν ποιῆσαι τὴν ἡμῶν συντυχίαν πρὸς τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν, καὶ ἐν τούτοις ἀγαπῶμεν καὶ τὴν φοβερὰν κρίσιν τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχωμεν, ὁ καταρτισμὸς οὗτος ἐξορίζει πάντα λογισμὸν πονηρὸν ἀπὸ τῆς καρδίας ἡμῶν· ὅπου γὰρ ἡσυχία καὶ πραότης καὶ ταπείνωσις, οἰκεῖ ὁ Θεός. Ἐχομεν οὖν τὰ κατὰ τὴν συμβαίνουσαν συντυχίαν.

Ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ ὁ ἐκθρὸς πολεμῶν ἡμᾶς ἐν τούτοις, ἐν τῇ αὐτοῦ ἀναιδείᾳ νομίζων παγιδεῦσαι, καὶ καταβαλεῖν ἡμᾶς, μὴ ἐνδώσωμεν καὶ ἀρπάσῃ ἡμᾶς· ἀλλὰ μὴν μετὰ τὸ ἅπαξ, συνιῶμεν ἐν τῷ δευτέρῳ, καὶ οὕτω καθεξῆς. Φησὶ γὰρ «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας πίπτει ὁ δίκαιος καὶ ἐγείρεται». Τὸ δὲ ἐγερθῆναι σημαίνει ὅτι ἀγωνίζεται· ὁ ἀγωνιζόμενος δὲ τοιοῦτός ἐστι πίπτων καὶ ἐγειρόμενος, ἕως οὗ ὕστερον φανεῖται τίς γένηται.

Ἐπὶ τούτοις δὲ πᾶσι συνιῶμεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὸ ἅγιον· ὅτι, ὅπου ὁ Θεός, ἐκεῖ πάντα τὰ ἀγαθὰ. Δῆλον δὲ καὶ ὅπου ὁ διάβολος, ἐκεῖ πάντα τὰ κακά. Καὶ φανερόν ἐστιν ὅτι, ἐὰν κατὰ κενοδοξίαν ἢ κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον κακίας παρακωδῶς λαλήσωμεν, ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστὶ.

Καὶ μνησθῶμεν τοῦ ἁγίου Παύλου λέγοντος Τιμοθέε, ὅτι «ὁ λόγος σου μετὰ χάριτος ἔστω, ἅλατι ἡρτυμένος». Καὶ ἐὰν ἀδολεσχήσωμεν ἐν τούτοις, ὁ παντοκράτωρ Θεὸς διὰ τῆς αὐτοῦ εὐσπλαχνίας δίδωσιν ἡμῖν κατάστασιν τελείαν, κατὰ τὸν φόβον αὐτοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υνε΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Τίς ποτε προετρέψατό τινα τῶν Πατέρων γεύσασθαι παρ' αὐτῷ· ὁ δὲ παρητήσατο ὡς μὴ δυνάμενος. Ἄλλος δὲ τις ᾔτησεν αὐτὸν ποιῆσαι μόνον εὐχὴν ἐν τῷ κελλήῳ αὐτοῦ, καὶ ὡς εἰσῆλθεν ἐβιάσατο αὐτὸν μέναι

ἐγρήγορσιν, δέν θά βροῦμε λόγο νά ταραζόμαστε καί νά γελᾶμε. Διότι ἐνώπιον τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, δέν μπορεῖ νά σταθεῖ τό γέλιο. Γιά τούς ἄφρονες λέει ὅτι «μέ γέλιο ὑψώνουν τή φωνή τους καί ὁμιλοῦν» (Σοφ. Σειρ. 21, 20). Καί ὁ λόγος τῶν ἀφρόνων καί τῶν ἀνοήτων εἶναι ταραγμένος καί ἄχαρις. Ἐνῶ γιά τό δίκαιο ἀναφέρει ἡ Γραφή ὅτι τό γέλιο του φτάνει «μέχρι μειδιάματος» (Σοφ. Σειρ. 21, 20).

Ἄν λοιπόν βοηθήσουμε τόν ἑαυτό μας νά ἔχει μνήμη Θεοῦ καί ξέρουμε ὅτι μέ ταπείνωση καί ἥσυχον λογισμό ὀφείλουμε νά συναντηθοῦμε καί νά συνομιλήσουμε μέ τούς ἀδελφούς μας καί νά τούς ἀγαποῦμε μέ βάση αὐτά τά βιώματα, ἔχουμε δέ καί τή φοβερή Κρίση τοῦ Θεοῦ πρό ὀφθαλμῶν, αὐτός ὁλος ὁ καταρτισμός ἐξορίζει κάθε πονηρό λογισμό ἀπό τήν καρδιά μας. Διότι ὅπου ὑπάρχει ἡσυχία, πραότητα καί ταπείνωση, ἐκεῖ κατοικεῖ καί ὁ Θεός. Μέ αὐτά ὅλα πού σου ἀνέφερα, μπορούμε νά προετοιμαστοῦμε κατάλληλα γιά ὅποιαδήποτε συνάντηση καί συνομιλία.

Ἄν ὅμως ἐπιμείνει ὁ ἐχθρός νά μᾶς πολεμάει πάνω σ' αὐτό τό θέμα, νομίζοντας ὅτι θά μᾶς παγιδεύσει, λόγω τῆς ἀναίδειάς του, νά μὴν ὑποχωρήσουμε καί μᾶς ἀρπάξει. Ἄν πέσουμε ἅπαξ, ἄς συνετισθοῦμε τή δεύτερη φορά καί οὕτω καθεξῆς. Διότι λέει: «Ἐπτά φορές τήν ἡμέρα πέφτει ὁ δίκαιος καί σηκώνεται πάλι» (Παρμ. 24, 16). Τό ὅτι δέ σηκώνεται, σημαίνει ὅτι ἀγωνίζεται. Διότι ἀγωνιζόμενος αὐτό θά πεῖ, νά πέφτει καί νά σηκώνεται, μέχρις ὅτου ἀργότερα φανερωθεῖ πῶς θά ἐξελιχθεῖ ὡς πρόσωπο καί τί θά γίνει.

Μαζί μέ ὅλα αὐτά ἄς συνετιστοῦμε νά ἐπικαλούμαστε τό ἅγιο Ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅπου εἶναι ὁ Θεός, ἐκεῖ εἶναι καί ὅλα τά ἀγαθά. Εἶναι δέ φανερό ὅτι καί ὅπου εἶναι ὁ διάβολος, ἐκεῖ εἶναι ὅλα τά κακά. Καί εἶναι ἐπίσης καταφανές ὅτι ἂν μιλήσουμε μέ κενοδοξία ἢ ἀνθρωπαρέσκεια ἢ μέ ὅποιοδήποτε τρόπο ἐμπάθειας καί ταραχῆς, ὅλα αὐτά εἶναι ἐκ τοῦ διαβόλου.

Ἄς ἔχουμε στό νοῦ μας τόν ἅγιο Παῦλο πού λέει στόν Τιμόθεο «νά εἶναι ὁ λόγος σου χαριτωμένος, ἀρτυμένος μέ τό ἁλάτι τῆς φρονήσεως»^{8α} (Κολ. 4, 6). Καί ἂν ἐντρυφήσουμε σ' αὐτά, ὁ Παντοκράτορας Θεός, μέ τήν εὐσπλαγχνία Του, θά μᾶς δώσει τήν τέλεια κατάσταση, σύμφωνα μέ τό φόβο πού ἔχουμε γι' Αὐτόν.

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα τούς αἰῶνες. Ἀμήν.

455

Ἐρώτησις τοῦ ἴδιου:

Κάποιος κάποτε παρακάλεσε ἕναν ἀπό τούς Γέροντες νά γευματίσει μαζί του. Ἐκεῖνος ὅμως ἀρνήθηκε, ἐπειδή δέν μπορούσε. Κάποιος ἄλλος ἐν τῷ μεταξύ ζήτησε ἀπό τόν ἴδιο Γέροντα νά κάνει μόνο προσευχή στό κελλί του καί ὅταν πῆγε γιά τήν προσευχή, ἐκεῖνος τόν βίασε νά μείνει καί

γενύσασθαι· καὶ πολλῇ ἀνάγκῃ βιασθεὶς ἔμεινε· γνοὺς δὲ ὁ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸν προτρεψάμενος, πάνυ ἐλυπήθη. Ἄρα κατὰ Θεὸν ἐστὶν αὕτη ἢ λύπη;

Ἀποκρίσεις

Ὅταν προφάσει δῇθεν εὐλόγου πράγματος καὶ ψυκωφeloὺς ταρατῖται τις καὶ λυπῇται καὶ ὀργίζεται κατὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, φανερόν γίνεται ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο κατὰ Θεόν· πάντα γὰρ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰρηνικὰ καὶ ὠφέλιμα, καὶ εἰς ταπείνωσιν φέροντα τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸ ἑαυτὸν κατακρίνειν. Φησὶ γὰρ ὅτι «ὁ δίκαιος ἐν πρωτολογίᾳ ἑαυτοῦ κατήγορος γίνεται· ὁ δοκῶν γὰρ θέλειν τί ποτε κατὰ Θεὸν καὶ κωλυόμενος ὑπὸ τινος, εἴτα κατακρίνων τὸν κωλύσαντα καὶ καταλαλῶν αὐτοῦ, ἐκ τούτων φανεροῦται ὅτι οὐκ εἶχε κατὰ Θεὸν τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ· φησὶ γάρ· «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Ὁ γὰρ ἔχων τὴν πρόθεσιν κατὰ Θεὸν καὶ κωλυόμενος, μᾶλλον ταπεινοῦται καὶ ἡγεῖται ἑαυτὸν ἀνάξιον, καὶ ὡς προφήτην ἔχει τὸν κωλύσαντα αὐτόν· ὅτι ὡς προγινώσκων τὴν ἀναξιοῦτητα αὐτοῦ ἐκώλυσε αὐτόν.

Ἐὰν οὖν κατὰ ἀγάπην Θεοῦ καλέσης τινὰ ἐλθεῖν εἰς τὸ κελλίον σου, ἢ καὶ αἰτήσης λαβεῖν παρὰ τινός τί ποτε, ὡς κατὰ πίστιν, καὶ μὴ πεισθῇ δοῦναί σοι, ἄλλος δέ τις αἰτήσῃ αὐτόν καὶ καταδέξεται δοῦναι, μὴ ἐάσης τὸν δαίμονα τῆς ὀργῆς ταραῖσαι σου τὴν καρδίαν· πᾶν γὰρ πρᾶγμα ἔχον ταραχὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινώθητι, λέγων, ὅτι ἐγὼ ἀνάξιος εὐρέθην, καὶ τοῖς Πατράσιν ἐφανέρωσεν ὁ Θεὸς τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ τὴν ἀναξιοῦτητα· «καὶ δίδωσι τὴν χάριν ὁ δίδους ταπεινοῖς». Ὁ ἔχων γὰρ τὴν ταπείνωσιν, οὐκ αἰεὶ θέλει τὰ ὑπὲρ αὐτόν, ἀλλὰ πάντοτε κάτω τρέχει εἰς τὴν ταπείνωσιν.

9. Ἡ λύπη ποτὲ δέν λείπει ἀπὸ τούς ἐμπαθεῖς. Εἶναι σύνδρομο τῆς ἀπειλῆς ἢ τῆς ματαίωσης τῆς ἐπιθυμίας ἢ τῆς «ἡδονῆς». Ἐκεῖνος πού συνειδητὰ ὀδεύει στὴ σταύρωσή του λυπεῖται κατὰ Θεό, ἐκεῖνος πού ἀσυνειδητὰ ἀποφεύγει τὴ σταύρωσή του, λυπεῖται κατ' ἄνθρωπο καὶ ἐκεῖνος πού συνειδητὰ ἐπιθυμεῖ νὰ σταυρώσει τούς ἄλλους καὶ ὅχι τὸν ἑαυτό του, λυπεῖται κατὰ διάβολο. Στὴν «ἐν Χριστῷ» ἀσκητικὴ πραγματικότητα, οἱ ἄγιοι Πατέρες μᾶς διδάσκουν νὰ ζοῦμε τὴ «καρμολύπη». Αὕτη εἶναι ἡ ἀρμόζουσα στοὺς ἁμαρτωλοὺς κατάστασις, πού συνειδητὰ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἀγιότητα.

10. Εἶναι ἓνα θέμα πάνω στοῦ ὁποῖο διαπιστώνεται διαφορετικὴ ἀντίληψη μεταξὺ ἀσκητικῆς καὶ ψυχιατρικῆς θεωρήσεως. Τοῦτο εἶναι φυσικόν, ἐφόσον ἄλλος ὁ στόχος τῆς ἀσκητικῆς θεωρίας καὶ πράξης, στὴν Ὁρθόδοξον πνευματικὴν ζωὴ καὶ ἄλλος ὁ στόχος τῆς θεραπευτικῆς, στὴν ἐπιδικώμενη ἀνάταξη τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, μέ βάση τὴν οὐμανιστικὴν θεωρίαν.

Ὅμως θὰ ἦταν «δοκτικὴ» καὶ «μονοφυσικὴ» ἡ διαγωγὴ μας, ἂν λησμονούσαμε ὅτι ὅσο διαφέρει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆ γῆ, διαφέρει καὶ αὐτὸς πού μόνο κατ' ὄνομα εἶναι «χριστιανός» ἀπὸ ἐκεῖνον πού εἶναι ἐμπρακτὰ καὶ ζεῖ εἰλικρινὰ τὴ ζωὴ του «ἐν Χριστῷ».

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας ἀκολουθεῖ τὸ θεϊκὸ ὑπόδειγμα. Συμμορφώ-

γιά νά γευματίσει μαζί του. Ὑποτιθέμενη λοιπόν τόν πίεσε πολύ, ὁ Γέροντας ἔμεινε. Ὅταν ὁμως τό ἔμαθε ὁ πρῶτος, πού τόν εἶχε παρακαλέσει γιά τό ἴδιο πράγμα, λυπήθηκε πάρα πολύ. Ὑποτιθέμενη, αὐτή ἡ λύπη εἶναι κατά Θεό;»

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὅταν ταραζεται κάποιος καί λυπᾶται καί ὀργίζεται κατά τοῦ πλησίον του, μέ τήν πρόφαση δῆθεν εὐλόγου πράγματος καί ψυχαφελούς, εἶναι φανερό ὅτι αὐτό δέν γίνεται κατά Θεό. Διότι ὅλα ὅσα γίνονται κατά Θεό εἶναι εἰρηνικά καί ψυχαφελή καί φέρνουν τόν ἄνθρωπο στήν ταπείνωση καί στήν αὐτοκατάκριση. Καί ἡ Γραφή ἀναφέρει ὅτι «ὁ δίκαιος αὐτός πρῶτος γίνεται κατήγορος τοῦ ἑαυτοῦ του» (Παρμ. 18, 17). Δηλαδή ὅταν ἕνας ἄνθρωπος νομίζει ὅτι θέλει κάτι κατά Θεό, ἀλλά, μόλις ἐμποδιστεῖ ἀπό κάποιον ἄλλο, πέφτει καί τόν κατακρίνει καί τόν καταλαλεῖ, ἀπ' αὐτό φανερώνεται ὅτι δέν εἶχε πρόθεση καί προαίρεση κατά Θεό. Διότι καί ἡ Γραφή λέει: «Ἀπό τούς καρπούς τους, δηλαδή ἀπό τά ἔργα τους, θά διαπιστώσετε τήν ποιότητά τους» (Ματθ. 7, 16). Αὐτός πού ἔχει πρόθεση καί προαίρεση κατά Θεό καί ὅταν ἐμποδίζεται σέ κάτι πού ἐπιθυμεῖ, περισσότερο μᾶλλον ταπεινώνεται καί θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἀνάξιο καί εὐλαβεῖται τόν ἄνθρωπο πού τόν ἐμποδίζει ὡς προφήτη, διότι σκέπτεται ὅτι τόν ἐμπόδισε γιατί προγνώριζε τήν ἀναξιότητά του.

Ἄν λοιπόν, μέ ἀγάπη Θεοῦ, καλέσεις κάποιον νά ἔλθει στό κελλί σου ἢ ἄν ζητήσεις ἀπό κάποιον κάτι μέ ἐμπιστοσύνη καί δέν πεισθεῖ νά σοῦ τό δώσει καί ἔλθει ἕνας ἄλλος καί τοῦ ζητήσει τά ἴδια καί καταδεχτεῖ νά τοῦ τά δώσει, μὴν ἀφήσεις τό δαίμονα τῆς ὀργῆς νά σοῦ ταραξεί τήν καρδιά, διότι καθετί πού περιέχει ταραχή δέν προέρχεται ἀπό τό Θεό¹⁰. Ἀλλά μᾶλλον νά ταπεινωθεῖς, λέγοντας ὅτι εἶμαι ἀνάξιος καί φανέρωσε ὁ Θεός στούς Πατέρες τίς ἁμαρτίες μου καί τήν ἀναξιότητά μου. Καί θά σοῦ δώσει τή Χάρη Του Ὁ Ἐκεῖνος πού δίνει πάντα Χάρη στούς ταπεινούς (Παρμ. 3, 34). Διότι αὐτός πού ἔχει τήν ταπείνωση, ποτέ δέν θέλει ἐκεῖνα πού εἶναι παραπάνω ἀπ' αὐτόν, ἀλλά πάντοτε τρέχει πρὸς τά κάτω, πρὸς τήν ταπείνωσιν.

νεταί μέ τά ρεαλιστικά «μέτρα» τῆς δύναμης καί τῆς ἀδυναμίας τοῦ κάθε προσώπου, στήν προσπάθειά της νά τοῦ ἀποκαλύψει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί νά τό θέσει στή συνέργεια τῆς Θείας Χάρης. Ὑποτιθέμενη αὐτή τήν παιδαγωγική θέση ὁ Ὁσιος θυμίζει στόν ὀδελφό, πού θέτει τήν ἐρώτηση, τό κορίο τῶν Παροιμιῶν (Κεφ. 18, 17): «*Δίκαιος ἐν πρωτολογία ἑαυτοῦ κατήγορος γίνεται*». Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὁ «δίκαιος», ἔχει τήν ἐτοιμότητα νά δεχτεῖ κατηγορίες εἰς βάρος του πρὶν καλᾶ-καλᾶ διατυπωθῶν. Καί ἀκόμη τοῦ λέει ὅτι πίσω ἀπὸ μιά ἐμπαθὴ παρέμβαση κάποιου, πού τοῦ ματαίωσε μιά δική του ἐπιτυχία, πρέπει νά βλέπει ὅτι ὁ Θεός χρησιμοποίησε τόν ἐμπαθὴ ὡς «προφήτην» «...ὡς προφήτην ἔχει τὸν καλῶσαντα αὐτόν». Ὁ Κύριός μας ὁμως καί ὁ Ὁσιος περιμένουν τήν ἐλευθέρη οἰκειοποίηση τῶν θέσεων αὐτῶν καί δέν ἐξαναγκάζουν.

Καὶ κατανόησον τὸν ἑκατόνταρχον τὸν προσελθόντα τῷ Ἰησοῦ διὰ τὸν παῖδα αὐτοῦ καὶ ἀκούσαντα, «ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτὸν» τρέχοντα εἰς τὴν ταπείνωσιν καὶ λέγοντα· «Δέσποτα, οὐκ εἰμι ἰκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς». Τίς οὐκ ἂν ἤρπασε τοῦτο; Ἀλλ' ἡ ταπείνωσις οὐδὲ τοῦτο ἐζήτησε, κατακρίνουσα ἑαυτὴν ἀναξίαν· καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεός, ὁ δεχόμενος τὴν προαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων, ἐπήνεσε τὴν πίστιν αὐτοῦ, λέγων ὅτι «ἐν ὧ τῷ Ἰσραὴλ τοιαύτην πίστιν οὐκ εὔρον». Καὶ ἔπαινον αὐτῷ προεξένησε μέγαν ἡ ταπείνωσις, καὶ ὑγίαν τῷ παιδί αὐτοῦ παρέσχε. Καὶ πολλὰ τὰ καρίσματα τὰ διδόμενα τῇ ταπεινώσει. Δράμωμεν εἰς αὐτήν, ἵνα τὴν χάριν αὐτῆς λάβωμεν, καὶ τὸν ἔπαινον παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἑαυτὸν ταπεινώσαντος, καὶ ὑπηκόου γενομένου μέχρι θανάτου, καὶ τύπον ἡμῖν δόντος ταπεινώσεως.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υ ν ς ' .

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν, Πάτερ, ὁ ἑκατόνταρχος τῇ ὑπερβαλλούσῃ ταπεινώσει χρησάμενος ἀνάξιον ἑαυτὸν ἔκρινε τῆς παρουσίας τοῦ Δεσπότου, καὶ ἐπληρώθη αὐτοῦ ἡ πίστις, ὁ δὲ Ἀβραὰμ καὶ προειρέψατο καὶ προσέπεσεν, ὥστε ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνήν, εἰ καὶ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆλθεν, ἀγνοῶν ὅτι ὁ Δεσπότης ἦν, ἃρα οὐκ εἶχε τὴν ταπείνωσιν ὁ Ἀβραάμ, ἀλλὰ μείζων ἐστὶ τῆς τοῦ Πατριάρχου ἡ τοῦ ἑκατοντάρχου ἀρετή; Ἡ γὰρ ταπείνωσις, ὡς δεῖ διδάσκετε, τὰ πρωτεῖα φέρει τῶν ἀρετῶν. Εἶπέ μοι οὖν τὴν δύναμιν καὶ τὴν διαφορὰν τῆς ἐκατέρων ἀρετῆς· ὅτι ὁ μὲν οὐ κατέδεξατο τὴν παρουσίαν καὶ ἐπληρώθη· ὁ δὲ σφόδρα αὐτὴν ἠσπάσατο, καὶ ἐπληρώθη.

Ἀπόκρισις

Οἱ δύο τέλειοι ἦσαν τῇ πίστει τῇ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς τὸ ἀρμόδιον τοῦ καιροῦ ἐχρήσαντο τῇ πίστει καὶ τῇ ταπεινώσει. Καὶ γὰρ εἶπε καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, ὅτι «ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ σποδός»· καὶ τὸ ἡγεῖσθαι ἑαυτὸν οὕτω, δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ τῆς ξενοδοχίας ἄξιον ἑαυτὸν ἡγεῖτο. Καὶ ὁ μὲν, ἐπειδὴ τέλειος ἦν, πάντα ἄνθρωπον ἐδέχετο, μὴ διακρίνων τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπὸ τῶν ἀγίων. Περὶ αὐτοῦ γὰρ ἐρρέθη καὶ τοῦ Λῶτ, ὅτι «τῆς φιλοξε-

11. «Ὁ Πατριάρχης τὴν φιλοξενίαν ἐργασίαν κεκτημένος, πρὸ τῆς σκηνῆς ἐκαθέζετο, τοὺς παρίοντας προσκαλοῦμενος, καὶ πᾶσιν ἐξήπλου τὴν τράπεζαν ἀσεβέσι τε καὶ βαρβάροις, μὴ διακρινόμενος· διὸ δὴ καὶ τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης ἐστιάτωρις κατηξιώθη, ξενίσας Ἀγγέλους καὶ τὸν τῶν ὧλων Δεσπότην. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν τῆς φιλοξενίας μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς καὶ τῆς

Προσπάθησε νά ἐννοήσεις τή συμπεριφορά τοῦ ἑκατόνταρχου πού πλησίασε τόν Ἰησοῦ γιά χάρη τοῦ δούλου του καί ὅταν ἄκουσε ἀπό τόν Ἰησοῦ «ἐγώ θά ἔλθω καί θά τόν θεραπεύσω», ἀμέσως ἔτρεξε πρὸς τήν ταπείνωση καί τοῦ εἶπε: «Δέσποτα, δέν εἶμαι ἱκανός νά ἔλθεις στό σπίτι μου!» (Ματθ. 8, 8). Ποιός δέν θά ἄρπαζε μιά τέτοια πρόταση; Ἀλλά ἡ ταπείνωση δέν ζητοῦσε κάτι τέτοιο, ἐπειδὴ κατέκρινε τόν ἑαυτό της ὅτι εἶναι ἀνάξια. Καί ὁ καρδιογνώστης Θεός, πού δέχεται τήν προαίρεση τῶν ἀνθρώπων, τοῦ پاῖνεψε τήν πίστη του, λέγοντας ὅτι «σέ ὅλο τόν Ἰσραὴλ δέν βρῆκα τέτοια πίστη» (Ματθ. 8, 10). Ἔτσι λοιπόν καί ἔπαινο μεγάλο τοῦ προξένου ἡ ταπείνωση καί ὑγεία ἔφερε στό δούλο του. Πράγματι, εἶναι πολλὰ τὰ καρίσματα πού δίνονται σ' αὐτόν πού ἔχει τήν ταπείνωση. Γι' αὐτό ἄς τρέξουμε πρὸς αὐτήν, γιά νά λάβουμε τή χάρη της καί τόν ἔπαινο ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστό, πού ταπείνωσε τόν ἑαυτό Του καί ἐγινε ὑπὸ κηρυγμοῦ μέχρι θανάτου, γιά νά μᾶς ἀφήσει ὑπόδειγμα ταπεινώσεως.

Σ' Αὐτόν ἀντίκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

456

Ἑρώτηση

Πάτερ, ὁ ἑκατόνταρχος ἀπὸ ὑπερβολικὴ ταπείνωση ἔκρινε ἀνάξιο τόν ἑαυτό του νά τύχει τῆς παρουσίας τοῦ Δεσπότου καί ἐπαινέθηκε γιά τήν πίστη του. Ὁ Ἀβραάμ ὅμως παρακάλεσε καί πρόσπεσε στά πόδια Του γιά νά μπεῖ μέσα στή σκηνή, ἂν καί νόμιζε ὅτι εἶναι ἄνθρωπος καί ὄχι ὁ Δεσπότης. Ἀραγε, ὁ Ἀβραάμ δέν εἶχε ἀνάλογη ταπείνωση, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ τοῦ ἑκατόνταρχου ξεπερνᾷ τήν ἀρετὴ τοῦ Πατριάρχου; Διότι ἡ ταπείνωση, ὅπως πάντοτε μᾶς διδάσκετε, ἔχει τὰ πρωτεῖα τῶν ἀρετῶν. Διασαφήνισέ μου λοιπόν τήν οὐσία καί τὴ διαφορά τῆς ἀρετῆς τοῦ καθενός. Διότι ὁ μὲν ἕνας δέν ἔκρινε τόν ἑαυτό του ἄξιο τῆς παρουσίας τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ καί ἐπαινέθηκε καί ὁ ἄλλος ἀντίθετα τήν ἀποδέχτηκε μὲ πολλὴ προθυμία καί πάλι ἐπαινέθηκε.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Καὶ οἱ δύο ἦταν τέλειοι στήν πίστη πρὸς τὸ Θεό καί ἀνάλογα μέ τήν περίσταση ἔκαναν χρῆση τῆς πίστεως καί τῆς ταπεινώσεως. Διότι καί ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ εἶπε ὅτι «εἶμαι κῶμα καί στάχτη». Μὲ τὸ νά θεωρεῖ λοιπόν τόν ἑαυτό του κῶμα καί στάχτη, δείχνει ὅτι δέν εἶχε τόν ἑαυτό του ἄξιο οὔτε γιά τὴ φιλοξενία. Καί ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἦταν τέλειος, δεχόταν κάθε ἄνθρωπο, χωρὶς νά ξεχωρίζει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τοὺς ἁγίους¹¹. Διότι γιά τόν Ἀ-

νίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους». Εἰ ἔμαθεν οὖν ὁ Ἀβραάμ, ὅτι ὁ Δεσπότης ἐστί, κήρσασθαι εἶχε τῇ φωνῇ τοῦ ἑκατοντάρχου· τοῦ γὰρ ἡγουμένου ἑαυτὸν «γῆν καὶ σποδόν», οὐδὲν ταπεινότερον εὐρίσκομεν.

Καὶ ὁ ἑκατόνταρχος δὲ τῷ ἀρμόττοντι καιρῷ ἐκρήσατο τῇ ταπεινώσει, γνοὺς αὐτὸν εἶναι τὸν Σωτῆρα· ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι καὶ τὸ ἔργον εἶχε τῆς φιλοξενίας, οὐκ ἐκτὸς γὰρ ἔργων ἡ πίστις αὐτοῦ ἦν· οὐδὲ ἐπῆναι ὁ Χριστὸς ἀργὴν πίστιν, ἥγουν καὶ τὰ ἔργα εἶχεν αὐτοῦ ἡ πίστις. Καὶ καιρῷ τῆς ξενοδοκίας ἐκρήσατο ἂν καὶ αὐτὸς τῇ παρακλήσει τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ πρὸς πάντας. Ἀμφοτέρους οὖν τελείους εὐρίσκομεν.

υ ν ζ '

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν ἐγὼ ἀμαρτωλὸς εἰμι, μήτε ταπεινώσιν ἔχων τὴν ἀληθῆ καὶ γνησίαν, δι' ἣν ἐπηνέθην ὁ ἑκατόνταρχος, μήτε τῆς φιλοξενίας ἀγάπην, δι' ἣν Ἀβραάμ Θεὸν ξενίσαι κατηξιώθη, τί ὀφείλω ποιῆσαι; Ἄρα ὀφείλω ἀποβλέπων πρὸς τὴν ἑμαυτοῦ ἀναξιότητα παραιτεῖσθαι τῶν ἀγίων τὴν παρουσίαν καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ζημιουῖσθαι κέρδος; Ἡ μᾶλλον προστρέχειν οὐ τρόπῳ φιλοξενίας, ἀλλ' ὡς ἀσθενὴς τὴν ψυχὴν καὶ τῆς παρ' αὐτῶν ἰατρείας δεόμενος; Ἴδιον γὰρ τῶν ἀσθενούντων τὸ ἐπιζητεῖν τῶν ἰατρῶν τὴν παρουσίαν καὶ οὐ λογίζεται αὐτοῖς τοῦτο εἰς φιλοξενίαν· κἂν αὐτοὺς μὴ προσκαλέσωνται οὐκ ἔδοξαν ταπεινοφροσύνης ἀρετὴν ἔχειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνοίας.

Δίδαξόν με οὖν, Πάτερ, εἰ προτιρέψομαι ὡς δεόμενος ἢ παραιτήσομαι ὡς ἀνάξιος.

Ἀπόκρισις

Πρότρεψαι ὡς κακῶς ἔχων καὶ χρῆζων τοῦ ἱατροῦ· τοῦτο δὲ μάθε, ὅτι τὸ παιδίον τὸ γεννώμενον, οὐκ εὐθὺς γίνεται εἰς ἄνδρα τέλειον· ἀλλὰ διέρχεται διὰ τῆς ἀπαλῆς τροφῆς, καὶ τότε ἔρχεται εἰς στερεὰν τροφήν· τῶν τελείων γὰρ ἐστὶν ἡ στερεὰ τροφή· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα».

Ξενοδοχοῦντες οὖν μὴ εἴπωμεν, ἐντολὴν πληροῦμεν, ἀλλὰ δεόμενοι τῶν

γάρ, φησὶν ὁ Κύριος, ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Πάντας μὲν οὖν εὐεργετεῖν καλόν, μάλιστα δὲ τοὺς μὴ δυναμένους ἀμείβεσθαι».

(Θεοδώρου Ἐδέσσης, Κεφάλαια ψυχωφελῆ, Φιλοκ. Α', σελ. 319-320, Ἔκδ. Ἀατῆρ).

βραάμ καί τό Λώι λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν ἐπιστολή του πρὸς Ἑβραίους «νά μὴν παραμελεῖτε τὴ φιλοξενία, διότι μερικοὶ χάριν αὐτῆς, χωρὶς νά τό ἀντιληφθοῦν, φιλοξένησαν Ἀγγέλους» (Ἑβρ. 13, 2). Ἄν λοιπόν ὁ Ἀβραάμ ἤξερε ὅτι εἶναι ὁ Δεσπότης, θά ἔλεγε τά λόγια τοῦ ἑκατόνταρχου. Διότι αὐτοῦ πού θεωρεῖ τόν ἑαυτό του κῶμα καί στάκτη, βιώνει τὴν πιό ἔσχατη ταπείνωση.

Καί ὁ ἑκατόνταρχος στήν κατάλληλη ὥρα ἔκανε χρήση τῆς ταπεινώσεως, γνωρίζοντας ὅτι αὐτός εἶναι ὁ Σωτήρας. Ἐμεῖς ὅμως σοῦ λέμε ὅτι εἶχε ἔντονη καί τὴ φιλοξενία, διότι ἡ πίστη του δέν ἦταν χωρὶς ἔργα. Οὔτε ἐπαινοῦσε ὁ Χριστὸς μία πίστη ἀργή, δηλαδή ἡ πίστη του ἦταν πίστη ἔμπρακτη. Καί τόν καιρό πού ἔπρεπε νά φιλοξενήσει, ἔκανε καί αὐτός ὅ,τι καί ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ πρὸς ὅλους. Γιά μᾶς λοιπόν καί οἱ δύο ἦταν τέλειοι.

457

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἁμαρτωλὸς καί δέν ἔχω ταπείνωση ἀληθινή καί γνήσια, χάριν τῆς ὁποίας ἐπαινέθηκε ὁ ἑκατόνταρχος, οὔτε τὴν ἀγάπη τῆς φιλοξενίας, χάριν τῆς ὁποίας ὁ Ἀβραάμ καταξιώθηκε νά φιλοξενήσει τό Θεό, τί πρέπει νά κάνω; Ἀραγε, ὀφείλω, συνειδητοποιώντας τὴν ἀναξιοτήτά μου, νά παραιτηθῶ ἀπὸ τὴν προσπάθεια νά τύχω τῆς παρουσίας τῶν ἁγίων Πατέρων μέσω τῆς φιλοξενίας καί νά χάσω τό κέρδος μιᾶς τέτοιας ἐπαφῆς; Ἡ πρέπει νά πετύχω τὴν ἐπαφή μαζί τους, ὄχι μέσω τῆς φιλοξενίας, ἀλλὰ ὡς ἀσθενὴς ψυχικά καί γενικά ὡς ἄνθρωπος πού ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ θεραπεία τους; Χαρακτηριστικὸ βέβαια τῶν ἀσθενῶν εἶναι νά ἐπιζητοῦν τὴν παρουσία τῶν γιατρῶν καί αὐτὸ φυσικά δέν μπορεῖ νά τοὺς τό ἐπιγράψουμε ὡς διάθεση φιλοξενίας. Πάλι, σέ περίπτωση πού δέν προσκαλέσουν τοὺς Πατέρες, αὐτὸ δέν σημαίνει ὅτι τό κάνουν ἀπὸ ταπεινοφροσύνη, ἀλλὰ μᾶλλον δείχνουν ὅτι εἶναι ἀσύνητοι.

Δίδαξέ με λοιπόν, Πάτερ, ἂν θά πρέπει νά προσκαλέσω τοὺς ἁγίους Πατέρες, ἐπειδὴ τοὺς ἔχω ἀνάγκη ἢ νά παραιτηθῶ ὡς ἀνάξιος.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά τοὺς προσκαλέσεις νά ἔλθουν ἐπειδὴ πάσχεις καί ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ γιατρό. Τοῦτο δέ νά ξέρεις: Ὅτι τό παιδί πού γεννιέται δέν ἐξελίσσεται ἀμέσως σέ τέλειο ἄνδρα. Παίρνει πρῶτα τὴν ἀπαλή τροφή καί μετὰ σιγά-σιγά φτάνει στὴ στερεά. Ἡ στερεά τροφή εἶναι γιὰ τοὺς τέλειους. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος εἶπε: Σᾶς πότισα γάλα, δέν σᾶς ἔθρεψα μέ στερεὰ τροφή» (Α΄ Κορ. 3, 2)

Ὅταν λοιπόν φιλοξενοῦμε τοὺς ἁγίους Πατέρες νά μὴν ποῦμε «ἐκτελέσα-

ἱατρῶν ὡς κακῶς ἔχοντες· καὶ χρῶ τούτοις ἕως οὗ εἰσενέγκῃ σε ὁ Θεὸς εἰς τὰ τέλεια.

υὴν΄

Ἑρώτησις

Τί ἐστὶ παρρησία καὶ γέλως ἀπρεπής;

Ἀπόκρισις

Ἐστὶ παρρησία καὶ παρρησία· ἔστι παρρησία ἀπὸ ἀναιδεΐας καὶ αὕτη ἐστὶ γεννήτρια πάντων τῶν κακῶν, καὶ ἔστι παρρησία ἀπὸ ἰλαρότητας, καὶ αὕτη μὲν οὐ πάνυ ὠφελεῖ τὸν κεκρημένον αὐτῇ. Ἄλλ’ ἐπειδὴ τῶν ἰσχυρῶν καὶ δυνατῶν ἐστὶ τὸ φυγεῖν τὰς δύο, εἰ οὐ δυνάμεθα ἡμεῖς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν τὰς δύο φυγεῖν, κἂν χρῶμεθα τῇ παρρησίᾳ τῆς ἰλαρότητας, προσέχοντες τὸ μὴ ἐκ ταύτης δοῦναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ εἰς σκάνδαλον. Οἱ γὰρ μετὰ ἀνθρώπων ὄντες, ἐὰν μὴ ᾧσι τέλειοι, ἀπαλλαγῇναι τῆς δευτέρας ταύτης παρρησίας οὐ δύνανται. Εἰ οὖν ἀδυνατοῦμεν, ἔστω ἡμῖν πρὸς οἰκοδομὴν καὶ οὐκὶ σκάνδαλον, μάλιστα ὅταν σπουδάσωμεν συντομῇσαι καὶ τὴν αὐτῆς ὁμιλίαν· καὶ γὰρ οὐ πάνυ ὠφελεῖ ἡ μακρολογία, κἂν δοκῇ μὴ ἔχειν τι ἄτοπον.

Περὶ δὲ τοῦ γέλωτος, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν· γέννημα γάρ ἐστὶ τῆς παρρησίας. Ἐὰν μὲν ἔχῃ τις παρρησίαν ἀισχρολογίας, δηλονότι καὶ <γέλωτα>

12. Παρρησία στὴν ἀρχικὴ τῆς ἔννοια σημαίνει τὸ θάρρος τῆς παραστάσεως ἐνώπιον κάποιου προσώπου ἢ συνόλου ἀνθρώπων καὶ τῆς ἐκφράσεως αἰτήματος, γνώμης ἢ θελήματος τοῦ παρρησιαζόμενου. Ἀκόμῃ μπορεῖ νὰ σημαίνει τὴ βασικὴ ὑποχρέωση τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως (μάρτυρες καὶ ὁμολογητές ὄλων τῶν αἰώνων). Στὴν περίπτωσιν αὐτή, ἡ παρρησία δέν εἶναι μόνο δικαίωμα· εἶναι καὶ ὑποχρέωση ζωῆς!...

Στὴν προπρωτικὴ κατάστασιν, ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ καθαρότητα χάριζε στὸν πρωτόπλαστο τὴν ἐλευθερίαν τῆς κοινωνίας μέ τὸ Θεό «τὴν παρρησίαν, τὴν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ψυχῆς ἐνυπάρχουσαν» (Γρηγ. Νύσσης Migne. P G. 44, 1180 A).

Τὴν παρρησίαν αὐτὴ τὴ χάσαμε μετὰ τὴν πτώσιν μέχρι τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου «ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν» (Ἑφ. 3, 12).

Στὴν ἀσκητικὴ ὁρολογία παρρησία σημαίνει ὑπέρμετρο θάρρος, ἀδιάκριτη καὶ θρασεῖα ὁμιλία, ἄνεσις στὴ συμπεριφορὰ καὶ στὴ διατύπωση τῶν λογισμῶν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ, ἀπερίσκεπτη ἐλευθερία στὴν κρίσιν καὶ στὴν κριτικὴ, ἡ ὁποία περιέχει εὐδιάκριτα σημεῖα ἐπιθετικότητας. Ἰδιαίτερα στυλιτεύεται ἡ παρρησία αὐτοῦ τοῦ εἵδους στοὺς ἀρχάριους-δόκιμους κλπ. διακονητές μοναχοῦς, ἀκόμῃ καὶ στοὺς προϊστάμενους, ὅταν, καπηλευόμενοι τὸ διακόνημα, κάνουν τὸ «ἀπαρρησίαστο» τῆς μοναχικῆς δεοντολογίας στὴ συμπεριφορὰ.

Ὁ Ἀββάς θεωρεῖ τὴν παρρησίαν ὡς μιῆρα ὄλων τῶν παθῶν, ὡς αἰτία νὰ ἀπολέσει ὁ μονα-

με τὴν ἐντολὴ τῆς φιλοξενίας», ἀλλὰ ὅτι «ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ γιατρούς, ἐπειδὴ εἴμαστε ἀσθενεῖς». Καὶ προσπάθησε νὰ ὠφελεῖσαι ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες, μέχρις ὅτου σέ ὁδηγήσει ὁ Θεὸς στὴν κατάστασι τῶν τελείων.

458

Ἑρώτησις

Τί εἶναι παρρησία καὶ τί ἀπρεπὲς γέλιο;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Υπάρχει παρρησία καὶ παρρησία¹². Ὑπάρχει παρρησία πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀναίδεια καὶ αὕτη εἶναι γεννήτρια ὅλων τῶν κακῶν. Καὶ ὑπάρχει καὶ παρρησία πού προέρχεται ἀπὸ ἰλαρότητα, ἀλλὰ καὶ αὕτη δέν ὠφελεῖ πολὺ ἐκεῖνον πού τὴν ἔχει. Ἐπειδὴ ὅμως μόνο οἱ ἰσχυροὶ καὶ οἱ δυνατοὶ στὴν ἀρετὴ μποροῦν νὰ ἀποφύγουν καὶ τίς δύο παρρησίες, ἐμεῖς, ἂν δέν μπορούμε, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας μας, νὰ ἀποφύγουμε καὶ τίς δύο παρρησίες, τουλάχιστον ἄς ἔχουμε τὴν παρρησία πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰλαρότητα, προσέχοντας νὰ μὴ δώσουμε ἀφορμὴ στὸν ἀδελφὸ νὰ σκανδαλιστεῖ ἐξαιτίας τῆς. Νὰ ξέρεις δέ ὅτι ὅσοι ζοῦν ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἂν δέν εἶναι τέλειοι, δέν μποροῦν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτὴ τὴ δευτέρη παρρησία τῆς ἰλαρότητας. Ἄν λοιπὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν ἀποφύγουμε, τουλάχιστον ἄς τὴ χρησιμοποιοῦμε πρὸς οἰκοδομὴ καὶ ὄχι γιὰ σκάνδαλο. Καὶ αὐτὸ θὰ τό πετύχουμε ἂν φροντίσουμε νὰ συντομεύσουμε τὰ σχετικὰ μέ τὴν παρρησία λόγια μας. Διότι δέν ὠφελεῖ καθόλου ἡ πολυλογία, ἔστω κι ἂν φαίνεται ὅτι δέν περιέχει κάτι τό ἀνάρμοστο.

Καὶ τό γέλιο ἔχει τὴν ἴδια βαρύτητα καὶ σημασία. Διότι καὶ αὐτὸ εἶναι γέννημα τῆς παρρησίας. Ἄν κάποιος ἔχει παρρησία αἰσχρολογίας, εἶναι φανερό

κὸς ὅλους τοὺς καρπούς τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ νὰ μείνει ἓνα ξερὸ φύλλο. Ὁ ἄββάς Ἡσύχιος ὁ πρεσβύτερος μᾶς ὑποδεικνύει νὰ θεωροῦμε τὴν παρρησία σάν τό δηλητήριο τοῦ φιδιοῦ: *«Οὕτως χρῆν φεύγειν τὴν παρρησίαν ὡς ἰὸν ἀσπίδος»* (Ἡσυχ. Πρεσβυτέρου, Φιλοκ., Α', σελ. 147, Ἑκδ. Ἀσθήρ).

Ἐπίσης στὴν παρούσα Ἀπόκρισις ὁ Ἀββάς, μέ βάση τὴ διάκρισι πού τὸν διακατέχει, μᾶς ὀρίζει ὅτι ὑπάρχουν δύο παρρησίες. Ἡ παρρησία ἡ ἀπὸ «ἀναιδείας» καὶ ἡ παρρησία ἡ ἀπὸ «ἰλαρότητας». Ἡ ἀπὸ ἀναιδείας παρρησία εἶναι πάντοτε ἀδικαιολόγητη καὶ τελικὰ ἀδικαιωτη καὶ καταστροφικὴ. Δέν εἶναι ὅμως πάντοτε συνειδητὴ. Στούς ἀκαλλιέργητους, ἀλλὰ καλοπροαίρετους μοναχοὺς-πνευματικούς ἀγωνιστὲς ἡ ἔκρηξις ἢ ἐκδήλωσις μιᾶς ἀσυνειδήτης παρρησίας ὑποβοηθεῖ στὴ μετάνοια καὶ πνευματικὴ πρόοδο, διότι φανερώνει κάποια «κρυπτά τῆς καρδίας».

Ἡ ἀπὸ ἰλαρότητος παρρησία θὰ σχολιασθεῖ στὸ περί γέλωτος σκόλιο στὴ συνέχεια. Οἱ τέλειοι καὶ τίς δύο τίς ἀποφεύγουν. Ἐμεῖς, λέει ὁ Ἀββάς, ὅς κάνουμε χρῆσι τῆς ἀπὸ ἰλαρότητος παρρησίας, *«ἐπειδὴ τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῶν δυνατῶν ἐστὶ τό φυγεῖν καὶ τὰς δύο»*.

ἔχει αἰσχρόν· ἐὰν δὲ παρρησίαν ἰλαρότητας, ἐκ τούτου δηλονότι καὶ γέλῳτα ἔχει ἰλαρόν. Καὶ καθὼς εἴρηται περὶ τῆς παρρησίας, ὅτι οὐκ ὠφελεῖ τὸ κεκρῆσθαι αὐτῇ, οὕτω καὶ ἐν τῷ γέλῳτι αὐτῆς, οὐ κρὴ ἐγκρονίζειν οὐδὲ ἐκκεῖσθαι, ἀλλὰ ἄγκειν τὸν λογισμόν μετὰ σεμνότητος διεξελθεῖν αὐτόν· καὶ γὰρ οἱ ἐκκεόμενοι εἰς αὐτόν, μαθέτωσαν ὅτι καὶ εἰς πορνείαν ἐμπίπτουσιν ἅπαντες.

υ ν θ '

Ἑρώτησις

Παρακαλῶ σε, Πάτερ, ἵνα μοι εἴπῃς ποταπή ἐστὶν ἡ πρόπουσα ἰλαρότης, καὶ πῶς δεῖ τὸν ἁμαρτωλὸν αὐτῇ κεκρῆσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρεξελθεῖν τὰ ἴδια μέτρα;

Ἀπόκρισις

Ὁ ἰ μὲν τέλειοι τελείως προσέχουσι ἑαυτοῖς, κατὰ τὸν τεχνίτην τὸν ἐπιστάμενον τελείως τὴν τέχνην αὐτοῦ· ἐὰν γὰρ συμβῇ αὐτὸν συντυχίαν ποιῆσαι, ὥς ἐργάζεται πρὸς τινος, οὐ κωλύει ἡ ἐκείνων ὁμιλία τὸ συναρμόσαι τὰ ἐπιτήδεια τῆς τέχνης· ἀλλ' αἰ μὲν λαλεῖ μετὰ τῶν παρόντων,

13. Ἐναντιοβῆται τοῦ μετὰ μίαν κοινωνίαν ποῦ ἔνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά της εἶναι ἡ κατὰ χρῆσιν τοῦ «γέλῳτος» καὶ ἡ ἄνθησι τῶν γελοιοποιῶν. Γιά τοὺς «γελοῖους» ὁ καθένας μας ἔχει προσωπική πείρα. Τό ἐρώτημα, λοιπόν, ἀπὸ ἓνα σύγχρονο ἄνθρωπο ἴσως θά μπορούσε νά θεωρηθεῖ πολὺ «ἀναχρονιστικό». Ὅλα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ὅμως εἶναι οὐσιώδη καὶ γιά τό λόγο αὐτό εἶναι καὶ διαχρονικά, πάντοτε ἐπίκαιρα. Ἄν μέσα στήν Ἐκκλησία -ιστορικά- παρατηροῦνται «γελοιοῦτες» καὶ ἐμφανίζονται -σπάνια- καὶ «γελοῖοι» αὐτό ὀφείλεται σέ «κοσμική» ἴωση καὶ ὅχι σέ ἐνδογενή ἀνέλιξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Στήν Πατερική σκέψη, ὁ γέλῳς λείπει ἀπὸ τό Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ προσάπτεται στό σατανικό πρόσωπο ἢ στά πρόσωπα ποῦ ἐνεργοῦνται ἀπὸ τό δαίμονα. Στήν Κ. Διαθήκη ἔχουμε τή θέση τῆς Ἐκκλησίας πάνω στό θέμα: «Μακάριοι οἱ κλαῖοντες νῦν ὅτι γελάσατε», «... οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε...», «... ταλαιπωρήσατε καὶ πενήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλῳς ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν...» (Λουκ. 6, 21 καὶ 6, 25 καὶ Ἰακώβου 4, 9). Τὴν ἴδια γραμμὴ ἀπαρακάρακα ἀκολουθοῦν καὶ ἐρμηνεύουν γιά τοὺς συγχρόνους τοὺς καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες. Δειγματοληπτικὰ ἀναφέρουμε:

Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρῆ: «Ἡ... καθ' ἁρμονίαν τοῦ προσώπου... κόσμιος ἄνεσις, μειδίαμα κέκληται... σφραγισμένων ὁ γέλῳς· ἡ δὲ ἐκμελὴς τοῦ προσώπου ἔκλυσις, εἰ μὲν ἐπὶ γυναικῶν γίνοιτο, κικλῆσιμος προσαγορεύεται, γέλῳς δὲ ἐστὶ πορνικός, εἰ δὲ ἐπὶ ἀνδρῶν, καγχασμός, γέλῳς ἐστὶν οὗτος μυστηριώδης κάχυβρίζων» (Παιδαγ. 2, 5 Migne 8 448C - 449A).

Βασίλειο τὸ Μέγα: «Τὸ γὰρ γέλῳτι ἀκρατεῖ... κατέχεσθαι, ἀκрасίας σημειῶν... ἄκρι μὲν γὰρ μειδιάματος παιδοῦ τὴν διάκυσιν τῆς ψυχῆς ὑποφαίνειν οὐκ ἀπρεπές» (Migne 31, 961A).

Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο: «Τοῦτο λέγω, οὐ τὸν γέλῳτα ἐκκόπτω, ἀλλὰ τὴν διάκυσιν ἀναιρών» (Ἑρμ. Ὁμ. εἰς Ματθ. Migne 7, 97A).

Καὶ Γρηγόριο Νύσσης: «... ἐχθρόν ἑαυτοῦ ποιεῖ καὶ τὸν γέλῳτα, καὶ περιφορὰν ὀνομάζει τὸ

ὅτι θά ἔχει καί γέλιο αἰσχρό¹³. Ἄν ὅμως ἔχει παρρησία ἱλαρότητας, εἶναι φανερό ἅπ' αὐτό ὅτι καί τό γέλιο του θά εἶναι ἱλαρό. Καί ὅπως εἶπαμε καί γιά τήν παρρησία ὅτι δέν ὠφελεῖ νά τήν ἐνεργοῦμε, ἔτσι δέν πρέπει νά χρονίζουμε καί στό γέλιο πού προέρχεται ἅπ' αὐτήν. Οὔτε πρέπει νά ἀφήνουμε τόσο ἀνεξέλεγκτο τό γέλιο ὥστε νά δίνουμε τήν ἐντύπωση ὅτι θά βγοῦν τά ἐντόσθιά μας ἀπό τό στόμα μας, ἀλλά νά πιέζουμε τό λογισμό μας μέ σεμνότητα νά κυριαρχήσει τό συντομότερο πάνω στό γέλιο. Διότι ὅσοι παραδίδονται στό γέλιο, ὅς καταλάβουν καλά ὅλοι τους ὅτι θά κινδυνεύσουν νά πέσουν καί σέ πορνεία.

459

Ἑρώτηση

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, νά μοῦ πéis ποιά εἶναι ἡ πρέπουσα ἱλαρότητα¹⁴ καί πῶς πρέπει νά τή χρησιμοποιεῖ ὁ ἁμαρτωλός, γιά νά μήν ξεπεράσει τά μέτρα του;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οἱ τέλειοι προσέχουν ἐντελῶς τούς ἑαυτούς τους ὅπως ὁ τεχνίτης πού γνωρίζει πολύ καλά τήν τέχνη του. Διότι, ἄν συμβεῖ στόν τεχνίτη, καθῶς ἐργάζεται, νά τόν ἐπισκεφτοῦν κάποιοι, δέν τόν ἐμποδίζει ἡ ὁμιλία

πάθος, ὅπερ ἴσόν ἐστι κατὰ διάνοιαν τῇ παραφορᾷ καί τῇ παρανοίᾳ· εἴτι γάρ ἄλλο τις ὀνομάσσει κυρίως τὸν γέλωτα, ὃ μῆτε λόγος ἐστί, μῆτε ἔργον ἐπὶ τῷ σκοπῷ κατορθούμενον. Διάλυσις δὲ στόματος ἀπρεπής, καί πνεύματος κλόνος, καί βρασμός ὅλου τοῦ σώματος... τί ἄν ἄλλο εἴη τοῦτο, φησί, καί οὐ παράνοια;» (Β' Ὁμ. εἰς Ἑκκλ. Migne 44, 645C).

Εἶναι λοιπόν «φευκτέος» ὁ γέλωτας καί γιατί εἶναι ἐκκυδαίσμός τοῦ ἔσω ἀνθρώπου καί γιατί προκαλεῖ πολλά δεινά. Γι' αὐτό χαρακτηρίζεται καί «ἀπρεπής». Κατά συνέπεια δέν εἶναι ἐξωπραγματικός ὁ ἰσχυρισμός τοῦ Ὁσίου πού βροντοφωνάζει: «... καὶ γὰρ οἱ ἐκκεχόμενοι εἰς αὐτὸν (τὸν γέλωτα), μαθεύσαν, ὅτι καὶ εἰς πορνείαν ἐμπίπτουσιν ἅπαντες». Διότι «ὁ γέλως τὸν μακαρισμὸν τοῦ πένθους ἔξω βάλλει... τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον λυπεῖ, ψυχὴν οὐκ ὠφελεῖ, σῶμα διαφθείρει, τὰς ἀρετὰς διώκει· οὐκ ἔχει μνήμην θανάτου...» (Migne 88, 1045A).

14. Θά δώσουμε τήν ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό μέ λόγους τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου: «... ὁ γέλως ἔγκειται ἐν ἡμῖν, ἵνα, ὅταν φίλους ἴδωμεν διὰ μακροῦ χρόνου, τοῦτο ποιῶμεν... ὁ γέλως ἔγκειται τῇ ψυχῇ τῇ ὑμετέρᾳ, ἵνα ἀνῆται ποτε ἡ ψυχὴ, οὐκ ἵνα διακέπται» (Migne 12, 156B,C).

Συμφωνία διαχρονικὴ τῶν Πατέρων εἶναι ὅτι μπορούμε νά φθάσουμε στό μείδιγμα τῆς φιλοφροσύνης καί νά μήν ξεπερνᾶμε τό μέτρο αὐτό, γιά λόγους ἀσκητικoύς καί προληπτικούς.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, δίνει μιὰ ἐσώτερη διάσταση στήν «πρέπουσα» ἱλαρότητα, τήν ὁποία ὀνομάζει «μακάριον τῆς ψυχῆς γέλωτα» (Πρὸς τὴν Σεμνοτάτην ἐν Μοναζούσαις Ξένην, Λόγος «Περὶ παθῶν καὶ ἀρετῶν καὶ περὶ τῶν τικτομένων ἐκ τῆς κατὰ νοῦν σχολῆς» Φιλοκ. Δ' σελ. 110, στίχ. 7). Πρόκειται γιά τὴν πνευματικὴ εὐφροσύνη πού ἀκολουθεῖ τὴν παρoυσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί συμπορεύεται μέ τὴν «εἰρήνην τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν»:

ὅλος δὲ ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν προκειμένην τέχνην ρέπει. Οὕτως ὀφείλει ὁ συντυγχάνων τισὶν, ἰλαρὸν μὲν δεικνύειν τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λόγον, ἔχειν δὲ ἔσωθεν τὸν λογισμὸν στενάζοντα· καὶ γὰρ περὶ τούτου ἐγράφη «ὅτι καὶ ὁ στεναγμὸς τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου ἐστὶ διὰ παντός». Ὡσπερ δὲ ὁ ἄτεχνος τεχνίτης, ἐὰν ἐργαζόμενος συντυγχάνῃ, κινδυνεύει ἀφανίσει τὴν τέχνην, οὕτω καὶ ὁ τῇ ἰλαρότητι χρώμενος. Χρίζει οὖν ὁ τοιοῦτος μεγάλης ἀσφαλείας προσέχειν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις καὶ τῇ τῆς ὄψεως ἰλαρότητι, μήπως ἐξέλθῃ παντελῶς τῆς τοῦ πένθους ὁδοῦ.

Ὁ οὖν τοιοῦτος μέλλων συντυχίαν ποιεῖν, ὀφείλει ἐρωτᾶν τὸν λογισμὸν, πῶς δεῖ ποιεῖν, καὶ οὕτως ἐτοιμάζειν ἑαυτόν. Γέγραπται γάρ, «ἦτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην»· τὸ δὲ ἐτοιμάσαι ἑαυτόν τοῦτό ἐστι, τὸ διακρίνειν τὰ πρόσωπα διὰ ποίαν αἰτίαν θέλουσιν ἡμῖν συντυχεῖν· καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρχομένου ἐτοιμάσαι τὸν λογισμὸν ἐν φόβῳ Θεοῦ. Εἰ μὲν ἔνεκεν ἀσπασμοῦ γίνεται ἡ συντυχία, ἵνα χρήσται ταύτῃ μετὰ χάριτος ἐν τοῖς ἀρμόδιουσιν αὐτῇ λόγοις· εἰ δὲ Πατέρων ἐστὶν ὑποδοχή, γενέσθω μετὰ καρᾶς κατὰ τὸν Ἀβραάμ, νίπαντα τοὺς πόδας τοῦ Δεσπότη καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ δεξάμενον αὐτοὺς μετὰ παρακλητικῶν λόγων· τὴν γὰρ φανέρωσιν τῆς ἰλαρότητος ἐν ἐκάστῳ δεικνύει ἡμῖν ἡ εὐκαιρία τῶν πραγμάτων. Ὅταν γὰρ τυχὸν προτρεπώμεθα τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸ λαβεῖν τι ἢ βρώσιμον ἢ πόσιμον, μετὰ ἰλαρότητος τοῦτο ποιήσωμεν, συντομίζοντες δὲ αὐτὴν διὰ τὴν σύγκυσιν τοῦ λογισμοῦ.

υξ΄

Ἑρώτησις

Τίς ὁ κενόδοξος καὶ τίς ὁ υπερήφανος; Καὶ πῶς ἔρχεται τις εἰς ὑπερηφανίαν;

Ἀπόκρισις

Εκ τοῦ θέλγειν τινὰ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν, ἔρχεται εἰς τὴν κενοδοξίαν· αὐξανομένης δὲ αὐτῆς ἔρχεται ἡ ὑπερηφανία. Συγκώρησον, ἀδελφέ, καὶ εὐχου ὑπὲρ ἡμῶν.

15. Ἡ ἀπροσωποληψία δέν πρέπει νά ταυτίζεται καί μέ τήν ἀδιακρίσια. Ἀκριβῶς ἡ ἴση τιμή πρὸς τὰ πρόσωπα ἐπιβάλλει τή διακριτικὴ συμπεριφορὰ πρὸς τὸ καθένα χωριστά, διότι δέν εἶναι διάκρισις ὀξίας καί τιμῆς, ἀλλὰ διακριτικὴ προσαρμογὴ τῆς σχέσης στά μέτρα πού ἐμφανίζουν τὰ ἐκάστοτε ἐμπλεκόμενα πρόσωπα. Αὐτό κάνει καί ὁ Κύριος πρὸς ἐμᾶς. Γιά ὅλους ἐξίσου σαρκώθηκε, ἐζῆσε καί σταυρώθηκε, ἀλλά τῇ Χάρει Του καί τῇ σωτηρίᾳ μᾶς τῇ κορηγεῖ καί τῇ μεθοδεύει κατὰ τὰ προσωπικά μέτρα μας σέ κάθε χρονικὴ τομῇ. Ἐκεῖνο πού ἐπίσης ἐξασφαλίζει «ἰσоти́миа» στίς διαπροσωπικές σχέσεις εἶναι τὸ νά μὴ δεχτοῦμε, σέ καμμιά περίπτωσι καί γιὰ τὸ κατὰ κανονὸς πρόσωπο, νά χάσουμε –ἔστω καί στιγμιαῖα– τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ καί τῇ λειτουργίᾳ τῆς Ἀγάπης Του.

τῶν ἐπισκεπτῶν ὥστε, καθὼς μετέχει προσεκτικά στή συνομιλία, νά ἐφαρμόζει συγχρόνως σέ τέλειο βαθμό ὅσα ἡ τέχνη του ἀπαιτεῖ γιά τό τεχνούργημα του. Μπορεῖ νά μιλάει συνεχῶς μέ τούς παρόντες, ἀλλά ὁ νοῦς του εἶναι στή δουλειά του. Ἔτσι ὀφείλει νά κάνει καί αὐτός πού συναντᾷ ἄλλους ἀδελφούς. Νά ἔχει δηλαδή τό πρόσωπό του ἱλαρό, καθὼς καί τό λόγο του, ἀλλά ἐσωτερικά νά στενάζει μέ τό λογισμό του. Διότι γι' αὐτό ἀκριβῶς γράφτηκε ὅτι «ὁ στεναγμός τῆς καρδιᾶς μου εἶναι ἐνώπιόν Σου διαρκῶς» (πρβλ. Ψαλμ. 37,10). Καί ὅπως ὁ ἄπειρος τεχνίτης, ἄν ἔχει συναντήσεις καί συνομιλίες τήν ὥρα πού ἐργάζεται, κινδυνεύει νά καταστρέψει τήν τέχνη του, ἔτσι καί αὐτός πού θέλει νά συμπεριφέρεται μέ ἱλαρότητα, χρειάζεται μεγάλη προσοχή, γιά νά ἀσφαλίζει τόν ἑαυτό του, τά λόγια του καί τήν ἱλαρότητα τοῦ προσώπου του, μήπως χάσει ἐντελῶς τό βίωμα τοῦ πένθους.

Ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος, ὅταν πρόκειται νά συναντηθεῖ μέ ἄλλους ἀδελφούς, πρέπει νά ἐξετάζει μέ τό λογισμό του τί πρέπει νά κάνει καί ἔτσι νά προετοιμάζει τόν ἑαυτό του. Διότι ἔχει γραφεῖ: «Προετοιμάσθηκαν μέ κατάλληλους λογισμούς καί δέν ἀμφιταλαντεύθηκαν γιά τή φύλαξη τῶν ἐντολῶν Σου» (Ψαλμ. 118, 60). Ἡ ἐτοιμασία δέ τοῦ ἑαυτοῦ μας ἔγκειται στό νά διακρίνουμε τά πρόσωπα γιά ποιά αἰτία θέλουν νά μᾶς συναντήσουν. Καί σύμφωνα μέ τό σκοπό πού ἔχει ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς, νά προετοιμάσουμε τό λογισμό μας μέ βάση τό φόβο τοῦ Θεοῦ¹⁵. Ἄν ἡ συνάντηση γίνεται γιά ἕνα ἀπλό ἀδελφικό καireτισμό, νά μάθουμε νά ὑποδεχόμαστε τόν ἀδελφό μέ χάρη καί μέ τά λόγια πού ἀρμόζουν στήν περίσταση. Ἄν πρόκειται γιά φιλοξενία τῶν Πατέρων, νά γίνεται μέ χαρά, ὅπως τήν ἔκανε ὁ Ἀβραάμ, πού ἐνιψε τά πόδια τοῦ Δεσπότη καί τῶν Ἀγγέλων καί τούς ὑποδέχθηκε μέ λόγια γεμάτα παράκληση καί εἰρήνη. Διότι τήν ἱλαρότητα στήν κάθε περίπτωση τήν ὑποδεικνύουν οἱ εὐκαιρίες πού δίνονται. Ὅταν δηλαδή προτρέπουμε τούς φιλοξενουμένους μας νά πιοῦν ἢ νά φᾶνε κάτι, νά τό κάνουμε καί αὐτό μέ ἱλαρότητα. Ἀλλά καί τήν ἱλαρότητα νά τή συντομεύουμε γιά νά μὴν ἐπέρχεται σύγχυση στό λογισμό μας.

460

Ἑρώτηση

Ποιός εἶναι ὁ κενόδοξος καί ποιός ὁ ὑπερήφανος; Καί πῶς φθάνει κανεῖς στήν ὑπερηφάνεια;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν ἀγαπᾷ κάποιος τήν ἀνθρωπαρέσκεια πέφτει στήν κenoδοξία. Καί ὅταν ἡ κenoδοξία αὐξάνεται συνεχῶς, πέφτει ὁ ἄνθρωπος στήν ὑπερηφάνεια. Συγκώρησον, ἀδελφέ, καί εὐχου γιά μένα.

υξα΄

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα· εἶπέ μοι, Πάτερ, εἰ ἡ κατάνυξις ἦν δοκῶ ἔχειν, ἀληθὴς ἐστὶ καὶ εἰ ὀφείλω κατὰ μόνας ἐνταῦθα διαγεῖν· καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπὸ σωματικοῦ πολέμου.

Ἀπόκρισις

Α΄ δελφέ, ὁ νῦν κλαυθμὸς καὶ ἡ κατάνυξις οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλ΄ ὑπάγει καὶ ἔρχεται. Ὁ γὰρ ἀληθὴς κλαυθμὸς, ὁ μετὰ κατανύξεως, δοῦλος γίνεται τοῦ ἀνθρώπου, ἀκωρίστως ὑποτεταγμένος, καὶ τοῦ ἔχοντος αὐτόν, πόλεμος οὐ περιγίνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτα παίσματα ἐξαλείφει καὶ ἐκπλύνει τὰ σπιλώματα· καὶ διπνεκῶς ὀνόματι Θεοῦ φυλάττει τὸν ἄνθρωπον τὸν κτησάμενον αὐτήν· καὶ ἐξορίζει τὸν γέλωτα καὶ τὸν μετεωρισμὸν καὶ κρατεῖ πένθος ἀδιάλειπτον· θυρεὸς γάρ ἐστιν, ἀποστρέφων πάντα τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου. Ὁ ἔκων αὐτὸν οὐ πλήσσεται ὑπὸ πολέμου τὸ σύνολον· κἂν μετὰ ἀνθρώπων ἦ, κἂν μετὰ πορνῶν γυναικῶν, μεθ' ἡμῶν ἐστὶ καὶ πολεμεῖ.

Τὸ σημεῖον οὖν τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς γενναιοῦτος ἔδειξά σοι. Καὶ μὴ νομίσης ὅτι οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς κουφίσει ἀπὸ σοῦ τὸν πόλεμον· ἠδύνατο μὲν γάρ, μάλιστα διὰ τοὺς ὑπερευχομένους σου ἀγίους· ἀλλ' ἀγαπῶν σε, θέλει σε διὰ πολέμων καὶ γυμνασιῶν πολλῶν παιδευθῆναι, ἵνα ἔλθῃς εἰς τὰ μέτρα τῆς εὐδοκιμήσεως· οὐκ ἔρχη δὲ εἰς ταῦτα, ἐὰν μὴ φυλάξῃς πάντα τὰ ἐνταλθέντα σοι διὰ τῶν ἐμῶν συλλαβῶν τοῦ κενοδόξου διδασκάλου.

Περὶ δὲ τοῦ εἶναι κατὰ μόνας, τοῦτο ἰκανότης ἐστὶ καὶ ὅτε ἔρχεται σοι, ἀπ' ἐμαυτοῦ πέμπω καὶ λέγω σοι.

16. «Μετεωρισμός». Τίς διάφορες ἔννοιες τοῦ ὅρου «μετεωρισμός» τίς βρίσκουμε καὶ στὰ λεξικά, ἀφοῦ εἶναι ὅρος πολυσήμαντος καὶ πολυδιάστατος.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη. ὁ Κύριος μᾶς δίνει ἐντολὴ «... καὶ μὴν μετεωρίζεσθε...» (Λουκ. 12, 29). Στόν 87^ο Ψαλμὸ (Π.Δ.) βρίσκουμε στίχο προσευκῆς ἐναγώνιας πού λέει πρὸς τὸ Θεό· «... καὶ πάντα τοὺς μετεωρισμοὺς σου ἐπήγαγες ἐπ' ἐμέ».

Στὴν Ἑρώτησι πού σχολιάζουμε, ὁ Ὅσιος διδάσκει: «... Κλαυθμὸς μετὰ κατανύξεως ἐξορίζει γέλωτα καὶ μετεωρισμόν...». Στὴν ἀσκητικὴ γλώσσα, θά λέγαμε, ὅτι ὁ μετεωρισμός εἶναι ὁ ἀντίθετος ὅρος ἀπὸ τὸν ὅρο «κατάστασις ψυχῆς». Τὰ κύρια χαρακτηριστικά τοῦ μετεωρισμοῦ εἶναι: Ὑψηλοπροσύνη, ἐπιπολαιότητα καὶ ἀσάθεια. Οἱ «μετεωρισμοὶ τοῦ Θεοῦ» πράγματι εἶναι οἱ δοκιμασίες καὶ οἱ ἐπιτιμήσεις πού παρακωρεῖ ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἰδιαίτερα δὲ πρὸς αὐτοὺς πού «μετεωρίζονται». Μὲ ἔννοια «ἀνθρωποπαθείας» εἶναι ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ. Στὴν ἐποχὴ μας ὁ «μετεωρισμός» κατάντησε δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ μορφὴ ψυχαγωγίας. Τὸν ὑπηρετοῦν ἰδιαίτερα τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως, καὶ φυσικὰ, ὅχι μόνον αὐτά! Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ

461

Ἑρώτηση

Ἀδελφός ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα, Βαρσανούφιο: Πές μου, Πάτερ, ἂν ἡ κατάνυξη πού νομίζω ὅτι ἔχω εἶναι ἀληθινή καί ἂν πρέπει νά ζῶ ἐδῶ κατὰ μόνας. Ἐπίσης εὐχου γιά μένα, διότι ἐνοχλοῦμαι ἀπό σαρκικό πόλεμο.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, τά δάκρυα καί ἡ κατάνυξη πού ἔχεις τώρα δέν εἶναι ἀληθινά, πᾶνε καί ἔρχονται. Διότι τό ἀληθινό πένθος πού συνοδεύεται ἀπό κατάνυξη γίνεται δοῦλος τοῦ ἀνθρώπου καί εἶναι ἀπόλυτα ὑποταγμένο σ' αὐτόν. Καί ὅποιος ἔχει ἕναν τέτοιο ὑποταγμένο δοῦλο, δέν ἐνοχλεῖται ἀπό σαρκικό πόλεμο, ἀλλά καί τά ἐλάχιστα πταίσματά του ἐξαλείφονται καί ἀπαλλάσσεται ἀπό κάθε μολυσμό καί ρυπαρότητα. Καί διαπαντός, στό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, προστατεύεται ὁ ἀνθρώπος πού ἔχει μιά τέτοια κατάνυξη. Αὕτη ἐξορίζει τό γέλιο καί τό μετεωρισμό¹⁶ καί διατηρεῖ τό πένθος ἀδιάλειπτα. Διότι ἡ κατάνυξη εἶναι ἀσπίδα πού γυρίζει πίσω ὅλα τά πυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου. Αὐτός πού ἔχει κατάνυξη δέν ἐνοχλεῖται καθόλου ἀπό σαρκικό πόλεμο. Ἔστω καί ἂν βρίσκεται ἀνάμεσα σέ ἀνθρώπους, ἦ καί μέ πόρνες γυναῖκες, αὐτός πού ἔχει κατάνυξη εἶναι μαζί μας καί πολεμáει.

Σοῦ εἶπα ἀκριβῶς ποιό εἶναι τό σημεῖο τῆς ἀδυναμίας καί ποιό τῆς γενναιοσύνης. Μή νομίσῃς δέ ὅτι ὁ Θεός δέν μπορούσε νά σέ ἀνακουφίσει ἀπό τόν πόλεμο. Φυσικά μπορούσε, καί μάλιστα χάριν στους ἁγίους Πατέρες πού προσεύχονται γιά σένα. Ἀλλά ἐπειδὴ σέ ἀγαπᾷ θέλει νά σέ παιδαγωγῇ μέ πολλέμους καί γυμνάσια, γιά νά ὠριμάσῃς καί νά φθάσῃς σέ τέτοια μέτρα εὐδοκίμησης ὅπως ἔφθασαν καί οἱ Πατέρες. Δέν θά μπορέσῃς ὅμως νά φθάσῃς ὡς ἐκεῖ, ἂν δέν τηρήσῃς ὅλα ὅσα σοῦ ἔχω ὑποδείξει μέ τά λόγια μου ἐγὼ ὁ κενόδοξος διδάσκαλός σου!

Ὅσο γιά τό νά ζεῖς κατὰ μόνας, αὐτό εἶναι ἰδιαιτέρο χάρισμα καί ὅταν θά σοῦ δοθεῖ, ἐγὼ ἀπό μόνος μου θά σέ εἰδοποιήσω¹⁷.

σατανάς «μετεωρίζει» καί σωματικά, πολλές φορές τά θύματά του.

17. Μιά ἀκόμη ἀπόδειξη ὅτι μέσα στή ζωή του ὁ ἀρχάριος μεταφέρει τρόπους ἐγωπαθεῖς καί στόχους ἐγωκεντρικούς εἶναι καί τό ὅτι ζητᾷ ἐπιδόσεις πάνω ἀπό τά μέτρα του. Ὁ Ὁσῖος δέν τόν ἀποδοκιμάζει, ἀλλά τόν προσγειώνει μέ πατρική στοργή, μέ παιδαγωγική σοφία καί ἀσκητική νηπιτικότητα. Αὐτό πού ζητᾷ, τοῦ λέει, εἶναι θέμα χαρισματικῆς ἱκάνωσός σου, ἐπομένως, πρέπει νά φθάσῃς στό ἐπίπεδο μιᾶς τέτοιας χαρισματικῆς δωρεᾶς. Κάνε, μέχρι νά σοῦ δοθεῖ, ὑπομονή. Μήν ξανασκολληθεῖς μέ τό θέμα καί ὅταν, πραγματικά, θά ἔχεις τίς προϋποθέσεις - ἐσύ

Ἔργασαι, τέκνον, τέως, ὥς εἶπόν σοι, καὶ πιστεύω ὅτι προκόψαι ἔχεις ἐν Χριστῷ· μὴ φοβοῦ.

Εἶπὼ ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Ἀμήν.

υξβ΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.

Παρακαλῶ σε, κύριε Ἀββᾶ, ἵνα εὕξῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅπως δώῃ μοι ὁ Κύριος μικρὰν ταπείνωσιν· καὶ ἐπειδὴ λέγουσιν οἱ Πατέρες ὅτι ἐὰν μὴ τις ἐκκόψῃ τὴν ρίζαν τοῦ πάθους, πάλιν καιρῷ εἰς αὐτὸ ἐμπίπτει, πῶς ἐκκόπτει τις τὴν ρίζαν τοῦ πάθους καὶ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φιλαργυρίας; Καὶ ἐπειδὴ εἶπέ μοι ὁ μέγας Γέρων, ὅτι ὁ νῦν κλαυθμὸς οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλ’ ὑπάγει καὶ ἔρχεται, ἀπὸ ποίας διαθέσεως ἔρχεται μοι τοῦτο; Καὶ εἰ ὀφείλω βιάσασθαι ἐμαυτὸν εἰς αὐτὸ ἢ ἀφεῖναι ἕως ἔλθῃ ἡ ἀληθινή κατάνυξις.

Ἀπόκρισις

Α’ δελφέ, δίδωσιν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν ταπείνωσιν καὶ ὠθοῦμεν αὐτήν. Καὶ πάλιν λέγομεν· εὕξαι ἵνα δώῃ ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν ταπείνωσιν. Ἡ ταπείνωσις ἐστὶ τὸ κόψαι ἐν πᾶσι τὸ ἴδιον θέλημα καὶ ἀμεριμνῆσαι ἀπὸ πάντων.

Περὶ δὲ τοῦ κόψαι τὴν ρίζαν, ὥς εἶπας, τῶν παθῶν, διὰ τοῦ κόψαι τὸ θέλημα καὶ θλιῖναι ἑαυτὸν κατὰ τὸ ἐγκωροῦν καὶ βασανίσαι τὰ αἰσθητήρια φυλάξαι τὴν τάξιν αὐτῶν εἰς τὸ μὴ χρήσασθαι κακῶς, κόπτεται ἡ ρίζα οὐ μόνον τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν.

Τὸ δὲ ἀπελθεῖν σε καὶ ἐξελθεῖν τὸν νῦν κλαυθμόν, τὸν μὴ ἀληθινόν, διὰ τοῦ καυνοῦσθαι ἅπαξ τὸν λογισμόν καὶ θερμανθῆναι γίνεται. Ὅταν οὖν μείνῃ, ἡ θερμότης γίνεται μεγάλη καὶ μόνιμος ἡ κατάνυξις, καὶ ταύτῃ ἔπεται ὁ ἀ-

δέν θά τὸ ἀντιληφθεῖς – ἐγὼ θά σοῦ τὸ πῶ.

Πόσο διαφαίνεται, σ’ αὐτὴ τῇ σχέσῃ καὶ συνάφειᾳ, ὅτι, μέσα στὴ ζωὴ τοῦ Πνεύματος, δέν εὐδοκίμει τὸ «κάσμα τῶν γενεῶν»!...

17α. Ὁ ἐμπαθὴς ἄνθρωπος δέν θεραπεύεται μέ λόγια μόνο. Χρειάζεται χρόνος καὶ ὑπομονή καὶ ἀγώνας ὑποταγῆς πραγματικῆς. Γι’ αὐτὸ τὸ λόγο καὶ ἐπανέρχεται ὁ ἐρωτῶν σκεδόν στοῦ ἴδιο λάθος, ἀλλὰ τώρα πάνω στοῦ θέματος τῆς κατανύξεως (ἐρώτ. υξβ΄) «... ὀφείλω βιάσασθαι ἐμαυτὸν εἰς αὐτὸ ἢ ἀφεῖναι ἕως ἔλθῃ ἡ ἀληθινή κατάνυξις». Καὶ ὁ ἄλλος Γέροντας, ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, τοῦ ἀπαντᾷ ἀξιωματικᾶς: «Ἀδελφέ, δίδωσιν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν ταπείνωσιν καὶ ὠθοῦμεν αὐτήν!...». Τοῦ κάνει ὅμως τὴ διάκρισι: Ἐνῶ δέν πρέπει νά βιάζεσαι νά ἀλλάξεις τὴν κοινοβιακὴ μέ τὴν ἐρημικὴ ζωή, πρέπει μέσα στοῦ Κοινόβιο νά βιάσεις τὸν ἑαυτό σου, νά καταβάλλεις προαίρεση διαρκῶς κατὰ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νά σοῦ χαρισθοῦν μοναχικὲς ἀρετὲς καὶ μέσα σ’ αὐτὲς θά

Ἐργάσου, τέκνο, μέχρι τότε ὅπως σοῦ ὑπέδειξα καί πιστεύω ὅτι θά πρό-
κόψεις ἐν Χριστῷ. Μή φοβᾶσαι.

Ἄς εἶναι ὁ Κύριος μαζί σου. Ἀμήν.

462

Τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἄλλο Γέροντα, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Σέ παρακαλῶ, κύριε Ἀββᾶ, νά εὐχεσαι γιά μένα γιά νά μοῦ δώσει ὁ
Κύριος λίγη ταπείνωση. Καί ἐπειδὴ λένε οἱ Πατέρες ὅτι ἂν δέν κόψει κα-
νεῖς τή ρίζα ἐνός πάθους, πάλι μέ τὸν καιρὸ ξαναπέφτει σ' αὐτό, πῶς κόβει
κανεῖς τή ρίζα ἐνός πάθους καί συγκεκριμένα τῆς γαστριμαργίας καί τῆς
φιλαργυρίας; Ἐπίσης, ἐπειδὴ μοῦ εἶπε ὁ Γέροντας ὅτι «τά δάκρυα καί ἡ
κατάνυξη πού ἔχω τώρα δέν εἶναι ἀληθινά, ἀλλὰ πᾶνε καί ἔρχονται», ἀπό
ποιὰ πνευματική κατάσταση μοῦ συμβαίνει αὐτό; Καί ἂν πρέπει νά βιάσω
τὸν ἑαυτό μου σ' αὐτή τὴν περίπτωση ἢ νά περιμένω ἕως ὅτου ἔλθει ἡ ἀ-
ληθινὴ κατάνυξη^{17α}.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, μᾶς δίνει ὁ Θεός τὴν ταπείνωση καί ἐμεῖς τὴν ἀπωθοῦμε. Καί πα-
ρακαλοῦμε ἔπειτα καί λέμε: Εὐχου νά μοῦ δώσει ὁ Θεός τὴν ταπείνωση.
Ταπείνωση εἶναι νά κόψεις σέ ὅλα τὸ θέλημά σου καί νά μὴ διακατέχε-
σαι ἀπὸ ἀγωνιώδη καί ἀγκώδη μέριμνα γιὰ τίποτε.

Ὅσο γι' αὐτὸ πού λές νά κόψεις τή ρίζα τῶν παθῶν, αὐτὴ κόβεται ὅταν
κόψεις τὸ θέλημά σου καί ὅταν βιάσεις τὸν ἑαυτό σου ὅσο γίνεται. Ὅταν
περιορίσεις δέ τίς αἰσθήσεις σου καί δέν τίς χρησιμοποιεῖς μέ πονηρὸ τρόπο ἢ
γιὰ πονηρὸ σκοπὸ, τότε κόβεται ἡ ρίζα, ὅχι μόνο τῶν παθῶν πού ἀναφέρεις,
ἀλλὰ καί τῶν ὑπόλοιπων.

Καί τὸ ὅτι ἔρχονται καί φεύγουν ἀπὸ σένα ἡ κατάνυξη καί τὰ δάκρυα, τὰ
μὴ ἀληθινά, γίνεται ἐπειδὴ ἄλλοτε ψυχραίνεται ὁ ζῆλος σου καί ἄλλοτε θερ-
μαίνεται. Ὅταν λοιπὸν μείνεις σταθερὸς στοῦ θερμὸ ζῆλο, ἡ θερμότητα θά γίνει
μεγάλη καί ἡ κατάνυξη μόνιμη. Καί αὐτὴν τὴν ἀκολουθοῦν τὰ ἀληθινὰ δάκρυα,

εἶναι καί ὁ κλαυθμὸς καί ἡ κατάνυξη. Καί ὅλη αὐτὴ τὴ συμβουλὴ ὁ ὁσιος Ἰωάννης τὴ χαρακτη-
ρίζει «φλυαρία» του, ἐν σκέσει μέ τίς συμβουλές τοῦ μεγάλου Γέροντα, ἂν καί ἡ συνειδητοποίη-
σις τὸν πληροφορεῖ ὅτι διακονεῖ τὴν ψυχὴ τοῦ ἐρωτῶντος, ὡς «σύμψυχος» μέ τὸ μεγάλο Γέροντα
καί ὡς «ἀντίψυχος» πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, δηλαδὴ ἔτοιμος νά δώσει τὴν ψυχὴ του χάριν τῆς δικῆς
του!... «Οἶδε γάρ... ἀλλ' ἀντίψυχός σου πάντως ἐρωτῶντος, καὶ θέλοντος σωθῆναι, θέλω εἶναι,
ἐὰν ἐνδυναμώσῃ με ὁ Κύριος» (ἀπ. υξβ').

Ὅταν ἓνας παιδαγωγὸς καλλιεργεῖ τέτοιο βίωμα γιὰ τὸν παιδευομένον, εἶναι δυνατόν νά
μὴν ἔχει ἐπιτυχία στοῦ ἔργου του;

ληθινὸς κλαυθμὸς, περὶ οὗ ὀφείλεις φροντίσαι βιαζόμενος σεαυτὸν, ἵνα ἔλθῃ σοι.

Ἀδελφέ, μὴ καταφρονήσης φυλάξαι τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Γέροντος καὶ σώζῃ· ἐφλυάρησά σοι κἀγώ, ἀδελφέ, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔργασίας, οὐδ' ἀπὸ πνεύματος· πιστεύω δὲ ὅτι, ὅσα σοι εἶπεν ὁ Γέρων καὶ λέγει, ἀπὸ πράξεως τῆς πρότερον λαλεῖ καὶ ἀπὸ ἁγίου Πνεύματός ἐστιν. Ὅμως τὸ συνειδὸς μαρτυρεῖ μοι, ὅτι οὐ θέλω σε πλανῆσαι ὅλως ἐν οὐδενὶ πράγματι· διὰ τοῦτο πιστεύω ὅτι οὔτε οἱ λόγοι μου βλάπτουσί σε, οὔτε αἱ συμβουλίαι μου. Οἶδε γὰρ ὅτι οὐ θέλω, ἀλλ' ἀντίψυχός σου πάντως ἐρωτῶντος, καὶ θέλοντος σωθῆναι, θέλω εἶναι, ἐὰν ἐνδυναμώσῃ με ὁ Κύριος.

Δώῃ σοι ὁ Θεὸς βοήθειαν ἐκ Σιών, καὶ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφέ.

υξγ'

Ἑρώτησις

Φιλόχριστός τις ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα, εἰ κρὴ πολυπραγμονεῖν τὰ περὶ τῶν Θεῶν Μυστηρίων, καὶ εἰ <προσιῶν> αὐτοῖς ὁ ἁμαρτωλός, ὡς ἀνάξιος κατακρίνεται.

Ἀπόκρισις

Εἰσερχόμενος εἰς τὰ Ἅγια, πρόσχες, δεχόμενος τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἔχειν ἀδιστάκτως ὅτι ἀλήθειά ἐστι. Τὸ δὲ πῶς, μὴ πολυπραγμόνει, κατὰ τὸν εἰπόντα, «λάβετε φάγετε, τοῦτο γάρ μου ἐστὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα»· καὶ ταῦτα ἡμῖν ἔδωκεν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Ὁ πιστεύων οὕτως ἐλπίζομεν ὅτι οὐ κατακρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη ἔχει τὴν κατάκρισιν. Μὴ οὖν ὡς κρίνων σεαυτὸν ἁμαρτωλὸν κωλύσης προσελθεῖν, ἀλλ' ἔχων ὅτι ὁ προσερχόμενος τῷ Σωτῇ ἁμαρτωλὸς ἀξιοῦται ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, καθὼς εἰς τὴν Γραφὴν εὐρίσκομεν τοὺς προσελθόντας αὐτῷ μετὰ πίστεως καὶ ἀκούσαντας τῆς θείας φωνῆς, ὅτι «ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλάί».

18. Στό Δεῖπνο τῆς Ἐκκλησίας, λέει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, στή θέσει τοῦ Χριστοῦ στέκεται ὁ ἱερέας «τὰς χεῖρας ἀνατείνων εἰς τὸν οὐρανόν, καλῶν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τοῦ παραγενέσθαι καὶ ἄψασθαι τῶν προκειμένων». «Καὶ διὰ τῶν ὁδῶν ἐκείνων τὸ Πνεῦμα πάντοθεν κάτεισιν». Καὶ «ὁ ἄρτος διὰ τὸ ἐπιφοιτῶν αὐτῷ Πνεῦμα ἄρτος οὐράνιος γίνεται». Καὶ ἡ Τράπεζα τῶν φρικτῶν μυστηρίων γίνεται Τράπεζα ἱερὰ καὶ πνευματική. Καὶ οἱ κοινωνοῦντες «οἰκητήριον γίνονται τοῦ Πνεύματος» (Migne P.G. 49, 397-8 – 62, 30 – 59, 253 – 50, 149. Βλ. καὶ βιβλίον «Ἡ θεία Λειτουργία» ἱερομονάχου Γρηγορίου, Ἐκδ. Δόμος, σελ. 307).

19. Κοινὸς ὁ Δεσπότης, ποικίλα τὰ χαρίσματα: «Ἐκάστῳ δὲ ποικίλος ὁ Σωτὴρ γίνεται πρὸς

γιά τὰ ὁποῖα ὀφείλεις νά φροντίσεις, βιάζοντας τόν ἑαυτό σου, γιά νά ξεκινήσουν.

Ἀδελφέ, μὴν παραλείψεις νά τηρήσεις τούς λόγους καί τίς ἐντολές τοῦ Γέροντα καί θά σωθεῖς. Σοῦ φλυάρησα καί ἐγώ, ἀδελφέ, καί ὅσα λέω δέν ἔχουν βάση τήν ἐμπρακτινὴ ἐφαρμογὴ οὔτε προέρχονται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Πιστεύω ὅμως ὅτι ὅσα σοῦ εἶπε ὁ Γέροντας καί ὅσα σοῦ λέει προέρχονται καί ἀπὸ ἐμπρακτινὴ ἐφαρμογὴ καί ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἀλλὰ ἡ συνείδησή μου εἶναι μάρτυρας ὅτι δέν θέλω νά σέ ὀδηγήσω σέ πλάνη γιά κανένα πράγμα. Γι' αὐτὸ καί πιστεύω ὅτι οὔτε οἱ λόγοι μου σέ βλάπτουν, οὔτε οἱ συμβουλές μου. Καί τὸ γνωρίζει ὁ Γέροντας ὅτι δέν θέλω νά σέ βλάψω, ἀλλὰ ἔχω τήν πρόθεσιν νά δίνω τόν ἑαυτό μου χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου, κάθε φορά πού μερῶτάς καί ἐπιθυμεῖς τὴ σωτηρίαν σου, ἂν βέβαια μέ δυναμώσει ὁ Κύριος.

Εἶθε ὁ Θεὸς νά σοῦ δώσει βοήθεια ἐκ Σιών καί νά δεῖς τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἱερουσαλήμ ὅλες τίς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου.

Εὗχου γιά μένα, ἀδελφέ.

463

Ἑρώτηση

Κάποιος εὐσεβὴς ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββὰ Ἰωάννη, ἂν πρέπει νά ἐξετάζει σχολαστικά τὰ σχετικά μέ τὰ Θεῖα Μυστήρια καί ἂν κατακρίνεται ὡς ἀνάξιος ὁ ἁμαρτωλὸς πού προσέρχεται σ' αὐτὰ γιά νά κοινωνήσει.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὅταν προσέρχεσαι στὰ Ἅγια γιά νά κοινωνήσεις, νά εἶσαι ὅλος προσοχή, ἐπειδὴ δέχεσαι τὸ Σῶμα καί τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ καί νά πιστεύεις ἀκράδαντα ὅτι εἶναι στ' ἀλήθεια. Πῶς γίνεται; Νά μὴν πολυπραγμονεῖς¹⁸, σύμφωνα μ' Ἐκεῖνον πού εἶπε: «Λάβετε φάγετε, αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου καί τὸ αἷμα μου» (πρβλ. Ματθ. 26, 27). Καί αὐτὰ ὁ Κύριος μᾶς τὰ ἔδωσε γιά τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας. Αὐτὸς πού πιστεύει κατὰ τέτοιο, ἐλπίζουμε ὅτι δέν θά κατακριθεῖ. Ἐκεῖνος ὅμως πού δέν πιστεύει ἔχει ἤδη τὴν κατάκρισιν. Μὴ λοιπόν, κρίνοντας τόν ἑαυτό σου ὡς ἁμαρτωλὸ, τόν ἐμποδίσεις νά προσέλθει νά κοινωνήσῃ, ἀλλὰ νά ξέρεις ὅτι ὁ ἁμαρτωλὸς πού προσέρχεται στοὺς Σωτήρα ἀξιωνεῖται νά λάβῃ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του¹⁹, καθὼς βρίσκουμε στὴ Γραφὴ ἐκείνους πού προσῆλθαν μέ πίστιν καί ἄκουσαν τὴ θεῖαν φωνὴν νά τοὺς λέει:

τὸ συμφέρον. Τοῖς μὲν γὰρ εὐφροσύνης κρίαν ἔχουσιν, ἀμπελος γίνεται τοῖς δὲ κρίαν ἔχουσιν εἰσελθεῖν, ἔστηκε θύρα· καὶ τοῖς κρίαν ἔχουσι προσενέγκαι τὰς εὐκάς, ἔστηκε μεσὶ-

Εἰ οὖν ἅγιος ἦν προσελθεῖν αὐτῷ, ἁμαρτίας οὐκ εἶχε· ἐπειδὴ δὲ ἁμαρτωλὸς ἦν καὶ χρεώστης, ἔλαβε συγχώρησιν τῶν ὀφλημάτων. Καὶ αὐτοῦ ἄκουσον τοῦ Κυρίου λέγοντος· «οὐκ ἤλθον σῶσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλούς»· καὶ πάλιν, «οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ, ἀλλ’ οἱ κακῶς ἔχοντες».

Ἔχε οὖν σεαυτὸν ἁμαρτωλὸν καὶ κακῶς ἔχοντα, καὶ πρόσελθε τῷ δυναμένῳ σῶσαι τὸν ἀπολωλότα.

υξδ΄

Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως.

Δέσποτα, πῶς συνεχώρησεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Σωτὴρ ὁ Χριστὸς τῷ Ἰούδα, προδότῃ ὄντι μετασχεῖν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου; Ὁ γὰρ ἅγιος Ἰωάννης ἐν τῇ κατὰ Ματθαῖον ἐρμηνείᾳ λέγει· κρὴ τὸν ἀνάξιον εἰργεσθαι τῆς φρικτῆς τοῦ μυστηρίου τραπέζης. Καὶ ὁ ἅγιος δὲ Παῦλος κρίματι τὸν τοιοῦτον ὑπεύθυνον εἶναι ἀποφαίνεται· ὅπερ οὐκ ἐὰν τινα, συνειδὸτα ἐαυτῷ ἁμαρτήματα, θαρρῆσαι ποτὲ τῷ τιμῷ καὶ φρικτῷ προσελθεῖν Μυστηρίῳ καὶ τῆς ἐντεῦθεν ζωῆς μετασχεῖν. Τί οὖν κρὴ ποιῆσαι; Πάνυ γάρ με ἁμαρτωλὸν ὄντα, τὸ πρᾶγμα θορυβεῖ.

Ἀπόκρισις

Ἰνα δείξῃ ὁ Θεὸς τὴν μεγάλην αὐτοῦ φιlanθρωπίαν καὶ πῶς ἀνέχεται τοῦ ἀνθρώπου ἕως ὑστέρας ἀναπνοῆς, ὥστε μετανοῆσαι καὶ ζῆν αὐτόν, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔνιψε καὶ τῶν Μυστηρίων ἀφῆκε μετασχεῖν, ἵνα ἐπάρῃ αὐτοῦ πᾶσαν ἀπολογίαν. Καὶ τῶν ἀεὶ λεγόντων, ὅτι, εἰ ἀφῆκεν αὐτὸν ἀπολαῦσαι τούτων, οὐκ ἂν ἀπώλετο καὶ αὐτοκατάκριτος ἐγένετο· καὶ ἐ-

της ἀρχιερεῦς. Πάλιν τοῖς ἔχουσιν ἁμαρτίας γίνεται πρόβατον, ἵνα ὑπὲρ αὐτῶν σφαγιασθῇ. Τοῖς πᾶσι γίνεται πάντα, μένων αὐτὸς κατὰ φύσιν ὅπερ ἐστὶ» (Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Migne P.G. 33, 665 AB).

20. Ἄλλη μία μαρτυρία ὅτι οἱ ἐμπειρίες τῶν Ἁγίων καὶ τὰ ἀξιώματα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς εἶναι διαχρονικά καὶ ταυτόσημα. Φαίνεται ὅτι τὸ νόημα αὐτῆς τῆς θέσεως τοῦ Ἁγίου μοιάζει μὲ τὸ τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ: «Ἔχε τὸ Πνεῦμά σου εἰς τὸν Ἄδην καὶ μὴν ἀπελπίζεσαι» (βλ. Ἀρχ. Σωφρονίου Σακάρωφ: Ἁγιος Σιλουανός, ὁ Ἀθωνίτης, σελ. 275, Ἑκδ. Ἱερ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ). Τουλᾶχιστον εἶναι προδρομικὸ καὶ προπαιδευτικὸ γιὰ νὰ ἐδραιωθῇ τὸ βίωμα τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ.

21. Ὅσοι ἀγωνιζόμαστε νὰ ἐναρμονίσουμε τὴν κλιμακούμενη συνείδηση τῆς ἁμαρτωλότητάς μας μὲ τὴν ἔλξη πού νιώθουμε γιὰ τὸ Ἅγιο Ποτήριο, κατανοοῦμε –γιατὶ τὸν ἔχουμε ζήσει– ἓνα τέτοιο «θόρυβον». Καλλιιεργεῖται –τὶς περισσότερες φορές– ἀπὸ τὸ διάβολο, κάποτε ὅμως εἶναι καὶ προϊόν συγκρουσιακῆς λειτουργίας τῆς συνειδήσεώς μας. Εἴμαστε σὲ κατάσταση διβουλίας καὶ διψυχίας, πού μᾶς ὀδηγεῖ σὲ στείρα καὶ ἀποτρεπτικά βιώματα ἀκαθόριστης ἐνοχῆς. Σ’ αὐτές τὶς περιστάσεις εἶναι ἄμεσα ἐπιτακτικὴ ἡ ἀναφορά στὸ Γέροντά μας καὶ ἡ ὑποταγὴ μας στὸ λόγο

«Σὰς συγκωροῦνται οἱ ἁμαρτίες σας, οἱ πολλές» (Λουκ. 5, 20). Ἄν ἦταν ἄξιος νά προσέλθει πρὸς Αὐτόν, δέν θά εἶχε ἁμαρτίες. Ἀλλά ἐπειδὴ ἦταν ἁμαρτωλὸς καὶ κρεώστης, πῆρε συγκώρηση τῶν παραπτωμάτων του. ἤκουσε δέ καὶ τὸν Κύριο πού λέει: «Δέν ἤλθα νά σώσω τοὺς δίκαιους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς» (Ματθ. 9, 13). Καὶ ἄλλου: «Δέν ἔχουν ἀνάγκη οἱ ὑγιεῖς ἀπὸ γιατρό, ἀλλὰ ὅσοι εἶναι ἀσθενεῖς» (Λουκ. 5, 31).

Ἔχε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ σου ἁμαρτωλὸ καὶ ἀσθενή καὶ πρόσελθε πρὸς Ἐκείνον πού μπορεῖ νά σώσει αὐτόν πού εἶναι ἤδη ἄξιος γιὰ τὴν αἰώνια κόλαση²⁰.

464

Τοῦ ἴδιου ὁμοίως πρὸς τὸν ἴδιο, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη.

Δέσποτα, πῶς ἐπέτρεψε ὁ Δεσπότης μας, ὁ Σωτήρας Χριστός, στὸν Ἰούδα πού ἦταν προδότης, νά μετᾶσχει στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο; Διότι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὴν ἐρμηνεία του στὸ κατὰ Ματθαῖο Εὐαγγέλιο λέει: «Πρέπει νά ἐμποδίζουμε τὸν ἀνάξιον ἀπὸ τὴ φρικτὴ τράπεζα τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας». Καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος διακηρύττει ὅτι «ὁ ἄνθρωπος πού προσέρχεται ἀνάξια ἔχει ἐπάνω του τὸ κρίμα». Ὅλα αὐτὰ δέν ἐπιτρέπουν σέ κάποιον πού ἔχει ἐπίγνωση τῶν ἁμαρτημάτων του νά πάρει ποτὲ τὸ θάρρος νά προσέλθει στὰ φρικτὰ Μυστήρια καὶ νά μετᾶσχει στὸ ποτήριο τῆς μεταδιδόμενης Ζωῆς. Τί πρέπει νά κάνει; Τὸ θέμα αὐτὸ πολὺ μέ ἀνησυχεῖ καὶ μοῦ δημιουργεῖ λογισμοὺς, γιατί τυχαίνει νά εἶμαι πάρα πολὺ ἁμαρτωλός²¹.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο Θεός, γιὰ νά δείξει τὴ μεγάλη Του φιλανθρωπία καὶ ὅτι ἀνέχεται τὸν ἄνθρωπο μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς του, ὥστε νά μπορέσει νά μετανοήσῃ καὶ νά ζήσει, ἐπέτρεψε στὸν Ἰούδα -ἀφοῦ τοῦ ἐνιψε τὰ πόδια- νά μετᾶσχει καὶ στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, γιὰ νά τὸν καταστήσῃ ἀναπολόγητο²² ἀλλὰ καὶ γιὰ νά κλείσῃ τὸ στόμα ἐκείνων πού δέν παραλείπουν νά ἀντιδρῶν καὶ νά λένε ὅτι, ἂν τὸν ἄφηνε νά γευθεῖ καὶ αὐτός καὶ νά τὰ ἀπολαύσῃ ὅλα αὐτὰ, δέν θά χανόταν καὶ δέν θά ἔφτανε νά γίνῃ ἀξιοκατάκριτος. Καὶ ἔτσι

του. Ἡ θεμελίωση αὐτοαγωγῆς -ἔστω καὶ στηριγμένης πάνω στὴ Βιβλικὴ Θεολογία- μπορεῖ νά αὐξήσῃ τὰ κέρδη μόνο τοῦ «πονηροῦ».

22. «Βλέπε τὴν ὑποσημείωση τοῦ ια' Κεφαλαίου, στίχ. 24, τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία ἔχει μεταφραστεῖ ἀπὸ μένα, γιὰ νά διαπιστώσῃς ὅτι ἄλλοι μὲν Πατέρες ἀνέφεραν ὅτι κοινώρησε ὁ Ἰούδας τοῦ μυστικοῦ Δείπνου, ἐνῶ ἄλλοι ἀνέφεραν ὅτι δέν κοινώρησε».

(Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 230).

πληρώθη αὐτῷ τὸ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρίζεσθω». Καὶ περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ μὴ μετανοούντων τὸ αὐτό.

Τὸ δὲ κωλύσαι αὐτοὺς κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην διὰ μαθημάτων ἦν καὶ ἐπιτιμήσεως κρίσεως καὶ κολάσεως· οὐ γὰρ εἶπε ὠθησαὶ αὐτούς, οὐδὲ κόψαι ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οὐδὲ γὰρ ὁ Ἰησοὺς τοιοῦτον ἐποίησε τῷ Ἰούδα. Ἐὰν δὲ μένωσιν ἐν τοῖς αὐτοῖς καὶ μετὰ ἀναισχυντίας προσέρχονται, αὐτοκατάκριτοι γίνονται, ἀποχωρίζοντες ἑαυτοὺς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ προσερχόμενοι τοῖς ἁγίοις Μυστηρίοις ἁμαρτωλοί, ὡς τετραυματισμένοι καὶ δεόμενοι ἐλέους, τούτους ἰᾶται ὁ Κύριος καὶ ἀξίους ποιεῖ τῶν αὐτοῦ Μυστηρίων, ὁ εἰπὼν, «οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν» καὶ πάλιν, «οὐ χρειάν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες».

Πάλιν δὲ λέγω, ὃ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης, κωλύσαι τοὺς ἁμαρτάνοντας τῶν ἁγίων Μυστηρίων, τὸ διαμαρτύρασθαι αὐτοῖς ἐστὶ τὴν κατάκρισιν· καὶ γὰρ «ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει», καὶ ὁ τοιοῦτος ἐκβεβλημένος ἐστὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ· οὐδὲ γὰρ ἔλαβε, εἰ μὴ κρῖμα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ εἶπε, μὴ κόψαι, ἵνα ἑαυτοῖς ἐκφέρωσι τὴν ἀπόφασιν· οὐδεὶς δὲ ὀφείλει εἰπεῖν ἑαυτὸν ἄξιον τῆς μεταλήψεως· ἀλλ' ὅτι ἀνάξιος εἰμι καὶ πιστεύω ὅτι ἀγιάζομαι μεταλαμβάνων. Καὶ γίνεται αὐτῷ οὕτω κατὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υξε΄

Ἑρώτησις

Τὸ εἰπεῖν τὸν Ἰούδαν, «ἡμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῶον» καὶ τὸ ρίψαι τὰ ἀργύρια, οὐ δοκεῖ μετανοίας εἶναι;

23. Δέν πρόκειται γιὰ διακήρυξη σκληρόκαρδης ἀδιαφορίας. Εἶναι ἐπισήμανση ταύτισής μας πρὸς τὸ σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Βέβαια ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Κορ. 7, 15) ἀναφέρεται στὸ χωρισμὸ ἀπίστου ἀπὸ πιστῆ σύζυγο. Θεωρεῖται ὅμως ὅτι ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ «συζυγία» τοῦ καθένα μας μὲ τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία. Τὸ δράμα μας εἶναι ἡ ἐλευθερία μας, μιά ἐλευθερία πού μπορεῖ νά μᾶς κάνει προδότες τοῦ ἑαυτοῦ της.

24. Ἡ κατὰ ὁποιοδήποτε τρόπο «ἀστυνόμευση» τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀντίθετη μὲ τὸ σεβασμὸ τῆς προσωπικῆς του ἐλευθερίας καὶ θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι ἔνδειξη «πνευματικῆς ἱμπεριαλιστικῆς» τελειοθηρίας. Εἶναι ξένη ἀπὸ τὴ δομὴ καὶ τὴ λειτουργία τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου (τῶν ἁγίων Ἀποστόλων) μέσα στὸν ὁποῖο (κύκλο) ἄνετα διαμορφώθηκε καὶ ἐξελίχθηκε ὁ «Ἰούδας». Ἡ θέσις τοῦ Ὁσίου εἶναι σαφής· ὁμιλεῖ γιὰ καθῆκον ἀγάπης. Ζητᾷ νά λειτουργήσουμε ὡς μάρτυρες καὶ νά δώσουμε μαρτυρίες (διαμαρτύρασθαι), ὥστε νά δώσουμε σαφήνεια καὶ πληρότητα στὶς προϋποθέσεις λειτουργίας τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας ἑνὸς συγκεκριμένου προσώπου, δεδομένου ὅτι καὶ ἡ ἀγνοία καὶ ἡ πλάνη εἶναι παράγοντες πού περιορίζουν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴ λειτουργία τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ σὲ

ἐκπληρώθηκε ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Ἀπόστολος: «Ἄν θέλει ὁ ἄπιστος νά χωρίζεται, ἄς χωρίζεται»²³ (Α΄ Κορ. 7, 15). Τό ἴδιο ἔχω νά καταθέσω καί γιά τούς ἁμαρτωλούς οἱ ὁποῖοι δέν μετανοοῦν.

Τό νά τούς ἐμποδίσουμε τώρα νά προσέλθουν, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, εἶναι μόνο θέμα παιδαγωγίας καί ἐπιτιμήσεως, γιά νά τούς φέρουμε σέ κάποια κρίση καί σχετική διόρθωση. Διότι δέν λέει ὁ Ἅγιος νά τούς ἀποδιώξεις μέ σπρωξιές οὔτε νά τούς ἀποκόψεις μέ ἀφορισμούς ἀπό τήν Ἐκκλησία. Οὔτε καί ὁ Ἰησοῦς εἶχε τέτοια συμπεριφορά ἀπέναντι στόν Ἰούδα. Ἄν βέβαια παραμένουν στά ἴδια ἁμαρτήματα καί προσέρχονται στό μυστήριον τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας, χωρίς ἐπίγνωση καί ντροπή, γίνονται μόνοι τους αὐτοκατάκριτοι καί χωρίζουν τόν ἑαυτό τους ἀπό τή δόξα τοῦ Θεοῦ. Ὅσοι ὁμως προσέρχονται στά Ἅγια Μυστήρια ὡς ἁμαρτωλοί καί τραυματισμένοι καί ὡς ἔχοντες ἀνάγκη ἐλέους, σ' αὐτούς δίνει τήν ἴαση ὁ Κύριος καί τούς καθιστᾷ ἄξιους τῶν Μυστηρίων Του, ἀφοῦ εἶναι Ἐκεῖνος πού εἶπε: «Δέν ἤλθα νά καλέσω τούς δίκαιους, ἀλλά τούς ἁμαρτωλούς σέ μετάνοια» (Ματθ. 9, 13)· καί ἀλλοῦ: «Δέν χρειάζονται γιατρό οἱ ὑγιεῖς, ἀλλά οἱ ἄρρωστοι» (Λουκ. 5, 31).

Πάλι ὁμως θέλω νά ἐπανέλθω στό θέμα πού ἀναπτύσσει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, διδάσκοντας ὅτι πρέπει νά κωλύονται ὅσοι ἁμαρτάνουν νά προσέλθουν στά Ἅγια Μυστήρια, μέ «τό νά τούς πληροφοροῦμε ὅτι κοινωνώντας στήν κατάστασιν πού βρίσκονται εἶναι σάν νά κοινωνοῦν, ἀντί Σώματος καί Αἵματος Χριστοῦ, κατάκρισιν»²⁴. Ἀφοῦ αὐτός πού τρώει καί πίνει ἀνάξια τόν καθαγιασμένο ἄρτο καί οἶνο, τρώει καί πίνει κατάκριμα καί καταδίκη γιά τόν ἑαυτό του» (Α΄ Κορ. 11, 29) καί εἶναι ἀπό τήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἀποκομμένος. Διότι δέν μετέλαβε τίποτε ἄλλο παρά κρίμα καί κατάκριμα γιά τόν ἑαυτό του. Γι' αὐτό καί εἶπε «μήν τούς κόψεις ἀπό τήν Ἐκκλησία», γιά νά αποφασίσουν μόνοι τους. Κανείς βέβαια δέν μπορεῖ νά θεωρήσει τόν ἑαυτό του ἄξιο τῆς Θεῆς Μεταλήψεως, ἀλλά πρέπει νά αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἀνάξιος καί νά πιστεύει ὅτι ἁγιάζεται μεταλαμβάνοντας τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Κυρίου καί θά τοῦ γίνει σύμφωνα μέ τήν πίστη του, διά τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

465

Ἑρώτηση

Αὐτό πού εἶπε ὁ Ἰούδας ὅτι «ἁμάρτησα, διότι παρέδωσα αἷμα ἄθωο» καί τό ὅτι πέταξε τά ἀργύρια, δέν φαίνεται νά εἶναι ἀπόδειξη μετάνοιας;²⁵

δεύτερο βαθμό τῆ συνέργεια μέ τή Θεῖα Χάρη.

25. «Ὁ Ἰούδας μεταμελεῖται, δέν μετανοεῖ. Ἡ μεταμέλεια τοῦ Ἰούδα κατανοεῖται ἐνταῦθα ὡς ἀναγνώρισις προσωπικῆς ἀποτυχίας καί ἐπομένως ὡς ἀποδοχή τῆς προσωπικῆς ἐνοχῆς. Αὐτή

Ἀπόκρισις

Τότε μετάνοια ἦν τῷ Ἰούδα, εἰ τῷ Κυρίῳ μετενόησε· φησὶ γάρ· «ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, ὃ ἡμαρτες καὶ οὐκ ἄλλω». Αὐτὸς δὲ καὶ τὸ χειρὸν ἐποίησε· ἀπελθὼν δὲ ἀπώλεσεν ἑαυτὸν διὰ τῆς ἀνελπιστίας, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐδέχθη.

υξς΄

Ἑρώτησις

Δέσποτα, εἰπέ μοι, τί ἐστὶ Θεοῦ θέλημα καὶ τί συγκώρησις καὶ ὁποῖα τὰ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελέσματα.

Ἀπόκρισις

Οταν ἔρχηταί σοι πρᾶγμα θλιβερόν, ἐρεῦνησον, εἰ καταγινώσκει σου ὁ λογισμὸς ἓν τι περὶ τοῦ πράγματος· καὶ ἐὰν μὴ εὔρης, πρὸς δοκιμὴν ἤλθέ σοι τὸ πρᾶγμα. Καὶ τοῦτό ἐστὶ τὸ κατὰ θέλημα Θεοῦ. Ἐὰν δὲ εὔρης, τοῦτό ἐστὶ κατὰ συγκώρησιν πρὸς παιδείαν· ὅμως καὶ τὰ δύο ὠφέλιμα τῷ ἀνθρώπῳ.

φέρει ὅλα τὰ ἀρνητικά δυναμικά στοιχεῖα τῆς αὐτοκαταστροφῆς. Ἡ μεταμέλεια τοῦ Ἰούδα δέν εἶναι ἡ λυτρωτικὴ ἐμπειρία τῆς μετανόας πού σώζει. Διὰ τοῦτο ἡ μεταμέλεια δέν σώζει τὸν Ἰούδαν. Ἀπλῶς ὡς ἀνανώρησις τοῦ ἐγκλήματος καθιστᾷ τὴν αὐτοκαταστροφὴν τοῦ τελεσίδικον γεγονός· (Ἰωάν. Κορναράκη: Ὁ Ἰούδας ὡς ὁμαδικὸς ἐνοχικὸς ἀρχέτυπος, σελ. 67–68, Ἑκδ. Κυριακίδου).

26. Ἡ ἀελπισία (ἀνελπιστία) εἶναι πνευματικὴ αὐτοκτονία πού προηγεῖται τῆς βιολογικῆς αὐτοκαταστροφῆς. Ἡ «χριστεπώνυμη» κοινωνία μας κάπως δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι θεωρεῖ «ἀτομική» ὑπόθεση αὐτὸ τό φαινόμενο. Ἔχουμε ὅμως τὴν ἐντύπωση ὅτι καμμιά στάση «Πόντιου Πιλάτου» δέν μπορεῖ νὰ ἐξαλείψει τὸν κοινὸ –κοινοβιακὸ ἢ κοινωνικὸ– χαρακτήρα ἐνός τόσο ὀδυνηροῦ διαβήματος. Ὁ Κύριος εἶπε γιὰ μᾶς, τοὺς «δικούς» Του· «δι’ ὑμᾶς βλασφημεῖται τὸ ὄνομά μου ἐν ταῖς ἔθνεσι» (Ρωμ. 2, 24). Μήπως αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου δέν θὰ μπορούσε νὰ ἐπαναδιατυπωθεῖ «δ’ ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι χάνουν τὴν ἐλπίδα τους (ἢ δέν τὴν βρίσκουν) σὲ Μένα»;

Μέ τὰ παραπάνω δέν ἐπιδιώκεται ἡ ἀθέπιση τῶν σχετικῶν, μέ ὅσους αὐτοκτονοῦν, ἱερῶν κανόνων, ἀλλὰ ἡ πρόσοδός μας στὴ ζωὴ τῆς Ἀγάπης, πού ἀναμφίβοла θὰ θαυματουργήσει, βγάζοντας τοὺς ἀδελφούς μας ἀπὸ τὴν ἀνελπιστία.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τότε θά ἦταν ἀπόδειξη μετάνοιας γιά τόν Ἰούδα, ἄν μετανοοῦσε ἐν Κυρίῳ. Διότι λέει: «Πήγαινε πρῶτα νά συμφιλιωθεῖς μέ τόν ἀδελφό σου στόν ὁποῖο ἁμάρτησες καί ὅχι σέ ἄλλον» (πρβλ. Ματθ. 5, 24). Αὐτός ὅμως ἔκανε ὅ,τι χειρότερο: Πῆγε καί αὐτοκτόνησε λόγω τῆς ἀπελπισίας²⁶ καί γι' αὐτό δέν μπόρεσε νά ὁλοκληρώσει τήν μετάνοια²⁷ οὔτε νά ἐπιτύχει τήν ἀποδοχή της ἀπό τό Θεό.

466**Ἑρώτηση**

Δέσποτα, πές μου τί ἐννοοῦμε ὅταν λέμε «θέλημα Θεοῦ» καί τί «παραχώρηση» καί πῶς μπορεῖ κανεῖς νά διακρίνει στήν πράξη τούς καρπούς τοῦ ἐνός καί τοῦ ἄλλου;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν σοῦ συμβαίνει κάτι θλιβερό, ἐρεύνησε ἄν σέ κατηγορεῖ ἡ συνείδησός σου σέ κάτι γύρω ἀπ' αὐτό τό θέμα. Ἄν δέν σέ κατηγορεῖ, σημαίνει ὅτι σοῦ δόθηκε γιά νά δοκιμαστεῖς. Καί γίνεται αὐτό κατά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄν ὅμως ἡ συνείδησός σου σέ κατακρίνει, τότε σημαίνει ὅτι σοῦ δόθηκε κατά παραχώρηση, γιά κάποια «παιδεία» τῆς ψυχῆς. Καί τά δύο ὅμως εἶναι ὠφέλιμα γιά τόν ἄνθρωπο²⁸.

27. Ἡ μετάνοια «σώζει» καί ψυχολογικῶς, διότι ἐνισχύει τήν ὑπομονήν εἰς τās ἐκ τῶν ψυχικῶν συγκρούσεων προερχομένης θλίψεως. Κατά τόν Πέτρον Δαμασκηνόν· «ἡ ὑπομονή ἀποκτείνειν εἶθε τήν ἀποκτείνουσαν τήν ψυχὴν ἀπόγνωσιν· αὕτη διδάσκει παρηγορηθῆναι τήν ψυχὴν καί μὴ ἀκηδιᾶν ἐκ τοῦ πλῆθους τῶν πολέμων καί τῶν θλίψεων· ταύτης ὁ Ἰούδας ἀστοχήσας, τὸν διπλοῦν θάνατον εὗρεν, ὡς ἀπειροδόλημος» (Φιλοκ. τόμ. 3ος, σελ. 122· βλ. καί Ἰωάν. Κορναράκη ἐνθ' ἄνωτ.).

28. Οἱ ἐνέργειες τῆς Ἀγάπης δέν εἶναι ποτέ ζημιογόνες. Ἡ Θεία Χάρη δέν κάνει λάθη, δέν προξενεῖ ζημιές. «Τὰ ἀσθενῇ θεραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῖ». Ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ κακῆ θέλησης, ἀπὸ ἄγνοια ἢ πλάνη, μπορεῖ νά θεωρήσει συμφέρον του τό νά κόψει τὴ συνέργειά του μέ τὴ Θεία Χάρη. Ὁ ἱερός ὅμως Αὐγουστίνος, στηριγμένος στήν ἱστορική προσωπικὴ ἐμπειρία του, λέει σέ μιά ἀπὸ τίς προσευχές του· «Θεέ μου, καί τότε πού ἐπιμελῶς σέ ἀπέφευγα, ἐσὺ μέ κατεδίωκες». Σ' αὐτὴ τὴν «καταδίωξη» δέν ἀναφέρεται καί ὁ ἱερός Ψαλμωδὸς λέγοντας· «τὸ Ἔλεός Σου, Κύριε, καταδίωξει με, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου»; (Ψαλμ. 22, 6).

υξζ´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ καλὸν ἐστίν, ὡς ἐδιδάξατε, τὸ ἀφιέναι τῷ Θεῷ τὸ θέλημα, ὅπερ φυλάττει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀτάραχον, ὃ δὲ κατ' ἐμὲ ἀσθενής, ἐὰν ἴδῃ πρᾶγμα μέλλον ἀπόλλυσθαι, ἢ ταράσσεται ἢ μακροθυμῶν μεταμελεῖται ὡσαύτως, ἀπολέσας τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς μακροθυμίας, ποῖον βέλτιον, καὶ πῶς χρὴ ἐλθεῖν εἰς διόρθωσιν, καὶ τί δεῖ λογίζεσθαι, ἵνα τις φύγῃ τὴν ταραχήν;

Ἀπόκρισις

Εἶπεν ὁ Κύριος· «χαίρετε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσῃτε ποικίλοις». Τῶν ποικίλων οὖν πειρασμῶν ἐστὶ καὶ οὗτος, εἰς ὃν ὀφείλει χαίρειν ὁ ἄνθρωπος. Ἐὰν δὲ ἡ ἀσθενής καὶ μὴ δυνάμενος μακροθυμῆσαι χαίρων ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ πράγματος καὶ ρίπτων τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, πολεμῆσαι ὀφείλει πρῶτον πρὸς τὴν ταραχήν, λέγων ἑαυτῷ, πρόσχες μὴ ταραχῆς. Ἐὰν δὲ ἡ θέλημα Θεοῦ τὸ σωθῆναι τὸ πρᾶγμα, σώζεται καὶ εἴ τι ἀποβαίνει, δέξεται εὐχαρίστως. Οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν τῇ σπουδῇ ἡμῶν κατορθοῦται, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅμως ἀπαιτεῖ τὴν κατὰ Θεὸν σπουδὴν παρ' ἡμῶν ὁ Θεός, οὐ κατὰ τινα πανουργίαν ἢ ψεῦδος· ταῦτα γὰρ εἰσι τοῦ πονηροῦ.

υξη´

Ἑρώτησις

Ὅτε παρεμπίπτουσι πολλοὶ λογισμοὶ ρυπαροὶ καὶ εὐλαβοῦμαι ἀναθεῖσθαι τινὶ ἐξ αὐτῶν, τί ποιήσω;

29. Συμπληρώνοντας τὸ προηγούμενο σχόλιο, τονίζουμε ὅτι στήν Ἀπόκρισή του αὐτὴ ὁ Ὁσὶος ἀναλύει τὸ σχῆμα τῆς συνέργειας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι αὐτὴ τὴ βεβαίωση τῆς συνέργειας ὁ σατανὰς τὴ διαβάλλει καὶ τὴν ὑπονομεύει ποικιλότροπα. Ἔτσι ὁ Ὁσὶος θεωρεῖ καὶ σκόπιμο καὶ ἐπιβεβλημένον νὰ διδάξῃ ὅτι αὐτὴ τὴ συνέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς δὲν τὴν θέλει καὶ δὲν τὴν ἐπιτυγχάνει μὲ πανουργίαν καὶ ψεῦδος, γιατί καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἀντίκουν στὶς μεθοδεύσεις τοῦ σατανᾶ. Ὁ Κύριος μᾶς καλεῖ εὐθέως: «Ἰδοὺ ἔσθηκα ἐπὶ τὴν θύραν

467

Ἑρώτηση

Μέ διδάξατε ὅτι εἶναι καλό νά παραδίδει κανεῖς τό θέλημά του στό Θεό, πράγμα πού ἐξασφαλίζει τό ἀτάραχο στόν ἄνθρωπο. Ἐκεῖνος ὅμως πού εἶναι ἐμπαθής σάν καί μένα, ἂν δεῖ ὅτι πρόκειται νά χάσει ἕνα πράγμα ἢ ταράζεται ἢ μακροθυμεῖ. Καί ὕστερα μετανοιώνει πάλι καί ταράζεται γιατί μέ τή μακροθυμία πού ἔδειξε ἔχασε τό πράγμα. Τί εἶναι καλύτερο καί πῶς μπορεῖ κάποιος νά διορθωθεῖ; Τί πρέπει δέ νά σκέφτεται γιά νά ἀποφύγει τήν ταραχή;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἶπε ὁ Κύριος: «Νά χαίρεσθε ὅταν περιπέσετε σέ ποικίλους πειρασμούς καί δοκιμασίες» (Ἰακ. 1, 2). Ἕνας ἀπό τούς ποικίλους πειρασμούς εἶναι καί αὐτός, στόν ὁποῖο ὀφείλει νά χαίρεται ὁ ἄνθρωπος. Ἄν ὅμως εἶναι ἐμπαθής καί δέν μπορεῖ νά μακροθυμήσει καί νά χαίρεται γιά τήν ἀπώλεια ἑνός πράγματος, ἀφήνοντας τό καθετί στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὀφείλει πρῶτα-πρῶτα νά πολεμήσει τήν ταραχή, λέγοντας στόν ἑαυτό του: «Πρόσεχε νά μὴν ταρaxeῖς. Καί ἂν εἶναι θέλημα Θεοῦ νά διασωθεῖ τό πράγμα, θά διασωθεῖ». «Ὅ,τι δέ ἐπέλθῃ, θά τό δέχεται εὐχαρίστως. Διότι τίποτα τελικά τό καλό δέν κατορθώνεται μέ τίς προσπάθειες τίς ἀνθρώπινες, ἀλλά μέ τή δύναμη καί τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καί ὅμως ὁ Θεός ἀπαιτεῖ συγχρόνως ἀπό μᾶς τήν κατά Θεό προσοχή καί ἐπιμέλεια, ποτέ ὅμως δέν θέλει νά χρησιμοποιοῦμε πονηρά τεχνάσματα καί ψεύδη. Διότι αὐτά εἶναι μεθοδεύσεις διαβολικές²⁹.

468

Ἑρώτηση

«Ὅταν εἰσβάλλουν χωρίς τή θέλησή μου πολλοί ρυπαροί λογισμοί καί ντρέπομαι νά ἀναφερθῶ γιά κάποιον ἀπ' αὐτούς, τί νά κάνω;

καί κρούω» (* Αποκάλ. 3, 20), «Υἱέ μου δός μοι σὴν καρδίαν» (Παρμ. 23, 26). Καί μᾶς περιμένει πατρικά καί μεγαλόκαρδα μέχρι νά ἀποφασίσουμε ἐλεύθερα καί ἀμετάκλητα.

Ἀπόκρισις

Εἰπὲ τῷ Θεῷ· Δέσποτα, συγχώρησόν μοι, εἴ τι παρὰ τὸ θέλημά σου ἐνεθυμήην, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ· ὅτι σοῦ ἐστι τὸ ἔλθεις, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υξθ΄

Ἑρώτησις

Ἄρα τὰ καλὰ διηγήματα ἀπὸ Γραφῆς καὶ βίον Πατέρων, καλὸν ἐστι πάντοτε διηγῆσθαι ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Οτι ἡδὺ τὸ μέλι, γνωστόν ἐστι πᾶσι· καὶ ὅτι ὁ Παροιμιστής εἶπε, «μέλι εὐρὼν φάγε τὸ ἱκανόν, μήποτε ἐμπλησθεὶς ἐμέσης», καὶ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀγνώστως. Ἔστι γὰρ σακκία καὶ σακκία· ἔστι σακκίον, ὅπερ χωρεῖ ἐν μόδιον· καὶ ἄλλο χωρεῖ τρία· ἐὰν οὖν θελήσῃ τις ἀναγκάσαι τὸ τοῦ ἐνὸς μοδίου χωρῆσαι τὸ μέτρον τῶν τριῶν, οὐ δύναται δέξασθαι. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, οὐ δυνάμεθα ἰσῶσαι πάντας ἀνθρώπους· καὶ γὰρ δύναται ὁ μὲν ἀβλαβῶς λαλῆσαι, ὁ δὲ οὐ δύναται.

30. Στὴν παρούσα Ἀπόκριση θαυμαστή εἶναι ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ φιλάνθρωπη στάση τοῦ Ἀββά ἀπέναντι στὸν πολεμούμενο ἀδελφό. Ὁ Ἀββάς ἔχει τὸ «παρακλητικό» ὡς χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο τῆς προσωπικότητάς του. Τὸ «παρακλητικό» εἶναι ἰδιαίτερο χάρισμα καὶ δωρεά τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα (Ἰωάν. 16, 8) ποὺ κατοικεῖ στὴν ψυχὴ τῶν ταπεινῶν καὶ τοὺς χαρίζει τὴν αὐτογνωσίαν, τὴ Θεογνωσίαν καὶ τὸ φιλόστοργο πρὸς τὸν πλησίον. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὸ παρακλητικὸ χάρισμα, στὸ πρόσωπο τοῦ ἁμαρτωλοῦ δέν ἀναγνωρίζει τὸν παραβάτη, ἀλλὰ τὸν ἄρρωστο ἀδελφό. Γι' αὐτὸ καὶ ἐδῶ ὁ Ἅγιος πονᾷ τὸν ἀδελφό, δέν αἰφνιδιάζεται, δέν τὸν ἐξουθενώνει, ἀλλὰ τὸν κατανοεῖ, τὸν σκεπάζει καὶ μέ τὴν ἀγάπην προσπαθεῖ νὰ τὸν θεραπεύσει. Δέν τοῦ δημιουργεῖ ἐνοχές καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ὁ ἀδελφός, λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ πάθους του, μέ τὴν ποιμαντικὴν του στάση, τίς ἀποδυναμώνει, ρίχνοντας τὸ βῆρος στὸ ἄπειρο πέλαγος τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως ἡ ἐλευθερία αὐτὴ ἐφαρμόζεται στὸ ἐπίπεδο τῶν λογισμῶν καὶ ὄχι στὸ ἐπίπεδο θανάσιμων ἁμαρτιῶν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθεῖ ἡ διάκριση αὕτη, γιὰ νὰ μὴν ἐνθαρρυνθεῖ κάποια θέσις ἐτερόδοξη σὲ ἀναφορὰ μέ τὸ ἱερὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας-Ἐξομολογήσεως.

31. Βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ τόσο διακριτικὴ διακήρυξη τοῦ Ὁσίου, ἡ ὁποία -ἂν καὶ γίνεται μέ ἀφορμὴν τὸ θέμα τῆς κατανόησης καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου στὸ λόγον τῶν Πατέρων καὶ τῶν Ἀγίων Γραφῶν- καὶ μόνο ὡς ἡχητικὴ παρεμβολή, ἔρχεται νὰ ταράξει «λιμνάζοντα» νερά.

Στὶς κοινωνίες τοῦ σύγχρονου κόσμου, ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητας τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖται «κατάκτηση» ἀντιμοναρχικῆς διαπάλης καὶ νίκη ταξικοῦ ἀγῶνα τῶν ἀδύνατων κατὰ τῶν δυνατῶν.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές στό Θεό: «Δέσποτα, συγχώρεσέ με ἄν ἔβαλα στό νοῦ μου κάτι πού εἶναι παρά τό θέλημά Σου, εἴτε ἐν γνώσει εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ, διότι δικό Σου εἶναι τό ἔλεος στους αἰῶνες»³⁰. Ἀμήν!

469**Ἑρώτηση**

Ἄραγε τίς ὠφέλιμες διηγήσεις πού περιλαμβάνονται στή Γραφή ἥ στους βίους τῶν Πατέρων, εἶναι καλό σέ κάθε περίσταση ἀδιάκριτα νά τίς διηγούμαστε στους ἄλλους ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οτι εἶναι γλυκύ τό μέλι εἶναι γνωστό σέ ὅλους καί ὅτι ὁ Παροιμιστής εἶπε «ἄν βρεῖς μέλι, κάθισε καί φάε μέ μέτρο, μήπως ἄν παραχορτάσεις τό κάνεις ἐμετό» (Παρμ. 25, 16) καί αὐτό δέν εἶναι ἄγνωστο. Διότι ὑπάρχουν σακκιά καί σακκιά. Ὑπάρχει σακκί πού χωράει ἓνα μόδιο καί ἄλλο πού χωράει τρία. Ἄν λοιπόν θελήσει κάποιος νά πιέσει τό σακκί τοῦ ἑνός μοδίου νά χωρέσει τά τρία, δέν θά μπορέσει νά τό καταφέρει. Ἔτσι καί στήν περίπτωση αὐτή δέν μπορούμε νά ἐξισώσουμε τούς ἀνθρώπους³¹. Διότι ὁ ἕνας μπορεῖ νά μιλήσει χωρίς νά βλαφεῖ, ἐνῶ ἕνας ἄλλος δέν τό μπορεῖ.

Ἀναμφισβήτητα ὑπῆρξε μιά ἄνοδος στό χρηματιστήριο τῶν ἀξιῶν τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καί ἔχει ἐπηρεάσει τίς μεθοδεύσεις τοῦ πολιτικοῦ κόσμου γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας... δέν εἶναι ὅμως καί πραγματικότητα.

Ὁ Ὅσιος μᾶς διδάσκει ὅτι «οὐ δυνάμεθα ἰσῶσαι πάντας ἀνθρώπους», ὅχι γιατί θεωρητικά τό ἀρνούμαστε, ἀλλά γιατί πράγματι οἱ ἄνθρωποι δέν τό μποροῦν, δέν τό σπκώνουν, δέν τό λειτουργοῦν, μιά καί ἐμποδίζονται ἀπό τόσες ἀτομικές ἰδιαιτερότητες καί ὡς πρὸς τίς ἀνάγκες τους καί ὡς πρὸς τίς ἰκανότητές τους. Καί βλέπουμε τόν ἐγκλειστο Ἰησοῦσά νά χρησιμοποιεῖ ἓνα παράδειγμα «τετράγωνης λογικῆς»: «Ὅλα τά σακκιά δέν ἔχουν τό ἴδιο μέγεθος, δέν διαθέτουν τήν ἴδια χωρητικότητα. Δέν μπορεῖς στό σακκί πού χωράει μόνο ἓνα μόδιο νά ἐπιμένεις νά βάλεις τρία. Κατά τόν ἴδιο τρόπο δέν εἶναι δυνατόν, γιά κἄν ἰσοτιμία ἢ ἰσοτιμία, νά δεχτοῦμε ὅτι κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νά κατανοήσει καί νά διδάξει ὀρθῶς καί πλήρως καί «ἀβλαβῶς» τή διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων καί τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Ἄν ὑποθέσουμε ὅμως, ὅτι, μέ κάποιο θαυμαστό τρόπο, μπορέσουμε, σέ μιά δεδομένη χρονική στιγμή, νά πετύχουμε, σέ παγκόσμια κλίμακα, τή βιολογική ὁμοιότητα, τήν ἴση κατανομή τῶν ἀγαθῶν, τίς ἴσες εὐκαιρίες ἐργασίας, ἀκομή καί τίς ἴδιες ἀντιλήψεις γιά κάθε θέμα ἀτομικῆς ἢ οἰκογενειακῆς ἢ κοινωνικῆς ζωῆς, τήν ἴδια μορφωτική στάθμη κ.τ.λ., θά «ἰσώναμε» τούς ἀνθρώπους; Θά μᾶς ἄρесе ἡ λειτουργία -θά ἦταν δυνατή;- μιᾶς κοινωνίας «ἰσωμένων» ἀνθρώπων;

Καλὴ μὲν οὖν καὶ θαυμαστὴ ἡ σιωπὴ πρὸ πάντων· καὶ αὐτὴν ἐτίμων οἱ Πατέρες καὶ ἡσπάζοντο καὶ ἐν αὐτῇ ἐδοξάσθησαν. Δεικνύων γὰρ τὴν καλλο-
νὴν αὐτῆς <Ἰώβ> καὶ τὴν ἀπὸ τῆς λαλιᾶς κατάκρισιν, ἔλεγε· «βαλῶ τὸν δά-
κτυλον ἐπὶ τῷ στόματι»· καὶ ὁ πρὸ τούτου πατριάρχης Ἀβραάμ, μετὰ τὴν λα-
λὴν τῶν καλῶν ἐκείνων παρακλήσεων, εἶπεν ὅτι «εἰμὶ γῆ καὶ σποδός· ἔτι
ἅπαξ προσθήσω καὶ λαλήσω ἐνώπιον τοῦ Κυρίου», δεικνύων τὴν μετὰ ταῦτα
σπουδὴν. Ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἡμεῖς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν οὐκ ἐφθάσαμεν
τὴν τῶν τελείων βαδίζειν ὁδόν, λαλήσωμεν τὰ συντείνοντα πρὸς οἰκοδομὴν,
ἀπὸ τῶν ρημάτων τῶν Πατέρων καὶ μὴ βάλωμεν ἑαυτοὺς εἰς διηγήματα Γρα-
φῶν· καὶ γὰρ κίνδυνον ἔχει τὸ πρᾶγμα τῷ μὴ εἰδότε. Πνευματικῶς γὰρ εἴρη-
νται καὶ ὁ σαρκικός διακρίναι τὰ πνευματικὰ οὐ δύναται· φησὶ γάρ· «τὸ γράμμα
ἀποκτέννει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ».

Φύγωμεν οὖν εἰς τὰ ρήματα τῶν Πατέρων καὶ εὕρισκομεν τὴν ἐν αὐτοῖς
ὠφέλειαν. Καὶ τοῦτο μετὰ συντομίας, μνημονεύοντες τοῦ εἰπόντος· «ἐκ πολυ-
λογίας οὐκ ἐκφεύξη ἁμαρτίαν». Κἂν εἴπῃ ὁ λογισμός, καλοὶ εἰσιν οἱ λόγοι ἢ
τὰ διηγήματα, μνησθῶμεν ὅτι οὐκ ἐσμεν ἐργάται τῶν ὑφ' ἡμῶν λαλουμένων,
καὶ νομίζομεν ὅτι καὶ ἄλλους οἰκοδομοῦμεν ταῦτα λέγοντες· κατακρινόμεθα
δὲ μᾶλλον, μὴ ὄντες αὐτῶν ἐργάται· ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο κωλύομεν τὴν κατὰ
Θεὸν ἐν αὐτοῖς ὁμιλίαν. Συμφέρει γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁμιλεῖν, ἢ εἰς ἄλλα ἄτοπα
ἀλλ', ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς ὑψηλοφροσύνην ἢ καυχήματος λογισμὸν, ὀφεί-
λομεν ἔχειν ὥς καὶ ἐστίν, ὅτι μὴ πράξαντες τὰ παρ' ἡμῶν λαλούμενα, εἰς κα-
τάκρισιν λαλοῦμεν αὐτά. Καὶ περὶ τούτων, ὥς καὶ περὶ τῶν ἄλλων σφαλμάτων,
δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ λέγοντες· μὴ κρίνης με λαλήσαντα ταῦτα.

Ἡ ἰσότης εἶναι οὐτοπιστικὴ ἐπιδόσκη καὶ ἀνελεύθερη πράξη, ἀκόμη καὶ γιὰ τὴ σφαῖρα τῆς
φαντασίας. Τὸ κενό, πού δέν μπορεῖ νὰ τὸ πληρώσει ἡ χίμαιρα τῆς ἰσότητος, μπορεῖ νὰ τὸ καλύ-
ψει μόνο ὁ κείμενος τῆς «ἐν Χριστῷ» Ἀγάπης.

Γιὰ νὰ κτιστεῖ ἕνας τοῖχος δέν μᾶς χρειάζονται ἴσες καὶ ὅμοιες πέτρες –αὐτές δέν κάνουν-
χρειάζεται κτίστης καὶ κατὰλληλὴ λάσπη. Ἡ λάσπη τῆς Ἀγάπης ζυμώνεται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦ-
μα καὶ χρησιμοποιεῖ γιὰ ὑλικό τὸ πολὺμορφο ἀνθρώπινο δυναμικό.

32. Στὸ κείμενο τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, στὴ θέση αὐτῇ, ὑπάρχει τὸ ὄνομα *Ἰακώβ, ἀλλὰ ὁ
ἴδιος σχολιάζει τὸ σημεῖο αὐτὸ λέγοντας· «Ὁ ἀναφερόμενος στὸ κείμενο ἦταν ὁ Ἰώβ ὁ ὁποῖος
λέει: Πρέπει νὰ βάλω τὸ δάκτυλό μου στὸ στόμα μου καὶ νὰ σιωπήσω» (Ἰώβ 40, 4). Ὡς ἵνα
πὸν εἶναι λάθος τῶν ἀντιγραφῶν τὸ ὄνομα Ἰακώβ».

(Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 232).

33. Στὴν εὐλάβεια τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἀσκητῶν, καὶ τὴν παλιὰ ἐποχὴ καὶ τὴ σύγχρονη μέ
μᾶς, δέν ὑπάρχουν περιθώρια νὰ καταπιάνεται κανεὶς μέ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ «ἀνίπτοις κερσί». Ἡ
Ἁγία Γραφή καὶ γιὰ νὰ κατανοηθεῖ καὶ γιὰ νὰ διδαχθεῖ ἔχει προϋποθέσεις. Χρειάζεται πνευ-
ματικὴ καὶ ἁγιοπατερικὴ χειραγώγία.

Γνωρίζουμε τὴν παράκληση καὶ κατάχρηση πού ἔχει κάνει ὁ προτεσταντικὸς κόσμος στὸ θέ-
μα αὐτό. Ἀκόμη γνωρίζουμε ὅτι, πρὶν ἑκατὸν πενήντα μέ διακόσια περίπου χρόνια, μισιονάρι-
οι (ιεραπόστολοι) προτεστάντες, εὐνοοῦμενοι τῶν τότε συνθηκῶν, καταπίεζαν τοὺς μοναχοὺς
γιὰ νὰ πάρουν τὴ Γραφὴ στὰ χέρια καὶ νὰ ἀφήσουν τοὺς Πατέρες, τὰ συναξάρια καὶ τίς εἰκόνες

Ἄπ' ὅλα πῶς καλή καί πῶς θαυμαστή εἶναι ἡ σιωπή. Οἱ Πατέρες αὐτὴ τιμοῦσαν καί αὐτὴ προτιμοῦσαν καί μ' αὐτὴ δοξάστηκαν. Γι' αὐτό καί ὁ Ἰώβ³² θέλοντας νά δείξει τή χάρη τῆς σιωπῆς καί τὴν κατάκριση, στήν ὁποία μπορεῖ νά ὀδηγήσει ἡ φλυαρία, ἔλεγε: «Θά κλείσω τό στόμα μου μέ τό δάκτυλο» (Ἰώβ 40, 4). Καί πρὶν ἅπ' αὐτόν ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, στή συνομιλία ἐκείνη πού εἶχε μέ τό Θεό καί ἔλαβε ὡς ἀπάντησι τή σημαντική ἐκείνη παρηγορία, εἶπε «εἶμαι κῶμα καί στάκη, νά προσθέσω κάτι ἀκόμη καί νά ρωτήσω κάτι τόν Κύριό μου;», δείχνοντας πόσο φρόντιζε γιά τή σιωπή. Ἀλλά ἐπειδὴ ἡμεῖς, ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας μας, δέν φθάσαμε νά βαδίζουμε τὴν ὁδὸ τῶν τελείων, ὥς λέμε τουλάχιστον αὐτά πού συντείνουν πρὸς οἰκοδομὴ τοῦ πλησίον ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν Πατέρων καί ὥς μὴ χρησιμοποιήσουμε τίς διηγήσεις τῶν Γραφῶν³³. Διότι εἶναι πράγμα ἐπικίνδυνον γι' αὐτόν πού δέν ἔχει φωτισμό καί γνώση. Γιατί ὅσα βρίσκονται στή Γραφή ἔχουν βαθύ πνευματικό νόημα καί ὁ σαρκικός ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά διακρίνει τὰ πνευματικά νοήματα, ἀφοῦ λέει ἡ Γραφή ὅτι «τό γράμμα τοῦ νόμου ὀδηγεῖ στό θάνατο, ἐνῶ τό πνεῦμα δίνει ζωή» (Β' Κορ. 3, 6).

Ἄς καταφύγουμε λοιπόν στοὺς λόγους τῶν Πατέρων καί θά ἀντλήσουμε τὴν ὠφέλεια πού περιέχεται σ' αὐτοὺς. Ἀλλά καί αὐτό νά τό ἐπικειρήσουμε, καλλιεργώντας τὴ διάθεσι νά μιλήσουμε στοὺς ἄλλους μέ συντομία, ἐνθυμούμενοι ἐκεῖνον πού εἶπε: «Δέν μπορεῖ κανεὶς νά ἀποφύγει τὴν ἁμαρτία, ὅταν πέφτει στήν πολυλογία». Καί ἂν μᾶς πῇ ὁ λογισμός μας «ῥῶσθα τὰ λές καί τέλεια διηγεῖσαι», ὥς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι δέν εἴμαστε ἐκτελεστές τῶν ὧσων διηγούμεστε στοὺς ἄλλους καί παρὰ ταῦτα ἔχουμε τὴν ψευδαίσθησι ὅτι θά ὠφελήσουμε κιόλας μέ τίς διηγήσεις μας. Μᾶλλον ὅμως κατακρινόμεστε, γιατί ὅσα ἀναφέρουμε δέν τὰ ἔχουμε κάνει πράξη. Παρόλα αὐτά δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά σταματήσουμε τὴν κατὰ Θεὸ διδασκαλία πρὸς τοὺς ἀδελφούς, διότι εἶναι συμφέρον τῆς ψυχῆς μας νά ἀσχολούμεστε μέ αὐτά, παρὰ μέ ἄλλα ἄτοπα πράγματα. Ἀλλά, γιὰ νά μὴν πέσουμε σέ ὑψηλοφροσύνη ἢ σέ λογισμοὺς καυκίσεως, ὀφείλουμε νά τὰ παίρνουμε ἔτσι τὰ πράγματα, ὅπως καί εἶναι, διότι, ἀφοῦ δέν ἔχουμε κάνει πράξη ὅσα διδάσκουμε, ἀποβαίνουν πρὸς κατάκρισίν μας. Καί γι' αὐτά, ἀλλὰ καί γιὰ τὰ ἄλλα μας σφάλματα, ὥς δεηθῶμε στό Θεὸ λέγοντας: «Μὴ μέ κρίνεις πού εἶπα αὐτά τὰ λόγια».

τῶν Ἀγίων. Εἶναι μιὰ ἔκδοσις τῆς ἀλαζονείας τοῦ Ὁρθολογισμοῦ ὅπου σπριζεῖται ὁ κόσμος αὐτῶν τῶν μισοιουδαίων, ἄσχετη καί ἐχθρική πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη πνευματικότητα.

Ἡ προτροπὴ τοῦ Ὁσίου εἶναι καρπὸς νηπτικῆς καί ἀγαπητικῆς ταπεινοφροσύνης καί δέν εἶναι θρησκοκληπτικὴ ἢ δεισιδαιμονικὴ φοβία. Τὰ ὅσα λέει στήν Ἀπόκρισίν του τό ἐπιβεβαιώνουν.

Βέβαια ἔχουμε σήμερα τὴν Ἀγ. Γραφὴ ὑπομνηματισμένη-ἐρμηνευμένη, ἀλλὰ ἡ δυσκολία δέν εἶναι μόνο στή γλωσσικὴ διατύπωσι. Τό νέο κρασί θέλει νέους ἀσκούς. Τὰ νοήματα εἶναι δυσπρόσιτα στήν ἐμπάθειά μας (Ματθ. 9, 17). Ἡ αἵρεσι φυτρώνει σέ ἐμπαθὴ καρδιά καί τρέφεται ἀπὸ νοῦ συγκεχυμένο.

υο΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἐστὶ τινα διηγήματα μέσα, μήτε ἁμαρτίαν ἔχοντα μήτε ὠφέλειαν, ὥστε διηγεῖσθαι λοιπὸν περὶ ἀκαταστασίας πόλεως ἢ εἰρήνης, ἢ περὶ τῆς αὐτῶν εὐθηνίας, ἢ περὶ πολέμων κινουμένων, ἢ ὅσα τοιαῦτα· μὴ ἄτοπὸν ἐστὶν ἐκ τούτων λαλεῖν;

Ἀπόκρισις

Εἰ ἐν τοῖς καλοῖς διηγήμασιν ἡ σιωπὴ ἀναγκαιοτέρα ἐστὶ, πολλῶ μᾶλλον ἐν τοῖς μέσοις· ἀλλ΄, ἐὰν μὴ δυνάμεθα σιωπῆσαι, νικώμεθα δὲ πρὸς τὴν αὐτῶν λαλίαν, μὴ χρονίζωμεν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν ἐκ τῆς πολυλογίας εἰς τὴν τῶν ἐκθρῶν παγίδα.

υσα΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν πολλάκις ἐκ τῶν μέσων λαλῶν ἔρχομαι εἰς τὴν πολυλογίαν, ἐξ ἧς οὐ ἐκφεύγει τις ἁμαρτίαν, τί με δεῖ ποιεῖν;

Ἀπόκρισις

Μετρήσωμεν ἑαυτοὺς ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ· ἐὰν οἶδαμεν ὅτι ἐλαλήσαμε ἅπας ἡτιτηθέντες τῷ λογισμῷ, κωλύσωμεν τὸ δεύτερον κατὰ τὸ δυνατόν· ἐὰν δὲ καὶ τῷ δευτέρῳ ἡτιτηθῶμεν, ἐσώμεθα ἔτοιμοι κωλύσαι τὸ τρίτον· καὶ οὕτω κατὰ πρόβασιν ὅλων τῶν διηγημάτων. Ἐὰν γὰρ τυχὸν εὗρεθῇ ὁ ἀριθμὸς τούτων ἕως δέκα, εἴ τις ἡτιτᾶται εἰς τὰ ἐννέα καὶ κωλύει τὸ ἕν, καλλιώτερος εὐρίσκεται τοῦ τὰ δέκα διηγησαμένου.

470

Ἑρώτησις

Ὑπάρχουν μερικές διηγήσεις οὐδέτερες, πού οὔτε ἁμαρτία περιέχουν οὔτε ψυχική ὠφέλεια. Δηλαδή τό νά μιλήσει κάποιος γιά τήν ἀναταραχή μιᾶς πόλεως ἢ γιά τήν εἰρήνη ἢ γιά τή φθίνια τῶν ἐμπορευμάτων ἢ σχετικὰ μέ πολέμους πού πρόκειται νά κηρυχθοῦν ἢ ἄλλα παρόμοια. Μήπως δέν εἶναι σωστό νά μιλάει κανεῖς πάνω σ' αὐτά τά θέματα;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αν γιά τίς καλές διηγήσεις ἡ σιωπή εἶναι ἡ πλέον ἀπαραίτητη, πολύ περισσότερο γιά τίς μέσες καί τίς οὐδέτερες. Ἄν βέβαια δέν μπορούμε νά σιωπήσουμε καί μᾶς νικᾷ ἡ ἐπιθυμία νά τίς ἀναφέρουμε αὐτές τίς διηγήσεις, ἄς μή μακραίνουμε τό λόγο, γιά νά μήν πέσουμε ἀπό τήν πολυλογία στήν παγίδα τῶν ἐχθρῶν.

471

Ἑρώτησις

Ἐπειδή πολλές φορές, ἀναφέροντας μέσες καί οὐδέτερες διηγήσεις, πέφτω σέ πολυλογία, ἀπό τήν ὁποία δέν ἀποφεύγει κανεῖς τήν ἁμαρτία, τί πρέπει νά κάνω;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Ας προσπαθήσουμε νά βάλουμε μέτρο στόν ἑαυτό μας μέ αὐτόν τόν τρόπο: Ἄν καταλάβουμε ὅτι μᾶς νίκησε ὁ λογισμός μας καί ἥττηθήκαμε μιά φορά, ἄς ἐμποδίσουμε, ὅσο μπορούμε, μιά δεύτερη. Ἄν ἥττηθήκαμε дуό φορές ἄς εἴμαστε ἔτοιμοι νά ἐμποδίσουμε μιά τρίτη. Ἐτσι νά ἐνεργοῦμε πάντοτε ὅποτε δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά ἔχουμε τέτοιες διηγήσεις. Ἄν τυχόν δηλαδή μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά μιλήσουμε δέκα φορές, ἂν πέσουμε τίς ἑννέα καί τή δέκατη φορά συγκρατηθοῦμε ἀπό τήν πολυλογία, θά εἴμαστε πιό σωστοί ἀπ' αὐτόν πού φλυάρησε διηγούμενος καί τίς δέκα.

υοβ΄**Ἑρώτησις**

Ἐὰν οὖν εὔρεθῶ μετὰ τινων λαλούντων περὶ σαρκικοῦ ἢ πνευματικοῦ πράγματος, τί ποιήσω, λαλήσω ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Εἰ ἂν εὔρεθῃς εἰς συντυχίαν τινῶν διηγουμένων περὶ πράγματος κοσμικοῦ ἢ πνευματικοῦ, δόξον καὶ σὺ λέγειν τινὰ μὴ ἔχοντα βλάβην ψυχῆς· ἀλλ' ἐν γνώσει πρὸς τὸ φυγεῖν τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἐπαίνους, μήποτε νομισθῇς αὐτοῖς σιωπηλὸς καὶ βαρηθῇς ἐκ τούτου. Ἀλλ' ἐὰν καὶ τοῦτο ποιήσης, πρόσχες, λαλῶν ὀλίγα, μὴ κατακρίνης ἐκείνους ὥς πολλὰ λαλοῦντας· οὐκ οἶδας γὰρ εἰ βαρεῖ σε ὁ εἷς λόγος, ὃν ἐλάλησας, ἥπερ ἐκείνους οἱ πολλοί.

υογ΄**Ἑρώτησις**

Πόθεν μοι συμβαίνει τοῦτο, μετὰ ταραχῆς ἐν πράγματι λαλεῖν μετὰ τινος καὶ πολλὰκις μεταμελοῦμαι καὶ εἰς αὐτὸ πάλιν ἐμπίπτω καὶ μὴ θέλων, θλίβει δέ με ἡ ἀκηδία;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο συμβαίνει, ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰς ἐργασίαν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἀκηδίᾳ περιπίπτομεν καὶ ἄλλοις κακοῖς πολλοῖς.

34. Ἡ «αὐτομεψία» εἶναι βασικὸ ὄπλο στὸν πόλεμο κατὰ τῆς υπερηφάνειας. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἐαυτὸς μας μᾶς σπρώχνει νὰ κάνουμε συγκρίσεις μὲ «κατωτέρους» μας γιὰ νὰ αἰσθανόμαστε αἰσιόδοξοι. Ὅποιοι ὅμως μισεῖ τὴν υπερηφάνειά του ἢ θέλει νὰ βοηθήσει κάποιον νὰ πολεμήσει τὴ δική του, μιᾶ τῇ γλώσσᾳ τοῦ Ὁσίου. Ἡ θέσις του αὐτὴ δέν στήριζεται στὸν ἀγνωστικισμό, ἀλλὰ στὴ Θεογνωσία καὶ τὴν ἀνθρωπογνωσία τῆς ἀσκητικῆς θεολογίας. Τὸ μήνυμα πού περνᾷ ὁ Ὁσιος εἶναι «ἀποφυγὴ τῆς κατὰκρισης», μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι οὔτε σαφὴ ἀντίληψη τῆς καταστάσεως ἔχουμε οὔτε τὰ κριτήρια, μὲ τὰ ὅποια θὰ μᾶς κρίνει ὁ Θεός, τὰ γνωρίζουμε. Ἡ στατιστικὴ καὶ οἱ ἀριθμοὶ δέν εἶναι ἀδιαμφισβήτητα κριτήρια γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Πνεύματος.

472

Ἑρώτηση

Ἄν λοιπόν βρεθῶ μέ μερικούς πού συζητοῦν γιά πράγματα φθαρτά καί γήινα ἢ καί πνευματικά, τί νά κάνω; Νά λάβω μέρος στή συζήτηση ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν βρεθεῖς σέ ομάδα πού συζητᾶνε γιά πράγματα φθαρτά καί γήινα ἢ καί πνευματικά, πάρε καί σύ τήν ἀπόφαση νά ἀναφέρεις κάτι πού νά μή φέρνει βλάβη στήν ψυχή. Καί νά ἔχεις τό νοῦ σου νά μιλήσεις ἔτσι, ὥστε νά ἀποφύγεις τούς ἐπαίνους τους, μήπως δηλαδή σέ θεωρήσουν ἄνθρωπο τῆς σιωπῆς καί μπείς σέ κανένα πειρασμό ἀπ' αὐτή τους τή στάση. Ἄν σοῦ δώσουν τό λόγο καί πéis λίγα, πρόσεχε μήν τούς κατακρίνεις μέ τό λογισμό σου, σκεπτόμενος ὅτι λένε πολλά. Διότι δέν ξέρεις ἂν εἶσαι σύ ἐκεῖνος πού καταδικάζεσαι γιά τόν ἕνα λόγο πού εἶπες, παρὰ οἱ ἄλλοι γιά τούς πολλούς³⁴.

473

Ἑρώτηση

Ποῦ ὀφείλεται πού, ὅταν θέλω νά μιλήσω γιά ἕνα πράγμα μέ κάποιον, μιλάω μέ ταραχή καί ἐνῶ πολλές φορές μεταμελοῦμαι, πάλι πέφτω στά ἴδια, χωρίς νά τό θέλω καί μετά μέ ταλαιπωρεῖ ἡ ἀκηδία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αυτό συμβαίνει ἐπειδή δέν δίνουμε στήν καρδιά μας δουλειά νά ἐργάζε-
ται³⁵. Γι' αὐτό πέφτουμε καί στήν ἀκηδία καί σέ πολλά ἄλλα κακά.

35. Εἶναι παρατηρημένο ὅτι ἡ καρδιά ἔχει τόν πρῶτο λόγο γιά τίς δραστηριότητες τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε ἀκαλλιέργητος εἴτε καλλιεργημένος εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ὅταν ὅμως βρισκόμαστε στήν προσπάθεια νά ἐπιτύχουμε τήν πνευματική ἀναγέννησή μας «ἐν Χριστῷ», ὁ πρῶτος λόγος ἐναλλάσσεται μεταξύ νοῦ καί καρδιάς, ἰσορροπημένα ἢ ἀνισόρροπα, σύμφωνα μέ τό ψυχικό καί ὑπαρκτικό υπόστρωμα τοῦ ἀτόμου-προσώπου. Σέ ἀνεπτυγμένο νηπτικό ἐπίπεδο ἔχουμε ἐναρμονισμένη καί συντονισμένη καί Χριστοκεντρική δραστηριότητα νοῦ καί καρδιάς. Αὐτό νομίζουμε ὅτι ἐννοεῖ ὁ Ὁσῖος μέ τή διατύπωση: «ἔχειν τήν καρδίαν εἰς ἐργασίαν». Φυσικά σέ τέτοιο ἔδαφος καί κλίμα δέν εὐδοκμεῖ ἡ ἀκηδία.

υοδ΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπεν ὁ μέγας Γέρων ὅτι ἕως αἰσθάνεται τις ταραχῆς τῷ λογισμῷ, κἄν μέχρι τριχός, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι, σαφήνισόν μοι αὐτό.

Ἀπόκρισις

Εάν τι λογίζῃ ποιῆσαι καὶ βλέπεις ταραχὴν ἐν τῷ λογισμῷ καὶ ἐπικαλουμένου σου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐπιμείνῃ κἄν ἕως τριχός, τότε νόησον, ὅτι ὁ θέλεις ποιῆσαι ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι καὶ μὴ ποιήσῃς αὐτό. Ἐὰν δὲ μετὰ τὸ λογίσασθαι ὑποβληθῇ ταραχὴ καὶ κατακυριευθῇ ὑπ' αὐτοῦ ὁ λογισμός, καὶ οὕτως οὐ χρὴ ὁ ἐλογίσω ποιῆσαι. Οὐδὲν γὰρ μετὰ ταραχῆς γινόμενον ἀρέσκει Θεῷ. Ἐὰν δὲ ἀντιπράττῃ τις τῇ ταραχῇ, οὐ δεῖ ἡγεῖσθαι τὸ πρᾶγμα, πάντως εἶναι βλαβερόν, ἀλλὰ διακρίνειν αὐτό, εἴ ἐστι καλὸν ἢ μή. Καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστι καλόν, παραιτεῖσθαι, εἰ δὲ καλόν ἐστι, ποιῆσαι αὐτό, καταφρονοῦντα τῆς ταραχῆς διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

υοε΄

Ἑρώτησις

Συμβαίνει ὅτι διαλέγομαι τινι καὶ μετὰ τὸ ἄρξασθαι τοῦ λόγου ὑποβάλλει τὴν ταραχὴν. Τί οὖν ποιήσω; Ἐὰν γὰρ περιμείνω διακρίναι τὸν λόγον πρὸς τὸ μαθεῖν, ὥς εἶπας, εἰ καλός ἐστιν ἢ μή, καταγινώσκομαι ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος, ὥς αἰφνιδίως σιωπήσας.

Ἀπόκρισις

Εάν οὐκ ᾔφανερόν σοι ὅτι ἁμαρτίαν ἔχει ὁ λόγος, δεῖ πληρῶσαι αὐτὸν καὶ μετὰ ταῦτα διακρίνειν εἰ κακῶς ἐλαλήθη καὶ οὕτω παιδεύειν τὸν λογισμόν, κατακρίνοντα σεαυτὸν ὥς κακῶς λαλήσαντα τοῦ μὴ προσθῆναι ἔτι. Γέγραπται γάρ· «τέκνον, ἥμαρτες, μὴ προσθήσῃς»· καὶ προσέχειν ἅπ' ἄρτι λογίζεσθαι εἰ πρὸς τὸ συμφέρον λαλεῖται τὰ λαλούμενα καὶ τότε κεκρῆσθαι τῇ ὁμι-

474

Ἑρώτηση

Μοῦ εἶπε ὁ Γέροντας πὼς ὅταν αἰσθάνεται κάποιος ταραχή στοῦ λογισμοῦ, ἔστω καὶ κατὰ μία τρίχα, προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρό. Διασαφήνισέ μου το καὶ πές μου τί ἐννοεῖ.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν σκέπτεσαι νὰ κάνεις κάτι καὶ βλέπεις νὰ ὑπάρχει ταραχή στοῦ λογισμοῦ σου καὶ ἐνῶ ἐπικαλεῖσαι τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπιμένει, ἔστω καὶ κατὰ μία τρίχα, τότε νὰ ξέρεις ὅτι αὐτὸ πού θέλεις νὰ κάνεις προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρό καὶ γι' αὐτὸ καλὸ εἶναι νὰ μὴν τὸ κάνεις. Ἄν πάλι σοῦ ἔλθει ἡ ταραχή, μετὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ λογισμοῦ καὶ κατορθώσει νὰ σέ κατακυριεύει, καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ κάνεις αὐτὸ πού σκέφτηκες. Διότι τίποτα ἀπ' ὅ,τι γίνεται μὲ ταραχή δὲν ἀρέσει στοῦ Θεοῦ. Ἄν βέβαια ἀγωνίζεται κανεὶς νὰ μὴν κυριευθεῖ ἀπὸ τὴν ταραχή, δὲν πρέπει νὰ νομίζει ὅτι τὸ πράγμα θὰ καταλήξει ὅπως οὐδὲν ἄλλο, ἀλλὰ πρέπει νὰ βάλει διάκριση καὶ νὰ διαπιστώσει ἂν εἶναι καλὸ ἢ ὄχι. Καὶ ἂν μὲν δὲν εἶναι καλὸ, νὰ παραιτηθεῖ ἂν ὅμως εἶναι καλὸ, νὰ τὸ κάνει, καταπιέζοντας καὶ ἐκμηδενίζοντας τὴν ταραχή, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

475

Ἑρώτηση

Μοῦ συμβαίνει ὅταν συνομιλῶ μὲ κάποιον, τὴ στιγμή πού ἀρχίζω νὰ μιλάω, νὰ μοῦ ὑποβάλλεται κάποια ταραχή. Τί νὰ κάνω τότε; Διότι ἂν σταματήσω, γιὰ νὰ προσπαθῶ νὰ διακρίνω ποῖα εἶναι ἡ ποιότητα τοῦ λόγου μου, ὅπως μοῦ εἶπες, θὰ μὲ παρεξηγήσει καὶ θὰ μὲ κατηγορήσει ὁ συνομιλητής μου ὅτι ἐντελῶς ξαφνικά σιώπησα.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δὲν εἶναι καταφανές ὅτι ὁ λόγος σου περιέχει κάτι ἐφάμαρτο, πρέπει νὰ τὸν ὁλοκληρώσεις καὶ μετὰ τὴ συζήτηση νὰ προσπαθήσεις νὰ διακρίνεις ἂν μίλησες κακῶς. Καὶ ἔτσι νὰ παιδαγωγεῖς τὸ λογισμό σου, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτὸ σου ὅτι μίλησες λαθεμένα, ὥστε νὰ μὴν τὸ ἐπαναλάβεις πλέον. Διότι ἔχει γραφεῖ: «Τέκνο, ἀμάρτησες, μὴν τὸ ἐπαναλάβεις» (Σοφ. Σειρ. 21, 1). Καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα νὰ προσέχεις ὥστε νὰ ἐξετάζεις ἂν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον ὅσα λέγονται καὶ τότε νὰ παίρνεις μέρος στὴ συζήτηση. Ἄν ὅμως

λία. Ἐὰν δὲ φανερόν ᾤ, ὅτι ἁμαρτίαν ἔχει ὁ λογισμός, τότε, καὶ μὴ ὑποβαλλομένης ταραχῆς, σπούδασον ἀποκόψαι αὐτόν, ἢ προσποιούμενος ἐπιλαθέσθαι αὐτοῦ, ἢ μεταφέρων αὐτόν εἰς ἄλλην ὁμιλίαν χρησιμωτέραν, ἵνα μὴ ὑποπέσῃς τῇ ἐξ αὐτοῦ κατακρίσει.

υος΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπας, Πάτερ, ὅτι πρὶν ἄρξασθαι τῆς ὁμιλίας χρὴ διασκορπίσασθαι τὸν λογισμόν, τί οὖν ὅτε ἀπαιτεῖ ἡ χρεία ρηθῆναι τὸν λόγον, <ἢ ὡς> ἐν συντυχίᾳ κάθημαι καὶ ἵνα μὴ δόξω σιωπῇ προσιέναι, θέλω κἀγὼ λαλῆσαι πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ οὐ βλέπω φανεράν ἁμαρτίαν ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ δοκεῖ μοι καλὸς εἶναι ἢ μέσος; Τί οὖν κελεύεις ποιήσω, μὴ ἔχων καιρὸν διακρίναι, εἰ ἔστιν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένη ἁμαρτία;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν καλὸς φαίνεται ὁ λόγος ἢ καὶ μέσος καὶ ἀπαιτεῖ ἡ χρεία λαληθῆναι αὐτόν, πλην, εἰ βλέπεις ἐκ τοῦ λόγου ἐσομένην σοι κενοδοξίαν, ἢ ἐπαινούντων σε τῶν ἀκουόντων οἰωσθήποτε, χρὴ προδιαμαρτύρασθαι τὸν λογισμόν, μὴ δέξασθαι τὴν κενοδοξίαν. Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι νικᾶσαι ὑπ’ αὐτῆς, συμφέρει μᾶλλον σιωπῆσαι ἢ βλαβῆναι.

υοz΄

Ἑρώτησις

Ἐφανέρωσάς μοι, Πάτερ, πῶς τὰ μετὰ ταραχῆς καὶ κενοδοξίας γινόμενα τῶν δαιμόνων ἐστί· καὶ εὐχαριστῶ τῷ Κυρίῳ τῷ φωτίσαντί με διὰ τῆς πνευματικῆς ὑμῶν διδασκαλίας καὶ χαρισαμένῳ τοῖς ἁμαρτωλοῖς διὰ τῶν ἁγίων γνῶναι τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς· ἀλλὰ παρακαλῶ καὶ τοῦτο δίδαξόν με, τί ἐστὶ τὸ δικαίωμα;

36. Ἡ διακόπεις τῇ συζήτησι -προφασισζόμενος λησμοσύνη- ἢ ἀλλάζεις θέμα συζήτησης ἐφόσον ὑπάρχει τέτοια δυνατότητα. Τό βασικὸ ζητούμενο εἶναι νὰ μὴ κάνεται ὁ νηπτικός ἐλεγκος καὶ νὰ μὴν ὑπάρχει δόλος στὰ κίνητρα μιᾶς τέτοιας δραστηριότητος. Δέν πρόκειται γιὰ «πλῆγια συνταγή» χρήσεως ψεύδους καὶ ὑποκρισίας. Τό ψεῦδος καὶ ἡ ὑποκρισία ἔχουν ἀκριβῶς τὶς ἀντίθετες στοχεύσεις. Μόνο ὅταν ἀντιλαμβανόμαστε «μηχανιστικά» καὶ «περιπτωσιολογικά» (καζουαλιστικά) τὴν ἠθικότητα, μπορεῖ νὰ σκανδαλιστοῦμε ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τοῦ Ὁσίου. «Τὸ μὴ κεῖρον βέλτιστον» μπορεῖ κάποτε νὰ ἐπηρεάζει καὶ τὴν πνευματικὴ συμπεριφορὰ μας.

37. Συμπληρωματικά μέ ὅλα ὅσα γράφτηκαν στὸ προηγούμενο σκόλιο, ὁ Ὁσιος ὑποδεικνύει στὸ «μαθητὴ» του νὰ ἐλέγχει τὸν ἑαυτὸ του, ὥστε νὰ μὴν κάνει κενόδοξη ἐπένδυση στὰ ὅσα ἡ ἀνάγκη ἢ ἡ ὁγάπη τοῦ ἐπιβάλλουν νὰ λέει. Τοῦ ὑποδεικνύει νὰ προασφαλίζει τὸν ἑαυτὸ του

εἶναι καταφανές ὅτι ὁ λογισμός σου περιέχει κάποιο λάθος ἢ ἁμαρτία, τότε καί χωρίς νά σοῦ ὑποβάλλεται ταραχή, βιάσου νά μήν τόν ἀφήσεις νά ἐξέλθει μέ τή μορφή τοῦ λόγου, προσποιούμενος πώς ξέχασες τί ἤθελες νά πῆς ἢ μετατρέποντάς τον ἔντεχνα σέ ὠφελιμότερο στόχο, γιά νά μή φτάσεις ἐξαιτίας του νά κατακριθεῖς³⁶.

476

Ἑρώτηση

Πάτερ, μοῦ εἶπες ὅτι πρὶν νά ἀρχίσω τήν ὁμιλία πρέπει νά ἐξετάσω τόν λογισμό μου. Τί πρέπει νά κάνω ὅμως ὅταν ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη νά πῶ ἀμέσως τόν λογισμό μου; Δηλαδή ὅταν βρεθῶ μέ ἄλλους καί συνομιλοῦμε, γιά νά μή φανῶ ὅτι δῆθεν εἶμαι σιωπηλός, θέλω καί ἐγώ νά πῶ τή γνώμη μου. Καί ἐξετάζοντας τόν λογισμό μου δέν βλέπω κάποιο λάθος στό λόγο πού θέλω νά πῶ, ἀλλά μᾶλλον μοῦ φαίνεται καλός ἢ οὐδέτερος. Τί εὐλογεῖς λοιπόν νά κάνω, ἀφοῦ δέν ἔχω χρόνο νά διακρίνω ἀκριβῶς ἂν ὑπάρχει μέσα στό λόγο αὐτό κάποιο ἀπόκρυφο λάθος;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν φαίνεται ὁ λόγος καλός ἢ οὐδέτερος καί ὑπάρχει ἀνάγκη νά τόν ἀναφέρεις, νά τόν ἀναφέρεις. Ἄν ὅμως βλέπεις ὅτι σοῦ ἔρχεται κενοδοξία ἀπό τόν λόγο αὐτό ἢ ὅτι θά σέ ἐπαινέσουν οἱ ἀκροατές σου, πρέπει νά προλάβεις τόν λογισμό σου νά μή δεχτεῖ τήν κενοδοξία. Καί ἂν δεῖς ὅτι νικίεσαι ἀπ' αὐτήν, σέ συμφέρει μᾶλλον νά σιωπήσεις, παρά νά βλάψεις τήν ψυχή σου³⁷.

477

Ἑρώτηση

Πάτερ, μοῦ ἔκανες ξεκάθαρο ὅτι καθετί πού ἀκολουθεῖται ἀπό ταραχή καί κενοδοξία εἴτε τόν ἐμπνέουν εἴτε τόν ἐκμεταλλεύονται οἱ δαίμονες. Καί εὐχαριστῶ τόν Κύριο πού μέ φωτίσε μέ τήν πνευματική σας διδασκαλία καί χάρισε σέ μένα τόν ἁμαρτωλό, μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων, νά γνωρίσω τήν ὁδόν τῆς ζωῆς. Ἀλλά σέ παρακαλῶ ἀκόμη νά μέ διδάξεις: Τί εἶναι τόν δικαίωμα;³⁸

κατά τῆς κενοδοξίας· καί σέ περίπτωση πού δέν κατορθώνει νά τήν νικήσει, νά προτιμᾷ τήν -ἔστω καί ὑποτιμητική γι' αὐτόν- παραίτηση παρά νά συγκατατίθεται στή βλάβη τῆς κενοδοξίας.

Σέ μιά κοινωνία πού ὁ «βαυκαλισμός» καταντᾷ «συνδικαλισμός», τέτοια μηνύματα, ὅχι μόνο ξεπνοῦν, ἀλλά καί ματώνουν τίς συνειδήσεις τῶν καλοπροαίρετων.

38. Διαφορετική εἶναι ἡ συνάφεια, μέσα στήν ὁποία τά κείμενα ἀναφέρονται στόν ὁρο «δι-

Ἀπόκρισις

Δικαίωμα ἔστιν, ὅπερ καύκησιν μὲν οὐκ ἔχει, ἄρνησιν δὲ τοῦ σφάλματος· ὥς ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας καὶ τοῦ Κάιν καὶ τῶν τοιούτων· ἁμαρτήσαντες γὰρ καὶ θέλοντες ἑαυτοὺς δικαίῳσαι, ἠρνήσαντο τὸ ἁμάρτημα.

υον΄

Ἑρώτισις

Ἔστιν ὅτε οὐ μόνον ὑποβάλλει μοι ταραχήν, ἀλλὰ καὶ κατεπείγει με ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα, ἃ εἶπεν τὸν λόγον· συμβαίνει δὲ ὅτε ἐκ τοῦ ἐναντίου κωλύει με πληρῶσαι τὸν λόγον ἢ τὸ πρᾶγμα καὶ ἀνθίσταται διακόψαι θέλων. Τί οὖν ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Προεῖπον, ὅτι περὶ παντὸς λογισμοῦ καὶ πράγματος, δεῖ διακρίνειν, εἰ καλὸν ἔστιν ἢ μή, ὅπερ καταφρονεῖν ποιεῖ τούτων ἀπάντων. Κἂν μὲν ἢ καλόν, ποιήσων αὐτό, εἰ δὲ μή, μὴ ποιήσης. Πλήν, ἵνα μὴ τὸ καλὸν διὰ τοῦ θυροῦ βου γένηται, ἐξετάζειν δεῖ τὸν ἡγεμονικὸν λογισμόν, κατὰ ποῖον λόγον ταῦτα ποιεῖ. Καὶ ἐὰν κατὰ φόβον Θεοῦ ἐξετάσης, οὐκ ἀφίησιν ὁ Θεὸς πλανηθῆναι· πῶς γάρ, ὅτε εἰς ἑαυτὸν ὤμοσε λέγων, «ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν»; Μάλιστα βλέπων σε ἐξετάζοντα τὸν λογισμόν περὶ σωτηρίας ψυχῆς καὶ ἐπιστροφῆς τῆς εἰς αὐτόν; Πανταχοῦ οὖν ἐπικαλοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

καίωμα» (πρβλ. ἐρωταπ. ρκδ΄ καὶ τὸ σχετικὸ σκόλιο τόμ. Α΄, σελ. 272-4 καὶ ἐρωταπ. σλζ΄ στὸ Β΄ τόμο, σελ. 53) καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι διαφορετικὸς καὶ ὁ σχολιασμός μας. Ὅποιοι εἰλικρινὰ καὶ ὑπεύθυνα δέχεται ἢ θέλει νὰ δεχτεῖ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Πατέρων, δέν ἀρκεῖται στὰ ὅσα ἡ πρώτη ἀνάγνωσις ἢ ἡ πρώτη ἀκοή τοῦ εἰσφέρει. Πολὺ περισσότερο ὅταν γνωρίζει κάπως τὸν ἑαυτοῦ, ὅτι δέν διαθέτει προϋποθέσεις ἁμεσῆς ὀρθῆς κατανόησις. Φαίνεται ὅτι μιά τέτοια εἰλικρίνεια καὶ ὑπευθυνότητα στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα ἔβαλε τὸ αἶτημα στὰ κεῖλη τοῦ ἐρωτῶντος. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὁσίου δέν εἶναι ἐπιστημονικὸς ὀρισμός. Περισσότερο φαίνεται νὰ ἐνδιαφέρεται ὁ Ὁσίος νὰ τονίσει ὅτι ὁ πλανημένος ἀρνέεται τὴν εὐθύνην τῆς ἐνοχῆς του στὴν προσωπικὴ ἢ καθολικὴ ἁμαρτία καὶ ἁμαρτωλότητα, μέ τρόπο ἐθελότυφλο καὶ νευρωσικόν. Δικαιολογεῖ τὸν ἑαυτοῦ μέ ἄρνησις τῆς πραγματικότητος, γινόμενος θύμα καὶ συνεχιστικὴς τῆς σατανικῆς θεολογίας. Ἐπιδίδωκε τὸ δικαίωμα τοῦ (τῇ δικαίωσὶ τοῦ) χωρὶς νὰ ἔχει βάσεις πραγματικές.

Γιὰ νὰ γίνῃ νιό καλὰ ἀντιληπτὴ ἡ θέσις μας σημειώνουμε τί σημαίνει ὁ ὅρος ΔΙΚΑΙΩΜΑ: «Πρᾶξις δικαιοσύνης — ἐπανόρθωσις ἀδικίας — ἀθώωσις — πρᾶξις δικαιώσεως — δικαιολογία — δικαία ἀπαίτησις». Ἐνῶ δικαίωσις σημαίνει: «Ἀπονομή τοῦ δικαίου εἰς τινα, ἢ ἐπιβολὴ δικαισύνης — τιμωρία — ἀπαίτησις — δικαία ἀξίωσις — κρίσις περὶ δικαίου». Ἡ λέξις «δικαίωμα» παρὰ-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό δικαίωμα εἶναι αὐτό τό ὁποῖο δέν περιέχει βέβαια μέσα καύχηση, περιέχει ὅμως ἄρνηση τοῦ λάθους μας. Ὅπως συνέβη μέ τόν Ἀδάμ, τήν Εὐά, τόν Κάιν καί τούς ὑπόλοιπους. Διότι αὐτοί, ἀφοῦ ἔσφαλαν καί ᾔθελαν νά δικαιώσουν τούς ἑαυτούς τους, ἄρνήθηκαν τό ἁμάρτημά τους.

478**Ἑρώτηση**

Ὑπάρχουν περιπτώσεις πού ὄχι μόνο μοῦ ὑποβάλλει ταραχή ὁ ἔκθρος, ἀλλά καί μέ καταπιέζει νά κάνω κάτι ἢ νά πῶ κάποιο λόγο. Συμβαίνει δέ καί τό ἀντίθετο. Δηλαδή μέ ἐμποδίζει νά πῶ τό λόγο ἢ νά κάνω μιᾶ συγκεκριμένη δουλειά καί μοῦ ἀντιστέκεται θέλοντας νά μέ διακόψει. Τί νά κάνω τότε;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Σοῦ ἔχω ἤδη πει ὅτι γιά κάθε λογισμό καί κάθε σου πράξη πρέπει νά διακρίνεις ἂν πρόκειται γιά κάτι καλό ἢ ὄχι, πράγμα πού σέ βοηθάει νά περριφρονεῖς ὅλα αὐτά πού ἀναφέρεις. Καί ἂν πρόκειται γιά κάτι καλό, κάνε αὐτό πού σκέφτεσαι, ἂν ὄχι, μὴν τό κάνεις. Ἀλλά γιά νά μὴ γίνεται τό καλό μέ θόρυβο, πρέπει νά ἐξετάζεις τόν ἡγεμονικό λογισμό, γιά ποιό λόγο τά ἐνεργεῖ ὅλα αὐτά. Καί ἂν ἡ ἐξέταση γίνεται μέ φόβο Θεοῦ, δέν θά σέ ἀφήσει ὁ Θεός νά πλανηθεῖς. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ ὀρκίστηκε στόν ἑαυτό του λέγοντας: «Ἐγὼ ζῶ, λέει ὁ Κύριος, καί δέν θέλω τό θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, μέχρι νά ἐπιστρέψει καί νά ζήσει;» (Ἰεζ. 18, 23). Καί μάλιστα ὅταν σέ βλέπει νά ἐξετάζεις τό λογισμό σου γιά νά πετύχεις τή σωτηρία τῆς ψυχῆς σου καί τήν ἐπιστροφή πρὸς Αὐτόν; Πάντοτε καί γιά κάθε περίπτωση λοιπόν νά ἐπικαλεῖσαι τό Ὅνομά Του.

γεται ἀπό τό ρῆμα δικαίῳ-ω <δίκαιος <δίκη, πού σημαίνει: τάξη, ἁρμονία, νόμος, βασιλικές κρίσεις-γνώμες... Θεία Δίκη. Στήν πνευματική ζωὴ μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ Θεία Δίκη καί ὁ δίκαιος κατὰ Θεό. Κατὰ συνέπεια, εἶναι ἔκπτωση τό νά θέλει νά εἶναι καί νά λέγεται κανεὶς δίκαιος καί νά προβάλλει δικαιώματα σύμφωνα μέ ἀντιλήψεις τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ κόσμου τοῦ ἐκτός Χριστοῦ. Τό «δικαίωμα» μέ ὁποιαδήποτε σημασία του μᾶς κατεβάζει ἀπὸ τό Σταυρό ἢ μᾶς βγάζει ἀπὸ τή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου ἔχουν ἄλλο νόημα καί ἄλλο χαρακτήρα «ἐν Χριστῷ». Ταυτίζονται μέ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Στόν ἐκτός Χριστοῦ κόσμο, ὁ ἄνθρωπος θέλει νά ἐπιβάλλει τὰ δικαιώματά του καί ἐπὶ τοῦ Θεοῦ. Ἀκριβῶς ὅπως ἔκαναν οἱ Πρωτόπλαστοι, χειραγωγούμενοι ἀπὸ τόν «ἄρχαιον ὄφιν».

υοθ΄

Ἑρώτησις

Ἔστιν ὅτε ἐπικαλοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅμως ἐναπομένει τῷ λογισμῷ ὥσπερ τι βάρος ἐκ τούτων· ποσάκις οὖν δεῖ ἐπικαλεῖσθαι;

Ἀπόκρισις

Αρκεῖ σοι τὸ ἅπαξ καὶ προσθῆναι μὴ ἀνάσκη, ἀλλὰ καταφρόνησον τοῦ βάρους· τῶν γὰρ δαιμόνων ἐστί. Τοῦτο δὲ λέγω ἡνίκα οὐ κεκώλυται τὸ λαλῆσαι ἢ [ποιῆσαι] τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ καλὸν εἶναι αὐτὸ ἢ μέσον· τότε γὰρ ἀρκέσει τὸ ἅπαξ, ἥγουν τὸ τρίτον.

υπ΄

Ἑρώτησις

Ὅτε θέλω λαλῆσαι καλὸν πρᾶγμα ἢ ποιῆσαι, καὶ φοβούμενος τὸ μὴ γενέσθαι μοι ἐν αὐτῷ ταραχὴν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀποφεύγω αὐτό. Ἄρα καλῶς ποιῶ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Εάν, μέλλων πρᾶγμα ποιεῖν ἢ λέγειν, δειλιῆς μήποτε κινηθῇ σοι ἐξ αὐτοῦ ταραχὴν καὶ διὰ τοῦτο ἀποφεύγεις αὐτό, οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς· νῶτα γὰρ παρέχεις τῷ ἐχθρῷ καὶ οὐκ ἐκφεύγεις τὴν ταραχὴν. Οὐ λείπει γὰρ αὐτῷ ἐν ἐκάστῳ πράγματι ὑποβαλεῖν σοι ταραχὴν καὶ χεῖρον γίνεται σοι τὸ πάθος. Ἐκ δὲ τοῦ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα μετὰ προσευχῆς καὶ φόβου Θεοῦ, διὰ τῆς αὐτοῦ βοηθείας καταργεῖται ἡ ταραχή.

υπα΄

Ἑρώτησις

Καὶ πῶς εἰπᾶς μοι, Πάτερ, ὅτι καλὴ ἐστὶν ἡ σιωπή; Ἐὰν οὖν ταύτη χρῶμαι, δοκῶ ἀποφεύγειν καὶ βλάπτομαι. Πῶς οὖν ἐστίν;

479

Ἑρώτηση

Ἐπάρχουν φορές πού ἐπικαλοῦμαι τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ καί ὁμως σάν νά παραμένει στό λογισμό μου ἕνα βάρος. Ἀλήθεια, πόσες φορές πρέπει νά τό ἐπικαλοῦμαι, ὅταν αἰσθάνομαι αὐτό τό βάρος;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Σοῦ εἶναι ἀρκετό μία φορά καί μήν ἐπιχειρήσεις νά προσθέσεις ἄλλη. Μόνο περιφρόνησε τό βάρος, διότι προέρχεται ἀπό τούς δαίμονες. Καί στό λέω αὐτό σέ περίπτωση πού δέν ἔχεις βιάσει τόν ἑαυτό σου νά σιωπήσει ἢ νά κάνει μιᾶ συγκεκριμένη δουλειά, ἐπειδή ἔκρινες ὅτι τό πράγμα εἶναι καλό ἢ οὐδέτερο. Τότε ἐννοῶ ὅτι θά εἶναι ἀρκετή ἡ μία φορά, δηλαδή τό νά ἐπαναλάβεις τρεῖς φορές τό ἴδιο αἵτημα στόν ἴδιο χρόνο, (ὅπως ὁ Κύριος στή Γεθσημανή).

480

Ἑρώτηση

Ὅταν θέλω νά πῶ ἢ νά κάνω κάτι τό καλό, ἐπειδή φοβᾶμαι μήπως ταραχθῶ συναισθηματικά τό ἀποφεύγω. Ἀραγε κάνω καλά ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν, ὅταν πρόκειται νά πεῖς ἢ νά κάνεις ἕνα συγκεκριμένο πράγμα, δειλιᾷς, μήπως σοῦ φέρει ταραχή καί γι' αὐτό τό ἀποφεύγεις, δέν κάνεις καθόλου καλά, διότι στρέφεις στόν ἐχθρό τὰ νῶτα σου καί δέν ἀποφεύγεις τήν ταραχή. Ἐπειδή ὁ ἐχθρός εἶναι ἱκανός σέ κάθε πράγμα νά σοῦ ὑποβάλλει ταραχή καί ἔτσι τό πάθος σου αὐξάνεται περισσότερο. Ἐνῶ, ἂν ἐνεργεῖς τό καθετί μέ προσευχή καί φόβο Θεοῦ, μέ τή βοήθεια Του θά φύγει ἡ ταραχή.

481

Ἑρώτηση

Καί τί ἐννοοῦσες, Πάτερ, ὅταν μοῦ εἶπες ὅτι «ἡ σιωπή εἶναι τό καλύτερο»; Ἄν ὁμως σιωπήσω, νομίζω, ὅτι τό κάνω γιά νά ἀποφύγω τήν ταραχή καί αὐτό εἶναι πρὸς βλάβη τῆς ψυχῆς μου. Ποιό εἶναι λοιπόν τό σωστό;

Ἀποκρίσεις

Οὔτε κατὰ ἄσκησιν μετέρχη τὴν σιωπῇ, τότε καλὴ ἐστίν· ὅτε δὲ οὐκ οὕτως, ἀλλὰ φοβούμενος τὴν ταραχὴν σιωπῆς, βλαβερὸν ἐστὶ.

υψβ

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ δὲ τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ οὐ βιάζεται αὐτὸν ποιῆσαι τὸ δίκαιον, εἰπέ μοι, Πάτερ, πῶς βοηθεῖ τῷ ἀδικουμένῳ; Καὶ πῶς εἴρηται «ἀθετεῖ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων»; Καὶ εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ρυσθῶ ἐκ τῆς διαβολικῆς ἀπιστίας, καὶ νήψω εἰς τὴν πνευματικὴν ὑμῶν διδασκαλίαν.

Ἀποκρίσεις

Οἱ Θεὸς οὐ καταναγκάζει ποιῆσαι τὸ δίκαιον διὰ τὸ αὐτεξούσιον· ἀλλ' ἐὰν ἀδικῇται τις καὶ ἢ ἄξιον ρυσθῆναι τῆς ἀδικίας, κωλύει ὁ Θεὸς τὸν ἀδικοῦντα καὶ οὐ λογίζεται αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, διὰ τὸ κακὴν ἔχειν τὴν προαίρεσιν καὶ προαιρεῖσθαι αὐτὸν πληρῶσαι πᾶσαν ἀδικίαν. Ἦδίκουν γὰρ οἱ Χαλδαῖοι τοὺς περὶ τὸν Ἀζαρίαν, ρίπτοντες αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· καὶ ἐπειδὴ ἄξιοι ἦσαν τοῦ λυτρωθῆναι, ἐφείσατο αὐτῶν ὁ Θεὸς καὶ ἐκώλυσε τὸ πῦρ ἀδικῆσαι αὐτούς. Καὶ οὐκ ἐπιγράφομεν τὸ δίκαιον τοῦτο τοῖς Χαλδαίοις, διὰ τὸ κακὸν ἔχειν τὸ θέλημα, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ διασκεδάσαντι τὰς τῶν ἐθνῶν βουλὰς, διὰ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, καὶ κωλυθῇ δὲ ἡ κακία διὰ τοὺς ἀγίους, ἀλλ' οἱ ἄδικοι ἀξίως τῶν κακιῶν τῆς ἀδικίας αὐτῶν λαμβάνουσι τὸν μισθόν.

Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ πλανηθῆς ἀπὸ τῆς ἀληθείας, εἰς ἣν ὁδηγεῖ σε ὁ Θεὸς τῆς δόξης, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

39. Ὡς δὲν θά μπορούσε νά θεωρηθεῖ ἐξωπραγματικὴ ἐμπειρία, τὸ ὅτι ὑπάρχει δυνατότητα νά ζεῖ κάποιος ἐπιτυχημένα ἢ ἀποτυχημένα τόσο τῇ σιωπῇ ὅσο καὶ τὸ λόγο, ἀκόμη καὶ μέσα στὴν προσευχὴ του. Ὑπάρχει σιωπηρὸς λόγος καὶ λογικὴ σιωπῇ, ὅπως βρίσκουμε καὶ ρηματικὴ ἀλογία καὶ ἄλογη σιωπῇ. Ἐπομένως ἡ ἀντίθεση δὲν βρίσκεται μεταξὺ λόγου καὶ σιωπῆς, ἀλλὰ μεταξὺ ἐμπάθειας καὶ ἀπάθειας, ἐγκράτειας καὶ ἀκράτειας στὴν χρῆση τοῦ λόγου. Ὅταν ὁ λόγος μας εἶναι «σαρκωμένος» καὶ σωτήριος, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ Θεανδρικό καὶ Ἐνυπόστατο Θεό Λόγο, Ἰησοῦ Χριστό, καὶ «σιωπῶν καὶ φθεγγόμενος» σταυροῦται, ἀνιστάμενος καὶ ἀνιστῶν τοὺς κατερραγμένους, ἀλλὰ δὲν σταυρώνει κανένα καὶ ἐπομένως «δὲν φέρει ταραχήν».

40. Τὸ ἀξίωμα· «Τὸ βίῃ πραττόμενον οὐκ ἔστιν ὀγαθόν» σέ ἄλλη διατύπωση. Ἐφόσον ὁ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν σιωπᾶς γιά λόγους ἀσκήσεως, τότε ἡ σιωπή εἶναι καλή. Ἄν ὁμοιωπᾶς, ὅχι γιά ἀσκησι, ἀλλά ἐπειδή φοβᾶσαι μήπως ταραχθεῖς, αὐτοὶ ναι πρὸς βλάβη τῆς ψυχῆς σου³⁹.

482

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔκανε τὸν ἄνθρωπο αὐτεξούσιο καὶ δὲν τὸν βιάζεται νὰ πράττει τὸ δίκαιο, πὲς μου, Πάτερ, μέ ποιόν τρόπο βοηθεῖ αὐτόν ποὶ κεῖται; Καὶ τί ἐννοεῖ μ' αὐτό πού λέει στοὺς Ψαλμοὺς «ματαιώνεται καὶ δενίσει τὰ ἐπιβουλα σχέδια τῶν λαῶν καὶ ἀθετεῖ τὶς ἀποφάσεις τῶν ἐν τῶν τοῦς»; (Ψαλμ. 32, 10). Καὶ προσευχήσου γιά μένα, νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴ διαβολικὴ ἀπιστία καὶ νὰ διατηρῶ μέ ἄγρυπνο μάτι (ὡς βάση τῆς ψυχικῆς ζωῆς μου) τὴν πνευματικὴν σὺν διδασκαλίαν.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο Θεὸς δὲν ἐξαναγκάζει κανέναν νὰ πράξει τὸ δίκαιο, ἐπειδὴ σέβεται αὐτεξούσιο. Ἄν ὅμως κάποιος ἀδικεῖται καὶ εἶναι ἄξιος νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀδικία, ὁ Θεὸς ἐμποδίζει αὐτόν πού ἀδικεῖ. Καὶ τότε ἡ ἐμπόδιση τῆς ἀδικίας δὲν λογαριάζεται σάν καρπὸς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ πού ἐμποδίζεται νὰ κάνει τὸ κακὸ, ἀφοῦ ἔχει κακὴ προαίρεση καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ πράξει τὸν τρόπον νὰ ὁλοκληρώσει τὴν ἀδικίαν⁴⁰. Π.χ. ἀδικοῦσαν οἱ Χαλδαῖοι τὸν Ἄβελ καὶ τοὺς συντρόφους του, ρίχνοντάς τους στὸ καμίνι τῆς φωτιᾶς. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦσαν ἄξιοι νὰ λυτρωθοῦν, τοὺς λυπήθηκε ὁ Θεὸς καὶ ἐμπόδισε τὴν φωτιὰ νὰ τοὺς κάψει. Καὶ αὐτὸ τὸ δίκαιο δὲν τὸ ἐπιγράφουμε στοὺς Χαλδαίους, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἦσαν κακοπροαίρετοι, ἀλλὰ στὸ Θεό, πού διέλυσε τὶς ἀποφάσεις καὶ τὰ βουλὰς τῶν Ἑθνῶν γιά χάριν αὐτῶν πού τὸν εὐλαβοῦνταν. Καὶ ἂν ἐμπόδιστε τὴν κακίαν χάριν τῶν ἁγίων, οἱ ἄδικοι πάντως ἁγίως θὰ πάρουν τὴν σὺν τῶν, τὸν ἀντάξιο τῆς κακίας καὶ τῆς ἀδικίας τους.

Πρόσεχε πολὺ μήπως χάσεις τὸ δρόμο τῆς ἀλήθειας, στὴν ὁποία σε καλεῖ ὁ δοξασμένος Κύριος καὶ Θεὸς μέ τὶς εὐχὰς τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

³⁹ ὁ Θεὸς κωλύει -ἐμποδίζει- τὴν ἀδικίαν τοῦ προτιθέμενου νὰ τὴν διαπράξει, εἶναι αὐτοὺς ὅπου ἐμποδεῖται νὰ θεωρηθῇ πράξη καὶ μάλιστα «δικαιοσύνης» τοῦ ἀνθρώπου πού ἐμποδίστηκε. ὁ περισσότερο ὅταν αὐτὸς συντηρεῖ τὴν κακὴν προαίρεσίν του πάνω στὸ συγκεκριμένο -ἐξαιτίας- ματαιωμένο- διαβήτημα του. Ὁ μισθὸς μας βρίσκεται ἐκεῖ πού παραμένει ἡ προαίρεσή μας.

υπγ΄

Ἑρώτησις

Ἄδελφός σου συνεργαζόμενος ἄλλῳ ἀδελφῷ ἐτυπτήθη παρ' αὐτοῦ καὶ ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου· καὶ ἐντεῦθεν ταραχθεὶς ἠβουλήθη ἀποχωρῆσαι τοῦ συνεργάζεσθαι αὐτῷ· καὶ ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, περὶ ὧν ἠρώτησας, μὴ θορυβηθῇς τοῦ ποιῆσαι τί ποτε μετὰ ταραχῆς, μάλιστα περὶ ἀνθρώπου τεταραγμένου ἀπὸ λογισμῶν καὶ φθόνου τοῦ διαβόλου, καθὼς καὶ σὺ ἐπειράσθης καὶ ἠγριώθης ἀπὸ λογισμῶν καιρῷ· κἂν μνημονεύσης πῶς καὶ σὺ τότε ἔπαθες, οὐκ ἐξουδενώσης τὸν ἀδελφόν σου ἐν τῷ πειρασμῷ αὐτοῦ. Πολλοὶ γὰρ τῶν ἀσθενούντων ἀπὸ τῆς καρώσεως τοῦ ἐγκεφάλου τῆς ἀπὸ τοῦ σφοδροτάτου πυρετοῦ, εἴ τι δῆποτε καὶ ἐνθυμούνται καὶ λαλοῦσι· κἂν ὑβρίζωσι τοὺς ὑγιαίνοντας καὶ ὑπηρετοῦντας αὐτοῖς, οὐκ ἴσασι, κατακυριεύσει γὰρ αὐτῶν ἡ νόσος. Οὕτω καὶ νῦν, κἂν εἴπῃ τις αὐτῷ περὶ ἱατροῦ, οὐ δέχεται ἱατροίαν, οὐδὲ γὰρ οἶδε τί αὐτῷ συμφέρει· καὶ ὥσπερ λῆρον δέχεται τὰ αὐτῷ λεγόμενα παρὰ τινος, καὶ ὑβρίζων καὶ ὀργιζόμενος καὶ αἰτῶν βρώματα βλάπτοντα ἢ ὠφελοῦντα, οὐκ οἶδε τί ποιεῖ. Οὕτως ἐστὶν ὁ πειραζόμενος· κἂν ἀπόλλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ οὐκ οἶδε, κἂν τοὺς ἀγίους τοὺς συμπάσχοντας αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὑβρίσῃ ἢ ἐξουθενώσῃ οὐκ οἶδε, κεκάρωται γὰρ τῷ πάθει τοῦ νοσήματος τοῦ ὑπεναντίου, τοῦ ἀεὶ στρέφοντος αὐτῷ τὰ πράγματα, ἕως οὗ ποιήσῃ αὐτὸν ἀρνήσασθαι καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν.

Οὕτω καὶ ὧδε ἐν τῷ μέρει τούτῳ. Ἄλλ' εἰδὼς ταῦτα καὶ ὅτι οἰκονομικῶς ἀφίπσιν ὁ Θεὸς ἡμᾶς πειρασθῆναι, ἵνα δόκιμοι φανώμεν αὐτῷ, ἵνα βαστάζωμεν τὸν πλησίον ἐν καιρῷ τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας, αἰσθητῆς τε καὶ νοητῆς, «ἀλλήλων», γάρ φησι, «τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ». Εἴ τις οὖν συνέλθῃ τῷ ἀσθενούντι, οὐκ ἐν τῷ ποιεῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐστὶ ἢ τῷ δοῦναι αὐτῷ τὰ βλάπτοντα αὐτόν, ἀλλ' ἐν τῷ βαστάσαι τὰς ὑβρεῖς

483

Ἑρώτησις

Ἐνας ἀδελφός, πάνω στή συνεργασία του μέ ἕναν ἄλλο ἀδελφό, δάρθηκε ἀπ' αὐτόν, ἀπό ἐνέργεια φυσικά τοῦ διαβόλου. Ὁ ἀδελφός πού δάρθηκε ταραχθηκε ἀπό τή συμπεριφορά τοῦ ἀδελφοῦ καί ἔκανε τό λογισμό νά μή ξανασυνεργαστεῖ μαζί του. Ἀλλά ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα σχετικά μ' αὐτό τό θέμα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, γι' αὐτό τό θέμα πού μέ ρωτᾷς, μή θορυβηθεῖς καί ἀποφασίσσεις νά κάνεις κάτι πάνω στήν ταραχή σου, μάλιστα ἀφοῦ πρόκειται γιά ἄνθρωπο ἐπηρεασμένο ἀπό τούς λογισμούς του καί τό φθόνο τοῦ διαβόλου. Ἀλλωστε καί ἐσύ, ἔστω πρόσκαιρα, κάποτε ἐπηρεάσθηκες καί ἐξαγριώθηκες ἀπό λογισμούς κακούς. Ἄν λοιπόν θυμηθεῖς τό δικό σου τό πάθημα, δέν θά ἐξουδενώσεις τόν ἀδελφό σου πάνω στόν πειρασμό του. Διότι πολλοί ἄρρωστοι, ἐξαιτίας τῆς ζήλης τοῦ ἐγκεφάλου πού προκαλεῖται ἀπό ὑψηλό πυρετό, ὅ,τιδήποτε ἔλθει στό μυαλό τους, τό λένε. Καί δέν ἔχουν συνείδηση τοῦ τί λένε, ἔστω καί ἂν βρίζουν τούς ὑγιεῖς καί ὅσους τούς νοσηλεύουν, ἐπειδή ἔχουν κατακυριευθεῖ ἀπό τήν ἀρρώστια τους. Ἔτσι καί τώρα. Ἄν μιλήσει κανεῖς στόν ἀδελφό γιά γιατρό, δέν δέχεται τή θεραπεία, διότι δέν ξέρεי τί τόν σφφέρει. Καί ὅσα τόν συμβουλεύει κανεῖς τά ἀκούει σάν ἀκατανόητη φλυαρία καί βρίζει καί ὀργίζεται καί ζητάει φαγητά πού τόν βλάπτουν παρά τόν ὠφελοῦν. Δέν ξέρεи κυριολεκτικά τί κάνει. Αὐτός εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού βρίσκεται σέ πειρασμό. Καί ἂν ἡ κατάστασή του τόν ὀδηγήσει στήν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς του, δέν τό ἀντιλαμβάνεται. Καί ἂν βρῖσει ἡ ἐξουδενώσει τούς ἁγίους ἀδελφούς του πού συμπάσχουν μαζί του γιά τό καλό τῆς ψυχῆς του, δέν τόν νοιάζει, διότι ἔχει ἀποχαυνωθεῖ ἀπό τό πάθος τῆς διαβολικῆς ἀρρώστιας πού τόν βρῖκε· καί ὁ διάβολος τοῦ διαστρέφει συνεχῶς τό νοῦ καί τήν καρδιά του, μέχρις ὅτου τόν κάνει νά ἀρνηθεῖ καί τόν ἴδιο τό Θεό.

Ἔτσι περίπου ἔχει γίνει καί ἐδῶ στήν περίπτωση αὐτή. Γνωρίζοντας δηλαδή αὐτά τά πράγματα καί ὅτι ὁ Θεός κατ' οἰκονομία ἐπιτρέπει νά πειρασθοῦμε, γιά νά ἀποδειχθοῦμε δόκιμοι καί ἔμπειροι, πρέπει νά βαστάξουμε τόν πλησίον μας τόν καιρό τῆς ἀσθενείας του εἴτε τῆς σωματικῆς εἴτε τῆς ψυχικῆς. Διότι λέει: «Ἀλλήλων τά βάρη βαστάζετε καί ἔτσι θά ἐκπληρώσετε τό νόμο τοῦ Χριστοῦ», δηλ. τήν ἐντολή τῆς ἀγάπης (Γαλ. 6, 2). Αὐτό θά γίνει ἂν κάποιος βοηθήσει καί συμπαρασταθεῖ σ' αὐτόν πού πάσχει, ὅχι βέβαια γιά νά τοῦ κάνει τό θέλημα ἡ νά τοῦ δώσει κάτι πού τόν βλάπτει, ἀλλά νά τοῦ συμπαρασταθεῖ βα-

αὐτοῦ καὶ φυλάξαι μὴ δοῦναι <αὐτῷ> τι βλαβερόν. Οὕτω καὶ ὧδε, ἐν τῷ μέρει τούτῳ. Οὐκ ἐν τῷ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ ἀρρωστοῦντός ἐστιν ἡ κηδεμονία, ἀλλ' ἐν τῷ εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· κἂν μὴ ἦ ἱκανὸς δεηθῆτω τῶν δυναμένων δυσωπῆσαι τὸν Δεσπότην Θεὸν ρύσασθαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου αὐτῷ πειρασμοῦ καὶ γίνεται ὁ τοιοῦτος κατὰ τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἀδελφὰς τοῦ Λαζάρου, λεγούσας τῷ Δεσπότη ἑγείραι τὸν αὐτῶν ἀδελφόν. Κἂν ποιήσῃ τις ταῦτα, μὴ μέγα φρονήσῃ, καθὼς γὰρ γίνεται αὐτῷ ὑπὸ ἄλλων, οὕτω καὶ αὐτὸς ποιεῖ· «ἐν ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖ τις, ἀντιμετρηθήσεται αὐτῷ».

Καὶ μὴ νομίσης ὅτι ἐδάρης παρ' αὐτοῦ, ὅτι μέγα τι ἔπαθες· ὅτι ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐδάρη καὶ ὅλα τὰ ἐξῆς. Καὶ μὴ σαλευθῆς ἀπὸ τοῦ τόπου σου, μεταβῆναι καὶ ἀφορισθῆναι ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου· οὐ γὰρ ἐστὶ κατὰ Θεόν, ἀλλὰ πλήρωμα θελήματος διαβόλου. Κἂν ποιήσῃς τοῦτο, οὐδὲ οὕτω παύεται, ἀλλ' ἔτι εἰς χεῖρον ἔρχεται. Ἀπὸ κακοῦ γὰρ οὐδὲν ἐκβαίνει ἀγαθόν, ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ἀνυποταξία καὶ ἀσυνεσία· «ὅπου γὰρ ἔρις καὶ ζῆλος, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα». Οὐδεὶς θεραπεύεται ἀπὸ τούτων εἰς τὸν αἰῶνα, εἰ μὴ ὁ κόπτων τὸ ἴδιον θέλημα καὶ ἀγωνιζόμενος μὴ περιεργάζεσθαι τὸν πλησίον, μήτε ποτὲ εἰπεῖν, τί ἐστὶ τοῦτο ἢ τοῦτο· ὁ δὲ λέγων· τοῦτο κἀγὼ θέλω, υἱὸς διαβόλου γίνεται καὶ ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ· καὶ φανερόν ἐστιν, ὅτι τὸ ἴδιον θέλημα θέλει ποιῆσαι καὶ οὐ τὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἀνδρίζου, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς σκεπάσοι σε· καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς εὖξαι ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ ἀγάπησον αὐτὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

41. Ἡ ἐρώτηση, στήν ὁποία ἀπαντᾷ ὁ Ὅσιος ἀναφέρεται σ' ἓνα -θά λέγαμε- συχνό καὶ ἀπλό γεγονός διαταραχῆς συμπεριφορᾶς μεταξύ δύο προσώπων, ὅπου ὁ ἓνας χειροδίκησε κατὰ τοῦ ἄλλου. Ἡ θέσι τοῦ Ὁσίου εἶναι διαφορετική ἀπ' αὐτή πού θά ἔδινε ἓνας σύγχρονος σύμβουλος, ἀκόμη καὶ «Πνευματικός», εἶναι διακριτική καὶ ἡ ἐμπέδωσί της θά εἶχε νά μᾶς δώσει πολλὰ μηνύματα διαχρονικῆς σπουδαιότητος. Ὑποδεικνύει λοιπὸν στόν ἀδελφό:

1) Νά μὴν παίρνεις ἀποφάσεις καὶ νά μὴν κάνεις καμμιά ἐνέργεια ὅταν εἶσαι ταραγμένος.

2) Ὅταν ἀντιμετωπίζεις ταραγμένους καὶ ἐξαγριωμένους ἀνθρώπους, νά θυμᾶσαι ὅτι καί σὺ κάποτε ἔχεις ταραχθεῖ καὶ ἐξαγριωθεῖ.

3) Ἡ ταραχή, ὁ θυμὸς, ὁ βρασμός της ψυχῆς κ.τ.λ. εἶναι καρποὶ νόσου καὶ μάλιστα νόσου ἐγκεφαλικῆς, «καρώσεως τοῦ ἐγκεφάλου», ἡ ὁποία ὀφείλεται α) σέ σωματικά ἢ ψυχοσωματικά αἷτια καὶ β) σέ δαιμονικά, ἢ σέ δαιμονικὴ ἐκμετάλλευση τῆς ἀνθρώπινης ἐμπάθειας.

4) Μιά τέτοια νοσηρότητα καὶ μιά τέτοια κρίσις σέ διαπροσωπικὲς σχέσεις εἶναι παρακωρημένη δοκιμασία ἀπὸ τὸ Θεό, παρακωρημένος πειρασμός «ἵνα δόκιμοι φανῶμεν αὐτῷ, ἵνα βαστάζωμεν τὸν πλησίον».

5) «Βαστάζω τὸν πλησίον μου ἐν τῷ καιρῷ τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας» δέν σημαίνει ὅτι συνεργῶ σὲ κατὰ τὸ κακὸ ἢ στήν ἁμαρτία. Ἡ φροντίδα μου καὶ ἡ στοργή μου δέν εἶναι νά κάνω ὑπακοή σὲ νοσηρὸ θέλημά του, ἀλλὰ ἡ ἀγαπητικὴ προσευχή μου γιὰ τὸν ἀδελφό μου· «... ἀλλ' ἐν τῷ εὐξασθε ὑπὲρ αὐτοῦ».

6) Παίρνοντας τὴν ὀρθή στάση ἀπέναντι στή νοσηρότητα τοῦ ἄλλου, νά μὴ λησμονῶ ὅτι ὁ

στάζοντας τίς βρισιές καί τίς προσβολές του καί προσέχοντας νά μήν τοῦ δώ-
σει κάτι πού θά τόν ζημιώσει. Ἐτσι ἀκριβῶς μπορεῖ νά γίνει καί ἐδῶ στήν περί-
πτωση πού συζητᾶμε: Νά μήν εἶναι ἡ ἔννοιά μας πῶς θά κάνουμε τό θέλημα
τοῦ ἄρρωστου ἀδελφοῦ, ἀλλά πῶς θά προσευκηθοῦμε γι' αὐτόν. Καί ἂν δέν εἴ-
μαστε ὄξιοι νά τό κάνουμε, ἄς παρακαλέσουμε τοὺς ἱκανοὺς νά ἱκετεύουν τό
Δεσπότη Θεό νά τόν ἀπαλλάξει ἀπό τόν ἐπικείμενο πειρασμό. Καί τότε θά
φτάσουμε στά μέτρα τῆς Μάρθας καί τῆς Μαρίας, τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου,
πού παρακαλοῦσαν τό Δεσπότη νά ἀναστήσει τόν ἀδελφό τους. Καί ὅταν κρα-
τήσει κάποιοι μιά τέτοια στάση πρὸς τόν ἀδελφό του, νά μήν ὑψηλοφρονήσει,
ἀφοῦ κάτι τέτοιο γίνεται καί σ' αὐτόν ἀπὸ ἄλλους ἀδελφούς καί τό ἴδιο κάνει
καί αὐτός γιὰ τόν πλησίον του. Διότι «μέ ὅποιο μέτρο μετρᾷ κανεῖς, μέ αὐτό θά
μετρηθοῦν καί τά δικά του» (Λουκ. 6, 38).

Καί μή νομίζεις πῶς ἐπειδὴ δάρθηκες ἀπὸ τόν ἀδελφό ἔπαθες τίποτε με-
γάλο, διότι ὁ Κύριος τοῦ Οὐρανοῦ καί τῆς γῆς δάρθηκε καί ὅλα ὅσα ξέρεις γύ-
ρω ἀπὸ τά Πάθη τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτό μή φύγεις ἀπὸ τόν τόπο πού εἶσαι, γιὰ νά
μεταβῇς σέ ἄλλον καί νά χωριστεῖς ἀπὸ τόν ἀδελφό σου, διότι τότε δέν θά
πράξεις κατὰ Θεό, ἀλλά θά κάνεις τό θέλημα τοῦ διαβόλου. Καί νά ξέρεις πῶς
ἂν φύγεις, οὔτε τότε θά σταματήσει τό κακό, ἀλλά θά ἐξελιχθεῖ πρὸς τό χειρό-
τερο. Διότι ἀπὸ τό κακό δέν μπορεῖ νά προέλθει κανένα ἀγαθό. Καί μιά τέτοια
συμπεριφορά θεωρεῖται ἀνυποταξία καί μωροφιλοδοξία, γιατί «ὅπου ὑπάρχει ἔ-
ριδα καί ζῆλος φιλόνηκος, ἐκεῖ εἶναι σύγχυση καί ἀκαταστασία καί κάθε κακό
πράγμα» (Ἰακ. 3, 16). Κανείς δέν θεραπεύεται ἀπ' αὐτά στὸν αἰῶνα, παρὰ μόνο
αὐτός πού κόβει τό θέλημά του καί ἀγωνίζεται νά μήν περιεργάζεται τόν πλη-
σίον καί νά μήν πεῖ ποτέ σχολιάζοντας: Γιατί συμπεριφέρεται ἔτσι ἢ τί εἶναι
αὐτά πού κάνει; Ἄσε πού ὁποῖος λέει, «ἐγὼ θέλω αὐτό», γίνεται υἱὸς διαβόλου
καί ξένος γιὰ τό Θεό! Καί εἶναι φανερό ὅτι θέλει νά κάνει τό δικό του θέλημα
καί ὄχι τοῦ Θεοῦ⁴¹.

Ἄνδρίζου, ἀδελφέ, καί εἴθε ὁ Θεός νά σέ σκεπάζει. Καί μέ ὅλη σου τὴν
ψυχὴ προσευχήσου γιὰ τόν ἀδελφό σου καί ἀγάπησέ τον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
πού εἶναι ὁ Κύριός μας καί στὸν Ὅποῖο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

διάβολος ἐπιδιώκει τὴ θεραπεία τοῦ ενός νά τὴν κάνει νόσο τοῦ ἄλλου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά
προφυλαχθῶ ἀπὸ βιώματα ὑψηλοφροσύνης (νόσο τοῦ πνεύματος). *«Κἂν ποιήσῃ τις ταῦτα, μὴ
μέγα φρονήσῃ...».*

7) Νά μή δίνω λύσεις ἄρνησης καί φυγῆς, διότι κάτι τέτοιο εἶναι ἔμπρακτος, ἀλλά καί στεῖρος
φαρισσαϊσμός.

8) Νά μήν παρακολουθῶ ἐλεγκτικά τὴ ζωὴ τοῦ ἀδελφοῦ μου, οὔτε νά ἐπιβάλλω τό θέλημά
μου. Ὅχι τό θέλημά μου, ἀλλά τὴν προσευχή μου νά χαρίζω στὸν ἀδελφό μου «... καὶ ἐξ ὅλης
ψυχῆς εὖξαι ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ ἀγάπησον αὐτόν».

Πραγματικά, στήν Ἀπόκριση αὐτή, τό καθεὶ πού λέγεται εἶναι συγισμένο καί πνευματικὰ
ψυχολογημένο.

υπδ΄

Αἴτησις

Ἄδελφός ἤτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ: Συγκώρησόν μοι, ὅτι πολλὰ ὀκλῶ σοι· ἀλλὰ πιστεύω εἰς τὸν Θεόν, ὅτι διὰ τῶν εὐχῶν σου ἐνδυναμοῖ με, καὶ οὐκ ἔτι ὀκλῶ σοι τοσοῦτον.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Ὅσοι εἰσὶ Θεοῦ τέκνα, καὶ κληρονόμοι πάντως τῆς χρηστότητος καὶ μακροθυμίας καὶ ἀνοχῆς αὐτοῦ καὶ φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης εἰσὶν· εἰ γὰρ Θεοῦ τέκνα, καὶ θεοὶ τυγχάνουσι· εἰ θεοί, καὶ κύριοι καὶ εἰ φῶς ὁ Θεός, καὶ αὐτοὶ φωστῆρες. Εἰ οὖν ὀκλεῖται αἰτούμενος ὁ Θεός καὶ ἀκηδιᾷ, καὶ αὐτοί· εἰ δὲ μὴ αἰτούμενος λυπεῖται, αἰτούμενος δὲ χαίρει, καὶ αὐτοί. Ζήτησον τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, φησὶν ἡ Παλαιὰ Γραφή· ἡ δὲ Νέα δεικνύουσα τὴν τελειότητα φάσκει, «τὴν ψυχὴν τίθεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων», καθὼς ὁ τέλειος καὶ Υἱὸς τελείου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ ἡμῶν τέθεικε. Αἰτούμενοι οὖν οἱ ἅγιοι αἰρουσι τέλειοι ὄντες, καθὼς ὁ Πατὴρ αὐτῶν τέλειός ἐστιν. Αἰτήσατε οὖν αὐτοὺς καὶ παρέχουσιν ἀόκνως, οὐ γὰρ εἰσι κατ' ἐμὲ καῦνοι καὶ ράθυμοι καὶ εὐξασθε εἶναί με ἐν τούτοις.

Καὶ αἰτῶ τὸν Θεὸν δοῦναι ὑμῖν τὰ αἰτήματα ὑμῶν· πρῶτον, δύναμιν ἐξ ὑψους καὶ ἀγάπην τὴν εἰς αὐτόν· καὶ στηρίζαι ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ τῇ πίστει τὰς καρδίας ὑμῶν.

Μείναιτε οὖν μὴ διστάζοντες, ἀπεκδεχόμενοι τὸ ἔλεος αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ποιεῖ ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υπε΄

Ἑρώτησις

Ἄδελφός ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν τοῦ κοινοβίου ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἅγιοι Γέροντες, δοῦναι αὐτῷ πλησίον κελλίον· καὶ συνέθετο δοῦναι. Παρέβαλε δὲ ἐν τοσοῦτῳ πρὸς τινα μοναχόν, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ἐκεῖνος οἰκῆσαι

484

Αἴτησις

Ἄδελφός ζήτησε ἀπό τόν ἴδιο τό μεγάλο Γέροντα νά προσευχηθεῖ γι' αὐτόν: «Συγχώρεσέ με, διότι σέ ἐνοχλῶ πάρα πολύ. Ἀλλά πιστεύω στό Θεό ὅτι μέ τίς εὐχές σου θά μέ δυναμώσει καί δέν θά σέ ἐνοχλῶ πιά τόσο πολύ».

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Οσοί εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὅπωςδήποτε καί κληρονόμοι τῆς χρηστότητας καί τῆς μακροθυμίας καί τῆς ἀνοχῆς καί τῆς φιλανθρωπίας καί τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ. Ἄν λοιπόν εἶναι τέκνα Θεοῦ εἶναι καί θεοί. Καί ἄν εἶναι θεοί, εἶναι καί κύριοι. Καί ἄν εἶναι φῶς ὁ Θεός καί αὐτοί εἶναι φωστῆρες. Ἄν λοιπόν ὁ Θεός ἐνοχλεῖται ὅταν Τοῦ ζητοῦν κάτι τά τέκνα Του καί ἀδιαφορεῖ, τό ἴδιο καί αὐτοί. Ἄν πάλι, ὅταν δέν Τόν παρακαλοῦν λυπᾶται, ὅταν ὁμως Τόν παρακαλοῦν χαίρεται, τό ἴδιο καί αὐτοί. Ζήτησε τόν πλησίον σου ὅπως τόν ἑαυτό σου, λέει ἡ Παλαιά Διαθήκη. Καί ἡ Νέα, δείχνοντας τήν τελειότητα, γράφει: «Νά θυσιάσετε τήν ψυχή σας ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο» (Α' Ἰωάν. 3, 16), ὅπως ὁ Τέλειος καί ὁ Υἱός τοῦ Τελείου θυσίασε τήν ψυχή Του γιά μᾶς. Ὅταν λοιπόν παρακαλοῦμε τούς ἁγίους, χαίρονται ἐπειδή εἶναι τέλειοι, ὅπως ὁ Πατέρας τους εἶναι τέλειος. Ζητῆστε λοιπόν ἀπ' αὐτούς καί θά σᾶς βοηθήσουν πρόθυμα, διότι δέν εἶναι ὅπως ἐγώ, καῦνοι καί ράθυμοι. Καί νά εὐχεσθε νά ἔχω καί ἐγώ θέσι ἀνάμεσά τους.

Καί τότε θά παρακαλῶ τόν Θεό νά πραγματοποιήσῃ τά αἰτήματά σας. Πρῶτα ὁμως ἀπαιτεῖται δύναμις ἐξ ὕψους καί ἀγάπη γιά τό πρόσωπό Του. Καί ἔπειτα νά στηρίξει τίς καρδιές σας στό φόβο Του καί στήν πίστη πρὸς Αὐτόν.

Ἐπιμένετε λοιπόν, χωρίς νά διστάζετε, περιμένοντας τό ἔλεός Του. Καί Αὐτός θά κάνει περισσότερα ἀπ' ὅσα Τοῦ ζητοῦμε ἢ ἔχουμε στό νοῦ μας.

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

485

Ἑρώτησις

Ἄνας ἀδελφός παρακάλεσε τόν Ἀββά τοῦ Κοινοβίου, στό ὁποῖο διέμεναν οἱ Γέροντες Βαρσανουφίος καί Ἰωάννης, νά τοῦ δώσει ἕνα κελλί ἐκεῖ κοντά. Καί ὁ ἀββάς Σέριδος συμφώνησε νά τοῦ δοθεῖ. Ἐπισκέφτηκε ὁμως κάποιο μοναχό καί γνωρίστηκε μαζί του καί αὐτός τόν παρακάλεσε νά μήν πάει ἐκεῖ, ἀλλά νά κατοικήσῃ σ' ἕνα ἄλλο κελλί, λίγο πιό πέρα

εἰς διαφέρον αὐτῷ κελλίον. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀπεκρίθη μὴ δύνασθαι αὐτὸ ποιῆσαι, χωρὶς γνώμης τῶν Γερόντων καὶ τοῦ Ἀββᾶ, τοῦ συνταξαμένου δοῦναι αὐτῷ τὸ κελλίον· καὶ ἐλθὼν ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα, τί δεῖ ποιῆσαι.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, ὁ Κύριος ἡμῶν ἐνετείλατο ἔχειν ἀλλήλους ὑπερέχοντας ἑαυτῶν. Ἐὰν οὖν διὰ τὴν ἀγάπην ἦν πρὸς σέ ἔχομεν κατὰ Θεόν, εἰπώμεν σοι ὅτι παρ' ἡμῖν οἶκησον, ἔργῳ δεικνύομεν ἑαυτοὺς ὑπερέχοντας τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐὰν δὲ πάλιν εἰπώμεν σοι, ὅτι παρ' ἐκεῖνός μένε, τάχα λογίζεται ἡ ἀγάπη σου ὅτι ὠθοῦμέν σε ἀπ' ἡμῶν, ὥς μὴ ἔχοντες ἀγάπην πρὸς σέ. Ἀλλὰ σὺ δοκίμασον τὰς γειτονίας τῶν τόπων καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς ψυχῆς σου ἐξ αὐτῶν, καὶ κέχρησο τῷ λόγῳ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ταῦτα ἀπὸ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης ἐλάλησα. Συγχώρησόν μοι, ἀδελφέ μου, διὰ τὸν Κύριον.

υπς΄

Ἑρώτησις πρὸς τὸν μέγαν.

Μοναχὸς τις οἰκῶν ἐν ἀλλοτρίῳ κελλίῳ, ᾠκοδόμησεν ἑαυτῷ πλησίον κελλίον· καὶ παρέβαλεν αὐτῷ τις ἀδελφὸς χρήζων κελλίου, καὶ προετρέψατο αὐτὸν ἐκεῖνος οἰκῆσαι ἐν τῷ κτισθέντι αὐτοῦ κελλίῳ· ὁ δὲ ἐπεζήτη διωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτο δι' ἐγγράφου. Καὶ συνετάξατο δωρεῖσθαι, εἰ ἐπιτρέψουσι τοῦτο οἱ Γέροντες, ἐπὶ τῷ μέντοι ἀντλεῖν καθ' ἑβδομάδα ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ κεράμια δύο ὕδατος.

Καὶ ἠρώτησαν τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

42. Δέν σταματοῦμε στό ἀντικείμενο τοῦ προβληματισμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ πού θέτει τὴν ἐρώτησιν.

Ὁ τρόπος πού τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ὁσῖος μᾶς φέρνει στὴ συνείδηση ἓνα σοβαρὸ πνευματικὸ πρόβλημα καὶ τῆς σύγχρονης Ἐκκλησίας.

Πολλοὶ ἀγωνιζόμενοι χριστιανοί, μέσα στὴν ιδιότυπη ἀνωριμότητά τους, ἐννοοῦν ὅτι μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν Πνευματικὸ ὡς μηχανὴ προφητειοπαραγωγικὴ, γιὰ νὰ βγαίνουν εὐκολὰ ἀπὸ τὰ διλήμματα τους καὶ νὰ φορτῶνουν σ' αὐτόν τὴν εὐθύνη τῶν ἐπιλογῶν τους.

ἀπό τό δικό του. Ὁ ἀδελφός τότε τοῦ ἀπάντησε ὅτι δέν μπορεῖ νά τό κά-
νει αὐτό, χωρίς τή γνώμη τῶν Γερόντων καί κυρίως τοῦ ἀββᾶ Σερίδου πού
συγκατατέθηκε νά τοῦ δώσει αὐτό τό συγκεκριμένο κελλί. Γι' αὐτό λοιπόν
ἦλθε καί ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββᾶ Ἰωάννη, τί πρέπει νά κάνει.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἱ δελφέ, ὁ Κύριός μας μᾶς ἔδωσε ἐντολή νά θεωροῦμε ὅτι οἱ ἄλλοι εἶναι
ἀνώτεροί μας. Ἄν λοιπόν, χάριν τῆς κατά Θεό ἀγάπης πού τρέφουμε
γιά σένα, σοῦ ποῦμε, «μείνε στό κελλί πού εἶναι κοντά μας», θά ἀποδεί-
ξουμε ἔμπρακτα ὅτι βάζουμε τούς ἑαυτούς μας πάνω ἀπό τόν ἀδελφό. Ἄν πάλι
σοῦ ποῦμε «μείνε κοντά σ' ἐκεῖνον», ἴσως νά σκεφτεῖ ἡ ἀγάπη σου ὅτι σέ διώ-
χνουμε ἀπό κοντά μας, γιατί δέν ἔχουμε ἀγάπη γιά τό πρόσωπό σου. Ἐσύ λοι-
πόν ἐξέτασε τίς γειτονίες καί τῶν δύο τόπων καί ποιά θά εἶναι ἡ ὠφέλεια τῆς
ψυχῆς σου, εἴτε στόν ἕναν τόπο εἴτε στόν ἄλλο καί κάνε χρήση τοῦ Ἀποστο-
λικοῦ λόγου πού λέει: «Ὅλα νά τά ἐξετάζετε καί νά τά διακρίνετε καί σέ ὅ,τι
καλό θά βρεῖτε, σ' αὐτό νά παραμένετε»⁴² (Α' Θεσ. 5, 21).

Αὐτά σοῦ τά εἶπα κινούμενος ἀπό τήν κατά Θεό ἀγάπη πού τρέφω γιά
σένα. Συγχώρεσέ με, ἀδελφέ μου, γιά τόν Κύριο.

486

Ἑρώτηση πρὸς τό μεγάλο Γέροντα:

Κάποιος μοναχός πού ἔμενε σ' ἓνα ξένο κελλί, ἔκτισε ἓνα δικό του
κελλί κοντά σ' αὐτό. Πῆγε τότε ἓνας ἀδελφός πού χρειάζοταν κελλί καί
τοῦ ζητοῦσε νά τοῦ ἐπιτρέψει νά μείνει αὐτός στό κελλί πού ἔκτισε. Ἐπί
πλέον δέ τοῦ ζητοῦσε νά τοῦ τό δωρήσει, συντάσσοντας κάποιο σχετικό
ἔγγραφο. Ἐκεῖνος τότε συμφώνησε νά τοῦ τό δωρήσει, ἂν τοῦ δώσουν
εὐλογία οἱ Γέροντες καί μέ τήν προϋπόθεση ὅτι θά τόν ἀφήνει νά ἀντλεῖ
κάθε ἐβδομάδα δύο στάμνες νερό ἀπό τό πηγάδι πού βρισκόταν μέσα
στήν αὐλή τοῦ κελλιοῦ.

Γιά ὅλα αὐτά λοιπόν ἔστειλαν γράμμα καί ρώτησαν τό μεγάλο Γέροντα.

Σ' αὐτές τίς περιπτώσεις ὁ Πνευματικός πρέπει νά εἶναι χαρισματικά διακριτικός, ὥστε καί
στήν παγίδα νά μήν πέσει καί σωστά νά βοηθήσει καί μεγαλύτερη ζημιὰ νά μήν προξενήσει (δές
ἐρωτ. φιη'). Γιά ὅλους αὐτούς τοὺς λόγους ὁ Ὁσίου προτίμησε νά δώσει μιά τέτοια ἀπάντηση,
ἀφήνοντας ἀπερίοριστα περιθώρια στήν προσωπική καί ἐλεύθερη ἐπιλογὴ τοῦ ἀδελφοῦ πού
νουθετεῖ, ὥστε νά συμβάλλει στήν κλιμάκωση τῆς ὀρίμανσός του.

Ἀποκρίσις Βαρσανουφίου.

Τοῦτο μοναχῶν οὐκ ἔστι· εἰ γὰρ ἔγγραφον θέλετε παρ' ἀλλήλων καὶ εἰς δίκας μέλλετε ἔρχεσθαι, τὸ ἔργον τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀγάπης· ἀλλὰ μᾶλλον ἀγράφως διαγάγει ὁ ἀδελφὸς ἐν τῷ κελλίῳ· κἂν θελήσῃ ὁ κύριος τοῦ κελλίου καιρῷ ἐκβαλεῖν αὐτόν, μετὰ ταπεινώσεως ὀφείλει ἐξελθεῖν, μηδὲν ὀλως ἀντιλέγων. Ἐὰν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ κύριος τοῦ κελλίου ἀπέλθῃ, θέλων γεμίσαι τὰ δύο κεράμια τοῦ ὕδατος καὶ μὴ παράσχῃ αὐτῷ ἐκεῖνος ὁ μένων ἐν τῷ κελλίῳ, οὐδὲ αὐτὸς ὀφείλει ταραχθῆναι, ἀλλὰ βαλεῖν μετὰ ταπεινώσεως μετάνοιαν καὶ λαβεῖν τὸ κεράμιον κοῦφον καὶ ἀπελθεῖν, λέγων αὐτῷ· συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, ἀδελφέ, ὅτι ἔθλιψά σε, καὶ εὖζαι ὑπὲρ ἐμοῦ. <Ὁφείλει> δὲ προσέκειν ἐαυτῷ, ἵνα μετὰ ταῦτα μὴ ταραχθῇ ἀπὸ τῆς ὀργῆς· καὶ διὰ τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ σκεπάζει ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐχθρας τοῦ διαβόλου καὶ κατανύσσεται δραμεῖν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ βαλεῖν αὐτῷ μετάνοιαν, ὥστε ἀνακάμψαι καὶ γεμίσαι, ἢ καὶ βαστάσαι μετ' αὐτοῦ τὸ κεράμιον. Καὶ τότε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σκεπάζει ἀμφοτέρους καὶ σώζει αὐτοὺς ὁ φιλόανθρωπος Θεός.

υπζ '

Ἑρώτησις

Τί οὖν [ὅτε] χρῆζει φιλοκαλίας τὸ κελλίον; Ἄρα ὀφείλει ἀναλίσκειν ὁ μένων ἐν αὐτῷ, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, ἀλλὰ προσδοκᾷ ὅτε δῆποτε ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις

Εἴ τις ἔχει ἐν ἐαυτῷ ὅτι πάντα ὅσα ἔχει τοῦ Θεοῦ ἐστι, καὶ τῶν πιστῶν ὅλων κοινά, καὶ ἴδιον οὐδεὶς ἔχει τι, οὐκ ὀφείλει ταῦτα λογίσασθαι· σαρκικοῦ γὰρ λογισμοῦ ἔστι ταῦτα. Καὶ γὰρ κἂν φθάσῃ ἀναλώσας καὶ μὴ

43. Εἶναι ἀξιοπαράλητο ὅτι, παρὰ τὴν ἀκτημοσύνη καὶ τὴν φτώχεια τοὺς οἱ μοναχοὶ τοῦ βου μ.Χ. αἰῶνα, κινούνται σέ ἐπίπεδο ἰδιοκτησιακοῦ καθεστῶτος καὶ ὁ ἕνας ζητᾷ ἀπὸ τόν ἄλλο, γιὰ μιὰ χαριστική του παραχώρηση, νά γίνει κάποιο γραπτό «συμβόλαιον» ἢ ὅπως θά λέγαμε ἕνα «ιδιωτικό συμφωνητικό». Βέβαια τό νά θέλῃ ὁ μοναχός κατοχύρωση «δικαιωμάτων» εἶναι ἐξοργιστικά ἀντίθετο πρὸς τό μοναχικό ἥθος. «Τοῦτο μοναχῶν οὐκ ἔστι». Γι' αὐτό καὶ ἡ θέση τοῦ Ὁσίου εἶναι σαφέστατη· «... εἰ γὰρ ἔγγραφον θέλετε παρ' ἀλλήλων, καὶ εἰς δίκας μέλλετε ἔρχεσθαι... τοῦτο μοναχῶν οὐκ ἔστι». Ὁ νόμος καὶ τά νόμιμα δέν ἔχουν ἀρμοδιότητα καὶ ἰσχύ στή ζωή τῆς Ταπείνωσης καὶ τῆς Ἀγάπης. Γι' αὐτό ὁ δωρεολήπτης πρέπει νά κάνει χρήση τῆς δωρεᾶς ὅσο χρόνο τοῦ ἐπιτρέπει ὁ δωρεοδότης καὶ ὁ δωρεοδότης πρέπει νά εἶναι ἔτοιμος νά φύγει ἀπὸ τό κελλί πού δώρισε –ἔστω προσωρινά– μέ ἄδειες τίς στάμνες του, σέ μιὰ δύστροπη συμπε-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτό δέν εἶναι γνώρισμα μοναχῶν. Διότι ἄν ζητᾶτε ἔγγραφο ὁ ἕνας ἀπό τόν ἄλλο καί ἄν πρόκειται νά φθάσετε στά δικαστήρια, αὐτή ἡ συμπεριφορά δέν εἶναι συμπεριφορά ἀγάπης. Καλύτερα ἔτσι, χωρίς ἔγγραφο, νά μένει ὁ ἀδελφός στό κελλί. Καί ἄν θελήσει ὁ κύριος τοῦ κελλιοῦ μετὰ ἀπό καιρό νά τόν βγάλει, ὀφείλει νά φύγει μέ ταπείνωση, χωρίς νά φέρει καμμιᾶ ἀντίρρηση. Ἄν πάλι ὁ κύριος τοῦ κελλιοῦ πάει καί θέλει νά γεμίσει τίς δύο στάμνες του μέ νερό καί δέν τόν ἀφήσει αὐτός πού μένει στό κελλί, οὔτε τότε πρέπει νά ταραχθεῖ, ἀλλά νά πάρει τή στάμνα του ἄδεια καί νά φύγει, λέγοντας στόν ἀδελφό: Συγχώρεσέ με γιά τόν Κύριο, ἀδελφέ, διότι σέ στενοκώρησα καί εὔχου γιά μένα. Ἀλλά καί στή συνέχεια ὀφείλει νά προσέχει τόν ἑαυτό του, μήπως ταραξίει τήν ψυχή του ἢ ὀργή. Καί χάρη στήν ταπείνωσή του θά σκεπάσει ὁ Θεός καί τόν ἄλλο ἀδελφό ἀπό τήν ἔκθρα τοῦ διαβόλου, τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχή θά ἔλθει σέ κατάνυξη καί θά τρέξει πίσω του νά τοῦ βάλει μετάνοια καί θά τόν παρακαλέσει νά γυρίσει νά γεμίσει τή στάμνα του. Μπορεῖ νά τρέξει νά βασιτάξει μαζί του ἀκόμη καί τή στάμνα. Καί τότε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θά τοὺς σκεπάσει καί τοὺς δύο καί θά τοὺς σώσει ὁ φιλόανθρωπος Θεός⁴³.

487**Ἑρώτηση**

Καί τί πρέπει νά κάνει ὅταν χρειάζεται ἀνακαίνιση τό κελλί; Ποιός πρέπει νά ξοδέψει τά χρήματα; Αὐτός πού μένει σ' αὐτό προσωρινά, ἀλλά δέν εἶναι δικό του καί περιμένει κάποτε νά τόν βγάλουν ἀπό ἐκεῖ;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο ὅποιος ἔχει τήν πεποίθηση ὅτι ὅλα ὅσα ἔχει ἀνήκουν στό Θεό –καί γιά τοὺς πιστοὺς εἶναι ὅλα κοινά, ἐνῶ γιά τό μοναχό δέν ὑπάρχει ἰδιοκτησία– δέν πρέπει νά σκέφτεται μ' αὐτόν τόν τρόπο, ἀφοῦ τέτοια ἐρωτήματα μποροῦν νά ἐγερθοῦν μόνο ἀπό λογισμό κοσμικόφρονα. Διότι καί ἄν ἀκόμη φθάσει ὁ μοναχός στό σημεῖο νά κάνει κάποια ἔξοδα γιά τό κελλί καί

ριφορά τοῦ δωρεολήπτη: «λαβεῖν τὸ κεράμιον κούφον καὶ ἀπελθεῖν». Αὐτό εἶναι τό πρακτικὸ μοναχικὸ ἥθος. Γι' αὐτὸ τό λόγο καί ὁ Ὅσιος στήν ἐπόμενη Ἑρωταπόκριση παρόμοιου χαρακτήρα (υψ'), μέ λίγες ἀλλὰ καλοζυγισμένες λέξεις, προσδιορίζει πῶς θά μπορούσε κανεῖς, στήν ἐποχή του, νά σώζει μέσα του τήν κοινοκτημοσύνη τῶν ἀνθρώπων τοῦ ὑπερώου τῆς Πεντηκοστῆς: «Ἐῖ τις ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅτι πάντα ὅσα ἔχει τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, καὶ τῶν πιστῶν ὅλα κοινά, καὶ ἴδιον οὐδεὶς ἔχει τι, οὐκ ὀφείλει ταῦτα λογίσασθαι· σαρκικοῦ γὰρ λογισμοῦ ἐστὶ ταῦτα».

μείνη ἐκεῖ, ἄλλος ἀδελφὸς εὐρίσκων τὴν ἀνάπαυσιν, αἰεὶ εὐλογεῖ τὸν ἀναλῶσαντα καὶ κοπιάσαντα ἐν τῷ τόπῳ. Καὶ εἰ εἴχομεν ἀληθινὸν τὸν λέγοντα, «ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖς ἀντιμετρηθήσεται σοι», καὶ ὅτι, «ἀνταποδίδως ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ», καὶ πάλιν, «δῶρ σοι κατὰ τὴν καρδίαν σου», οὐκ ἀφήκαμεν αὐτὸν ἀπελαθῆναι ἀκαίρως, ἀλλ' αἰεὶ βοᾷν πρὸς αὐτόν· «οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω».

υπν΄

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα. Συγχώρησόν μοι, κύριε Πάτερ, ὅτι τολμῶ λαλήσαι· ἐπειδὴ βλέπω τὸν κύριον τὸν Ἀββᾶν ὡς ἀγαπῶντά τινα ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, καὶ θλίβει με ὁ λογισμὸς λέγων, ὅτι ἀνθρωπαρεσκεῖ· εἴ τι γὰρ θέλουσί τινες, δίδωσιν αὐτοῖς, ἐμοὶ δὲ οὐ δίδωσιν· ἅπας γὰρ ἤτησα μίαν θυρίδα καὶ οὐκ ἐποίησε· καὶ πάλιν μικρὰν ἄσβεστον καὶ οὐκ ἔδωκεν, ἄλλοις δὲ δίδωσιν. Ἄρα πῶς ποιεῖ ταῦτα; Καὶ τί ἀποκριθῶ τῷ λογισμῷ;

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ὑπομονῆς χρειαῖ· καὶ γὰρ ὁ Κύριος εἶπε, «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν»· καὶ ὁ Ἀπόστολος, «ὑπομονῆς γὰρ χρειαίαν ἔχετε» καὶ τὰ λοιπὰ. Εἰ ᾗθελεν ὁ Θεὸς δοκιμάσαι, εἰ ὑπομένεις τίποτε, σὺ εὐρεθεῖς μὴ ἔχων ὑπομονήν. Πόσα ἔτη ἔχετε οὕτω τὰ κελλία καὶ οὐδὲν εἵπατε, καὶ ἐν τῷ ἰδεῖν ἄλλους ποιοῦντας τίποτε, τότε εὐθέως καίεσθαι ὡς ἀπὸ πυρός; Διατί οὐκ εἶπας τῷ λογισμῷ, ὅλον τὸν καιρὸν ἔμεινα, καὶ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας οὐκ <ὑπομείνω>; Ἐὰν εἶπῃ σοι ὁ λογισμὸς, καὶ πῶς ἄλλοις ἐποίησεν; εἰπέ, ὅτι αὐτοὶ ἅγιοί εἰσιν, ἐγὼ δὲ ἀνάξιος, ἄξιος δὲ πάσης θλίψεως.

44. Μία ἀπὸ τίς σατανικότερες μεθοδεύσεις ἀναταραχῆς τῆς Ἀδελφότητος καὶ διαταραχῆς τῆς ψυχῆς τοῦ μοναχοῦ εἶναι ἡ ξεσυνέρια. Τό συγκριτικὰ παραγόμενον παράπονον, πού πηγάζει ἀπὸ μιά ἐπιθυμία πού δημιουργήθηκε πάλι ἀπὸ ξεσυνέρια καὶ ἔμεινε ἀνικανοποίητη ἀπὸ τοὺς «ἀρμόδιους καὶ υπεύθυνους». «*Σαρκικοῦ λογισμοῦ εἰσι ταῦτα*», θά ἔλεγε πάλι ὁ Ὁσιος. Εἶναι μιά ἐπιπλέον μαρτυρία ὅτι ἡ ἐγκωπία θέν ἀρνεῖται νὰ ντυθεῖ τό ράσο, ἀλλὰ πεισματικὰ αὐτοπροστατεύεται ἀπὸ τὴν ἀπειλούμενη δολοφονία τῆς!

45. Στὸ ἐρώτημα, πού οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους σκοντάφτουν, «γιατί οἱ ἄλλοι ἀναπαύονται καὶ ἐγὼ δέν ἀναπαύομαι», ὁ Ἀββᾶς δίνει μιά σημαντική ἀπάντησιν. Ἡ θέσις πού παίρνει ὅτι «οἱ ἄλλοι εἶναι ἄξιοι νὰ ἀναπαυθοῦν, ἐγὼ δὲ ἄξιος πάσης θλίψεως», εἶναι ἕνα δυνατό φάρμακον καὶ μπορεῖ νὰ συντελέσῃ στὴ θεραπεία τῆς ψυχικῆς ἀκαταστασίας ὀρισμένων ἀτόμων, τῆς ἀντιδράσεως καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῆς ἐπιθετικότητος πού παρουσιάζουν τὰ ἄτομα αὐτὰ ἐναντίον ἀκόμη καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ. Φυσικὰ, γιὰ νὰ ἐννοήσουμε τὴν θέσιν αὐτὴ τοῦ Ἀββᾶ χρειάζεται νὰ ἔλθουμε «εἰς ἑαυτόν» καὶ νὰ βιώσουμε τὴν ταπείνωσιν ὡς ἀγάπην. Καὶ «ὅταν τις κτίσῃ-

δέν μείνει ἐκεῖ, ὁ ἄλλος ἀδελφός πού θά βρεῖ ἀνάπαυση στό κελλί, πάντοτε θά εὐλογεῖ ἐκεῖνον πού ξόδεψε καί κοπίασε γιά τό κελλί αὐτό. Ὡς πιστεύουμε ὅτι εἶναι ἀληθινός Ὁ ἐκεῖνος πού λέει «μέ ὅποιο μέτρο μετῶς τά πράγματα, θά μετρηθοῦν καί τά δικά σου» (Ματθ. 7, 2) καί «θά ἀνταποδοθεῖ στόν καθένα σύμφωνα μέ τά ἔργα του» (Ρωμ. 2, 6) καί ἀλλοῦ, «θά σοῦ δώσει ὁ Κύριος σύμφωνα μέ τήν κατάσταση τῆς καρδιᾶς σου» (Ψαλμ. 19, 5), δέν θά ἀφήσουμε τόν ἀδελφό νά φύγει πρὶν τήν ὥρα του ἀπό τό κελλί, ἀλλά πάντα θά τοῦ τονίζουμε «οὔτε θά σέ στενοχωρήσω οὔτε θά σέ ἐγκαταλείψω» (Ἐβρ. 13, 5).

488

Ἑρώτηση

Ἕνας ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα: Συγχώρεσέ με, Πάτερ καί δέσποτα πού παίρνω τό θάρρος νά σοῦ μιλήσω, ἀλλά ἐπειδή βλέπω τόν Ἡγούμενο τοῦ Κοινοβίου μου νά ἀγαπᾷ κάποιον ἀδελφό περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους, μέ τυραννάει ὁ λογισμός μου, λέγοντάς μου ὅτι εἶναι ἀνθρωπάρεσκος. Ἐπίσης, ἂν ἄλλοι ἀδελφοί ζητήσουν κάτι τούς τό δίνει, σέ μένα ὅμως δέν δίνει. Μιά φορά ζήτησα καί ἐγώ μία θυρίδα νά μου κάνει καί δέν μου τήν ἔκανε. Καί ἄλλοτε λίγο ἀσβέστη καί δέν μου ἔδωσε, ἐνῶ στούς ἄλλους δίνει. Ἀραγε πῶς τά κάνει αὐτά; Τί νά πῶ στό λογισμό μου;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἱ δελφέ, χρειάζεται ὑπομονή, διότι καί ὁ Κύριος εἶπε ὅτι «μέ τήν ὑπομονή σας θά σώσετε τίς ψυχές σας» (Λουκᾶ 21, 19). Καί ὁ Ἀπόστολος λέει «ἔχετε ἀνάγκη ὑπομονῆς» (Ἐβρ. 10, 36) καί ὅσα σχετικά ἀκολουθοῦν. Ὡς θέλει ὁ Θεός νά σέ δοκιμάσει ἂν μπορεῖς νά ὑπομείνεις κάτι καί σύ κάποτε, πρόσεξε νά μή βρεθεῖς χωρίς ὑπομονή. Πόσα χρόνια ἔχετε ἔτσι τά κελλιά καί δέν ζητήσατε τίποτα καί μόλις βλέπετε τούς ἄλλους νά ἐπισκευάζουν κάτι, τότε ἀμέσως καίγεσθε σάν νά σᾶς ρίχνουν φωτιά;⁴⁴ Γιατί δέν ἀπαντᾷς στό λογισμό σου: Τόσον καιρό ὑπέμεινα καί δέν μπορῶ νά ὑπομείνω λίγες μέρες ἀκόμη; Καί ἂν σοῦ πεῖ ὁ λογισμός: «καί πῶς στούς ἄλλους τοῦς κάνει αὐτό πού θέλουν»; πές του ὅτι αὐτοί εἶναι ἅγιοι ἐνῶ ἐγώ εἶμαι ἀνάξιος, ἄξιος γιά κάθε θλίψη⁴⁵.

ται τὴν ἀγάπην, αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐνδύεται μετ' αὐτῆς» (Ἰσαάκ Σύρου, σελ. 308, ἐνθ' ἄνωτ.). Ἀλλὰ «ὁ κτιστάμενος τὸν Θεόν, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀποδύσασθαι», καθὼς ὁ ἀββάς Ἀγάθων, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ὑπερμετρη ἀγάπῃ πρὸς τὸν πλησίον, ὅχι μόνον δέν διερωτᾶτο ποτέ «γιατί οἱ ἄλλοι ἀναπαύονται καὶ ἐγὼ ἀπορρίπτομαι», ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμά του ᾔθελε νά τό δώσει σέ κάποιο λωβό (λεπρό), ἂν ᾔταν δυνατόν καὶ νά πάρει τό δικό του (βλ. Γερωντικόν, κς', σελ. 14, Ἐκδ. Ἀστήρ).

Ἐὰν ἔχῃς τὸν Ἀββᾶν σου ἀνθρωπάρεσκον, μὴ ὄντα οὕτως, σὺ ἀπόλλεις τὴν ψυχὴν σου· εἰ δὲ ἀληθῶς ἐστὶν ἀνθρωπάρεσκος, σὺ ἀπολογίαν οὐ δίδως ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ὑπὲρ σοῦ. Ὁφείλει δὲ ὁ ζητῶν πρᾶγμα, δοκιμάσαι τὸν καιρὸν καὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ τὴν σχολήν, καὶ τότε μανθάνει διὰ τί οὐ γίνεται ὁ θέλει. Ἐὰν δὲ μὴ εὖρῃ, οὐκ ὀφείλει τινὰ μέμψασθαι ἀλλ' ἑαυτὸν, λέγων, ἐγὼ εἰμι ὁ ἀνάξιος· καὶ εὕρισκεῖς ἔξοδον τῷ λογισμῷ, ἀδελφέ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῶν θελόντων σωθῆναι καὶ ζῆσαι κατὰ Θεόν.

υηθ'

Τίς ποτε τῶν Πατέρων γέρων, ᾤκησεν ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἄγιοι Γέροντες· καὶ ἐρωτώμενος παρὰ τοῦ ὑπηρετοῦντος αὐτῷ, τί θέλεις ποιήσω σοι φαγεῖν, ἔλεγεν αὐτῷ, μετ' ὀργῆς· εἴ τι θέλεις ποιήσων· καὶ ἐθλίβετο ὁ ἀδελφός, μὴ εἰδὼς τί ποιήσῃ. Καὶ ἠρωτήθη ὁ αὐτὸς μέγας Γέρων, εἰ ἄρα καλῶς ποιεῖ οὕτω λέγων ἢ οὐ.

Καὶ ἀπεκρίθη.

Ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔξεστι κατακρίναι τινά· ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάζει. Ἀλλ' ὥς φαίνεται μοι ἡ τοιαύτη ἀπόκρισις θλίψιν παρέχει τῷ πλησίον, κἂν κατὰ ἄσκησιν αὐτὸ ποιῇ· ἀλλ' ὀφείλει λέγειν τῷ ἀδελφῷ μετὰ ταπεινώσεως, ὅτι τόδε τὸ πρᾶγμα δέχεται ἡ ἑξὶς μου ἄρτι. Κἂν σαφρῶς αὐτὸ ποιήσῃ ὁ ἀδελφός, ὀφείλει εὐχαριστεῖν, κἂν κακῶς αὐτῷ ὑπηρετῇ· ἐὰν γὰρ ποιοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ τὸ πρᾶγμα, εἴτε καλῶς εἴτε σαφρῶς, ἐκεῖνος εἰς ὀργὴν κινεῖται, χειρόν πάντων τῶν παθῶν ἐστὶ τοῦτο. Ὁ τοιοῦτος γὰρ ἀλόγως ὀργίζεται, καὶ αὕτη οὐκ ἔστι γνῶσις Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια διαβολικῆ· ὅμως ὁ ὑπηρετῶν ὀφείλει μακροθυμεῖν· ὅς τις γὰρ βαστάζει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ φόβον Θεοῦ, ἐπ' αὐτὸν ἀναπαύεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

46. Τό περισσότερο αἷμα τοῦ μοναχοῦ κύνεται πάνω στοὺς λογισμοὺς του. Εἶναι μεγάλη τέχνη νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ μετατρέπει καὶ νὰ ἀνατρέπει τὸ λογισμό του. Ἀνατρεπτικὴ ἰσχὺ, στή συλλογιστικὴ κατοχύρωση καὶ καρδιακὴ ὑποστήριξη τοῦ λογισμοῦ, ἔχει κάθε ἀναφορά πρὸς τὸ Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Κυρίου, στή Ζωή καὶ τὸ θάνατο τὸ Σταυρικό, στήν Ἀνάστασι καὶ Ἀνάληψή Του. Ἀλλὰ πρακτικά καὶ ἄμεσα ἀποτελεσματικὰ εἶναι καὶ ἡ αὐτομεμψία στήν ὁλοκληρία τῆς «ἐγὼ εἰμι ὁ ἀνάξιος». Ἔτσι γίνεται ἡ πραγματικὴ «ἔξοδος» ἀπὸ τὸ λογισμό.

47. Στὰ θέματα αὐτὰ δέν δυσκολεύεται κανεὶς νὰ διαγνώσει τὴν ἐμπάθεια καὶ τῆς μιᾶς μεριᾶς καὶ τῆς ἄλλης. Ὁ ὁσῖος Μ. Γέροντας βάζει τὰ πράγματα στή θέση τους. Ὅμως δέν σταματᾷ ἐκεῖ. Δίνει ἓνα «χρυσοῦν κανόνα» πού ὁποῖος τὸν κατανοήσῃ καὶ τὸν ἐφαρμόσῃ σέ κάθε πρόβλημα διαπροσωπικῆς σχέσης, θά ἔχει τὸ κατὰ Θεὸ προσδοκώμενο ἀποτέλεσμα: «Ὅστις γὰρ βαστάζει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ φόβον Θεοῦ, ἐπ' αὐτὸν ἀναπαύεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ». Ὅποιος ξέρει τί ζήτησε καὶ τί ζητᾷ ἀπὸ τὸ Χριστό ἢ θά τὸ πάρει ἢ θά βρεῖ τὸ λάθος τοῦ αἰτήμα-

Ἐάν θεωρεῖς τόν Ἑγούμενό σου ἀνθρωπάρεσκο, ἐνῶ δέν εἶναι ἔτσι στήν πραγματικότητα, ἐσύ κάνεις τήν ψυχή σου. Ἐάν πάλι εἶναι πραγματικά ἀνθρωπάρεσκος, ἐσύ δέν θά δώσεις ἀπολογία γι' αὐτόν, ἀλλά αὐτός θά δώσει γιά σένα. Πρέπει δέ ἐκεῖνος πού ζητάει ἕνα πράγμα νά ἐξετάσει ἂν εἶναι κατάλληλος ὁ χρόνος πού τό ζητάει καί ἂν εἶναι ἀναγκαῖο. Νά σκεφεῖ καί τήν ἀνάλογη μέριμνα πού ἀπαιτεῖ αὐτό τό πράγμα καί τότε θά καταλάβει γιατί δέν γίνεται ἀμέσως αὐτό πού θέλει. Σέ περίπτωση δέ πού δέν βρεῖ τό λόγο, γιά τόν ὁποῖο τοῦ ἀρνοῦνται, δέν πρέπει νά μέμφεται κάποιον ἄλλο, ἀλλά τόν ἑαυτό του, λέγοντας «ἐγώ εἶμαι ἀνάξιος». Ἐτσι θά βρεῖ ἔξοδο ὁ λογισμός σου καί θά ἐλευθερωθεῖς, ἀδελφέ⁴⁶.

Αὕτη εἶναι ἡ ὁδός αὐτῶν πού θέλουν νά πετύχουν τή σωτηρία τους καί νά ζήσουν κατά Θεό.

489

Κάποτε κάποιος ἀπό τούς Πατέρες, μέγας στήν ἡλικία, κατοίκησε στό Κοινόβιο ὅπου ἦταν οἱ ἅγιοι Γέροντες. Καί ὅταν τόν ρωτοῦσε, ὁ ὑποτακτικός πού τόν ὑπηρετοῦσε, «τί θέλεις νά σοῦ φιάξω νά φᾶς»; τοῦ ἀπαντοῦσε μέ ὀργή: «Ὅ,τι θέλεις φτιάξε!» Καί ὁ ἀδελφός στενοχωριόταν, γιατί δέν ᾔξερε τί νά τοῦ φτιάξει. Καί ρωτήθηκε ὁ μέγας Γέροντας Βαρσανούφιος ἂν κάνει καλά πού ἀπαντᾷ ἔτσι ὁ Γέροντας ἢ ὄχι.

Καί ἀποκρίθηκε:

Σέ μένα βέβαια δέν ἐπιτρέπεται νά κατακρίνω κανένα, γιατί ὁ καθένας σηκώνει τό δικό του φορτίο. Ἀλλά ὅπως καταλαβαίνω, μιά τέτοια ἀπάντηση στενοχωρεῖ τόν πλησίον ἀδελφό, ἀκόμη καί ἂν τοῦ τό κάνει γιά ἄσκηση ὁ Γέροντας. Καλό εἶναι νά λέει στόν ἀδελφό μέ ταπείνωση ὅτι «αὐτό τό πράγμα νομίζω ὅτι χρειάζεται τώρα ἡ σωματική κατάστασή μου». Καί ἂν ὁ ἀδελφός μαγειρέψει ἄσχημα, ὀφείλει νά τόν εὐχαριστήσει, ἔστω καί ἂν προσφέρει τήν ὑπηρεσία του κακόβουλα. Γιατί, ἂν κάνει ὁ ἀδελφός τό διακονημά του καλά ἢ ἄσχημα καί ὁ Γέροντας ὀργίζεται, αὐτό εἶναι τό χειρότερο ἀπ' ὅλα τά πάθη. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος, πραγματικά, ὀργίζεται παράλογα ἐντελῶς καί αὐτό δέν προέρχεται ἀπό τή γνώση τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ἀπό διαβολική ἐνέργεια. Ἀλλά καί ὁ διακονητής πρέπει νά μακροθυμεῖ⁴⁷. Διότι ὅποιος σηκώνει τόν ἀδελφό του μέ τόν κατά Θεό φόβο, σ' αὐτόν ἐπάνω ἀναπαύεται τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

τός του. Μπροστά στό φῶς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος οἱ σκιές κáνονται ἢ ἀπωθοῦνται μακριά ἀπό τό κῶρο τῆς ἐπανάπαυσής Του.

υ΄

Ὁ αὐτὸς τιμώμενος καὶ κατὰ φόβον Θεοῦ θεραπευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀββᾶ καὶ τῆς ἀδελφότητος τοῦ κοινοβίου, οὐκ ἠσθάνετο τῆς θεραπείας· ἀλλ' ὡς μᾶλλον θλιβόμενος καὶ μὴ δεόντως ὑπηρετούμενος, λάθρα ἀνεκώρπεν· αὐτοὶ δὲ γνόντες μετὰ ταῦτα ποῦ διάγει, ἤβουλήθησαν ἀπελθεῖν καὶ παρακαλέσαι αὐτὸν ὑποστρέψαι πρὸς αὐτούς· ἤκουσαν γὰρ ὅτι θλίβεται· καὶ ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα, εἰπόντες καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου· «μήποτε τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος».

Ἀπόκρισις

Ὁ Ἀπόστολος ἐπεὶ παρέδωκεν ἐκεῖνον τῷ σατανᾷ, εἶπε τοῦτο· χάραν εἶχεν ἐκεῖνος τοῦ λυπηθῆναι, ὡς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἀφορισθεῖς. Διὰ τοῦτο βλέπων αὐτὸν μετανοοῦντα, εἶπε κυρωθῆναι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. Εἰ οὖν οἴδατε ὅτι ὑμεῖς ἐδιώξατε αὐτόν, χρὴ ἀπελθόντας βαλεῖν μετάνοιαν, ἵνα ἔλθῃ· εἰ δὲ ἰδίῳ θελήματι ἀπῆλθε, κἂν ἀπέλθῃτε ἐπ' αὐτόν ὑμεῖς διὰ τὸν Θεόν, τὸ δικαίωμα αὐτοῦ ἔρχεται ἐπ' αὐτόν· μέλλει γὰρ διακεῖσθαι ὅτι εἰς τὴν θλίψιν πάλιν ἐπανέρχεται. Καὶ εἰ συμβῇ αὐτῷ οἰαδήποτε ἀφορμή, αἰεὶ λέγει, ἔξω ἤμην καὶ ἠνάγκασάν με εἰσελθεῖν.

Ἄλλ' ἄφετε αὐτὸν συντριβῆναι μικρὸν ὑπὸ τῶν λογισμῶν, μεταμελούμενον ὅτι ἐξῆλθε· κἂν γὰρ θλιβῇται τῷ σώματι, ἀλλ' ὠφελεῖται τῷ πνεύματι· περαιορεῖται γὰρ αὐτοῦ ἡ ἔπαρσις καὶ τὸ δικαίωμα, ἐν τῷ βλέπειν ἑαυτὸν ἐν θλίψει πολλαῖς, καὶ τότε μνημονεύει τῆς ἀναπαύσεως τοῦ κοινοβίου· καὶ μετὰ ταπεινώσεως ἀναλύει, ἀναλαμβάνων ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας τὴν εὐχαριστίαν.

48. Ὁ ἄββας Βαρσανούφιος ὡς «ἐστιάτωρ, παρεχόμενος ἀνεξάντλητον χάριν ταπεινώσεως, διακρίσεως καὶ ἀγάπης» καθοδηγεῖ τοὺς ἀδελφούς σέ μιά πολὺ λεπτή συμπεριφορὰ ἀγάπης ἀπέναντι στοῦ συμμαναστή τους. Ἡ πολλὴ του διάκριση καὶ ποιμαντικὴ ἱκανότητα τὸν κάνει νὰ πάρει αὐτὴ τὴ θεοκίνητη θέσι καὶ ἀφήνει τὸ μοναχὸ πού ἔφυγε ἀπὸ τὸ Κοινόβιο μέ κίνητρο τὴν κατάκριση καὶ τὴν ἀπαίτησι, νὰ κτυπηθεῖ ἀπὸ τοὺς λογισμούς, νὰ θλιβεῖ, γιὰ νὰ ταπεινωθεῖ καὶ νὰ ἔλθῃ «εἰς ἑαυτόν». Εἶναι ἡ ἄρχοντικὴ ἀγάπη τῆς καρδιᾶς του, ποῦ μᾶς θυμίζει τὸν εὐσπλαγχνο Πατέρα τῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Αὐτὴ τὸν κινεῖ νὰ βλέπει τὸν ἀδελφόν, ὅχι ὡς ἀπο-

490

Ὁ ἴδιος, ἐνῶ τὸν σέβονταν καὶ τὸν ὑπηρετοῦσαν μέ φόβο Θεοῦ καὶ ὁ ἡγουμένος καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κοινοβίου, δέν ἐκτιμοῦσε τὴν προσφορὰ τους. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ στενοχωριόταν πολὺ, νομίζοντας ὅτι δέν τὸν ὑπηρετοῦσαν ὅσο ἔπρεπε, ἔφυγε κρυφά ἀπὸ τὸ Κοινόβιο. Οἱ ἀδελφοὶ ὅμως ὅταν ἔμαθαν, μετὰ ἀπ' αὐτά, ποῦ μένει, ἤθελαν νὰ πᾶνε νὰ τὸν παρακαλέσουν νὰ γυρίσει πίσω στοῦ Κοινόβιο, κοντά τους, διότι ἔμαθαν ὅτι ὑποφέρει καὶ θλίβεται ἐκεῖ πού εἶναι. Ρώτησαν λοιπὸν τὸ μεγάλο Γέροντα γι' αὐτὸ τὸ θέμα, ἀναφέροντας καὶ τὸ λόγο τοῦ Ἀποστόλου «μήπως ὁ ἀδελφός ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ λύπη πάθει κάτι ἀνεπανόρθωτο» (Β' Κορ. 2, 7).

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ὁ Ἀπόστολος τὸ ἀναφέρει αὐτὸ γιὰ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὁποῖο παρέδωσε στοῦ σατανά. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶχε λόγο νὰ λυπηθεῖ, διότι ἀφορίστηκε ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος ὅταν τὸν εἶδε νὰ ἔχει διάθεση νὰ μετανοήσῃ, προέτρεψε νὰ τοῦ δείξουν ἀγάπη. Στὴν περίπτωση τοῦ ἀδελφοῦ τώρα, ἂν ἐσεῖς τὸν διώξατε ἀπὸ τὸ Κοινόβιο, πρέπει νὰ πᾶτε νὰ τοῦ βάλετε μετάνοια, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσετε νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἄν ὅμως ἀπὸ τὸ δικό του θέλημα ἔφυγε, ἔστω καὶ ἂν πᾶτε ἐσεῖς νὰ τὸν βρεῖτε γιὰ τὸ Θεό, αὐτός θὰ ἀποκτήσῃ δικαίωμα, διότι θὰ τὸ πάρει ἔτσι τὸ πράγμα· ὅτι τὸν ἐπαναφέρετε πάλι ἐκεῖ πού ὑποφέρει καὶ θλίβεται. Καὶ μέ τὴν πρώτη ἀφορμὴ πού θὰ τοῦ δοθεῖ, δέν θὰ παραλείψῃ νὰ σᾶς πεῖ: «Εἶχα φύγει ἀπὸ ἐδῶ καὶ μέ ἀναγκάσατε νὰ ξαναγυρίσω».

Ἐγὼ νομίζω λοιπὸν νὰ τὸν ἀφήσετε λίγο νὰ χτυπηθεῖ ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς του γιὰ νὰ φτάσῃ νὰ μετανοήσῃ πού ἔφυγε. Καὶ ἔτσι, ἔστω καὶ ἂν ὑποφέρει στοῦ σώμα, ὅμως θὰ ὠφεληθεῖ στὴν ψυχὴ. Καὶ θὰ περιοριστεῖ ἡ ἔπαρση πού ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα, βλέποντας τὸν ἑαυτὸ του μέσα σὲ πολλὰς θλίψεις καὶ τότε θὰ θυμηθεῖ τὸ Κοινόβιο καὶ τὴν ἀνάπαυση πού εἶχε ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς. Τότε θὰ ταπεινωθεῖ καὶ θὰ ἐπιστρέψῃ, μέ βιώματα πιά εὐχαριστίας καὶ ὀχι ἀχαριστίας⁴⁸.

στάτη, ἀλλὰ ὡς ἄρρωστο μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὡς πάσχον μέλος τοῦ σώματος τοῦ Κοινοβίου. Γι' αὐτὸ τοὺς προτρέπει νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παιδευτεῖ, γιὰ νὰ θεραπευτεῖ μέσα ἀπὸ τὰ παθήματά του.

υ'α'

Ἑρώτησις

Τί οὖν, [ὅτε] μεταμελεῖται μέν, αἰσχύνεται δὲ ἐπαναλῦσαι;

Ἀπόκρισις

Εἴαν μεταμεληθῇ καὶ βαστάσῃ τὴν ἑαυτοῦ μέμψιν λέγων, ὅτι ἐγὼ αἰτιός εἰμι ἐν πᾶσι, τότε ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν διὰ τοῦ Προφήτου, «εἰπὲ πρῶτος τὰς ἀνομίας σου ἵνα δικαιωθῇς», βλέπει ὅτι κατεπραῦνθη αὐτοῦ ἡ καρδία, καὶ ὁδηγεῖ αὐτὸν ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ· φησὶ γάρ, «ὁδηγήσει πρᾶεῖς ἐν κρίσει, διδάξει πρᾶεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ». Καὶ εἰ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ τῷ πρῶτῳ ὠφελεῖται πλέον, πληροφορεῖ τὴν καρδίαν αὐτοῦ μετὰ ταπεινώσεως ἐκεῖ ἐπαναλῦσαι.

υ'β'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς στρατευόμενος ἐν τῷ κόσμῳ ἀπετάξατο εἰς τὸ κοινόβιον· καὶ ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εἰ δύναται μετανοῆσαι.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ὁ Θεὸς οὐκ ἀποβάλλεται τινα, ἀλλὰ πάντας καλεῖ εἰς μετάνοιαν· ὀφείλει οὖν ὁ προσερχόμενος αὐτῷ ἐξ ὅλης καρδίας προσελθεῖν καὶ σπείρει ἐπ' ἐλπίδι τοῦ θερίζειν καὶ προσδοκᾶν πειρασμὸν ἕως ὑστερας ἀναπνοῆς.

υ'γ'

Ἑρώτησις

Καὶ νῦν ἀντιλαμβάνεται αὐτοῦ ὁ Θεός;

491

Ἑρώτηση

Τί ὅμως πρέπει νά γίνει ὅταν μεταμεληθεῖ ἀλλά ντρέπεται νά ἐπανέλθει στό Κοινόβιο;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν μεταμεληθεῖ καί κρατήσῃ τή μέμψη πρὸς τόν ἑαυτό του, λέγοντας, «ἐγὼ φταίω γιὰ ὅλα ὅσα μοῦ συμβαίνουν», τότε ὁ Θεός, πού εἶπε μέ τό στόμα τοῦ Προφήτου «ἐξομολογήσου ἐσὺ πρῶτος τίς ἀνομίες σου γιὰ νά δικαιωθεῖς» (Ἱσ. 43, 26), θά δεῖ ὅτι ἡ καρδιά του ταπεινώθηκε καί θά τόν ὀδηγήσῃ μέ τόν κατά Θεό φόβο πρὸς τό συμφέρον του. Διότι λέει: «Θά ὀδηγήσῃ τούς πράους μέ διάκριση καί σοφία, θά διδάξῃ τούς πράους τούς δρόμους Του» (Ψαλμ. 24, 9). Καί ἂν ἔχει νά ὠφεληθεῖ τώρα πιά ἡ ψυχὴ του στό Κοινόβιο πού ἀνῆκε πρὶν, θά πληροφορήσῃ τήν καρδιά του νά ἐπιστρέψῃ ἐκεῖ μέ ταπείνωση.

492

Ἑρώτηση

Ἐνας ἀδελφός πού ἦταν στρατιωτικός, ἀπαρνήθηκε τὰ τοῦ κόσμου καί πῆγε στό Κοινόβιο νά ζήσει ὡς μοναχός. Ρώτησε λοιπόν τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, ἂν εἶναι δυνατόν αὐτός νά μετανοήσῃ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αδελφέ, ὁ Θεός δέν διώχνει κανένα, ἀλλά τούς καλεῖ ὅλους σέ μετάνοια. Ὅφειλε ὅμως καί ὁ προσερχόμενος πρὸς Αὐτόν νά προσέλθῃ μέ ὅλην τήν καρδιά καί νά σπεῖρῃ μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά θερίσῃ καί νά προσδοκᾷ πειρασμό μέχρι τελευταίας του ἀναπνοῆς.

493

Ἑρώτηση

Καί τώρα τόν ἀκούει καί τόν βοηθάει ὁ Θεός;

Ἀπόκρισις

Τέκνον, τὸ στάδιον ἥνοικται· καὶ ὁ θέλων σωθῆναι ἀκούει τοῦ Ἰησοῦ βο-
 ῶντος πρὸς αὐτὸν καὶ λέγοντος «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ
 πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτος εἰμι
 καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγὸς
 μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι». Βλέπε τί ἀκούεις· «πρῶτος καὶ
 ταπεινός», ἵνα ταῦτα μάθωμεν παρ' αὐτοῦ· οὐκ ὀφείλει ἐκλύεσθαι καὶ φοβεῖ-
 σθαι ὁ προσερχόμενος Θεῷ, ἐπεὶ οὐδέποτε βάλλει ἀρχὴν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.
 Ὁ Θεὸς γὰρ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ προσέχει καὶ τὴν προαίρεσιν διακρίνει· καὶ
 αὐτὸς οἶδε τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι οὐδὲν ἐφ' ἑαυτοῦ δύναται κα-
 τορθῶσαι, ἀλλ' αὐτὸς ἐστὶ τὸ πᾶν, καὶ αὐτὸς δίδωσι τῷ ἀξίῳ δύναμιν, τοῦ ποιῆ-
 σαι δύναμιν. Ἐπεὶ, ἐὰν κρατήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἰσχυροῦ, ποῦ εὐρίσκεται ὁ
 ταλαίπωρος ἄνθρωπος; Καὶ ἐὰν κρατήσῃ τὴν σοφίαν τοῦ σοφοῦ καὶ ἀλλοιώσῃ
 αὐτοῦ τὴν καρδίαν, εὐρίσκεται ἡ σοφία αὐτοῦ ὡς ἰδιώτου καὶ ἄφρονος. Πειποι-
 θότες οὖν προσέλθωμεν αὐτῷ, εἰδότες, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἐπιχορηγῶν ἡμῖν δύ-
 ναμιν εἰς ἀγῶνα.

Σὺ οὖν ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ στεφα-
 νωθῆναι. Ὁ Κύριος συνέλθοι σοι τῷ θελήματι αὐτοῦ, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

υ'δ'

Δέσις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Ἐπειδὴ οἱ λογισμοὶ μου φαντάζουσί με τὸν κόσμον, ἐρεθίζοντές με
 πρὸς αὐτὸν ἐπανελθεῖν, ποίησον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, ἵνα σκεπασθῶ διὰ τῶν
 εὐχῶν ὑμῶν, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς τὰς ἁμαρτίας ἔτι ὢν, ἐδεήθην τοῦ Θεοῦ ὑπὸ
 τὴν σκέπην ὑμῶν ἀξιωθῆναι.

49. Ὁ «ἀπὸ στρατιωτικῶν» ἀρχάριος τῆς μοναχικῆς ζωῆς κάνει βασικὲς ἐρωτήσεις: Μπορῶ
 καὶ ἐγὼ νὰ ἀκολουθήσω ζωὴ Μετανοίας; (υ'β'). Θὰ μέ βοηθήσει καὶ ἐμένα ὁ Θεὸς σ' αὐτὸ τὸ
 δρόμο; (υ'γ').

Καὶ ὁ Ὁσιος τοῦ ζήτησε: «Ὁλόκαρδη προσέλευση», ἀσκησι ἐλπιδοφόρα καὶ ὑπομονή μέχρι
 τέλους (ἀπ. υ'β'). Στὴ συνέκεια τοῦ λέει: Μὴ ρωτᾷς ἂν ὁ Θεὸς θὰ σέ βοηθήσει. Γιατί ὁλόκληρη
 ἡ μοναχικὴ κλήσι καὶ κάθε προσόν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Νά
 ἔχεις πάντοτε στό νοῦ σου ὅτι: «Ὁ Θεὸς γὰρ εἰς τὴν καρδίαν ... προσέχει καὶ τὴν προαίρεσιν
 διακρίνει». Δηλαδή πρῶτο· νὰ ἐλέγχει καθημερινὰ τὸν ἑαυτὸ σου ἂν παραμένεις «ὁλόκαρδος»
 στή νέα ζωὴ καὶ δεύτερο· ἂν μέσα στίς διάφορες δοκιμασίες φανερώσεις πραγματικὴ θέλησι νὰ
 ὑπομείνεις μέ ἐλπίδα τὸ σταυρὸ σου. Τότε τὸ στεφάνωμα τῆς νίκης εἶναι σίγουρα μέσα στό Θέ-
 λημα τοῦ Θεοῦ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τέκνο, τό στάδιο ἔχει ἀνοικτεῖ. Καί αὐτός πού θέλει νά σωθεῖ ἀκούει τόν Ἰησοῦ νά τόν καλεῖ καί νά τοῦ λέει: «Ἐλᾶτε κοντά μου ὅλοι ἐσεῖς πού εἰστε κουρασμένοι καί φορτωμένοι καί ἐγὼ θά σᾶς δώσω ἀνάπαυσι. Καί μάθετε ἀπό μένα ὅτι εἶμαι πρᾶος καί ταπεινός στήν καρδιά καί οἱ ψυχές σας θά ἀναπαυθοῦν· διότι ὁ ζυγός μου εἶναι ἀπαλός καί ὠφέλιμος ἐνῶ τό φορτίο μου εἶναι ἐλαφρό» (Ματθ. 11, 28-30). Πρόσεχε τί ἀκοῦνε τά αὐτιά σου: Πρᾶος καί ταπεινός! Καί τό λέει γιά νά μάθουμε ἀπ' Αὐτόν ὅτι αὐτός πού προσέρχεται στό Μοναστήρι γιά τό Θεό, δέν ἔχει λόγο νά παραλύει οὔτε νά φοβᾶται, διότι, ἂν φοβᾶται, δέν θά μπορέσει ποτέ νά βάλει ἀρχή στήν ὁδό πού ξεκίνησε. Νά ξέρει δέ ὅτι ὁ Θεός παρακολουθεῖ τήν καρδιά του καί διακρίνει τήν προαίρεσή του⁴⁹, ἀλλά γνωρίζει καί τήν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι δέν μπορεῖ δηλαδή ἀπό μόνος του νά κατορθώσει τίποτα. Ὁ Θεός εἶναι τό πᾶν, Ἐκεῖνος εἶναι πού δίνει δύναμη στόν ἄξιο γιά νά προχωρήσει. Γιατί, ἂν κάνει πώς κρατάει τή δύναμη τοῦ ἰσχυροῦ, πού καταντάει ὁ ταλαίπωρος ὁ ἄνθρωπος! Καί ἂν κρατήσει τή σοφία τοῦ σοφοῦ καί ἀλλοιωσει τήν καρδιά του, ἡ σοφία του καταλήγει σάν τή σοφία τοῦ ἀνόητου καί τοῦ ἄφρονι. Ἐχοντας λοιπόν πίστη καί ἐμπιστοσύνη, ἄς πλησιάσουμε κοντά Του, γνωρίζοντας ὅτι αὐτός εἶναι Ἐκεῖνος πού θά μᾶς χορηγήσει δύναμη στόν ἀγώνα μας.

Ἐσύ ὅμως νά ἐτοιμάζεις τήν ψυχή σου, ὅχι μόνο γι' αὐτά, ἀλλά καί γιά τό στέφανο. Ὁ Κύριος νά σέ βοηθήσει ὅπως Ἐκεῖνος θέλει, μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

494**Παράκληση** τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Ἐπειδή οἱ λογισμοί μου μέ κάνουν νά φαντάζομαι τόν κόσμον καί μέ προκαλοῦν νά ἐπανεέλθω σ' αὐτόν⁵⁰, κάνε ἀγάπη πρὸς ἐμένα καί εὐχίσου νά μέ σκεπάσει ὁ Θεός, διότι τότε, ὅταν ἦμουν μέσα στίς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου, παρακάλεσα τό Θεό νά ἀξιωθῶ νά παραμείνω κάτω ἀπό τήν πνευματική σας ἐπιστάσι.

50. Καί ἀπό τίς δικές του ἀνίκητες ἐπιθυμίες καί ἀπό τόν πόλεμον τοῦ διαβόλου, ὁ ἀρχάριος δοκιμάζεται στό θέμα τῆς πραγματικῆς προαίρεσης νά γίνει μοναχός, ἰδιαίτερα πάνω στοὺς προσωπικοὺς δεσμούς του μέ τόν κόσμον. Γι' αὐτό τό λόγο καί οἱ θεῖοι Πατέρες ὀρίζουν νά εἶναι τριετές τό διάστημα τῆς δοκιμασίας πρὶν ἀπὸ τήν ὀριστική δέσμευσιν. Αὐτό φανερώνει καί ὁ Ὅσιος ὅταν λέει παραστατικότερα: «Μάλαξον τέως τὰ δύο ψυχία ταῦτα, καὶ τότε ἐπιλεξαι ὁ θέλεις». Τό «μάλαξον» εἰκονίζει τήν πάλη καί τή ζύμωσιν πού γίνεται μέσα στή δοκιμασία, γιά νά σταθεροποιηθεῖ ἡ προαίρεσι τῆς μοναχικῆς ζωῆς. «Τὰ δύο ψυχία» συμβολίζουν, μαζί μέ ὅλες τίς

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Τέκνον ἀγαπητόν, ἀνδρίζου ἐν Κυρίῳ· ὁ Θεὸς ἐκάλεσέ σε, μὴ ἐκλυθῇς, ἀλλὰ θάρσει· ἡ ἀρχὴ τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας πολέμους ἔχει, ἀλλ' ὁ Κύριος συντρίβει αὐτούς. Ἡ τοῦ κόσμου στρατεία σκότος ἐστί, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῆς κόλασις αἰώνια· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φῶς ἐστί, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῆς ζωὴ αἰώνιος. Μάλαξον τέως τὰ δύο ψυχία ταῦτα, καὶ τότε ἐπίλεξαι ὃ θέλεις· καὶ ἔρχεται πρὸς σέ τις μεγαλόφωνος καὶ ἐξυπνίζει σου τὴν καρδίαν τὴν ἀκμὴν ψυχράν· καὶ ποιεῖ σε ὀξυποδεῖν ὡς δεῖ. Μὴ θρονηθῇς· ἔστι γὰρ ὁ χειραγωγῶν σε πρὸς τὸν Δεσπότην.

υ' ζ ε '

Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως.

Ἐπειδὴ ἡ θλίψις τοῦ νυνὶ κινηθέντος μοι πολέμου ἐξ ἐμοῦ ἐγένετο, ἐλέησόν με, δέσποτα, ἵνα αἱ εὐχαὶ σου καταργήσωσιν αὐτόν· ἀπωλόμην γὰρ τὸ ἐν ἐμοί, συντυχὼν τοῖς πρὸς ἐμὲ ἐλθοῦσι κατὰ σάρκα μου ἀδελφοῖς. Ἐμείνα γὰρ φανταζόμενος τὴν αὐτῶν συντυχίαν καὶ δοκῶν μετ' αὐτῶν συνδιάγειν. Ἀλλὰ βοήθησον τῇ πολλῇ ἀσθενείᾳ μου καὶ τῇ δειλίᾳ τῇ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Πῶς γὰρ εὐξασθαι τὸν Θεὸν οὐκ οἶδα τὸν καλέσαντά με, σπουδάσας ἀθετῆσαι αὐτόν καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἐπιλαθόμενος τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ πασῶν;

Διὸ παρακαλῶ, ἐλέησόν με, ὅτι πολὺ ἥμαρτον καὶ οἱ πόλεμοι ἐκ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας καὶ ὀλιγοπιστίας γινόμενοι, οὐκ ἀφίστανταί μου. Καὶ εἰ ἐγκωρεῖ καὶ συμφέρει ἀποστῆναι τοὺς ἐμοὺς ἔρχεσθαι πρὸς με, ἔνεκεν τοῦ μὴ φέρειν μοι δελεασμῶν τοῦ κόσμου· καὶ τοῦτο ὑμεῖς γινώσκετε. Ψυχρὰς

ἄλλες δυνατές ἔννοιες, ὅτι εἶναι πολὺ λίγα καὶ μικρά τὰ συνειδητὰ στοιχεῖα, μέ τὰ ὅποια γίνεται ὁ ἀγώνας τῆς ὀριστικῆς ἐπιλογῆς, ἂν τὰ συγκρίνουμε μέ ὅσα σπουδαῖα θά φανερωθοῦν, μέ τῇ Χάρει τοῦ Θεοῦ, στή ζωὴ τοῦ μοναχοῦ. Καί τοῦτο ὑπονοεῖται μέ τὰ λόγια πού συνεχίζει στήν ἀπόκρισή του ὁ Ὁσιος· «... καὶ ἔρχεται πρὸς σέ τις μεγαλόφωνος καὶ ἐξυπνίζει σου τὴν καρδίαν τὴν ἀκμὴν ψυχράν καὶ ποιεῖ σε ὀξυποδεῖν ὡς δεῖ».

51. Ἡ εἰλικρινέστατη αὐτὴ ὁμολογία φέρνει στὴ συνείδηση κάποιους λησμονημένους ὁρους γιὰ τὴν ἐπιτυχή δοκιμασίᾳ τοῦ ἀρχαρίου-δοκίμου.

Ἡ τριετία τῆς δοκιμασίας ἐπιβάλλει πλήρη διακοπὴ σχέσεων καὶ ἐπαφῶν μέ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ἢ τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὴν ὁποία ἔφυγε (ἀποτάχτηκε) ὁ δοκιμαζόμενος. Ἡ ἀθέτηση τοῦ ὁρου αὐτοῦ, μέ τῇ βασικῇ δικαιολογίᾳ ὅτι ὁ δοκιμαζόμενος ἔχει τὴ συναίνεση τῶν δικῶν του καὶ ἡ διατήρηση τῆς ἐπαφῆς εἶναι ἀκίνδυνη, νομίζουμε ὅτι δέν καλύπτει τὸ ὅλο θέμα οὐσιαστικά. Τὸ ζητούμενο εἶναι νά δοκιμαστεῖ ἡ ἀντοχή στοῦ νά ζεῖ κανεὶς «ξερριζωμένος» καὶ ἀπομονωμένος, πραγματικὸς μοναχός. Διαφορετικά, ἡ παραμονὴ του στή Μονὴ θεωρεῖται ὡς παραμονὴ σέ ἰδιότυπο Κολλέγιο ἢ Οἰκοτροφεῖο.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τέκνο μου ἀγαπητό, ἀνδρίζου ἐν Κυρίῳ. Ὁ Θεός σέ κάλεσε, μή φοβηθεῖς, ἀλλά ἔχε θάρρος. Ὁ ἀρχάριος στήν κατά Θεό ἐργασία ἔχει πολλούς ἀγῶνες καί πολέμους, ἀλλά ὁ Κύριος εἶναι αὐτός πού μπορεῖ νά τοὺς ἐξαφανίσει. Ἡ στράτευση στήν κοσμική ζωὴ εἶναι σκοτάδι καί ἡ κληρονομιά της αἰώνια κόλαση. Ἐνῶ ἡ στράτευση στήν «ἐν Θεῷ» ζωὴ εἶναι φῶς καί ἡ κληρονομιά της ζωὴ αἰώνια. Ἔχεις χρόνο στὴ διάθεσή σου. Μπορεῖς νά μελετήσεις σοβαρά καί βαθιά τὰ θετικά καί ἀρνητικά κάθε μιᾶς ἐκ τῶν δύο πλευρῶν (ὅσο ἐλλειμματικά καί ἂν τίς ἔχεις γνωρίσει) καί μετὰ νά κάνεις τὴν ὀριστική ἐπιλογὴ σου μέ πλήρη τὴν προσωπικὴ ἐλευθερία σου. Ἄν διαλέξεις τὴν «ἐν Θεῷ» ζωὴ θά ἔλθει κοντά σου ἕνας βροντόφωνος ὁ ὁποῖος θά σοῦ ἀφυπνίσαι τὴν καρδιά πού παραμένει ἀκόμη ψυχρή. Καί θά σέ κάνει νά τρέξεις μέ λαχτάρα, ὅπως πρέπει. Μὴ θορυβηθεῖς, διότι ὑπάρχει ἐκεῖνος πού θά σέ χειραγωγήσει πρὸς τὸ Δεσπότη.

495

Τοῦ ἴδιου ὁμοίως πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα.

Ἐπειδὴ ἡ θλίψη καί ἡ ταλαιπωρία ἀπὸ τὸν πόλεμο πού μοῦ δημιουργήθηκε τώρα πρόσφατα ὀφείλεται σέ μένα, ἐλέησέ με, δέσποτα, ὥστε οἱ εὐχές σου νά τὸν καταργήσουν. Καί θά κανόμουν ἂν τὸ πᾶν ἐξαρτιόταν ἀπὸ μένα, ἐπειδὴ συνομίλησα μέ τὰ κατὰ σάρκα ἀδελφία μου πού μέ ἐπισκέφτηκαν⁵¹. Ἀφοῦ ἔφυγαν, συνέχισα νά ζῶ μέ τὴ φαντασία μου τὴ συνομιλία πού εἶχα μαζί τους καί φανταζόμουν ὅτι ζοῦσα κοντά τους. Ἀλλὰ ἐσύ ἐνίσχυσε τὴν πολλή μου ἀδυναμία καί βοήθησέ με νά ξεπεράσω τὴ δειλία καί τὸ φόβο πού μέ κυριεύει καί δέν μέ ἀφήνει νά βαδίσω τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας. Καί δέν ξέρω πῶς θά τολμήσω νά προσευχηθῶ στό Θεό, ὁ ὁποῖος μέ κάλεσε στήν ἡσυχαστικὴ ζωὴ, ἀφοῦ μέ τὸ πρῶτο ἔσπευσα νά Τὸν βάλω στήν ἄκρη καί μέσα σέ μιὰ ὥρα ξέχασα ὅλες Του τίς εὐεργεσίες.

Γι' αὐτό σέ παρακαλῶ νά μέ ἐλεήσεις, γιατί πολὺ ἁμάρτησα καί οἱ πόλεμοι, οἱ ὁποῖοι ὀφείλονται στὴ δική μου ἀδυναμία καί ὀλιγοπιστία, δέν ἀπομακρύνονται ἀπὸ μένα. Καί ἂν τὸ εὐλογεῖς καί εἶναι συμφέρον μου, νά μείνουν μακριά οἱ δικοί μου, νά μὴν ἔρχονται νά μέ ἐπισκέπτονται, γιὰ νά μὴ μοῦ φέρνουν ἀπὸ τὸν κόσμο δελεαστικούς σκανδαλισμούς καί πειρα-

Μέ καλή, λοιπόν, προαίρεση Μονῆς καί οἰκογένειας, γίνεται ἕνα μεγάλο λάθος. Κάνουμε τὴ δοκιμασία «ψεύτικη» καί τότε μπορεῖ νά ἀποδειχτεῖ καί ἡ ἐπιλογὴ τῆς μονακικῆς ζωῆς ἀπὸ τὸ δόκιμο λαθεμένη καί «ἐν καιρῷ» νά κλονισθεῖ ἢ καί νά ἀνατραπεῖ.

γὰρ οὐσης τῆς καρδίας μου πρὸς ταραχὴν καὶ ὁδὸν τοῦ πολέμου ἔρχονται πρὸς με· μικρὸν δὲ ἀποστάντων τῶν λογισμῶν χθὲς ἀπ' ἐμοῦ διὰ τῆς σκέπης ὑμῶν, σήμερον ὡς ἐκάθισα μικρὸν κατ' ἰδίαν, ἵνα μάθω ἕναν Ψαλμόν, ἐπέθεντό μοι τοσοῦτον, ὥστε ἀπὸ τῆς ὀλιγωρίας καὶ ἰδρῶν με. Διὸ δέομαι μὴ ἐγκαταλείψης με τοῖς ἐχθροῖς μου, ἀλλὰ τῇ δυνάμει σου τὴν ἀδυναμίαν μου στήριξον καὶ ἐκείνους κατάργησον, ὅτι ἱκανῶς ἐνεπλήσθησάν μου. Καὶ σὺ βλέπεις τὴν καρδίαν μου, ὅτι τοὺς πολέμους οὐκ ἠδέως φέρω· ἵνα μὴ ἥττηθῶ διὰ τὴν ἀσθενειάν μου καὶ τὸ ἀγνοεῖν με τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ἵνα μὴ εἰς τὰς παγίδας αὐτῶν ἐμπέσω, εἰς ἃς πρὸ τοῦ προσφυγεῖν ὑμῖν ἐκυλιόμην. Συγχώρησόν μοι, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ ἀγαθέ.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Α 'δελφὲ ἀγαπιτέ, ματρίκιον ἔχει ὁ Δεσπότης ἡμῶν Θεός, εἰς ὃ γράφονται οἱ προσερχόμενοι δουλεύειν αὐτῷ γνησίως καὶ προῖκα γράφονται ἀπὸ πρώτης ἡμέρας. Παρεκάλεσα αὐτὸν «τὸν μὴ θέλοντα τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν», ὥστε τάσαι σε εἰς αὐτὸ μετὰ τῶν σωζομένων. Καὶ ἠλέησε καὶ σὲ μετ' ἐμοῦ καὶ παρακρῆμα ἔταξέ σε, ὁ «πάντας ἀνθρώπους θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».

Δωρεὰν οὖν ἔλαβες. Ἐν σοὶ λοιπὸν κεῖται τὸ μὴ εἶναι ἐν τῇ τοιαύτῃ γραφῇ, ἢ τὸ εἶναι. Σοὶ οὖν θέλονται βοηθεῖ ὁ λέγων, «ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσπετέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε», καὶ τὰ λοιπά. Ἰδοὺ εἶρηκα, πρόσσεχε μὴ ἐκπέσης τῆς τηλικαύτης στρατείας, μήποτε καὶ ἀνίατον τραῦμα νοσήσης· ταύτης γὰρ ἐκπεσών, οὐδὲ ἐν τῷ κόσμῳ χρησιμεύσεις.

52. Τὸ κείμενο ἀναφέρει τὴ λέξη «ματρίκιον». Δηλαδή Κώδικα καὶ Κατάστιχο, τὸ ὁποῖο ὀνομάζεται Μάνα καὶ Πλάκα.

(Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 241).

53. Μέσα στὸν κλονισμό τῆς προαίρεσης τοῦ ἀρχαρίου γιὰ τὸ μοναχικὸ βίο, ἔχει τεράστια θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ σημασία ἡ ἀντιμετώπιση πού κάνει ὁ Γέροντας καὶ Πνευματικός. Πραγματικὰ ἡ διάκρισί του πρέπει νὰ εἶναι Θεοδώρητη. Πρέπει νὰ στηρίξει, χωρὶς νὰ παρασύρει ἢ νὰ ἀποθίσει τὸν ὑποψήφιο μοναχό. Στὸ προκείμενο περιστατικὸ βλέπουμε τὸν Ὅσιο νὰ παίρνει μιὰ θέση πού μπορεῖ νὰ παρεξηγηθεῖ ὡς μονόπλευρη. Ὁ Ὅσιος ὁμως δέν παγιδεύει προσπλυτιστικά. Ἀποκαλύπτει μυστήρια «σεσιγημένα». Τὸν διαβεβαιώνει λοιπὸν ὅτι τὰ βήματά του πρὸς τὸ μοναχισμό (ὅπως καὶ κάθε μοναχοῦ) δέν ἔγιναν «ἐρήμην» τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἐγὼ ἔχομε δουλέψει γιὰ τὴν κλήση σου «...παρεκάλεσα... ὥστε τάσαι σε εἰς αὐτὸ (τὸ ματρίκιον) μετὰ τῶν σωζομένων... καὶ παρακρῆμα ἔταξέ σε... δωρεὰν οὖν ἔλαβες». Κάναμε ὅτι ἡ Ἀγάπη μᾶς ὑπαγόρευσε. Τώρα ἐσύ ἔχεις δικαίωμα, εἶσαι ἐλευθερὸς νὰ δεκτεῖς ἢ νὰ ἀρνηθεῖς αὐτὸ πού ἔχομε κάνει. «Ἐν σοὶ λοιπὸν κεῖται τὸ μὴ εἶναι ἐν τῇ τοιαύτῃ γραφῇ, ἢ τὸ εἶναι...».

Αὐτὴ ἡ περίπτωσις μᾶς θυμίζει τὸν ἅγιο Ἀπόστολο Παῦλο καὶ μάλιστα στὴ Δαμασκό. Μετὰ τὸ φῶς τῆς Δαμασκοῦ μπορούσε νὰ κάνει χρῆσι τῆς ἐλευθερίας του καὶ νὰ πεί ὅχι στὸν Κύριο;

Μετὰ τὸ φῶς τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Ὁσίου στὸν ἀρχάριο, θὰ ἦταν δυνατό νὰ πεί καὶ αὐτός

σμούς. Ἐσεῖς βέβαια ξέρετε καί γι' αὐτό ποιό εἶναι τό καλύτερο γιά μένα. Ἀλλά ἐπειδή εἶναι ψυχρή ἡ καρδιά μου, μοῦ γίνονται αἰτία ταραχῆς καί πολέμου. Καί ἐνῶ γιά λίγο εἶχαν σταματήσει οἱ λογισμοί χθές, μέ τίς εὐχές σας, σήμερα μόλις κάθησα λίγο, κατ' ἰδίαν, γιά νά μάθω ἕναν Ψαλμό, μέ κούρασαν τόσο μέ τίς ἐπιθέσεις τους, ὥστε ἀπό τήν ταλαιπωρία ἔγινα μούσκεμα στόν ἰδρώτα. Γι' αὐτό, σέ παρακαλῶ, μή μέ ἐγκαταλείψεις στά χέρια τῶν ἐχθρῶν μου, ἀλλά μέ τή δύναμή σου στήριξε τήν ἀδυναμία μου καί ἀφάνισε τοὺς ἐχθρούς μου, γιατί κόρτασα πιά ἀπ' αὐτούς. Καί ἐσύ γνωρίζεις καί βλέπεις τήν καρδιά μου, ὅτι δηλαδή δέν σπκῶνω εὐχάριστα τοὺς πολέμους τους γιά τοὺς ἐξῆς λόγους: Ἐπειδή φοβᾶμαι νά μὴν πέσω, λόγω τῆς ἀδυναμίας μου καί τῆς ἄγνοιας πού ἔχω ὡς πρὸς τήν πονηρία τῶν δαιμόνων. Καί γιά νά μή βρεθῶ μπλεγμένος στίς παγίδες τους, στίς ὁποῖες κυλιόμουνα προτοῦ νά καταφύγω στήν ἀγάπη σας. Συγχώρεσέ με καί εὐχίσου γιά μένα, Πάτερ ἀγαθέ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ ἀγαπητέ, ὁ Δεσπότης μας Θεός διατηρεῖ μπτρῶο⁵² στό ὁποῖο καταγράφονται ὅσοι προσέρχονται νά δουλέψουν γνήσια καί ἀληθινά στή δούλεψή Του καί καταγράφονται δωρεάν ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα⁵³. Αὐτόν παρακάλεσα, πού «δέν θέλει τό θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλά μακροθυμεῖ μέχρι νά ἐπιστρέψει καί νά ζήσει» ('Ιεζ. 33, 11), νά σέ ἐντάξει καί σένα μέσα σ' αὐτό τό μπτρῶο, μαζί μ' ἐκείνους πού πρόκειται νά σωθοῦν. Καί σέ ἐλέησε ἀμέσως, μαζί μέ μένα, Ἐκεῖνος πού θέλει ὅλοι νά σωθοῦν καί νά ἔλθουν σέ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας Του (Α' Τिम. 2, 4) καί σέ ἔγραψε στό μπτρῶο.

Λοιπόν ἔλαβες τή δωρεά. Σέ σένα ἐναπόκειται πλέον τό νά παραμείνεις ἤ νά μὴν παραμείνεις γραμμένος σ' αὐτό τό μπτρῶο. Ἐσύ ἂν θέλεις νά παραμείνεις, θά λάβεις βοήθεια καί ἐνίσχυση ἀπό Ἐκεῖνον πού μᾶς εἶπε: «Ἄν θέλετε καί μέ ὑπακούσετε, θά φάτε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς» ('Ἠσ. 1, 19) κ.τ.λ. Νά, πού σου τὰ ἀποκάλυψα ὅλα. Πρόσεχε νά μή φύγεις ἀπό μία τέτοια στρατιά. Πρόσεχε νά μὴν ὑποστεῖς ἀνίατο τραῦμα, γιατί, ἂν λιποτακτῆσεις ἀπό ἕνα τέτοιο στράτευμα, οὔτε στόν κόσμο θά μπόρεις νά εἶσαι χρήσιμος⁵⁴.

ὄχι; Θά θρηνήσουμε λοιπόν τυπολατρικά γιατί κάθε «Δαμασκός» μᾶς δίνει καί ἕνα «Παῦλο»;

54. Ἡ στράτευση στή μοναχική ζωὴ εἶναι θέμα πολὺ σημαντικὸ καί τό ἀποφασίζει κανεῖς ἀπόλυτα ἐν ἐλευθερίᾳ ἐνώπιον Θεοῦ. Φυσικά, ὁ ἀββάς Βαρσανούφιος, δέν ἐπιζητεῖ νά βιάσει τήν ἐλευθερίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ ὡς πρὸς τό θέμα τῆς κλήσεώς του πρὸς τή μοναχική ζωή, ἀλλά βλέποντας ὅτι εἶναι ἀπειροπόλεμος καί δειλιάζει μπροστά στοὺς ἀπλούς πειρασμούς τῶν ἀρχαρίων, ἐνῶ ἦδη βρίσκεται στή Μονή, τόν ἐνισχύει νά ἐμβαθύνει καί νά δεῖ σοβαρά τὰ πράγματα. Νά ἀντιμετωπίσει μέ ἐλπίδα τοὺς πειρασμούς, γιά νά ἀνδρωθεῖ, νά ὀριμάσει, νά ἐνηλικιωθεῖ ἐν Χριστῷ, διότι μ' αὐτὴ τήν ἀνωριμότητα πού τόν διακατέχει οὔτε καί στόν κόσμο, στήν κοσμική

‘Ο Κύριος σκεπάσαι σε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ σώσαι εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν.
‘Αμήν.

Τέκνον, «ἄφες τοὺς νεκροὺς λοιπὸν θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς», καὶ βλέπεις πῶς δοξάζεται ὁ Θεὸς ἐν βουλῇ <ἀγίῳ>.

υ λ ς

Δέσις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

‘Αββᾶ, διὰ τὸν Κύριον ἐλέησόν με· ἐπειδὴ κατ’ ἰδίαν μου ἀναπαυόμενου, ἐπεγεύρονται φαντασίαι, ἀλλὰ καὶ συνοχὴ ὥς τινων ἐπερχομένων μοι, ὥστε καὶ καθεύδοντά με συνέχεσθαι καὶ μὴ δύνασθαι ἀναπαῖναι με. Καὶ ἐπειδὴ δειλὸς εἰμι τῇ φύσει, πλέον ὁ πόλεμος ἐπεγεύρεται μοι καὶ οὐ συγχωρεῖ μοι ὑπνῶσαι, εἰ μὴ μικρόν, καὶ τοῦτο, ὥς εἶπον, ἐν συνοχῇ καὶ μικροψυχίᾳ, ὥστε ἐκ τούτου αἰσθάνεσθαι καὶ ἀτινίαν ἐν τῷ σώματι καὶ μὴ δύνασθαι σχεδὸν κινήσαι ἑμαυτόν.

Λοιπὸν, δέσποτα, τὸ συμφέρον αὐτὸς οἶδας, καὶ αὐτὸ ποίησον μετ’ ἐμοῦ, Πάτερ ἀγαθέ. Συγχώρησόν μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ πολὺ κακῶς ἔχοντι.

‘Απόκρισις Βαρσανουφίου.

Α ‘δελφέ, δοξάσαι τὸν Θεὸν ὀφείλεις, πῶς δεικνύει τὴν Γραφὴν ἀληθεύουσιν· φησὶ γάρ· «πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἑάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε». Κατὰ τὴν δύναμίν σου οὐκ ἐὰν σε γυμνάζεσθαι· τοὺς δὲ μεγάλους κατὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν, εἰς μεγάλους πειρασμοὺς δοκιμάζει καὶ χαίρουσιν. Εἰς προκοπὴν γὰρ φέρει τὸν ἄνθρωπον ὁ πειρασμός· ὅπου γὰρ πρόκειται ἀγαθόν, ἐκεῖ πόλεμος γίνεται.

ζωή, θά μπορέσει νά ὀρθοποδήσει. Εἶναι σάν νά θέλει νά πεί στὸν ἀρχάριο: “Οχι μόνο μοναχός δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά γίνεται κανεὶς «ἔκ τινος ἀνάγκης ἢ βίας», ἀλλὰ καί τῇ μοναχικῇ ζωῇ δέν πρέπει νά τὴν ἀφήνει «ἔκ τινος ἀνάγκης ἢ βίας»!

55. Εἰκόνα ἀκηδίας καὶ κατάθλιψης παρουσιάζει ὁ ἀρχάριος μοναχός.

Τὰ οὐσιαστικά στοιχεῖα τῆς εἶναι:

1) Ὅταν μένει μόνος καὶ ἐκτίθεται στό κόσκινο τῆς ἡσυχίας, ξεσποκάνονται «φαντασίες» μέσα του, ἐπιδίδεται σέ φαντασιώσεις. Πιάνει τὸν ἑαυτό του «νά κλέπτει ὀπώρας», ἱκανοποιώντας ἐπιθυμίες συνειδητὰ ἀπαρνημένες.

2) Τὸν συνέχει φόβος γιὰ ἐπερχόμενα δεινά, πνεῦμα δειλίας. Προκαταβολικὰ θρηνεῖ τίς στερήσεις ἢ τίς προσβολές καὶ τῆς φιληδονίας καὶ τῆς φιλαυτίας. Ὁ μὴ ἀναγεννημένος ἄνθρωπος ταυτίζει τὴν ὑπαρξή του μέ τὴν ἱκανοποίηση τῆς φιλαυτίας καὶ τῆς φιληδονίας.

3) Ἀγκώνεται καὶ κάνει τὸν ὕπνο του. Τοῦτο μπορεῖ νά προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς ἀποταγῆς του καὶ μόνο, τῆς ἀποκοπῆς του ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον.

4) Ἐχει μεγάλη καταβολὴ ψυχοσωματικῶν δυνάμεων. Αὐτὸ τὸ ἐξηγεῖ ὡς ἀπότοκο τῆς διαταραχῆς ἢ τῆς ἔλλειψης τοῦ ὕπνου. Μπορεῖ ὅμως οὐσιωδῶς νά ἔχει τὴν αἰτία του καὶ στὴ μὴ

Εἶθε ὁ Κύριος νά σέ σκεπάσει ἀπό τόν πονηρό καί νά σέ σώσει στήν αἰώνια ζωή. Ἄμην.

Τέκνο, «ἄφησε τούς νεκρούς νά θάψουν τούς νεκρούς τους» (Ματθ. 8, 22) καί θά γνωρίσεις πῶς δοξάζεται ὁ Θεός μέ τίς ἀποφάσεις τῶν ἁγίων Του.

496

Παράκληση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα.

Ἄββά, ἐλέησέ με γιά τόν Κύριο, γιατί ὅταν εἶμαι μόνος μου καί ἀναπαύομαι μοῦ ἔρχονται φαντασίες ἀλλά καί φόβος, σάν νά μοῦ ἐπιτίθενται κάποιοι. Καί μέ πιάνει τέτοια δειλία σέ σημεῖο πού δέν μπορῶ νά ἀναπαυθῶ καθόλου, ἀκόμη καί τότε πού ἔχω ἀνάγκη νά κοιμηθῶ. Εἶμαι βέβαια ἀπό τή φύση μου δειλός, γι' αὐτό καί ὁ πόλεμος γίνεται φοβερότερος καί δέν μπορῶ νά κοιμηθῶ, παρά ἐλάχιστα· καί αὐτό, ὅπως σοῦ ἐξήγησα, ἐνῶ μέ συνέχει φόβος καί μικροψυχία. Γι' αὐτό αἰσθάνομαι καί ἀτονία στό σῶμα καί δέν μπορῶ σχεδόν οὔτε νά κουνηθῶ (μέ κάποια ἄνεση ἢ φυσικότητα).

Λοιπόν, δέσποτα, ἐσύ γνωρίζεις τό συμφέρον μου καί αὐτό οἰκονόμησε σέ μένα, Πάτερ ἀγαθέ. Συγκώρεσέ με τόν ἁμαρτωλό πού βρίσκομαι σέ πολύ κακή κατάσταση⁵⁵.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἱ δελφέ, ὀφείλεις νά δοξάσεις τό Θεό πού ἀποδεικνύει στήν περίπτωση σου τή Γραφή νά ἀληθεύει, διότι λέει: «Εἶναι ἄξιος ἐμπιστοσύνης ὁ Θεός, ὁ Ὅποιος δέν θά σᾶς ἀφήσει νά πειραστεῖτε περισσότερο ἀπ' ὅσο μπορείτε νά σηκώσετε» (Α΄ Κορ. 10, 13). Κατά τή δύναμή σου λοιπόν σέ ἀφήνει νά γυμνάζεσαι. Τούς μεγάλους βέβαια τούς δοκιμάζει μέ μεγάλους πειρασμούς, σύμφωνα μέ τή δύναμή τους καί καίρονται, διότι ὁ πειρασμός φέρνει τόν ἄνθρωπο σέ προκοπή. Καί ὅπου ὑπάρχει κάτι καλό, ἐκεῖ ξεσηκώνεται καί πόλεμος.

ἀποδοχή τῆς ἀσκητικῆς σκοπιμότητας καί σκληρότητας. «Τό ἀγῶγι ξυπνάει τόν ἀγῶγιατην».

Ἄς ὁ Ὅσιος τοῦ ἀντιπροτείνει:

1) Νά δοξάζει καί νά εὐχαριστεῖ τόν Κύριο πού παραχωρεῖ τή δοκιμασία του σύμφωνα μέ τά μέτρα του.

2) Τοῦ ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ πειρασμός φέρνει τόν ἄνθρωπο σέ πρὸοδο, ὅπως ἡ προπόνηση τόν ἀθλητή, ὁ πόλεμος τό στρατιωτικό.

3) Τόν προτρέπει νά μὴν πολυπραγμονεῖ στήν ἐξήγηση ἢ ἐκτίμηση τοῦ πειρασμοῦ, ἀλλά νά τοῦ δίνει τή σημασία πού ἔχει καί νά μὴ τόν φοβηθεῖ σέ καμιά περίσταση.

4) Τόν διαβεβαιώνει ὅτι εἶναι ἐξασφαλισμένη γι' αὐτόν ἡ βοήθεια καί ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ.

Χρειαζόμαστε κάτι περισσότερο σέ ἀνάλογες δοκιμασίες;

Μὴ οὖν φοβηθῆς τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ χάρηθι, ὅτι εἰς προκοπὴν σε φέρουσι. Καταφρόνησον οὖν αὐτὸν καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεὸς καὶ σκεπάζει σε.

υ'z'

Δέσεις τοῦ αὐτοῦ.

Πάτερ ἅγιε, ἀσθενὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ὑπάρχων, οὐκ ἔχω παρρησίαν δεηθῆναι τι παρὰ τοῦ εὐσπλαγχνου Θεοῦ· διὸ προσπίπτω σοι δεηθῆναι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἵνα ἀξιωθῶ δουλεύειν αὐτῷ καὶ παράσχω μοι δύναμιν καὶ σύνεσιν· πάντων γὰρ τούτων, ὡς οἶδε καὶ ἡ καρδιά σου, δέομαι, μηδὲν ὦν παντάπασι. Πιστεύω γάρ, Πάτερ ἀγαθέ, ὅτι αἱ σοὶ εὐκαὶ ἰκαναὶ εἰσι δυσωπῆσαι τὸν Θεὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἵνα παρίδῃ αὐτὰς καὶ ἄξιόν με ποιήσῃ τοῦ ἄρξασθαι τῆς εὐλογημένης ὁδοῦ· ἵνα ἐν γνώσει τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ ἐλέους σου, εὐλογημένη, ὁδεύων, εὐχαριστήσω συνήθως τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, τῷ διὰ σοῦ πάντων τῶν ἀγαθῶν... [παρέχοντι] τῇ ἀφροσύνῃ μου καὶ παρρησίᾳ καὶ εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἀποκρίσις Βαρσανουφίου.

Α 'δελφέ, μᾶλλον δὲ τέκνον· ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐνδυναμῶσαι σε ἐν τῇ ἀγίᾳ κλήσει αὐτοῦ, ἥ ἐκάλεσέ σε, καὶ καταξιώσαι σε τῆς τάξεως τῆς υἰοθεσίας, ἧς ὀλίγοι ἀξιοῦνται, καὶ στηρίξοι σου τὴν καρδίαν κατὰ τὴν καρδίαν Ἰωάννου, ἵνα γεννήσῃς καρποὺς εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Σαμουὴλ· καὶ συνάσῃς αὐτῷ ῥῆμα καινὸν τῷ Θεῷ καὶ προκόψῃς ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἐν τῇ προκειμένῃ σοι ὁδῷ καὶ δουλεύσῃς αὐτῷ γνησίως, ὡς δόκιμος στρατιώτης.

56. «Ἡ υἰοθεσία παρέχεται εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Πρὸ καταβολῆς κόσμου ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ ἡμῶν δι' υἰοθεσίαν, ἐν τῇ προαιωνίῳ βουλῇ τοῦ Θεοῦ. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὅπως συνεργήσωμεν μετ' Αὐτοῦ εἰς τὴν Πράξιν τῆς ὑπ' Αὐτοῦ δημιουργίας ἀθανάτων θεῶν. Ἡμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμεθα κτίσματα, ἀλλὰ ὁ Κύριος Ἰησοῦς, διὰ τῆς ἐπὶ γῆς ἐμφανίσεως Αὐτοῦ, τῆς διδασκῆς καὶ τοῦ ὑποδείγματος Αὐτοῦ, ἀπεργάζεται ἡμᾶς ὁμοίους πρὸς Αὐτόν. Συντελεῖται ἐν ἡμῖν ἡ ὁμοίωσις πρὸς τὸν Μονογενῆ Υἱὸν διὰ τῆς ἐν ἡμῖν ἐνοικίσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν γινόμεθα καὶ ἡμεῖς Υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου» (Ἀρχιμ. Σωφρονίου Σακάρωφ, «Ὁψόμεθα τὸν Θεὸν καθὼς ἐστι», σελ. 27, 159, Ἔκδ. Ἱ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ).

«Δυνάμει», τό χάρισμα τῆς υἰοθεσίας ἔχει ἐξασφαλισθεῖ γιὰ κάθε ἄνθρωπο μέ τὴν ἐν Χριστῷ καθολικὴ πρόσληψη τῆς ἀνθρώπινης φύσεως· «ὁ Θεὸς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν». Πρῶτο ἐπίπεδο πραγματώσεώς της εἶναι ἡ διὰ τῆς πίστεως ἀποδοχὴ τῆς κλήσεώς μας «Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται». Ἦδη στὸ πρῶτο αὐτὸ στάδιο διαφοροποιοῦνται οἱ ἄνθρωποι σὲ πιστοὺς καὶ ἄπιστους ἢ σὲ βαπτισμένους καὶ ἀβαπτιστοὺς (ἐντός καὶ ἐκτός τῆς τάξεως τῆς υἰοθεσίας). Δεύτερο, ἀλλὰ βασικὸ καὶ οὐσιαστικὸ στάδιο υἰοθεσίας, εἶναι «ἡ ἐν ἡμῖν ἐνοίκησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (πρβλ. Ἰωάν. 1, 12-16. Πράξ. 2, 38. 8, 15. 10,

Μή φοβηθεῖς λοιπόν τούς πειρασμούς, ἀλλὰ νά καρεῖς, διότι θά σέ φέρουν σέ προκοπή. Κράτησε γενναῖο φρόνημα τήν ὥρα τοῦ πολέμου καί ὁ Θεός θά σέ βοηθήσει καί θά σέ σκεπάσει.

497

Παράκληση τοῦ ἴδιου.

Πάτερ ἄγιε, ἐπειδή εἶμαι ἀδύνατος καί ἀμαρτωλός, δέν ἔχω παρησία νά ζητήσω κάτι ἀπό τόν εὐσπλαγχνο Θεό. Γι' αὐτό σέ ἱκετεύω νά δεηθεῖς πρὸς τόν Κύριο γιά μένα τόν ἀμαρτωλό, ὥστε νά μέ ἀξιώσει νά δουλεύω σ' Αὐτόν καί νά μοῦ δώσει δύναμη καί σύνεση. Ὅλα αὐτά, ὅπως τό γνωρίζει καί ἡ καρδιά σου, τά ἔχω ἀνάγκη, διότι δέν εἶμαι ἀπολύτως τίποτα. Καί πιστεύω, Πάτερ ἀγαθέ, ὅτι οἱ εὐχές σου εἶναι ἱκανές νά παρακινήσουν τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νά γίνει ἴλεως στίς ἀμαρτίες μου, ὥστε νά τίς παραβλέψει καί νά μέ ἀξιώσει νά βάλω ἀρχή γιά τήν εὐλογημένη ὁδὸ τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς. Ἐτσι, βαδίζοντας μέ ἐπίγνωση καί μέ τή διαποίμανση τῆς ἀγάπης σου, εὐλογημένε μου Πατέρα, θά φθάσω νά εὐχαριστήσω καθώς πρέπει τό φιλόανθρωπο Θεό, ὁ Ὅποιος παρέχει στήν ἀφροσύνη καί παρησία μου, μέ τίς εὐχές σου, ὅλα τά ἀγαθά. Προσευχήσου γιά μένα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α'δελφέ, ἡ καλυτέρα, τέκνο μου. Ὁ Θεός τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς νά σέ ἐνδυναμώσει σ' αὐτή τήν ἀγία κλήση Του, στήν ὁποία σέ κάλεσε. Νά σέ καταξιώσει νά φθάσεις στήν τάξη τῆς υἱοθεσίας, στήν ὁποία λίγοι ἀξιώνονται νά φθάσουν⁴⁵. Νά χαριτώσει δέ τήν καρδιά σου ὅπως τήν καρδιά τῆς προφήτιδος Ἀννας, ὥστε νά γεννήσει καρπούς εὐπρόσδεκτους στό Θεό, κατὰ τό πρότυπο τοῦ Σαμουήλ. Καί νά σέ ἀξιώσει νά ψάλλῃς μαζί του «ῥσμα καινόν» στό Θεό, νά προκόψεις σέ ἔργα ἀγαθά, μέσα στήν προκείμενη μοναχική σου ζωή καί νά δουλέψεις σ' Αὐτόν γνήσια σάν δόκιμος στρατιώτης.

45. 10, 47. 19, 2-6. Ρωμ. 5, 5. 8, 13-14. Α' Κορ. 3, 16. 6, 19. 12, 13). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν Ἐφεσο (Πράξ. 19, 2-10) ρωτᾷ «εἰ Πνεῦμα Ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες»; Καί ἐφόσον ἦταν βαπτισμένοι μόνο στό «Ἰωάννου βάπτισμα» καί ὠμολόγησαν «ἀλλ' οὐδέ εἰ Πνεῦμα Ἅγιον ἐστὶν ἠκούσαμεν», τούς κατήκισε καί τούς βάπτισε καί στή συνέχεια «ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας ἦλθε τὸ Πνεῦμα ἐν αὐτοῖς...». Στό δεύτερο αὐτὸ στάδιο γίνεται διαφοροποίηση τῶν πιστῶν καί βαπτισμένων σέ ἔχοντες καί σέ μὴ ἔχοντες τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καί ὁ ἀριθμὸς τῶν «ἡξιωμένων τῆς υἱοθεσίας» γίνεται πολὺ πιὸ μικρός, ἰδιαίτερα στή σύγκρουση «πατροκτονικὴ κοινωνία» πού ζοῦμε. Ἡ πατροκτονία εἶναι ὁ ἀντίποδας τῆς υἱοθεσίας. Αὐτὴν ἀρνεῖται πείσμονα καί συνειδητὰ ὁ σύγχρονος ἀποστατημένος ἄνθρωπος (πρβλ. καί σχετικὸ σχόλιο ἐρωταποκρ. σελ. 7).

Μὴ οὖν ὀκλάσης μηδὲ παραλυθῆς, ἀλλὰ δράμε προθύμως τὴν πόλιν τῶν ἁγίων καὶ ἐκλεκτῶν κληρώσασθαι· πίστιν, ἐλπίδα καὶ ἀγάπην κτῆσαι, καὶ φέρουσί σε εἰς τὴν ἁγίαν ταπείνωσιν, τὴν μητέρα πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ σωθήσῃ εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

υἱη΄

Δέποις τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἁμαρτωλὸς ὑπάρχω καὶ οὐκ εἰμι ἰκανός, ὥς ἀσθενῶν τῷ σώματι, τί ποτε ποιῆσαι ἀγαθὸν καὶ ἀρέσκον Θεῷ, δέομαί σου, δέσποτα, αὐτὸς δεήθητι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ παροργίσαντος αὐτὸν καὶ μηδέν, ὥς εἶπον, δυνάμενου ποιῆσαι, τῆς ἀσθενείας μοι ἐμποδίζουσης.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Μακάριος εἶ, ἀδελφέ, ἐὰν ὅλως αἰσθάνῃ ὅτι ἔχεις ἁμαρτίας· ὁ γὰρ αἰσθανόμενος, πάντως βδελύσσεται αὐτὰς καὶ ἀφίσταται αὐτῶν. Καὶ μέρος ἐστὶ μετανοίας τὸ αἰσθανθῆναι αὐτῶν καὶ αἰτῆσαι βοήθειαν παρὰ τῶν Πατέρων, διὰ τῶν πρὸς Θεὸν εὐκῶν ρυσθῆναι ἀπ' αὐτῶν καὶ τῶν μενουσῶν αὐτὸν κολάσεων.

Ἡμεῖς οὖν εὐχόμεθα, καὶ σὺ ποίησον τὴν δυνάμιν σου κτῆσασθαι ταπείνωσιν, ὑποταγὴν, καὶ μὴ κρατήσης σεαυτῷ θέλημα ἐν τινι, ἐξ αὐτοῦ γὰρ ὀργὴ τίκεται. Καὶ μὴ κρίνης μηδὲ ἐξουθενώσης τινά· ἐκ τούτου γὰρ ἀμβλύνεται ἡ καρδία καὶ τυφλοῦται ὁ νοῦς καὶ ἐκεῖθεν ἔρχεται ἡ ἀμέλεια καὶ γεννᾶται ἡ σκληροκαρδία. Ἀλλὰ νῆψον διὰ παντὸς εἰς τὴν τοῦ θείου νόμου μελέτην, ἐξ ἧς θερμαίνεται ἡ καρδία τῷ ἐπουρανίῳ πυρί. Φησὶ γὰρ «καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ». Καὶ μὴ λυπηθῆς· ἐκ Θεοῦ γὰρ ἐστὶν ἡ κλησὶς σου, ἀδελφέ. Καὶ μὴ καυνωθῆς μηδὲ παραλυθῆς· οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ σε ὁ Θεὸς ὑπὲρ τὴν δυνάμιν σου, ἀλλὰ κατὰ τὸ δυνατόν.

Φύλαξον τὸ στόμα σου ἀπὸ ἀργοῦ λόγου καὶ ματαιολογίας καὶ τοῦ μὴ μελετᾶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰς κακοὺς λόγους· καὶ ρίψον τὴν δυνάμιν σου σὺν τῇ τῶν ἁγίων εὐκῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ λέγων· «ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ». Καὶ ἐ-

57. Ἡ Μετάνοιά μας εἶναι μιά προσωπικὴ σταυροαναστάσιμη πορεία σέ διαρκὴ ἐξέλιξη πού ὁ Κύριος τὴν ἀνακόπτει τῇ στιγμῇ τοῦ θανάτου μας. Εἶναι, λοιπόν, φυσικό καὶ αὐτονόητο ὅτι «μερικῶς πραγματώνεται» σ' ὅποιο στάδιο καὶ ἂν βρισκόμαστε πορευόμενοι.

Εἶναι ὅμως πολὺ οὐσιαστικά τὰ στοιχεῖα: Τό νά ἔχουμε συνείδηση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς ἁμαρτωλότητάς μας, νά κλαῖμε ἐσωτερικά γι' αὐτές καὶ νά προσερχόμαστε στόν Ἱερέα-Πνευματικό, ζητώντας συγκώρηση καὶ βοήθεια. Αὐτά τὰ στοιχεῖα –ἂν τῇ μετάνοια τῇ θεωρήσουμε ὡς οἰκοδόμημα– θά λέγαμε ὅτι μᾶς κάνουν τό «καρά-γιαπί» τῆς ὅλης οἰκοδομῆς. Οἱ ἔμπειροι στά

Καί νά μή λυγίσαις, οὔτε νά ἀποκάμεις, ἀλλά νά τρέξεις πρόθυμα νά κληρονομήσεις τήν πόλη τῶν ἁγίων καί ἐκλεκτῶν. Νά ἀποκτήσεις πίστη, ἐλπίδα καί ἀγάπη καί αὐτές θά σέ φέρουν στήν ἁγία ταπείνωση, τή μητέρα ὅλων τῶν ἀρετῶν καί θά σωθεῖς στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

498

Δέηση τοῦ ἴδιου:

Ἐπειδή εἶμαι ἁμαρτωλός καί δέν εἶμαι σέ θέση λόγῳ τῆς σωματικῆς μου ἀσθένειας νά πράξω κάτι καλό πού νά ἀρέσει στοῦ Θεοῦ, δέσποτα, παρὰ κάλεσε τό Θεό γιά μένα πού τόν ἔχω ἐξοργίσει καί τίποτα – ὅπως σοῦ εἶπα– δέν μπορῶ νά πράξω, ἐπειδή ἐμποδίζομαι ἀπό τήν ἀδυναμία μου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἴσαι μακάριος, ἀδελφέ, ἄν ἔχεις τή συναίσθηση πώς εἴσαι γεμάτος ἁμαρτίες. Διότι αὐτός πού ἔχει συναίσθηση τῶν ἁμαρτιῶν του, θά μπορέσει νά τίς βδελυχθεῖ καί νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' αὐτές. Καί εἶναι ἕνας βαθμός μετάνοιας τό νά συναισθάνεσαι τίς ἁμαρτίες σου καί νά ζητᾷς βοήθεια ἀπό τοὺς Πατέρες⁵⁷, ὥστε μέ τίς εὐχές τους νά ἀπαλλαγεῖς ἀπ' αὐτές καί νά ἀποφύγεις τίς ἐπικείμενες κολάσεις.

Ἐμεῖς προσευχομάστε λοιπόν καί σύ κάνε ὅ,τι μπορεῖς γιά νά ἀποκτήσεις ταπείνωση, ὑποταγή καί νά μήν κρατήσεις θέλημα σέ τίποτα, διότι ἀπό τό θέλημα γεννιέται ἡ ὀργή. Οὔτε νά κρίνεις ἢ νά ἐξουθενώσεις ἄλλον ἀδελφό, διότι ἀπό τήν κρίση καί τήν ἐξουθένωση ἀμβλύνεται ἡ καρδιά καί τυφλώνεται ὁ νοῦς καί ἀπό ἐκεῖ προέρχεται ἡ ἀμέλεια καί γεννιέται ἡ σκληροκαρδία. Ἀλλά νά εἴσαι ἄγρυπνος συνεχῶς στή μελέτη τοῦ θεοῦ Νόμου, γιατί μέ τή μελέτη θερμαίνεται ἡ καρδιά μέ τό ἐπουράνιο πῦρ, ἀφοῦ λέει: «Μέ τή μελέτη τοῦ νόμου σου θά ἀνάψει φωτιά» (Ψαλμ. 38, 4). Καί νά μή θλίβεσαι, ἀδελφέ, διότι ἡ κλήση σου εἶναι ἀπό τό Θεό· οὔτε νά χαλαρώσεις ψυχικά, οὔτε νά πέσεις σέ ἀβουλία καί μαρασμό, διότι ὁ Θεός δέν ἀπαιτεῖ ἀπό σένα νά ἀγωνιστεῖς πάνω ἀπό τίς δυνάμεις σου, ἀλλά τό κατά δύναμη.

Φύλαξε τό στόμα σου ἀπό τήν ἀργολογία καί τή ματαιολογία καί μήν ἀφήνεις στήν καρδιά σου νά χρονίζουν λόγοι κακοί. Κατάθεσε τήν ἀδυναμία σου, μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λέγοντας: Ἐλέησέ με τόν

κτίσματα λένε ὅτι ὅσες δαπάνες χρειάζονται μέχρι τό «καρά-γιαπί»– ἄλλες τόσες χρειάζονται γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς οἰκοδομῆς, ὥστε αὐτή νά παραδοθεῖ πρὸς χρῆση. Νομίζω ὅτι, κατά κάποιον τρόπο, μιά τέτοια ἀναλογία ἀπαιτεῖται ὥστε, ἀπό τήν ἐδραίωση τῆς μετάνοιας, νά φθάσουμε στήν τελείωσή της. Μόνο πού στοῦ σπίτι τῆς μετάνοιας θά εἶμαστε αἰώνιοι κάτοικοι.

λεεῖ σε, καὶ φυλάττει σε, καὶ σκεπάζει σε ἀπὸ παντὸς πονηροῦ, τοῦ ἔλθεῖν ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ ἀληθινὸν φῶς, ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

υἱθ'

Δέμοις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον γέροντα Ἰωάννην.

Ἀββᾶ, διὰ τὸν Κύριον συγκώρησον τῇ προπετεῖά μου καὶ ἀφροσύνῃ, καὶ βοήθησόν μοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου· εἰ γὰρ μίαν ἁμαρτίαν ὁ πράττων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δέεται πολλῆς μετανοίας, τί ποιήσω ἐγὼ ὁ συντραφεὶς τῇ ἁμαρτίᾳ, ὃς παροργίζων τὸν Θεὸν οὐκ ἐπαυσάμην τὸ κατὰ δύναμίν μου, καὶ δέομαι τῶν ὑμετέρων εὐκῶν, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἁμαρτία;

Καὶ ἐπειδὴ κρίαν ἔχω συνεχῶς διδάσκεσθαι τὴν ὁδὸν ταύτην, ἄνθρωπος ἀπὸ ἀπαντηρίων καὶ πολλῶν κακιῶν ἐνταῦθα ἐλθὼν τῇ πολλῇ εὐσπλαγχνίᾳ τοῦ Θεοῦ, δέομαί σου, Πάτερ ὅσιε, ποιήσον ἔλεος μετ' ἐμοῦ, καὶ ὡς δοκιμάζεις, ὁδήγησόν με· καὶ εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ εἰς τὸ φυλάττειν τὰς ἀγίας σου ἐντολάς, ἃς με κελεύεις ποιεῖν.

Ἀποκρίσεις

Α 'δελφέ, ἐπειδὴ τῷ σταυρωθέντι ὑπὲρ ἡμῶν προσῆλθες, καὶ σὺ λάβε σου τὸν σταυρὸν καὶ ἐξακολουθήσων αὐτῷ, ἐπιρρίπτων ἐπ' αὐτὸν πᾶσαν σου τὴν μέριμναν, τὸν ποιοῦντα ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἡ νοοῦμεν· αὐτῷ γὰρ μέλλει περὶ ἡμῶν. Μὴ οὖν θρονηθῇς, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Χριστός. Μόνον δέ, τέκνον, ἔχε ἐν τῷ νῷ τὸν λόγον τῆς θείας Γραφῆς, καὶ τὴν ἐτοιμασίαν ἣν λέγει· «υἱέ, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοιμάσων τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν· καὶ ὅτι ἀνὴρ ἀπειράστος ἀδόκιμος»· καὶ πάλιν, «μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος», καὶ τὰ λοιπά.

Οὐ φοβερίζων σε, ἀδελφέ, ταῦτα λέγω σοι, ἀλλὰ στηρίζων σου τὴν καρ-

58. Ἡ ὁμολογία τοῦ ἀρχαρίου αὐτοῦ, ἡ αὐτοπαρουσίασή του, μᾶς συγκινεῖ ἀναμφισβήτητα. Μᾶς βοηθᾷ ὅμως νὰ ἀντιληφθοῦμε καὶ μιά λαθεμένη ἐντύπωση πού φέρνουν μαζί τους κάποιοι ἐπισκέπτες μιᾶς κάποιας μοναχικῆς κοινότητος. Θέλουν νὰ βροῦν ἐκεῖ μόνο «ἀγγέλους ἐν σώματι».

Μιά κοινωνία, ὅπως καὶ μιά οἰκογένεια, ἀλλὰ καὶ μιά μοναχικὴ Κοινότητα, ἔχει μέλη σέ κάθε δεδομένη χρονικὴ τομῇ, διάφορων βιολογικῶν καὶ πνευματικῶν ἐπιπέδων ἀλλὰ καὶ διάφορων «ἱστορικῶν». Τὴν ὥρα πού ὁ ἓνας γεννιέται ὁ ἄλλος πεθαίνει, τὴν ὥρα πού ὁ ἓνας σπκνέται ὁ ἄλλος νέφτει. Ἡ Κοινότητα δέν ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἄτομα τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, ὅπως τὰ ἐργοστάσια παράγουν τὴν ἴδια «σειρά» π.χ. αὐτοκινήτων. Ἡ κοινότητα στηρίζεται στὴν Κοινωνία τῆς

ἀμαρτωλό. Καί θά σέ ἐλεήσει καί θά σέ φυλάξει καί θά σέ σκεπάσει παντελῶς ἀπό τόν πονηρό, ὥστε νά φύγεις ἀπό τό σκοτάδι καί νά ἔλθεις στό ἀληθινό φῶς, ἀπό τήν πλάνη στήν ἀλήθεια, ἀπό τό θάνατο στή ζωή, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πού εἶναι ὁ Κύριός μας, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

499

Παράκληση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἄλλο Γέροντα, Ἰωάννη:

Ἀββά, συγχώρεσε τήν προπέτεια καί ἀνοησία μου, γιά τόν Κύριο, καί βοήθησέ με ἐμένα πού ἔχω πολλές ἀμαρτίες. Διότι ἂν ἐκεῖνος πού πράττει μιὰ ἀμαρτία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἔχει ἀνάγκη ἀπό πολλή μετάνοια, τί νά κάνω ἐγώ πού ὑπῆρξα σύντροφος μέ τήν ἀμαρτία, ἐγώ πού δέν ἔπαυσα νά παροργίζω τό Θεό μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις καί χρειάζομαι τίς προσευχές σου γιά νά ἀπομακρυνθεῖ ἡ ἀμαρτία ἀπό μένα;

Καί ἐπειδὴ ἔχω ἀνάγκη συνεχοῦς διδασκαλίας, σχετικά μέ τήν ὁδό τῆς μετάνοιας –ἀφοῦ εἶμαι ἄνθρωπος πού τό παρελθόν μου ἔχει σχέση μέ μάχες, φόνους καί πολλές ἄλλες κακίες⁵⁸ καί ἥλθα ἐδῶ ἐπειδὴ τό θέλησε ἡ εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ– σέ παρακαλῶ, ὅσπερ Πατέρα μου, κάνε ἔλεος σέ μένα καί ὅπως εὐλογεῖς ὁδήγησέ με. Καί εὐχου γιά μένα νά τηρῶ τίς ἁγίες ἐντολές σου, αὐτές πού θά μέ προτρέψεις νά ἀκολουθήσω.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, ἐπειδὴ προσῆλθες σ' Ἐκεῖνον πού σταυρώθηκε γιά μᾶς, πάρε καί σύ τό σταυρό καί ἀκολουθήσε Τον, ἐπιρρίπτοντας σ' Αὐτόν ὅλη σου τή μέριμνα, γιατί εἶναι Ἐκεῖνος πού κάνει περισσότερα ἀπ' ὅσα τοῦ ζητᾶμε ἢ σκεφτόμαστε, εἶναι Ἐκεῖνος πού νοιάζεται γιά μᾶς. Μὴν ἀνησυχεῖς καί δειλιάζεις λοιπόν καί εἶναι βέβαιο ὅτι θά σέ βοηθήσει ὁ Χριστός. Μόνο, τέκνο μου, ἔχε στό νοῦ σου τό λόγο τῆς θείας Γραφῆς καί τήν ἐτοιμασία τήν ὁποία ζητᾶ ἀπό σένα, λέγοντας: «Υἱέ, ἂν προσῆλθες νά δουλέψεις στόν Κύριο, ἐτοίμασε τήν ψυχή σου γιά πειρασμό» (Σοφ. Σειρ. 2, 1). Καί ὅτι «ὁ ἄνθρωπος πού δέν ἔχει ὑποστῇ πειρασμό, παραμένει ἀδόκιμος». Καί ἄλλου «μακάριος ὁποῖος ὑπομένει πειρασμό, διότι αὐτός γίνεται ἔμπειρος καί ὥριμος» (Ἰακ. 1, 12) καί ὅσα σχετικά ἀκολουθοῦν.

Ἀδελφέ, δέν σοῦ τά γράφω αὐτά γιά νά σέ φοβερίσω, ἀλλὰ γιά νά στερεώσω τήν καρδιά σου στό φόβο τοῦ Θεοῦ καί στήν ὁδό Του. Διότι ἔτσι πρόκο-

⁵⁸ Ἀγάπης καί μάλιστα ὅχι τῆς ἀπρόσωπης Ἀγάπης ἀλλά τοῦ «Ἀγαπήσαντος ἡμᾶς» Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅπως τό καμίνι τοῦ χρυσοῦ δέν ἀρνεῖται νά δεχτεῖ «μετάλλευμα» ἀπό διάφορα μεταλλεῖα, ἔτσι καί μιὰ Κοινότητα δέν ἔχει δικαίωμα νά ἀρνηθεῖ σέ ὅποιον τό ζητήσει ἐλεύθερα νά δο-

δίαν ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ προέκοψαν πάντες οἱ ἅγιοι, διὰ πειρασμῶν καὶ θλίψεων πολλῶν· καὶ εὐηρέστησαν συμβοηθούσης αὐτοῖς τῆς τοῦ Θεοῦ Χάριτος. Μὴ φοβηθῆς μηδὲ ἐκλυθῆς· πιστεύομεν γὰρ ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ὁ φυτεύων σε καὶ ἀρδεύων καὶ αὐξάνων, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

φ΄

Ἑρώτησις

Τί ποιήσω, Πάτερ, ὅτι ὀκλοῦμαι ὑπὸ τῆς πορνείας;

Ἀπόκρισις

Ὅσον δύνη κακουκλήθῃ· τοῦτο δέ ἐστι κατὰ τὴν δυνάμιν σου· καὶ μὴ ἔσο πεποιθὼς ἐπὶ τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀγάπην καὶ σκέπην τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀκηδίασης· ἡ γὰρ ἀκηδία εἰς πᾶσαν ἀρχὴν κακὴν βάλλει ἑαυτήν.

φα΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ, ἐὰν λαλῶ τῷ ἀδελφῷ μου, πολλάκις μετ' ὀργῆς λέγω τὸν λόγον· καὶ ἐὰν ὡς ἀγάπῃ θελήσω, εὐθέως μετὰ ἡδύτητας αἰσχροῦ καὶ κινήσεως τοῦ σώματος κακῶς κινεῖσθαι, μηδὲ εἰς πρόσωπον ἀτενίσαι τοῦ ἀδελφοῦ ἄνευ τούτων δυνάμενος, τί ποιήσω, Πάτερ;

Ἀπόκρισις

Τὸ λαλῆσαι μετ' ὀργῆς ἢ κινουμένου τοῦ σώματος τῷ ἀδελφῷ μετὰ ἀγάπης, τὰ δύο θάνατός ἐστιν· ἀφείς οὖν τὰ ἀμφότερα, μετὰ ἔξεως λάλει τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός· καὶ σὺν πᾶσι τούτοις, φύλαξον τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ εὖσαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

κιμαστεῖ στό καμίνι τῆς Θείας Ἀγάπης.

59. Δέν δίνεται ἐντολὴ ἢ συμβουλὴ αὐτοβασανισμοῦ. Ἡ ρεαλιστικὴ προσέγγισις τοῦ βιολογικοῦ ὁργανισμοῦ μας εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεσις στὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀσκησης. Τὸ ἐρώτημα εἶναι: Πῶς θὰ ἀντιμετωπίσω τὸ σαρκικὸ πάθος, τίς πιέσεις τῆς σαρκικῆς ὁρμῆς; Καὶ γνωρίζουμε ὅτι ἡ κακοπάθεια «ἐν διακριτικῷ μέτρῳ», τόσο τοῦ σώματος ὅσο καὶ τῆς ψυχῆς, μαραίνει ἢ ἐκ-

ψαν ὅλοι οἱ Ἅγιοι, μέσω τῶν πειρασμῶν καί τῶν πολλῶν θλίψεων καί εὐ-
αρέστησαν τό Θεό μέ τή συνέργεια τῆς Χάρης Του. Γι' αὐτό μή φοβηθεῖς, οὔτε
νά παραδώσεις τά ὄπλα, διότι πιστεύουμε ὅτι ὁ Θεός εἶναι Ἐκεῖνος πού σάν
ἄλλο δένδριο (πνευματικό) σέ φυτεύει καί σέ ποτίζει καί σέ αὐξάνει, μέ τίς εὐ-
χές τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

500

Ἑρώτηση

Τί νά κάνω, Πάτερ, πού ἐνοχλοῦμαι ἀπό τήν πορνεία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὅσο μπορεῖς νά κακουχεῖσαι⁵⁹. Αὐτό εἶναι πού λέει «τό κατά δύναμη».
Ἀλλά καί τότε νά μή στηρίζεις τήν πεποίθησή σου σ' αὐτά, ἀλλά στήν
ἀγάπη καί στή σκέπη τοῦ Θεοῦ. Καί μὴ ἀφήσεις τόν ἑαυτό σου νά πέ-
σει σέ ἀκηδία, διότι ἡ ἀκηδία εἶναι ἡ ἀρχή ὅλων τῶν κακῶν.

501

Ἑρώτηση

Πολλές φορές πάω νά μιλήσω σ' ἕναν ἀδελφό καί τοῦ μιλάω μέ ὀρ-
γή. Καί ἄν θελήσω νά τοῦ μιλήσω μέ ἀγάπη, ἀμέσως διαπιστώνω ὅτι κι-
νοῦμαι ἐμπαθῶς, διότι τοῦ μιλάω μέ ἡδυπάθεια καί τό σῶμα μου τό δια-
περνᾷ σαρκική πύρωση. Καί οὔτε μπορῶ νά τόν ἀτενίσω στό πρόσωπο,
χωρίς νά πολεμοῦμαι ἀπ' αὐτά τά πάθη. Τί μέ συμβουλεύεις νά κάνω, Πά-
τερ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά μιλᾷς μέ ὀργή στόν ἀδελφό ἢ μέ ἀγάπη συνοδευόμενη ἀπό σαρκική
πύρωση καί τά δύο εἶναι θάνατος. Γι' αὐτό προσπάθησε νά τά ξεπεράσεις
καί τά δύο αὐτά πάθη καί μίλησε στόν ἀδελφό σου ἀπλά καί φυσικά καί ὁ
Θεός θά σέ βοηθήσει. Καί παράλληλα μέ ὅλα αὐτά φύλαξε τά μάτια σου ἀπό τά
ἐμπαθῆ βλέμματα καί εὔχου γιά μένα.

μηδενίζει τή σαρκική ὀρμή. Κακοπάθεια δέν ἐννοοῦμε τίποτε ἐκκλησιαστικό ἢ μαζοχιστικό. Ἀρ-
χίζει κανεῖς ἀπό τήν ἄρνηση τῆς τρυφηλότητας καί φθάνει στή μέγιστη δυνατή κόπωση-καταπό-
νηση. Στήν πνευματική ζωή ἀποφεύγουμε τοὺς ἐπαίνους, μέχρι νά ζητοῦμε «ἐν προσευχῇ» ὥστε

φβ΄

Ἑρώτησις

Τί ποιήσω ὁκλούμενος ὑπὸ τοῦ πολέμου τῆς γαστριμαργίας καὶ τῶν ἄλλων παθῶν καὶ τῆς φιλαργυρίας;

Ἀπόκρισις

Οταν πολεμῇ σε τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας, ἀγώνισαι ὅσον ἔχεις δύναμιν, μὴ δοῦναι τῷ σώματι ὅσον χρήζει κατὰ Θεόν. Καὶ ἐπὶ τῆς φιλαργυρίας ὁμοίως· ἕως οὔ ὁ πόλεμος ὁκλεῖ σοι μὴ κτήσης περισσὸν τίποτε ἔως χιτῶνος, καὶ εἰς ὄστρακα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν λεπτὴν ὕλην ἀγώνισαι· μετὰ δὲ τὸ νικῆσαι σὺν Θεῷ τὸν πόλεμον, κτῆσαι τὴν χρεῖαν σου κατὰ Θεόν. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν τὸ αὐτὸ ποιεῖ.

φγ΄

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς συνοικῶν Γέροντι ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα Ἰωάννην περὶ διαίτης καὶ ὕπνου καὶ τῆς αὐτῷ συμβαινούσης ταραχῆς πρὸς τὰ δοκοῦντα αὐτῷ μὴ ὀρθῶς παρὰ τοῦ Γέροντος γίνεσθαι.

Ἀπόκρισις

Οἱ Γέροντες λέγουσιν, ὅτι <τὸ> ἀναπαῦσαι τὸν πλησίον, ἀρετὴ ἐστὶ καὶ μεγάλη, μάλιστα ὅταν οὐ δι' ἥτιαν ἢ ἀσωτίαν ποιεῖ τις τὸ πρᾶγμα. Σὺ τὸ ἀρκετὸν τοῦ σώματος φύλαξον, κἂν φάγῃς τρίτον, οὐ βλάβη· τί γὰρ ἐὰν φάγῃ ἄνθρωπος ἅπαξ ἀδιακρίτως; Τί αὐτῷ ὠφελεῖ; Μάθε οὖν μετ' ἐλευθε-

νά σπκώσουμε καὶ συκοφαντίες. Τὸ «ὅσον δύνη κακουκλήτη» γίνεται ἀναβαθμὸς ἀγιότητος.

60. Ἡ συμβουλή, σ' αὐτὴ τὴν Ἀπόκριση τοῦ Ὁσίου, ἀναφέρεται σέ ἄλλα δυὸ πάθη, τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς φιλαργυρίας, καὶ ἔχει σκοπὸ νά βοηθήσει στὴν κατανίκησίν τους.

Στὴν ἀσκητικὴ γλῶσσα ἐφαρμόζουμε καὶ γεωργικὲς μεθόδους. Τὰ πάθη λειτουργοῦν καὶ σὰν δέντρα ἢ φυτὰ. Ὅσο τὰ ποτίζεις καὶ τὰ λιπαίνεις, αὐξάνουν. Τὸ πρῶτο μέσο γιὰ νά μαραθοῦν εἶναι νά διακοπῇ τὸ πότισμα. Συνιστᾷ λοιπὸν καὶ ὁ Ὁσίος νά στερεῖ κανεῖς τὸν ἑαυτοῦ καὶ τροφῆς καὶ χρημάτων μέχρι τοῦ ὕψιστου δυνατοῦ σημείου. Μετὰ τὴν κατανίκηση τοῦ πάθους κάνει κανεῖς διακριτικὰ μέτρια χρῆσι αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, «κατὰ Θεόν», ὥστε νά μὴ νεκραναστηθεῖ τὸ πάθος, γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχει τόσο κοπιάσει. Εἶναι εὐνόητο ὅτι ὅλα τὰ πάθη δέν ζωογονοῦνται μέ τὸν ἴδιο τρόπο, γι' αὐτὸ καὶ δέν καταπολεμοῦνται μέ τὴν ἴδια ἀσκησι (π.χ. φλυαρία - δειλία). Ἡ συνεργασία μέ τοὺς ἀρμόδιους συμβούλους θά ὀδηγεῖ στὴν ἐφαρμογὴ τῆς καλύτερης ἀσκητικῆς μεθόδου, γιατί χρειάζεται πολὺ προσωπικὴ (ἐξατομικευμένη) ἀγωγή, ἔστω καὶ ἂν ἐφαρμόζεται ἐνάντια στό ἴδιο πάθος.

502

Ἑρώτηση

Τί νά κάνω πού ἐνοχλοῦμαι ἀπό τόν πόλεμο τῆς γαστριμαργίας, ἀπό διάφορα ἄλλα πάθη καί ἀπό τή φιλαργυρία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν σέ πολεμάει τό πάθος τῆς γαστριμαργίας, ἀγωνίσου κατὰ Θεό μέ ὅση δύναμη ἔχεις νά μή δώσεις στό σῶμα σου ὅσο φαγητό τοῦ χρειάζεται. Καί γιά τή φιλαργυρία κάνε τό ἴδιο, ἐφάρμοσε τή στέρψη. Ἔως ὅτου σέ πολεμάει, μήν ἀποκτήσεις τίποτα τό περιττό, οὔτε κιτῶνα, οὔτε ἕνα ὀστρακο, οὔτε τό πιό μηδαμινό πράγμα. Καί ὅταν, μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀναδειχθῇς νικητής, ἀποκτήσε ὅ,τι σοῦ χρειάζεται μέ φόβο Θεοῦ. Τό ἴδιο κάνε καί γιά τά ἄλλα πάθη⁶⁰.

503

Ἑρώτηση

Ἀδελφός πού ἔμενε στό ἴδιο κελλί μέ ἕνα Γέροντα⁶¹ ρώτησε τόν ἀββά Ἰωάννη σχετικά μέ τή δίαιτα καί τόν ὕπνο. Ἐπίσης γιά τήν ταραχή πού τοῦ συμβαίνει ἀπό ὅσα τοῦ φαίνονται πῶς δέν κάνει σωστά ὁ Γέροντας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οἱ Γέροντες λένε ὅτι τό νά ἀναπαύει κάποιος τόν πλησίον του εἶναι μεγάλη ἀρετή καί μάλιστα ὅταν δέν τό κάνει ἀπό ὑποχωρητικότητα ἢ ἐμπάθεια⁶². Νά ἔχεις ὡς στόχο σου νά τρῶς τόσο ὅσο εἶναι ἀρκετό γιά τή σωματική σου ὑγεία καί τότε, ἔστω καί ἂν τρῶς τρεῖς φορές τήν ἡμέρα, δέν βλάπτεσαι. Διότι τί σημασία ἔχει ἂν φάει ὁ ἄνθρωπος μία φορά τήν ἡμέρα ἀκα-

61. Στή μοναχική ζωή ἔχομε πολυμορφία. Ὑπάρχουν Κοινόβια ἢ Ἰδιόρρυθμα Μοναστήρια, ὑπάρχουν Σκήτες καί Κελλιὰ, ὑπάρχουν ἐρημίτες, ἡσυχαστές, ἐγκλειστοί, «διά Χριστόν» σαλοί κ.τ.λ.

Στήν ἀρχή, ὁ μοναχός μένει μόνος καί πρέπει νά εἶναι «ὁ πάντων χωρισθεὶς καὶ πᾶσι συννημοσμένος», ἔστω καί ἂν κατοικεῖ σέ Κοινόβιο. Παρ' ὅλα αὐτά, παρουσιάζονται περιστάσεις πού ἀκόμη καί κοινοβιάτης μοναχός καλεῖται νά ὑπηρετήσῃ-νά διακονήσῃ κάποιο γέροντα μοναχό ἢ ἱερομόναχο καί ἔτσι ἀναγκάζεται νά μένει κοντά του ἢ καί μαζί του στό ἴδιο κελλί. Αὐτή ἡ συμβίωση δημιουργεῖ κάποια προβλήματα, ἀναπόφευκτα, πού θέτουν σέ δοκιμασία καί τή διαπροσωπική σχέση καί τό ἐπίπεδο τῆς προσωπικῆς πνευματικότητας τῶν σχετιζομένων.

62. Ὁ Κύριος εἶπε: «Οὐκ ἤλθον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι...». Χριστομίμνητα, κάθε

ρίας τὸν λογισμόν τοῦ Γέροντος. Ὅποτε γὰρ κατὰ Θεὸν ζῆτε ἀμφοτέρω, καὶ αὐτὸς κατὰ φόβον Θεοῦ ὀφείλει εἰπεῖν τὴν ἐλευθερίαν· καὶ εἴ τι λέγει ὅτι ἀναπαύει αὐτόν, αὐτὸ ποίησον, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δὲ ὕπνος δύο τρόπους ἔχει· ἔστιν ὅτε ἀπὸ πολυφαγίας βαρεῖται τὸ σῶμα, καὶ ἔστιν ἀπὸ ἀδυναμίας· τὸ μὴ δύνασθαι τινα λειτουργῆσαι, καὶ ἔρχεται ὁ ὕπνος· τῇ δὲ πολυφαγίᾳ ἐπακολουθεῖ ὁ πόλεμος τῆς πορνείας· βαρεῖ γὰρ αὐτὸν εἰς τὸν ὕπνον πρὸς τὸ μολύναι αὐτοῦ τὸ σῶμα. Λοιπὸν ὁ διακρίνων μανθάνει πῶς καὶ πόθεν γίνεται αὐτῷ τοῦτο. Ποιῆσαι δὲ τὴν δύναμιν ἡμῶν ἀπαιτούμεθα καὶ οὐδὲν περισσόν· καὶ ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἔλεός ἐστιν ἐνδυναμῶσαι τὴν ἀδυναμίαν ἡμῶν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφέ, καὶ ποίησον ἀγάπην λαλῶν τῷ πλησίον. Διάκρινον, εἰ μὲν μετὰ ταπεινώσεως καὶ διακρίσεως ἀταράκως λαλεῖς, ἀλάησον, εἰ δὲ ἐστὶ τί ποτε μὴ τοιοῦτον, ἄγξον τὸν λογισμόν καὶ καταίσχυνον αὐτόν καὶ παύεται. Καὶ μὴ παρακῆς ἐπὶ πράγματι παρ' αὐτοῦ γινομένῳ, λέγων· ὁ Θεὸς οἶδε τὸ συμφέρον, καὶ ἀναπαύη· ὑπόμνησον δὲ αὐτόν μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἄφες αὐτόν ὡς θέλει ποιῆσαι. Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀδελφέ τιμιώτατε.

φδ΄

Ἑρώτησις

Ἐάν τις μένη μετὰ Γέροντος καὶ οὐκ ᾗ ἱκανὸς ὁ Γέρον ἀποκρίνασθαι ἐρωτώμενος, θλίβεται δὲ ὁ ἀδελφὸς ὑπὸ λογισμῶν, ἄρα ὀφείλει ἐρωτᾶν ἄλλον Γέροντα, εἴτε κατὰ γνώμην αὐτοῦ, εἴτε παρὰ γνώμην, ἢ (ἴσ. ὀφείλει μένειν) ὡς συντριβόμενος ὑπὸ τῶν λογισμῶν;

Ἀπόκρισις

Εάν οἶδεν ὅτι θέλει ὁ Ἀββᾶς αὐτοῦ ὠφελῆσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὀφείλει θαρρῆσαι αὐτῷ, ὅτι λογισμοὺς ἔχω, τί δοκιμάζεις ποιήσω; Καὶ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ὡς ἄνθρωπος ἔχων υἱὸν ἀρρωστοῦντα, καὶ μετὰ σπουδῆς λαμβά-

μοναχὸς θεωρεῖ τιμητικὸν κάθε διακόνημα πού ὑπηρετεῖ ἀδελφούς, ἰδιαίτερα βέβαια τὸ διακόνημα τοῦ νοσοκόμου ἢ τοῦ γηροκόμου. Εἶναι ὅμως ὄξιο ἐπισήμανσης τὸ ὅτι οἱ Γέροντες θέτουν ὡς προϋπόθεσι τὴν κατάθεσι τῆς ἐλευθέρης προαίρεσις τοῦ διακονητῆ, γιατί ὅταν ἡ «ἀνάπαυσι τοῦ πλησίον» γίνεται ἀνελεύθερα καὶ ἀναγκαστικά (ὅπως ἀπὸ ἑναν αἰχμάλωτο ἢ ἑναν ἐξαχρειωμένο) δέν ἔχει τοὺς καρπούς τῆς διακονίας πού βγαίνει ἀπὸ Ἀγάπῃ καὶ Ἐλευθερίᾳ. «Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα» (Α΄ Κορ. 9, 19).

Ὅποιος ἐλεύθερα ἀποφασίζει νά διακονήσει κάποιον, δέν διστάζει νά ὑπηρετεῖ καὶ τὴν ἐλευθερίᾳ του. Ἄν ὅμως βλέπει στὸν ἑαυτό του ἐτοιμότητα στοῦ νά σκανδαλίζεται ἀπὸ τὴ συμπεριφορά τοῦ ἀδελφοῦ πού διακονεῖ, τότε πρέπει νά σκεφθεῖ μήπως ἀνελεύθερα καὶ ἀναγκαστικά

τάσχετα; Τί τόν ὠφελεῖ; Προσπάθησε νά κατανοήσεις τό λογισμό τοῦ Γέροντα μέσα στό πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας καί τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τό πρόσωπό του. Ἐφοῦ ζεῖτε ἀπό κοινοῦ, κατὰ Θεό, εἶναι ὑποχρεωμένος καί ἐκεῖνος νά χρησιμοποιοῖ τήν ἐλευθερία κατὰ φόβο Θεοῦ. Πάντως ἐσὺ ἐκεῖνο πού λέει πὼς τόν ἀναπαύει, αὐτό νά κάνεις· καί νά ξέρεις πὼς αὐτό εἶναι τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ὕπνος ἔχει δύο αἰτίες. Ὑπάρχει περίπτωση νά βαρυνθεῖ τό σῶμα ἀπό πολυφαγία καί νά ἐπιζητεῖ ὕπνο καί ὑπάρχει περίπτωση νά μή μπορεῖ νά λειτουργήσῃ ἀπό ἀδυναμία καί ἔτσι πάλι νά πέφτει σέ ὕπνο. Τήν πολυφαγία τήν ἀκολουθεῖ ὁ πόλεμος τῆς πορνείας, ἡ ὁποία πολεμάει τόν ἀγωνιστή στόν ὕπνο, γιά νά μολύνει τό σῶμα του. Λοιπόν αὐτός πού θέλει νά διακρίνει σωστά τά πράγματα, παρακολουθεῖ ἀπό πού καί πὼς τοῦ ἔρχεται ὁ ὕπνος. Ἀπό μᾶς ἀπαιτεῖται νά καταθέσουμε τή δύναμή μας καί τίποτε περισσότερο. Ἡ σκέπη δέ τοῦ Θεοῦ καί τό ἔλεος εἶναι ἐκεῖνο πού ἐνισχύει τήν ἀδυναμία μας σ' αὐτό τόν ἀγῶνα. Σ' αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

Εὐχου γιά μένα, ἀδελφέ, καί ἐνέργησε τήν ἀγάπη ὅταν μιλάς μέ τόν πλησίον. Διάκρινε, καί ἂν πρόκειται νά μιλήσεις μέ ταπείνωση, σεβασμό καί χωρίς ταραχή, μίλησε. Ἄν ὅμως βλέπεις ὅτι δέν ὑπάρχει μέσα σου κάτι ἀπ' αὐτά, πνίξε τό λογισμό σου, ἐξουθενώσε τον καί θά σταματήσει. Καί μήν ταραχθεῖς ἂν κάνει κάτι ὁ Γέροντας (πού δέν τό θεωρεῖς σωστό), σκεπτόμενος: Ὁ Θεός γνωρίζει τό συμφέρον καί τότε θά ἀναπαύσαι. Μπορεῖς νά τοῦ ὑπενθυμίσεις κάτι μέ ταπείνωση πάνω σ' αὐτό πού κάνει, ἀλλά ἄφησέ τον νά ἐνεργήσῃ ὅπως θέλει. Προσευχήσου γιά μένα, ἀδελφέ ἐντιμώτατε.

504

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος μένει στόν ἴδιο τόπο μ' ἓνα Γέροντα, ὑποτασσόμενος σ' αὐτόν καί ὁ Γέροντας δέν ἔχει τίς χαρισματικές ἱκανότητες νά ἀποκριθεῖ σέ κάποιο θέμα ὅταν τόν ρωτᾷ ὁ ἀδελφός, ὁ δέ ἀδελφός θλίβεται ἀπό τούς λογισμούς, ἄραγε πρέπει νά ρωτᾷ ἄλλο Γέροντα, εἴτε μέ τήν εὐλογία καί τή συγκατάθεση τοῦ Γέροντά του, εἴτε χωρίς αὐτήν, ἢ πρέπει νά υπομένει συντριβόμενος ἀπό τούς λογισμούς του;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἂν ὄντως ὁ ἀδελφός γνωρίζει ὅτι θέλει ὁ Γέροντάς του νά ὠφελήσῃ τήν ψυχή του, ὀφείλει νά τοῦ ἐμπιστευθεῖ καί νά τοῦ πεῖ: «Ἐχω λογισμούς, τί θεωρεῖς σωστό νά κάνω»; Καί ὁ Γέροντας ἀπό μόνος του, σάν ἐκεῖνον

νων αὐτὸν εἰς ἰατρὸν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ μισθοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ παρέκων, οὕτω καὶ αὐτὸς μετὰ χαρᾶς λαμβάνει τὸν μαθητὴν αὐτοῦ πρὸς ἄνθρωπον ἔκοντα τοῦτο τὸ χάρισμα· ἤγουν πέμπει αὐτὸν πρὸς αὐτόν.

Εἰ δὲ οἶδεν ὅτι οὐ δύναται τοῦτο βαστάσαι ὁ Γέρον, μηδὲν αὐτῷ εἶπῃ· ἀλλ' ἐὰν εὕρῃ εὐκαιρίαν, οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ πρόφασιν, ἐρωτῆσαι ἄλλον Γέροντα πνευματικὸν περὶ τῶν λογισμῶν αὐτοῦ, παρακαλῶν αὐτὸν μὴ μαθεῖν τὸν Ἀββᾶν αὐτοῦ, ἐπεὶ ρίπτει αὐτὸν εἰς τὸ πάθος τοῦ φθόνου, καὶ γίνεται αὐτῷ εἰς μεγάλην θλίψιν, τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐρωτῆσαι. Καὶ μὴ σκανδαλισθῇ εἰς αὐτόν, ὥς μὴ ἔχοντα τοιοῦτον χάρισμα, οὐ πᾶσι γὰρ ἐδόθη. Καὶ ἐὰν ψηλαφήσῃ, εὐρίσκει ὅτι πάντως ἔχει ὁ Ἀββᾶς αὐτοῦ ἄλλο χάρισμα. Τὰ γὰρ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος διάφορά εἰσι καὶ τοῖς ἀνθρώποις μεμερισμένα· τῷ μὲν οὕτως, τῷ δὲ οὕτως. Ἐφ' ὅσον δὲ οὐκ εὐρίσκει καιρὸν τοῦ ἐρωτῆσαι, ὑπομείνη δεόμενος τοῦ Θεοῦ βοηθῆσαι αὐτῷ.

φε'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς κινούμενος εὐχερῶς εἰς ὀργὴν ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα περὶ τούτου.

καὶ αὐτὸς κατὰ φόβον Θεοῦ ὀφείλει εἰπεῖν τὴν ἐλευθερίαν».

63. Παράλληλα καὶ συμπληρωματικά πρὸς ὅσα εἶπαμε, σχολιάζοντας τίς Ἑρωταποκρίσεις συνα΄, υπθ΄ καὶ φυ΄, θεωροῦμε σκόπιμο νὰ δώσουμε κάποια στοιχεῖα, γιὰ νὰ κάνουμε πὶὸ ἀπλό τὸ πρόβλημα, πού ἐνδεχόμενα θὰ δημιουργήσῃ, σὲ ὠρισμένους ἀναγνώστες, ἢ παρούσα Ἑρωταπόκρισι.

Ἡ προσάρτηση μοναχοῦ, νέου συνθήως, σὲ κάποιο γέρο-ἡλικιωμένο μοναχὸ ἢ ἱερομόναχο, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν διακονεῖ, λόγῳ ἡλικίας ἢ γήρατος, δέν σημαίνει ἀναγκαστικά καὶ πνευματικὴ ἐξάρτηση τοῦ διακονητῆ ἀπὸ τὸ διακονούμενο. Ὑφίσταται στίς μεταξύ τους σχέσεις ἡ λειτουργία καὶ ἡ ὑποχρέωση τῆς ὑπακοῆς. Δέν εἶναι ὅμως σχέση πνευματικῆς πατρότητος καὶ υἱότητος. Ἡ πνευματικὴ τους συνεργασία, ἡ πνευματικὴ ἀγωγή τοῦ μικρότερου ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο, εἶναι συνάρτηση πολλῶν ἄλλων παραγόντων, ἀλλὰ κυρίως τῆς ἐμπιστοσύνης πού μπορεῖ νὰ ἐμπνέει ὁ διακονούμενος πρὸς τὸ διακονητὴ καὶ φυσικά μὲ τὴν ἐγκριτικὴ εὐλογία τοῦ Γέροντα (τοῦ αὐθεντικοῦ Πνευματικοῦ Πατέρα) τοῦ διακονητῆ.

Ἄς δοῦμε τώρα τί θέσι τοῦ Ὁσίου στό ἀκανθῶδες σημεῖο· δηλαδή στὴν περίπτωσι πού ἡ προσωπικότητα τοῦ Γέροντα δέν ἱκανοποιεῖ τὸν ὑποτακτικὸ καὶ δέν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ζητήσῃ εὐλογία νὰ πάει σὲ ἄλλο Γέροντα. Τότε ὁ Ὁσιος παίρνει τίς ἐξῆς θέσεις:

1) Ἐνδέχεται νὰ μὴν ὑφίσταται στό Γέροντα τὸ χάρισμα ἀναδοχῆς λογισμῶν, ἀλλὰ νὰ λειτουργεῖ κατὰ τὰ λοιπὰ τὴν Πατρικὴ ἀγάπη καὶ μέριμνα. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ὁ ὑποτακτικὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναφέρει τὸ πρόβλημα καὶ τὴν ἀνάγκη του καὶ θὰ βρεθεῖ λύσι ἀγάπης καὶ ταπεινώσεως.

2) Ὁ Γέροντας ἐνδέχεται νὰ λειτουργεῖ, λόγῳ ἐμπάθειας, πλημμελῶς καὶ τὴν Πατρικὴ ἀγάπη. Τότε ὁ ὑποτακτικὸς δέν πρέπει νὰ κάνει θέμα γιὰ τὴν ἀνάγκη του. «Οὐκ ἂν λάβῃς παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος». Ἐμπάθεια καὶ ἀναπηρία δέν λειτουργοῦν εὐνοϊκά.

3) Ἐνδέχεται νὰ οἰκονομήσῃ ὁ Θεὸς πρόφασιν, ὥστε ὁ ὑποτακτικὸς νὰ βρεθεῖ κοντὰ σέ

τόν ἄνθρωπο πού ἔχει ἄρρωστο τό παιδί του καί μέ ἐνδιαφέρον καί φροντίδα τό ὁδηγεῖ στό γιατρό –καί ὄχι μόνο τό ὁδηγεῖ ἀλλά καί ἀκριβοπληρώνει γιά κάρη του– ἔτσι καί αὐτός μέ χαρά ὁδηγεῖ τό μαθητή του πρὸς τό Γέροντα ἐκεῖνον πού ἔχει τό ἀνάλογο χάρισμα. Δηλαδή τόν στέλνει νά ἐξαγορευθεῖ τούς λογισμούς του σ' ἓνα συγκεκριμένο Γέροντα.

Σέ περίπτωση ὅμως πού ὁ ἀδελφός γνωρίζει ὅτι ὁ Γέροντάς του δέν μπορεῖ νά σπκώσει κάτι τέτοιο, νά μὴν τοῦ ἀναφέρει τίποτα. Καί ἂν τοῦ δοθεῖ κάποια εὐκαιρία, ἂν τοῦ οἰκονομήσει ὁ Θεός μιά τέτοια περίσταση, νά ρωτήσῃ δηλαδή ἓναν ἄλλο Γέροντα, πνευματικό, γιά τούς λογισμούς του, νά τό κάνει, νά τόν παρακαλέσῃ ὅμως νά μὴν τό μάθει ὁ Γέροντάς του. Διότι ἔτσι τόν ρίχνει στό πάθος τοῦ φθόνου καί τοῦ προσεχνεῖ μεγάλη θλίψη, μέ τό νά ρωτήσῃ ἓναν ἄλλο πνευματικό, χωρίς τήν εὐλογία του⁶³. Νά φροντίσῃ δέ ὁ ἀδελφός νά μή σκανδαλιστεῖ ἐπειδή ὁ Γέροντάς του δέν ἔχει τό χάρισμα (τῆς διακρίσεως τῶν λογισμῶν), διότι ἓνα τέτοιο χάρισμα δέν δίνεται σέ ὅλους. Φυσικά, ἂν ἐρευνήσῃ τά πράγματα, θά βρεῖ ὅτι ὁ Γέροντάς του ἔχει ὅπωςδήποτε ἄλλο χάρισμα. Διότι, πραγματικά, τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι διάφορα καί διαμοιράζονται ἀνάλογα στοὺς ἀνθρώπους. Στόν ἓνα δίνεται αὐτό τό χάρισμα, στόν ἄλλο τό ἄλλο (Α' Κορ. 7, 7). Ἐφόσον λοιπόν δέν τοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νά ρωτήσῃ κάποιον ἄλλο Γέροντα γιά τούς λογισμούς του, νά ὑπομένει, παρακαλώντας τό Θεό νά τόν βοηθήσῃ.

505

Ἐρώτηση

Ἁδελφός πού ἔπεφτε εὐκολα στό πάθος τῆς ὀργῆς ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, σχετικά μ' αὐτό τό πάθος.

κατάλληλο Γέροντα, πού μπορεῖ νά ἀκούσῃ τούς λογισμούς του. Νά κάνει τότε χρήση ὁ ὑποτακτικός μῆς τέτοιας δυνατότητας (χωρίς εὐλογία) καί νά προνοήσῃ ὥστε νά μὴν τό μάθει ὁ Γέροντάς του, γιά νά μὴν ὑποκινηθεῖ ἀπό τό διάβολο πάθος φθόνου στό Γέροντα, πράγμα πού θά τόν ὑποβάλει σέ ἔντονα θλιβερές καταστάσεις στή συνέχεια.

Συγχρόνως ὅμως ὁ Ὁσιος, ἀσφαλίζοντας τόν ὑποτακτικό ἀπό τό ἐνδεχόμενο νά ὑποτιμᾷ ἢ νά σκανδαλίζεται μέ τό ποῖόν τοῦ Γέροντά του, τοῦ ὑποδεικνύει νά βρεῖ πόσα ἄλλα προσόντα ἔχει δώσει ὁ Θεός στό Γέροντα πού δέν ἔχει τό χάρισμα νά ἀναδέχεται τούς λογισμούς του.

4) Ἐφόσον ὁ Θεός δέν οἰκονομήσῃ μιά δυνατότητα σάν τήν παραπάνω, δέν ἀπομένει γιά τόν ὑποτακτικό παρὰ ἡ λύση τῆς ὑπομονῆς (τοῦ καύσωνα) καί τῆς προσευκῆς γιά ἄμεση ἀπό τό Θεό ἀνακούφισή του.

Τό σκανδαλιστικό στοιχεῖο, βέβαια, στήν ἀπόκριση τοῦ Γέροντα, ἐνδεχομένως, εἶναι τό ὅτι συνιστᾷ νά γίνει «ἀπόκρυψη» τοῦ γεγονότος τῆς ἀναφορᾶς τῶν λογισμῶν σέ διακριτικό Γέροντα, κάτι πού πιθανόν νά ἔχει σάν κακό ἀποτέλεσμα τό φθόνο τοῦ Γέροντα καί τή διαταραχή τῶν σχέσεών του μέ τόν ὑποτακτικό του. Αὐτό σέ «θεωρητική» προσέγγιση φαίνεται νά παίρνει ἀντιληπτικό χαρακτήρα.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἰ ἐπύκτευες τοῦ ἀποθανεῖν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου καὶ δέξασθαι μικρὰν ταπείνωσιν, εἶχες ἀναπαῆναι καὶ εὐλυτῶσαι ἀπὸ πολλῶν κινδύνων. Ταπεινωθήτω ἡ καρδιά σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ συναντιλαμβάνεται ἡμῖν εἰς πάντα.

Ἡ μιά «πρακτική» προσέγγισή μας εἶναι ὅτι, ἂν καὶ θεωρητικοποιεῖ τὴν ἀπάντησή του ὁ Ὅσιος, ὁμίλει, ὅμως, ad hoc γιὰ μιά συγκεκριμένη περίπτωση καὶ ἡ δεύτερη εἶναι ὅτι θεωρεῖ φυσικὸ τὸ πάθος τοῦ φθόνου γιὰ ἓνα Γέροντα πού τοῦ λείπει καὶ ἡ πατρικὴ στοργή καὶ ἡ ταπείνωση. Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα πῶς ἐξουσιοδοτεῖ τὸν ὑποτακτικὸ νὰ ἐκτιμήσει τίς δυνατότητες ἢ ἀδυναμίες τοῦ Γέροντα; Μήπως ὅμως πολλές φορές δέν γνωρίζουν τὰ παιδιά καλύτερα τὰ ἐλαττώματα τῶν γονέων τους ἀπὸ τοὺς ἴδιους;

64. Τὸ θέμα τοῦ ἐρωτήματος εἶναι ἡ ὀργή. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου φαίνεται καταπληκτικὴ καὶ περίεργη. Ὁ κοινωνικὸς ἄνθρωπος αἰσθάνεται ὅτι ἡ εὐτυχία του εἶναι θεμελιωμένη ἢ τουλάχιστον

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α ὃν ἀγωνιζόσουν καί πάλευες νά εἶσαι σάν νεκρός γιά κάθε ἄνθρωπο καί νά σπκώσεις μιά μικρή ταπείνωση, θά εἶχες ἀναπαυθεῖ ψυχικά⁶⁴ καί θά εἶχες ἀποφύγει πολλές ἐπικίνδυνες καταστάσεις. Ὡς ταπεινωθεῖ ἡ καρδιά σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί ἡ ἀγαθότητά Του μᾶς βοηθεῖ σέ ὅλα.

χιστον συναρτημένη μέ τό «κοινωνικό ἐκτόπισμά» του. Ὁ ἄνθρωπος πού ἀκολουθεῖ τό μοναχικό βίο –κατά προαίρεση τουλάχιστον– δέν ἐνδιαφέρεται νά κάνει «ἐκτόπισμα» κοινωνικό, γιά τοῦτο καί ἐγκαταλείπει τόν κόσμο. Ἄν ὅμως διατηρεῖ καί συντηρεῖ τό πάθος τῆς ὀργῆς, τότε κάνει φανερό πώς ἡ προαίρεσή του δέν ἔγινε πράξη. Ὁ Ὅσιος τοῦ ὁμιλεῖ γιά «νέκρωση» τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ «νεκρός» οὔτε κοινωνικά ἐνδιαφέροντα ἔχει, οὔτε προσβάλλεται ἀπό ταπεινώσεις. Ἡ ὀργή εἶναι ἡ κραυγή ἐνός «ἐγώ» ἀπειλουμένου ἢ ἐκδικητικοῦ, ποτέ ὅμως «νεκροῦ» ἢ «πυκτεύοντος νεκρωθῆναι». Δέν εἶναι ποτέ καρπός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί γνώρισμα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς.

ΙΒ΄. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΕΝΑΝ ΑΡΡΩΣΤΟ ΑΔΕΛΦΟ
ΗΣΥΧΑΣΤΗ

φς'

Ἄδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα.

Εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, ὅτι ἀσθενῶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἵνα ἐνδυναμώ-
σῃ με ὁ Κύριος εἰς τὸ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ· καὶ ὑπὲρ τοῦ συνόντιος μοι ἀ-
δελφοῦ, ὅτι καὶ αὐτὸς κρίζει ἐλέους.

Ἀποκρίσις Βαρσανουφίου.

Ο ὁ Κύριος ἐνδυναμώσῃ σε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ὡς ᾔτησας. Ἴδου καὶ
τοῦτο ἔργον ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ συνελθεῖν τῷ μετὰ σοῦ ἀδελφῷ κατὰ δύ-
ναμιν. Καὶ ὁ εἰπὼν, «πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν», ἐμβάλλοι αὐτὸ εἰς
σὴν καρδίαν καὶ τὴν ἐμὴν, καὶ ἴδω σε θάλλοντα ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου,
καὶ ἀνθοῦντα ὡς φοίνικα ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου. Καὶ γὰρ τούτων οὕ-
τως ἐχόντων, καγὼ γεύομαι σου τῶν ἀγαθῶν καὶ εὐφραίνομαι, ἐν Χριστῷ Ἰη-
σοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

φζ'

Ἑρώτησις

Πάτερ, εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ παρακαλῶ μαθεῖν πόθεν ἡ τοσαύτη ἀδυ-
ναμία συμβαίνει, καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν μου καὶ εἰς τὸ ἐργόχειρόν μου·
καὶ ἀπὸ τῆς ὀλιγωρίας ἐπὶ τὸ φαγεῖν καὶ κοιμηθῆναι κλίνει ὁ λογισμός.

506

Ἕνας ἀδελφός παρακάλεσε τό μεγάλο Γέροντα καί τοῦ εἶπε:

Εὐχου γιά μένα, Πάτερ, γιατί εἶμαι ἄρρωστος καί στήν ψυχή καί στό σῶμα, γιά νά μέ ἐνδυναμώσει ὁ Κύριος νά ζῶ καί νά βιώνω τή σχέση μου μαζί Του εὐχαριστιακά. Ἐπίσης εὐχου καί γιά τόν ἀδελφό πού εἶναι μαζί μου, διότι καί αὐτός ἔχει ἀνάγκη τοῦ Θεοῦ ἐλέους.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο Κύριος νά σέ ἐνδυναμώσει σέ κάθε ἀγαθό ἔργο, ὅπως τό ζήτησες. Ἀλλά νά, καί αὐτό εἶναι ἀγαθό ἔργο, τό νά εἶσαι ἐνωμένος πνευματικά μέ τόν ἀδελφό πού εἶναι μαζί σου, ὅσο σοῦ εἶναι δυνατόν. Καί εἶθε Ἐκεῖνος πού εἶπε «ἦλθα νά βάλω πῦρ στή γῆ» νά βάλει αὐτό τό πῦρ καί στή δική σου καρδιά καί στή δική μου καί νά σέ δῶ νά θάλλεις ὅπως οἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου καί νά ἀνθεῖς ὅπως ὁ φοίνικας στόν Παράδεισο τοῦ Θεοῦ μου. Διότι, ἂν τά ἐπιτύχεις ὅλα αὐτά, τότε καί ἐγώ θά γεύομαι ἀπό τά ἀγαθά σου καί θά εὐφραίνομαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πού εἶναι ὁ Κύριός μας καί στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

507

Ἑρώτηση

Πάτερ, εὐχου γιά μένα. Παρακαλῶ δέ, νά μοῦ ὑποδείξεις ἀπό ποῦ προέρχεται ἡ σωματική ἀδυναμία πού αἰσθάνομαι ὅταν ἐπιτελῶ τήν πνευματική μου ἐργασία καί τό διακόνημά μου. Ἐπίσης ἂν ἀπό ἔλλειψη νήψεως κλίνει ὁ λογισμός μου πρὸς τό φαγητό καί τόν ὕπνο.

Ἀπόκρισις

Περὶ τῆς εὐχῆς, εἰ ἄρα ἔχω εὐχήν, οὐ δύναμαι εὔξασθαι περὶ τῆς ἑμαυτοῦ ψυχῆς περισσότερον τῆς σῆς· τρέμω γὰρ τὸν λέγοντα, «ζήτησον τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Ἄλλ' ἐγὼ τέως ποιῶ μου τὴν δύναμιν, τοῦ δὲ Θεοῦ ἐστὶ τὸ ἔλεος, ὃς ἐποίησε μεθ' ἡμῶν ἥδη μέγα ἔλεος καὶ ποιεῖ· οὐκ ἄρνούμαι ὅτι ἐποίησεν, ἐπεὶ ἀχαριστία εὐρίσκεται.

Περὶ δὲ τῆς ἀδυναμίας, τὸ ἅπαξ εἶναι οὕτως καὶ ἅπαξ οὕτως, ἡ ὁδὸς οὕτως ἐστὶ περιπατεῖ τις ὀλίγον λείαν ὁδόν, καὶ πάλιν εὐρίσκει κρημνοὺς καὶ ὄρη, καὶ ἀπαντᾷ πάλιν εἰς εὐθείαν ὁδόν. Ἐπειδὴ δὲ λέγει, «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, ὅφειλέται ἐσμέν».

Περὶ δὲ τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ κοιμηθῆναι, προηγήσθω ἡ εὐχαριστία. Μελέτησον εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὅτι, «εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ἕτερον ποιεῖτε» καὶ φύλαξον ἐν παντί, καὶ φυλάττει σε ὁ τῆς εὐχαριστίας Θεός.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

φη΄

Τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος πρὸς τὸν αὐτόν, ἐρωτήσαντα, εἰ δεῖ κεχερῆσθαι φαρμάκῳ.

Ἀπόκρισις

Α' δελφέ, οἱ χρώμενοι ἰατροῖς καὶ οἱ μὴ χρώμενοι, ἐπ' ἐλπίδι Θεοῦ κρῶνται, λέγοντες· ἐν ὀνόματι Κυρίου πιστεύομεν ἑαυτοὺς ἰατροῖς, ὅτι παρέχει τὴν ἴασιν δι' αὐτῶν· καὶ οἱ μὴ χρώμενοι, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ οὐ κρῶνται, καὶ θεραπεύει αὐτούς. Ἐὰν οὖν χρήσῃ, οὐκ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν μὴ χρήσῃ, μὴ ὑψηλοφρονήσης· τοῦτο δὲ ἴνα μάθῃς, ὅτι, ἐὰν χρήσῃ ἰατροῖς, τὸ

1. Αὐτὰ τὰ λόγια μπορεῖ νὰ τὰ γράφει μόνο ἓνα χέρι πού τὸ σπρώχνει καὶ τὸ ματώνει μιά καρδιά πού ἀγαπάει ὅπως ὁ Χριστός. Ἕνας ἄνθρωπος πού δέν ζεῖ γιὰ τὴ «σωτηρία» του, ἀλλὰ ζεῖ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους καθολικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ.

2. Γιὰ τὸν Ὁρθόδοξο Χριστιανό, ἡ Θεία Εὐχαριστία, εἶναι τὸ πυρηνικότερο στοιχεῖο τῆς Θεοανδρικότητας τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σέ πλήρη καὶ λειτουργικὴ ἀνάπτυξη. Ζώντας τὴν καθημερινότητα εὐχαριστιακά, τὸ ἀνθρώπινο προσλαμβάνεται ἀπὸ τὸ Θεϊκό, φυλάσσεται ἀπὸ τὸ Θεό, τὸ Θεό τῆς Εὐχαριστίας. Ἡ εὐχαριστία ὡς τρόπος συμπεριφορᾶς, διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ Εὐχαριστία τῆς Ἐκκλησίας, ὅσο διαφέρει μιά σκιτσογραφία τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Ὁ Ὁσῖος ζητᾷ τὴ μελέτη τοῦ χωρίου Α΄ Κορ. 10, 31 τὸ ὁποῖο λέει· «... πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε». Βασιζόμενος σ' αὐτὸ καὶ στὴν ἐμπειρία του θά γράφει καὶ πάλι στὸν ἴδιο ἀδελφό: «Ὅσον οὖν δύνασαι κράτει τὴν πρὸς αὐτὸν εὐχαριστίαν»

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γιά τήν προσευχή, ἄν βέβαια ἔχω προσευχή, δέν ἔχω τό δικαίωμα νά προσεύχομαι γιά τή δική μου ψυχή περισσότερο ἀπό τή δική σου¹, διότι τρέμω Αὐτόν πού λέει: «Ζήτησε τόν πλησίον σου σάν τόν ἑαυτό σου» (πρβλ. Ματθ. 5, 43). Ἀλλά ἐγώ μέχρι τώρα κάνω τό κατά δύναμη, καί τό ἔλεος εἶναι τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος ἤδη «ἐποίησε καί ποιεῖ» τό ἔλεός Του πρός ἐμᾶς. Δέν ἀρνοῦμαι ὅτι μᾶς χάρισε τό ἔλεός Του, διότι κάτι τέτοιο εἶναι ἀχαριστία.

Ὅσο γιά τή σωματική ἀδυναμία πού αἰσθάνεσαι καί ἄλλοτε εἶσαι ἔτσι καί ἄλλοτε ἄλλιως, αὐτός εἶναι ὁ δρόμος. Περπατᾷ κανεῖς λίγο σέ ὁμαλό δρόμο καί πάλι πέφτει πάνω σέ γκρεμούς καί ὄρη καί μετά ξαναβγαίνει στόν ἴσιο δρόμο. Ἐπειδή ὁμως ἀναφέρει ἡ Γραφή «νά εὐχαριστεῖτε γιά τό καθετί» (Α΄ Θεσ. 5, 18), «εἴμαστε ὀφειλῆτες» (Ρωμ. 8, 12).

Ἐκεῖνο δέ πού λές ὅτι κλίνει ὁ λογισμός μου ἀπό ἔλλειψη νήψεως στό φαγητό καί στόν ὕπνο, ἄς προηγεῖται ἡ εὐχαριστία. Μελέτησε τό ρητό τοῦ Ἀποστόλου πού λέει: «Εἴτε τρῶτε, εἴτε πίνετε, εἴτε κάνετε ὅ,τιδήποτε ἄλλο, πρέπει ὅλα νά τά κάνετε γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. 10, 31). Φύλαξε τήν εὐχαριστία στήν πράξη, σέ κάθε περίσταση καί ὁ Θεός τῆς εὐχαριστίας θά σέ φυλάξει καί θά σέ προστατεύσει².

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στους αἰῶνες. Ἀμήν.

508

Τοῦ ἴδιου, τοῦ μεγάλου Γέροντα, πρός τόν ἴδιο πού τόν ρώτησε ἄν πρέπει νά χρησιμοποιεῖ φάρμακα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α'δελφέ, καί αὐτοί πού προστρέχουν στους γιατρούς καί αὐτοί πού δέν προστρέχουν, ἔχουν τήν ἐλπίδα τους στό Θεό καί τό κάνουν, λέγοντας: Στό Ὄνομα τοῦ Κυρίου ἐμπιστευόμαστε τούς ἑαυτούς μας στους γιατρούς, διότι μέσω αὐτῶν μᾶς δίνει τήν ἴαση. Ἀλλά καί ἐκεῖνοι πού δέν πᾶνε στους γιατρούς, δέν πᾶνε, στηρίζοντας τίς ἐλπίδες τους στό Θεό καί ὁ Θεός τούς θεραπεύει. Ἄν λοιπόν πῆγες σέ γιατρούς, δέν ἀμάρτησες, ἄν πάλι δέν πῆγες, μήν ὑψηλοφρονήσεις. Σοῦ τά εἶπα ὅλα αὐτά γιά νά καταλάβεις πώς ἄν

(ἔρωτ. φιε'. Πρβλ. ἐπίσης καί φισ' ἐρώτηση).

Εὐχαριστία καί δοξολογία εἶναι ἀχώριστη συζυγία ὅταν βιώνονται στήν πληρότητά τους, ὅπως στή ζωή τῶν Ἁγίων. Γι' αὐτό καί ἐναλλάσσονται στό λόγο μέ «ἀδιάκριτη» ἄνεση.

θέλημα τοῦ Θεοῦ γίνεται καὶ οὐδὲν ἄλλο. Ἐὰν δὲ θέλῃς τὸν λόγον τοῦ Ἡ-
λιοῦ κρατῆσαι ὃν ἔλεγε, «τὴν σήμερον ἀμεριμνεῖς».

ΦΘ'

Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, καὶ εἰπέ μοι τί ἐστι ὅτι τὴν νύκτα ὡς θέλω
ψάλλαι, ὅκνου αἰσθάνομαι, καὶ μάλιστα ὅτε γίνεται ψύχρα· καὶ λοιπὸν τὰς
πολλὰς καθεζόμενος ψάλλω δῆθεν καὶ εὐχομαι. Ἐπεὶ οὖν φοβοῦμαι μὴ
ἀπὸ ραθυμίας ταῦτα πάσχω, καταξίωσον, Πάτερ, φώτισόν μου... [τὸν
νοῦν], ἵνα ποιήσω εἴ τι λέγω.

Ἀπόκρισις

Τὸ ὑπὲρ ἀλλήλων εὐχεσθαι πάντες ἐνετάλημεν. Περὶ δὲ ὧν ἡρώτησας
μαθεῖν θέλων τί ἐστίν, ἔστι μέρος μεμιγμένον τοῦ σπέρματος τῶν δαιμό-
νων καὶ μέρος τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος· ὥστε οὖν τὸ ψάλλειν ἢ τὸ
εὔξασθαι καθήμενον μετὰ κατανύξεως, οὐκ ἐμποδίζει τὸ εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ
τὴν λειτουργίαν. Ἐὰν γὰρ στήκων ποιήσῃ τις μετὰ ρεμβασμοῦ, εἰς οὐδὲν λογί-
ζεται ὁ κόπος αὐτοῦ.

Ὁ Κύριος βοηθήσοι σοι, ἀδελφέ. Ἀμήν.

ΦΙ'

Ἐρώτησις

Παρακαλῶ τὴν ἀγιωσύνην σου, Πάτερ, ἐπεὶ ἀσθενῶ ψυχῇ καὶ σώματι,
ἔχω δὲ ἱκανὰς ἡμέρας τῷ σώματι ἐπιπλεῖον ἀσθενῶν, ὥστε τὰς πρωινὰς
τρέφεσθαι, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὸ χαράδριον κεῖμαι· καὶ ἔστιν ὅτε εὐ-
χαριστεῖ ἡ ψυχὴ μου λέγουσα, ὅτι ὁ Θεὸς συνεχώρησέ μοι τὴν ἀσθένειαν
ταύτην διὰ τὰς πολλὰς μου ἁμαρτίας. Μίαν μίαν δὲ θλίβομαι λέγων μετ' ὁ-
λιγορίας ὅτι οὐκ εἰμι ἄξιος ὡς πάντες, φαγεῖν τὸν ἄρτον μου ἅπαξ τῆς ἡ-

3. Ὁ λόγος τοῦ προφήτη Ἡλία, πού ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Ἅγιος, νομίζω ὅτι εἶναι ἐκεῖνος πού ἀπνύθουε πρὸς τοὺς δούλους τοῦ Ὁκοζία, τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σαμάρειας, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἔπεσε ἀπὸ τό ὑπερῶ καὶ ἀρρώστησε, ἔστειλε νά ρωτήσῃ τὸ Βάαλ ἂν θά τὸν ἀφήσῃ ἡ ἀρρώστια του νά ζήσει. Ποιὸς ἦταν ὁμοῦς ὁ λόγος τοῦ προφήτη Ἡλία; «Μήπως ἐπειδὴ δέν ὑπάρχει Θεός στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό, πηγαίνετε νά συμβουλευτεῖτε τὸ Βάαλ, τὸ θεὸ τῶν μυγῶν, στὴν πόλη Ἀκκα-

πᾶς σέ γιατρούς, γίνεται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τίποτε ἄλλο. Ἄν ὅμως θέλεις κράτησε τό λόγο τοῦ προφήτου Ἡλία πού ἔλεγε: «Στό ἐξῆς νά ἀμεριμνεῖς, ἀφήνοντας τό πᾶν στό Θεό»³ (δέξ Δ' Βασ. 1, 4).

509

Προσευχήσου γιά μένα, Πάτερ, καί πές μου πῶς ἐξηγεῖται πού τή νύκτα, ὅταν θέλω νά ψάλλω, αἰσθάνομαι ὀκνηρία καί μάλιστα ὅταν εἶναι ψύχρα; Ἔτσι λοιπόν, τίς πιό πολλές φορές, ψάλλω δῆθεν καί προσεύχομαι καθιστός. Ἐπειδή ὅμως φοβᾶμαι μήπως τά παθαίνω ὅλα αὐτά ἀπό ραθυμία, καταξίωσέ με, Πάτερ, φώτισέ μου τό νοῦ νά κάνω πράξη ὅσα ψάλλω μέ τό στόμα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οῦλοι ἔχουμε πάρει τήν ἐντολή νά προσευχόμαστε ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο (Ἰακ. 5, 16). Ὅσο γιά τίς προσωπικές σου δυσκολίες πού ρωτᾷς νά μάθεις ἀπό ποῦ προέρχονται, νά ξέρεις ὅτι τό πράγμα εἶναι ἀνάμικτο. Ἐνα μέρος εἶναι τῶν δαιμόνων καί ἕνα μέρος τῆς ἀδυναμίας τοῦ σώματος. Τό νά ψάλλεις ὅμως ἤ νά προσεύχεσαι καθιστός ἀλλά μέ κατάνυξη, δέν σέ ἐμποδίζει νά εὐαρεστήσεις τό Θεό ὡς πρός τά πνευματικά σου καθήκοντα. Διότι, ἂν κάποιος κάνει τήν ἀκολουθία του στέκοντας ὀρθίος ἀλλά μέ ρεμβασμό, ὁ κόπος του πηγαίνει χαμένος.

Ὁ Κύριος νά σέ βοηθήσει, ἀδελφέ. Ἀμήν.

510

Ἑρώτηση

Παρακαλῶ τήν ἀγιωσύνη σου, Πάτερ, νά μέ ἐνισχύσει, ἐπειδή εἶμαι ἄρρωστος καί στήν ψυχή καί στό σῶμα. Ἔχω δέ ἄρκετες ἡμέρες πού ἔχω ἐπιβαρυνθεῖ τόσο ἀπό τή σωματική ἀρρώστια, ὥστε νά τρώω τίς πρωινές ὥρες καί νά παραμένω ξαπλωμένος στήν ψάθα μου. Καί ὑπάρχουν φορές πού ἡ ψυχή μου τό ζεῖ εὐχαριστιακά καί λέει ὅτι ὁ Θεός παραχώρησε σέ μένα τήν ἀρρώστια αὐτή γιά τίς πολλές μου ἁμαρτίες. Κάπου-κάπου ὅμως θλίβομαι καί λέω ἀκηδιάζοντας ὅτι δέν εἶμαι ἄξιος ὅπως ὅλοι νά φάω τόν

ρῶν;» (Δ' Βασ. 1, 3). Θέλει δέ ὁ Ἅγιος μέ τό λόγο αὐτό νά δείξει στόν ἀδελφό πού θέτει τήν ἐρώτηση ὅτι εἶναι καλύτερα νά προστρέχει στό Θεό, ὅταν εἶναι ἄρρωστος, παρά στούς γιατρούς. Καί ὅτι, ἂν τό κάνει αὐτό ἀπό σήμερα καί στό ἐξῆς, θά ἀμεριμνεῖ, ἀφήνοντας τά πάντα στό Θεό.

(Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδόσεως Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 246).

μέρας μετὰ ἀναπαύσεως. Καὶ πάλιν λέγει μοι ὁ λογισμός, μὴ ἀντιπεῖν ἐν τῷ Θεῷ; Οὐκ οἶδε τὰ πάντα; Μὴ χωρὶς αὐτοῦ δύναται τι γενέσθαι; Ὑπόμεινον μετ' εὐχαριστίας. Δέομαί σου, Πάτερ, διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ δήλωσόν μοι πῶς ὀφείλω παρελθεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς λύπης καταποθῶ.

Ἀπόκρισις

Η ἀγιωσύνη σου τῇ ἀγιωσύνῃ μου ἔγραψεν εὗξασθαι ὑπὲρ τῆς σῆς θεοφιλίας. Καὶ ἐγὼ δὲ ὁ ἀσύνετος πατὴρ δέομαί σου τοῦ συνετοῦ υἱοῦ τὸ αὐτὸ ποιῆσαι καὶ εὗξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἀναλίσκοντος αὐτοῦ τὰς ἡμέρας ἐν ματαιότητι· σὺ μὲν λέγεις, ὅτι κἂν ἅπαξ εὐχαριστεῖς τῷ Θεῷ, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε.

Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐ δύναμαι σιωπῆσαι, ὥς ὑπολαμβάνω λέγω· ὅτι, ἐὰν μὴ δι' ἡδονὴν ἐσθίῃ τις, ἀλλὰ δι' ἀσθένειαν σώματος, ὁ Θεὸς οὐ κατακρίνει αὐτόν· διὰ τὴν πλησμονὴν γὰρ καὶ διὰ τὰ σκιρτήματα τοῦ σώματος κωλύονται αἱ βρώσεις. Ὅπου δὲ πρόκειται ἀσθένεια, ἐκεῖ πρόκειται ἡ τούτων ἀργία τῆς ἐνεργείας· ὅπου γὰρ ἀσθένεια, ἐκεῖ ἐπὶ κλησις Θεοῦ. Λογίζομαι οὖν ὅτι τὸ δοῦναι τὴν χρεῖαν τῷ σώματι, ὥς ἀληθῶς χρεῖα ἐστί, καὶ τὸ εὐχαριστεῖν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ οὐ κατακρίνει τὸν ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ τὴν δύναμιν.

Ὡς εἶχον ἐλάλησα· οὐ πάντως λέγω ὅτι ἀλήθειαν λαλῶ, ἀλλ' εἴ τι εἶχεν ἡ καρδία μου ἐξέφηνα. Λοιπὸν δοκίμασον καὶ σὺ, καὶ εὐρίσκεις τὸ συμφέρον, καὶ συγχάρησόν μοι τῷ μηδέποτε δυνηθέντι σιωπῆσαι.

φια΄

Ὁ αὐτὸς ἀσθενῶν καὶ μὴ δυνάμενος ἰστάμενος ποιῆσαι τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, μηδὲ μονοσιτεῖν, παρεκάλεσε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα εὗξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ δηλῶσαι αὐτῷ περὶ τούτου.

4. Ἡ συνείδησις τῆς εἰλικρίνειας καὶ τοῦ ἀνεπιτήδευτου, δὲν ἐπιβάλλεται νὰ ἀκολουθεῖται καὶ ἀπὸ τὸ αἶσθημα μιᾶς ἀλάθτης συμπεριφορᾶς. Δέν ταυτίζω τὴ γνώμην μου μετὰ τὴν ἀλήθειαν οὔτε μπορῶ νὰ γνωρίζω πόσο αὐτὴ ἡ γνώμη μου βοηθᾷ στὴν προσέγγισιν τῆς ἀλήθειας. Ἐκεῖνο ποῦ γνωρίζω εἶναι ὅτι προσπαθῶ νὰ δώσω μετὰ ἀνεπιφύλακτον καὶ ἀνεπιτήδευτον εἰλικρίνειαν αὐτὸ ποῦ ὑπάρχει μέσα μου. Ἡ εἰλικρίνεια εἶναι προπαιδευτικὴ καὶ γιὰ τὴ ζωὴ τῆς ἀλήθειας καὶ γιὰ τὸ θά-

ἄρτο μου μία φορά τήν ἡμέρα καί νά ἀναπαυθεῖ ἡ ψυχή μου. Ἄλλά πάλι μου λέει ὁ λογισμός μου: «Μήπως ὑπάρχει περίπτωση νά ἀντεῖπεις στό Θεό; Δέν γνωρίζει Ἐκεῖνος τά πάντα; Μήπως μπορεῖ νά γίνει κάτι χωρίς τό θέλημά Του; Κάνε ὑπομονή, εὐχαριστώντας». Σέ παρακαλῶ, Πατέρα μου, γιά τήν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, νά εὐχπθεῖς γιά μένα καί νά μου ὑποδείξεις μέ ποιό τρόπο θά ἐπιτύχω νά ξεπεράσω τή δυσκολία, ὥστε νά μή μέ καταπνίξει ἡ λύπη.

Ἐπίκλησις Βαρσανουφίου.

Η ἁγιωσύνη σου ἔγραψε στήν ἁγιωσύνη μου νά εὐχομαι γιά τή θεοφιλία σου. Καί ἐγώ ὅμως, ὁ ἀσύνετος πατέρας, παρακαλῶ ἐσένα τό συνετό υἱό νά κάνεις τό ἴδιο καί νά εὐχεσαι γιά μένα πού περνᾶω τίς ἡμέρες μου μέσα στή ματαιότητα. Ἐσύ μου ἔγραψες ὅτι, ἔστω κάποια φορά, εὐχαριστεῖς τό Θεό, ἐγώ ὅμως οὐδέποτε τό κάνω.

Καί ἐπειδή δέν μπορῶ νά σιωπήσω, θά σοῦ πῶ τή γνώμη μου γι' αὐτά πού ρωτᾷς: Ἄν δέν τρώει κάποιος κινούμενος ἀπό ἡδονή, ἀλλά ἐπειδή εἶναι ἄρρωστος, ὁ Θεός δέν τόν κατακρίνει. Διότι οἱ τροφές περιορίζονται γιά νά μήν ἐπέρχεται κορεσμός καί σωματική διέγερση. Ὅπου ὅμως ὑπάρχει ἀσθένεια σωματική, ἀκολουθεῖ καί ἀτονία τῆς σωματικῆς-σαρκικῆς ὁρμῆς καί τῆς ὀξύτητας τῶν σαρκικῶν παθῶν. Σκέπτομαι λοιπόν πῶς τό νά δώσει ὁ ἄνθρωπος στό σῶμα του ὅ,τι τοῦ χρειάζεται, ὅταν τό ἔχει πραγματικά ἀνάγκη καί τό νά εὐχαριστεῖ τό Θεό μέσα στήν ἀρρώστια του, αὐτό δέν τόν κατακρίνει. Διότι ὁ Θεός δέν ἀπαιτεῖ ἀπό τόν ἄνθρωπο νά ἀγωνιστεῖ πάνω ἀπό τή δύναμή του.

Μίλησα σέ σένα ὅπως μπορούσα. Δέν ὑποστηρίζω βέβαια ὅτι αὐτό πού λέω εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἀλλά ὅ,τι εἶχε ἡ καρδιά μου αὐτό φανέρωσα⁴. Λοιπόν, ἐξέτασέ τα καί σύ καί θά βρεῖς τό συμφέρον καί συγχώρεσέ με ἐμένα πού ποτέ δέν μπόρεσα νά κρατήσω τή σιωπή.

511

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ἐπειδή ἀρρώστησε καί δέν μπορούσε νά σταθεῖ ὀρθίος νά κάνει τήν ἀκολουθία του, οὔτε νά τρώει μόνο μία φορά τήν ἡμέρα, παρακάλεσε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, νά εὐχεται γι' αὐτόν καί νά τοῦ πεῖ τή γνώμη του γι' αὐτά πού τοῦ συμβαίνουν.

νατο τοῦ ψεύδους. Καί στήν Ἑρωταπόκριση φιν' ὁ ὁσιος Ἰωάννης ταυτόσημα σχεδόν ἐπαλαμβάνει: «οὐκ οἶδα εἰ καλῶς ἐλάλησα» ...εἰ τι εἶχον ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐλάλησα τῇ ἀγάπῃ σου».

Ἀποκρίσεις

Ὅταν ἔμελλον οἱ Ἑβραῖοι ἐλευθεροῦσθαι ἐκ τῆς τῶν Αἰγυπτίων δουλείας, στένωσιν καὶ θλίψιν μεγάλην ὑπέμειναν ἀναμέσον θαλάσσης καὶ βαρβάρων χειρῶν· καὶ μετ' ἐκεῖνα τὰ σημεῖα καὶ τέρατα, ἃ εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν γεγονότα ἐν τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τῇ χώρᾳ αὐτῶν πάσῃ, ἐπελάθοντο τοῦ ταῦτα ποιήσαντος Θεοῦ καὶ ἤγγισαν εἰς ἀπόγνωσιν σωτηρίας, ὁρῶντες Φαραῶ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ πᾶσαν μέλλοντας ἐπιπσεῖν αὐτοῖς. Μόνος δὲ Μωυσῆς ὑπελείφθη ἐν τοῖς πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεόν. Καὶ «ἐπειδὴ ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ», κρίζοντι ἀπὸ καρδίας τῷ Μωυσῇ, καὶ ὅλης ἐπικειμένης τῆς θύρας τῆς σιγῆς περὶ τὰ κείλη αὐτοῦ, ἀπεκρίθη ὁ καρδιογνώστης· «τί βοᾷς πρὸς με; πάταξον τῇ ράβδῳ τῇ ἐν χειρὶ σου τὴν θάλασσαν καὶ διαρρηγνύται, καὶ εἰσελεύσεται ὁ λαός, καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν Φαραῶ καὶ ἐν πάσῃ τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ».

Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἔστιν ἀσθένεια, καὶ ἔστιν ἐμποδισμὸς δαιμόνων· λοιπὸν θλίψεις καὶ ταραχαὶ λογισμῶν· καυνοῦται λοιπὸν τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἐμποδίζεται ἀπὸ τοῦ βάρους τῶν δαιμόνων. Ἐὰν δὲ σιγῶν κράξῃ ὁ Μωυσῆς, τοῦτ' ἔστιν ἐὰν γρηγορῶν κράξῃ ὁ νοῦς, εἴτε καθήμενος, εἴτε ἀνακείμενος, ἀκούει αὐτοῦ ὁ τὰ κρύφια ἀκούων τῆς καρδίας. Καὶ πληροῦται ὁ λόγος ὅτι, «ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ»· καὶ ἐπιτιμᾷ τῇ θαλάσσῃ λέγων, ποίησον ὁδὸν τῷ λαῷ μου· καὶ τότε καταποντίζεται Φαραῶ σὺν πᾶσι τοῖς αὐτοῦ καὶ γαληνῇ ὁ λαός, ποιῆσαι ἑορτὴν τῷ Θεῷ.

Εἴτε οὖν στήκει, εἴτε κάθη, εἴτε ἀνάκεισαι, γρηγορεῖω ἡ καρδιά σου, ἐπιτελέσαι τὴν λειτουργίαν σου τῶν Ψαλμῶν, κλίνων εἰς τὴν εὐχὴν, προσπίπτων τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως, εἴτε νυκτός, εἴτε ἡμέρας· καὶ τότε ἀναχωροῦσι κατησχυμένοι οἱ ἐχθροί, οἱ τὴν ψυχὴν πολεμοῦντες. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου μεταλαμβάνειν, σεμνῶς ἔστω σου ἡ δίαιτα καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ μὴ διστάσης, οὐ κατακρίνῃ· τοῦτό δέ ἐστι, τὸ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν λαβεῖν τίποτε, ἀλλ' εἴ τι εὕρισκεις τὴν ἕξιν δεχομένην· καὶ τὸ μεῖναι πεινώντα καὶ μὴ χορταζόμενον μετὰ τὸ φαγεῖν.

5. Παρουσιάζει κάμψη στή σωματικὴ δύναμη ὁ ἔρωτων. Δυσκολεύεται στίς ἀκολουθίες καὶ στήν προσευχὴ καὶ στή νηστεία. Ὁ Ὁσῖος τοῦ ἐξηγεῖται· μπορεῖ νὰ ξεκινήσει ὁ πειρασμὸς τῆς κάμψης τῆς σωματικῆς δύναμης ἀπὸ ἀσθένεια, νὰ παρέμβει ὁ δαίμονας καὶ νὰ ἀκολουθήσουν θλίψεις καὶ ταραχές καὶ ἔτσι παρουσιάζεται ἀποκαυνωμένος ὁ ὀργανισμὸς μας. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὑπάρχει τρόπος ἀνάκαμψης, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Θεὸς ἐλευθέρωσε τοὺς Ἰσραηλίτες ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Αἰγυπτίων μετὰ τὸ Μωυσῇ, «ἐὰν γρηγορῶν κράξῃ ὁ νοῦς, εἴτε καθήμενος, εἴτε ἀνακείμενος, ἀκούει αὐτοῦ ὁ τὰ κρύφια ἀκούων τῆς καρδίας, καὶ πληροῦται ὁ λόγος ὅτι ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ». Πάνω σ' αὐτὴ τὴν βάση στηρίζεται ὁ Ἅγιος καὶ δίνει τὴν

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τότε πού ἐπρόκειτο νά ἐλευθερωθοῦν οἱ Ἑβραῖοι ἀπό τή δουλεία τῶν Αἰγυπτίων ὑπέμειναν μεγάλη στέnowση καί θλίψη, εὐρισκόμενοι μεταξύ τῆς Ἑρυθρᾶς θάλασσης καί τῶν βαρβαρικῶν στρατευμάτων. Καί ἐνῶ εἶχαν δεῖ μέ τά μάτια τους ἐκεῖνα τά τέρατα καί σημεῖα, τά ὅποια ἔγιναν στούς Αἰγυπτίους καί σέ ὅλη τή χώρα τους, λησμόνησαν τό Θεό, ὁ Ὅποιος «ἐποίησε» ὅλα αὐτά τά θαυμαστά σημεῖα καί ἔπεςαν σέ ἀπόγnowση γιά τή σωτηρία τους, βλέποντας τό Φαραώ καί ὅλη του τή δύναμη ἔτοιμους νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τους. Μόνο δέ ὁ Μωυσῆς ἔμεινε ἀφοσιωμένος στόν παντοδύναμο Θεό. Καί ἐπειδή «ὁ Κύριος εἶναι πλησίον σέ ὅσους Τόν ἐπικαλοῦνται μέ εἰλικρίνεια καί πίστη» (Ψαλμ. 144, 18), μόλις ἔκραξε ὁ Μωυσῆς μέσα ἀπό τήν καρδιά του, ἄν καί εἶχε σφραγίσαι μέ σιγή τά χεῖλη του, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ καρδιογνώστης Θεός: «Τί φωνάζεις προσευχόμενος πρὸς ἐμένα; Χτύπησε μέ τό ραβδί πού κρατᾷς στό χέρι σου τή θάλασσα καί θά χωριστεῖ στή μέση καί θά περάσει ὁ λαός καί τότε θά δοξασθῶ μέ ὅ,τι θά κάνω στό Φαραώ καί σέ ὁλόκληρη τή στρατιά του» (Ἑξ. 14, 15-17).

Τό ἴδιο καί ἐδῶ. Ὑπάρχει ἀρρώστια καί ὑπάρχει ἐμπόδιο δαιμόνων. Ἀκολουθοῦν θλίψεις καί ταραχές λογισμῶν. Γίνεται μαλθακό λοιπόν τό σῶμα ἀπό τήν ἀρρώστια, ἐμποδίζεται ἀπό τήν ἐπήρεια τῶν δαιμόνων. Ἄν μέ σιωπή κράξει ἀπό καρδίας ὁ Μωυσῆς, δηλαδή ἄν μέ ἐγρήγορη κράξει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε εἶναι καθιστός κανεῖς εἴτε εἶναι ὄρθιος, τόν ἀκούει Ἐκεῖνος πού ἀφουγκράζεται τά μύχια τῆς καρδιάς καί ἐκπληρώνεται ὁ λόγος πού λέει: «ἐγὼ κοιμᾶμαι καί ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ» (Ἄσμ. Ἄσμ. 5, 2). Καί τότε ὁ Κύριος ἐπιτιμᾷ τή θάλασσα, λέγοντας: «Ἄνοιξε δρόμο γιά τό λαό μου». Καί πάραυτα καταποντίζεται ὁ Φαραώ μαζί μέ ὅλη του τή στρατιά καί γαληνεύει ὁ λαός, γιά νά ἐορτάσει καί νά δοξάσει τό Θεό.

Εἴτε λοιπόν εἶσαι ὄρθιος, εἴτε εἶσαι καθιστός, εἴτε εἶσαι ξαπλωμένος, ἄς γρηγορεῖ ἡ καρδιά σου, τελώντας τήν ἀκολουθία τῶν Ψαλμῶν, λέγοντας τήν εὐχή, καταφεύγοντας στό Θεό ἀδιάλειπτα, εἴτε εἶναι νύκτα εἴτε εἶναι ἡμέρα⁵. Καί τότε ἀναχωροῦν καταντροπιασμένοι οἱ ἐχθροί ἐκεῖνοι πού πολεμοῦν τήν ψυχή. Ὅσο γιά τό νά τρῶς δύο φορές τήν ἡμέρα, ἄς εἶναι ἡ δίαιτά σου λιτή καί ἄς γίνεται μέ τό φόβο τοῦ Θεοῦ καί μή διστάσεις δέν θά κατακριθεῖς. Δηλαδή, νά μήν πάρεις νά φᾶς τίποτα ἀπό ἐπιθυμία, ἀλλά νά φᾶς αὐτό πού μπορεῖ νά σπκώσει ὁ ὁργανισμός σου. Νά φροντίζεις δέ νά πεινᾷς ἀκόμα, ὅταν τελειῶνεις τό φαγητό, νά μή χορταίνεις ἐντελῶς.

Παρακαλῶ δὲ εὐξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα εὐθύμως καὶ μετὰ ἀγαλλιάσεως ὁδεύσω τὴν ἠπλωμένην ἔμπροσθέν μου ὁδόν, τὴν ὁμαλὴν καὶ τετριμμένην καὶ γέμουσαν τῆς εἰρήνης καὶ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, φωτὸς τε καὶ ἀγαλλιάσεως, ἥς οὐκ ἔνι κορεσθῆναι, ἥς ἐκτὸς ἄλλη οὐκ ἔστιν.

φιβ΄

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς κουφισθεὶς ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα: Πάτερ, ὅτε μεταλαμβάνω τῆς τροφῆς πάνυ βαροῦμαι, καὶ πάλιν οὐ δύναμαι νηστεῦσαι, αἰτονεῖ δὲ τὸ σῶμά μου καὶ ἰδρωτές μοι γίνονται· καὶ ἡ σκληροκαρδία δὲ καὶ ἡ υπερηφανία διώκουσιν ἀπ' ἐμοῦ τὰ δάκρυα.

Ἀπόκρισις

Αἰδελφέ, ἀσπάζομαί σε ἐν Κυρίῳ, δεόμενος αὐτοῦ ἐνδυναμῶσαί σου τὴν ἀγάπην, καὶ δοῦναί σοι ὑπομονήν. Ἴνα δὲ μάθης, ὅτι πόλεμός ἐστι διαβολικός, ὁ βαρῶν σε εἰς τὰ βρώματα, ἵνα ἐμβάλλῃ σε εἰς καύνωσιν· κάμοι γὰρ πολὺν χρόνον ἐπολέμησε καὶ ἐβάρει με πάνυ, καὶ ἐποίησε με ἐμὲν νύκτας νύκτας. Καὶ ἠρξάμην λαμβάνειν ὀλίγον, καὶ ἥλλαξε τὸν πόλεμον· καὶ ὡς ἠρξόμην φαγεῖν, ὡς ἔβαλον τὸ βουκίον εἰς τὸ στόμα μου, ἐποίησε με ἐμέσαι· καὶ ἐποιοῦν δύο δύο, ἵνα ἄρεση μοι τὸ φαγεῖν, καὶ αὐτὸ αὐτοῦ ἦν· Χάριτι δὲ Χριστοῦ δι' ὑπομονῆς καὶ εὐχαριστίας ἐπαύσατο ἀπ' ἐμοῦ. Ἐγενόμην δὲ ἀδύναμος ὑπὲρ τὸ εἰπεῖν καὶ οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἐπύκτευν ἕως οὗ ἐνεδυνάμωσέ με ὁ Κύριος. Ἐγὼ δέ, ἀδελφέ, ἀσθενὴς ὢν, ταῦτα ἐποιοῦν· σὺ δὲ περισσότερον προσέχεις σεαυτῷ, καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ σοι, οὐδεὶς γὰρ ὁ φθονῶν σοι, εἰ μὴ εἷς, ὃν καταργήσῃ ὁ Κύριος.

6. Θά ἦταν πολὺ φαρισαϊκὸ τὸ νὰ ἀντιπαραθέτει ὁ Ὅσιος τὸ δρόμο τὸ μοναδικό, τὸν ὁποῖο ἐκεῖνος ἐπιδίδωκε καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο ζητᾷ τίς προσευχὴς τοῦ ἐρωτῶντος, στοῦ δρόμο πού ὑπέδειξε νὰ ἀκολουθήσει ὁ ἐνδιαφερόμενος μαθητὴς του. Οἱ δρόμοι εἶναι ταυτόσημοι καὶ ἡ αἴτηση προσευχῆς πού ζητᾷ ὁ Ὅσιος ἀπὸ τὸ μαθητὴ του ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας του, εἶναι παιδαγωγικὴ, ἔμμεση –πλήν σαφούς– ὑπόδειξη, σάν νὰ τοῦ λέει: «Θά ξελασπωθεῖς» πολὺ πιὸ γρήγορα ἂν, κάνοντας ὅσα σοῦ ὑποδεικνύω, βιώνεις ὅτι «ἕνας εἶναι ὁ δρόμος» καὶ σοῦ ἐγίνε μιά τέτοια τιμὴ νὰ κληθεῖς καὶ σὺ σ' αὐτόν. Εἶναι «τετριμμένος», ἀλλὰ μόνο αὐτὸς ἐγγυᾶται εἰρήνην χαρὰ καὶ εὐφροσύνη, φῶς καὶ ἀγαλλίαση. Τέλος ὁδηγεῖ στόν «ἀκόρεστο κόρο» καὶ στήν «ἀτέλεστη τελειότητα».

7. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ θέματα στὰ ὁποῖα καταδεικνύεται ἡ θέση τοῦ Ὁσίου ὅτι ὁ σατανὰς «ἐμπλέκεται» στὰ θέματα ὑγείας καὶ ἀσθενείας τοῦ ἀνθρώπου. Γιὰ νὰ κάνει δὲ εὐηρόσδεκτη τὴ θέση του ὁ Ὅσιος, ὁμολογεῖ ὅτι καὶ ἐκεῖνος στοῦ παρελθόντος δοκιμάστηκε ἀπὸ τέτοιες διαβολικὲς παρεμβάσεις καὶ σὲ θέματα φαγντοῦ καὶ σὲ θέματα νηστείας. «... ὡς ἔβαλλον τὸ βουκίον εἰς τὸ στόμα μου, ἐποίησε με ἐμέσαι· καὶ ἐποιοῦν δύο δύο, ἵνα ἄρεση μοι τὸ φαγεῖν, καὶ αὐτὸ αὐτοῦ

Παρακαλῶ ὅμως νά εὐκνηθεῖς καί γιά μένα, ὥστε νά περάσω μέ χαρά καί ἀγαλλίαση τήν ὁδὸ τῆς ἀσκητικῆς μου ζωῆς πού ἀπλώνεται μπροστά μου, τήν ὀμαλή καί πεπατημένη, τή γεμάτη εἰρήνη, χαρά καί εὐφροσύνη, φῶς καί ἀγαλλίαση, ἀπό τήν ὁποία δέν εἶναι δυνατόν κάποιος νά κορεσθεῖ. Ἐκτός ἀπ' αὐτή ἄλλη ὁδός δέν ὑπάρχει⁶.

512

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, ὅταν ἀνακουφίστηκε ἀπό τήν ἀρρώστια του, ρώτησε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα: Πάτερ, ὅταν παίρνω νά φάω βαρύνομαι πολύ, ἀλλά καί νά νηστεύω δέν μπορῶ. Ἀτονεῖ τό σῶμα μου καί ἔχω ἐφιδρώσεις. Ἡ σκληροκαρδία δέ καί ἡ ὑπερφηάνεια ἀπομακρύνουν τά δάκρυα ἀπό μένα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, σέ ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ, τόν Ὅποιο παρακαλῶ νά ἐνισχύσει τήν ἀγάπη σου καί νά σοῦ δώσει ὑπομονή. Θέλω νά καταλάβεις ὅτι τό βάρος πού αἰσθάνεσαι μετά τό φαγητό εἶναι πόλεμος διαβολικός⁷, γιά νά σέ ὀδηγήσει σέ ψυχική παραλυσία. Διότι καί μένα πολύ χρόνο μέ πολέμησε καί μοῦ δημιουργοῦσε μεγάλο βάρος καί μέ ἔκανε νά κάνω ἐμετό κάποιες νύκτες. Ἀρχισα τότε νά παίρνω λίγη τροφή καί μοῦ ἄλλαξε τόν πόλεμο. Καί μόλις πῆγαινα νά φάω, μόλις ἔβαζα στό στόμα μου μιά μπουκιά, μέ ἔκανε νά κάνω ἐμετό. Καί ἔτρωγα κάθε δύο μέρες γιά νά μοῦ ἀρέσει τό φαγητό, ἀλλά καί αὐτό δικό του τέχνασμα ἦταν. Μέ τή Χάρη ὅμως τοῦ Χριστοῦ καί μέ τήν ὑπομονή καί τήν εὐχαριστία, ἔφυγε ἀπό μένα. Εἶχα δέ τότε ἀδυνατίσει τόσο, ὅσο δέν λέγεται, ἀλλά δέν ὑποχωροῦσα, παρά ἀγωνιζόμουν σκληρά μέχρι πού μέ ἐνίσχυσε ὁ Κύριος. Ἐγώ, ἀδελφέ, ὅσο ἤμουν ἀρρωστος αὐτά ἔκανα, ἀλλά ἐσύ ἀγωνίζεσαι περισσότερο ἀπό μένα γιά νά βοηθήσεις τόν ἑαυτό σου καί ὁ Θεός θά πραγματοποιήσει αὐτό πού θέλεις. Διότι δέν ὑπάρχει κάποιος πού νά σέ φθονεῖ, παρά μόνο ἓνας, τόν ὁποῖο εἶθε νά καταργήσει ὁ Κύριος.

ἦν...». Στή συνέχεια συνιστᾷ τόν ἀδελφό νά προσέξει τή νηστεία τῶν τροφῶν -κατά δύναμη- ἀλλά νά μὴν ἀπαλλάξει ποτέ τόν ἑαυτό του ἀπό «τὴ νηστεία τοῦ ἔσω ἀνθρώπου», μέ τό νά φυλάττει τήν «ἐντολὴν τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ φύλου...». Δηλαδή νά περιστέλλει κάθε ἐνέργειά του, πού θά μπορούσε νά χαρακτηριθεῖ ὡς αὐτονόμηση ἀπὸ τὸ Θεό, ὡς ἀνυπακοή στό Γέροντα ἢ ὡς αὐτοαγωγή. Κάτι πού μᾶς θυμίζει ἀσφαλῶς τήν πτώση τῶν Πρωτόπλαστων καί εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρο γιά ὅλους μας. «Ἡ νηστεία τοῦ ἔσω ἀνθρώπου» ὑπερκαλύπτει τήν κατὰ Θεὸ παρακαρούμενη ἀδυναμία ἐφαρμογῆς τῆς νηστείας τῶν τροφῶν.

Περὶ δὲ τῆς νηστείας, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, μνημονεύων τῶν πολιτειῶν τῶν Πατέρων καὶ ἀγρυπνιῶν, καὶ ταπεινώθητι τῇ καρδίᾳ, καὶ δύνασαι ἕως ἐνάτης, μέινον· εἰ δὲ μή γε, μὴ μέλει σοι. Σπούδασσον δὲ φυλάξαι τὴν νηστείαν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, φυλάττων τὴν ἐντολὴν τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ προσέχειν σεαυτῷ ἀπὸ τῶν ἄλλων παθῶν· καὶ δεκτὴ γίνεται αὕτη ἡ νηστεία τοῦ ἔσω ἀνθρώπου τῷ Θεῷ, καὶ σκεπάζει σε περὶ τῆς σωματικῆς νηστείας.

Περὶ δὲ τῶν δακρύων εἶπας ὅτι ἡ σκληροκαρδία καὶ ἡ ὑπερηφανία διώκουσιν αὐτὰ ἀπὸ σοῦ· ἔπαρον αὐτὰς καὶ τότε ἔρχεται τὰ δάκρυα, συνεργούντων τῶν ἀγίων. Ἀπὸ ψύξεως πάσχεις τὸ ἰδροῦν, θέρμανον σεαυτὸν μικρόν, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεός.

Καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι ἡ καυνότης μου εἰς πολλὰ κακὰ φέρει με· ἀλλ' ὁμως οὐκ ἀπελπίζω, Θεὸν ἔχων ἐλεήμονα.

ΦΙΓ΄

Ὁ αὐτὸς πάθει περιπεσὼν καὶ μὴ φέρων τὴν ὀδύνην, ἐδεήθη τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος περὶ εὐχῆς καὶ βοηθείας.

Ἀπόκρισις

Α' δελφέ μου καὶ ἀγαπτέ μου, ἐν Κυρίῳ διὰ τὴν πληροφορίαν τῆς πρὸς σέ ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ἀγάπης, ἀποκαλύπτω σοι τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Οἶδας γὰρ καὶ πεπεισμένος εἶ πῶς δέομαι τοῦ Θεοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν αἰώνιον. Καὶ ὡς ἔρχομαι κατὰ τὸ σύνθηρες, εἶπέ μοι ἑασόν με δοκιμάσαι αὐτὸν πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, καὶ διὰ σωματικοῦ πάθους, ἵνα γνῶ τί ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ αὐτοῦ καὶ τί μέλλει κληρονομήσαι διὰ δεήσεων καὶ πόνων. Καὶ εἶπον· οὐκοῦν, Δέσποτα, μετὰ ἐλέους ὡς υἱὸν καὶ οὐκ ὡς νόθον.

8. Οἱ Πνευματικοί, πολλές φορές μέσα στοῦ Ἐξομολογητήριου, βρίσκονται μπροστά σέ παρόμοιες ἐρωτήσεις. Οἱ προστρέχοντες στοὺς Πνευματικούς, ἐνῶ γνωρίζουν τίς αἰτίες καὶ τὴν πηγὴ τῆς ἐμπάθειας, ρωτοῦν: «Τί νά κάνω γιά νά ἀπαλλαγῶ; Εἶναι σάν νά ρωτᾷ κανεῖς: «Γνωρίζω πῶς, ἅμα βάλω τό δάκτυλό μου στήν ἡλεκτροφόρο πρίζα, θά πάθω ἡλεκτροπληξία. Τί πρέπει νά κάνω γιά νά μὴν πάθω ἡλεκτροπληξία; Χρειάζεται ἐιδικές ὁδηγίες γιά νά μὴν ἀκουμπήσῃ κανεῖς τό ἡλεκτροφόρο καλὸδίο;

9. Γίνεται εὐκόλα ἀντιληπτό ὅτι ὁ Ὁσῖος γνωρίζει τουλάχιστον βασικά στοιχεῖα φυσιολογίας καὶ παθολογίας τοῦ ἀνθρώπινου ψυχοσωματικοῦ ὁργανισμοῦ καὶ ὅτι τὰ χρησιμοποιεῖ στήν Ποιμαντική του διαγνωστικά καὶ θεραπευτικά, ἀλλά ποτέ ἐκτός Θεοῦ. Ἐπιμελῶς ἀρνεῖται νά «φάγῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου»!... Στὴν ἐπόμενη Ἀπόκρισή του (φιγ΄) λέει: «... εἰ δὲ διστάζεις, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, εἰδὼς τί ὑπέμειναν οἱ ἅγιοι Μάρτυρες· καὶ βάλε ρόδινον μετὰ ἀγιάσματος...», διδάσκοντας κάτι πού υπερβαίνει τὴ φυσιοπαθολογία καὶ εἰσάγει τὴ Θεία Χάρη στὴ ζωὴ τοῦ ἀγωνιστῆ. Ἐπισφραγίζει ὁμως τὴν Ἀπόκρισή του αὐτὴ (φιγ΄) μὲ μιὰ ἐκμυστήρευση πού μᾶς

“Όσο γιά τή νηστεία, βάλε κάτω τόν αὐχένα, ἐνθυμούμενος τούς ἀσκητικούς ἀγῶνες καί τίς ἀγρυπνίες τῶν Πατέρων καί ταπεινούμενος στήν καρδιά. Καί ἂν μπορεῖς μέχρι τήν ἐνάτη, μείνε νηστικός. Ἄν δέν μπορεῖς μή νοιάζεσαι. Φρόντισε νά φυλάξεις τή νηστεία τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, τηρώντας τήν ἐντολή τοῦ νά μή φᾶς ἀπό τό «ξύλο» καί φύλαξε τόν ἑαυτό σου ἀπό τά ὑπόλοιπα πάθη. Τότε γίνεται δεκτὴ ἀπὸ τὸ Θεό ἡ νηστεία αὐτὴ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου καί σέ σκεπάζει σχετικὰ καί μέ τή σωματική νηστεία.

“Όσο γιά τὰ δάκρυα πού εἶπες ὅτι σοῦ τὰ ἀπομακρύνουν ἡ σκληροκαρδία καί ἡ ὑπερηφάνεια, ἀπομάκρυνε τὰ πάθη αὐτά καί τότε θά ἔλθουν τὰ δάκρυα μέ τή βοήθεια τῶν Ἀγίων⁸. Ἀπὸ τό πολὺ κρὺο παθαίνεις τίς ἐφιδρώσεις, φρόντισε νά ζεσταθεῖς λίγο καί ὁ Θεός θά σέ βοηθήσει⁹.

Εὐχου δέ γιά μένα, διότι ἡ νάρκη καί ἡ ραθυμία τῆς ψυχῆς μου μέ ὀδηγεῖ σέ πολλὰ κακά, ἀλλὰ ὅμως δέν ἀπελπίζομαι, διότι ἔχω Θεό ἐλεήμονα.

513

Ὁ ἴδιος ἐπειδὴ πονοῦσε πολὺ καί δέν μποροῦσε νά ὑποφέρει τὴν ὀδύνη παρακάλεσε τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα, γιά προσευχή καί βοήθεια.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α’ δελφέ μου καί ἀγαπητέ μου ἐν Κυρίῳ. Γιά νά σέ πληροφορήσω γιά τὴν πνευματικὴ ἀγάπη πού τρέφω στὸ πρόσωπό σου ἐν Χριστῷ, σοῦ ἀποκαλύπτω τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Τό γνωρίζεις βέβαια πολὺ καλὰ καί εἶσαι πεπεισμένος πῶς παρακαλῶ τὸ Θεό νύκτα καί ἡμέρα γιά νά μᾶς σώσει ἀπὸ τὸν πονηρὸ καί νά μᾶς ὀδηγήσει στὴ Βασιλεία Του τὴν αἰώνια. Καθὼς λοιπὸν προσευχόμεν, κατὰ τό σύννηθες, μοῦ εἶπε: Ἄφυσέ με νά τὸν δοκιμάσω καί μέ τή σωματικὴ ἀρρώστια¹⁰ γιά τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς του, γιά νά κρίνω τὴν ὑπομονή του καί νά ἀποφασίσω τί καρπούς θά χαρίσω στήν προσευχή καί τοὺς κόπους του. Καί Τοῦ εἶπα: Ναί, Δέσποτα, ἀλλὰ δοκίμασέ τον μέ ἔλεος ὥς υἱὸ γνήσιο καί ὅχι ὥς νόθο.

συγκλονίζει. Σοῦ βάζω τὰ πράγματα στὴ θέση τους, σοῦ λέω τὴν ἀλήθεια γιά τὸν ἑαυτό σου, ἀλλὰ μόνο ἀπὸ καί μέ ἀγάπη. «Οὐκ ἠδεδως ἔχω σε πονεῖν τι, οὔτε ψυχῇ, οὔτε σώματι». Ὅποιοσδήποτε ψυχικὸς ἢ σωματικὸς κόπος καί πόνος σου μοῦ εἶναι πικρὸς. Μία τέτοια γλώσσα ὑπάρχει κανεὶς πού δέν τὴν καταλαβαίνει;

10. Πρόκειται γιά μιὰ ἀποκαλυπτικὴ ὁμολογία τῆς οἰκειότητος τῶν Ἀγίων μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη μᾶς δίνεται καί ἓνα παιδαγωγικὸ καί ποιμαντικὸ ὑπόδειγμα ἀντιμετωπίσεως κάποιας εἰδικῆς ἀνάγκης τῶν ἀνθρώπων πού καλούμαστε νά ποιμάνουμε. Χρειάζεται μερικές φορές νά τοὺς φανερώσουμε κάτι πού μόνοι τους θά καθυστερήσουν πολὺ γιά νά τὸ βροῦν. Ἀρκεῖ νά γίνεται ἀπὸ ἀγάπη καί μέ σοφὴ διάκριση, ὥστε νά μὴν καταποντίζουμε τὴν ψυχὴ πού ζητᾶμε νά βοηθήσουμε.

Καὶ οὐ χρειά ἦν ταῦτα φανερωθῆναι, ἀλλ' ἵνα μάθῃς τὴν χαρὰν τὴν ἀποκειμένην σοι, ἐφανέρωσά σοι. Μὴ οὖν λυπηθῇς, ἔλεεῖ σε ὁ Θεός. Εἰ δὲ διστάζεις, βάλε κάτω τὸν αὐχένα, εἰδὼς τί ὑπέμειναν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, καὶ βάλε ρόδινον μετὰ ἀγιάσματος καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν τῷ οἰκεῖῳ βουλήματι ποιεῖ μετὰ σοῦ τὸ ἔλεος ὡς βούλεται· οὐκ ἡδέως ἔχω σε πονεῖν τι, οὔτε ψυχῇ, οὔτε σώματι. Ὁ Θεὸς ἐλεήσοι σε.

Εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

φιδ΄

Τοῦ αὐτοῦ.

Αἵτησις εὐχῆς καὶ βοηθείας περὶ τοῦ αὐτοῦ πάθους πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀπόκρισις

Αἰδελφεῖ ἀκηδιαστὰ καὶ γογγυστά, τί θλίβῃ; Τί κράζεις; Τί πέμπεις μακράν, ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἔχων τὸν Ἰησοῦν στήκοντα καὶ ἐπιποθοῦντα καλεῖσθαι ὑπὸ σοῦ εἰς βοήθειαν σὴν; Κράζον αὐτῷ, «ἐπιστάτα», καὶ ἀποκρίνεται σοι. Ἄψαι τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ, καὶ θεραπεύει σου οὐ μόνον τὸ πάθος τὸ ἔν, ἀλλ' ὅλα σου τὰ πάθη. Εἰ ἦν ὁ νοῦς ὅπου ὤφειλεν, οὐδὲ δῆγματα ἰοβόλων καὶ σκορπίων κατανεγκεῖν σε ἠδύναντο εἰς αἰσθησιν πόνου σαρκός. «Ἐπελαθόμην», λέγει, «φαγεῖν τὸν ἄρτον μου ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου».

Μὴ θλιβῇς, ἐγγύς ἐστι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀσπάζομαι σε ἐν Κυρίῳ ὑγίαινοντα, κράκτα.

φιε΄

Ὁ αὐτὸς σφόδρα βαρυνθεὶς καὶ δεινῶς βασανιζόμενος, ἐδεήθη τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος περὶ τῆς ἰάσεως.

11. Μὲ τὴ θέση του αὐτὴ ὁ Ὁσίου δέν ἀρνεῖται τὴν ἀλληλεπίδραση ψυχῆς καὶ σώματος. Ἀπλῶς μᾶς βοηθᾷ νὰ κατανοήσουμε: 1) ὅτι δέν ἐνεργεῖ ἡ ἀλληλεπίδραση μόνο ἀρνητικά 2) ὅτι ἐνεργεῖ καὶ θετικά μέχρι τέτοιου σημείου μάλιστα ὥστε ἡ πλήρης καὶ ἀποκλειστικὴ ἔνταση λειτουργίας τοῦ ἑνός νὰ θέτει σὲ πλήρη ἀδράνεια τὸ ἄλλο. Τὴν ἔξαρση αὐτή, τῆς θετικῆς

Δέν ἦταν βέβαια ἀνάγκη νά σοῦ τά φανερώσω αὐτά, ἀλλά γιά νά συνειδητοποιήσεις τή χαρά πού σέ περιμένει σοῦ τά ἀποκάλυψα. Μή λυπηθεῖς λοιπόν, ὁ Θεός θά σέ ἐλεήσει. Ἄν ὅμως ἀμφιβάλλεις, βάλε κάτω τόν αὐχένα, ἀφοῦ γνωρίζεις καλά τί ὑπέμειναν οἱ ἅγιοι Μάρτυρες. Καί βάλε πάνω στό μέρος πού σέ πονάει ροδόσταγμα μαζί μέ ἁγίασμα καί ὁ Θεός μέ τό θέλημά Του θά «ποιήσει» ἔλεος σέ σένα ὅπως Ἐκεῖνος γνωρίζει καί εὐδοκεῖ. Δέν μοῦ εἶναι εὐχάριστο νά σέ πονᾷ κάτι οὔτε στήν ψυχή οὔτε στό σῶμα. Εἶθε ὁ Θεός νά σέ ἐλεήσει.

Εὗχου γιά μένα.

514

Τοῦ ἴδιου.

Αἴτησις γιά προσευχή καί βοήθεια σχετικά μέ τό ἴδιο σωματικό πάθος πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, ἀκηδιαστή καί γογγυστή, γιατί στενοχωριέσαι; Γιατί φωνάζεις; Γιατί στέλνεις μακριά δεήσεις, ἐνῶ ἔχεις πολύ κοντά σου τόν Ἰησοῦ νά στέκει καί νά ἐπιποθεῖ νά Τόν καλέσεις σέ βοήθειά σου; Φώναξέ Του «Ἐπιστάτη» (Λουκ. 17, 13) καί θά σοῦ ἀποκριθεῖ! Ἀγγίξε τήν ἄκρη τοῦ ἱματίου Του καί θά σοῦ θεραπεύσει, ὄχι μόνο τό ἕνα, τό σωματικό πάθος, ἀλλά ὅλα σου τά πάθη. Ἄν ὁ νοῦς ἦταν συγκεντρωμένος ἐκεῖ πού ἔπρεπε νά εἶναι, οὔτε τά δαγκώματα τῶν φαρμακερῶν ἐρπετῶν καί σκορπιῶν δέν θά μπορούσαν νά σέ κάνουν νά αἰσθανθεῖς πόνο στή σάρκα¹¹. «Ξέχασα», λέει, «νά φάω τόν ἄρτο μου ἀπό τήν ἐναγώνια κραυγή τοῦ στεναγμοῦ μου» (Ψαλμ. 101, 5).

Μή θλίβεσαι, εἶναι ἐγγύς τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί σέ ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ ὑγίη, παραπονιάρη.

515

Ὁ ἴδιος, ἐπειδή πολύ ἐπιδεινώθηκε ἡ κατάστασή του καί βασανιζόταν, παρακάλεσε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, γιά τήν ἴασή του.

ἐπίδρασης πού ἐπιφέρει ἡ ἀποκορύφωση τῆς πνευματικότητας, πάνω στό σῶμα μας, τήν ὁποία μᾶς τή φανερώνει ὁ Ὁσῖος στήν παρούσα Ἀπόκρισις, τή βλέπουμε καί στά μαρτύρια τῶν ἁγίων Μαρτύρων καί Νεομαρτύρων.

Ἀπόκρισις

Πέμψοι σοι ὁ Θεός μου τὴν ταχινὴν ἴασιν ψυχῇ καὶ σώματι· καὶ πιστεύω τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τῷ ἀγίῳ ὅτι καλῶς ἔχεις. Ὅσον οὖν δύνασαι κράτει τὴν πρὸς αὐτὸν εὐχαριστίαν, πῶς σε ἠγάπησε καὶ ἠλέησε διὰ τῆς ἀγίας αὐτοῦ παιδείας.

φισ΄**Εὐχαριστία** τοῦ αὐτοῦ.

Ἐξελεθούσης τῆς ἀποκρίσεως ταύτης παρὰ τοῦ ἀγίου Γέροντος, παρα-
 χρῆμα ἰάθη ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀνέπεμψεν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ καὶ τῷ
 Γέροντι, ἅμα αἰτῶν καὶ ἀδιάλειπτον περὶ τῆς ἑαυτοῦ προκοπῆς καὶ σωτηρί-
 ας προσευχήν.

Ἀπόκρισις

Αἰδελφε προσφιλέστατε, τῷ Δεσπότῃ ἡμῶν Θεῷ ἀναπέμψωμεν ἀδιαλεί-
 πτως τὴν δοξολογίαν, πῶς τὰ παρόντα ἡμῖν παρέχει εἰς ἀνάπαυσιν ζωῆς·
 παιδεύων γὰρ κτᾶται ἡμῶν, καὶ πειράζων παρέχει τὴν ἔκβασιν καὶ δύνα-
 μιν πρὸς ὑπομονὴν τῶν θλίψεων, τοὺς πάντας ἡμᾶς θανατοῖ καὶ ζωοποιεῖ, θέα-
 τρον ποιῶν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Χαροποιήσωμεν οὖν αὐτὸν
 τῇ ταπεινώσει ἡμῶν, τῇ ὑπομονῇ, τῇ πραότῃ, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ σεμνότητι, τῇ
 εἰρήνῃ, τῇ εὐχαριστίᾳ.

Ἐστω σοι, ὦ ποθεινότατε, ὅσα ᾔτησας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐν ᾧ ἀσπάζομαι
 ὑμᾶς καὶ δέομαι φυλάξαι ὑμῶν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ἀμήν.

φισ΄

Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως περὶ θλίψεως καρδίας· καὶ πόθεν ἔτι μικρὰ ἐπείκειται
 αὐτῷ ἀσθένεια.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἴθε νά σοῦ δώσει ὁ Θεός ἄμεσα τή θεραπεία καί στήν ψυχή καί στό σῶμα. Καί πιστεύω στό Ὅνομά Του τό ἅγιο ὅτι θά γίνεις καλά. Ὅσο λοιπόν μπορείς, κράτα τήν εὐχαριστία πρὸς Αὐτόν, γιά τό πῶς σέ ἀγάπησε καί σέ ἐλέησε μέ τήν ἁγία Του παιδεία.

516**Εὐχαριστία** τοῦ ἴδιου.

Μόλις ἀπήγγειλε τήν προηγούμενη ἀπόκριση ὁ ἅγιος Γέροντας, ἀμέσως, τήν ἴδια ἐκείνη ὥρα, θεραπεύτηκε ὁ ἀδελφός καί ἔστειλε εὐχαριστία στό Θεό καί στό Γέροντα. Συγχρόνως δέ ζήτησε ἀπό τό Γέροντα νά εὐχεται ἀδιάλειπτα γιά τήν προκοπή καί τή σωτηρία του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ προσφιλέστατε, στό Δεσπότη μας Θεό ὅς ἀναπέμψουμε ἀδιάλειπτα τή δοξολογία πού μᾶς παρέχει τά παρόντα γιά νά μᾶς ἀναπαύσει. Διότι, μέ τήν παιδεία πού ἀσκεῖ σέ μᾶς, κερδίζει τίς ψυχές μας καί παρακωρώντας πειρασμούς μᾶς ἐξασφαλίζει τήν ἔκβαση καί τή δύναμη γιά τήν ὑπομονή τῶν θλίψεων. Ὅλους ἐμᾶς μᾶς θανατώνει καί μᾶς ζωοποιεῖ, «κάνοντάς μας θέατρο ἐνώπιον τοῦ κόσμου, τῶν Ἀγγέλων καί τῶν ἀνθρώπων» (πρβλ. Α΄ Κορ. 4, 9). Ὡς Τόν χαροποιήσουμε μέ τήν ταπείνωσή μας, τήν ὑπομονή, τήν πραότητα, τή μακροθυμία, τή σεμνότητα, τήν εἰρήνη, τήν εὐχαριστία.

Εἴθε νά πραγματοποιηθοῦν σέ σένα, παμπόθητε, ὅσα ζήτησες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, στό Ὅνομα τοῦ Ὁποίου σᾶς ἀσπάζομαι καί παρακαλῶ νά σᾶς φυλάξει ἀπό κάθε κακό. Ἀμήν.

517

Τοῦ ἴδιου γιά τά ἴδια, γιά τή θλίψη πού αἰσθάνεται στήν καρδιά· ζητᾷ ἐπίσης νά τοῦ ἐξηγήσει γιατί παραμένει ἀκόμη σ' αὐτόν μιά κάποια μικρή ἀδιαθεσία.

Ἀποκρίσεις

Αἰδελφὲ καὶνε, πῶς οὐκ ἀφείψης «τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς»; Καταφρόνησον τοῦ σκωληκοβράτου σώματος· ὠφελεῖς γὰρ αὐτὸ οὐδέν, ὅταν παραδοθῇ σπηεδόνι. Φησὶ γάρ· «πρόνοιαν τῆς σαρκὸς μὴ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίαν». Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς μελέτην.

Περὶ δὲ ὧν ἔγραψας, ἔστιν ὅτε λείμμα χολῆς καὶ λείμμα δαιμόνων· στρέφωσον οὖν πρὸς μικρὸν τὸν λογισμὸν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐὰν θελήματι Θεοῦ κουφισθῇ τὸ τῶν δαιμόνων λείμμα, τὸ τῆς χολῆς οὐκ ἀδικεῖ. Ἐγὼ εὐχομαι κατὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐμῆς ἀσθενείας, ἵνα μὴ ἀθετήσῃ ὁ Πατήρ μου καὶ Θεός μου τὰ αἰτήματά σου, ἀλλὰ παράσχω πλουσίως καὶ φιλανθρώπως. Καὶ αὐτοῦ ἐστὶ τὸ ἔλεος δοῦναι, σοῦ δέ ἐστι τὸ εὐξασθαι καὶ τὸ μὴ εὐξασθαι.

Νόει ἃ λέγω καὶ εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

φιν΄

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.

Εἰπέ μοι, Πάτερ, εἰ χρὴ βοηθεῖν τῷ σώματι, ἐὰν δέηται τροφῆς ἄρμοι-
τούσης τῇ ἀσθενείᾳ, ἥ καὶ ταχυτέρον λαμβάνειν· ἢ γοῦν δεῖ φυλάττειν τὸν
συνήθη καιρὸν καὶ καταφρονεῖν τούτων πάντων, κἄν τι μέλλῃ ἐκ τούτων
συμβαίνειν δυσχερές.

Ἀποκρίσεις Ἰωάννου.

Εἴδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς σύνεσιν διὰ τῶν θείων Γραφῶν τοῦ ὁδηγηθῆναι εἰς
τὴν εὐθεϊαν ὁδόν. Ὁ οὖν Ἀπόστολος λέγει· «πάντα δοκιμάζετε, τὸ κα-
λὸν κατέχετε». Οὐδὲν ἄλλο ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἵνα μὴ κατὰ πάθος
λάβῃ τι πρᾶγμα ἢ ποιήσῃ. Ἐὰν δὲ δι' ἀσθένειαν ἢ χρεῖαν, οὐ λογίζεται αὐτῷ,

12. «Ἔστιν ὅτε λείμμα χολῆς καὶ λείμμα δαιμόνων». Διαγνωστικὰ διαβεβαιώνει τὴ δύνα-
τότητα συμπτῶσεως σωματικῆς ἀσθενείας καὶ δαιμονικῆς ἐνέργειας. Θεραπευτικὰ ὅμως συμπλη-
ρώνει: «... ἐὰν θελήματι Θεοῦ κουφισθῇ τὸ τῶν δαιμόνων λείμμα, τὸ τῆς χολῆς οὐκ ἀδικεῖ...». Καί γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ ζητᾷ ἔντονη βουλητικὴ ἀντίσταση πρὸς τὸ δαίμονα καὶ τίς ὑποὺς ἐνέ-
ργειές του.

13. Τὸ πάθος ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ἱκανοποίησης τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἐδραιώνεται μέ τὴν ἐ-
πιθυμητικότητα τῆς λειτουργίας αὐτῆς τῆς θανάσιμης συζυγίας.

Οἱ ἐπιθυμίες δὲν εἶναι μόνο συνειδητές. Εἶναι καὶ ἀσυνειδητές. Ὅσο περισσότερο ἀνα-
πιστόμαστε πνευματικά, τόσο πιὸ βαθιά καὶ ἐκτεταμένη ἀντίληψη ἀποκοῦμε γιὰ τὰ πάθη καὶ
τίς ἐπιθυμίες μας. Μετὰ ἢ παράλληλα ὑποχρεωνόμαστε νὰ βάλλουμε στὴ θέση τῶν ἐπιθυμιῶν
(πού δὲν θέλει ὁ Θεός) καὶ τῶν παθῶν (τῶν κακῶν) Ἁγίες Ἐπιθυμίες καὶ Ἁγία Πάθη καὶ τότε

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφε ἀποκαυνωμένε καὶ ἀμελή, γιατί «δέν ἀφήνεις τοὺς νεκροὺς νά θάψουν τοὺς νεκροὺς τους»; (Ματθ. 8, 22). Περιφρόνησε τό σκληρό-βρωτο σῶμα, ἀφοῦ καθόλου δέν μπορεῖς νά τό βοηθήσεις, ὅταν παραδοθεῖ στή σήψη. Διότι λέει: «Μήν ἀφήνετε τόν ἁμαρτωλό ἐαυτό σας νά σᾶς παρασύρει στήν ἱκανοποίηση τῶν ἐπιθυμιῶν σας» (Ρωμ. 13, 14). Αὐτά μέν πρός μελέτη.

Γιά τό ἄλλο δέ τό ὁποῖο μοῦ ἔγραψες, ἡ μικρή αὐτή ἀδιαθεσία πού ἔχεις ὀφείλεται κατὰ ἓνα μέρος σέ αἴτιο πού ἔχει σχέση μέ τή λειτουργία τῆς χολῆς καί κατὰ ἓνα ἄλλο μέρος σέ αἴτιο πού ἔχει σχέση μέ τή δραστηριότητα τῶν δαιμόνων¹². Στρέψε λοιπόν τήν προσοχή σου περισσότερο πρός τό μέρος τῶν δαιμόνων καί ἂν θέλει ὁ Θεός νά ἀνακουφισθεῖς ἀπό ἐκεῖνο τό μέρος πού ἀνήκει στοὺς δαίμονες, ἡ χολή δέν θά σέ ἐνοχλεῖ. Ἐγώ εὐχομαι, κατὰ τή δύναμη τῆς μηδαινότητάς μου, ὁ Πατέρας καί Θεός μου νά μήν ἀθετήσῃ τὰ αἰτήματά σου, ἀλλά νά σοῦ τά παράσχει ὅλα μέ πλούσιο καί φιλόανθρωπο τρόπο. Δικό Του εἶναι νά δώσει τό ἔλεος, ἐνῶ δικό σου εἶναι νά εὐχέσαι ἢ νά μήν εὐχέσαι.

Προσπάθησε νά ἐννοήσεις ὅσα σοῦ λέω καί κάνε εὐχή γιά μένα.

518

Τοῦ ἴδιου πρός τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββᾶ Ἰωάννη.

Πές μου, Πάτερ, ἂν πρέπει νά ἐνισχύω τό σῶμα μου ὅταν ἔχει ἀνάγκη ἀπό τροφή πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν ἀρρώστια μου. Ἀκόμη ἂν πρέπει νά τρώω πιό μπροστά ἀπό τήν καθιερωμένη ὥρα ἢ πρέπει νά περιμένω τήν κανονισμένη ὥρα καί νά περιφρονῶ τίς δυσκολίες, ἔστω κι ἂν πρόκειται νά μοῦ συμβεῖ κάτι δύσκολο, ἐφαρμόζοντας ὅλα αὐτά.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο Θεός, μέ τίς Ἱεραγίες Γραφές, μᾶς ἔδωσε σύνεση νά ὀδηγηθοῦμε στήν εὐθεία ὁδό. Ὁ Ἀπόστολος λοιπόν λέει: «Ὅλα νά τά ἐξετάσετε, ἀλλά νά κρατᾶτε ὅ,τι εἶναι καλό καί ὠφέλιμο» (Α΄ Θεσ. 5, 21). Τίποτε ἄλλο δέν ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νά κάνει παρά μόνο νά μήν πάρῃ ἢ νά μήν πράξῃ κάτι μέ βάση τό πάθος του¹³. Ἄν τό κάνει γιατί εἶναι ἀρρωστος ἢ γιατί τό ἔχει ἀνά-

εἰσαγόμεστε ὑποστατικά, προσωπικά καί λειτουργικά στά ΑΓΙΑ ΠΑΘΗ τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ καί ἔχουμε «ὀργανικά» ἐκέγγυα γιά τήν Ἀνάστασή μας.

οὔτε εἰς ἁμαρτίαν οὔτε εἰς καύνωσιν· τὸ γὰρ ὑγιαίνειν καὶ ζητεῖν τῷ σώματι ἀνάπαυσιν, εἰς ἐπιθυμίαν γίνεται· τὸ δὲ κυβερνᾶν τὸ σῶμα διὰ τὴν χρεῖαν, εὐρίσκομεν αὐτὸ ὑπουργοῦν ἡμῖν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς χρεῖας. Εἰ τῶν ζώων φροντίζομεν διὰ τὴν ἡμῶν χρεῖαν, πόσῳ μᾶλλον τοῦ σώματος, ἐργαλείου ὄντος τῆς ψυχῆς; Καὶ ὅταν ἀμβλύνεται τὸ ἐργαλεῖον, ἐμποδίζει τὸν τεχνίτην, κἂν νοητικός τις ᾗ καὶ ἐπιστήμων. Ὁ Ἀπόστολος προσέχων τῇ ἀσθενείᾳ καὶ τῷ στομάχῳ Τιμοθέου, ἐπέτρεπεν αὐτῷ χρῆσασθαι οἶνῳ, ὃς εἶπε κακοπαθῆσαι τοῦ ποιῆσαι ἔργον εὐαγγελιστοῦ. Ὡστε οὖν διακρίσεως χρεῖα καὶ οὐ ταχέως ὀλισθαίνει ὁ ἄνθρωπος.

Συγκώρησον, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ οἶδα εἰ καλῶς ἐλάλησα, ἀλλ' οὐ κρὴ ἀντιλέγειν. Εἴ τι εἶχον ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐλάλησα τῇ ἀγάπῃ σου· λοιπὸν εἴ τι δοκιμάσεις ποιήσον.

φιθ΄

Πόθεν πολλοῦ κόπου αἰσθάνομαι, ἐὰν ἀναστῶ νυκτὸς εἰς ψαλμωδίαν καὶ ὡς ἀπὸ νόσου εἰμί, καὶ ὁ ἐὰν ποιῶ, μετὰ βάρους ποιῶ; Ἄρα τοῦτο ἀσθένεια ἢ ὡς ἀπὸ τῶν δαιμόνων;

Ἀπόκρισις

Τὸ μὲν τῆς νόσου, φανερόν ἐστι· ἐὰν γὰρ μὴ δέχεται τὴν συνήθη τροφήν τὸ σῶμα, δῆλον ὅτι νοσεῖ καὶ ὀφείλει τὴν λειτουργίαν κουφίσαι. Εἰ δὲ τρέφεται ὡς κατὰ συνήθειαν τὸ σῶμα καὶ μὴ ἀναστῇ εἰς τὴν λειτουργίαν, δῆλον ὅτι ἐκ τῶν δαιμόνων ἐστί· καὶ χρεῖα βιάσασθαι αὐτοὺς κατὰ δύναμιν μέντοι καὶ μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν. Ἐὰν δὲ γρηγορήσῃ ἡ καρδιά, ἡ κοίμησις τοῦ σώματος οὐδὲν ἐστίν. Ὅμως δὲ ρέγχει τις σχεδόν, καὶ εἰ ἀκούσῃ περὶ ἐφόδου ληρσῶν, πᾶσαν ποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὅπως ἐξειλήσῃ ἀπ' αὐτῶν. Ὡστε οὖν, ἐὰν νοήσωμεν, οὕτως ἐσμέν καὶ ἡμεῖς.

14. Ἡ θέσις τοῦ Ὁσίου εἶναι κρυστάλλινη: Χαρίζουμε στὸ σῶμα ὅ,τι τοῦ εἶναι ἀπαραίτητο, γιὰ νὰ διατηρεῖται ἱκανὸ νὰ χρησιμεύει ὡς ἐργαλεῖο τῆς ψυχῆς. Δέν τοῦ προσφέρουμε τίποτε χάριν ἡδονῆς, ἔστω καὶ ἂν ἐκεῖνο «ἡδύνεται» τότε πού τό παίρνει. Εἶναι δέ σπουδαία ἡ παρατήρηση πού κάνει ὁ Ὁσῖος γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ διατηροῦνται τὰ ἐργαλεῖα εὐχρηστα. «Καὶ ὅταν ἀμβλύνεται τὸ ἐργαλεῖον, ἐμποδίζει τὸν τεχνίτην, κἂν νοητικός τις ᾗ καὶ ἐπιστήμων». Ὅσο ἐπιστημονικά καταρτισμένος καὶ ὅσο ἐφευρετικός καὶ νὰ εἶναι ὁ τεχνίτης, ἡ ἐπίδοση καὶ ἀπόδοσή του ἐπηρεάζεται σημαντικά ἀπὸ τὸ βαθμὸ ἱκανότητος καὶ τῶν ἐργαλείων του.

15. Ἡ ἴδια θέσις βρίσκεται καὶ στὴν Ἀπόκριση φιθ΄. Ἡ αἴσθησις κάμψης τῆς ἀντοχῆς τοῦ σώματος ἢ καὶ τῆς πλήρους ἀδυναμίας εἶναι ὑποκειμενική καὶ πολλές φορές ἀποδεικνύεται «ψευδαίσθησις». Σ' αὐτὸ τὸ φαινόμενο τεράστιος παράγοντας εἶναι τόσο ὁ ψυχικός ὅσο καὶ ὁ δαιμονικός ρόλος, ἡ ψυχικὴ ἢ δαιμονικὴ ἐπιρροή, πού ἀσκεῖται πάνω στὸ σῶμα. Γι' αὐτὸ τὸ λόγῳ καὶ προσφέρεται κάποιον εὐγλωττο, ἂν ὄχι καὶ σπάνιο, παράδειγμα: «...ὅμως δὲ ρέγχει τις

γκη δέν τοῦ καταλογίζεται ὅτι τό ἔκανε οὔτε γιά νά ἁμαρτήσῃ οὔτε γιά νά ἀκηδιάσῃ. Διότι, ὅταν ὑγιαίνει ὁ ἄνθρωπος καί ζητᾷ ἀνάπαυση, τότε τοῦ καταλογίζεται πῶς τό κάνει γιά νά ἱκανοποιήσῃ κάποια τοῦ ἐπιθυμία. Τό νά κυβερνᾷ ὁμως τό σῶμα ἔτσι ὥστε νά τοῦ δίνει μόνο τά ἀναγκαῖα, τό καθιστᾷ ἱκανό νά εἶναι χρήσιμο τήν ὥρα πού ὑπάρχει ἀνάγκη¹⁴. Ἄν φροντίζουμε γιά τά ζῶα, γιά νά τά ἔχουμε τήν ὥρα πού τά χρειάζομαστε, πόσο περισσότερο πρέπει νά φροντίζουμε γιά τό σῶμα μας, πού εἶναι τό ἐργαλεῖο τῆς ψυχῆς; Καί ὅταν τό ἐργαλεῖο ξεκαρβαλώνεται γίνεται ἐμπόδιο στόν τεχνίτη, ἔστω καί ἂν ὁ τεχνίτης εἶναι ἐπινοητικός καί εἰδήμονας. Ὁ Ἀπόστολος, ἐπειδή φρόντιζε γιά τήν ἀπομάκρυνση τῆς ἀσθενείας καί γιά τό στομάχι τοῦ Τιμόθεου, τοῦ ἐπέτρεψε νά πίνει λίγο κρασί (Α΄ Τιμ. 5, 23), αὐτός πού τοῦ εἶχε παραγγεῖλῃ νά κακοπαθήσῃ, γιά νά ἐπιτελέσῃ ἔργο εὐαγγελιστῆ. Ὡστε λοιπόν χρειάζεται διάκριση καί ἔτσι δέν γλιστρᾷ στό κακό εὐκόλα ὁ ἄνθρωπος.

Συγκώρεσέ με, ἀδελφέ, διότι δέν ξέρω ἂν σοῦ μίλησα σωστά, ἀλλά δέν εἶναι πρέπον νά σοῦ πῶ τά ἀντίθετα. Ὅ,τι εἶχα στήν καρδιά μου αὐτά εἶπα στήν ἀγάπη σου. Λοιπόν ὅ,τι κρίνεις σωστό, αὐτό κάνε.

519

Πῶς ἐξηγεῖται πού αἰσθάνομαι κόπο ὅταν σπκωθῶ τή νύκτα γιά τήν ψαλμωδία καί εἶμαι σάν ἄρρωστος καί ὅ,τι κάνω τό κάνω μέ δυσκολία; Ἄραγε αὐτό εἶναι ἀσθένεια ἢ προέρχεται ἀπό τούς δαίμονες;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἡ ἀδιαθεσία σου εἶναι ἀπό ἄρρώστια εὐκόλα μπορούμε νά τό καταλάβουμε. Διότι, ὅταν τό σῶμα δέν παίρνει τήν τακτική του τροφή, εἶναι ἐπόμενο νά ἀσθενεῖ καί νά ζητᾷ νά ἔχει ἐλαφρότερη ἢ λιγότερη ἐργασία. Ὅταν ὁμως τό σῶμα παίρνει τή συνηθισμένη τροφή καί δέν εἶναι πρόθυμο νά σπκωθεῖ γιά τόν τακτό κανόνα τῆς ἀκολουθίας, γίνεται φανερό ὅτι ἐμποδίζεται ἀπό τούς δαίμονες. Γι' αὐτό πρέπει νά βιάσουμε τούς ἑαυτούς μας κατά τή δύναμή μας βέβαια καί ὄχι ὑπέρ τή δύναμη. Ἄν ὁμως ἡ καρδιά εἶναι σέ ἐγρήγορση, ὁ ὕπνος τοῦ σώματος δέν εἶναι τίποτα¹⁵. Εἶναι σάν αὐτόν πού σχεδόν ροχαλίζει καί μόλις ἀκούει γιά ἔφοδο ληστών πετάγεται μέ ὅλη του τή δύναμη, γιά νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τά χέρια τους. Ἔτσι εἴμαστε καί ἐμεῖς καί θά τό παραδεχτοῦμε, ἂν τό καλοσκεφτοῦμε.

σχεδόν καί εἰ ἀκούσῃ περὶ ἐφόδου ληστών, πᾶσαν ποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὅπως ἐξειλήσῃ ἀπ' αὐτῶν...» πού μᾶς πληροφορεῖ γιά τὰ τεράστια ἐφεδρικά ἀποθέματα ψυχοσωματικῶν δυνάμεων πού διαθέτοῦμε.

φκ΄

Ἑρώτησις

Εἰπέ μοι, Πάτερ, εἰ ἔρχεται ἀσθένεια παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πόθεν αὕτη γνῶρίζεται.

Ἀπόκρισις

Εἴπεται· ὅταν οὖν αἰσθάνηται τις ἀρρωστίας, ὁκλήσις δὲ πάθους τέως οὐ πάρεστιν, ἡ τοιαύτη ἀρρωστία ἀπὸ Θεοῦ ἐστὶ καὶ τὸν πόλεμον λύει· καὶ χρεία ἐνταῦθα τῷ σώματι μικρᾶς συγκαταβάσεως. Ὅταν δὲ ἀσθένεια παρῇ καὶ μετὰ ὁκλήσεως πάθους, τότε οὐ δεῖ ὅλως συγκαταβῆναι· δαιμονιώδες γάρ ἐστι καὶ ἡ συγκατάβασις αὔξει τὸ πάθος. Ὡστε συμφέρει ὅπου ὁ πόλεμος καταπονῆσαι τὸ σῶμα, κἂν ἐμπέσῃ εἰς ἀρρωστίαν· καὶ μή, ἵνα τις ἀντεχόμενος τοῦ σώματος, εἰς ἀρρωστίαν ἐμβάλλῃ τὴν ψυχὴν. Ἄν δὲ πάλιν φανερὰ ᾖ ἡ αἰτία τῆς ἀνωμαλίας, ὅταν ἐξ ὁδοιπορίας τυχόν, ἢ γοῦν ἀπὸ κατατρωμάτων βαρέων ἀσθενήσῃ τὸ σῶμα, ὀφείλει συγκαταβῆναι, <σεμνῶς> μέν τοι καὶ μὴ ὑπὲρ τὸ δέον, ἐπεὶ καὶ οἱ δαίμονες τὸ ἑαυτῶν μίσγουσιν.

φκα΄

Ἑρώτησις

Δίδαξόν μοι, δέσποτα, εἰ τῆς φύσεώς εἰσιν αἱ ἀπὸ τῆς ἀμελείας καὶ ἀταξίας ἀρρωστίαι· καὶ ἐκ ποίας αἰτίας αἱ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπάγονται τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ τὰ συναντήματα τὰ συμβαίνοντά τι, κατὰ προηγουμένην συγκώρησιν Θεοῦ γίνονται.

16. Κάθε ἀσθένεια ἄσκειται πρὸς τὴν προσωπικὴ ἐμπάθεια (μὲ μορφὴ αἰτίου ἢ ἀποτελέσματος) εἶναι παρακωρημένη ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ γιὰ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν ἡ συγκαταβατικὴ περιποίηση πρὸς τὸ σῶμα εἶναι ἀκίνδυνη καὶ εὐλογημένη, ἀλλὰ καὶ εὐεργετικὴ.

Ὅταν ἡ ἀσθένεια συνοδεύεται ἀπὸ ἐμπάθεια, τότε εἶναι ἡ δαιμονικῆς προελεύσεως ἡ δαιμονικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἐκεῖ ἡ περιποίηση πρὸς τὸ σῶμα προσδιορίζεται ἀναντίρρητα ἀπὸ τὸ

520

Ἑρώτηση

Πές μου, Πάτερ, ἂν ὑπάρχει περίπτωση νά βρεῖ τόν ἄνθρωπο κάποια ἀρρώστια μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ (μέ τήν παραχώρηση τοῦ Θεοῦ) καί πῶς θά τήν ξεχωρίσουμε αὐτή (ἀπό ἐκεῖνες πού μᾶς βρίσκουν «φυσιολογικά» ἢ πού μᾶς τίς δημιουργοῦν τά πάθη μας);

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Παραχωρεῖται ἀσθένεια ἀπό τό Θεό. Ὄταν δηλαδή αἰσθάνεται κάποιος νά ἀρρωσταίνει, ἀλλά μέχρι τότε δέν ἔχει ὑπάρξει καμμία ἐνόχληση πάθους, τότε αὐτή ἡ ἀρρώστια παραχωρεῖται ἀπό τό Θεό καί σταματάει καί τόν (ἐμπαθή) πόλεμο¹⁶. Σ' αὐτή τήν περίπτωση χρειάζεται μιᾶ μικρή συγκατάβαση πρὸς τό σῶμα. Ὄταν ὅμως παρουσιαστεῖ ἀσθένεια μαζί μέ τήν ἐνόχληση πάθους, τότε δέν πρέπει καθόλου νά συγκαταβοῦμε. Διότι κάτι τέτοιο εἶναι δαιμονιῶδες καί ἡ συγκατάβαση στό σῶμα θά αὐξήσῃ τό πάθος. Ὡστε λοιπόν συμφέρει ὅταν ὑπάρχει πόλεμος νά καταπονήσῃ κανεῖς τό σῶμα του, ἔστω καί ἂν πρόκειται νά ἀρρωστήσῃ. Καί ὄχι, γιά νά ὑπερασπισθεῖ τό σῶμα του, νά ἀρρωστήσῃ τήν ψυχή. Ἄν ὅμως πάλι εἶναι φανερή ἡ αἰτία γιά τήν ὁποία τό σῶμα παρουσιάζει ἀνωμαλία, δηλαδή ἂν ἀρρωστήσῃ κάποιος ἢ ἀπό ὁδοιπορία ἢ ἀπό βαριές πληγές καί τραύματα, τότε ὀφείλει νά συγκαταβεῖ στό σῶμα του, μέ μέτρο ὅμως καί ὄχι ὑπερβολικά, γιατί καί οἱ δαίμονες ἀναμιγνύουν τά δικά τους (ἐκμεταλλευόμενοι ἀκόμη καί αὐτές τίς περιπτώσεις).

521

Ἑρώτηση

Διαφώτισέ με, δέσποτα, ἂν οἱ ἀρρώστιες πού προέρχονται ἀπό τήν ἀμέλεια καί ἀπό τά παραπτώματά μας εἶναι ἐκ φύσεως. Καί γιά ποιά αἰτία στέλνονται στόν ἄνθρωπο οἱ ἀρρώστιες πού προέρχονται ἀπό τό Θεό; ἂν δηλαδή ὅσα τυχαῖα συμβαίνουν σέ κάποιον γίνονται κατὰ παραχώρηση Θεοῦ.

συμφέρον τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς καί ἀπό τήν ἐπιδίωξη τῆς ψυχοσωματικῆς σωτηρίας, πάντοτε μέσα στά πλαίσια τῆς νηπτικῆς παρακολούθησης καί ἐγκράτειας. Συμπληρωματική εἶναι καί ἡ σχετική διδασκαλία τῶν Ἑρωταποκρίσεων φκα', φκβ' καί φκε'. Γράφει ὁ Ὅσιος (ἐρωτ. φκδ'): «Ἐὰν οὖν ἴδῃς ἐργαζομένην τὴν ἡδονήν, τότε καταφρόνησον τοῦ σώματος· ἐὰν δὲ ἴδῃς κεκαμμένον καὶ τεταλαιπωρημένον τὸ σῶμα, τότε θάλπον καὶ ἔκτρεφε ἐν φόβῳ Θεοῦ...».

Ἀποκρίσεις

Α ἡ ἀπὸ τῆς ἀμελείας καὶ ἀταξίας ἀρρωστίαι, τῆς φύσεώς εἰσιν, αἱ δὲ διὰ παιδεῖαν πεμπόμεναι τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν παρακοὴν πέμπονται· ἐν σοὶ οὖν ἐστὶ τὸ ἀμελεῖσθαι, ἢ τὸ ἀσωτεύεσθαι καὶ πεσεῖν εἰς ἐκεῖνα, ἕως εὐτακτικῆς· ἐξελεῖς δὲ τῶν ἀρρωστιῶν τῆς παιδείας διὰ τῆς μετανοίας. Καὶ ἀπαντήματά εἰσι πάλιν· καὶ εἰσὶν ἀπ' αὐτῶν δι' ἀμέλειαν καὶ ἀπ' αὐτῶν διὰ παιδεῖαν πρὸς τὸ συμφέρον, ἵνα μετανοήσωμεν· τοῦ δὲ πνευματικοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ τὸ διακρίναι ταῦτα ἀπὸ τούτων.

φκβ'

Ἑρώτησις

Ὅτε μέμικται ἡ ἀσθένεια καὶ ἀπὸ φύσεως καὶ ἀπὸ δαιμόνων, εἰπέ μοι, Πάτερ, τί ὀφείλει τις ποιῆσαι; Πρὸ πάντων δέ, εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον.

Ἀποκρίσεις

Ο ὁ θέλων νικῆσαι ἀναγκάζει ἑαυτὸν μικρόν, εἴτε εἰς νηστείαν, εἴτε εἰς ἀγρυπνίαν, εἴτε εἰς οἶον δῆποτε πρᾶγμα. Οἶον, ἐὰν ὀφείλῃ τις κατὰ τὸ ἔθος μὴ τρώγων ἕως ὥρας ἐνάτης, ἡ δὲ ἀσθένεια ἀπαιτεῖ τρίτην ὥραν φαγεῖν, ἀναγκάσῃ ἑαυτὸν ἕως ὥρας ἑκτης. Καὶ εἰς τὴν ἀγρυπνίαν οὕτως. Καὶ ὁ ἀναγκασμὸς εὐρίσκεται ἀντικρούων τῇ ἐνεργείᾳ τῶν δαιμόνων· καὶ ἡ συγκατάβασις βοήθεια τοῦ σώματος. Καὶ περὶ τῶν λοιπῶν οὕτω· καὶ παρέρκεται τις τὰς δύο ἡμέρας αὐτοῦ ποιῶν μετὰ διακρίσεως κατὰ φόβον Θεοῦ.

Ὁ Κύριος συνέλθοι ἡμῶν τῇ ἀσθενείᾳ ἐν πᾶσιν. Εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

17. Ἡ «ἐν Χριστῷ» πνευματικὴ ζωὴ εἶναι, καὶ στή βάση της καὶ στίς λεπτομέρειές της, πραγματικὴ σχοινοβάσις. Ἐμπειρὸς διδάσκαλος (φαίνεται στὰ μάτια μας) μιᾶς τέτοιας σχοινοβάσεως ὁ Ὁσῖος.

Ἡ θέλησις τοῦ ἀγωνιστῆ πρέπει νὰ διατηρεῖ νηφάλια καὶ διακριτικά καὶ τοὺς δύο στόχους, καὶ τῆς ἀσκητικῆς ἐγκράτειας καὶ τῆς «φιλάνθρωπης» συγκαταβατικότητος (καὶ πρὸς τὸν ἑαυτό του).

Μέ τὸν «ἀναγκασμό» καταθέτουμε προαίρεση ἐγκράτειας καὶ μέ τὴ διακριτικὴ καὶ «λελογισμένη» συγκατάβασις δείχνουμε προαίρεση φιλάνθρωπης ἀντιμετώπισης. Φυσικά, τὸ μέγεθος

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οἱ ἀρρώστιες πού προέρχονται ἀπό τὴν ἀμέλεια καὶ τὰ παραπτώματά μας εἶναι οἱ ἐκ φύσεως. Αὐτές ὅμως πού στέλνονται ἀπὸ τὸ Θεό στὸν ἄνθρωπο γιὰ παιδαγωγία, στέλνονται ἐξαιτίας τῆς παρακοῆς. Ἀπὸ σένα ὅμως ἐξαρτᾶται τὸ νὰ ἀμελήσεις ἢ τὸ νὰ ἀσωτεύσεις καὶ κατ' ἐπέκταση νὰ πέσεις σέ ὅλα αὐτά, μέχρις ὅτου φτάσεις νὰ διορθωθείς. Μπορεῖς νὰ ξεφύγεις ὅμως ἀπὸ τίς ἀρρώστιες πού παραχωροῦνται, λόγω τῆς παιδείας πού μᾶς κάνει ὁ Θεός, μέ τὴ μετάνοια. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ συμβατικές περιπτώσεις ἀσθένειας. Ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτές, ἄλλες προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀμέλειά μας καὶ ἄλλες μᾶς παραχωροῦνται γιὰ τὴν παιδαγωγία μας, πρὸς τὸ συμφέρον μας, γιὰ νὰ μετανοήσουμε. Ἐναπόκειται φυσικά στὸν πνευματικό ἄνθρωπο τὸ νὰ διακρίνει αὐτά ἀπὸ ἐκεῖνα.

522**Ἑρώτηση**

Ὅταν εἶναι ἀνάμικτο τὸ πράγμα καὶ ἡ ἀσθένεια προέρχεται καὶ ἀπὸ τὴ φύση καὶ ἀπὸ τοὺς δαίμονες, πές μου, Πάτερ, τί πρέπει νὰ κάνει ὁ ἄνθρωπος; Πάνω ἀπ' ὅλα ὅμως, σέ παρακαλῶ, νὰ εὐχεσαι γιὰ μένα, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτός πού θέλει νὰ νικήσει, βιάζει λίγο τὸν ἑαυτό του εἴτε στὴ νηστεία εἴτε στὴν ἀγρυπνία εἴτε σέ κάτι ἄλλο. Παράδειγμα: Ἄν πρέπει κάποιος, ὅπως εἶναι παραδεδομένο, νὰ μὴν τρώει μέχρι τὴν ἐνάτη ὥρα, ἡ ἀσθενιά του ὅμως ἀπαιτεῖ νὰ φάει τὴν τρίτη ὥρα, νὰ βιάσει τὸν ἑαυτό του μέχρι τὴν ἕκτη ὥρα. Καὶ στὴν ἀγρυπνία τὸ ἴδιο. Καὶ ὁ βιασμός αὐτός μπορεῖ νὰ σταματήσει τὴν ἐνέργεια τῶν δαιμόνων, ἐνῶ ἡ συγκατάβαση εἶναι βοήθεια γιὰ τὸ σῶμα¹⁷. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ παρόμοια θέματα. Καὶ ἔτσι διέρχεται ὁ ἄνθρωπος τίς ἡμέρες τῆς ζωῆς του, πού δίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἔχουν διάρκεια δυὸ ἡμερῶν, ἐνεργώντας μέ διάκριση κατὰ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ γίνεи βοηθός στὴ μηδαμινότητά μας σέ ὅλα. Κάνε εὐχή γιὰ μένα.

τῆς ἀσκητικῆς προαίρεσης, ὅσο πιὸ μεγάλο τόσο πιὸ περιζήτητο, ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ μὴν «κλαπῇ διὰ... τῆς ὑψηλοφροσύνης» (ἐρ. φκε').

φκγ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν κακοεκτῇ τις πρὸς τὸ σύνθετες βρῶμα, τί δεῖ αὐτὸν ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

Εἰς τὴν κακοεξίαν, ἔστιν ὅτε δύναται τις ἀναγκάσαι μικρὸν τὸν λογισμόν, ἐὰν δὲ οὐ δύναται, συγκαταβῇ ὀλίγον· ἀσθένειά γάρ ἐστι καὶ αὕτη. Σπούδασον, ἀδελφέ, μὴ εἰς λήθην βαλεῖν ταῦτα· καὶ πιστεύω εὐχαῖς ἀγίαις ὅτι εὐκρίση ὑπὸ Θεοῦ βοηθούμενος καὶ σωζόμενος.

φκδ'

Ἑρώτησις

Συγχώρησόν μοι, κύριε Ἀββᾶ, ἐπειδὴ οἱ Πατέρες λέγουσι καταφρονεῖν τοῦ σώματος καὶ πάλιν λέγουσι τῇ διακρίσει κυβερνᾶν τὸ σῶμα, παρακαλῶ μαθεῖν τὴν τούτων διαφοράν.

Ἀπόκρισις

Περὶ ὧν ἡρώτησας ὁ Ἀπόστολος λέγει τὴν διαφορὰν τῶν ἀμφοτέρων, ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν «τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίαν»· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· «οὐδεὶς γὰρ τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησε, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλλει αὐτήν». Ἐὰν οὖν ἴδῃς ἐργαζομένην τὴν ἡδονήν, τότε καταφρόνησον τοῦ σώματος· ἐὰν δὲ ἴδῃς κεκαμμένον καὶ τεταλαιπωρημένον τὸ σῶμα, τότε θάλψον καὶ ἔκτρεφε ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἵνα ὑπουργήσῃ σοι εἰς τὴν πνευματικὴν λειτουργίαν.

18. Ἡ λέξις «ἁββᾶς» χρησιμοποιεῖται στὰ κείμενα τῶν ὁσίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου μέ διάφορες ἀποχρώσεις τῆς κύριας σημασίας της. Σημαίνει βασικά (ἁββᾶ = πατήρ) ὁ Πατήρ. Μπορεῖ νά σημαίνει τὸ Γέροντα, τὸν Ἡγούμενο ἢ τὸν ἀπλό μοναχὸ ἢ ἀκόμη καὶ λαϊκὸ πνευματικὸ ἡγέτη κ.τ.λ Τὸ ἴδιο ὅμως συμβαίνει καὶ μέ τὴν ἐλληνικῆς χρήσης λέξιν «πατήρ». Προσφωνοῦνται μέ αὐτὴ καὶ ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ καὶ σπάνια καὶ λαϊκοί. Τῆς αὐτῆς

523

Ἑρώτηση

Ἄν ὁ ὀργανισμός κάποιου δέν δέχεται εὐκόλα ἡ καθόλου τίς συνηθισμένες τροφές, τί πρέπει νά κάνει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Σέ περίπτωση πού κάποιος ἀπό ὀργανική ἰδιοσυγκρασία ἀδυνατεῖ νά δεχτεῖ τό φαγητό πού συνήθως ὑπάρχει, μπορεῖ νά βιάσει λίγο τό λογισμό του. Ἄν ὅμως δέν μπορεῖ νά τόν βιάσει, τότε νά συγκαταβεῖ λίγο, διότι καί ἡ ὀργανική ἀπέχθεια εἶναι μιὰ ἀσθένεια. Φρόντισε, ἀδελφέ, νά μήν τά παραδώσεις στή λήθη ὅλα αὐτά καί πιστεύω ὅτι θά φθάσεις νά διακρίνεις καλῶς τά πράγματα, μέ τίς εὐχές τῶν Ἀγίων, βοηθούμενος καί σωζόμενος ἀπό τό Θεό.

524

Ἑρώτηση

Συγχώρεσέ με, κύριε Ἀββά¹⁸, ἐπειδή οἱ Πατέρες λένε νά περιφρονεῖς τό σῶμα καί ἄλλοῦ πάλι ἀναφέρουν νά κυβερνᾷς μέ διάκριση τό σῶμα, παρακαλῶ νά μάθω ποιά εἶναι ἡ διαφορά αὐτῶν τῶν δύο ἐντολῶν.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γι' αὐτά πού ρώτησες, ὁ Ἀπόστολος ἀναφέρει ποιά εἶναι ἡ διαφορά αὐτῶν τῶν δύο, λέγοντας τά ἑξῆς: «Νά μή φροντίζετε γιά τή σάρκα, πῶς νά ἱκανοποιεῖτε τίς παράνομες ἐπιθυμίες της» (Ρωμ. 13, 14). Καί πάλι ὁ ἴδιος λέει: «Κανείς ποτέ δέν μίσησε τή σάρκα του, ἀλλά τήν τρέφει καί τήν περιθάλπει» (Ἑφ. 5, 29). Ἄν ὅμως διαπιστώσεις ὅτι ἡ σάρκα σου ἐνεργεῖ τήν ἡδονή, τότε νά περιφρονεῖς τό σῶμα. Ἐνῶ, ἂν δεῖς κουρασμένο καί ταλαιπωρημένο τό σῶμα, τότε νά τό περιθάλπεις καί νά τό τρέφεις μέσα στό φόβο τοῦ Θεοῦ, γιά νά σέ ὑπηρετήσῃ στήν πνευματική σου ἐργασία.

χρήσεως τυγχάνει καί ἡ λέξη «γέροντας». Κατά συνέπεια, σέ κάθε περίπτωση ἐρμηνευτικῆς ἀπόδοσης καί μετά ἀπό μελέτη τῆς συνάφειας τοῦ κειμένου, προσπαθοῦμε νά ἐξειδικεύσουμε τή σημασία της. Ἄν αὐτό δέν γίνει, ὀδηγοῦμαστε σέ σύγκυση βασικῶν ἐννοιῶν καί διακρίσεων, ἡ ὁποία παρεμποδίζει τήν κατανόηση ἐνός τόσο σοβαροῦ κειμένου.

φκε΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπατε, ὅτι δεῖ τὸ κεκαμμένον σῶμα θάλλειν διὰ διαίτης, ἄρα δεῖ παραιτεῖσθαι τὰ βλάπτοντα ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Εἴαν εὐεκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν βρωμάτων οὐκ ἔστι τοῦτο ἁμαρτία, ἐὰν δὲ λάβῃ εἴ τι ἔρχεται, καταφρονῶν τῆς βλάβης τοῦ σώματος διὰ τὸν Θεόν, μείζων ἐκείνου ἐστί, ἐὰν μὴ κλαπῇ διὰ τῆς θύρας, ἥγουν τῆς ὑψηλοφροσύνης· ὀφείλει δὲ παραφυλάττεσθαι, τὸ μὴ κατὰ πάθος λαβεῖν. Τοῦτο γὰρ ἥττημά ἐστι καὶ βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ. Ὑγεία δὲ καὶ τὸ πάθος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστί τοῦ εἰπόντος· «ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω· πατάξω, καὶ γὰρ ἰάσομαι καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου». Ὅτε οὖν θέλει ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ τὴν ὑγίαν διὰ τοῦ ἱατροῦ καὶ ὅτε θέλει διὰ λόγου, τὸ δὲ χρονίσει τὸ πάθος ἢ μὴ χρονίσει τοῦτο τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ ἐστί. Οἱ οὖν τελείως ἀφέντες τῷ Θεῷ, ἀμεριμνοῦσι, καὶ αὐτοὺς ὡς θέλει καὶ ὡς συμφέρει ποιεῖ. Ἐκαστος οὖν ὡς δύναται, μᾶλλον δὲ ὡς ἔχει πίστιν, χρήσεται.

φκς΄

Ἑρώτησις

Τί ἐστί τὸ ὡς ἔχειν πίστιν; Σαφήνισόν μοι αὐτό.

Ἀπόκρισις

Εἰ ὁ Θεὸς ἡγίασε τὰ πάντα καὶ ἐκαθάρισεν εἰς μετάληψιν τῶν πιστῶν, μετὰ εὐχαριστίας ὀφείλει τις λαμβάνειν ἀπὸ τῶν εὕρισκομένων, μηδὲν διακρινόμενος. Τὰ γὰρ ἅγια καὶ καθαρὰ τίνα οὐ βλάπτουσι, εἰ μὴ ἡ συνειδήσις

19. Δὲν μᾶς διδάσκει ὁ Ὅσιος, μέ τῇ θέσῃ του αὐτῇ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς τοῦ κακοῦ. Μᾶς εἰσάγει στὰ μυστήρια τῆς θείας Οἰκονομίας, στηριγμένος πάνω στὸν ἀποκαλυπτικὸ λόγο τῆς Ἀγίας Γραφῆς (Δευτ. 32, 39), καὶ συμπερασματικά μᾶς ἐξηγεῖ: «... Ὅτε οὖν θέλει ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ τὴν ὑγίαν διὰ τοῦ ἱατροῦ καὶ ὅτε θέλει διὰ λόγου (σχετικά μέ τὴν ὑγεία): τὸ δὲ χρονίσει τὸ πάθος ἢ μὴ χρονίσει, τοῦτο τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ ἐστί» (σχετικά μέ τὴν ἀσθένεια καὶ τὴ διάρκεια της).

Ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ τὴν ὑγεία καὶ παραχωρεῖ τὴν ἀσθένεια, πάντοτε μέ πατρικὴ ἀγάπη καὶ «στὴ χειρότερη περίπτωση», μέ σκοπὸ τὴν παιδαγωγία μας, μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ἐλευθερίας

525

Ἑρώτηση

Ἐπειδή μοῦ εἶπατε ὅτι πρέπει τό κουρασμένο σῶμα νά τό περιθάλλουμε μέ ὀρισμένη διατροφή, ἄραγε πρέπει νά ἀποφεύγουμε ὅσα φαγητά τό βλάπτουν ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώξει νά ἔχει ὑγεία ἀποφεύγοντας τά φαγητά πού τόν βλάπτουν, αὐτό δέν εἶναι ἁμαρτία. Αὐτός ὅμως πού θά πάρει νά φάει ὅ,τι ὑπάρχει, ἀδιαφορώντας γιά τή βλάβη τοῦ σώματος, χάριν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, βρίσκεται σέ ἀνώτερη πνευματική κατάσταση ἀπό ἐκεῖνον, ἄν βέβαια γλυτώσει ἀπ' τό παράθυρο καί δέν κλαπεῖ ἀπό τή θύρα πού εἶναι ἡ ὑψηλοφροσύνη. Ὅφειλε δέ νά προσέχει τόν ἑαυτό του ὥστε νά μήν πάρει νά φάει ἀπό πάθος, διότι αὐτό εἶναι πώση καί μᾶλλον βλάπτει παρά ὠφελεῖ. Ἡ ὑγεία βέβαια καί ἡ ἀρρώστια ἐξαρτῶνται ἀπό τό Θεό¹⁹ πού εἶπε: «Ἐγώ δίνω θάνατο καί ζωή, ἐγώ θά πλήξω καί θά θεραπεύσω καί κανένας δέν μπορεῖ νά γλυτώσει τόν ἄνθρωπο ἀπό τά χέρια μου» (Δευτ. 32, 39). Ὅταν θέλει λοιπόν ὁ Θεός οἰκονομεῖ τήν ὑγεία μέσω τοῦ γιατροῦ καί ὅταν θέλει τήν οἰκονομεῖ μέσω τοῦ λόγου. Τό ἄν χρονίσει ὅμως ἡ ἀρρώστια ἢ δέν χρονίσει αὐτό ἀνήκει στήν πρόγνωση τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι πού τά ἀφήνουν ὅλα στό Θεό, ἀμεριμνοῦν. Καί ὁ Θεός ὅπως θέλει καί ὅπως συμφέρει «ποιεῖ». Ὁ καθένας λοιπόν ἄς πράξει ὅπως μπορεῖ ἢ μᾶλλον ἀνάλογα μέ τό πόσο πιστεύει.

526

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει νά πράξει ὁ ἄνθρωπος ἀνάλογα μέ τό πόσο πιστεύει; Διασαφηνισέ μοι το.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ὁ Θεός ἀγίασε τά πάντα καί τά κατέστησε καθαρὰ γιά τή μετάληψη τῶν πιστῶν, ὁφείλει ὁ καθένας νά παίρνει καί νά τρώει ἀπό τά εὕρισκόμενα μέ εὐχαριστία, χωρίς νά κάνει καμμιά διάκριση. Τά ἅγια λοιπόν καί τά καθαρὰ δέν τόν βλάπτουν. Ἐκεῖνα πού τόν βλάπτουν εἶναι ὁ τρόπος πού τά

αὐτοῦ καὶ ἡ ὑπόψια, ἐν τῷ νομίζειν ὅτι βλάπτεται· εὐρίσκεται γὰρ διακρινόμενος τῇ πίστει καὶ διὰ τοῦτο πλεονάζει ἐν αὐτῷ τὸ πάθος. Ἐὰν οὖν πιστεύσῃ εἰς τὸν ἐλθόντα καὶ θεραπεύοντα πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ, δυνατός ἐστιν οὐ μόνον τὰ σωματικά πάθη ἰάσασθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου· ἐὰν δὲ διακριθῇ, τότε παραιτήσεται τὰ βλάπτοντα, καταγινώσκων ἑαυτοῦ, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη βασιτάσαι, ἀλλ' ἠτήθη τῷ λογισμῷ καὶ βεβαίαν οὐχ εὐρέθη ἔχων πίστιν· καὶ οὕτω δὲ φυλάσσεται τὸ μὴ κατὰ πάθος λαβεῖν, ἐπεὶ βλάπτεται τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα.

φκζ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν πιστεύσῃ τις ὅτι οὐ βλάπτεται, αἰσθανθῇ δὲ ἑαυτὸν ὀδυνώμενον ὑπὸ τοῦ πάθους, τί ὀφείλει λογίσασθαι, ἵνα μὴ εἰς ἀπιστίαν ἐμπέσῃ;

Ἀπόκρισις

Εὰν πίστει φάγῃ, μείνῃ δὲ ὀδύνη, μὴ διακριθῇ· εἰδὼς γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἡ ὀδύνη αὕτη ἀπαλλάττει αὐτὸν πολλῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν τῷ πάθει. Ἐκεῖ οὖν μνημονεύσει τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι»· καὶ μὴ νομίσῃ τοῦτο αὐτῷ γενέσθαι ἐκ τῶν δοκούντων βλάπτειν βρωμάτων, ἀλλὰ συγκώρησις Θεοῦ ἐστὶ. Κὰν γὰρ μεταλάβῃ τῶν νομιζομένων καλῶν καὶ ὠφελίμων, οὐδὲν δύναται ὠφελῆσαι αὐτόν, <δίχα> τῆς κελεύσεως τοῦ Θεοῦ.

φκη΄

Ἑρώτησις

Εἰ πίστεως χρεῖα ἐστὶ, πῶς εἶπεν ὁ ἄββᾶς Ἡσαΐας, ὅτι ἐὰν εἰσέλθῃ

20. Τό θέμα τῶν Ἑρωτήσεων φκε΄-φλα΄ εἶναι ὑγεία ἢ ἀσθένεια καὶ ἡ σχέση τους μέ τίς τροφές.

Συμπληρωματικά πρὸς τὰ ἄλλα σχόλια ἔχουμε νά σημειώσουμε τή σπουδαιότατη σημασία πού ἔχει ἡ θέση αὐτῇ τοῦ Ὁσίου, ὅτι δηλαδή οἱ τροφές, ἐφόσον εἶναι στά πλαίσια τῆς φυσικῆς ὑγιεινῆς καί εἶναι παρακωρημένες μέ εὐλογία Θεοῦ –καί εἰσπράττονται ὡς «εὐλογία Θεοῦ»– δέν μπορεῖ νά βλάπτουν τόν ἄνθρωπο. Βλαπτικές γίνονται μέ τὴν ἰδεοληπτική συνδρομὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τότε, ὅταν ὁ ἄνθρωπος κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν ἰδεοληψία τῆς βλάβης, πρέπει νά ἀποφεύγει ὅσα νομίζει ὅτι τὸν βλάπτουν. (Σ' αὐτὸ διαφέρουν οἱ γνῶμες τῶν σύγχρονων γιαιτρῶν).

Εἶναι ὅμως καλύτερα νά τρώει χωρὶς μιὰ τέτοια προκατάληψη, ἔστω καὶ ἂν, μετὰ τὴν πρόσληψη τῆς συγκεκριμένης τροφῆς, παραχθεῖ σ' αὐτόν αἴσθημα πόνου. «... καὶ μὴ νομίσῃ τοῦτο αὐτῷ γενέσθαι ἐκ τῶν δοκούντων βλάπτειν βρωμάτων, ἀλλὰ συγκώρησις Θεοῦ ἐστὶ». Σέ μιὰ

ζει μέσα στη συνείδησή του και η ύποψία που βάζει με τό νά νομίζει ότι θά πάθει κάτι²⁰. Βρίσκεται λοιπόν ο άνθρωπος νά έχει αμφιβολίες και δισταγμούς στην καρδιά του και νά μήν πιστεύει, γι' αυτό και αυξάνει η αρρώστια. Ἐν ὅμως πιστεύει στὸν Κύριο που ἤλθε καὶ θεράπευσε «κάθε νόσο καὶ κάθε ἀδυναμία στους ἀνθρώπους» (Ματθ. 4, 23), τότε Ἐκεῖνος ἔχει τὴ δύναμη, ὅχι μόνο νά τοῦ θεραπεύσει τὰ σωματικά πάθη, ἀλλὰ καὶ τὰ ψυχικά. Στὴν περίπτωση τώρα που ὁ ἀνθρώπος ἀμφιβάλλει καὶ διστάζει νά πιστέψει καὶ νά ἐμπιστευθεῖ, τότε θά ἀφήσει ἐκεῖνα που τὸν βλάπτουν, κατακρίνοντας τὸν ἑαυτοῦ του ὅτι δέν μπόρεσε νά σηκώσει αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ νικήθηκε ἀπὸ τὸ λογισμό του καὶ δέν βρέθηκε νά ἔχει σταθερὴ καὶ ἀκλόνητη πίστη. Ἔτσι λοιπόν θά προσέξει νά μήν πάρει κάτι νά φάει ἀπὸ πάθος, γιατί θά ζημιώσει καὶ τὴν ψυχὴ του καὶ τὸ σῶμα του.

527

Ἑρώτηση

Ἄν πιστέψει κάποιος ὅτι δέν βλάπτεται, αἰσθανθεῖ ὅμως νά ὀδυνᾶται ἀπὸ τὴν ἀρρώστια του, τί πρέπει νά σκεφθεῖ, γιὰ νά μήν πέσει σέ ἀπιστία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν αὐτός ὁ ἀνθρώπος πάρει νά φάει κάτι που τὸν βλάπτει μέ πίστη καὶ τοῦ ἔλθει ὀδύνη, νά μήν ἀφήσει νά μπεῖ στὴν καρδιά του ἡ ἀμφιβολία καὶ ἡ ἀπιστία. Διότι, γνωρίζοντας ὁ Θεός ὅτι ἡ ὀδύνη αὐτὴ τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ πολλὰ πάθη τῆς ψυχῆς, τὸν ἄφησε νά ὀδυνᾶται στὴν ἀρρώστια. Αὐτὴ τὴν ὥρα πρέπει νά θυμηθεῖ τὸν Ἀπόστολο που λέει: «Ὅταν ἀσθενῶ, τότε εἶμαι δυνατός» (Β' Κορ. 12, 10). Νά μή νομίσει δέ ὅτι αὐτό τοῦ συνέβη ἀπὸ τὰ φαγητά καὶ νά τὰ θεωρεῖ βλαβερά, ἀλλὰ εἶναι παραχώρηση τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν ἀκόμη πάρει καὶ φάει ἀπὸ ἐκεῖνα που θεωροῦνται καλὰ καὶ ὠφέλιμα, καθόλου δέν μποροῦν νά τὸν ὠφελήσουν, χωρίς τὴ συγκατάθεση τοῦ Θεοῦ.

528

Ἑρώτηση

Ἄν εἶναι ὅλα αὐτὰ θέμα πίστεως, πῶς εἶπε ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας σ' ἓνα

βάση ὅμως εἰδικὰ ἐξατομικευμένης ἀγωγῆς, ὁ Ὁσῖος δίνει καὶ ἄλλη διάσταση στοῦ θέματος, χάριν «κοπῆς τοῦ θελήματος» (ἐρ. φκη'). Ἀκόμη μᾶς διδάσκει ὅτι, ἐκτός τῆς ἰδεοληπτικῆς προκατάληψης, βλαπτικές κάνουν τὶς τροφές καὶ ἡ ἀκράτεια που καταλήγει στὸν ὑπερκορεσμό: «... καὶ γὰρ ἐὰν εἰς κόρον λάβῃ τις καὶ ἀπὸ τοῦ ὠφελοῦντος βλάπτεται».

βρῶμα εἰς τράπεζαν καὶ βλάβη σε, βίαςαι σεαυτὸν φαγεῖν αὐτό· πίστεως γὰρ προκειμένης ἐβλάπτετο;

Ἀποκρίσις

Σ χολαστικῶ τινι εἶπεν ὁ ἄββᾶς Ἡσαΐας ὑγιαίνουντι τὸ σῶμα καὶ δυναμένῳ λαβεῖν ἐκ τῶν εὐρισκομένων, ἵνα κόψη τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ὁ Κύριος ἐλεήσοι σε, τέκνον, καὶ ἐνδυναμώσοι σε.

φκθ΄

Ἑρώτησις

Εἰπέ μοι, Πάτερ, οἱ ἐν τῇ ἀρρωστίᾳ τῶν φαρμάκων καὶ τῶν βρωμάτων καταφρονήσαντες, ἄρα εἰς μέτρον εἰσὶ τελειότητος;

Ἀποκρίσις

Ο ἱ καταφρονήσαντες τῶν φαρμάκων καὶ τῶν βρωμάτων, εἰς μέτρον ἔφθασαν πίστεως, ἀλλ' οὐ τελειότητος.

φλ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν μὴ ἔχῃ τις τοιαύτην πίστιν, ἄρα ὀφείλει ἐπιτηδεύειν βρώματα ὠφελοῦντα τὴν ἀσθένειαν, ἢ μόνον τὰ βλάπτοντα, ἵνα παραιτῇται; Κἂν τύχῃ τι μήτε βλάπτον μήτε πάνυ ὠφελοῦν, ὀφείλει ἀδεῶς αὐτοῦ μεταλαμβάνειν;

21. Σχολαστικός εἶναι ἐκεῖνος πού διατρίβει στό σχολεῖο καί σχολάζει, δηλαδή καταγίνεται μέ τό πῶς θά ἀποκτήσει τή γνώση τῶν μαθημάτων καί τῆς φιλοσοφίας.

(Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 253).

22. Αὕτή ἡ διάκριση μεταξύ μέτρου πίστεως καί μέτρου τελειότητος μᾶς προκαλεῖ νά σημειώσουμε ὅτι εἶναι συχνή ἡ ὀλισθηρότητα τῶν ἀρχαρίων στό νά θεωροῦν κάποιες ἐπιδιώξεις τους, ἢ ἔστω κάποιες ἐπιτυχίες τους, «ὡς μέτρον τελειότητος», ἐνῶ οὐσιαστικά θά μπορούσαν νά ἀποτιμηθοῦν ὡς «τά πρῶτα βήματα στό κῶρο τῆς πίστεως». Αὐτό τό λάθος ὀφείλεται στόν ἀσυνεῖδικτα βιούμενο «ναρκισσισμό» τόν ὁποῖο ἐρεθίζει καί ἐκμεταλλεύεται ὁ «πονηρός»!...

Ἀκόμη θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι εἶναι μιά διάκριση πού σέ θεωρητική βάση εἶναι δυνατή, ἀλλά πρακτικά χρησιμοποιεῖται γιά νά ἀναστέλλεται ἡ καρποφορία τῶν χριστιανῶν, γιατί, ὅπως

σχολαστικό ὅτι, ἂν βάλουν στήν τράπεζα φαγητό πού σέ βλάπτει, βίασε τόν ἑαυτό σου νά τό φᾶς. Ἄν ὅμως ὑπῆρχε πίστη, θά τόν ἐβλάπτε τό φαγητό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ἄββάς Ἡσαΐας τό εἶπε αὐτό σ' ἓνα scholastikó²¹ πού ὑγίαине στό σῶμα καί μποροῦσε νά πάρει ἀπό τά εὐρισκόμενα φαγητά, γιά νά τοῦ κόψει τό θέλημα. Εἶθε ὁ Κύριος νά σέ ἐλεήσει, τέκνο, καί νά σέ δυναμώσει.

529

Ἑρώτηση

Πές μου, Πάτερ, αὐτοί πού στήν ἀρρώστια τους περιφρονοῦν τά φάρμακα καί τά φαγητά, βρίσκονται στό μέτρο τῆς τελειότητας;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτοί πού περιφρονοῦν τά φάρμακα καί τά φαγητά ἔφθασαν στό μέτρο τῆς πίστεως, ὅχι τῆς τελειότητας²².

530

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος δέν ἔχει τέτοια πίστη, ἄραγε ὀφείλει νά ἐπιζητεῖ φαγητά πού τόν ὠφελοῦν στήν ἀρρώστια του ἢ μόνο νά ἀποφεύγει αὐτά πού τόν βλάπτουν; Καί ἂν ὑπάρξει κάτι πού οὔτε βλάπτει οὔτε ὠφελεῖ, μπορεῖ νά τρώει ἀπ' αὐτό ἄφοβα ὅσο θέλει;

γνωρίζουμε, ὅποιος ἐπιδιώκει τό ἄριστα φθάνει κάπου στή βάση, ἐνῶ ὅποιος ἀρκεῖται στή βάση, παραμένει σχεδόν στό μηδέν ἢ στή μονάδα. Ἀλλά καί στή Θεολογική γλῶσσα θά ἔπρεπε νά γίνει δεκτό ὅτι ἡ τελειότητα εἶναι τελείωση τῆς πίστεως καί ἡ πίστη εἶναι βάση τῆς τελειότητας.

Ἡ scholastikḗ διάκριση μεταξύ μέτρου πίστεως καί μέτρου τελειότητας εἶναι θεωρητικό παιχνίδι, ἂν πάρουμε στά σοβαρά ὅτι ὁ Κύριος εἶπε γιά ὅλους μας τό «τέλειοι γίνεσθε» καί ἐνδιαφέρει «πρακτικά» μόνο αὐτούς πού βάζουν τή στατιστική-λογιστική καί τόν «καζουαλισμό» στό κῶρο τῆς βιωματικῆς μαρτυρίας καί τοῦ μαρτυρικοῦ βίου.

Στήν Ἑρωταπόκριση φλβ', αὐτή τή θέση τῶν Ὁσίων τή βρίσκουμε πιά ἀναλυτικά ἀνεπτυγμένη καί πιά προσωπικά ἐλεγκτική.

Ἀπόκρισις

Τὰ μόνον βλάπτοντα, ἵνα παραιτῇται· ἐὰν δὲ εὐρεθῇ μήτε βλάπτειν μήτε ὠφελοῦν, μὴ λάβῃ εἰς χορτασίαν, ἀλλὰ παραμικρόν· καὶ γάρ, ἐὰν εἰς κόρον λάβῃ τις, καὶ ἀπὸ τοῦ ὠφελοῦντος βλάπτεται.

φλα΄**Ἑρώτησις**

Ἐὰν δὲ συμβῇ δύο βρώματα ἰσοδύναμα, τὸ ἐν εὐτελές καὶ τὸ ἄλλο πολυτελέστερον, ἄρα ὀφείλει διὰ τοῦ εὐτελεστέρου ποιῆσαι τὴν χρείαν; Ἐὰν δὲ καὶ τὸ εὐτελέστερον ἡδύτερον ᾖ, ποῖον χρὴ λαβεῖν;

Ἀπόκρισις

Εὰν δύο πρόκεινται βρώματα ἴσα, ἐκ τῶν δύο λάβῃ πρὸς ὀλίγον· ἐὰν δὲ οὐ πρόκεινται τὰ δύο, τὸ εὐτελέστερον ἐπιτηδεύσῃ. Ἐὰν δὲ ἡδὺ ᾖ τοῦτο καὶ πρόκειται τὸ πολυτελέστερον, αὐτὸ μᾶλλον λάβῃ· ἐὰν δὲ οὐ πρόκειται, τὸ εὐτελέστερον καὶ ἡδὺ ἐπιτηδεύσῃ καὶ λάβῃ ἀπ' αὐτοῦ, ἀπομαχόμενος πρὸς τὸ ἡδύ, φυλάττων δὲ τὸ εἶναι παραμικρόν. Τί γάρ, οὐκ ἀπαιτεῖ ἡ νόσος πολλάκις πρᾶγμα ἔχον ἀπιδίαν πολλήν, καὶ ἀναγκάζεται λαβεῖν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ ὑγιάναι; Οὕτω καὶ ἔχῃ ἡδύτητα τὸ πρᾶγμα καὶ χρεία γέννηται αὐτοῦ, δεῖ λαβεῖν· προσέχειν δὲ ὀφείλει μόνον ὁ ἄνθρωπος, ὥς εἵπομεν, μὴ ἥτιθηναι τῇ ἡδονῇ· ἀλλ' ὅμως οὕτω παρέλθῃ μεμφόμενος ἑαυτόν, καὶ κατακρίνων ἤδη τότε.

φλβ΄**Ἑρώτησις**

Ἐπειδὴ τὸ κεκρῆσθαι ἱατρῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπατε,

23. Στὴν ἐρώτηση αὕτη ἐρμηνεύεται τὸ νόημα τῆς ἀσκησης -σέ σχέση μέ τὴν ποιότητα (θρεπτικότητα), τὸ κόστος παρασκευῆς καὶ τὸ βαθμὸ τῆς νοστιμιᾶς τοῦ φαγητοῦ. Χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «βρώματα ἰσοδύναμα» ἢ «βρώματα ἴσα». Πάνω στὴν ὅλη προβληματική παρουσιάζεται περίπτωση τὸ εὐτελέστερο φαγητὸ νὰ εἶναι καὶ ἡδύτερο.

Ὁ Ὅσιος ἀπαντᾷ κρυστάλλινα:

- 1) Ἐάν παρτίθενται καὶ τὰ δύο, νὰ παίρνουμε λίγο καὶ ἀπὸ τὰ δύο.
- 2) Ἐάν μπορούμε ἐμεῖς νὰ κάνουμε ἐπιλογὴ πρὶν ἀπὸ τὸ τραπέζωμα, νὰ ἐπιδιώξουμε τὸ πιό φθινό.
- 3) Ἐάν εἶναι παρτιθεμένο μόνο τὸ ἀκριβότερο, καὶ τὸ πιό νόστιμο, νὰ τὸ χρησιμοποιήσουμε μέ ἐσωτερικὴ ἀρνηση τῆς λαίμαργίας καὶ μέ ἐγκράτεια στὴν ποσότητα.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά αποφεύγει μόνο τὰ φαγητά πού τόν βλάπτουν. Ἐάν τώρα ὑπάρξει κάτι πού οὔτε βλάπτει οὔτε ὠφελεῖ, νά μήν πάρει τόσο ὥστε νά χορτάσει, ἀλλά λιγότερο. Διότι, ἂν φάει κάποιος μέχρι κορεσμοῦ, τόν βλάπτει καί τό φαγητό πού εἶναι ὠφέλιμο.

531**Ἑρώτηση**

Ἐάν ὅμως συμβεῖ νά τοῦ παραθέσουν δύο φαγητά πού ἔχουν τήν ἴδια δύναμη, ἀλλά τό ἓνα εἶναι εὐτελές, ἐνῶ τό ἄλλο πιό πολυτελές, ἄραγε πρέπει νά ἱκανοποιήσει τήν ἀνάγκη του μέ τό εὐτελέστερο; Ἐάν τύχει δέ καί τό εὐτελέστερο νά εἶναι νοστιμότερο, ποιό πρέπει νά προτιμήσει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν στό τραπέζι ἔχουν βάλει δύο φαγητά πού ἔχουν τήν ἴδια δύναμη, πρέπει νά πάρει κανεῖς καί ἀπό τά δύο λίγο. Ἐάν δέν ἔχει παρατεθεῖ κανένα ἀπό τά δύο, τότε νά ἐπιζητήσει τό εὐτελέστερο. Ἐάν πάλι εἶναι νόστιμο τό εὐτελέστερο καί ἔχει παρατεθεῖ τό πολυτελέστερο, καλύτερα νά πάρει ἀπ' τό πολυτελές. Ἐάν ὅμως δέν ἔχει παρατεθεῖ τό εὐτελέστερο καί νοστιμότερο, νά ζητήσει νά πάρει ἀπό τό εὐτελές, ἀγωνιζόμενος συγχρόνως ἐνάντια στήν εὐχαρίστηση, φροντίζοντας καί νά μή χορτάσει ἐντελῶς. Τί, μήπως δέν ἀπαιτεῖ ἡ ἀρρώστια πολλές φορές κάτι πού φέρνει πολλή ἀηδία; Καί ὅμως ἀναγκάζεται νά τό πάρει ὁ ἄνθρωπος, προκειμένου νά βρεῖ τήν ὑγεία του. Ἔτσι, ἔστω καί ἂν προκαλεῖ ἡδύτητα κάτι, ἂν ὑπάρχει ἀνάγκη νά τό πάρει, πρέπει νά τό πάρει. Ὁ-φεῖλει βέβαια νά προσέχει, ὅπως εἴπαμε, νά μή νικηθεῖ ἀπό τή διάθεση τοῦ αἰσθησιασμοῦ. Ἀλλά νά τό ἀντιμετωπίζει ἔτσι, ὥστε νά μέμφεται τόν ἑαυτό του καί νά τόν κατακρίνει ἀπό τήν πρώτη στιγμή²³.

532**Ἑρώτηση**

Ἐπειδή τό νά ἐπισκέπτομαι τό γιατρό γιά τήν ἀσθένειά μου, στό Ὁ-

4) Ὅπως καί νά τά ἀντιμετωπίσουμε τά θέματα αὐτά νά μή λησμονήσουμε τήν ἀναπληρωτική καί μυστική ἐπανορθωτική μέθοδο τῆς αὐτομεμφίας μέ τή σκέψη: «πάλι δέν ἔκανα τίποτε καλό, ἀλλά ἐλπίζω στό ἔλεος τοῦ Κυρίου».

οὐκ ἔστιν ἀπόβλητον, καὶ πάλιν τὸ μετὰ πίστεως καὶ ταπεινοφροσύνης ἐᾶσαι τὸ πᾶν τῷ Θεῷ κάλλιον ἔστι, λέγει δέ μοι ὁ λογισμός ὅτι, ἐὰν συμβῇ σοι σωματικὸν πάθος, ὀφείλεις δεῖξαι αὐτὸ ἱατρῷ –οὐκ ἔστι γὰρ τῶν μέτρων σου ἐκτὸς φαρμάκων θεραπευθῆναι– καὶ πάλιν ὁ λογισμός λέγει μοι, μὴ τούτοις χρήσασθαι, ἀλλὰ τῷ ἁγίασματι μᾶλλον τῶν ἁγίων, καὶ αὐτῷ μόνῳ ἀρκεσθῆναι παρακαλῶ, Πάτερ οἰκτίρμον, εἰπέ μοι τί μᾶλλον τούτων κρατήσω;

Ἀποκρίσεις

Αἰδελφέ, ἐπειδὴ βλέπω σε πολὺ φροντίζοντα τῆς θεραπείας τῶν παθῶν τοῦ σώματος, νομίζω ὅτι οἱ Πατέρες τούτων φροντίδα οὐ ποιοῦσιν. Ὁ οὖν δεύτερος λογισμὸς καλλίων ἔστι τοῦ πρώτου· πίστιν γὰρ ἔχει τελεῖαν εἰς Θεόν· ὁ δὲ ἄλλος, ἀπιστίαν. Ὁ μὲν ἔχει ὑπομονήν, τὴν φέρουσιν εἰς δοκιμήν, ἐξ ἧς γεννᾶται ἡ ἐλπίς ἢ μὴ καταισχύνουσα· ὁ δὲ ἔχει ὀλιγωρίαν, τὴν ἀδελφὴν τῆς μικροψυχίας, ἐν ἣ οἰκεῖ ἡ ὀλιγοπιστία, ἡ μήτηρ τῆς διχοστασίας, ἡ ἀπαλλοτριούσα τοῦ Θεοῦ καὶ καταφέρουσα εἰς ἀπώλειαν τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ μὲν φίλους ποιεῖ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δὲ ἐχθρούς· ὁ μὲν βασιλείας οὐρανῶν ἔστι πρόξενος, ὁ δὲ γεέννης· ὁ μὲν ὑποὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν Δεσπότην ἡμῶν δίδωσι παρηγοσίαν, ὁ δὲ μετ' αἰσχύνῃς ποιεῖ κλῖναι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπαρηγοιάστον πρὸς τὸν Θεὸν ἰσθῆ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ μὲν συνάγει τὸν νοῦν τοῦ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν μέριμναν ἐπιρρίψαι πρὸς Κύριον, ὁ δὲ εἰς αἰκμαλωσίαν καὶ ἄλλας κακὰς ἀδολεσχίας ἐμβάλλει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου· ὁ μὲν εἰς οἰκοδομὴν ποιεῖ τὸ γινόμενον, ὁ δὲ εἰς καύνωσιν τῶν θεωρούντων· ὁ μὲν φρονήσεως γέμει, ὅτι δύναται ὁ βλέπων τὰ κρυπτὰ πάθη θεραπεῦσαι καὶ τὸ ἐμὸν πάθος, ὁ δὲ ἀφροσύνην περὶ Θεοῦ, ἣ θεραπεύει ἢ οὐ. Ὁ μὲν εἰρηνικὴν κατάστασιν ἔχει καὶ διδάσκει τὸ μὴ ἀκηδιᾶν, ὁ δὲ ταραχῶδη· ὁ μὲν πελασθῆναι εἰς χάρας καὶ πόλεις ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δὲ ἀπαλλαγῆναι τούτων πάντων· ὁ μὲν λύπην ἐμβάλλει εἰς τὴν καρδίαν τήκων αὐτήν, ὁ δὲ εὐχαριστίαν, τὴν καλῶς πρεσβεύουσιν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας πρὸς τὸν μέγαν ἱατρὸν τὸν βαστάζοντα ἡμῶν τὰ πάθη.

Ἐγὼ τέως, ἀδελφέ μου γνήσιε, ὅποτε ὀκνηρὸς ἐγενόμην, οὐκ ἔδειξα ἐμαυτὸν ἱατρῷ, οὐδὲ φάρμακον ἐπέθηκα τραύματι, οὐ κατὰ ἀρετὴν, ἀλλὰ κατὰ ὁ-

24. Στὴ θέση τοῦ ἐρωτῶντος: «... ἐὰν συμβῇ σοι σωματικὸν πάθος (ἀσθένεια), ὀφείλεις δεῖξαι αὐτῷ ἱατρῷ· οὐκ ἔστι γὰρ τῶν μέτρων σου ἐκτὸς φαρμάκων θεραπευθῆναι», οἱ Ὅσιοι ἀπαντοῦν μέ τὴν κρυστάλλινη ἀφοριστικὴ διάγνωση: «...νομίζω ὅτι οἱ Πατέρες δὲν ἀσχολοῦνται μέ τίς ἀρρώστιας τους...». Ζοῦν δηλαδὴ τὴν ἑνσαρκὴ ἀγγελικὴ ζωὴ τους, λατρευτικὰ καὶ εὐχαριστιακά, ἔχοντας δεσμεύσει ἢ φονεύσει τὴν ἐγωπάθεια καὶ τὸν ἐγωκεντρισμό, πού κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀσχολεῖται τόσο ἔντονα μέ τὸν ἑαυτό του.

νομα τοῦ Θεοῦ, ὅπως μοῦ εἶπατε, δέν εἶναι ἀπορριπτέο, ἀλλά καί τό νά ἀφῆνῶ μέ πίστη καί ταπεινοφροσύνη τά πάντα στό Θεό εἶναι καλύτερο ἀπό τό πρῶτο, μοῦ λέει ὁ λογισμός μου: Ἐάν σου ἔλθῃ μιά σωματική ἀρρώστια, πρέπει νά πᾶς νά σέ δεῖ γιατρός, διότι δέν εἶναι τῶν μέτρων σου νά θεραπευθεῖς χωρίς φάρμακα. Καί πάλι ὁμως ὁ λογισμός μου λέει νά μήν πάω στό γιατρό γιά νά μή χρησιμοποιήσω φάρμακα, ἀλλά νά χρησιμοποιήσω ὡς φάρμακο τό ἀγίασμα τῶν Ἀγίων καί σ' αὐτό μόνο νά ἀρκεσθῶ. Σέ παρακαλῶ, Πάτερ σπλαγχνικέ, πές μου ποιό ἀπό τά δύο νά κρατήσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, τώρα πού βλέπω ὅτι φροντίζεις πολύ γιά τή θεραπεία τῶν ἀσθενειῶν τοῦ σώματος, ἔχω νά σοῦ πῶ ὅτι οἱ Πατέρες δέν ἔχουν τέτοια μέριμνα²⁴. Ὁ δεύτερος λοιπόν λογισμός εἶναι καλύτερος ἀπό τόν πρῶτο, διότι ἐμπεριέχει τέλεια ἐμπιστοσύνη στό Θεό, ἐνῶ ὁ πρῶτος περιέχει ἀπιστία. Ὁ δεύτερος λογισμός περικλείει μέσα του τήν ὑπομονή πού ὁδηγεῖ στή δοκιμασία, ἀπό τήν ὁποία γεννιέται ἡ ἐλπίδα ἐκείνη πού δέν ντροπιάζει τόν ἄνθρωπο, ἐνῶ ὁ πρῶτος λογισμός περιέχει ὀλιγοψυχία, τήν ἀδελφή τῆς μικροψυχίας, μέσα στήν ὁποία κατοικεῖ ἡ ὀλιγοπιστία, ἡ μπτέρα τοῦ ψυχικοῦ διχασμοῦ καί τῆς δίβουλης ἀκαταστασίας πού ἀλλοτριώνει τούς ἀνθρώπους ἀπό τό Θεό καί τούς ὁδηγεῖ στήν ἀπώλεια. Ὁ μέν ἕνας λογισμός κάνει τούς ἀνθρώπους φίλους τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐχθρούς, ὁ μέν εἶναι πρόξενος τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ὁ δέ τῆς γέεννας. Ὁ μέν ὑψώνει τήν κεφαλή καί χαρίζει τήν πρός τό Δεσπότη καί Θεό μας παρρησία. Ὁ δέ κάνει τόν ἄνθρωπο νά σκύβει κάτω τήν κεφαλή μέ ντροπή καί νά στέκεται ἀπαρρησίαστος μπροστά στό Θεό. Ὁ ἕνας λογισμός βοηθᾷ τόν ἄνθρωπο νά συγκεντρώνει τό νοῦ στό νά ἐπιρρίψει ὅλη τή μέριμνά του στόν Κύριο, ἐνῶ ὁ ἄλλος ὁδηγεῖ τήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου στήν αἰχμαλωσία καί σέ ἄλλες κακές ἐνασχολήσεις. Ὁ μέν ἕνας συντελεῖ ὥστε ὅσα γίνονται νά εἶναι πρός οἰκοδομή, ὁ δέ ἄλλος ὁδηγεῖ πρός τή καύνωση ὅσους βλέπουν αὐτά πού γίνονται. Ὁ ἕνας εἶναι γεμάτος ἀπό τή βεβαιότητα, ὅτι μπορεῖ Αὐτός πού βλέπει τά κρυφά πάθη νά θεραπεύσει καί τό δικό μου σωματικό πάθος. Ὁ ἄλλος ὁμως λογισμός εἶναι γεμάτος ἀπό ἀφροσύνη διερωτώμενος ἄν ὁ Θεός μπορεῖ ἢ δέν μπορεῖ νά θεραπεύσει. Ὁ μέν φέρνει εἰρηνική κατάσταση καί διδάσκει νά μήν ἀκηδιάζει ὁ ἄνθρωπος. Ὁ δέ φέρνει ταραχώδη. Ὁ μέν κάνει τούς ἀνθρώπους νά τρέχουν σέ κῶρες καί πόλεις. Ὁ δέ ἀπαλλάσσει ἀπ' ὅλα αὐτά. Ὁ μέν βάζει λύπη μέσα στήν καρδιά, λειώνοντάς την, ὁ δέ φέρνει εὐχαριστία, ἡ ὁποία πρεσβεύει καλῶς ὑπέρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων πρός τό Μεγάλο Ἰατρό πού βαστάζει ἐπάνω Του τά πάθη μας.

Ἐγώ, ἀδελφέ μου γνήσιε, μέχρι τώρα πού ἔχω γίνῃ πνευματικά νωθρός, ὅποτε εἶχα ἐνδοιασμούς σχετικά μέ τήν ὑγεία μου, δέν πῆγα σέ γιατρό, οὔτε ἔ-

κνηρίαν, παραιτούμενος τὸ πελασθῆναι ἐν κόμαις καὶ πόλεσι, καὶ τὸ βαρῆσαι τινα, καὶ τὸ ποιῆσαι σκυλλῆναι πρὸς με τὸν ἀνάξιον, φοβούμενος τὴν μέλλουσιν ἔσεσθαι ἀπολογίαν ἐν τῇ προσδοκωμένῃ ὥρᾳ τοῖς κατ' ἐμέ· ὁ δὲ δυνάμενος κατὰ ἀρετὴν ὑπενεγκεῖν, μακάριός ἐστι· συμμετοχὸς γὰρ γίνεται τῆς τοῦ ἀγίου Ἰῶβ ὑπομονῆς.

Μνημονεύω δὲ ὅτι καὶ πολλαὶ γυναῖκες ὑπέμειναν καρτεροῦσαι ἐν τοῖς σωματικοῖς πάθεσιν, ἀφεῖσαι τὸ πᾶν τῷ Θεῷ, καὶ αἰσχύνομαι ἐγὼ ὀνόματι ἀνὴρ λεγόμενος. Ἡ αἰμορροοῦσα ἀφεῖσα τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν, μαθοῦσα ὅτι οὐδὲν ἡδυνήθησαν αὐτὴν ὠφελῆσαι οἱ σωματικοὶ ἱατροί, οἷς καὶ τὰ αὐτῆς ἐδαπάνησεν, ἔλαβε κατάστασιν ἄλλην καὶ προσέδραμε πρὸς τὸν μέγαν καὶ πνευματικὸν ἱατρὸν τὸν ἐπουράνιον, τὸν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα θεραπεύοντα, καὶ πρὸ κελεύσεως φοβηθὲν ἔφυγε τὸ πάθος. Καὶ ἡ Χαναναία ἀφῆκε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, τοὺς γόπτας, τοὺς ἐγγαστριμύθους, τοὺς μάντις, ἰδοῦσα ὅτι μάταιος ἦν αὐτῶν ἡ τέχνη, καὶ προσέρχεται τῷ Δεσπότῃ κράζουσα, «ἐλέησόν με, υἱὲ Δαβὶδ», καὶ ἀπὸ περάτων γῆς μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς κεκήρυκται πᾶσι τὸ γεγονός αὐτῇ παρὰ τοῦ φιλανθρώπου ἱατροῦ.

Ἀφ' ὧν τὰς λοιπὰς καὶ ἀδολεσχῶ εἰς ταύτας, εἴ πως δυνηθῶ ὁψέ ποτε καταντῆσαι εἰς τὴν αὐτῶν πίστιν καὶ τοῦ μακαρισμοῦ μὴ ἀποτύχω. Ἀρκοῦσί μοι αἱ δύο αὗται εἰς ἔλεγκον αἰσχύνης καὶ οὐ χρεῖα ἐνεγκεῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἑκατοντάρχου εἰς τὸ μέσον· ὅτι οὐ μόνον ἀφεῖς τοὺς ἱατροὺς καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς τὸν Δεσπότην ἤλθεν, ἀλλὰ καὶ ἔκρινεν ἑαυτὸν ἀνάξιον τοῦ εἰσενεγκεῖν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ πίστει ἔλεγεν αὐτῷ· «λόγῳ μόνον εἶπὲ καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου»· μεγάλη πίστις, καὶ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπηνέθη.

Ταῦτα δὲ λέγω ἑμαυτὸν καταισχύνων, ὅτι οὐκ ἐπιποθῶ, οὐ ζηλῶ, οὐ σπουδάζω, οὐ προσπίπω καὶ οὐκ οἶδα ὁ ἄθλιος πότε φθάνει με ἡ ἀπόφασις· πότε γίνεταιί μου ἡ κλησις· πότε ἔρχεται ὁ φοβερός καὶ ἀπότομος ἄγγελος μετ' ἐπιτίμιας λαβεῖν τὴν ταλαίπωρόν μου ψυχὴν· πότε κλείεται ἡ θύρα καὶ μένω κράζων

25. Στὴν ἀπόκριση τοῦ Ὁσίου γίνεται μιά ἀναλυτικὴ συγκριτικὴ ἀποτίμηση τῶν δυὸ λογισμῶν πᾶνω σὲ βάση ἐμπρακτικῆς βίωσης τῆς πίστες. Ἀναδεικνύεται περίτρανα ἡ ὑπεροχὴ τοῦ δρόμου «χωρὶς γιатρῶν καὶ φάρμακα», μὲ ὅλες τὶς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς καὶ συνέπειες.

Στὴ συνέχεια ὁ Ὁσιος παρουσιάζει καὶ τὴν προσωπικὴ ἐμπειρία του, ἀλλὰ γιὰ νὰ πολεμήσει τὸ φαρισαϊσμὸ καὶ γιὰ νὰ μὴν προσβάλλει τὸν ἀδελφόν, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ «ὀκνηρία» του τὸν ἀνάγκασε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ δρόμο «χωρὶς γιатρῶν καὶ φάρμακα» καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ τὸν βεβαιώσῃ πόσο περισσότερο ταιριάζει στὸ μοναχὸ καὶ ἰδιαίτερα στὸν ἀσκητὴ. Καὶ πάλι τοῦ προσθέτει κατὰ καταληκτικόν: «Ἄν ἐγὼ κέρδιθα ἀκολουθώντας αὐτὸ τὸ δρόμο ἀπὸ ὀκνηρία, σκέψου τί ἔχεις ἐσὺ νὰ κερδίσεις, ἂν τὸν ἀκολουθήσεις ἀπὸ ἀρετὴ!...». Γιὰ νὰ ἐπικυρώσῃ δὲ τὴ θέσιν τοῦ αὐτῇ προστρέχει σὲ ἀγιογραφικὰ ἀναστήματα, πού μέσα στὴν πίστη καὶ στὴν προσωπικὴ σχέση τους μὲ τὸ Σωτῆρα Χριστὸ, νίκησαν τὴν ἀρρώστια καὶ τὸ θάνατο.

26. Μὲ τὴ θέσιν τοῦ αὐτοῦ ὁ Ὁσιος ἀποστομώνει καὶ καταντροπιάζει ὅλους τοὺς «χριστια-

βαλα ποτέ φάρμακο πάνω σέ κάποιο τραῦμα μου, ὄχι βέβαια ἀπό ἀρετή, ἀλλά ἀπό ὀκηνηρία²⁵, ἐπειδή δέν ἤθελα νά μεταβῶ σέ κωμοπόλεις καί πολιτεῖες καί νά ἐπιβαρύνω κάποιον ἢ νά τόν κάνω νά ἀσχοληθεῖ μέ μένα τόν ἀνάξιο. Καί τό ἔκανα αὐτό ἐπειδή φοβόμουνα τή μέλλουσα ἀπολογία πού θά γίνει τήν προσδοκώμενη ἐκείνη ὥρα γιά ὅσα ἔχω πράξει. Αὐτός βέβαια πού μπορεῖ νά τά ὑποφέρει ὅλα αὐτά, χάριν τῆς ἀρετῆς, εἶναι μακάριος, διότι γίνεται συγκοινωνός στήν ὑπομονή τοῦ ἁγίου Ἰώβ.

Ἔχω ὅμως στό νοῦ μου ὅτι καί πολλές γυναῖκες ὑπέμειναν καρτερικά τίς σωματικές ἀρρώστιες, ἀφίνοντας τό πᾶν στό Θεό καί ντρέπομαι ἐγώ πού ὀνομάζομαι ἄνδρας. Ἡ αἰμορροῦσα γυναῖκα (τοῦ Εὐαγγελίου) ἀφοῦ ἄφησε τήν προηγούμενη κατάστασή της -διότι συνειδητοποίησε ὅτι καθόλου δέν μόρεσαν νά τήν ὠφελήσουν οἱ σωματικοί γιατροί, στούς ὁποίους δαπάνησε τήν περυσία της- ἦλθε σέ ἄλλη πνευματική κατάσταση καί ἔτρεξε πρὸς τό Μεγάλο καί πνευματικό Ἰατρό, τόν ἐπουράνιο, Ἐκεῖνον πού δίνει θεραπεία καί στίς ψυχές καί στά σώματα. Καί τότε τό πάθος της, πρὶν ἀκόμη νά τό διατάξει ὁ Μεγάλος Ἰατρός, φοβήθηκε καί ἔφυγε. Καί ἡ Χαναναία ἄφησε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, τοὺς γόντες, τοὺς ἐγγαστρίμυθους, τοὺς μάντις, βλέποντας ὅτι εἶναι μάταια ἡ τέχνη τους καί προσῆλθε στό Δεσπότη, κρίζοντας: «Ἐλέψέ με, Υἱέ Δαβίδ»²⁶. Καί τό γεγονός αὐτό πού «ἐποίησε» σ'αὐτήν ὁ φιλόανθρωπος Ἰατρός ἔχει κηρυχθεῖ «ἀπό περάτων ἕως περάτων τῆς γῆς» (Ματθ. 15, 21-28).

Θά ἀφήσω τίς ὑπόλοιπες καί θά ἀσχοληθῶ μ' αὐτές τίς δύο, μήπως μπορέσω κάποτε νά φτάσω τήν πίστη τους καί νά λάβω τό μακαρισμό πού ἔλαβαν ἐκεῖνες. Μοῦ ἀρκοῦν αὐτές οἱ δύο γιά τόν ἔλεγκο ἐκεῖνο πού φέρνει ντροπή καί δέν εἶναι ἀνάγκη νά φέρω στό μέσο τήν πίστη καί τήν ταπείνωση τοῦ ἐκατόνταρχου. Αὐτός, ὄχι μόνο ἄφησε τοὺς γιατροὺς καί τοὺς ἄλλους καί ἦλθε πρὸς τό Δεσπότη Χριστό, ἀλλά καί ἔκρινε τόν ἑαυτό του ἀνάξιο νά εἰσέλθει ὁ Κύριος στόν οἶκο του καί μέ πίστη τοῦ ἔλεγε: «Πές μόνο ἓνα λόγο καί θά γίαιρευθεῖ τό παιδί μου» (Ματθ. 8, 8). Μεγάλη πίστη! Ἐπαινέθηκε ἀκόμη καί ἀπό τό Σωτήρα μας.

Καί αὐτά τά λέω γιά νά κατακρίνω τόν ἑαυτό μου, διότι δέν ἐπιποθῶ διακάως, δέν δείκνω ζῆλο, δέν προσπαθῶ, δέν πέφτω στά γόνατα καί δέν γνωρίζω ὁ ἄθλιος πότε θά φθάσει ἡ ἀπόφαση, πότε θά μοῦ γίνει τό κάλεσμα, πότε θά ἔλθει ὁ φοβερός καί ἐπιτακτικός ἄγγελος μέ τήν ἀναγγελία τῆς τιμωρίας μου, γιά νά πάρει τήν ταλαίπωρη ψυχή μου· πότε θά κλειστεῖ ἡ θύρα καί θά μεί-

νοὺς», παλαιούς καί σύγχρονους, πού κάνουν τήν ἀντίστροφη κίνηση ἀπὸ αὐτήν τῆς Χαναναίας, πού ἀφίνουν τό «ἐλέησόν με υἱέ Δαβίδ» καί δέν προσέρχονται στά ἱατρεῖα καί φαρμακεῖα μόνο, ἀλλά καί «στοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, τοὺς γόντες, τοὺς ἐγγαστρίμυθους, τοὺς μάντις... κ.τ.λ.», ζητώντας μάλιστα μερικές φορές νά πετύχουν καί «κοινωνίαν Χριστοῦ καί Βελίαρ» (Β' Κορ. 6, 15).

μετὰ τῶν πέντε παρθένων, καὶ οὐδεὶς μου ὑπακούει· ὅτι δάκνουσί με μὲν πρὸς τὸ παρὸν ταῦτα, δῆλον· καὶ ὅτι νικᾷ με ἡ καυνότης καὶ ὀκηρία, οὐκ ἔστι κρυπτόν.

Τί οὖν, ἀπελπίσω ἑμαυτόν; Μὴ γένοιτο! Αὕτη γὰρ ἡ ἁμαρτία εἰς θάνατόν ἐστιν. Ἀλλὰ παρακλήθητι, ἀδελφέ, ὥς ἐπὶ νεκρῷ καὶ τάφῳ ὀζωμένῳ ἐκχέαι ἐπ' ἐμοὶ πικρῶς τὰ δάκρυα· οἶδαμεν γὰρ ὥς ἀνύουσιν, (ἥτοι πολλὰ δύνανται ποιῆσαι τὰ δάκρυα), ὅτι ἐδίδασκεν ἡ πείρα τοῦ κλαυθμοῦ Πέτρου.

Καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ταῦτα λέγοντος, ποιούντος δὲ οὐδὲν ἀγαθόν, ἵνα καὶ εἰς ἐμὲ σπλαγχνισθῇ ὁ ἀγαθὸς ἱατρός καὶ θεραπεύσῃ μου τὰ πάθη ψυχῆς τε καὶ σώματος.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

φλγ'

Ἑρώτησις

Ἰδοὺ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς χειράς σου ἑμαυτὸν παραδίδωμι· φρόντισον οὖν μοι, Πάτερ εὐσπλαχνε, διὰ τὸν Κύριον.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, οὕτω πιστεύων, οὐκ ἀθειγῇ παρὰ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ εἰπόντος τῇ ἁμαρτωλῷ, «ἡ πίστις σου σέσωκέ σε». Τὸ πᾶν οὖν ἄφες τῷ Θεῷ· ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

νω ἔξω, κράζοντας μαζί μέ τίς πέντε παρθένες, ἐνῶ κανένας δέν θά μέ ἀκούει. Εἶναι φανερό λοιπόν ὅτι πρὸς τό παρόν γιά ὅλα αὐτά ἔχω ἔλεγχο στήν ψυχή μου· καί δέν εἶναι κρυφό ὅτι μέ νικᾷ ἡ καυνότητα καί ἡ ὀκηρία. Τί νά κάνω λοιπόν; Νά ἀπελπιστῶ; Μή γένοιτο! διότι αὐτή ἡ ἁμαρτία ὁδηγεῖ στό θάνατο. Ἀλλά σέ παρακαλῶ, ἀδελφέ, νά χύσεις γιά μένα πικρά δάκρυα, σάν σ' ἕνα νεκρό καί σάν σ' ἕνα τάφο πού μυρίζει. Διότι ξέρουμε ὅτι θεραπεύουν πολλά τά δάκρυα (ἔχουν τή δύναμη νά κατορθώσουν πολλά). Αὐτό μᾶς τό 'χει διδάξει ἡ πείρα πού ἔχουμε ἀπό τά δάκρυα τοῦ κλαυθοῦ τοῦ Πέτρου.

Εὔχου δέ γιά μένα πού σοῦ τά λέω αὐτά καί δέν κάνω τίποτε τό καλό, γιά νά μέ σπλαγχνισθεῖ καί μένα ὁ ἀγαθός Ἰατρός καί νά μοῦ θεραπεύσει τά πάθη καί τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος.

Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

533

Ἑρώτηση

Ἰδού, παραδίδω τόν ἑαυτό μου στό Θεό καί στά χέρια σου. Φρόντισέ με λοιπόν, Πάτερ εὐσπλαγχνε, γιά τόν Κύριο.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, ἂν ἔτσι ἐμπιστεύεσαι τόν ἑαυτό σου, δέν θά σέ ἀποδεῖ ὁ Χριστός πού εἶπε στήν ἁμαρτωλή γυναῖκα: «Ἡ πίστη σου σέ ἔσωσε» (Μάρκ. 5, 34). Ἄφισε λοιπόν τά πάντα στό Θεό, διότι Ἐκεῖνος φροντίζει γιά μᾶς. Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

BARSANUPHE ET JEAN de Gaza, Correspondance, Recueil complet traduit du Grec par Lucien Regnault et Philippe Lemaire ou du Georgien par Bernard Outtier, Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 72 - Sable - Sur Sarthe, 1972.

«ΒΙΒΛΟΣ ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ», Έκδ. Σωτ. Σχοινᾶ - Βόλος 1960.

«ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ, Ἑρωταποκρίσεις», ΕΠΕ - Θεσσαλονίκη 1988.

SAINTS BARSANOUPHIUS and JOHN, Guidance Toward Spiritual Life. Selected and translated by Fr. Serapfim Rose, St. Herman of Alaska Brotherhood, 1990.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Μ., Migne P.G., τόμ. 31.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ἀρχιμανδρίτου, «Ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σῦρος» - Έκδ. «Δόμος».

ΒΕΣΕΛΙΝΟΒΙΤΣ Κ. AMBP., «Ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορία διατριβή Βαρσανούφιος ὁ μέγας, Ἰωάννης ὁ προφήτης καὶ Δωρόθεος ὁ ἄββᾶς» - Ἀθῆναι 1941.

LA BIBLE DE JÉRUSALEM: LA SAINTE BIBLE traduite en français sous la direction de l' École Biblique de Jérusalem, Les éditions du Cerf - Paris 1978.

ΒΟΣΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ ΘΕΟΔ., «Ἀντιλεξικόν ἢ Ὀνομαστικόν τῆς Νεοελληνικῆς Γλώσσης» - Ἀθῆναι 1962.

BRENTON C. L., The Septuagint with Apocrypha: Greek and English - Michigan.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, Migne P.G., τόμ. 44.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ἱερομονάχου, «Ἡ Θεία Λειτουργία», Έκδ. «Δόμος» - Ἀθήνα 1982.

CONCORDANCE to the Septuagint I, II, III. Hatch and Redpath - Graz 1954.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Δ., «Λεξικό Ὁρθογραφικό - Ἑρμηνευτικό», Έκδ. Χ. Γιοβάννη - Ἀθῆναι 1969.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Μητροπολίτου Τρίκκης, «Ἀνατολικός Ὁρθόδοξος Μοναχισμός» - Ἀθῆναι 1969.

ΔΩΡΟΘΕΟΥ Ἀββᾶ, «Ἔργα Ἀσκητικά», Έκδ. «Ἐτοιμασία», Ἰ. Μ. Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα - Ἀθῆναι 1981.

DOROTHEOS OF GAZA, Discourses and Sayings, translated, with an introduction By Eric P. Wheeler, Cistersian Publications - Kalamazoo, Michigan 1977.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ Ἑλληνική Μεγάλη «Ο ΦΟΙΝΙΞ», Παύλου Δρανδάκη.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ Ὀρθόδοξη καὶ Ἠθική, Ἐκδ. Ἀθ. Μαρτίνου - Ἀθήναι 1962.

HANDKONKORDANZ Zum Griechischen Neuen Testament - Stuttgart, 1953.

ΖΩΣΙΜΑ Ἀββᾶ: Migne P.G., τόμ. 78.

ΗΣΑΪΟΥ Ἀββᾶ: «Λόγοι Κθ'», Ἐκδ. Ἱ. Μ. Παντοκράτορος, Νταοῦ Πεντέλης - Ἀθήνα 1988.

ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ, «Ἄπαντα τὰ Εὐρεθέντα Ἀσκητικά», Ἐκδ. Σπανοῦ.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΙΝΑΪΤΟΥ, «Κλίμαξ», Ἐκδ. Ἱ. Μ. Παρακλήτου - Ὁρωπός Ἀττικῆς 1978.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Migne P.G., τόμ. 7, 12.

«ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ», Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας - Ἀθήναι 1981.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ Β., «Ἡ γυναίκα στήν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή», Ἐκδ. «Ἀρμός» - Ἀθήνα 1992.

ΚΑΡΜΙΡΗ ΙΩΑΝ., «Τά δογματικά καὶ Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας» - Ἐν Ἀθήναις 1952.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ, Migne P.G., τόμ. 31.

ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝ., «Ὁ Ἰούδας ὡς ὁμαδικός ἐνοχικός ἀρχέτυπος», Ἐκδ. Κυριακίδου - Θεσσαλονίκη 1977.

ΚΡΙΑΡΑ ΕΜΜ., «Λεξικό τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Δημόδους Γραμματείας» - Θεσσαλονίκη 1968.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, Migne P.G., τόμ. 33.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ., «Λεξικόν Ἀγ. Γραφῶν» Φωτοτυπική ἀνατύπωσις Ἐκδ. 1988. Ἐκδ. Κ. Μ. Γρηγόρη - Ἀθήναι.

«ΛΕΞΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ», Ἐκδ. Βιβλικοῦ Κέντρου «Ἄρτος Ζωῆς» - Ἀθήνα 1980.

«ΛΕΞΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ», Ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη - Ἀθήναι.

LAMPE G.W.H., «A Patristic Greek Lexikon» - P.D. OXFORD University Press, 1961.

LIDDELL H.G. - R. SCOTT, «Μέγα Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης», Ἐκδ. Ι. Σιδέρη - Ἀθήναι.

ΜΑΞΙΜΟΥ Ὁμολογητοῦ, Migne P.G., τόμ. 90.

MIGNE J. P. «Patrologia Graeca» - Paris 1857-1866.

ΝΕΙΛΟΥ τοῦ Ἀσκητοῦ, Migne P.G., τόμ. 79.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, «Ἐξομολογητάριον», Ἐκδ. Ἁγίος Νικόδημος.

«ΠΑΛΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ Ο΄», Ἑκδ. Ἑκδοτικῆς Διακονίας, ἐπιμελεία Pr. D. Dr. Alfred Rahls – Ἀθῆναι 1981.

ΠΑΣΧΟΥ Π. Β., «Γερωντικών», Ἑκδ. «Ἀστήρ» – Ἀθῆναι 1961.

ΡΑΜΦΟΥ ΣΤΕΛ., «Πελεκάνοι ἐρημικοί», Ἑκδ. «Ἀρμός» – Ἀθῆναι 1994.

LE PETIT ROBERT, DICTIONNAIRE DE LA LANGUE FRANÇAISE, – Paris 1979.

ΣΙΣΩΗ Ἀββᾶ, Migne P.G., τόμ. 65.

ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ ΙΩΑΝ., «Λεξικόν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης», Ἑκδοτικός Ὁργανισμός «Φοῖνιξ».

ΣΤΥΛΙΟΥ ΕΥΘ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου, «Μικρό Χριστιανικό Λεξικό», Ἑκδ. «Ἑπτάλοφος».

ΣΥΜΕΩΝ Ν. ΘΕΟΛΟΓΟΥ, «Ἀπαντα τὰ εὗρισκόμενα», Ἑκδ. Βασ. Ρηγοπούλου – Θεσσαλονίκη 1969.

ΣΥΜΕΩΝ LE NOUVEAU THÉOLOGIE, «Chapitres Théologiques gnostiques et pratiques», Sources Chretiennes, No 51.

ΣΩΤΗΡΧΟΥ Π. Μ., «Ὁ Μέγας Γέρων, Ἅγιος Βαρσανούφιος καί ὁ μαθητής του Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Προφήτης» – Ἀθήνα 1988.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ Ἀρχιμανδρίτου, «Ὁ Ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης», Ἑκδ. Ἱ. Μ. Τιμίου Προδρόμου – Ἑσσεξ Ἀγγλίας 1995.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ Ἀρχιμανδρίτου, «Περί Προσευχῆς», Ἑκδ. Ἱ. Μ. Τιμίου Προδρόμου – Ἑσσεξ Ἀγγλίας 1993.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ Ἀρχιμανδρίτου, «Ὁψόμεθα τόν Θεόν καθὼς ἐστι», Ἑκδ. Ἱ. Μ. Τιμίου Προδρόμου – Ἑσσεξ Ἀγγλίας 1993.

ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝ., «Ἡ Καινὴ Διαθήκη», Ἑκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ ΣΩΤΗΡ» – Ἀθήνα 1993.

ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝ., «Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστ. Παύλου», Ἑκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ» – Ἀθῆναι.

ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝ., «Τό Ψαλτήριον» Ἑκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ ΣΩΤΗΡ» – Ἀθῆναι 1990.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ, Ἑκδ. «Ἀστήρ» Ἀλ. & Ἑ. Παπαδημητρίου – Ἀθῆναι 1963.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ, Ἑκδ. «Τό Περιβόλι τῆς Παναγίας» – 1987.

WARE ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, «Ἡ δύναμις τοῦ ὀνόματος», Ἑκδ. «Ἀκρίτας» – Ἀθήνα 1980.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Γένεσις

3 15 371
30 37-40 301

Ἔξοδος

14 15-17 481

Δευτερονόμιον

8 3 317
10 12 259
22 9-11 313
32 7 221
39 191, 501

Α΄ Βασιλειῶν

2 30 275

Δ΄ Βασιλειῶν

1 4 477
4 28-32 249

Ψαλμοί

2 11 63
12 4 185
19 5 439
22 4 103, 295
24 9 445
18 133, 223, 241
25 2 103, 299
26 3 103
32 10 427
33 9 67
20 287
35 7 247, 279
36 16 357
37 6 271
10 395
38 4 27, 457
39 2 349
43 23 97
45 2 341
11 135
12 295

49 15 165, 341
59 8 275
65 7 341
67 5 363
76 11 127, 271
80 11 87
89 1 341
101 5 487
103 4 63
15 317
108 4-5 47
117 6 295
118 37 95
60 107, 227, 301,
323, 395
120 7-8 295
144 18 481
19 263, 285

Ἰώβ

1 5 367
40 4 413
8 275
42 2 207

Παροιμίαι

1 7 45
3 34 385
18 17 385
19 15
24 16 259, 275, 383
25 16 411

Ἐκκλησιαστής

3 1 305
7 363
9 8 313
10 4 103

Ἄσμα ἁσμάτων

5 2 481

Σοφία Σολομώντος

1 4 337

Σοφία Σειράχ

2 1 241, 459
21 1 419
20 383
32 19 169

Ἀββακούμ

2 15 219

Ἰωνᾶ

3 4 247

Ζαχαρίας

1 3 259

Ἡσαΐας

1 19 451
3 12 345
38 1 247
5 247
43 26 69, 311, 445
40 6 345
58 5 313

Ἰεζεκιήλ

18 23 423
24 17 301
33 11 57, 111, 451

Δανιήλ

3 17 277

Ματθαίου

4 4 317
23 503
5 11 281
24 407
43 475
6 6 351
8 243, 283

7	13	297, 299	Λουκᾶ			3	2	389
	1	379	5	20	403	4	7	329
	2	439		31	403, 405		9	489
	14	323	6	38	431	6	17	17
	15	379	7	47	39, 43	7	7	467
	15-16	313	8	24	371		15	131, 293, 405
	16	319, 385	10	37	175	9	27	77, 111
8	17	55, 149	17	10	141, 325	10	13	103, 297, 453
	21	109		13	487		26	325
	3	39	21	19	97, 439		31	475
	8	387, 511	22	31	45	11	29	405
	10	387	Ἰωάννου			14	20	105
	17	291	1	29	291	15	10	241, 345
	22	453, 491	5	14	37, 59, 291		33	219
9	25	263		15	225	Β' Κορινθίους		
	13	175, 403		30	239	2	7	443
10		405		44	53, 345	3	6	413
	16	197	6	38	149	4	8	71
11	22	277	12	36	23	6	16	25, 337
	28-30	447	16	33	263	9	7	181
12	29	31	20	23	291	11	15	319
	35	163		29	23		26	287
14	48	229	Πράξεις				29	179
	27	295	9	3-15	275	12	10	503
15	21-28	511	14	22	287	Γαλάτας		
16	4	23	16	9	371	1	10	53
18	18	291	Ρωμαίους			3	3	217
	19	17	2	6	439	6	2	429
	22	259		21	41	Ἐφεσίους		
19	27	91	4	3-13	313	3	17	25
20	28	43	5	4-5	297	4	27	45
23	23	29, 273		20	41	5	29	499
25	21	99	8	12	475	6	12	63
	26	99		17	223		15	301
	34	99		33	69	Φιλιππησίους		
	41	101, 349	12	10	211	3	12-13	15
26	27	401		14	29		14	327
	39	277		16	15		15	327
	41	227, 297, 299	13	14	491, 499	Κολοσσαεῖς		
28	20	197	16	18	197	4	6	383
Μάρκου			Α' Κορινθίους					
5	34	513	1	31	345			
8	34	101	2	9	167			
9	23	227, 283						

Α΄ Θεσσαλονικεῖς			2	5	221		12	287, 459
5	3	345	3	11	287		13	297
	17	345		12	71	2	10	71
	18	123, 281, 283, 475	4	2	217	3	16	431
	21	435, 491				4	6	113
	23	235				5	16	17, 35, 45, 143, 263, 289, 477
			Ἑβραίους					
			10	36	231, 439			
			13	2	389			
				5	439			
Α΄ Τιμόθεον						Α΄ Πέτρου		
2	4	107, 221, 451				2	13	71
5	23	493						
			Ἰακώβου			Α΄ Ἰωάννου		
			1	2	299, 409	3	16	433
Β΄ Τιμόθεον				10	345			

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ

(Τά κυριώτερα θέματα ἐκάστης Ἀποκρίσεως)

Ζ΄. Ἀποκρίσεις πρὸς ἀνωνύμους ἀδελφούς

219.	Αἰνιγματική ἀπάντησις σέ αἰνιγματική ἐρώτησις.	10
220.	Ὁ Μ. Γέροντας ἀπαντᾷ αἰνιγματικά σέ ἐρωτήματα πού σχημάτισε στό νοῦ του ὁ προηγούμενος ἀδελφός.	10
221.	Πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ κατατρόπωση τῶν παθῶν.	12
222.	Ἐξήγησις τῆς προηγουμένης ἐρωτήσεως.	12
223.	Ἡ ἀπλή καὶ ὄχι ἡ αἰνιγματική ἐξαγόρευσις τῶν λογισμῶν ὁδηγεῖ στήν ταπείνωσις	14
224.	Ἀφήγησις γεγονότων πού συνέβηκαν πρὶν ἀπὸ τό θάνατο τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου.	16
225.	Ποῦ ὀφείλεται ἡ ταραχή τῆς καρδιᾶς.	20
226.	«Ἄν δεχόσουν προφήτη στό ὄνομα προφήτου, θά λάβαινες τό μισθό τοῦ προφήτου».	22
227.	Οἱ ἐχθροὶ ἐπιζητοῦν νά μᾶς πλανήσουν ὥστε νά φροντίζουμε γιὰ τίς λεπτομέρειες στήν ἄσκησις καὶ νά ἀφήνουμε τίς βασικές καὶ μεγάλες ἐντολές.	28
228.	Περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς στήν Ἑλληνική γλῶσσα.	30
229.	Ποιμαντική ἀντιμετώπισις ὑπὸ τοῦ Μ. Γέροντος ἀδελφοῦ πού ἔπese στό βαρὺ ἀμάρτημα τῆς βλασφημίας.	30
230.	Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος εἶναι στά χέρια μας.	34
231.	«Ἐάν μὴ ταπεινωθῇς, οὐκ ὑπακούεις· καὶ ἐάν μὴ ὑπακούῃς, οὐκ ἀγαπᾷς· καὶ ἐάν μὴ ἀγαπᾷς, οὐ πιστεύεις οὐδέ ἐλπίζεις».	36
232.	Ἡ ἐκκοπή τοῦ θελήματος, ἡ ταπεινὴ καρδιά καὶ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου ἀπομακρύνουν τὴ δειλία.	38
233.	«Νεώτερος νεώτερον οὐκ ὠφελεῖ».	40
234.	Τί σημαίνει τό «βαλεῖν ἀρχήν».	42
235.	Νουθεσία πρὸς ἀδελφὸ πού θεωρεῖ ὅτι ὁ Ἠγούμενός του προσωποληπτεῖ καὶ ξεχωρίζει τούς ἀδελφούς.	44

236.	Προτροπές πρὸς τὸν ἴδιο ἀδελφὸ γιὰ τὸ ἴδιο θέμα.	46
237.	Ἡ κατάνυξη δὲν ἔρχεται στὸν ἄνθρωπο πού ἔχει θέλημα, δικαίωμα καὶ ἀνθρωπαρέσκεια.	50
238.	Ἡ πανουργία καὶ ἡ ἀκεραιότητα.	54
239.	Τὰ πάθη καίονται ἂν ἀγωνιζόμαστε ἐνάντια στὴ γαστριμαργία, στὴ φιληδονία, στὴν κατάκριση καὶ κρατᾶμε τὴν ὑπακοή.	54
240.	Συγκώρπωση ἁμαρτιῶν· βιώματα κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία. Λογισμοὶ πορνείας.	58
241.	Τὰ βιώματα καὶ ἡ στάση τοῦ λειτουργοῦ τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ περὶ ἀμφιέσεως κατ' αὐτήν.	64
242.	Ὁ λειτουργὸς νὰ ἐπιτελεῖ τὴ διακονία του, καλλιεργώντας αὐτομεμφία, ταπείνωση, μνήμη θανάτου, ὑπακοή, ὑποταγή.	66
243.	Πῶς φθάνει κανεὶς στὴν πνευματικὴ προκοπή.	68
244.	Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστούμε διωγμοὺς στὴν τωρινὴ ἐποχή.	70
245.	Ὁ φυσικὸς θυμὸς καὶ ὁ παρὰ φύση.	72
246.	Ἀπὸ ποῦ ἀπέκτησε ὁ ἄνθρωπος τὰ πάθη.	72
247.	«Τὰ πάθη καίονται ὑπὸ τῆς ταπεινώσεως ὡς ὑπὸ πυρός».	74
248.	Περὶ διακονίας πρὸς γέροντα μοναχό, περὶ λήθης καὶ περὶ συγκαταθέσεως στὸ σαρκικὸ πάθος.	74
249.	Τί εἶναι ὑπακοή.	78
250.	Πῶς θὰ γνωρίσει ὁ μοναχὸς ὅτι ζεῖ μέ ὑποταγὴ καὶ κοινοβιακά.	78
251.	«Κράτει τὴν ὑπακοήν, τὴν ἀναφέρουσιν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὁμοίους τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ ποιοῦσαν, τοὺς κτωμένους αὐτήν».	80

Η΄ Ἀποκρίσεις πρὸς τὸν ἀββὰ Δωρόθεο

252.	Περὶ τελείας ἀποταγῆς.	86
253.	Πῶς πρέπει ὁ μοναχὸς νὰ διαμοιράσει τὰ χρήματά του.	88
254.	«Τὸ ἀφεῖναι τὸ ἴδιον θέλημα αἵματοχυσία ἐστὶ».	90
255.	«Μὴ ἐνδώσης, ἀδελφέ, μηδέ εἰς ἀπόγνωσιν βάλῃς σεαυτὸν· αὕτη γάρ ἐστίν ἡ μεγάλη χαρὰ τοῦ διαβόλου».	90
256.	Ὁ πόλεμος κατὰ τῆς πορνείας.	92
257.	Πῶς βάζει κανεὶς «ἀρχὴ μετανοίας».	98
258.	Περὶ λογισμῶν πορνείας, ἀκπδίας καὶ δειλίας.	100
259.	Οἱ λογισμοὶ σπέρνονται ἀπὸ τὸ διάβολο λόγῳ ἀμέλειας καὶ κενοδοξίας.	104
260.	Ἀπάντηση στὸν ἀδελφὸ πού αἰσθανόταν νὰ τὸν πνίγουν οἱ δαίμονες στὸν ὕπνο του.	108
261.	Πῶς λυτρώνεται κανεὶς ἀπὸ τὰ πάθη τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς σάρκας.	108
262.	«Ἄν γυρεύεις σπόρο γιὰ τὸ χωράφι σου, καλλιέργησέ το, γιὰ νὰ ἀποδώσει ὁ σπόρος σου».	112
263.	Ἡ δύναμη τοῦ ὀνόματος τῶν ἁγίων Γερόντων.	112

- 264.** Ὁ Θεός συγχωρεῖ τίς ἁμαρτίες πού προέρχονται ἀπό τή λήθη τῶν ἐντολῶν.
- 265.** Χωρίς κόπο καρδιάς, δέν ἀποκτᾷ κανεῖς διάκριση τῶν λογισμῶν.
- 266.** Τί σημαίνει «κόπος καρδιάς».
- 267.** Τί εἶναι ἐκεῖνο πού φυγαδεύει «τή μνήμη τοῦ Θεοῦ». Περί φυλακῆς τῶν αἰσθήσεων.
- 268.** «Φοβᾶμαι μήπως συνηθίσω νά ἁμαρτάνω καί νά μεταμελοῦμαι μόνο, χωρίς νά διορθώνομαι».
- 269.** Κανεῖς δέν πρέπει νά ὀδηγεῖται στήν ἀπόγνωση ἐπειδή ἁμαρτάνει.
- 270.** Ἀποδοχή τοῦ Μ. Γέροντα νά βαστάξει τίς ἁμαρτίες τοῦ ἀδελφοῦ, ὑπό τόν ὄρο ὅτι θά τηρεῖ τίς ἐντολές του.
- 271.** Προτροπή γιά τήν ἀποφυγή τῆς ὀργολογίας, γαστριμαργίας, θυμοῦ, ὀργῆς.
- 272.** Τί εἶναι τό «ἀψήφιστον»;
- 273.** Ἡ παράβαση τῶν ἐντολῶν πού θέτει ὁ Γέροντας συντελεῖ στήν ἀκύρωση τῆς πνευματικῆς συμφωνίας μεταξύ Γέροντα καί ὑποτακτικοῦ;
- 274.** Ὁ Μ. Γέροντας διαβεβαιώνει τόν ἀδελφό ὅτι δέν θά παύσει τήν πρὸς αὐτόν πνευματική του προστασία οὔτε στό μέλλοντα αἶωνα.
- 275.** Ἡ θεωρία καί ἡ πράξη, στό «ἔχειν ἑαυτόν ὑποκάτω πάσης κτίσεως».
- 276.** Εὐχή πρὸς τόν ἀδελφό γιά τέλεια ταπείνωση.
- 277.** Κόπος καί ταπείνωση.
- 278.** Ταπείνωση καί ταπεινολογία.
- 279.** Ἐπαινος καί σιωπή.
- 280.** Ὁ ἐπαινούμενος ὀφείλει νά σιωπᾷ.
- 281.** Ἐπαινούμενος κανεῖς πρέπει νά κρατᾷ σιωπή, ἔστω καί ἂν εἶναι ἁμαρτωλός.
- 282.** Οἱ Ἅγιοι, ἐπειδή ἔφτασαν στό μέτρο τῆς τελείας ταπεινώσεως, μποροῦν ἐπαινούμενοι νά ἀποκρίνονται.
- 283.** Ὁ εὐεργέτης ἐπαινούμενος γιά τίς εὐεργεσίες του πρέπει νά σιωπᾷ.
- 284.** Γλώσσα, παρηρησία, κοιλιοδουλεία.
- 285.** Περί πένθους καί δακρύων.
- 286.** Τό καλό πού προέρχεται ἀπό τό Θεό δέν γεννᾷ φθόνο.
- 287.** «Τό λαλεῖν διά τόν Θεόν καλόν ἐστι καί τό σιωπᾶν διά τόν Θεόν καλόν ἐστι».
- 288.** «Ἐν πᾶσιν ὀφείλεις ὑπακούειν».
- 289.** Περί τοῦ ὅτι πρέπει νά μιλάμε μέ ταπείνωση καί φόβο Θεοῦ.
- 290.** Ἄν μιλώντας διαπιστώσει κανεῖς ὅτι πέφτει σέ κενοδοξία καλύτερα νά σιωπᾷ.
- 291.** Ποίος ἱκανώνεται νά πεῖ: «Ἐγώ καί ὁ ὄνος εἴμαστε ἕνα».
- 292.** Ἄν δέν γνωρίζει κάποιος τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐρωτώμενος, δέν πρέπει νά ἀποκρίνεται.
- 293.** Εἶναι πώση γιά τό μονακό νά παρατηρήσει τόν ἀδελφό μόνο καί μόνο γιά νά ἱκανοποιήσῃ τήν καρδιά του.
- 294.** Πότε πρέπει νά ἀναφέρεται στόν ἡγούμενο τό παράπτωμα ἑνός ἀδελφοῦ.
- 295.** Ἐπιτρέπεται ἡ κατά Θεό ἐνημέρωση τοῦ ἡγουμένου γιά τήν πώση

τοῦ ἀδελφοῦ μας.	156
296. Ἡ ἀναφορά στὸν Ἡγούμενο νὰ γίνεται χωρὶς πάθος γιὰ τὸν ἀδελφό.	158
297. Νὰ μὴν ἀναφέρουμε τὸ πταῖσμα τοῦ ἀδελφοῦ μέ βλάβη τῆς δικῆς μας ψυχῆς.	158
298. Ἄν δέν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀπολογία, νὰ προτιμᾶται ἡ σιωπή.	158
299. Νὰ κρύπτεται ἡ πράξη πού μπορεῖ νὰ φέρεי σκανδαλισμὸ στοὺς ἀδελφούς.	160
300. Ὅταν λέγοντας στὸν ἄλλο κάτι τὸν πληγώσουμε, ἀλλὰ δέν τὸ ἀντιληφθεῖ, καλύτερα νὰ ἐκδηλώσουμε τὴ μετάνοιά μας μόνο στὸ Θεό.	160
301. Πῶς πρέπει νὰ διάκειται κάποιος πρὸς αὐτόν πού τὸν καταλαλεῖ.	160
302. Ὁφείλει νὰ βάζει μετάνοια κανεῖς ὅταν σφάλλει, ἐνώπιον ἄλλων;	162
303. Ὁφείλει νὰ βάζει μετάνοια καὶ στοὺς μικρότερους;	162
304. Ἡ ἀντιλογία πρὸς τὰ πάθη ἀνήκει στοὺς δυνατούς.	164
305. «Ρίξε τὸν ἑαυτὸ σου κλαίοντας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ θά ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ τὰ πάθη».	164
306. Ὁ ἀγωνιστὴς ὀφείλει νὰ συνεργεῖ καὶ αὐτὸς γιὰ νὰ κληρονομήσει τὴ Βασιλεία μέ τὸν Παράδεισο τῆς τρυφῆς.	166
307. Προσβολές καὶ περιφρονήσεις.	166
308. «Ὅλα νὰ τὰ κάνεις μέ εὐλογία καὶ ὑπακοή».	168
309. Στὴ συνάντηση μέ ἀδελφὸ ὁ λόγος μας νὰ φτάνει μέχρι ἀσπασμοῦ.	170
310. Περί τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε τίς συνομιλίες καὶ τίς συναντήσεις.	170
311. Ἀπὸ τίς συνομιλίες καὶ τίς συναντήσεις προέρχονται καταφρονήσεις, μαλθακότητα, ἀνυποταξία, παρηψία.	170
312. Προτροπὴ στὸν ἀδελφὸ νὰ κόψει παντελῶς τίς συναντήσεις.	172
313. Στὶς ἀναγκαῖες συναντήσεις πρέπει νὰ προσέχει κανεῖς νὰ μὴν εἰσχωρήσει τὸ κακὸ θέλημα.	172
314. Ἡ ἀληθινὴ ἡσυχία.	174
315. Ἡ μέση ὁδὸς εἶναι νὰ κρατᾶμε μέσα στὴν ἡσυχία τὴν ταπείνωση καὶ μέσα στὸν περισπασμὸ τὴ νήψη.	176
316. Πῶς πρέπει νὰ διέρχεται ὁ ἀδελφός τίς ἐκτὸς διακονίας ὥρες του.	176
317. Περί ἱλαρῆς ἢ σκληρῆς ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν πού ζητοῦν νὰ λάβουν κάτι.	178
318. Ὁ μοναχὸς δέν ἔχει καμμιά ἐξουσία νὰ κάνει τὸ δικὸ του θέλημα.	180
319. Ἄν δέν ἀποβάλλει κανεῖς τὸ σαρκικὸ φρόνημα, πέφτει σέ ἀνθρωπαρέσκεια.	180
320. Τί εἶναι τὸ «ἀσιώπητον».	182
321. Αὐτὸς πού ἔχει νήψη, δέν βλάπτεται ἀπὸ τὸν ὕπνο.	182
322. Μέχρι ποιοῦ σημείου πρέπει κάποιος νὰ ὑποχωρεῖ ἢ νὰ φιλονικεῖ, ὅταν τοῦ προτείνουν νὰ ἀρχίσει τὴν προσευχή.	184
323. Ἄν ἔχει εὐλογία ὁ ἀδελφός νὰ παίρνει ἢ νὰ μὴν παίρνει τὸ μερίδιό του ἀπὸ τὴν κοινὴ τράπεζα «Ἀγάπης».	184
324. Ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴ φιλοδοξία καὶ τὴν κενοδοξία.	186
325. Ἄν πρέπει νὰ κλίνει κανεῖς τοὺς ὀφθαλμούς στὶς Συνάξεις.	188
326. Ἄν πρέπει νὰ διαθέσει ὁ μοναχὸς τὰ βιβλία του καὶ τὰ ἐνδύματά του	

στό Κοινόβιο.	188
327. Ἐάν πρέπει νά μελετᾶ ἱατρικά βιβλία ὁ μοναχός πού διακονεῖ στό Νοσοκομεῖο.	190
328. Ἐάν πρέπει ὁ ἀδελφός πού διακονεῖ στό Νοσοκομεῖο νά ἐπιμένει καί νά «στήνει τό λόγο» του πρὸς τοὺς ἀρρώστους γιά τήν ὠφέλειά τους.	192
329. Ἐάν μπορεῖ νά ἔχει κανεῖς ἀδιάλειπτη μνήμη Θεοῦ μέσα στόν περισπασμό.	194
330. Πένθος καί ἐξωτερικός περισπασμός. Διοικητική ἐξουσία καί παρρησία.	194
331. Ἐάν πρέπει νά διορθώνουμε τοὺς ἀδελφούς πού εἶναι μαζί μας στό διακόνημα.	198
332. Πῶς πρέπει νά διορθώνουμε τοὺς ἀδελφούς πού πέφτουν σέ σφάλματα.	198
333. Ἐάν συμβεῖ νά μιλήσει κανεῖς μέ ταραχή ὀφείλει νά βάλει μετάνοια;	200
334. Ἐάν πρέπει ὁ διακονητής τοῦ Νοσοκομείου νά ἀφήνει τοὺς ἀρρώστους τίς ὥρες τῶν ἀκολουθιῶν.	202
335. Πῶς πρέπει νά δίνεται βοήθεια σ' ὅσους ἔχουν ἀνάγκη.	202
336. Ἐάν πρέπει νά χρησιμοποιεῖ κανεῖς κάτι ὅταν ἔχει «προσπάθεια» πρὸς αὐτό.	204
337. Περί τοῦ ὅτι ἐκεῖνος πού παίρνει κάτι ἀπὸ πλεονεξία, εἶναι ἄξιος κατακρίσεως.	204
338. Ὅταν ἔχει κάποιος «προσπάθεια» σ' ἓνα πράγμα, ἀλλὰ τοῦ εἶναι ἀναγκαῖο τί πρέπει νά κάνει.	206

Θ' Ἀποκρίσεις πρὸς ἀγνώστους ἀδελφούς.

339. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον.	210
340. Ὁφελεῖ ἡ φιλία μ' ἓνα συνομήλικο στὴν πνευματική ἡλικία;	212
341. Ἡ συμπάθεια πρὸς τὸν πλησίον εἶναι ἱκανότητα τῶν τελείων.	212
342. Τό μέτρο τῆς ἀγάπης ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφόν.	216
343. Περί καταπολεμήσεως τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν. Περί δακρύων καί κατανύξεως.	218
344. «Νά μὴν κάνεις τίποτα χωρὶς τὴν εὐλογία τῶν Πατέρων».	220
345. Στὴν καρποφόρα ἡσυχία καί στὴν ἀγία τελειότητα φτάνει ἐκεῖνος πού συμπάσχει μέ τό Χριστό.	220
346. Πῶς βαδίζει κάποιος τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας.	222
347. Ὁ ἄνθρωπος μέχρι τελευταίας του ἀναπνοῆς πρέπει νά κρατάει τὴ νήψη. Περί εὐχαριστίας τοῦ Θεοῦ.	224
348. Διαβεβαίωση πρὸς τὸν κατὰ σάρκα ἀδελφὸ τοῦ Μ. Γέροντα ὅτι ἡ ἀρρώστια του, ἂν τὴν ὑπομείνει καί εὐχαριστήσῃ, θά τοῦ καταλογισθεῖ ὡς μοναχικὴ ζωή.	226
349. Μεμφόμενος κανεῖς τὸν ἑαυτό του, συγχωρεῖται ἀπὸ τό Θεόν.	228
350. «Μεταξὺ δύο κακῶν τό μὴ χεῖρον βέλτιστον».	230
351. Ὅποιος θέλει νά ἀνεβεῖ στό σταυρό, ὀφείλει νά γίνῃ συκοινωνὸς τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ.	230
352. Γιά τό βόρβορο τῶν παθῶν, τό δικαίωμα καί τὴ λήθη.	230
353. Εὐχή τοῦ Μ. Γέροντα πρὸς ἀγιασμό τοῦ ἀδελφοῦ.	232

354.	Περί τοῦ ὅτι ὁ μοναχὸς δέν πρέπει νά συντρώγει μέ γυναῖκες.	234
355.	Ἐάν πρέπει ὁ μοναχὸς νά δεχθεῖ νά γευματίσει κάπου, χωρίς τήν εὐλογία τοῦ Ἀββᾶ του.	236
356.	Τό νά φυλάξει κανεῖς τήν ἐντολή τοῦ Ἀββᾶ του εἶναι καί προσευχή καί λατρεία τοῦ Θεοῦ.	236
357.	Ὁ μοναχὸς πού δέν ἔχει εὐλογία γιά κάτι πρέπει νά ἐνεργεῖ μέ πολλή προσοχή.	238
358.	Ἐάν παραβεῖ κάποιος ἐντολή τοῦ Ἀββᾶ, νά μετανοεῖ ἐνώπιόν του καί ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.	238
359.	Ὁ κόπος τοῦ διακονήματος ὁδηγεῖ στήν ταπείνωση καί στή Χάρη τοῦ Θεοῦ.	240
360.	Ἐάν δείξουμε καρτερία καί ὑπομονή θά μᾶς τά δώσει ὅλα ὁ Θεός.	242
361.	Νά ἐμπιστευόμαστε τούς λογισμούς μας σ' αὐτόν πού ἔχουμε πληροφορία ὅτι μπορεῖ νά τούς βαστάξει.	244
362.	Ἐάν δέν ἀναπαυθεῖ ὁ ἀδελφός μετά τήν ἐξαγόρευση σημαίνει ὅτι ἔμεινε ἀργός.	244
363.	Πρέπει νά ρωτᾶμε τόν ἴδιο Γέροντα δυό φορές γιά τό ἴδιο θέμα;	246
364.	Περί τοῦ ὅτι ἂν δέν πραγματοποιεῖται σ' ἐμᾶς ἡ ρήση τῶν Πατέρων, πρέπει νά μεμφοῦμε τόν ἑαυτό μας.	248
365.	Πόσες φορές πρέπει νά προσεύχεται κανεῖς γιά ἓνα θέμα πού τόν ἀπασχολεῖ.	250
366.	Ἡ τριπλή προσευχή σέ ποιὰ χρονικά διαστήματα πρέπει νά γίνεται.	250
367.	Ἐάν δέν λάβουμε πληροφορία μετά τήν τριπλή προσευχή, ἡ αἰτία βρίσκεται σέ μᾶς.	252
368.	Περί ἐντολῆς καί ἀπλῆς κατά Θεό συμβουλῆς.	252
369.	Τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά τῆς ἐντολῆς καί τῆς κατά Θεό συμβουλῆς.	254
370.	Πότε ἡ ἀπόκριση τῶν Πατέρων θεωρεῖται ἐντολή.	256
371.	Ἐάν παραβεῖ κάποιος τήν ἐντολή τῶν Πατέρων, δέν πρέπει νά ἀπελπίζεται.	258
372.	Ὅτι πρέπει νά ρωτᾶ κανεῖς τούς Πατέρες πάντοτε γιά τούς λογισμούς του, ἔστω καί ἂν νομίζει ὅτι δέν μπορεῖ νά ἐφαρμόσει τίς ἐντολές τους.	258
373.	Τί εἶναι ψευδώνυμη γνώση.	260
374.	Νά ζητᾶμε ἀπό τούς Πατέρες νά εὐχονται γιά μᾶς, διότι ὁ Κύριος ὑπολογίζει τίς προσευχές τῶν δούλων Του.	262
375.	Ἡ ἐλευθερία στήν ἐξαγόρευση τῶν λογισμῶν.	264
376.	Ἡ ἐλευθερία στήν πράξη.	264
377.	Ἐάν κάποιος σκανδαλίζεται μέ τό πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, πρέπει νά ἐνεργοῦμε ἀνάλογα.	268
378.	Ἡ ἐλευθερία λειτουργεῖται ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει σαφής ἐντολή.	268
379.	«Ἐχε σεαυτόν ἐξουδενωμένον ἐν πᾶσι καί σώζη».	270
380.	Τί εἶναι ἡ ἐκκοπή θελήματος.	270
381.	Περί τοῦ ὅτι πρέπει κανεῖς νά διορθώνει πρῶτα τά χοντρά πάθη, ἀλλά νά μήν περιφρονεῖ καί τά μικρά.	272

- 382.** Ἡ ἀμφιβολία γιά τίς ἀποκρίσεις τῶν Γερόντων εἶναι δεῖγμα ἀπιστίας.
- 383.** Τά λόγια τῶν Ἀγίων ἔχουν δύναμη ζωῆς.
- 384.** Νά μήν προσευχόμαστε μέ αὐθεντία γιά τή θεραπεία μιᾶς ἀρρώστιας.
- 385.** Στήν προσευχή πρέπει νά ζητᾶμε νά γίνει ἐκεῖνο πού συμφέρει τήν ψυχή μας.
- 386.** Μπορεῖ οἱ ἅγιοι Γέροντες νά μᾶς θέτουν κάτω ἀπό τήν προστασία τοῦ Θεοῦ, ἀλλά πρέπει νά ἔχουμε καί ἐμεῖς νήψη.
- 387.** Χρειάζεται καί ἡ δική μας πίστη μαζί μέ τήν πίστη τῶν ἄλλων.
- 388.** Ἡ συνέργεια τῆς Χαναναίας καί τοῦ Ἑκατόνταρχου.
- 389.** Οἱ ἄνθρωποι εἶναι αἴτιοι γιά τά κακά πού τούς συμβαίνουν.
- 390.** Ὅλη τή μέριμνα καί τήν ἐλπίδα μας νά τήν ἀφήσουμε στό Θεό.
- 391.** Νά μήν ἐπιρρίπτουμε τόν ἑαυτό μας στούς κινδύνους ἀπερίσκεπτα.
- 392.** Πειρασμοί ἐξ ἰδίου θελήματος καί πειρασμοί ἐκ τῆς παρακωρήσεως τοῦ Θεοῦ.
- 393.** Πῶς ἐδραιώνεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ στήν καρδιά.
- 394.** Ἡ ἀληθινή κατάνυξη.
- 395.** Ὁ κατάλληλος καιρός γιά τή μνήμη τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καί τήν κατάνυξη.
- 396.** Νά ἀναθέτουμε στό Θεό καί τό θέμα τῆς λήθης τῶν ἁμαρτιῶν μας.
- 397.** Νά ἐλέγχουμε ἀπό ποῦ προέρχεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καί ἡ κατάνυξη.
- 398.** Ἀντιμέτωπιση τῆς ὑποψίας ὅτι κάποιος ἔχει πάρει ἕνα δικό μας ἀντικείμενο.

Ι΄ Ἀποκρίσεις πρὸς φιλόχριστο κοσμικό

- 399.** Περί ἐξαγορεύσεως καί συγχωρήσεως ἁμαρτιῶν.
- 400.** Γιατί ἡ ψυχή, ἐνῶ ἔχει πολλά τραύματα, δέν κλαίει;
- 401.** Ὅ,τι κάνουμε νά τό κάνουμε γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.
- 402.** Ἡ εὐχερὴς μάθηση τῶν Ψαλμῶν εἶναι θεϊκό χάρισμα.
- 403.** Κάθε ἀγαθὸ δῶρημα προέρχεται ἀπὸ τό Θεό.
- 404.** Πῶς νά εὐχαριστοῦμε ἐπαξίως τό Θεό.
- 405.** Ἡ διάκριση τοῦ καλοῦ πού προέρχεται ἀπὸ τούς δαίμονες καί τοῦ καλοῦ πού προέρχεται ἀπὸ τό Θεό.
- 406.** Μέ τήν προσευχή θά φωτισθοῦμε νά διακρίνουμε τό πραγματικό ἀπὸ τό ὑποτιθέμενο ἀγαθό.
- 407.** Πῶς θά διακρίνουμε ἂν ἕνα πράγμα εἶναι πραγματικά καλό.
- 408.** «Πάντοτε νά προσδοκᾷς θλίψη».
- 409.** Περί τοῦ ὅτι πρέπει κάθε ἀγαθὸ νά ἀποδίδεται στό Θεό.
- 410.** Πῶς θά κρατήσουμε τήν αὐτομεμφία ἐνῶ ἐκτελοῦμε τό καλό.
- 411.** Πῶς θά ἀποφύγουμε τήν ὑψηλοφροσύνη ὅταν ἐκτελοῦμε τίς ἐντολές.
- 412.** Ὅταν μακροθυμοῦμε ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμός μας.
- 413.** Ἄν ἀποδώσουμε, πρὸς ταπείνωσή μας, τή μακροθυμία μας στό

διάβολο, δέν παροργίζεται ὁ Θεός.	330
414. Οἱ ὀπτασίες τῶν ἁμαρτωλῶν προέρχονται ἀπό τοὺς δαίμονες.	330
415. Οἱ θεϊκές ὀπτασίες γίνονται μόνο στοὺς Ἁγίους.	330
416. Ὁ διάβολος μᾶς πλανᾷ μέ τὰ ὄνειρα.	332
417. Ὁ ἅγιος Σταυρὸς στοῦ ὄνειρου.	334
418. Ἄν ἓνα ὄνειρο ἐμφανισθεῖ τρεῖς φορές εἶναι ἀληθινό;	334
419. Νά εἴμαστε προσεκτικοί καί ὅταν ἀκόμη δέν μᾶς βλάπτουν οἱ πονηροὶ λογισμοί.	334
420. Τό Ἅγιο Πνεῦμα δέν ἐνοικεῖ στοὺς ἁμαρτωλοὺς.	336
421. Ὅταν προσευχηθεῖ καὶ ἀλαζονευθεῖ κάποιος ὅτι εἰσακούστηκε, ἡ ἐνέργεια τῆς προσευκῆς ἦταν ἀπό τοὺς δαίμονες.	336
422. Πῶς εἶναι δυνατόν ἡ προσευχή νά μὴν προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό.	338
423. Περί ὑψηλοφροσύνης στὴν ψαλμωδία.	340
424. Ἡ ἀδιάλειπτη μνήμη τοῦ Θεοῦ εἶναι φάρμακο ἀναιρετικό ὅλων τῶν παθῶν.	340
425. Τό «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι» δέν ἔχει τελειωμὸ οὔτε περιορισμὸ.	342
426. Δέν ὠφελεῖται ἐκεῖνος πού δέχεται τὸν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων.	344
427. Νά περιφρονοῦμε τοὺς ἀτοπους λογισμοὺς τὴν ὥρα τῶν ἀκολουθιῶν.	346
428. Πῶς θά ἀποκτήσει κανεὶς κατάνυξη στὴν προσευχή, στήν ἀνάγνωση καὶ στήν ψαλμωδία.	346
429. Ἡ ψαλμωδία νά γίνεται μέ νήψη καὶ ἀρέμβαστα.	348
430. Καί μόνη ἡ ἀναφορά τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ στὴν καρδιά εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νά μᾶς βοηθήσει.	350
431. Ὁ ἀδύνατος ἄνθρωπος καλύτερος νά ἀγωνίζεται στὴν ἄσκησι τῆς εὐκῆς διὰ τοῦ στόματος.	350
432. Ὁ πόλεμος μέ τοὺς λογισμοὺς.	352
433. Περί προσκυνήσεως λειψάνων τῶν ἁγίων Μαρτύρων.	354
434. Νά μὴν προστρέχουμε στὴν προσευχή ἀπὸ δειλία.	354
435. Ἡ δειλία νά μὴ μᾶς ὀδηγεῖ οὔτε νά μᾶς ἀποτρέπει ἀπὸ τὴν προσευχή.	356
436. Πόσες φορές πρέπει νά κατασφραγίζει κανεὶς τὸν ἑαυτό του μέ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ.	356
437. Ἄν πρέπει νά κάνουμε τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ μέ τὸ ἀριστερὸ χέρι.	358
438. Ἄν πρέπει στὴν προσευχή μας νά ἀναφέρουμε κάθε θέμα πού μᾶς ἀπασχολεῖ χωριστά.	358
439. Ὅταν παρατείνεται ἡ προσευχή πρέπει νά ἐπαναλαμβάνονται τὰ ἴδια λόγια;	358
440. Πῶς πρέπει νά προσεύχεται κανεὶς ὅταν ἡ προσευχή ἀναφέρεται στὴ διευθέτησι διαφόρων ὑποθέσεων.	360
441. Ἄν πρέπει κατὰ τὴ διάρκεια τῆς προσευκῆς νά εἴμαστε στραμμένοι πρὸς τὴν ἀνατολή.	360
442. Πρέπει γιὰ κάθε ἁμαρτημὰ μας νά λέμε «ἥμαρτον»;	362
443. Περί τοῦ ρεμβασμοῦ στὴν ἀνάγνωση τῶν Ψαλμῶν.	364

- 444.** Περί τοῦ ρεμβασμοῦ κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς «εὐκῆς».
- 445.** Πῶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζει κανεὶς τὸ λογισμόν του, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ψαλμωδίας, ἢ ὅταν εἰρπνεύει ἢ ὅταν ρεμβάζει.
- 446.** Τί πρέπει νὰ κάνουμε ἂν μᾶς πολεμήσει ὁ ἐκθρόος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ πού διαβάσει στὸ ναό.
- 447.** Συμφέρεται κανεὶς νὰ ἀκούει μόνο ἢ καὶ νὰ ψέλνει μέ τούς ἄλλους ἀδελφούς;
- 448.** Τί νὰ κάνουμε ὅταν μᾶς κυριεύει ὁ πονηρὸς λογισμός.
- 449.** Τί σημαίνει «σωστή καὶ ἐπιτυχημένη κίνηση» στήν περίπτωση πονηροῦ λογισμοῦ.

ΙΑ΄ Ἀποκρίσεις πρὸς ἀγνώστους μοναχοὺς καὶ κοσμικοὺς

- 450.** Τί πρέπει νὰ κάνει ἐκεῖνος πού θέλει νὰ σωθεῖ.
- 451.** Διευκρίνιση πάνω στὸ λόγο τοῦ Μ. Γέροντα «ὁ θέλων τρεκέτω».
- 452.** Περί ἀκηδίας καὶ νυσταγμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ κατὰ τὴν Πεντηκοστή.
- 453.** Περί κρίσεως καὶ κατακρίσεως μιᾶς ἀνάρμοστης πράξεως τοῦ πλησίον.
- 454.** Ἡ ἀντιμετώπιση τῆς ντροπῆς καὶ τῆς ταραχῆς κατὰ τίς συναντήσεις μας μέ ἄλλους.
- 455.** Ἡ ταραχή καὶ ἡ λύπη κατὰ τοῦ πλησίον, μέ τὴν πρόφασιν εὐλογίας αἰτίας, δέν εἶναι κατὰ Θεό.
- 456.** Ἡ πίστις καὶ ἡ ταπείνωση τοῦ Ἐκατόνταρχου καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ.
- 457.** Ἐμεῖς νὰ προσκαλοῦμε τούς ἁγίους Πατέρες, ὅχι ὡς ἄξιοι νὰ τύχουμε τῆς παρουσίας τους, ἀλλὰ ὡς ἔχοντες ἀνάγκη ἱατροῦ.
- 458.** Τί εἶναι παρηγορία καὶ τί ἀπρεπές γέλιο.
- 459.** Ποιὰ εἶναι ἡ πρέπουσα ἰλαρότητα.
- 460.** Ποιὸς εἶναι ὁ κενόδοξος καὶ ποιὸς ὁ ὑπερήφανος.
- 461.** Ἡ κατάνυξις εἶναι ἀσπίς πού γυρίζει πίσω ὅλα τὰ πυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου.
- 462.** Περί ταπεινώσεως καὶ περὶ ἐκριζώσεως τῶν παθῶν.
- 463.** Ἄν πρέπει νὰ ἐξετάζουμε σχολαστικὰ τὰ σχετικὰ μέ τὰ Θεῖα Μυστήρια.
- 464.** Περί τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ἰούδα στὸ Μυστικὸ Δείπνο καὶ ἂν πρέπει νὰ ἐμποδίζεται ὁ ἀνάξιος νὰ προσέλθῃ στὰ ἅγια Μυστήρια.
- 465.** Μετανόησε ὁ Ἰούδας;
- 466.** «Θέλημα Θεοῦ» καὶ «παραχώρηση».
- 467.** Πῶς θὰ ἐξασφαλίσῃ «τὸ ἀτάραχον» ὁ ἐμπαθής.
- 468.** Τί πρέπει νὰ κάνει ἂν ντρέπεται κάποιος νὰ ἀναφέρει τούς ρυπαροὺς λογισμούς του.
- 469.** Ἄν πρέπει νὰ ἀναφέρουμε τίς ὠφέλιμες διηγήσεις τῆς Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων.
- 470.** Τίς οὐδέτερες διηγήσεις, πού οὔτε ἁμαρτία περιέχουν οὔτε ψυχικὴ

ὠφέλεια, νά τίς ἀναφέρουμε;	414
471. Περί ἀποφυγῆς τῆς πολυλογίας στήν ἀναφορά τῶν ψυκωφελῶν διπηγήσεων.	414
472. Πρέπει νά συμμετέχουμε στίς διπηγήσεις γιά φθαρτά καί γήινα πράγματα;	416
473. Ποιά εἶναι τά αἰτία τῆς ταραχῆς πού μᾶς συμβαίνει ὅταν συνομιλοῦμε μέ κάποιον ἀδελφό.	416
474. Τί σημαίνει τό «ἂν κάποιος αἰσθάνεται ταραχή στό λογισμό, ἔστω κατά μία τρίχα, προέρχεται ἀπό τόν πονηρό».	418
475. Νά ἐξετάζουμε, πρίν μιλήσουμε, ἂν ὁ λόγος μας ἔχει ἁμαρτία ἢ λάθος.	418
476. Εἶναι καλύτερα νά μήν πεῖ κανεὶς κάποιο λόγο πού θά τοῦ φέρει κενοδοξία.	420
477. Τί εἶναι τό «δικαίωμα»;	420
478. Νά ἐξετάζουμε τόν «ἡγεμονικό λογισμό» τῆς ψυχῆς γιά κάθε ἐνέργειά μας.	422
479. Πόσες φορές πρέπει νά ἐπικαλεῖται κανεὶς τό Θεό, ὅταν αἰσθάνεται στήν ψυχή του βάρος.	424
480. Πρέπει νά ἀποφεύγει κάποιος νά πεῖ ἢ νά κάνει κάτι καλό γιά νά μήν ταραθεῖ;	424
481. Ἡ σιωπή πρὸς ἀποφυγή τῆς ταραχῆς εἶναι καλή;	424
482. Ἄν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄξιος νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ἀδικία, ὁ Θεός ἐμποδίζει αὐτόν πού ἀδικεῖ.	426
483. «Ἄν θυμηθεῖς τή δική σου πτώση, δέν θά ἐξουδενώσεις τόν ἀδελφό σου πάνω στόν πειρασμό του».	428
484. Οἱ ἅγιοι Γέροντες τοῦ Θεοῦ ὡς θεοὶ καί αὐτοὶ κατά Χάριν ἐνεργοῦν κατ' ἀναλογία Ἐκείνου.	432
485. Διακριτική ἀντιμετώπιση τοῦ ἀδελφοῦ πού ᾔθελε νά διαλέξει κελλιί.	432
486. Διακριτική ρύθμιση, μέ βάση τή μοναχική συμπεριφορά καί ταπείνωση, στό θέμα τῆς διεκδικήσεως ἐνός κελλιοῦ ἀπό δύο ἀδελφούς.	434
487. Ποιὸς ἀπό τούς δύο προηγούμενους ἀδελφούς πρέπει νά φιλοκαλεῖ τό κελλιί.	436
488. Ἀπάντηση στόν ἀδελφό πού θεωροῦσε τόν Ἱγούμενό του ἀνθρωπάρεσκο καί μεροληπτικό.	438
489. Περί τοῦ ὅτι πρέπει ὁ ἕνας νά σπκώνει τά βάρη τοῦ ἄλλου.	440
490. Διακριτική ἀντιμετώπιση ἐνός γέροντα ἀδελφοῦ πού ἐγκατέλειψε παραπονούμενος τό Κοινόβιο.	442
491. Πῶς νά ἀντιμετωπίσουν οἱ ἀδελφοὶ τόν προηγούμενο ἀδελφό, ἂν μεταμεληθεῖ καί ντρέπεται νά ἐπανεέλθει στό Κοινόβιο.	444
492. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά προσδοκᾷ πειρασμό μέχρι τελευταίας του ἀναπνοῆς.	444
493. Ὁ Θεός εἶναι Ἐκεῖνος πού κορηγεῖ δύναμη στόν ἀγώνα μας.	444
494. Ἡ στράτευση στήν κοσμική ζωὴ καί ἡ στράτευση στήν «ἐν Θεῷ» ζωή.	446
495. Ὁ μοναχός πρέπει νά προσέχει νά μὴ λιποτακτῇ ἀπό τή στρατιά τῆς μοναχικῆς ζωῆς.	448
496. «Κατά τή δύναμή σου σέ ἀφήνει νά γυμνάζεσαι».	452
497. Πατρικές εὐχές γιά πνευματική καρποφορία.	454
498. Νοθεσίες πρὸς ἀδελφό γιά τήν ἀποβολή τῶν παθῶν καί τήν ἀπόκτηση	

τῶν ἀρετῶν.	456
499. Οἱ Ἅγιοι πρόκοψαν μέσω τῶν πειρασμῶν καί τῶν πολλῶν θλίψεων.	458
500. Περί ἀντιμετωπίσεως τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας.	460
501. Ἡ ὀργή καί ἡ σαρκική πύρωση εἶναι καί τὰ δύο θάνατος.	460
502. Περί καταπολεμήσεως τῆς γαστριμαργίας, τῆς φιλαργυρίας καί ἄλλων παθῶν.	462
503. Περί δίαιτας, ὕπνου καί ταραχῆς πού προέρχεται ἀπό τίς διαπροσωπικές σχέσεις τοῦ ἀδελφοῦ μέ τό Γέροντά του.	462
504. Ἄν πρέπει ὁ ὑποτακτικός νά ἀποτανθεῖ σ' ἕναν ἄλλο Γέροντα, ἐπειδή ὁ Γέροντάς του δέν ἔχει τό χάρισμα τῆς διακρίσεως τῶν λογισμῶν.	464
505. Πῶς ἀποβάλλεται τό πάθος τῆς ὀργῆς.	466

IB'. Ἀποκρίσεις πρὸς ἕναν ἄρρωστο ἀδελφό ἡσυχαστή.

506. Πατρικές εὐχές τοῦ Μ. Γέροντα πρὸς δύο ἀδελφούς.	472
507. Εὐχές γιά νά ἐνισχυθεῖ ὁ ἀδελφός στήν ἀδυναμία πού αἰσθάνεται. Περί εὐχαριστίας.	472
508. Ἄν πρέπει κανεῖς νά καταφεύγει στούς γιατρούς καί νά χρησιμοποιεῖ φάρμακα.	474
509. Περί τῶν αἰτίων τῆς ραθυμίας πού αἰσθάνεται ὁ ἀδελφός.	476
510. Ἄν δέν τρώει κάποιος κινούμενος ἀπό ἡδονή, ἀλλά ἐπειδή εἶναι ἄρρωστος, ὁ Θεός δέν τόν κατακρίνει.	476
511. Ποῦ ὀφείλεται ἡ ἀδυναμία τοῦ ἀδελφοῦ νά σταθεῖ ὀρθίος στήν ἀκολουθία του.	478
512. Περί τοῦ πολέμου τοῦ ἐκθροῦ στό θέμα τοῦ φαγητοῦ, περί νηστείας καί δακρύων.	482
513. Προσευχή τοῦ Μ. Γέροντα γιά ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀδελφοῦ ἀπό τὴν ὁδύνη τῆς ἀρρώστιας.	484
514. Ὁ Μ. Γέροντας διαβεβαιώνει τόν προηγούμενο ἀδελφό ὅτι τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι πολύ κοντά.	486
515. Ὁ Μ. Γέροντας προσεύχεται γιά τὴ θεραπεία τοῦ ἀδελφοῦ.	486
516. Εὐχαριστία πρὸς τό Θεό γιά τὴν θεραπεία τοῦ ἀδελφοῦ.	488
517. Παραινέσεις γιά τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀδελφοῦ ἀπὸ τὴ θλίψη.	488
518. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νά μὴν πράττει ποτέ τίποτα μέ βάση τό πάθος του.	490
519. Ἡ αἰτία τῆς ἀτονίας πού αἰσθάνεται ὁ ἀδελφός κατὰ τὴν πρωινή ἀκολουθία.	492
520. Προέρχεται ἡ ἀρρώστια ἀπὸ τό Θεό;	494
521. Ἀρρώστιες ἀπὸ ἀμέλεια καί ἀρρώστιες ἀπὸ παρακώρησι Θεοῦ.	494
522. Πῶς νά ἀντιμετωπίσει κανεῖς τίς ἀρρώστιες πού προέρχονται ἀπὸ τὴ φύση καί πῶς ἐκεῖνες πού προέρχονται ἀπὸ δαιμονικὴ ἐνέργεια.	496
523. Τί πρέπει νά κάνει κάποιος πού ἀπὸ ὀργανικὴ ἰδιοσυγκρασία δέν μπορεῖ νά δεχθεῖ τίς τροφές.	498
524. Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν ἐντολῶν τῶν Πατέρων: Νά περιφρονεῖς	

τό σῶμα καί νά κυβερνᾷς μέ διάκριση τό σῶμα.	498
525. Πρέπει νά ἀποφεύγει κανεῖς τά φαγητά πού βλάπτουν;	500
526. Τί σημαίνει νά πράξει ὁ ἄνθρωπος ἀνάλογα μέ τό πόσο πιστεύει.	500
527. Πῶς πρέπει νά σκεφθεῖ κανεῖς γιά τήν τροφή γιά νά μήν πέσει σέ ἀπιστία.	502
528. Περί τῆς τροφῆς πού παρατίθεται στήν Τράπεζα τοῦ Κοινοβίου.	502
529. Ἡ περιφρόνηση τῶν φαρμάκων καί τῶν φαγητῶν δείχνει τό μέτρο τῆς πίστεως, ὅχι τῆς τελειότητος.	504
530. Ὁ ἀσθενής πρέπει νά ἀποφεύγει τά φαγητά πού τόν βλάπτουν.	504
531. Ἄν στήν Τράπεζα παρατεθοῦν δύο φαγητά μέ τήν ἴδια δύναμη ποιό πρέπει νά προτιμᾶμε;	506
532. Περί φαρμάκων καί ἄν πρέπει νά καταφεύγει ὁ ἄρρωστος στούς γιατρούς ἢ στούς Ἀγίους.	506
533. Παράδοση τοῦ ἀδελφοῦ στό Θεό καί στά χέρια τοῦ Γέροντα, ἀββᾶ Ἰωάννου.	512
ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	514
ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ	517

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΚΕΙΜΕΝΑ
ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΑ
Β' τόμος
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ Α' ΕΚΔΟΣΗ
ΣΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
«ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΟΣ» Α.Ε.
Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ,
Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ, Η ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ
ΚΑΙ Η ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ,
ΕΙΝΑΙ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ,
ΑΡΧΙΜ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ,
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΡΕΑ
ΤΗΛ 7652746